

Kultura wartości

Grupa LOTOS S.A.
Zintegrowany Raport Roczny 2012

wersja PDF

Organizacja i jej Raport

Jesteśmy koncernem naftowym. Jedną z największych i najbardziej efektywnych firm w Europie Środkowo-Wschodniej. Działalność poszukiwawczo-wydobywczą prowadzimy na Morzu Bałtyckim, w obszarze Norweskiego Szelfu Kontynentalnego oraz na terenie lądowych złóż ropy naftowej na Litwie. W Polsce zarządzamy trzecią co do wielkości siecią stacji paliw. Nasze przychody ze sprzedaży w 2012 r. wyniosły 33,1 mld zł. Produkty marki LOTOS obecne są w 75 krajach świata.

W TYM ROZDZIALE

<p>Organizacja</p> <p>6 miejsce</p> <p>wśród największych firm w Europie Środkowo-Wschodniej CEE TOP 500, COFACE</p>	<p>Zintegrowane raportowanie</p> <p>Raportujemy na poziomie</p> <p>GRI A+</p>
<p>Interesariusze</p> <p>Pracownicy, Społeczność lokalna, Organizacje, Inwestorzy, Klienci, Administracja</p> 	<p>Nagrody i wyróżnienia</p> <p>LOTOS Optima Odkryciem Roku</p> <p>DOBRY PRODUKT Wybór Konsumentów 2011</p>

Podstawowe dane

Podstawowe dane 2012

Grupa LOTOS - wybrane dane jednostkowe

DANE FINANSOWE *	Jednostka	Za rok zakończony 31.12.2012	Za rok zakończony 31.12.2011	Zmiana
Przychody ze sprzedaży	tys. zł	31.071.896	27.289.314	14%
Zysk operacyjny	tys. zł	556.298	603.398	-8%
Zysk przed opodatkowaniem	tys. zł	968.808	324.345	199%
Zysk netto	tys. zł	836.431	307.670	172%
Całkowite dochody ogółem	tys. zł	1.218.911	(111.611)	-
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	tys. zł	468.311	138.906	237%
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	tys. zł	68.335	(29.986)	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	tys. zł	(747.851)	(113.629)	-
Przepływy pieniężne netto razem	tys. zł	(211.205)	(4.709)	-
Podstawowy zysk netto na jedną akcję zwykłą	zł	6,44	2,37	172%
Darowizny na cele społeczne	tys. zł	1.389	706	97%
Inwestycje proekologiczne	tys. zł	67.606	12.116	456%
		Stan na 31.12.2012	Stan na 31.12.2011	
Aktywa razem	tys. zł	16.012.117	16.449.524	-3%
Kapitał własny	tys. zł	7.052.353	5.833.442	21%

DANE POZAFINANSOWE	Jednostka	Za rok zakończony 31.12.2012	Za rok zakończony 31.12.2011	Zmiana
(dane porównywalne)				
Pracownicy **	liczba zatrudnionych	1.323	1.318	0,4%
Skala rotacji zatrudnienia	%	9,2	12,4	-3,2 pp.
Wskaźnik wypadkowości LTIF(na 1 mln przepracowanych godzin) ***		4,3	2,1	104,8%
Całkowity pobór wody	m ³	3.721.330	3.809.856	- 2%
Emisja CO ₂	tys. ton/rok	1.979	2.045	-3%

Grupa Kapitałowa LOTOS – wybrane dane skonsolidowane

DANE FINANSOWE ****	Jednostka	Za rok zakończony 31.12.2012	Za rok zakończony 31.12.2011	Zmiana
Przychody ze sprzedaży	tys. zł	33.111.000	29.259.586	13%
Zysk operacyjny	tys. zł	301.073	1.085.473	-72%
Zysk przed opodatkowaniem	tys. zł	361.202	551.379	-34%
Zysk netto	tys. zł	922.970	649.322	42%
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	tys. zł	922.943	648.994	42%
Zysk netto przypisany udziałom niekontrolującym	tys. zł	27	328	-92%
Całkowite dochody ogółem	tys. zł	1.280.238	277.628	361%
Całkowite dochody ogółem przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	tys. zł	1.280.225	277.271	362%
Całkowite dochody ogółem przypisane udziałom niekontrolującym	tys. zł	13	357	-96%
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	tys. zł	1.347.080	902.359	49%
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	tys. zł	(838.051)	(846.943)	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	tys. zł	(883.278)	(35.582)	-
Przepływy pieniężne netto razem	tys. zł	(374.249)	19.834	-1987%
Podstawowy zysk na jedną akcję zwykłą	zł	7,11	5,00	42%
Darowizny na cele społeczne	tys. zł	1.551	837	85%
Inwestycje proekologiczne	tys. zł	75.515	34.709	118%

		Stan na 31.12.2012	Stan na 31.12.2011	
Aktywa razem	tys. zł	20.056.379	20.423.220	-2%
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	tys. zł	9.061.740	7.781.436	16%
Udziały niekontrolujące	tys. zł	699	947	-26%
Kapitał własny razem	tys. zł	9.062.439	7.782.383	16%

DANE POZAFINANSOWE	Jednostka	Za rok zakończony 31.12.2012	Za rok zakończony 31.12.2011	Zmiana
			(dane porównywalne)	
Pracownicy **	liczba zatrudnionych	4.748	5.004	-5%
Wskaźnik wypadkowości LTIF (na 1 mln przepracowanych godzin) ***		3,3	3,3	-
Udział w rynku paliw	%	34	33,5	0,5 pp.
Wydobycie ropy naftowej	tys. ton	262,3	227,2	15%
Wydobycie gazu	mln Nm ³	20,9	16,1	30%

* Wyniki finansowe Grupy LOTOS zostały zaprezentowane w Sprawozdaniu finansowym Grupy LOTOS S.A.
(http://inwestor.lotos.pl/193/raporty_i_dane/raporty_roczne)

** Średnie zatrudnienie w roku.

*** Wskaźnik LTIF – liczba wypadków powodujących niezdolność do pracy x106/liczba roboczogodzin, liczony dla średniego zatrudnienia w roku.

**** Wyniki finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS zostały zaprezentowane w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej LOTOS
(http://inwestor.lotos.pl/193/raporty_i_dane/raporty_roczne)

Szczegółowe omówienie wyników finansowych zostało zaprezentowane w Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej LOTOS
(http://inwestor.lotos.pl/193/raporty_i_dane/raporty_roczne)

Przedmiot i zakres działalności

 <p>wśród największych firm w Europie Środkowo-Wschodniej</p> <p>CEE TOP 500, COFACE</p>	 <p>w grupie 500 największych firm w Polsce</p> <p>LISTA 500 POLITYKI, 2012</p>
---	---

Niniejszy Zintegrowany Raport Roczny dotyczy działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. (zwanej dalej: Grupa Kapitałowa LOTOS, grupa kapitałowa), w szczególności zaś jednostki dominującej, tj. Grupy LOTOS S.A. (zwanej dalej: Grupa LOTOS, Spółka, koncern).

Grupa LOTOS jest jednym z największych i najbardziej efektywnych koncernów naftowych w Europie. Pod względem przychodów ze sprzedaży osiągniętych w 2011 r. zajmujemy drugie miejsce w grupie 500 największych firm w Polsce oraz szóste wśród 500 największych przedsiębiorstw w Europie Środkowo-Wschodniej.

Zajmujemy się wydobyciem i przerobem ropy naftowej oraz sprzedażą hurtową i detaliczną wysokiej jakości produktów naftowych. Produkujemy i dostarczamy m.in. benzynę bezołowiową, olej napędowy, olej napędowy do celów opałowych (lekki olej opałowy), paliwo lotnicze oraz ciężki olej opałowy. Specjalizujemy się także w produkcji i sprzedaży olejów smarowych i asfaltów. Średnio co trzeci pojazd w Polsce jeździ na paliwie pochodzącym z rafinerii Grupy LOTOS.

Nasza strategia na lata 2011-2015 zakłada umacnianie pozycji Grupy Kapitałowej LOTOS jako silnego, innowacyjnego i efektywnie rozwijającego się podmiotu, który odgrywa znaczącą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego kraju, a w swojej działalności postępuje z poszanowaniem zasad społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju.

Grupa LOTOS jest Spółką Akcyjną, której akcje notowane są od czerwca 2005 r. na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW).

Zgodnie ze Statutem prowadzimy działalność na terenie Polski oraz za granicą. W skład naszej grupy kapitałowej, oprócz Grupy LOTOS (spółka matka, zarządza rafinerią w Gdańsku), wchodzi obecnie 17 spółek ze znakiem LOTOS. Dwie z nich mają swoją siedzibę poza terenem Polski - na Litwie i w Norwegii. W Grupie Kapitałowej LOTOS jest zatrudnionych ponad 5 tys. osób.

Terytorialny zasięg Grupy Kapitałowej LOTOS

Poprzez spółki LOTOS Petrobaltic S.A. i LOTOS Exploration and Production Norge AS prowadzimy prace poszukiwawczo-wydobywcze w zakresie eksploatacji złóż

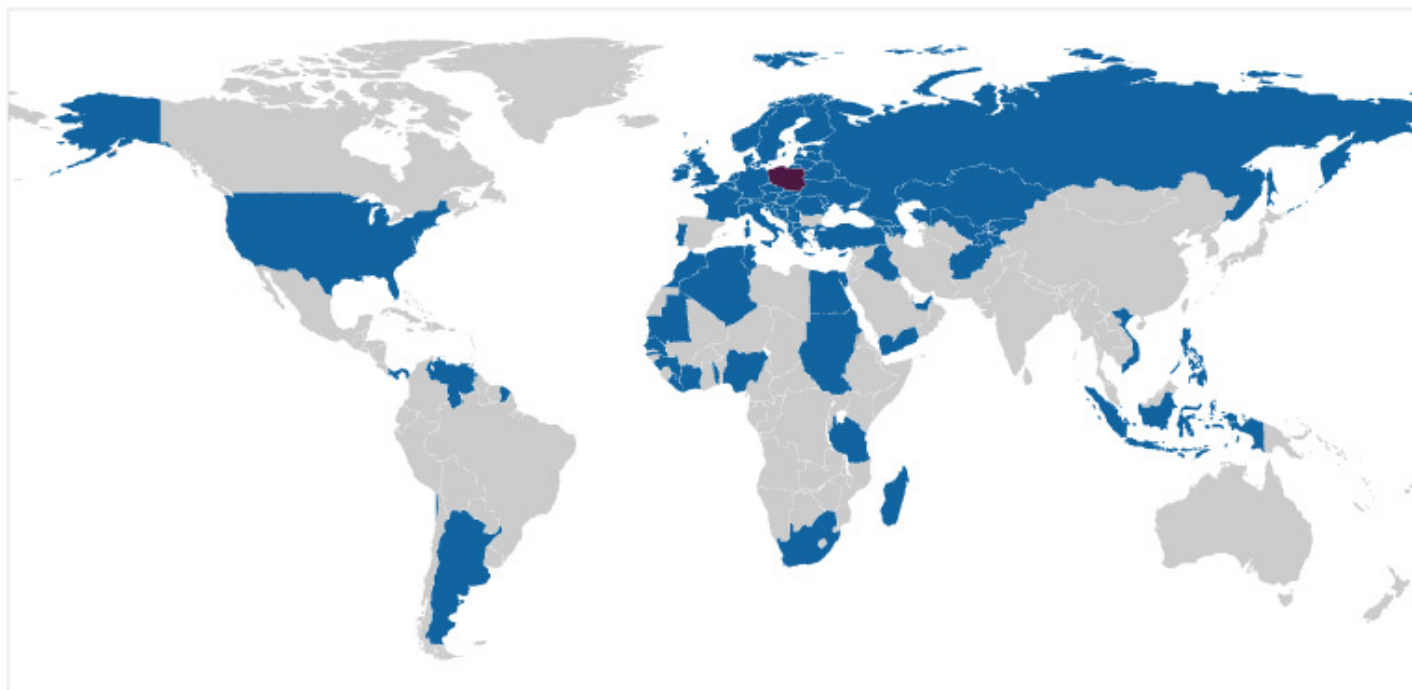

ropy naftowej na Morzu Bałtyckim oraz w obszarze Norweskiego Szelfu Kontynentalnego. Dzięki spółce AB LOTOS Geonafta mamy także dostęp do lądowych złóż ropy naftowej na terytorium Litwy. Skupiamy się na dynamicznym rozwoju segmentu poszukiwawczo-wydobywczego węglowodorów, co stanowi priorytet naszej strategii na lata 2011-2015. Zgodnie z nią zakładamy osiągnięcie na koniec tego okresu wydobywania ropy naftowej na poziomie 1,2 mln ton rocznie. Poziom wydobywania w 2012 r. wzrósł w porównaniu z poprzednim rokiem o 15,1% i wyniósł 262,3 tys. ton. W raportowanym okresie nie przygotowaliśmy planów likwidacji działalności wydobywczej, nie zlikwidowaliśmy żadnego z miejsc jej prowadzenia, żadne z nich nie znajduje się także w procesie likwidacji.

W 2012 r. Grupa Kapitałowa LOTOS osiągnęła blisko 923 mln zł zysku netto, co oznacza wzrost o 42% w porównaniu z poprzednim rokiem. Przychody ze sprzedaży osiągnęły w tym samym czasie poziom 33,1 mld zł i były o 13% wyższe niż w 2011 r. Na wyniki wpływ miał m.in. rekordowy poziom przerobu ropy naftowej w naszej rafinerii, który wyniósł w 2012 r. prawie 9,7 mln ton, tj. o 5,6% więcej niż przed rokiem.

Głównym rynkiem obsługiwany przez Grupę Kapitałową LOTOS jest Polska, choć nasza sprzedaż na rynki zagraniczne sukcesywnie wzrasta. W 2012 r. wolumenowy udział sprzedaży poza granice kraju w globalnej sprzedaży firmy wyniósł 31%. Nasze produkty są eksportowane do 75 krajów na całym świecie.

Eksport produktów marki LOTOS

Pod marką LOTOS funkcjonuje ogólnopolska, trzecia co do wielkości sieć ponad 400 stacji paliw. Za jej pośrednictwem oferujemy produkty i usługi segmentu premium, w którym działają także stacje autostradowe. W segmencie ekonomicznym jesteśmy reprezentowani przez nową markę LOTOS Optima, która jest najszybciej rozwijającą się siecią stacji w Polsce. W 2012 r. podwoiła ona swoją liczbę do 101 obiektów. Na koniec 2012 r. udział Grupy Kapitałowej LOTOS w sprzedaży detalicznej paliw w Polsce wyniósł 8%, zaś w krajowym rynku paliw 34%.

Akcjonariat

Kapitał akcyjny Grupy LOTOS składa się z 129.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Każda akcja jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy i posiada prawo do dywidendy.

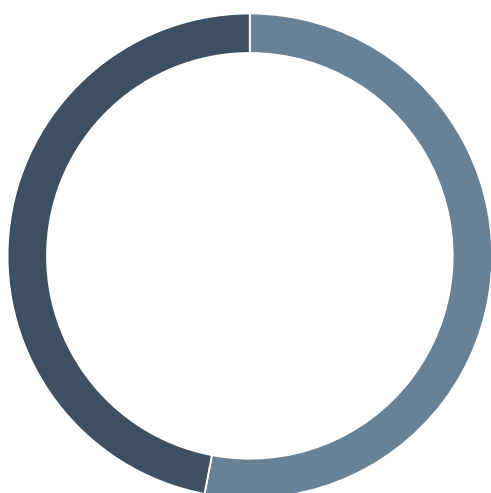
Struktura kapitału akcyjnego Grupy LOTOS Stan na 31.12.2012 r. oraz na 31.12.2011 r.

Akcjonariusze	Liczba akcji/głosów	Wartość nominalna akcji (zł)	Udział w kapitale podstawowym (%)
Skarb Państwa	69.076.392	69.076.392	53,19
Pozostali akcjonariusze	60.796.970	60.796.970	46,81
Łącznie	129.873.362	129.873.362	100,00

Z końcem 2011 r. Skarb Państwa posiadał łącznie 69.076.392 akcji zwykłych na okaziciela Grupy LOTOS, reprezentujących 53,19% udziału w kapitale zakładowym i tyle samo głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.

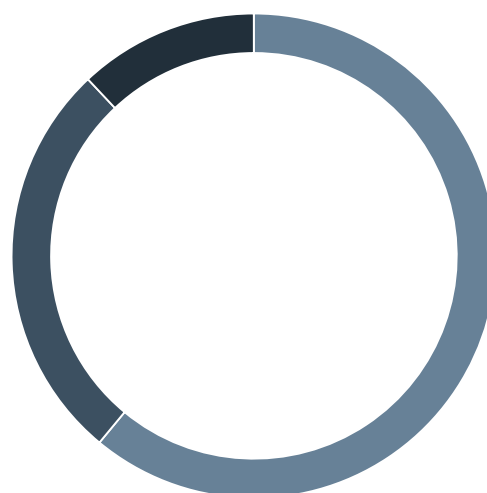
W raportowanym roku nie doszło do zmian w strukturze najważniejszych akcjonariuszy.

Struktura akcjonariatu Grupy LOTOS

■ Skarb Państwa, 53%
■ Pozostali Akcjonariusze, 47%

Struktura akcji Grupy LOTOS według serii

■ seria A, 61%
■ seria B, 27%
■ seria C, 12%

Stan posiadania akcji Grupy LOTOS przez osoby zarządzające i nadzorujące Spółkę
Stan na 31.12.2012 r.

Osoby	Liczba akcji	Wartość nominalna (zł)
Zarząd, w tym:	9.636	9.636
Marek Sokołowski	8.636	8.636
Zbigniew Paszkowicz	1.000	1.000
Rada Nadzorcza	0	0
Łącznie	9.636	9.636

Struktura organizacji

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS, według stanu na 31 grudnia 2012 r., wchodziła Grupa LOTOS, jako podmiot dominujący oraz 34 spółki o profilu produkcyjnym i usługowym, w tym:

- 14 spółek bezpośrednio zależnych od Grupy LOTOS,
- 20 spółek pośrednio zależnych od Grupy LOTOS.

Ponadto Grupa LOTOS posiada udziały w spółce współzależnej.

Jednostki zależne wchodzące w skład Grupy Kapitałowej LOTOS

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Metoda konsolidacji	Udział Grupy LOTOS w kapitale podstawowym	
				31.12.2012 r.	31.12.2011 r.
Podmiot dominujący					
Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Spółki bezpośrednio zależne					
LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Oil S.A.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Asphalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	pełna	100,00%	100,00%

LOTOS Lab Sp. z o.o.	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Parafiny Sp. z o.o.	Jasło	Produkcja i sprzedaż mas parafinowych	pełna	- (1)	100,00%
LOTOS Tank Sp. z o.o.	Gdańsk	Handel paliwem lotniczym do 16.10.2011 r. oraz od 1.01.2013 r. usługi logistyczne	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Czechowice S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Czechowice S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Jasło S.A.	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	pełna	99,96 ⁽²⁾ %	99,95%
LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	pełna	100,00%	100,00%
Spółki pośrednio zależne					
RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	pełna	100,00%	100,00%
Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Nikozja, Cypr	Magazynowanie i transport ropy naftowej oraz inne usługi w obszarze transportu morskiego oraz zarządzanie posiadanymi aktywami finansowymi	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Technical Ship Management Sp. z o.o. ⁽⁴⁾	Gdańsk	Z dniem 1.10.2012 r. spółka rozpoczęła prowadzenie działalności usługowej wspomagającej transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków	pełna	99,96% ^(3,4)	100,00%
Miliana Shipmanagement Ltd.	Nikozja, Cypr	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping)	Nikozja, Cypr	Zarządzanie posiadanymi aktywami	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%

Group Ltd.)					
Bazalt Navigation Co. Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Granit Navigation Company Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku		99,96% ⁽³⁾	99,95%
Kambr Navigation Company Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
St. Barbara Navigation Company Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Petro Icarus Company Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Petro Aphrodite Company Ltd.	Nikozja, Cypr	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
LOTOS Exploration and Production Norge AS	Stavanger, Norwegia	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na norweskim szelfie kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Aphrodite Offshore Services N.V.	Antyle Holenderskie, Curaçao	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej od 17.10.2011 r.	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
UAB Genciu Nafta	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
UAB Manifoldas	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	pełna	99,96% ^(3,5)	49,98%
Baltic Gas Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie rozpoczęła działalności operacyjnej	nie objęte konsolidacją ⁽⁶⁾	99,96% ^(3,6)	-
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k.	Gdańsk	Spółka nie rozpoczęła działalności operacyjnej	nie objęte konsolidacją ⁽⁷⁾	99,96% ^(3,7)	-
Spółki współzależne					
UAB Minjos Nafta	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	proporcjonalna	49,98% ⁽³⁾	49,98%

⁽¹⁾ 10 stycznia 2012 r. nastąpiła sprzedaż 100% udziałów spółki LOTOS Parafiny Sp. z o.o. na rzecz podmiotu zewnętrznego tj. na rzecz spółki Krokus Chem Sp. z o.o. Dodatkowym elementem transakcji było zawarcie 29 listopada 2011 r. siedmioletniej umowy na dostawy gaczy parafinowych przez Grupę LOTOS S.A. na rzecz LOTOS Parafiny Sp. z o.o. Umowa została zawarta na czas określony od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2018 r. Jej szacunkowa wartość wynosi 780 mln zł netto. Szacunkowa maksymalna wysokość kar umownych wynosi 98 mln zł netto. Umowa nie zawiera zapisów, które ograniczałyby

możliwość dochodzenia dodatkowego odszkodowania ponad wysokość tych kar. Pozostałe warunki kontraktu nie odbiegają od powszechnie stosowanych dla danego typu umów.

⁽²⁾ Korzystając z przysługującego prawa poboru, 15 grudnia 2011 r. Grupa LOTOS S.A. złożyła zapisy na akcje nowej emisji serii C spółki LOTOS Petrobaltic S.A. Grupa LOTOS S.A. w podwyższonym kapitale zakładowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A. objęła 279.996 sztuk akcji o łącznej wartości 53.980 tys. zł. 2 lutego 2012 r. dokonano rejestracji podwyższenia kapitału zakładowego w spółce LOTOS Petrobaltic S.A.

Ponadto, Grupa LOTOS S.A. kontynuowała proces wykupu akcji od udziałowców niekontrolujących w procesie dobrowolnego wykupu akcji, który został zakończony pod koniec marca 2012 r. W okresie od 1 stycznia 2012 r. do zakończenia procesu dobrowolnego wykupu akcji Grupa LOTOS S.A. nabyła 26 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 3 tys. zł stanowiących 0,0003% kapitału podstawowego.

Wobec pozostałych akcji będących w posiadaniu udziałowców niekontrolujących, z wyłączeniem akcji należących do Skarbu Państwa Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki LOTOS Petrobaltic S.A. 8 maja 2012 r. podjęło uchwałę w sprawie przymusowego wykupu akcji przez akcjonariusza większościowego, tj. Grupę LOTOS S.A.

W ramach przymusowego wykupu akcji do 31 grudnia 2012 r. Grupa LOTOS S.A. nabyła 1.421 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 179 tys. zł stanowiących 0,0146% kapitału podstawowego, z czego 218 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 28 tys. zł stanowiących 0,0022% kapitału podstawowego zostało wpisanych do księgi akcyjnej.

W wyniku przeprowadzonych transakcji nabycia akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach procesu dobrowolnego i przymusowego wykupu akcji od udziałowców niekontrolujących oraz podwyższenia kapitału zakładowego w spółce LOTOS Petrobaltic S.A. Grupa LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2012 r. posiada 99,96% w kapitale podstawowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A., w tym 9.935.069 sztuk akcji, wpisanych do księgi akcyjnej stanowiących 99,95% w kapitale podstawowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A.

⁽³⁾ Zmiany kapitałowe opisane w punkcie (2) miały wpływ na pośredni udział procentowy Grupy LOTOS S.A. w kapitale podstawowym spółek zależnych i spółki współzależnej spółki LOTOS Petrobaltic S.A.

⁽⁴⁾ 31 lipca 2012 r. Grupa LOTOS S.A. sprzedała 100% udziałów spółki LOTOS Ekoenergia Sp. z o.o. na rzecz Miliana Shipholding Company Ltd. 17 października 2012 r. została zarejestrowana zmiana nazwy spółki z: LOTOS Ekoenergia Sp. z o.o. na: Technical Ship Management Sp. z o.o.

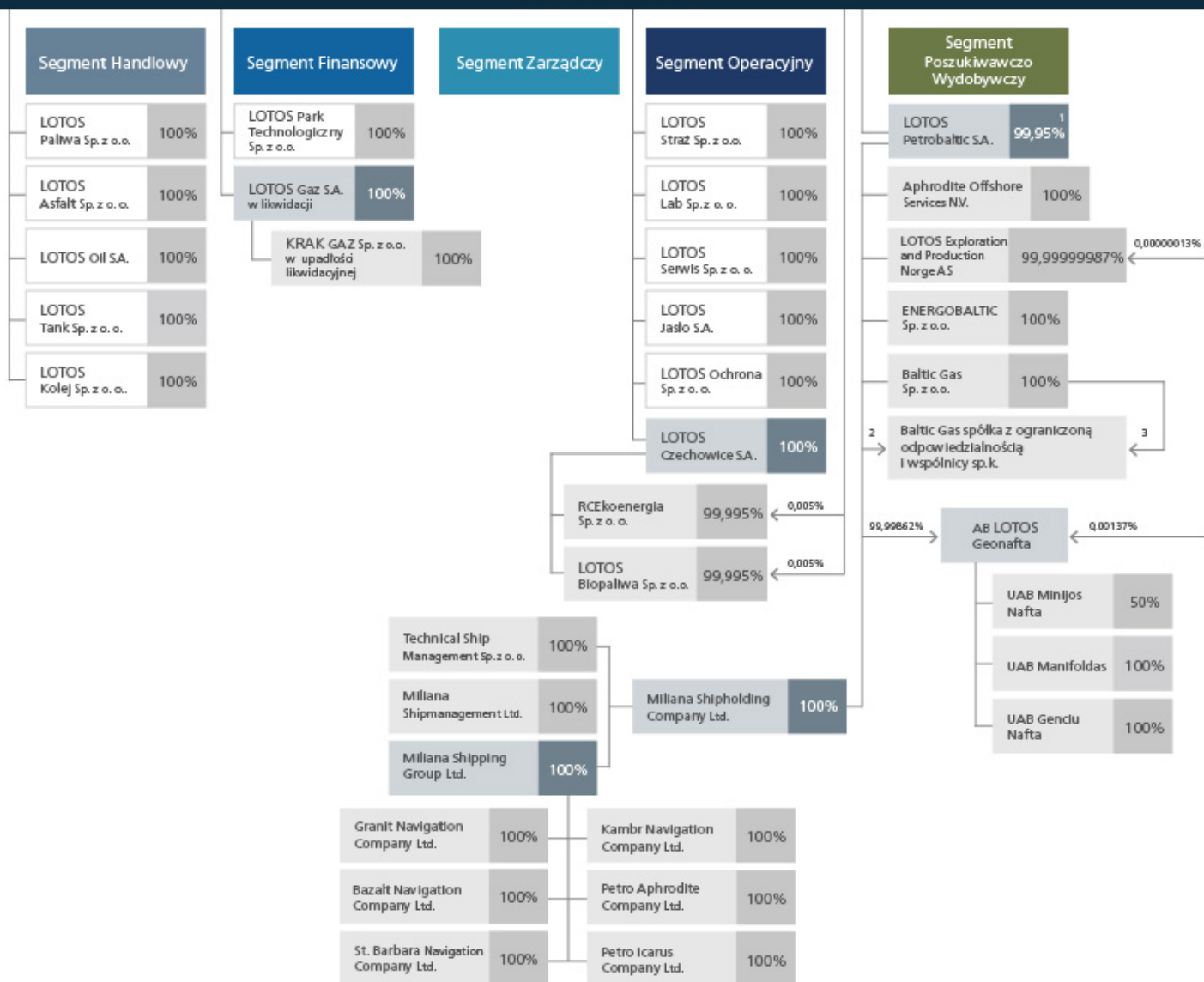
⁽⁵⁾ 28 listopada 2012 r. nastąpiło nabycie przez spółkę AB LOTOS Geonafta, 50% udziałów spółki UAB Manifoldas. Po przeprowadzonej transakcji spółka AB LOTOS Geonafta posiada 100% udziałów w spółce UAB Manifoldas.

⁽⁶⁾ 12 listopada 2012 r. pomiędzy spółką LOTOS Petrobaltic S.A. a Kancelarią Prawną Domański i Wspólnicy sp.k. została zawarta umowa nabycia udziałów, na mocy której spółka LOTOS Petrobaltic S.A. nabyła 100% udziałów spółki Baltic Gas Sp. z o.o. Podmiot wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniu finansowym tej jednostki na 31 grudnia 2012 r. są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w MSR 27 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe.

⁽⁷⁾ 12 listopada 2012 r. spółka LOTOS Petrobaltic S.A. nabyła od Kancelarii Prawnej Domański i Wspólnicy sp.k. wszystkie prawa i obowiązki w spółce Baltic Gas Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. i tym samym stała się jedynym komandytariuszem tej Spółki. Komplementariuszem spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. jest Baltic Gas Sp. z o.o. Podmiot wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniu finansowym tej jednostki na 31 grudnia 2012 r. są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w MSR 27 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe.

Schemat obrazujący Grupę Kapitałową LOTOS Stan na 31.12.2012 r.

GRUPA LOTOS S.A.

¹ Skarb Państwa – 0,01%, akcje pracownicze – 0,04%

² Komandytariusz

³ Komplementariusz

⁴ Ponadto Grupa LOTOS S.A. posiada 8,97% udziałów w kapitale zakładowym P.P.P.P. „NAFTOPORT” Sp. z o.o. (spółce należącej do grupy kapitałowej PERN „Przyjaźń” S.A z Płocka).

Grupa LOTOS, jako podmiot dominujący, pełni wśród spółek Grupy Kapitałowej LOTOS rolę integratora kluczowych funkcji zarządczych i wspierających.

Realizacji zadań z tym związanych służy wdrożony w przedsiębiorstwie model zarządzania segmentowego. Segment jest to wydzielony obszar działalności biznesowej zarządzany w grupie kapitałowej przez wyznaczonego członka Zarządu Grupy LOTOS. Przyjęty model wpływa na sprawność zarządzania oraz zapewnienie synergii kosztowej i przychodowej w skali całej organizacji. Zarządzanie segmentowe obejmuje m.in. realizację spójnej strategii, skoordynowane planowanie i kontroling, zintegrowane zarządzanie operacyjne oraz zapewnienie zachowania spójnych standardów korporacyjnych.

W działalności operacyjnej Grupy Kapitałowej LOTOS wyróżniamy dwa główne segmenty operacyjne sprawozdawcze:

segment operacyjny wydobywczy - obejmujący działalność w zakresie pozyskiwania i eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego;

segment operacyjny produkcji i handlu - obejmujący działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe:

zarządczy: zarządzany przez prezesa Zarządu Grupy LOTOS, tj. szefa segmentu zarządczego. Segment prowadzi działania w zakresie wzrostu wartości Grupy Kapitałowej LOTOS poprzez zarządzanie całokształtem jej działalności, w tym koordynację opracowania strategii, definiowanie kierunków rozwoju poszczególnych obszarów biznesowych oraz koordynację funkcji wsparcia procesowego;

poszukiwawczo-wydobywczy: zarządzany przez wiceprezesa Zarządu Grupy LOTOS ds. poszukiwań i wydobycia, tj. szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego. Do zadań segmentu należy opracowanie strategii rozwoju działalności Grupy Kapitałowej LOTOS w obszarze poszukiwań i wydobycia złóż ropy naftowej i gazu oraz zarządzanie i nadzorowanie działań w tym zakresie.

Do segmentu poszukiwawczo-wydobywczego przypisana jest spółka LOTOS Petrobaltic wraz z podległymi spółkami powiązаныmi;

operacyjny: zarządzany przez wiceprezesa Zarządu Grupy LOTOS ds. produkcji i rozwoju, tj. szefa segmentu operacyjnego. Do zadań segmentu należy opracowanie strategii w zakresie utrzymania i rozbudowy instalacji produkcyjnych oraz nadzór i koordynacja całokształtu spraw związanych z przerobem ropy naftowej, produkcją rafineryjną i techniką. W zadaniach segmentu mieści się opracowywanie założeń polityki produkcji rafineryjnej, nadzór nad sprawami związanymi z rozwojem i badaniami w obszarze produkcji, koordynacja przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie rozwoju technicznego i technologicznego, nadzór nad utrzymaniem wymaganej sprawności technicznej majątku, nadzór nad procesami bezpieczeństwa i ochrony fizycznej.

Do segmentu operacyjnego przypisane są spółki: LOTOS Ochrona, LOTOS Straż, LOTOS Serwis, LOTOS Lab, LOTOS Jasło i LOTOS Czechowice wraz z podległymi spółkami powiązаныmi. Spółka LOTOS Ochrona została przypisana do segmentu operacyjnego w październiku 2012 r. Poprzednio spółka była w segmencie zarządczym;

handlowy: zarządzany przez wiceprezesa Zarządu Grupy LOTOS ds. handlu, tj. szefa segmentu handlowego. Do zadań segmentu należy opracowanie strategii w zakresie handlu oraz efektywne zarządzanie sprzedażą, zaopatrzeniem w ropę i produkty naftowe oraz dystrybucją. Segment odpowiada także za rozwój działalności tradingowej i optymalizacyjnej.

Do segmentu handlowego przypisane są spółki: LOTOS Paliwa, LOTOS Oil, LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej i LOTOS Tank;

finansowy: zarządzany przez wiceprezesa Zarządu ds. ekonomiczno-finansowych, tj. szefa segmentu finansowego. Do zadań segmentu należy monitorowanie realizacji strategii Grupy Kapitałowej LOTOS oraz zarządzanie całokształtem działalności finansowej i rachunkowej, w tym opracowanie i monitorowanie strategii finansowej, podatkowej i ubezpieczeniowej, zarządzanie procesem budżetowania i kontrolingu, wypracowywanie i wdrażanie strategii zarządzania ryzykiem finansowym oraz zarządzanie całokształtem zagadnień w zakresie posiadanych aktywów oraz procesów restrukturyzacyjnych.

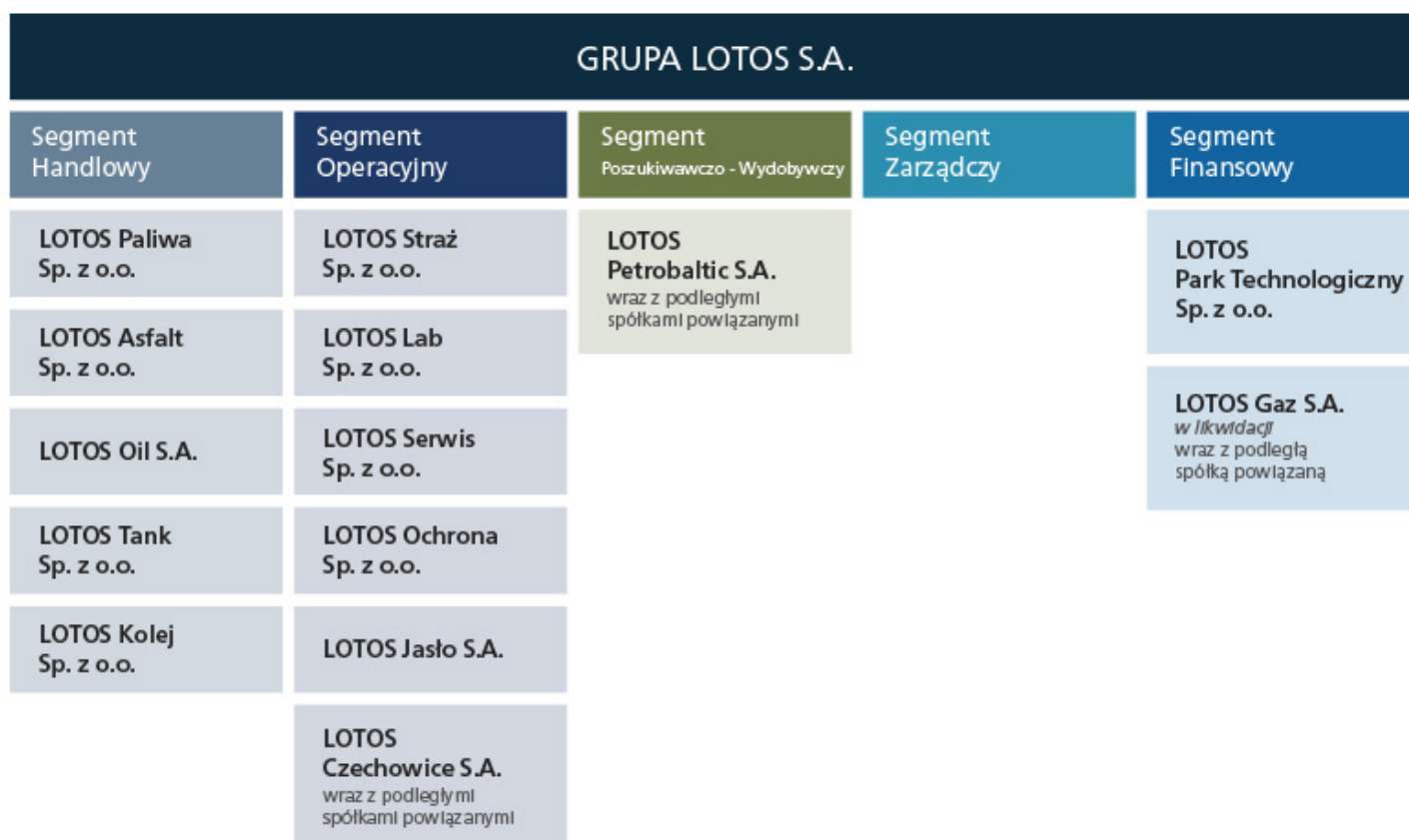
Do segmentu finansowego przypisane są spółki: LOTOS Park Technologiczny i LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną.

W 2012 r. nastąpiły istotne zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy LOTOS. Wprowadzenie zmian było konsekwencją zmian w składzie Zarządu Spółki oraz miało na celu m.in.:

- zapewnienie realizacji obowiązującej do 2015 r. strategii biznesowej,

- wzrost rangi, decyzyjności, odpowiedzialności i efektywności segmentów,
- doskonalenie modelu zarządczego,
- minimalizację kosztów zarządczych,
- usprawnienie raportowania segmentowego,
- usprawnienie komunikacji,
- optymalizację obszarów związanych z obsługą finansowo-księgową, CSR i sponsoringiem, zarządzaniem informatyką, zarządzaniem ryzykiem finansowym oraz zarządzaniem majątkiem.

Schemat obrazujący segmenty działalności
Stan na 31.12.2012 r.

W strukturze organizacyjnej Grupy LOTOS, która przedstawia podział pracy, powiązania między funkcjami i zadaniami realizowanymi w Spółce, ustala podporządkowanie jednostek organizacyjnych oraz przedstawia obowiązującą hierarchię zarządzania, na koniec 2012 r. funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne: 15 pionów, w tym 5 podległych bezpośrednio dyrektorowi generalnemu, 35 biur, 19 działów oraz 8 zakładów.

Zintegrowane raportowanie

Raport Roczny 2012 Grupy Kapitałowej LOTOS jest zintegrowanym raportem odnoszącym się do działalności organizacji w roku obrotowym 2012, który pokrywa się z rokiem kalendarzowym. Poprzedni zintegrowany raport roczny ukazał się w kwietniu 2012 r.

W latach 2007-2009 publikowaliśmy osobno raporty prezentujące finansowe i pozafinansowe aspekty działalności. W 2010 r. Zarząd Spółki podjął decyzję o integracji sprawozdań prezentujących interesariuszom podejście do zarządzania oraz wyniki organizacji osiągnięte we wszystkich aspektach działalności, tj. ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Obecne wydawnictwo jest naszym czwartym zintegrowanym raportem.

Intencją Zarządu Grupy LOTOS jest umożliwienie interesariuszom dokonywania kompleksowej, mierzalnej, zobiektywizowanej oceny całokształtu naszego zaangażowania w kwestie zrównoważonego rozwoju poprzez zintegrowaną i przyjazną odbiorcom prezentację sprawozdań finansowych i pozafinansowych z działalności w danym roku. Postępujemy w tym zakresie zgodnie z dobrymi praktykami komunikacji spółek publicznych:

- w obszarze sprawozdawczości finansowej stosujemy Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) zatwierdzone przez Unię Europejską, opublikowane i obowiązujące na dzień 31 grudnia 2012 r.,
- w obszarze sprawozdawczości pozafinansowej stosujemy Ramowe Zasady Raportowania i Wytyczne kwestii zrównoważonego rozwoju Global Reporting Initiative (wersja G3.1. GRI wraz z Suplementem dla sektora gazu i ropy naftowej), a także Zasady United Nations Global Compact. Deklarujemy osiągnięcie Poziomu A+* w ramach trójstopniowego systemu Poziomów Aplikacji GRI.

* Poszczególne Poziomy Aplikacji zostały oznaczone literami od C (poziom najniższy), przez C+ (gdzie „+” oznacza zewnętrzną weryfikację raportu przez niezależny organ poświadczający) B, B+, A do A+. Kryteria raportowania przyporządkowane do każdego Poziomu stanowią miarę stopnia aplikacji Wytycznych oraz uwzględnienia Ramowych Zasad Raportowania [GRI](#).

W zakresie zintegrowanego raportowania nie obowiązują obecnie uznane na forum międzynarodowym, jednolite standardy sporządzania sprawozdań. W 2010 r. Global Reporting Initiative oraz Prince Charles' Accounting for Sustainability Project powołały Międzynarodowy Komitet ds. Zintegrowanego Raportowania (*The International Integrated Reporting Committee, IIRC*), którego zadaniem jest określenie aprobowanych przez społeczność międzynarodową ram zintegrowanego raportowania. W przekonaniu IIRC łączenie przez przedsiębiorstwa analizy finansowej z analizą kontekstu społecznego, środowiskowego i ekonomicznego, w którym ono działa, powinno dostarczać wartościowej dla interesariuszy oceny długoterminowej rentowności firmy. Z badania przeprowadzonego w 2012 r. przez agencję Black Sun, we współpracy z IIRC wynika, że raportowanie zintegrowane pozwala lepiej zrozumieć, w jaki sposób organizacja w przyszłości wytworzy wartość. Zintegrowany model raportowania prowadzi do większej spójności w komunikacji zewnętrznej firm oraz pozwala na zbieranie danych lepszej jakości. Do grup, które najbardziej w przyszłości skorzystają z nowego modelu sprawozdawczości zalicza się analityków i pracowników raportujących przedsiębiorstw.

W oczekiwaniu na nowy standard raportowania systematycznie dążymy do doskonalenia przyjętego modelu,

wykorzystując najlepsze dostępne praktyki w zakresie sprawozdawczości finansowej i pozafinansowej.

W pracach nad Raportem kierujemy się naczelnymi zasadami: dokładności, istotności, kompletności, porównywalności, wyważenia i wiarygodności. Wszelkie dane przedstawione w niniejszym Raporcie zgromadzone zostały w sposób rzetelny i odpowiedzialny, poświadczony za zgodność ze stanem faktycznym.

Zawarte w niniejszym raporcie Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS zostało poddane ocenie przez biegłych rewidentów firmy Ernst & Young, przeprowadzonej stosownie do postanowień: rozdziału 7 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. nr 152 z 2009 r. poz. 1223, z późn. zm.) oraz krajowych standardów rewizji finansowej, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w Polsce.

W celu zapewnienia należytego poziomu przejrzystości oraz wiarygodności Zarząd Grupy LOTOS podjął w 2011 r. decyzję o dokonywaniu zewnętrznej weryfikacji przez niezależny organ poświadczający także danych pozafinansowych, publikowanych w Raporcie Rocznym. Weryfikacja o ograniczonym zakresie, wykonana w 2013 r. przez firmę PwC, została przeprowadzona zgodnie z Międzynarodowym Standardem Przeprowadzania Usług Atestacyjnych – Usługi atestacyjne inne niż badanie i przeglądy historycznych informacji finansowych (International Standard on Assurance Engagements 3000, ISAE). ISAE 3000 został ustanowiony przez Międzynarodową Federację Księgowych (*International Federation of Accountants, IFAC*). Standard ten, oparty na Kodeksie Etyki (Code of Conduct) i Międzynarodowych Standardach Kontroli Jakości (International Standard on Quality Control, ISQC-1) IFAC, wykorzystywany jest do weryfikacji raportów społecznych. Określa on podstawowe zasady i kluczowe procedury dla usług atestacyjnych, w tym dla usług atestacyjnych w ograniczonym zakresie.

Decyzją Zarządu Grupy LOTOS przyjęliśmy roczny cykl sprawozdawania postępów we wdrażaniu Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS. Raport Roczny 2012 jest drugim poddanym niezależnej weryfikacji w obszarze danych z zakresu CSR. Poza opisaną powyżej procedurą dokładamy starań w celu zapewnienia odpowiedniej jakości gromadzenia danych sprawozdawczych. Służą temu stosowane w organizacji systemy zarządzania.

Obecny Raport publikujemy wyłącznie w formie elektronicznej. Jest to podyktowane względami środowiskowymi, ale także chęcią zapewnienia czytelnikom jak największej liczby udogodnień, sprawiających, że publikacja może stać się dla odbiorców przyjaznym narzędziem dokonywanych samodzielnie analiz.

Zastosowane w wersji elektronicznej rozwiązania funkcjonalne są stale doskonalone, m.in. w wyniku przeprowadzonych badań opinii interesariuszy oraz oceny danych dotyczących statystyk odwiedzin stron z Raportem w naszym serwisie internetowym. Odbiorcy Raportu mają możliwość m.in. dowolnej prezentacji wybranych danych liczbowych w zestawieniach według poszczególnych okresów, wskaźników GRI, segmentów działalności itd. Informacje zawarte w publikacji są zintegrowane z treściami zawartymi w serwisie internetowym koncernu, w tym z raportami z poprzednich lat. Zapewniono możliwość zgłaszania informacji zwrotnych.

Zastosowano również udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, starszych, niedowidzących, w tym czytnik stron internetowych, kontrast i możliwość powiększenia tekstu. Przyjazność dla środowiska naturalnego gwarantuje możliwość wyboru oszczędnej formy wydruku.

Wydane dotychczas raporty dostępne są w serwisie internetowym www.lotos.pl (<http://www.lotos.pl>). Szczegółowe dane kontaktowe zamieszczone są w rozdziale [Użyteczne informacje](http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kontakt) (<http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kontakt>) niniejszego Raportu.

Zakres i zasięg

W procesie definiowania zawartości rozdziałów Raportu Roczego prezentujących pozafinansowe wyniki działalności kierowano się Ramowymi Zasadami Raportowania GRI. Dobór treści zaprezentowanych w Raporcie miał miejsce w oparciu o zasadę istotności. Przez istotność rozumiemy znaczenie i wagę danego czynnika nie tylko dla funkcjonowania przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ale i dla zewnętrznych interesariuszy oczekujących lub poszukujących wiarygodnych, porównywalnych, rzetelnych danych i informacji, mających wpływ na dokonywane przez nich wybory, czy podejmowane decyzje.

W niniejszym Raporcie, w zakresie prezentującym dokonania pozafinansowe, wykorzystaliśmy większość podstawowych i dodatkowych wskaźników wyników dotyczących poszczególnych aspektów działalności: ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, przewidzianych Wytycznymi GRI.

Istotną zmianę w porównaniu z poprzednim raportem stanowi wykorzystanie przez nas po raz pierwszy nowo ustanowionego tzw. Suplementu Sektorowego (GRI Oil & Gas Sector Supplement). Oznacza to, że obecny Raport został wzbogacony o dodatkowe wskaźniki opracowane specjalnie dla branży, w jakiej działa nasz koncern. Należy zaznaczyć, iż Suplement został przygotowany przy wykorzystaniu wersji G3.1. GRI, co spowodowało konieczność zaktualizowania części raportowanych przez nas w poprzednich latach wskaźników, zgodnych z wersją G3. Nie mieliśmy takiego obowiązku, jednak z uwagi na zamiar wykorzystania Suplementu Sektorowego, zmiana wersji Wytycznych GRI okazała się niezbędną.

Do kalkulacji prezentowanych w Raporcie danych finansowych przyjęliśmy metody tożsame z zastosowanymi w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej LOTOS za 2012 r., tj. zgodne z MSSF obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2012 r.

W przeważającej liczbie obszarów problemowych przedstawione w Raporcie informacje i dane pozafinansowe odnoszą się do podmiotu dominującego, czyli Grupy LOTOS. Dołożyliśmy jednak wszelkiej staranności w celu uwzględnienia tam, gdzie było to możliwe, również skonsolidowanych danych Grupy Kapitałowej LOTOS. W obszarach kluczowych dla odpowiedzialności społecznej i środowiskowej zaprezentowaliśmy dane odnoszące się także do największych spółek handlowych grupy kapitałowej oraz – wobec wykorzystania Suplementu Sektorowego – dane Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic. W każdym przypadku zastosowaliśmy w Raporcie wyraźne rozróżnienie poprzez dodanie informacji wskazującej konkretny podmiot Grupy Kapitałowej LOTOS.

Przez największe (zarówno pod względem przychodów, jak i liczby pracowników) spółki handlowe Grupy Kapitałowej LOTOS rozumiemy: LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil oraz LOTOS Paliwa. W obecnym Raporcie po raz pierwszy w tak przekrojowy sposób podeszliśmy do zaprezentowania danych wynikowych największych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic, prowadzących działalność poszukiwawczo-wydobywczą. Poza podmiotem dominującym, działającą w Polsce spółką LOTOS Petrobaltic, zaliczamy do nich: LOTOS Geonaftha na Litwie oraz LOTOS Norge w Norwegii. W Raporcie uwzględniliśmy także istotną spółkę tej grupy, zarządzającą m.in. elektrociepłownią we Władysławowie, tj. Energobaltic. Z uwagi na pierwszy okres sprawozdawczy po ustanowieniu Suplementu Sektorowego nie było możliwe zaprezentowanie wszystkich danych wynikowych wskazanych spółek w sposób całkowicie jednolity i spójny. Jednak z powodu wagi wyzwań związanych ze zrównoważonym rozwojem, przed jakimi stoi branża wydobywczą, zdecydowaliśmy się zaprezentować zgromadzone dane. W kolejnych latach będziemy dążyli do udoskonalenia sposobu agregowania danych pozafinansowych dotyczących podmiotów specjalizujących się w działalności poszukiwawczo-wydobywczej.

W obecnym Raporcie w istotny sposób uległ zwiększeniu zasób wskaźników wyników sprawozdawanych przez wspomniane spółki handlowe. Wynika to z ciągłego doskonalenia sprawozdawczości pozafinansowej w kierunku jak najszerzego prezentowania skali i charakteru wpływu, jaki wywieramy swoją działalnością oraz produktami i usługami na kluczowych interesariuszy oraz środowisko.

W minionym okresie sprawozdawczym nie zaszły zmiany czy inne istotne okoliczności w odniesieniu do podmiotów grupy kapitałowej, które miałyby wpływ na całościową ocenę organizacji w poszczególnych aspektach lub w porównaniu z innymi krajowymi podmiotami z branży. W styczniu 2012 r. Grupa LOTOS dokonała sprzedaży 100% akcji jednej ze spółek segmentu handlowego – LOTOS Parafiny. W obecnym Raporcie Rocznym wyniki tego podmiotu już nie zostały zaprezentowane.

Wskaźniki wyników GRI raportowane przez spółki Grupy Kapitałowej LOTOS: LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa i Grupę Kapitałową LOTOS Petrobaltic* (LOTOS Petrobaltic, LOTOS Geonafta, LOTOS Norge, Energobaltic)

Aspekty GRI	Raportowane wskaźniki GRI w 2012 r.	Spółki zależne	Raportowane wskaźniki GRI w 2011 r.	Spółki zależne
Produkty i usługi	EN26	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic, LOTOS Geonafta, LOTOS Norge	EN26	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)
	EN27	LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa	EN27	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
Transport	EN29	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	EN29	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)
Zdrowie i bezpieczeństwo konsumenta	PR1	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa	PR1	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
Bezpieczeństwo procesowe	OG13	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic	-	-
Oznakowanie produktów i usług	PR3, PR5	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa	PR3, PR5	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
Komunikacja marketingowa	PR6	LOTOS Oil, LOTOS Paliwa	PR6	LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
	PR7	LOTOS Asphalt, LOTOS	PR7	LOTOS Asphalt,

Kolej, LOTOS Oil,
LOTOS Paliwa

LOTOS Kolej, LOTOS
Oil, LOTOS Paliwa,
LOTOS Parafiny

Prywatność klienta	PR8	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa	PR8	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
Zgodność z prawem	PR2, PR4, PR9	LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Kolej	PR2, PR4, PR9	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Parafiny
Bioróżnorodność	EN11, EN12, EN13, EN14, OG4	LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic	EN11	LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)
			EN12	LOTOS Asphalt, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)
			EN13	LOTOS Paliwa
			EN14	LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)
Emisje, ścieki, odpady	EN16, EN17, EN18, EN19, EN20, EN21, EN22, EN23, OG5, OG7	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Pośredni wpływ ekonomiczny	EC9	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic, LOTOS Geonafta	EC9	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa
Społeczność lokalna	OG11	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Zasoby	OG1	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Surowce i materiały	EN1	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Energia	EN3, EN4	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Woda	EN8, EN9	LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-
Pozycja rynkowa	EC5, EC6, EC7	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil,	EC5, EC6, EC7	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS

LOTOS Paliwa, LOTOS
Petrobaltic (grupa
kapitałowa)

Oil, LOTOS Paliwa,
LOTOS Parafiny

Zatrudnienie	LA1, LA2, LA8, LA14	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	LA1	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic
Prawa człowieka	HR1, HR2	LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)	-	-

---

* W przypadku gdy raportowane są wyniki wszystkich wymienionych spółek, w zestawieniu widnieje zapis „LOTOS Petrobaltic (grupa kapitałowa)”, zaś gdy nie wszystkie spółki tej grupy raportują dany wskaźnik, wskazano nazwy poszczególnych podmiotów objętych raportowaniem.

W Raporcie Rocznym 2012 uwzględniliśmy łącznie 84 wskaźniki wyników GRI, wobec 74 w 2011 r. Zdecydowaliśmy w tym roku o nieraportowaniu 12 wskaźników: podstawowych HR5, HR6, HR7, HR9, HR10, HR11, EN2, OG2, OG3, OG9, OG12 oraz dodatkowego HR9 z uwagi na brak istotności kwestii, których dotyczyły, dla naszej działalności.

Indeks ułatwiający wyszukiwanie konkretnych wskaźników wyników oraz treści opisowych odpowiadających przedstawianym zagadnieniom zawarty jest w Tabeli treści GRI i zasad UN Global Compact (<http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/tabela-tresci-gri-i-zasad-global-compact>) w rozdziale „Użyteczne informacje” niniejszego Raportu.

Audyt i weryfikacja

Ernst & Young Audit sp. z o.o.
Rondo ONZ 1
00-124 Warszawa
Tel. +48 22 557 70 00
Faks +48 22 557 70 01
warszawa@pl.ey.com
www.ey.com/pl

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Rady Nadzorczej Spółki Grupa LOTOS S.A.

1. Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku spółki Grupa LOTOS S.A. („Spółka”) z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, obejmującego sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2012 roku, sprawozdanie z całkowitych dochodów, sprawozdanie z przepływów pieniężnych, sprawozdanie zmian w kapitale własnym za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku, dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone sprawozdanie finansowe”).
2. Za rzetelność i jasność załączonego sprawozdania finansowego, jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz za prawidłowość ksiąg rachunkowych odpowiada Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do zapewnienia, aby załączone sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności Spółki spełniały wymagania przewidziane w ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. nr 152 z 2009 roku poz. 1223, z późn. zm. – „ustawa o rachunkowości”). Naszym zadaniem było zbadanie załączonego sprawozdania finansowego oraz wyrażenie, na podstawie badania, opinii o tym, czy jest ono we wszystkich istotnych aspektach zgodne z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia ono, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy Spółki oraz czy księgi rachunkowe stanowiące podstawę jego sporządzenia są prowadzone, we wszystkich istotnych aspektach, w sposób prawidłowy.
3. Badanie załączonego sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:
  - rozdziału 7 ustawy o rachunkowości,
  - krajowych standardów rewizji finansowej, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w Polsce,

w taki sposób, aby uzyskać racjonalną pewność, czy sprawozdanie to nie zawiera istotnych nieprawidłowości. W szczególności, badanie obejmowało sprawdzenie – w dużej mierze metodą wrywkową – dokumentacji, z której wynikają kwoty i informacje zawarte w załączonym sprawozdaniu finansowym. Badanie obejmowało również ocenę poprawności przyjętych i stosowanych przez Zarząd Spółki zasad rachunkowości i znaczących szacunków dokonanych przez Zarząd Spółki, jak i ogólnej prezentacji załączonego sprawozdania finansowego. Uważamy, że przeprowadzone przez nas badanie dostarczyło nam wystarczających podstaw do wyrażenia opinii o załączonym sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość.

4. Naszym zdaniem załączone sprawozdanie finansowe, we wszystkich istotnych aspektach:
- przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje istotne dla oceny wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku, jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej Spółki na dzień 31 grudnia 2012 roku;
  - sporządzone zostało zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE oraz na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych;
  - jest zgodne z wpływającymi na formę i treść sprawozdania finansowego przepisami prawa regulującymi przygotowanie sprawozdań finansowych oraz postanowieniami statutu Spółki.
5. Nie zgłaszając zastrzeżeń, zwracamy uwagę, że Spółka wykazała w załączonym sprawozdaniu finansowym udziały w jednostkach zależnych i stowarzyszonych według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości. Zgodnie z zasadami (polityką) rachunkowości wynikającymi z Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej Grupa Kapitałowa LOTOS („Grupa Kapitałowa”), w której Spółka jest jednostką dominującą, sporządziła skonsolidowane sprawozdanie finansowe datowane 19 marca 2013 roku. Skonsolidowany zysk netto z działalności kontynuowanej Grupy Kapitałowej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku wynosi 922 970 tysięcy złotych, skonsolidowany kapitał własny na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosi 9 062 439 tysięcy złotych, a skonsolidowane aktywa 20 056 379 tysięcy złotych.
6. Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu na temat działalności Spółki w okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku oraz zasad sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje pochodzące z załączonego sprawozdania finansowego są z nim zgodne. Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności uwzględniają odpowiednie postanowienia rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. nr 33, poz. 259, z późn. zm. - „rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”).

w imieniu
Ernst & Young Audit sp. z o.o.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Kluczowy Biegły Rewident

Marcin Zieliński
biegły rewident
nr 10402

ERNST & YOUNG
AUDIT sp. z o.o.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

Warszawa, dnia 19 marca 2013 roku

Ernst & Young Audit sp. z o.o.
Rondo CNZ 1
00-124 Warszawa
Tel. +43 22 557 70 00
Faks +43 22 557 70 01
warszawa@pl.ey.com
www.ey.com/pl

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Rady Nadzorczej Spółki Grupa LOTOS S.A.

1. Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS („Grupy”), w której jednostką dominującą jest Grupa LOTOS S.A. („Spółka”) z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku, obejmującego skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2012 roku, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych, skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku oraz dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).
2. Za rzetelność i jasność załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz za prawidłowość dokumentacji konsolidacyjnej odpowiada Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do zapewnienia, aby załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności Grupy spełniały wymagania przewidziane w ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. nr 152 z 2009 roku poz. 1223, z późn. zm. – „ustawa o rachunkowości”). Naszym zadaniem było zbadanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz wyrażenie, na podstawie badania, opinii o tym czy jest ono we wszystkich istotnych aspektach zgodne z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia ono, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy Grupy.
3. Badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:
  - rozdziału 7 ustawy o rachunkowości,
  - krajowych standardów rewizji finansowej, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w Polsce,w taki sposób, aby uzyskać racjonalną pewność, czy sprawozdanie to nie zawiera istotnych nieprawidłowości. W szczególności, badanie obejmowało sprawdzenie – w dużej mierze metodą wrywkową – dokumentacji, z której wynikają kwoty i informacje zawarte w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Badanie obejmowało również ocenę poprawności przyjętych i stosowanych przez Grupę zasad rachunkowości i znaczących szacunków dokonanych przez Zarząd Spółki, jak i ogólnej prezentacji załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Uważamy, że przeprowadzone przez nas badanie dostarczyło nam wystarczających podstaw do wyrażenia opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość.
4. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za poprzedni rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2011 roku było przedmiotem naszego badania i z dniem 17 kwietnia 2012 roku wydaliśmy opinię z uzupełniającym objaśnieniem o tym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym dotyczącym wskazanej przez Zarząd Spółki niepewności co do realizacji aktywów ujętych w związku z nakładami poniesionymi na zakup udziałów oraz eksploatację złoża YME.

5. Naszym zdaniem załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe, we wszystkich istotnych aspektach:
- przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje istotne dla oceny wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku, jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej Grupy na dzień 31 grudnia 2012 roku;
  - sporządzone zostało zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE;
  - jest zgodne z wpływającymi na formę i treść sprawozdania finansowego przepisami prawa regulującymi przygotowanie sprawozdań finansowych.
6. Jak przedstawiono w nocie 13 dodatkowych informacji i objaśnień do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, Grupa dokonała w trakcie 2012 roku odpisu z tytułu utraty wartości aktywów związanych z projektem zagospodarowania złoża YME w Norwegii w kwocie 928 milionów złotych (wpływ na wynik finansowy netto po uwzględnieniu podatku odroczonego wyniósł 286 milionów złotych). Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa oszacowała wartość odzyskiwalną projektu YME w oparciu o przewidywane ceny sprzedaży netto tego projektu i na tej podstawie nie dokonała dalszych odpisów aktywów wykazanych w łącznej kwocie 589 milionów złotych w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. W wyniku dokonanych wcześniej odpisów aktualizujących poniesione nakłady inwestycyjne na złożo YME oraz poniesionych strat podatkowych, saldo aktywa z tytułu podatku odroczonego na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosi 1077 milionów złotych. Nie zgłaszając zastrzeżeń do prawidłowości i rzetelności załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zwracamy uwagę na wskazane przez Zarząd Spółki we wspomnianej nodzie niepewności co do wysokości realizacji aktywów ujętych w związku z projektem YME związane z faktem, że prognozy i plany Spółki uzależnione są od szeregu przyszłych zdarzeń, w szczególności od szacunków wartości rynkowej zasobów węglowodorów na złożo YME oraz efektów ogłoszonego w dniu 12 marca 2013 roku końcowego porozumienia pomiędzy operatorem złoża a właścicielem platformy wydobywczej, o którym mowa w nodzie 38 o istotnych zdarzeniach po dniu bilansowym dodatkowych informacji i objaśnień do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.
7. Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu Spółki na temat działalności Grupy w okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku oraz zasad sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje pochodzące z załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego są z nim zgodne. Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności uwzględniają odpowiednie postanowienia rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. nr 33, poz. 259, z późn. zm. - „rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”).

w imieniu
Ernst & Young Audit sp. z o.o.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Kluczowy Biegły Rewident

Marcin Zieliński
biegły rewident nr 10402

ERNST & YOUNG
AUDIT sp. z o.o.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

Warszawa, dnia 19 marca 2013 roku

Raport z niezależnych usług atestacyjnych

Do Zarządu Grupy LOTOS S.A.

Identyfikacja kryteriów i opis przedmiotu

Niniejszy raport został sporządzony zgodnie z warunkami naszej Umowy z dnia 4 lutego 2013 r. („Umowa”) zawartej w celu wykonania usługi atestacyjnej dającej umiarkowaną pewność w zakresie poprawności wybranych danych pozafinansowych zaprezentowanych w „Grupa LOTOS S.A. Zintegrowany Raport Roczny 2012 - Ekonomia, Społeczeństwo, Środowisko – Kultura Wartości” („Zintegrowany Raport 2012”) za rok finansowy 2012.

Wybrane dane w Zintegrowanym Raporcie 2012 zostały oznaczone znakiem

Zarząd Spółki sporządził Zintegrowany Raport 2012 na podstawie Wytycznych do raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju opublikowanych przez Global Reporting Initiative w wersji 3.1 oraz Suplementu Sektorowego dla branży Paliwowej i Gazowej (łącznie „Wytyczne GRI G3.1”, „kryteriów sprawozdawczych”).

Zintegrowany Raport 2012 przedstawia informacje na temat zrównoważonego rozwoju Spółki w zakresie danych ilościowych i jakościowych w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r.

Odpowiedzialność Zarządu

Za sporządzenie Zintegrowanego Raportu 2012 zgodnego z Wytycznymi GRI G3.1 odpowiedzialny jest Zarząd Grupy LOTOS S.A. („Spółka”).

Do odpowiedzialności Zarządu Spółki należy wybór i aplikacja odpowiednich metod przygotowania danych pozafinansowych oraz zaprojektowanie, wdrożenie oraz utrzymanie systemów i procesów, które zapewnią odpowiednie wsparcie dla przestrzegania Wytycznych GRI G3.1 przy opracowaniu danych pozafinansowych, wykorzystując odpowiednie w tym zakresie założenia i szacunki.

Nasza odpowiedzialność

Naszym zadaniem było wyciągnięcie wniosków na temat wybranych materialnych wskaźników zaprezentowanych w Zintegrowanym Raporcie 2012. Zastosowane procedury zostały przez nas wybrane według własnego uznania i obejmują ocenę ryzyka istotnego zniekształcenia wybranych materialnych wskaźników, które w Zintegrowanym Raporcie 2012 zostały oznaczone znakiem .

Zrealizowaliśmy zlecenie zgodnie z Międzynarodowym Standardem Usług Atestacyjnych 3000 „Usługi atestacyjne inne niż badanie lub przegląd historycznych informacji finansowych” („ISAE 3000”).

Podsumowanie wykonanych prac

Przeprowadzone przez nas procedury obejmowały przede wszystkim:

- Ocenę struktury i skuteczności istotnych mechanizmów kontroli wewnętrznej w zakresie zbierania i przetwarzania danych dla wybranych wskaźników oznaczonych znakiem ,

PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o.,
Al. Armii Ludowej 14, 00-638 Warszawa, Polska
T: +48 (22) 523 4000, F: +48 (22) 523 4040, www.pwc.com

PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. wpisana jest do Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, pod numerem KRS 000044655, NIP 526-021-02-28. Kapitał zakładowy wynosi 10.363.900 złotych. Siedzibą Spółki jest Warszawa, Al. Armii Ludowej 14.

- Weryfikację wskazanych powyżej wskaźników w oparciu o rozmowy z odpowiednimi członkami kierownictwa Spółki oraz pracownikami odpowiedzialnymi za raportowanie danych pozafinansowych oraz procedury analityczne dla wybranych wskaźników oznaczonych znakiem ✓,
- Weryfikację próby dokumentów źródłowych dla wybranych wskaźników oznaczonych znakiem ✓. Przykładowe analizowane dokumenty to faktury, raporty otrzymane ze źródeł zewnętrznych oraz raporty wewnętrzne, w tym raporty wygenerowane z systemów informatycznych Spółki.

W przypadku zlecenia mającego na celu wykonanie usługi atestacyjnej dającej umiarkowaną pewność, procedury zbierania dowodów są bardziej ograniczone niż w przypadku zlecenia mającego na celu udzielenie wystarczającej pewności, w związku z tym uzyskuje się mniejszą pewność niż w przypadku zlecenia mającego na celu udzielenie wystarczającej pewności.

Uważamy, że uzyskane przez nas dowody są wystarczające i odpowiednie do wydania poniższego wniosku.

Wniosek

Na podstawie przeprowadzonych procedur nie stwierdziliśmy niczego, co wskazywałoby, że wybrane wskaźniki oznaczone znakiem ✓ zaprezentowane w Zintegrowanym Raporcie 2012 nie są, we wszystkich istotnych aspektach, zgodne z Wytycznymi GRI G3.1.

Ograniczenie zastosowania

Niniejszy raport został przygotowany przez PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o. („PwC”) dla Grupy LOTOS S.A. w odniesieniu do zapisów Umowy pomiędzy PwC a Spółką i jest przeznaczony wyłącznie do użytku Zarządu Grupy LOTOS S.A. Nie należy go wykorzystywać w żadnych innych celach.

PwC nie przyjmuje w związku z tym raportem żadnej odpowiedzialności (umownej, deliktowej (w tym za zaniechanie) ani innej) wobec żadnych z osób innych niż Grupa LOTOS S.A. Odpowiednio, niezależnie od formy działań, czy to w kontrakcie, umowie deliktowej ani innej, w zakresie dopuszczalnym przez prawo, PwC nie przyjmuje w związku z tym raportem żadnego rodzaju odpowiedzialności, a także nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności za konsekwencje wynikające z raportu dla jakiegokolwiek osoby (za wyjątkiem Spółki, na zasadach wskazanych powyżej) bądź za jakąkolwiek decyzję podjętą bądź niepodjętą na podstawie niniejszego raportu.

Zintegrowany Raport 2012 powinien być odczytywany łącznie z Wytycznymi GRI G3.1.

PricewaterhouseCoopers Sp. z o.o.
Warszawa, 26 kwietnia 2013 r.

Interesariusze

W Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS 2012-2015 wskazaliśmy trzy kluczowe grupy naszych interesariuszy. Każda z nich jest przez nas uwzględniana w procesach decyzyjnych, w wyniku których wywieramy rzeczywisty lub potencjalny wpływ na ich przedstawicieli. Staramy się budować pozytywne relacje z nimi wszystkimi, mimo że skala i charakter tego wpływu oraz adresowanych wobec nas oczekiwań są różne.

Poszczególne grupy interesariuszy zostały przez nas wyłonione w toku prac nad Strategią społecznej odpowiedzialności podjętych w 2011 r. Wtedy też uwzględniliśmy ich reprezentację w procesie konsultacji założeń naszych celów strategicznych w obszarze społecznej odpowiedzialności. W toku realizacji Strategii dokonujemy okresowej ewaluacji poszczególnych projektów społecznych m.in. poprzez badanie opinii beneficjentów naszych działań.

KLUCZOWE GRUPY INTERESARIUSZY GRUPY KAPITAŁOWEJ LOTOS

OTOCZENIE WEWNĘTRZNE	OTOCZENIE SPOŁECZNE	OTOCZENIE RYNKOWE
Pracownicy Spółki grupy kapitałowej Organizacje związkowe Rada Pracowników	Spoločności lokalne Organizacje pozarządowe Jednostki samorządu terytorialnego Administracja rządowa Instytuty naukowo-badawcze i ośrodki edukacyjne Organizacje pracodawców Media Środowisko przyrodnicze	Wykonawcy i podwykonawcy Dostawcy Odbiorcy i klienci Partnerzy biznesowi Firmy konkurencyjne Organizacje branżowe i instytucje międzynarodowe Organizacje kontrolne i monitorujące Uczestnicy rynku kapitałowego

W celu odpowiedzialnego i zgodnego z oczekiwaniami budowania relacji z poszczególnymi grupami interesariuszy wykorzystujemy zróżnicowany zasób metod i narzędzi komunikacji. O wadze, jaką przykładamy do doskonalenia praktyk komunikacyjnych, świadczy poświęcenie przez nas miejsca tym zagadnieniom także w obowiązującym od 2013 r. Kodeksie etyki.

Skuteczna komunikacja, ukierunkowana na zrozumienie stawianych celów i powierzanych zadań, ma kluczowy wpływ na efektywność naszej pracy. Staramy się, aby zasady przepływu informacji w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS były czytelne i dokładnie określone. W relacjach między pracownikami cenimy nastawienie na porozumienie i współdziałanie, przejawiające się otwartością i profesjonalizmem w komunikacji oraz aktywnym poszukiwaniem informacji zwrotnych. Odpowiadamy na zgłaszane propozycje usprawnienia komunikacji wewnętrznej, a także doskonalimy umiejętności interpersonalne pracowników. Stawiamy sobie za cel również odpowiedzialne i otwarte komunikowanie z zewnętrznymi partnerami, z poszanowaniem ich dobrego imienia i podjętych zobowiązań.

Źródło: Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

GŁÓWNE KATEGORIE INTERESARIUSZY	FORMY ZARZĄDZANIA RELACJAMI	ISTOTNE ZMIANY W RELACJI DO 2011 R.
Pracownicy	Spotkania bezpośrednie, platforma intranetowa, kioski intranetowe, serwis mobilny, gazeta wewnętrzna, szkolenia, badanie opinii.	Wprowadziliśmy serwis intranetowy na urządzenie mobilne oraz uruchomiliśmy intranet w języku angielskim w celu zapewnienia dostępu do bieżących informacji pracownikom spółek działających w Norwegii i na Litwie. Dążyliśmy także do rozwoju systemu konsultacji społecznych w ramach całej grupy kapitałowej.
Społeczności lokalne	Programy i akcje społeczne, serwis internetowy, badanie opinii, spotkania konsultacyjne z przedstawicielami społeczności.	Rozwijaliśmy komunikację w serwisach społecznościach Facebook i YouTube poprzez stworzenie odpowiednich profili korporacyjnych. Stworzyliśmy sekcję poświęconą zrównoważonemu rozwojowi w serwisie internetowym.
Organizacje pozarządowe	Spotkania bezpośrednie, programy społeczne, serwis internetowy, raport roczny, badanie opinii.	Zostaliśmy partnerem Forum Inicjowania Rozwoju – innowacyjnej platformy współpracy trzech sektorów na Pomorzu. Przeprowadziliśmy warsztaty CSR we współpracy z wyspecjalizowaną organizacją pozarządową.
Uczestnicy rynku kapitałowego	Raporty bieżące i okresowe, raport roczny, spotkania bezpośrednie, konferencje, telekonferencje, serwis internetowy, Dzień analityka i inwestora.	Rozbudowaliśmy oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego w raporcie rocznym oraz sekcję Ład korporacyjny w profilu inwestorskim w serwisie internetowym o kwestie etyki w biznesie i działań podejmowanych w ramach Programu etycznego.
Administracja publiczna	Raport roczny, lobbying, spotkania bezpośrednie, konferencje.	Aktywnie uczestniczyliśmy w procesie konsultacyjnym i legislacyjnym w Polsce i Unii Europejskiej w zakresie regulacji dotyczących sektora energii.
Klienci	Infolinia, serwis internetowy, informacje udostępniane poprzez produkty, kontakt bezpośredni, akcje społeczne poprzez program lojalnościowy, badania satysfakcji.	Wprowadziliśmy jednolity model badania satysfakcji klientów grupy kapitałowej. Ujednoliliśmy także proces reklamacyjny. Opracowaliśmy projekt wdrożenia systemu zarządzania kontaktami z klientami, umożliwiającego ustalenie syntetycznych wskaźników ich obsługi.

Angażowanie interesariuszy

Dyskusja z interesariuszami, koncentrująca się wokół zagadnień związanych z wpływem naszej organizacji na społeczeństwo oraz środowisko, jest dla nas cenną okazją do poprawy wyników. Szeroką komunikację oraz konsultacje społeczne stosujemy także w celu doskonalenia praktyk w zakresie ładu korporacyjnego.

Szereg zróżnicowanych metod angażowania interesariuszy w sposób pogłębiony i przekrojowy zastosowaliśmy w 2011 r. podczas konsultacji społecznych towarzyszących pracom nad aktualizacją Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS. Proces ten oraz płynące z niego wnioski szczegółowo zaprezentowaliśmy w Zintegrowanym Raporcie Rocznym 2011 (<http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/interesariusze/angazowanie-interesariuszy>).

W 2012 r. stworzyliśmy możliwość spotkań z interesariuszami przy wykorzystaniu różnorodnych metod aktywizacji naszych relacji. Znalazły się wśród nich m.in.:

- konsultacje społeczne,
- warsztaty służące dzieleniu się wiedzą,
- konferencje ukierunkowane na propagowanie dobrych praktyk,
- wielokierunkowa komunikacja,
- badania opinii.

Konsultacje społeczne z pracownikami

Jednym z kluczowych celów Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS jest udoskonalenie sposobu zarządzania poprzez dbałość o etykę postępowania i transparentność procesów biznesowych. Wpływ na osiągnięcie tego celu ma realizacja istotnego dla nas projektu, jakim jest utworzenie kompleksowego Programu etycznego. W połowie 2012 r. decyzją Zarządu Spółki został powołany specjalny Zespół, którego zadaniem było wypracowanie założeń oraz koniecznych rozwiązań procesowych i organizacyjnych dla skutecznego wdrożenia Programu etycznego.

Konieczność udoskonalenia standardów etycznych w Grupie Kapitałowej LOTOS potwierdzili jej pracownicy nie tylko na

etapie prac nad Strategią społecznej odpowiedzialności, ale także wiosną 2012 r. w badaniu opinii poświęconym kwestiom etycznym. Ponad 170 respondentów wskazało na potrzebę uregulowania w Kodeksie etyki kwestii związanych z ryzykiem korupcji i konfliktu interesów, zachowaniem tajemnicy służbowej oraz transparentnym wyborem kontrahentów. Za nie mniej ważne uznano równe szanse zatrudnienia, awansu i rozwoju zawodowego.

Z uwagi na to, że jednym z najistotniejszych elementów Programu etycznego jest Kodeks etyki, od wypracowania jego treści rozpoczęliśmy w 2012 r. nasze prace.

Program etyczny

Metoda wdrażania i monitorowania standardów etycznych w firmie. Porządek, który ułatwia odpowiednie postępowanie i wspiera moralne zachowania pracowników. W skład Programu etycznego wchodzi zazwyczaj takie rozwiązania i funkcje, jak: Kodeks etyki, narzędzia zgłaszania przypadków naruszeń zasad określonych w Kodeksie, Rzecznik ds. etyki, edukacja na temat zagadnień etycznych.

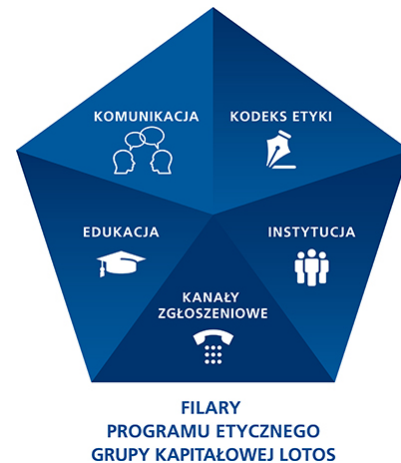
Kodeks etyki

Zbiór norm i zasad postępowania obowiązujących w organizacji w oparciu o przyjęte wartości i zagadnienia uznane przez pracowników, jako ważne do uregulowania. Jako podstawa Programu etycznego, ma stanowić moralny kompas kierujący motywacją i działaniami każdego pracownika w codziennej pracy.

Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS adresowany jest do wszystkich pracowników, bez względu na zajmowane miejsce w strukturze organizacji, pełnioną funkcję czy charakter wykonywanych zadań. Z tego powodu postanowiliśmy zagwarantować możliwość uczestnictwa w konsultacjach społecznych projektu dokumentu wszystkim, ponad 5 tysiącom pracowników w Polsce, na Litwie i w Norwegii. Były to najszersze konsultacje jakiegokolwiek dokumentu w firmie.

Preferowaną przez nas formą zapoznania pracowników z projektem Kodeksu były bezpośrednie spotkania. Na ich zorganizowanie przeznaczaliśmy trzy tygodnie pod koniec 2012 r. Osobami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie konsultacji było ponad 400 osób pełniących w grupie kapitałowej funkcje kierownicze. Formę spotkań wybraliśmy z uwagi na potrzebę:

- wyjaśnienia istoty Kodeksu etyki, jako kluczowego elementu Programu etycznego,
- przedstawienia metody wypracowania dokumentu,
- zapoznania z treścią Kodeksu etyki,
- pozyskania od pracowników uwag, pytań, propozycji zmian projektu,
- wyjaśnienia przez przełożonych ewentualnych wątpliwości pracowników.

Procesowi konsultacji towarzyszyło wiele narzędzi komunikacji wewnętrznej przygotowanych w dwóch wersjach językowych, w tym m.in.: prezentacja edukacyjna, nowo utworzony subserwis Etyka w intranecie, Program Pytań i Odpowiedzi, newsletter dla obszaru produkcji, artykuły problemowe w gazecie pracowników czy specjalny adres e-mail.

Podczas konsultacji pracownicy zgłosili ponad 300 pytań i uwag, a także propozycji modyfikacji części zaproponowanych zapisów. Strona główna subserwisu poświęconego Programowi etycznemu odnotowała w ciągu trzech tygodni ponad 2,3 tys. odsłon. Ponad 1,5 tys. odsłon miał sam list prezesa Zarządu Grupy LOTOS zachęcający do aktywnego udziału w dyskusji nad dokumentem. Rozdano 1,5 tys. egz. specjalnego wydawnictwa towarzyszącego konsultacjom. Tak aktywna, dwukierunkowa komunikacja miała zapewnić wysoki poziom wpływu wszystkich pracowników na ostateczne zapisy

Po zakończeniu konsultacji oraz uwzględnieniu zgłoszonych w ich trakcie uwag w grudniu 2012 r. Zarząd Grupy LOTOS przyjął Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS. Dokument obowiązuje od stycznia 2013 r. i jest dostępny publicznie w naszym serwisie internetowym (http://odpowiedzialny.lotos.pl/1073/nasza_odpowiedzialnosc/w_biznesie/kodeks_etyki).

[Kodeks etyki \(http://odpowiedzialny.lotos.pl/repository/43051/\)](http://odpowiedzialny.lotos.pl/repository/43051/) → (<http://odpowiedzialny.lotos.pl/repository/43051/>)

**Beata
Ossowska-
Lango**

Dyrektor Biura
Audytu
Wewnętrznego,
Pełnomocnik
Prezesa Zarządu
ds. etyki, Grupa
LOTOS S.A.

Szeroka konsultacja społeczna, zaangażowanie przedstawicieli różnych obszarów i stanowisk grupy kapitałowej to niezwykle istotny element w procesie budowania, a potem wdrażania i funkcjonowania Kodeksu etyki. To jeden z kluczowych warunków koniecznych do spełnienia, by okazał się on skutecznym narzędziem budowy pożądanej kultury etycznej w firmie.

Przeprowadzone przez nas konsultacje służyły przekonaniu osób, których Kodeks dotyczy, że – dzięki uzyskanemu wpływowi na brzmienie tego dokumentu – stali się jego współautorami. To poczucie własności, w przypadku Kodeksu etyki, ma ogromne znaczenie dla jakości jego przyszłego funkcjonowania w firmie. To nie jest dokument narzucony przez Zarząd, obcy i pracownikom, i kulturze organizacji. To zbiór norm etycznych zgodnych z przyjętymi w organizacji wartościami, ustanowiony w celu służenia wszystkim pracownikom i przyjęty dla dobra Grupy Kapitałowej LOTOS.

Dodatkowym warunkiem skutecznego wprowadzenia Kodeksu jest towarzyszące mu ustanowienie kompleksowego Programu etycznego – wspierającego budowę pożądanej kultury oraz rozwój pracowników, doskonalących swoją wiedzę i praktyki poprzez system edukacji etycznej. Jedynie tak szerokie i pełne podejście może sprawić, by Kodeks znalazł praktyczne zastosowanie w przewyżnianiu często niejednoznacznych czy trudnych sytuacji w miejscu pracy.

Zarząd Grupy LOTOS, inicjując w 2012 r. prace nad Kodeksem etyki, kierował się przekonaniem, że pracownicy zapoznając się z nim i przyjmując do stosowania, otrzymają dokładną informację na temat oczekiwanych od nich postaw oraz zachowań, które nie są akceptowane w firmie. Z doświadczeń wielu organizacji wynika, że dzięki Kodeksowi tworzy się także lepsza, pozytywna atmosfera w firmie, zachęcająca do dalszej pracy i integrująca wokół wspólnych celów, wzrasta też zaangażowanie pracowników w realizację zadań. Umacniane jest ich przekonanie o rzeczywistych szansach realizacji ich indywidualnych celów i planów zawodowych.

Nie bez znaczenia są także płynące z ustanowienia Programu etycznego korzyści biznesowe. Jego skuteczne wdrożenie pozwala firmom wzmacniać przeświadczenie kontrahentów, podmiotów i instytucji współpracujących co do tego, że warto z takim podmiotem współdziałać i można to robić bez obaw o bezpieczeństwo swoich interesów i poszanowanie dobrego imienia.

Grupa Kapitałowa LOTOS poświęci najbliższy okres na wprowadzenie do praktyki firmy całego zestawu pomocnych rozwiązań, szczególnie organizacyjnych, które wspierają skuteczność Kodeksu etyki. Należy jednak zaznaczyć, że dokument ten jest adresowany także do naszego otoczenia: klientów, kontrahentów, członków lokalnych społeczności. Zachęcamy do zapoznania się z jego zapisami nie tylko z uwagi na to, że stanowi on rodzaj deklaracji firmy w relacjach zewnętrznych, ale także dlatego, że jest to wyraźnie sformułowana informacja o naszych oczekiwaniach wobec partnerów, z którymi na różnych płaszczyznach współpracujemy.

Dzielenie się wiedzą

W 2012 r. we współpracy z cenioną organizacją pozarządową, jaką jest Fundacja Sendzimira, zaangażowaliśmy się w

Letnią Akademię „Wyzwania zrównoważonego rozwoju”. Jest to jedno z najistotniejszych wydarzeń szkoleniowych z zakresu zrównoważonego rozwoju w Polsce. Wśród wykładowców i trenerów kursu znajduje się wielu specjalistów różnych dziedzin zrównoważonego rozwoju, pracujących w polskich i zagranicznych organizacjach i instytucjach partnerskich o charakterze naukowym i doradczym. Adresatami kursu są studenci, doktoranci, członkowie organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele samorządów i biznesu. Akademia uczy umiejętności wykorzystania wiedzy w działaniu zgodnie z koncepcją *learning by doing*, która łączy przekaz wiedzy z realizacją praktycznych projektów. Grupa LOTOS została partnerem jednego z takich projektów. Grupa uczestników Akademii wzięła udział wspólnie z nami w warsztatach, których celem było wypracowanie optymalnego rozwiązania jednego z problemów zidentyfikowanych przez nas podczas prac nad Strategią społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r. Uczestnicy zajęć, wspierani przez zespół trenerów, dokonali analizy funkcjonowania naszej firmy z punktu widzenia zasad zrównoważonego rozwoju, a następnie wskazali propozycje rozwiązań.

Celem projektu było wspólne wypracowanie propozycji systemowego podejścia do zarządzania relacjami z lokalną społecznością Grupy LOTOS, na podstawie najlepszych dostępnych praktyk i zgodnie z zasadami dialogu społecznego. W wyniku naszej współpracy z Fundacją Sendzimira, powstał raport opracowany przez pięciu uczestników grupy roboczej, goszczącej w Grupie LOTOS. Raport przedstawia rekomendowane modele zarządzania relacjami ze społecznością lokalną i proponuje szereg narzędzi do ich realizacji.

Konferencje ukierunkowane na propagowanie dobrych praktyk

Regularnie wykorzystujemy możliwości dzielenia się dobrymi praktykami w dziedzinie społecznej odpowiedzialności z innymi przedsiębiorstwami oraz organizacjami pozarządowymi. W 2012 r. uczestniczyliśmy w kilku znaczących projektach tego rodzaju.

W minionym roku byliśmy współorganizatorem konferencji „**Rozwój odpowiedzialnego biznesu**” w ramach Akademii CSR, której honorowym patronem było Ministerstwo Skarbu Państwa. Projekt, zorganizowany wspólnie z dziennikiem Puls Biznesu, stanowił odpowiedź polskiego biznesu na potrzebę propagowania idei społecznej odpowiedzialności, zwłaszcza wśród przedstawicieli sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Współpraca administracji rządowej, biznesu oraz organizacji pozarządowych przy realizacji Akademii CSR przyczyniła się do jego wartości merytorycznej oraz była sama w sobie przykładem skutecznie zrealizowanego działania z zakresu społecznej odpowiedzialności – integrującego podmioty reprezentujące różne sektory gospodarki, zmierzające do osiągnięcia wspólnego celu.

Jakość oraz wyjątkowość inicjatywy zostały potwierdzone m.in. przez przyznanie jej wyróżnienia w XVI edycji Raportu Społeczna Odpowiedzialność Biznesu, publikowanego na łamach tygodnika Gazeta Finansowa.

W konferencji uczestniczył Prezes Zarządu Grupy LOTOS Paweł Olechnowicz, który podkreślił, że CSR przestał być opcją, którą można stosować w działalności przedsiębiorstwa lub nie. Dla firm, które chcą się rozwijać, to już standard i konieczność. Jowita Twardowska, Dyrektor ds. Komunikacji i CSR w Spółce zwróciła uwagę uczestników na fakt, że - aby działania w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu były efektywne i dawały dobre rezultaty - należy wdrożyć CSR jako metodę zarządzania firmą. Podczas konferencji Dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego Beata Ossowska-Lango zaprezentowała także nasze podejście do etyki w działalności przedsiębiorstwa, przedstawiając powiązane ze Strategią społecznej odpowiedzialności prace nad kompleksowym Programem etycznym oraz systemem przeciwdziałania nadużyciom.

W konferencji i praktycznych warsztatach uczestniczyło ok. 100 osób reprezentujących firmy, organizacje pozarządowe oraz ośrodki akademickie Pomorza. W jej trakcie przeprowadzono pierwsze badanie poziomu wdrażania standardów społecznej odpowiedzialności w polskich przedsiębiorstwach w oparciu o mierniki zgodne z wymaganiami normy PN-ISO 26000.

W 2012 r. byliśmy zaangażowani w **V Światowy Kongres Etyki Biznesu**, zorganizowany przez międzynarodowe

stowarzyszenie zajmujące się badaniami nad biznesem, ekonomią i etyką (*International Society of Business, Economics and Ethics, ISBEE*) oraz Akademię Leona Koźmińskiego. Kongres zgromadził wiodących przedstawicieli światowych kręgów naukowych i biznesowych. Na jego forum podzieliśmy się naszymi pierwszymi w Polsce doświadczeniami w dziedzinie wdrażania zintegrowanego modelu raportowania w oparciu o standard Global Reporting Initiative. Panel dyskusyjny z udziałem m.in. przedstawiciela GRI służył wymianie dobrych praktyk w dziedzinie sprawozdawczości pozafinansowej, odgrywającej istotną rolę w budowaniu transparentnego i odpowiedzialnego podejścia do działalności biznesowej.

Grupa LOTOS, jako wiodąca firma na Pomorzu, chętnie uczestniczy w wymianie dobrych praktyk odpowiedzialności społecznej z innymi przedsiębiorstwami. Przykładem jest nasze uczestnictwo w forum dyskusyjnym „**Dialog z interesariuszami narzędziem zrównoważonego rozwoju**”, którego organizatorem w 2012 r. był koncern farmaceutyczny Polpharma. Celem spotkania było podzielenie się wiedzą i doświadczeniami w zakresie dialogu z interesariuszami, czerpanie dobrych wzorców oraz popularyzacja zagadnień zrównoważonego rozwoju. Uczestnikami spotkania byli przedstawiciele firm i instytucji z Pomorza. Przedstawiliśmy na tym forum nasze dobre praktyki w zakresie odpowiedzialnych relacji z pracownikami.

Wielokierunkowa komunikacja z uczestnikami rynku kapitałowego

Dbamy o to, by relacje z interesariuszami reprezentującymi rynek kapitałowy budować i rozwijać w sposób partnerski, oparty na dialogu, satysfakcjonujący dla obu stron. Jesteśmy otwarci na nowe narzędzia komunikacji, stale doskonalimy także treść i formę przekazu.

Przedstawiamy inwestorom precyzyjny, rzetelny i przejrzysty obraz działalności Spółki oraz jej sytuacji finansowej. Dostarczamy aktualne informacje, przestrzegając zasad zaangażowania, dostępności i równego traktowania wszystkich inwestorów. W celu przekazania informacji wykorzystujemy wiele narzędzi relacji inwestorskich, w tym m.in. mailing, uczestnictwo w konferencjach skierowanych do akcjonariuszy, telekonferencje, a także dni otwarte dla analityków i inwestorów.

Uczestniczymy w Akcji Inwestor dziennika Puls Biznesu. Celem Akcji, której patronem jest Stowarzyszenie Inwestorów Indywidualnych, jest aktywizacja uczestników rynku kapitałowego i zachęcanie ich do skutecznej komunikacji ze spółkami notowanymi na rynku giełdowym. Za pośrednictwem specjalnej strony internetowej inwestorzy przesyłają pytania do spółek. Redakcja natomiast dokłada starań, aby każde z nich trafiło do spółki w celu udzielenia odpowiedzi.

W 2012 r. nasz zespół relacji inwestorskich wspierał Zarząd Spółki w organizacji spotkań z inwestorami i utrzymywaniu regularnych kontaktów z analitykami. 15 października w Gdańsku odbył się doroczny Dzień Analityka, którego tematem wiodącym był rozwój sieci stacji paliw LOTOS z uwzględnieniem zmian, jakie zaszły w naszej ofercie w wyniku dynamicznego rozwoju segmentu ekonomicznego reprezentowanego przez markę LOTOS Optima.

Specjalnie do akcjonariuszy i inwestorów skierowany jest internetowy serwis relacji inwestorskich Grupy LOTOS, prowadzony w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej) w celu dotarcia do jak największej liczby inwestorów i analityków.

Harmonogram istotnych wydarzeń w Spółce, w tym ogłoszenie wyników kwartalnych, działalność Walnych Zgromadzeń oraz inne zdarzenia w Grupie Kapitałowej LOTOS mające potencjalny wpływ na wycenę walorów Spółki, publikujemy w sekcji Kalendarz inwestora. Jest on połączony z odpowiednimi materiałami uzupełniającymi, takimi jak raporty okresowe, prezentacje Zarządu, pliki mp3 z zapisami telekonferencji Zarządu z analitykami do odsłuchania czy wszelkie dokumenty związane z organizacją i przebiegiem Walnych Zgromadzeń.

Zgodnie ze strategią społecznej odpowiedzialności przykładamy wagę do upowszechniania informacji na temat związanych z nią aspektów naszej działalności wśród uczestników rynku kapitałowego. W 2012 r., w ramach projektu Ministerstwa Skarbu Państwa Akcjonariat Obywatelski, zorganizowaliśmy warsztaty z analitykiem dziennika Parkiet na

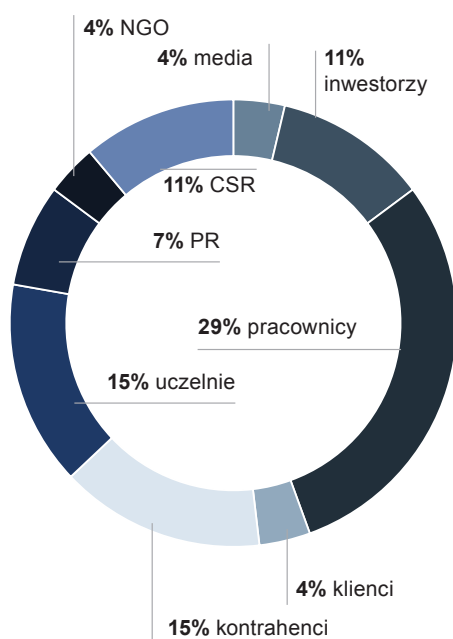
temat analizy technicznej spółek giełdowych i sposobów szybkiego pozyskiwania informacji o firmie ze szczególnym uwzględnieniem informacji związanych z uczestnictwem Spółki w RESPECT Index na warszawskiej GPW oraz ideą społecznej odpowiedzialności biznesu.

Badania opinii

Opinie kluczowych interesariuszy stanowią dla nas cenne źródło informacji. Regularnie staramy się je pozyskiwać na potrzeby doskonalenia procesów zarządczych. Dotyczy to także przyjętego przez nas modelu raportowania. Od czasu, gdy stosujemy raportowanie w formule on-line, każda z naszych publikacji jest wyposażona w narzędzia umożliwiające odbiorcom raportów rocznych dzielenie się z nami opiniami, zgłaszanie uwag lub pytań dotyczących zarówno działalności Grupy Kapitałowej LOTOS, jak i samego modelu raportowania. Dokładamy starań, by jak największa liczba czytelników tych publikacji wiedziała o możliwości podzielenia się ze Spółką swoimi spostrzeżeniami, które mają szansę znaleźć swoje odzwierciedlenie w jakości kolejnych raportów.

Najliczniejszą grupę interesariuszy, którzy podzielili się swoimi opiniami za pośrednictwem raportu on-line, stanowią pracownicy Grupy Kapitałowej LOTOS, inwestorzy, kontrahenci naszej firmy oraz reprezentanci środowiska akademickiego (wykładowcy i studenci).

Czytelnicy Zintegrowanego Raportu Roczego 2011

Z przekazanych nam opinii wynika, że do najbardziej użytecznych funkcjonalności raportów rocznych Grupy LOTOS należą: pobieranie wybranych rozdziałów w formacie PDF, możliwość odsłuchania treści, zastosowanie funkcjonalności społecznościowych umożliwiających dzielenie się informacjami z innymi osobami oraz wyszukiwarka treści, ułatwiająca dostęp do informacji szczególnie interesujących odbiorców. Czytelnicy docenili także interaktywną tabelę treści GRI oraz wykresy dające możliwość samodzielnego porównywania danych. Wszystkie z wymienionych rozwiązań funkcjonalnych zastosowaliśmy także w obecnym Zintegrowanym Raporcie Roczonym.

Poza narzędziami badania opinii dostępnymi w trybie on-line stosujemy także cykliczne przeprowadzanie badań. W okresie poprzedzającym przygotowanie obecnego raportu skierowaliśmy zaproszenie do podzielenia się z nami swoimi opiniami i oczekiwaniami wobec sprawozdawczości Spółki do naszych kluczowych interesariuszy:

- zewnętrznych: osób reprezentujących administrację publiczną, organizacje pozarządowe, samorząd terytorialny w naszej głównej lokalizacji, środowisko akademickie, beneficjentów programów społecznych Grupy LOTOS oraz ekspertów CSR;
- wewnętrznych: pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS zaangażowanych w pozyskiwanie i analizowanie danych i informacji na potrzeby raportów rocznych.

Ocena dotychczasowych raportów rocznych Grupy LOTOS

Skala ocen pięciopunktowa (1 – najniższa, 5 – najwyższa).

Kryteria oceny	Średnia ocen interesariuszy wewnętrznych	Średnia ocen interesariuszy zewnętrznych
Użyteczność przedstawionych informacji	4,27	4,22
Przystępność języka	4,53	4,33
Wyważenie pozytywnych i negatywnych informacji	4,03	3,78
Strona wizualna	4,44	4,44

Z uzyskanych przez nas opinii wynika, że odbiorcy raportów rocznych w największym stopniu oczekują w nich informacji na temat efektów społecznego i środowiskowego zaangażowania organizacji, jej sytuacji finansowej oraz perspektyw rozwoju, a także stopnia, w jakim firma odpowiada na potrzeby swoich klientów.

Oczekiwane w raportach rocznych informacje na temat działalności Grupy LOTOS

Skala ocen pięciopunktowa (1- informacje najmniej oczekiwane, 5 – najbardziej).

Kategoria informacji	Średnia ocen interesariuszy wewnętrznych	Średnia ocen interesariuszy zewnętrznych
Informacje na temat wpływu zmian klimatycznych na działalność Spółki	3,00	3,78
Informacje na temat sytuacji pracowników Spółki	3,86	3,44
Informacje na temat opinii i potrzeb społeczności lokalnej w okolicach Spółki	3,63	4,33
Informacje na temat relacji Spółki ze swoimi dostawcami i podwykonawcami	3,75	4,33
Informacje na temat skuteczności i efektywności działalności społecznej i środowiskowej Spółki	4,00	4,44
Informacje na temat ryzyka społecznego i środowiskowego w działalności Spółki	3,92	4,22
Informacje na temat sytuacji finansowej i perspektyw działalności biznesowej Spółki	4,71	4,33
Informacje na temat stosowanych przez Spółkę form zaangażowania interesariuszy oraz wynikach tych działań	3,77	4,22
Informacje na temat odpowiedzi Spółki na potrzeby jej klientów	4,19	4,44

Opinie interesariuszy stanowią dla nas jeden z argumentów przemawiających za stałym doskonaleniem stosowanego przez nas modelu sprawozdawania wyników finansowych i pozafinansowych organizacji.

Członkostwo w organizacjach

Grupa LOTOS jest członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji branżowych, biznesowych i specjalistycznych.

Organizacje branżowe

Conservation of Clean Air and Water in Europe, CONCAWE

Jesteśmy członkiem organizacji od 2006 r. Stowarzyszenie zostało założone przez czołowe firmy naftowe w celu przeprowadzania badań w dziedzinie ochrony środowiska, jakości paliw, powietrza, wody, biopaliw, zanieczyszczenia gleby, BHP i zarządzania produktem podczas przesyłu rurociągiem. Główne cele stowarzyszenia to uzyskanie jak najszerszych informacji naukowych, gospodarczych i technicznych w zakresie ochrony środowiska w odniesieniu do rafinacji ropy naftowej i dystrybucji produktów ropopochodnych.

Polska Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego, POPIHN

Jesteśmy członkiem założycielem organizacji od 2003 r. Jednym z celów naszej działalności w ramach POPIHN jest zrównoważone kształtowanie konkurencyjnego rynku paliwowego w Polsce m.in. poprzez działania na rzecz zgodnych z prawem Unii Europejskiej zasad prowadzenia działalności gospodarczej oraz równych praw dla wszystkich uczestników krajowego rynku paliwowego. Realizujemy swoje cele poprzez inicjowanie, opiniowanie i wnoszenie uwag do projektów aktów prawnych polskich organów ustawodawczych oraz aktów prawnych implementujących rozwiązania UE. Dzięki członkostwu prezentujemy swoje stanowisko również wobec przedstawicieli parlamentu, rządu i innych organów administracji państwowej.

→ Wiceprezes Zarządu Maciej Szozda jest w Zarządzie

World Petroleum Council – Polish National Committee

Uczestniczymy w Polskim Komitecie Sterującym organizacji, która jako jedyna reprezentuje wszystkie gałęzie sektora naftowego. Jej główną funkcją jest ułatwianie dialogu między zainteresowanymi stronami zarówno wewnątrz w ramach sektora, jak i zewnątrz w kluczowych kwestiach technicznych, społecznych, ochrony środowiska, zarządzania. Zrzesza 60 krajów członkowskich reprezentujących 95% produkcji i konsumpcji ropy i gazu.

Central Europe Energy Partners, CEEP

Jesteśmy członkiem założycielem stowarzyszenia wraz z Energa, Jastrzębską Spółką Węglową, Kulczyk Investments i PFAF. To międzynarodowa, regionalna organizacja o charakterze non-profit, zarejestrowana w 2010 r. w Belgii i posiadająca biura w Brukseli i Berlinie. Reprezentuje szeroko rozumiany sektor energii z Europy Centralnej (ropa, gaz ziemny, węgiel, energia elektryczna, odnawialne źródła energii, energia jądrowa, interkonektory). Statutowym celem jest działanie na rzecz wspierania integracji środkowoeuropejskiego sektora energii w ramach wspólnej polityki energii oraz bezpieczeństwa w sektorze energii UE. W tym zakresie współpracuje z międzynarodowymi think-tankami, np. Center for Strategic & International Studies, Windsor Energy Group, King's College, Atlantic Council oraz organizacjami, np. International Energy Agency, Euracoal i Europaia. W skład stowarzyszenia wchodzi obecnie 18 podmiotów z Polski, Litwy, Republiki Czeskiej, Słowacji,

organizacji od 2009 r.

Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazownictwa, SITPNIg

Wspólnie z LOTOS Petrobaltic i LOTOS Czechowice jesteśmy członkami wspierającymi. Stowarzyszenie służy przemysłowi naftowemu i gazowniczemu, działając na rzecz użyteczności społecznej przy realizacji zadań publicznych. Inspiruje przedsięwzięcia naukowo-techniczne i organizacyjne na rzecz gospodarki kraju, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Dąży do podnoszenia kwalifikacji zawodowych swoich członków, krzewi wiedzę, kulturę techniczną i ekologiczną oraz popularyzuje tradycję przemysłu naftowego i gazowniczego.

Windsor Energy Group, WEG

Przystąpiliśmy do organizacji w 2009 r. Jest to niezależny think-tank z siedzibą w Londynie. Zajmuje się zagadnieniami związanymi z budowaniem międzynarodowego ładu i bezpieczeństwa w sektorze energii ze szczególną koncentracją na sektorze ropy naftowej i gazu oraz energii alternatywnej. W pracach uczestniczą byli politycy, ambasadorowie, którzy pełnili misje w krajach naftowych, doradcy rządów, prezesi wielkich firm prowadzących poszukiwania i wydobywanie ropy i gazu. Nasz udział wspiera rozwój sektora energii w Europie oraz służy promowaniu stanowiska przedstawicieli sektora z Europy Środkowej na forum Unii Europejskiej.

→ Prezes Paweł Olechnowicz jest członkiem Międzynarodowego Panelu Doradczego (International Advisory Panel) WEG.

Węgier i Rumunii. Jednostki te zatrudniają ponad 250 tys. pracowników, a ich roczny obrót przekracza 32 mld EUR. Stowarzyszenie prowadzi zaawansowane rozmowy z potencjalnymi członkami z innych państw Europy Centralnej. Poprzez organizację bierzemy udział we wszystkich ważniejszych wydarzeniach, konsultacjach i przygotowywaniu materiałów eksperckich dotyczących sektora energii na forum Unii Europejskiej.

→ Prezes Paweł Olechnowicz zajmuje stanowisko Przewodniczącego Rady Dyrektorów CEEP.

Organizacja Polskiego Przemysłu Poszukiwawczo- Wydobywczego

Jesteśmy członkiem założycielem organizacji, skupiającej się głównie na zagadnieniach dotyczących gazu niekonwencjonalnego. W jej ramach prowadzone są konsultacje między branżą wydobywania węglowodorów, a rządem polskim dotyczące kształtu planowanych przepisów z zakresu opodatkowania wydobywania węglowodorów. Organizację założono w 2010 r.

Organizacje biznesowe

Business Centre Club, BCC

Jesteśmy członkiem organizacji od 2000 r. Nasze działania koncentrują się na współpracy w zakresie inicjatyw, których celem jest rozwój polskiej gospodarki, zwiększenie liczby miejsc pracy i pomoc przedsiębiorcom. Wspieramy BCC w kreowaniu płaszczyzn komunikowania się poszczególnych grup społecznych w sprawach

Klub Polskiej Rady Biznesu

Jesteśmy członkiem organizacji od 2005 r. Klub powstał z inicjatywy Polskiej Rady Biznesu – organizacji skupiającej elitę polskich przedsiębiorców – działającej na rzecz rozwoju polskiej gospodarki i konsolidacji środowiska biznesowego.

najważniejszych dla rozwoju Polski ze szczególnym uwzględnieniem propagowania idei odpowiedzialności społecznej firm.

European League for Economic Cooperation, ELEC – Liga Europejskiej Współpracy Gospodarczej - Sekcja Polska

Jesteśmy członkiem organizacji od 2002 r. To pozarządowa, międzynarodowa organizacja stawiająca sobie za cel popieranie ekonomicznej integracji, umacnianie tożsamości społeczno-kulturowej społeczeństw europejskich oraz działanie na rzecz zwiększania roli Europy na arenie międzynarodowej.

→ Prezes Paweł Olechnowicz jest członkiem Zarządu ELEC – Sekcji Polskiej.

Gdański Klub Biznesu

Jesteśmy członkiem organizacji przedsiębiorców, właścicieli i szefów czołowych firm regionu pomorskiego od 2002 r. Misją stowarzyszenia jest aktywizowanie gospodarki we wszystkich aspektach, które dotyczyć mogą kondycji ekonomicznej swoich członków, jak również wzajemne wsparcie w projektach biznesowych, a także działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, infrastruktury, kultury, edukacji i ochrony zdrowia mieszkańców Pomorza.

→ Prezes Paweł Olechnowicz jest członkiem Rady Klubu.

Polskie Forum Akademicko-Gospodarcze, PFAG

Jesteśmy członkiem organizacji od 2004 r. Jej celem jest działanie na rzecz intensyfikacji współpracy gospodarczo-akademickiej, wspieranie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Stowarzyszenie powołano dla budowania ścisłej współpracy między środowiskiem akademickim i biznesem na rzecz innowacyjnych rozwiązań, wykorzystujących fundusze krajowe i unijne. Forum to platforma wymiany poglądów i tworzenia opinii w kluczowych dla Polski sprawach. Udział w pracach biorą przedstawiciele biznesu i wiodących uczelni kraju.

→ Prezes Paweł Olechnowicz jest Prezesem Zarządu PFAG.

Stowarzyszenie Pomorskie w Unii Europejskiej

Jesteśmy członkiem stowarzyszenia od 2010 r. Celem działania jest wspieranie działań samorządu województwa pomorskiego, uczelni, instytucji oraz przedsiębiorstw na forum Unii Europejskiej.

Organizacje propagujące ideę społecznej odpowiedzialności biznesu

Forum Odpowiedzialnego Biznesu, FOB

Jesteśmy partnerem strategicznym organizacji od 2008 r. Jej misją jest upowszechnianie idei odpowiedzialnego biznesu jako standardu obowiązującego w Polsce w celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw, zadowolenia społecznego i poprawy stanu środowiska. Organizuje projekty wspierające rozwój CSR w Polsce oraz angażuje się w inicjatywy promujące ideę społecznej odpowiedzialności biznesu oraz zrównoważonego rozwoju.

United Nations Global Compact

Jesteśmy członkiem organizacji od 2009 r. To globalna inicjatywa ONZ, stanowiąca wezwanie skierowane do biznesu i organizacji społecznych, aby w swojej działalności kierowały się 10 podstawowymi zasadami z zakresu praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i przeciwdziałania korupcji. Realizację celów wspiera ponad 7 tys. przedsiębiorstw oraz 3,5 tys. organizacji pozarządowych ze 140 krajów świata.

Organizacje specjalistyczne

Pracodawcy RP

Jesteśmy członkiem organizacji od 2004 r. Jej celem jest działanie na rzecz wspólnych interesów środowiska biznesu, wspierające inicjatywy zmierzające do wzmocnienia roli polskich pracodawców. Poprzez opiniowanie projektów aktów prawnych podejmuje działania zmierzające do osiągnięcia wspólnych korzyści pracodawców i pracowników, wynikających z rozwoju gospodarczego, sprawiedliwych i stabilnych warunków zatrudnienia, bezpieczeństwa w pracy i ładu społecznego.

Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych, SEG

Jesteśmy członkiem organizacji od 2006 r. Stowarzyszenie, jako reprezentant spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, służy środowisku emitentów wiedzą i doradztwem w zakresie regulacji rynku giełdowego oraz praw i powinności uczestniczących w nim spółek. Będąc organizacją ekspercką, dąży do szerzenia i wymiany wiedzy umożliwiającej rozwój rynku kapitałowego i nowoczesnej gospodarki rynkowej w Polsce. Integruje środowisko emitentów i promuje współdziałanie na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, PTE

Jesteśmy członkiem niezależnego, profesjonalnego, ogólnopolskiego stowarzyszenia ekonomistów zrzeszającego zarówno praktyków, jak i teoretyków. Do jego głównych celów należy popularyzowanie wiedzy ekonomicznej, działalność opiniotwórcza, podnoszenie kwalifikacji i integracja środowiska ekonomistów.

Klub Polskie Forum ISO 14000

Jesteśmy członkiem organizacji od 1997 r. Celem stowarzyszenia jest popularyzacja, inicjowanie, popieranie i rozwijanie wprowadzania systemów zarządzania środowiskowego.

Klub Polskie Forum ISO 9000

Jesteśmy członkiem organizacji od 1993 r. Celem stowarzyszenia jest wspieranie i promowanie krajowego systemu oceny zgodności, w szczególności akredytacji, certyfikacji i badań.

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce

Jesteśmy członkiem stowarzyszenia skupiającego przedstawicieli środowiska zawodowego związanego z rachunkowością i finansami. Dąży do rozwijania rachunkowości i rewizji finansowej, by odzwierciedlały dokonujące się zmiany i spełniały wymogi globalnie uznawanych standardów.

Polska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa

Jesteśmy członkiem organizacji od 2001 r. Do zadań Izby, jako samorządu zawodowego należy reprezentowanie i ochrona interesów zawodowych członków, w szczególności występowanie z inicjatywą do władz ustawodawczych i wykonawczych w celu tworzenia właściwych warunków rozwoju budownictwa oraz roli i miejsca zawodu inżyniera w tym procesie, współdziałanie z innymi samorządami zawodowymi i naukowo-technicznymi działającymi w obszarze budownictwa.

Nagrody i wyróżnienia

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej LOTOS są laureatami licznych nagród i wyróżnień, przyznawanych w kluczowych dla przedsiębiorstwa obszarach: społecznej odpowiedzialności, jakości produktów i usług, a także zarządzania firmą. Poniżej zaprezentowano wyróżnienia otrzymane w 2012 r. w poszczególnych kategoriach.

Spółeczna odpowiedzialność biznesu

1. Odpowiedzialne podejście do prowadzonej działalności biznesowej oraz spełnienie wysokich standardów CSR pozwoliło uplasować się Grupie LOTOS w gronie polskich firm, którym przyznano **Srebrny listek CSR**. Wyróżnienie przyznaje tygodnik Polityka oraz PwC firmom realizującym zasady społecznej odpowiedzialności według standardu ISO 26000.
2. Stacje LOTOS zostały laureatem **Kryształowego Godła European Trusted Brands 2012** w kategorii Stacja benzynowa. Placówki marki LOTOS uzyskały najwyższe oceny w czterech kryteriach: za jakość, silny wizerunek, zrozumienie potrzeb klienta oraz odpowiedzialność społeczną. Badanie European Trusted Brands, publikowane przez Reader's Digest, to jedno z największych i najszerzej zakrojonych badań konsumenckich w Europie.
3. Grupa LOTOS została **Branżowym Liderem Odpowiedzialnego Biznesu 2012**. W dorocznym rankingu publikowanym jest przez Dziennik Gazetę Prawną Spółka zajęła 3. miejsce w kategorii paliwa, energetyka, wydobywanie. Zestawienie prezentuje największe spółki w Polsce oceniane pod kątem jakości zarządzania społeczną odpowiedzialnością biznesu (CSR). Patronat nad rankingiem sprawuje Forum Odpowiedzialnego Biznesu, a tworzony go Bolesław Rok z Centrum Etyki Biznesu Akademii Leona Koźmińskiego, zaś weryfikuje PwC.
4. Grupa LOTOS dwukrotnie zakwalifikowała się do składu **RESPECT Index** – indeksu najbardziej odpowiedzialnych społecznie spółek warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych.
5. Grupa LOTOS została wyróżniona w rankingu **Analiza ESG spółek w Polsce**, który przygotowało Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych we współpracy z firmami Accreo Taxand i GES. Celem projektu jest zwiększenie transparentności raportowania danych pozafinansowych w firmach poprzez zbudowanie interaktywnej bazy wiedzy o wszystkich spółkach giełdowych oraz dostarczenie wiarygodnych danych pozafinansowych dla analityków, inwestorów i innych grup interesariuszy.
6. Grupa LOTOS zdobyła główną nagrodę w II edycji konkursu **Ekoodpowiedzialni w biznesie** zorganizowanego przez miesięcznik Ecomanager. Konkurs skierowany jest do przedsiębiorstw, które w wyróżniający się sposób minimalizują swój negatywny wpływ na środowisko. Jego głównym celem jest wyłonienie firm z sektora przemysłu, które w roku poprzedzającym edycję konkursu, realizowały inicjatywy związane z ochroną środowiska (inwestycyjne, edukacyjne lub informacyjne). Uczestniczyć w nim mogą również przedsiębiorstwa, w których założenia polityki CSR zajmują szczególne miejsce. Ocenie podlegają działania, mające na celu minimalizowanie zarówno wpływu firmy na środowisko, jak i wytwarzanych przez nią produktów.
7. Grupa LOTOS zajęła 3. miejsce w badaniu **Najbardziej pożądanymi pracodawcami 2012 w opinii specjalistów i menedżerów** w kategorii energetyka, paliwa, gaz. Zestawienie przygotowały Antal International i Business Center Club.
8. Załoga platformy eksploatacyjnej Baltic Beta, należącej do spółki LOTOS Petrobaltic, zdobyła wyróżnienie Bezpieczny

oddział w konkursie **Najbezpieczniejszy Oddział Wydobywczy**. Organizatorami konkursu są Wyższy Urząd Górniczy oraz Fundacja Bezpieczne Górnictwo im. prof. Wacława Cybulskiego.

9. Prezes LOTOS Czechowice Tadeusz Szkudlarski odebrał Certyfikat **Przedsiębiorstwo Fair Play 2012** i został nagrodzony tytułem **Ambasador Fair Play w Biznesie**. Organizatorem programu jest Fundacja Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym. Program jest afiliowany przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Jego celem jest promocja etyki w działalności gospodarczej, rozumianej jako zespół norm rzetelnego postępowania we wzajemnych relacjach przedsiębiorców z klientami, kontrahentami, pracownikami oraz społecznością lokalną, władzą lokalną i państwową, a także wspieranie rozwoju firm poprzez promowanie przedsiębiorstw działających zgodnie z prawem i zasadami etyki.

Marka LOTOS – jakość produktów i usług

1. Marka LOTOS została uhonorowana dwoma prestiżowymi tytułami **Superbrands 2012** w 6. edycji konkursu, który wyłonił najsilniejsze marki konsumenckie i biznesowe na polskim rynku. Nagrody otrzymały Grupa LOTOS w kategorii marki korporacyjnej oraz spółka LOTOS Paliwa – za markę stacji paliw. The Superbrands Ltd. to działająca w 85 krajach organizacja nagradzająca sukcesy marek, które wypracowały najmocniejszą pozycję w swojej branży. Laureaci polskiej edycji zostali wyłonieni głosami członków Rady Marek – 39 czołowych polskich ekspertów w dziedzinie branding, marketingu i reklamy, a także grupy 2.700 osób, które wzięły udział w badaniu konsumenckim. Przy ocenie pod uwagę brane były m.in. rozpoznawalność marki, wyjątkowy charakter oferowanych przez nią korzyści oraz siła więzi z klientami.
2. Marka LOTOS Optima została laureatem tytułu **Dobry Produkt - Wybór konsumentów w kategorii Odkrycie Roku** przyznanego w ramach badania przeprowadzonego przez Forum Biznesu, dodatek do Dziennika Gazety Prawnej. W plebiscycie wyróżnione zostały firmy obdarzone przez konsumentów największym zaufaniem.
3. Spółka AB Geonafta otrzymała nagrodę, przyznaną przez Ambasadę Polski na Litwie, dla **najbardziej rozpoznawalnych polskich marek na Litwie**.
4. Asfalty modyfikowane MODBIT otrzymały nagrodę **Najwyższa Jakość Quality International** w kategorii produkt. Organizatorem plebiscytu jest redakcja Forum Biznesu. Kapituła konkursu uznała asfalty modyfikowane za spełniające najwyższe standardy jakości i tym samym LOTOS Asphalt został doceniony za stosowaną politykę jakości w zakresie oferowanych produktów i usług, które spełniają najwyższe standardy.
5. Olej LOTOS Quazar LLIII 5W-30 został nagrodzony godłem **Najwyższa Jakość Quality International 2012**. Otrzymanie godła pozwala potwierdzić status marki i jej właściciela, jako lidera w swojej branży, a także jest potwierdzeniem najwyższej jakości budzącej zaufanie i posiadającej renomę. Patronat nad programem sprawują Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Klub Polskie Forum ISO 9000 oraz Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
6. Olej LOTOS Synthetic Plus 5W-40 został nagrodzony tytułem **Dobra Marka 2012 – Jakość, Zaufanie, Renoma**. Tytuł przyznawany jest najlepszym, najbardziej dynamicznym i najlepiej rozpoznawanym markom na rynku polskim przez redakcję Forum Biznesu pod patronatem IFiS Polskiej Akademii Nauk.
7. Nagrodę **Europrodukt** otrzymały oleje LOTOS Quazar S 0W-20 i LOTOS Quazar S 5W-30. Tytuł przyznawany jest produktom spełniającym najwyższe normy jakościowe oraz technologiczne. Patronują przedsięwzięciu Ministerstwo Gospodarki oraz Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
8. W konkursie **Stacja roku 2012** zorganizowanym przez miesięcznik Polski Traker zwyciężyła stacja partnerska LOTOS w Rogowie Opolskim. W głosowaniu wzięli udział kierowcy, którzy mieli wskazać w ich opinii najlepsze stacje paliw.
9. Nagrody główne w konkursie **Stacja benzynowa 2012** roku w segmencie ekonomicznym otrzymała Stacja Paliw LOTOS Optima w Warszawie, ul. Pułkowa oraz w segmencie stacji franczyzowych Stacja Paliw LOTOS w Lesznie, ul. Poznańska. Organizatorem konkursu wydawca miesięcznika Stacja Benzynowa.

Jakość zarządzania

1. Grupa LOTOS zajęła 3. miejsce w giełdowym rankingu **Złota Akcja TSR 2012**, zorganizowanym przez Grupę Onet.pl. Total Shareholder Return jest wskaźnikiem, który pozwala ocenić umiejętność kreowania wartości dla akcjonariuszy przez przedsiębiorstwo w danym okresie. Jest to miernik łączący dwie perspektywy, z których analizuje się wyniki przedsiębiorstwa - wewnętrzną i zewnętrzną. Perspektywa wewnętrzna to decyzje spółki o wypłaconej gotówce, podziale bądź łączeniu nominalnej wartości akcji. Zewnętrzna jest oparta o kurs akcji ustalany na wolnym rynku i uwzględnia poglądy dużej grupy inwestorów giełdowych. W badaniu zostały uwzględnione dwa okresy – trzyletni (2009-2011) i dziesięcioletni (2002- 2011).
2. W corocznych rankingach największych polskich spółek **Lista 500** Grupa LOTOS zajęła 2. miejsce, awansując o trzy pozycje rok do roku. Rankingi za 2011 r. przygotowały redakcja dziennika Rzeczpospolita oraz tygodnika Polityka. Spółka znalazła się w pierwszej dziesiątce największych firm Europy Środkowo-Wschodniej w rankingu przygotowanym przez Deloitte i dziennik Rzeczpospolita. Koncern awansował w rankingu z 11. miejsca na 7. Grupa LOTOS znalazła się także na 6. miejscu największych firm Europy Środkowej w badaniu przeprowadzonym przez COFACE.
3. Paweł Olechnowicz, Prezes Zarządu Grupy LOTOS został uznany jednym z **Najlepszych menadżerów na czas kryzysu** w zestawieniu Bloomberg Businessweek Polska TOP 20.
4. Paweł Olechnowicz, Prezes Zarządu Grupy LOTOS został laureatem **Polskiej Honorowej Nagrody Jakości** w XVIII edycji konkursu Polskiej Nagrody Jakości. Nagroda została ustanowiona w 1995 r. przez Krajową Izbę Gospodarczą, Polskie Centrum Badań i Certyfikacji oraz Fundację Teraz Polska.
5. Spółka LOTOS Oil po raz trzeci z rzędu została laureatem konkursu o tytuł **Ambasadora Polskiej Gospodarki**. Spółka uzyskała ten tytuł w kategorii Partner Firm Zagranicznych. Konkurs organizuje Business Centre Club pod honorowym patronatem Ministra Spraw Zagranicznych. Celem konkursu jest zwiększenie zaangażowania polskich przedsiębiorców w promocję Polski na arenie międzynarodowej, jako wiarygodnego partnera gospodarczego.
6. Spółka LOTOS Czechowice została wyróżniona w XII edycji rankingu najbardziej dynamicznych małych i średnich przedsiębiorstw województwa śląskiego. Certyfikat **Gazela Biznesu** odebrał prezes Zarządu Tadeusz Szkudlarski.
7. Spółka LOTOS Asphalt została uhonorowana tytułem **Rynkowy Lider Innowacji 2012**. Nagrodę przyznaje Dziennik Gazeta Prawna. Spółkę doceniono za innowacyjne rozwiązania, inwestycje, najwyższą jakość produktów, usług, obsługi klientów oraz najwyższą jakość wdrożonego standardu zarządzania.
8. Spółki LOTOS Asphalt i LOTOS Serwis zostały laureatami tytułu **Diament Forbesa 2012** w kategorii największych przedsiębiorstw, których przychody przekraczają wartość 250 mln zł. Zestawienie Diamenty Forbesa przygotowała firma Dun & Bradstreet. Znalazły się w nim przedsiębiorstwa z całej Polski, które najdynamiczniej zwiększyły swoją wartość na przestrzeni ostatnich lat.
9. Instytut Rachunkowości i Podatków (IRiP) ogłosił wyniki konkursu **The Best Annual Report 2011 według MSSF/MSR**. Grupa LOTOS zajęła 3. miejsce w kategorii przedsiębiorstwa za Zintegrowany Raport Roczny 2011.
10. Henryk Gruca, Prezes Zarządu LOTOS Kolej został laureatem konkursu **Człowiek Roku – Przyjaciel Kolei**. Jego organizatorami są PKP Polskie Linie Kolejowe oraz Railway Business Forum. Nagroda przyznawana jest za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kolejnictwa. Kryteria brane pod uwagę przez kapitułę przy wyborze laureatów dotyczą sukcesów i wyjątkowych osiągnięć m.in. w działalności gospodarczej, wprowadzaniu nowych technologii, rozwoju kolei pasażerskiej i towarowej, inwestycjach infrastrukturalnych, promocji kolei, działalności edukacyjnej, naukowo-badawczej oraz działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu kolejowego.
11. Spółka LOTOS Kolej została laureatem konkursu **Lider Transportu Szynowego 2012**, organizowanego przez redakcję czasopisma Transport i Komunikacja oraz związek pracodawców Forum Transportu Szynowego. Celem konkursu jest promocja firm i instytucji, które swoją działalnością, wyrobami, usługami lub produktami zasługują na szczególne

wyróżnienie i naśladowanie, przyczyniając się do rozwoju, poprawy bezpieczeństwa, wzrostu efektywności i promocji transportu szynowego w Polsce.

12. Podczas gali z okazji Święta Kolejarza 2012, zorganizowanej w Sali Kongresowej Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, odznaczenia Prezydenta RP – **Złote Medale za długoletnią służbę** - otrzymali Henryk Gruca, Prezes Zarządu LOTOS Kolej i Mirosław Łosiński, Dyrektor ds. Operacyjnych. Ponadto 10 pracowników LOTOS Kolej zostało wyróżnionych medalami resortowymi Zasłużony dla transportu RP.
13. Spółka LOTOS Kolej otrzymała nagrodę **MediaKreator** w kategorii event, ambient, konferencje. Najwyższe oceny zebrął zgłoszony do konkursu kanał YouTube Poznaj Kolej z LOTOS Kolej. Statuetką MediaKreator wyróżniane są firmy z branży kolejowej, które prowadzą aktywną politykę informacyjno-promocyjną oraz wprowadzają nowatorskie sposoby komunikacji ze swoim otoczeniem zewnętrznym i wewnętrznym. Organizatorem konkursu jest KOW media & marketing.

Zarządzanie ryzykiem

W naszej grupie kapitałowej wdrożyliśmy system zarządzania ryzykiem korporacyjnym. Identyfikujemy ryzyka dla realizacji celów strategicznych oraz procesowych i operacyjnych. Strategia postępowania z danym ryzykiem zależy od oceny jego znaczenia dla firmy i jej otoczenia. Ocenę tę dokonujemy w perspektywie najbliższego roku oraz do końca okresu obowiązywania strategii biznesowej. W sposób szczególny uwzględniamy w naszych analizach wpływ danego ryzyka na bezpieczeństwo ludzi i środowiska.

W TYM ROZDZIALE

Przyjęty w Grupie Kapitałowej LOTOS system zarządzania ryzykiem wspiera podejmowanie szybkich i prawidłowych decyzji na podstawie dokonanych wcześniej analiz ryzyka. Wdrożone zasady identyfikacji i oceny ryzyka pozwalają na odpowiednio wczesne reagowanie na występujące zagrożenia oraz ich częściowe lub całkowite ograniczanie. Opracowane plany postępowania pozwalają na przygotowanie się na wypadek zaistnienia danego ryzyka. Identyfikujemy również pojawiające się szanse i możliwości, dążąc do ich wykorzystania. Zarządzanie ryzykiem korporacyjnym pozwala nam, w ramach akceptowalnego poziomu ryzyka, realizować działania najbardziej optymalne dla naszej działalności biznesowej.

W Grupie Kapitałowej LOTOS zidentyfikowaliśmy kilkadziesiąt ryzyk, które zostały ocenione zgodnie z metodologią opisaną w rozdziale Systemy zarządzania (<http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/systemy-zarzadzania>). Poniżej opisaliśmy ryzyka, które są kluczowe z punktu widzenia naszej działalności oraz nowe w porównaniu z prezentowanymi w poprzednich latach.

Kluczowe ryzyka i szanse

Ryzyko jest silnie wpisane w działalność Grupy Kapitałowej LOTOS, dlatego doskonalimy narzędzia i metody służące do jego identyfikacji i oceny, a także wdrażamy strategię zabezpieczającą. Podjęte działania pozwoliły w 2012 r. zmniejszyć poziom wybranych ryzyk. Niektóre uległy materializacji, co skutkowało wdrożeniem wcześniej opracowanych planów ograniczania skutków takich zdarzeń. Zidentyfikowaliśmy także nowe ryzyka, mające związek zarówno ze zmianami zachodzącymi w samej organizacji, jak i z sytuacją obserwowaną w naszym otoczeniu gospodarczym.

Ryzyka i szanse związane ze strategią rządu i Komisji Europejskiej wobec sektora naftowego

W 2012 r. podejmowaliśmy działania, które pozwalały przewidywać i minimalizować ryzyka wynikające z polskich i unijnych regulacji prawnych. Monitorowaliśmy politykę Unii Europejskiej w odniesieniu do sektora naftowego, ściśle współpracując z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak CEEP (Central Europe Energy Partners) i CONCAWE (Conservation of Clean Air and Water in Europe) oraz organizacją krajową POPIHN (Polska Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego). Kontynuowaliśmy także współpracę z administracją państwową poprzez udział w konsultacjach projektów polskich aktów prawnych.

Regulacje Unii Europejskiej dotyczące biopaliw

W 2012 r. ukazał się przygotowany przez Komisję Europejską projekt zmian Dyrektywy 2009/28/WE. Zawiera on propozycję ograniczenia celu dotyczącego udziału energii odnawialnej w transporcie za pomocą dotychczas stosowanych biopaliw z obecnych 10% do maksymalnie 5%, przy utrzymaniu na niezmiennym poziomie ogólnego celu użycia energii odnawialnej w transporcie na poziomie 10% do 2020 r. Zaproponowano również przypisanie określonym biopaliwom dodatkowych emisji CO₂, wynikających z pośredniego wpływu biopaliw na zmianę użytkowania gruntów.

Propozycje zmian dyrektywy w zakresie biopaliw są efektem trwającej od kilku lat dyskusji dotyczącej przede wszystkim pośredniego wpływu biopaliw na zmianę użytkowania gruntów i konkurowania biopaliw o arealy klasyfikowane do wykorzystywania ich na produkcję żywności i paszy dla zwierząt.

Obecny projekt Komisji Europejskiej potwierdza możliwość podwójnego liczenia biopaliw, np. z materiałów celulozowych i lignocelulozowych, czy poczwórnego liczenia biopaliw wytworzonych, np. z odpadów miejskich i akwakultury do wylczenia udziału biopaliw w ogólnym zużyciu paliw transportowych. Takie rozwiązania, nie czekając na dyrektywę, wprowadziło już 10 czołowych krajów Unii Europejskiej, co pozwala im na stymulowanie wykorzystywania odpadowych produktów biomasy.

Zastosowanie proponowanych rozwiązań w Polsce będzie zależało od ostatecznego kształtu dyrektywy. Jej wdrożenie do prawa krajowego będzie wymagało także silnego wsparcia merytorycznego ze strony branży dla odpowiedzialnych za ten proces organów administracji publicznej. Wprowadzenie dyrektywy może skutkować istotnymi zmianami w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych przypisanych obecnie stosowanym biopaliwom.

Regulacje krajowe dotyczące biopaliw i NCW

W styczniu 2012 r. zakończono proces notyfikacji krajowych regulacji umożliwiających stosowanie zwiększonych ilości biokomponentów w oleju napędowym. Wprowadzenie możliwości stosowania oleju napędowego z 7% dodatkiem estrów (B7) było oczekiwanym przez branżę rozwiązaniem, ponieważ wymagany przepisami poziom Narodowego Celu Wskaźnikowego (NCW) przez ostatnie lata był wyższy od możliwości wypełnienia go poprzez dodawanie 5% biokomponentów w oleju napędowym (B5) i benzynie (E5). Wprowadzenie w 2012 r. do sprzedaży oleju napędowego B7 nieco poprawiło ekonomikę realizacji krajowej polityki biopaliwowej.

Ponadto wprowadzone w 2011 r. regulacje ustawowe, umożliwiające - po spełnieniu określonych wymogów w zakresie źródła pochodzenia biokomponentów - redukcję NCW o współczynnik 0,85, zostały w 2012 r. wykorzystane i mogą być zastosowane również w 2013 r. Skorzystanie ze współczynnika redukcyjnego może mieć pozytywny wpływ na obniżenie kosztów realizacji NCW.

Regulacje dotyczące zapasów obowiązkowych

W celu wdrożenia Dyrektywy Rady Unii Europejskiej 2009/119/WE kontynuowane są prace nad nowelizacją ustawy o zapasach obowiązkowych ropy i paliw. Są one w zaawansowanej fazie. Obecna sytuacja może się wiązać z pewnymi zwiększonymi obciążeniami dla sektora naftowego, ale docelowo zostanie z niego zdjęty obowiązek utrzymywania zapasów obowiązkowych. Firmy skupione w POPIHN postulują pilne zainicjowanie prac nad kompleksową regulacją dotyczącą wszystkich segmentów branży naftowej w naszym kraju.

Grupa LOTOS powołała Zespół Zadaniowy ds. działań mających na celu zmianę systemu zapasów obowiązkowych. Zespół uczestniczy w ramach konsultacji społecznych w procesie tworzenia nowego prawa, zgłaszając korzystne dla branży paliwowej postulaty, z których część została uwzględniona w projekcie ustawy.

Ryzyka związane ze zmianami i interpretacjami prawa podatkowego

Grupa LOTOS prowadzi działalność gospodarczą w zmiennym otoczeniu prawnym. Sytuacja ta wpływa na nasz sposób funkcjonowania, kierunek podejmowanych działań, politykę podatkową i wielkość zobowiązań z tego tytułu.

Zmiany interpretacji przepisów podatkowych mogą skutkować powstaniem ryzyka podatkowego w transakcjach, w których przedtem ono nie występowało. Utrudnienie stanowi też opieszałość organów podatkowych przy rozpatrywaniu wniosków i prowadzeniu postępowań. Różnice występujące w interpretacji prawnej przepisów podatkowych, powodują niepewność w działalności, a w transakcjach zagranicznych mogą prowadzić do utraty wiarygodności i konieczności rezygnacji z korzystnych przedsięwzięć.

Towarzyszące działalności polskich przedsiębiorstw ryzyko podatkowe można uznać za wysokie i stale rosnące. Jednym z tego przejawów jest ryzyko związane z nieprzebraniem przez ustawodawcę zasady *vacatio legis* przy wprowadzaniu zmian w przepisach prawa podatkowego. Uniemożliwia to dostosowanie działalności do nowych wymogów i może narazić przedsiębiorstwo na dodatkowe koszty lub sankcje. Czynnikiem wymuszającym ostrożność w zarządzaniu ryzykiem podatkowym jest także restrykcyjne podejście władz skarbowych. W działalności gospodarczej należy uwzględnić fakt, że na skutek mylnej interpretacji prawa czy błędu można w niezamierzony sposób spowodować zaległość podatkową i sprowadzić zarzut przestępstwa.

Wobec licznych zmian interpretacyjnych i nowych przepisów stale aktualizujemy wewnętrzne procedury w celu przestrzegania wymogów prawa oraz identyfikacji i minimalizacji ryzyka podatkowego, zwłaszcza jego wpływu na sprawozdania finansowe.

W sytuacjach, gdy zidentyfikowane zostaje ryzyko podatkowe wynikające z możliwości wystąpienia różnic interpretacyjnych, korzystamy z możliwości uzyskania wiążących interpretacji przepisów, wydawanych przez Ministra Finansów. Jako członek liczących się organizacji zrzeszających pracodawców i przedsiębiorców, bierzemy także udział w opiniowaniu projektów aktów prawnych, co daje nam możliwość odpowiedniej reakcji na zmieniające się otoczenie prawne.

Ryzyka o charakterze finansowym

W 2012 r. nie uległ zmianie przyjęty w Grupie LOTOS w 2011 r. podział kompetencji w zakresie koordynacji procesów zarządzania poszczególnymi typami ryzyka.

W zakresie **ryzyka cen surowców i produktów naftowych** kontynuujemy prace nad przygotowaniem nowej polityki zarządzania nim. Działanie to jest uzależnione od wdrożenia systemu Energy Trading and Risk Management (ETRM). W 2012 r. podpisaliśmy umowę z firmą Allegro Development GmbH, dzięki czemu rozpoczęły się prace nad wprowadzeniem systemu Allegro 8.0. Zakończenie projektu planowane jest w 2014 r.

Zarządzanie ryzykiem walutowym reguluje „Strategia zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS”. Walutą rynku, na którym działamy, jest dolar amerykański (USD), w związku z czym z tytułu działalności operacyjnej mamy strukturalnie długą pozycję w USD. Waluta ta została przyjęta do zaciągania i spłaty długoterminowych kredytów, w tym związanych z finansowaniem Programu 10+.

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej związane jest z przewidywanym harmonogramem spłat kredytów na finansowanie zapasów oraz finansowanie Programu 10+ i wynikającą z tego wysokością odsetek ustalanych na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD.

W 2012 r. oprócz **zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)** w kończącej się drugiej fazie Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień do emisji CO₂, rozpoczęto zarządzanie tego typu ryzykiem w fazie trzeciej, przypadającej na lata 2013-2020. Szczegółowe informacje na temat ekspozycji oraz otwartych transakcji na dzień 31.12.2012 r. zostały przedstawione w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w części [Dodatkowe informacje i objaśnienia \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym).

W zakresie **ryzyka utraty płynności** w 2012 r. wdrożyliśmy usługę cash pooling rzeczywisty oraz narzędzia informatyczne pozwalające zwiększyć efektywność zarządzania płynnością w Grupie Kapitałowej LOTOS.

Ryzyko ograniczenia dostępu do nowych źródeł finansowania zewnętrznego lub pogorszenia warunków istniejącego finansowania minimalizujemy dzięki współpracy ze zróżnicowaną grupą wiarygodnych kredytowo instytucji finansowych, wykorzystaniu instrumentów finansowania bilansowego i pozabilansowego, wypełnianiu obowiązków informacyjnych, dotrzymywaniu wskaźników i kowenantów finansowych oraz wypełnianiu wszystkich innych zobowiązań wobec instytucji finansowych. Prowadzimy także monitoring pozycji finansowej i ogólnej sytuacji banków uczestniczących w finansowaniu Grupy Kapitałowej LOTOS oraz zagrożeń w dostępie do finansowania, wynikających z uwarunkowań rynków finansowych na świecie.

W celu ograniczenia **ryzyka kredytowego partnerów transakcji finansowych** zawieramy transakcje wyłącznie z instytucjami finansowymi lub firmami spełniającymi następujące wymogi:

- minimalny akceptowany rating posiadany w agencjach ratingowych,
- odpowiednia gwarancja w przypadku braku własnego ratingu na wymaganym poziomie, wystawiona przez instytucję finansową lub firmę posiadającą minimalny akceptowalny rating w agencjach oraz spełniającą wymogi przyjęte przez Grupę LOTOS i wynikające ze zobowiązań umownych.

Limity partnerów transakcji finansowych są wyznaczane w referencji do kapitałów własnych Spółki oraz wskaźnika bazującego na poziomach na bieżąco aktualizowanych ratingów agencyjnych. Wykorzystanie limitów jest okresowo monitorowane.

Ryzyko kredytowe partnerów transakcji handlowych regulujemy w Grupie Kapitałowej LOTOS procedurą, zgodnie z którą weryfikacji podlega zdolność kredytowa kontrahentów, starających się o przyznanie otwartego limitu kredytowego. W Grupie LOTOS limit taki przyznawany jest w referencji do oceny wiarygodności kredytowej partnerów handlowych, powstałej na podstawie analizy dostępnych danych dotyczących badanej firmy. Ostateczną decyzję o poziomie limitu kredytowego podejmuje osoba odpowiedzialna za ryzyko kredytowe zgodnie z wyznaczonymi kompetencjami. Wykorzystanie limitów jest okresowo monitorowane. W 2013 r. planujemy przygotowanie projektu wewnętrznego systemu ratingowego, służącego ocenie wiarygodności kredytowej partnerów handlowych oraz dostosowanie systemu informatycznego do bieżącego monitorowania stopnia wykorzystania limitów kredytowych.

W celu zapewnienia efektywnego zarządzania ryzykiem finansowym i minimalizacji zagrożenia błędami, wszelkie dane wykorzystywane dla tych potrzeb są starannie weryfikowane, a decyzje podejmowane na podstawie dokładnych analiz, zgodnie z obowiązującą polityką zarządzania ryzykiem, strukturą limitów i procedurami operacyjnymi. Zasady i instrumenty zarządzania ryzykiem finansowym oraz wpływ najistotniejszych czynników ryzyka na kształtowanie się poszczególnych pozycji wyników finansowych, zostały przedstawione w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w części [Dodatkowe informacje i objaśnienia \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym).

Ryzyka związane z działalnością poszukiwawczo-wydobywczą

Prowadzenie działalności poszukiwawczo-wydobywczej jest obarczone dużym ryzykiem. Jest ono identyfikowane podczas poszukiwań, zagospodarowania i produkcji ze złoża. Strategia postępowania w celu ograniczenia ryzyka opracowywana jest dla każdego z tych etapów działalności. Rok 2012 był kolejnym okresem wdrażania przez nas odpowiednich działań minimalizujących poszczególne zagrożenia w tym obszarze.

Ze uwagi na specyfikę działalności nieodłącznym ryzykiem jest **ryzyko poszukiwawcze**. Polega ono głównie na możliwości niewłaściwego oszacowania zasobów geologicznych. Z tego względu zasoby złoża oceniane są w trzech wariantach, dla których podawana jest ilość, mogąca być potencjalnie wydobyta z poziomem pewności 10%, 50% i 90%. Wykonywane są niezbędne prace geologiczne i analizy dla udokumentowania potencjalnych obiektów złożowych w stopniu wystarczającym dla podjęcia decyzji o wierceniu otworów poszukiwawczych.

Istotne zagrożenie w obszarze upstream stanowią **ryzyka wydobywcze**, czyli związane z samym procesem wydobycia węglowodorów. Należą do nich m.in. rozlew ropy, kolizja morska, pożar, erupcja gazu lub inna awaria, a ich skutki mogą być bardzo znaczące zarówno dla firmy, jak i środowiska. Z tego względu wprowadziliśmy wiele działań mających na celu ograniczenia tego ryzyka, jak np. testy szczelności, prowadzenie profilaktyki erupcyjnej poprzez zabezpieczanie otworów oraz monitorowanie parametrów zagrożenia pożarem. Ważnym elementem ograniczającym ryzyko jest świadomość i kompetencje naszych pracowników. Wdrażamy i weryfikujemy procedury postępowania zarówno podczas realizacji codziennych prac, jak i w momencie zagrożenia awarią. Prowadzimy regularne szkolenia i ćwiczenia praktyczne. W przypadku wystąpienia incydentu lub wypadku, dokonywana jest jego dokładna analiza, a samo zdarzenie jest omawiane podczas bieżących szkoleń, w celu zapobiegnięcia ponownemu jego wystąpieniu.

Wspomniane ryzyko jest m.in. pochodną jakości procesu eksploatacji wykorzystywanej infrastruktury poszukiwawczo-wydobywczej i stosowania odpowiednich rozwiązań technicznych. Występujące **ryzyko techniczne** ograniczamy poprzez monitorowanie stanu i parametrów urządzeń oraz nadzór techniczny i wykonywanie niezbędnych testów. Pracownicy przechodzą cykliczne szkolenia z zakresu eksploatacji urządzeń. Systemy eksploatacyjne i technologiczne są poddawane audytom technicznym oraz ocenom niezawodności. Specyfika działalności operacyjnej w obszarze poszukiwawczo-wydobywczym wymaga od nas stałego podejścia prewencyjnego, rozwijania systemu utrzymania ruchu oraz

monitorowania najlepszych rozwiązań technicznych w tej dziedzinie.

Inne ryzyka w obszarze poszukiwawczo-wydobywczym związane są m.in. z możliwością wystąpienia lub nasilenia zjawisk powodujących utratę lub zanik wydajności odwiertów, takich jak spadek ciśnienia złożowego lub zawodnienie złoża. Stały monitoring parametrów złożowych pozwala jednak na ograniczenie tego typu ryzyk.

Istotnym czynnikiem eksploatacji złóż w środowisku morskim są warunki pogodowe, wymuszające w ekstremalnych przypadkach przerwy w realizacji prac lub w wydobywaniu. W celu minimalizacji negatywnych skutków urzeczywistnienia się tego rodzaju ryzyka wdrażamy systemy stałego monitoringu warunków pogodowych i uruchamiania procedur związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa.

Z uwagi na potrzebę zwiększania własnego wydobywania w ramach nowych koncesji i projektów wydobywczych oraz późniejszą ich realizację na podstawie umów konsorcjalnych, podejmujemy działania w celu pozyskiwania pogłębionych informacji i analiz. Oceniamy zagrożenia dla poszczególnych projektów, opracowujemy m.in. studia wykonalności, analizy opłacalności oraz zagrożeń prawnych i finansowych tak, aby ryzyko wynikające z ich realizacji było skutecznie minimalizowane.

Ryzyka związane z zapewnieniem surowców

Ryzyko związane z zapewnieniem surowców dotyczy konieczności terminowego zabezpieczenia ich dostaw do produkcji. W Grupie LOTOS dostawy surowców realizowane są głównie poprzez system rurociągów i transport morski, dlatego głównymi czynnikami tego ryzyka są sytuacja polityczna w państwach eksportujących ropę naftową oraz sprawność infrastruktury. W celu ograniczenia ich wpływu na naszą działalność dążymy do dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw ropy naftowej. Politykę tę realizujemy, koncentrując się na zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw ropy naftowej oraz poprawie konkurencyjności.

Bezpieczeństwo dostaw ropy budujemy poprzez zwiększanie aktywności na międzynarodowym rynku ropy, kontraktowanie dostaw różnych gatunków ropy transportowanych do rafinerii drogą morską oraz wzrost roli własnego wydobywania. Konkurencyjność kształtujemy poprzez wykorzystanie nadmorskiej lokalizacji rafinerii w Gdańsku oraz możliwość otrzymywania dostaw surowca przez dwa niezależne od siebie kanały, tj. rurociąg „Przyjaźń” i infrastrukturę Naftoportu.

Ryzyka związane z działalnością operacyjną

Charakter działalności operacyjnej Grupy LOTOS wymaga od nas skutecznego zarządzania ryzykiem w różnych aspektach: procesowym, technicznym, technologicznym, środowiskowym oraz związanym z bezpieczeństwem pracy.

W 2012 r. nastąpiły w Spółce **zmiany technologiczne** związane z wprowadzeniem wysokociśnieniowego gazu ziemnego, jako głównego nośnika energetycznego. Gaz z nowej stacji redukcyjno-pomiarowej doprowadzono do rafinerijnej sieci gazu opałowego, z której zasila piece technologiczne i oddzielnie elektrociepłownię, a także do dwóch wytwórni wodoru, w których służy jako surowiec. Zmiana paliwa na gazowe przynosi nam szereg korzyści, w tym:

- ekologiczne - emisja dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłu, a także dwutlenku węgla jest niższa niż przy dotychczas stosowanym ciężkim oleju opałowym czy gazie płynnym LPG,
- finansowe - gaz ziemny jest tańszym paliwem i surowcem w stosunku do tych, które zostały zastąpione,
- handlowe – następuje uwolnienie dodatkowych ilości produktów z przerobu ropy naftowej, które trafiają na rynek.

Zmiany te wiążą się jednak także z nowymi ryzykami. Ryzyko nagłego wstrzymania dostaw gazu, np. w wyniku awarii, a

także ryzyko ograniczenia jego dostępności w przypadku ostrej zimy może w rezultacie skutkować okresowym zmniejszeniem sprzedaży wybranych produktów oraz wzrostem kosztów działalności. W celu zmniejszenia zagrożeń technicznych cały czas utrzymujemy infrastrukturę, pozwalającą przełączyć się na źródła zasilania, które były wykorzystywane do czasu wprowadzenia gazu ziemnego.

Prowadzone przez nas działania związane z utrzymaniem ruchu i kontrolą infrastruktury produkcyjnej ograniczają **ryzyko techniczne** i pozwalają na bezpieczną eksploatację infrastruktury oraz niezakłóconą pracę rafinerii. Dokonywana jest m.in. priorytetyzacja urządzeń, czyli analiza ich krytyczności. Większość urządzeń najważniejszych z punktu widzenia bezpieczeństwa funkcjonalnego, została sklasyfikowana na podstawie takich kryteriów, jak stopień bezpieczeństwa dla ludzi i środowiska, znaczenie urządzenia dla instalacji i zakładu oraz prawdopodobieństwo zaistnienia awarii.

W rafinerii wykorzystujemy technologie i urządzenia spełniające kryteria najlepszych dostępnych technik (*ang. Best Available Techniques, BAT*). Instalacje procesowe wyposażone są w systemy bezpieczeństwa i ochrony. Wykorzystujemy systemy zatrzymania instalacji w celu zapobiegania niekontrolowanemu rozwojowi sytuacji awaryjnej i ochrony przed poważniejszym uszkodzeniem maszyn i urządzeń.

Czynnikiem mogącym zwiększać ryzyko awarii, szczególnie w nowych instalacjach, jest błąd ludzki. W rafinerii je minimalizujemy poprzez podnoszenie doświadczenia operacyjnego załogi. Projektowanie i wdrażanie nowych symulatorów treningowych umożliwia przeszkolenie obsługi instalacji w warunkach bardzo zbliżonych do warunków pracy z rzeczywistą instalacją. Prowadzimy systematyczne szkolenia i ćwiczenia dla wszystkich pracowników rafinerii z zakresu reagowania na potencjalne sytuacje awaryjne, co pozwala zapewnić szybką i skuteczną reakcję w przypadku rzeczywistego zagrożenia.

W 2013 r. w naszej rafinerii przeprowadzimy Postój **Remontowy Wiosna 2013**. Jest to obecnie jeden z największych projektów, jakie realizujemy. Od jego powodzenia zależy kolejny cztero-, a może nawet pięcioletni okres stabilnej pracy instalacji, co przyniesie wymierne korzyści finansowe całej firmie. Od 2011 r. prowadzimy prace planistyczne w celu ograniczenia ryzyka nieodpowiedniego przygotowania i realizacji tego przedsięwzięcia. Wobec niestabilnej sytuacji na rynku budowlanym bierzemy pod uwagę także ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej wykonawców remontu. Mogłoby to skutkować opóźnieniami lub niewykonaniem części zaplanowanych prac. Stosujemy różne środki kontrolne i zapobiegawcze, mające na celu ograniczenie tego ryzyka.

Z uwagi na charakter procesów produkcyjnych bardzo ważna dla nas jest sfera **bezpieczeństwa pracy**. Na wielu stanowiskach występują zagrożenia związane z narażeniem pracowników na oddziaływanie czynników niebezpiecznych i uciążliwych. Każde stanowisko oceniamy pod kątem ryzyka zawodowego, w tym występowania atmosfery wybuchowej, hałasu czy narażenia na kontakt z niebezpiecznymi substancjami biologicznymi i chemicznymi. Na podstawie dokonanej oceny wdrażamy i doskonalimy systemy zabezpieczeń, ochrony indywidualnej i zbiorowej.

Wprowadziliśmy rozwiązania techniczne i organizacyjne, mające na celu zapewnienie bezpiecznych warunków pracy wszystkim osobom przebywającym lub pracującym na terenie i na rzecz Spółki. Kontrahentom przekazywane są wewnętrzne wymagania zawarte m.in. w udokumentowanych procedurach. Regularnie sprawdzamy poprawność stosowania zasad postępowania i egzekwujemy wymagania pokontrolne. W wielu przypadkach wdrożone przez nas wymogi są na tyle rygorystyczne, że wykraczają poza obowiązki prawne. Dodatkowo prowadzimy programy uświadamiające i motywujące do przestrzegania zasad bezpiecznej pracy. Szczegółowy opis działań mających na celu minimalizację ryzyka w tym obszarze zaprezentowaliśmy w rozdziale Zrównoważony rozwój/Pracownicy (<http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazono-rozwoj/pracownicy>).

Ryzyka związane z limitami uprawnień do emisji CO₂

Grupa LOTOS, realizując w latach obowiązywania Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień do emisji CO₂ na lata 2008-2012 (tzw. KPRU II) program rozwojowy, w efekcie którego w okresie dwóch lat uruchomiono kilka nowych instalacji oraz zmieniono sposób pracy istniejących instalacji, co skutkowało znaczącym wzrostem emisji dwutlenku węgla, stanęła przed poważnym wyzwaniem pozyskania dużej puli dodatkowych uprawnień z rezerwy krajowej na nowe inwestycje. Program 10+ uruchamiany przez nas w połowie trwania KPRU II, przy dużym zagrożeniu wyczerpania krajowej rezerwy, znacząco

podnosił niepewność przydziału, a więc ryzyko nieotrzymania wystarczającej ilości uprawnień pokrywających potrzeby emisyjne. Współpraca z Krajowym Administratorem i udział w opiniowaniu aktów prawnych dotyczących tego zagadnienia przyniosły oczekiwane efekty. W ich wyniku w bilansie łącznym dla całego pięcioletniego okresu obowiązywania systemu handlu emisjami nie wystąpiła konieczność zakupu uprawnień na pokrycie zwiększonej emisji. Liczba uprawnień w pierwszym okresie KPRU II (2008 r.) wynosiła 1.135.348 ton (łącznie dla rafinerii i elektrociepłowni), zaś w ostatnim (2012 r.) – 1.964.925 ton.

Nasz brak konieczności zakupu uprawnień do emisji CO₂ w KPRU II, jak i istotne zmniejszenie liczby brakujących uprawnień w KPRU III (na lata 2013-2020), to również efekt zrealizowanych i będących w trakcie realizacji kilku zadań inwestycyjno-modernizacyjnych, takich jak wprowadzenie gazu ziemnego do systemu energetycznego, jako podstawowego surowca do produkcji wodoru, odzysk gazów zrzutowych oraz modernizacje pieców, a także wdrażany program stałej poprawy efektywności energetycznej jednostek produkcyjnych rafinerii. Zadania te są również ważne dla bilansu całego okresu do 2020 r. z celem unijnym obniżenia emisji dwutlenku węgla o 20%.

Przydziału uprawnień na lata 2013-2020 dokonano na zasadach innych niż dotychczasowe. Rafinerie ropy naftowej otrzymają uprawnienia wyliczone według tzw. klucza benchmarkowego (wskaźnikowego) z wykorzystaniem wskaźnika CWT („tony ważonej”). Nowe zasady powodują, że jako Grupa LOTOS nie mamy już wpływu na wielkość przydziału uprawnień. Dla naszych instalacji w całym okresie rozliczeniowym do 2020 r. wielkość ta wyniesie prawdopodobnie 12.757.079 ton CO₂, co będzie oznaczać konieczność uzupełnienia brakujących uprawnień na rynku aukcji.

Ryzyka środowiskowe

Wiele aspektów działalności Grupy Kapitałowej LOTOS ma lub może mieć potencjalny wpływ na środowisko. Jest to związane z charakterem naszej działalności, który powoduje, że większość zidentyfikowanych ryzyk oceniana jest także pod kątem skutków środowiskowych. Najbardziej znaczące jest w tym przypadku ryzyko techniczne i produkcyjne, których zaistnienie w postaci poważnej awarii przemysłowej może negatywnie oddziaływać na otoczenie. Wszelkie działania opisane powyżej w zakresie zapobiegania awariom, pożarom i innym tego rodzaju zdarzeniom mają na celu ograniczenie także skutków środowiskowych.

Stosujemy także standardy w zakresie bezpieczeństwa transportu morskiego, które zmniejszają m.in. ryzyko katastrofy ekologicznej przy wycieku ropy lub produktów ropopochodnych z tankowców. Obecnie współpracujemy z dostawcami usług transportu morskiego posiadającymi flotę o wysokim standardzie technicznym i respektującymi wymagania konwencji morskich w zakresie bezpieczeństwa. Korzystamy z armatorów spełniających restrykcyjne wymagania w zakresie minimalizacji ryzyka wypadku morskiego.

Ryzyko związane z możliwością niespełnienia wymogów prawnych, dotyczących wpływu na środowisko, minimalizujemy przez monitoring przepisów prawa krajowego i wspólnotowego, sprawne jego wdrażanie oraz uczestnictwo w procesie legislacyjnym. Uzyskiwanie wszelkich pozwoleń odbywa się z odpowiednim wyprzedzeniem, uwzględniającym ryzyko przedłużenia się postępowania administracyjnego.

Ryzyko zaostrenia wymagań jakościowych dla produktów naftowych

Monitorujemy projekty nowych norm i rozporządzeń, mających wpływ na naszą działalność produkcyjną i handlową. Dzięki uczestnictwu w pracach trzech podkomitetów Komitetu Technicznego 222 Polskiego Komitetu Normalizacyjnego do spraw przetworów naftowych i cieczy eksploatacyjnych, mamy możliwość opiniowania projektów norm europejskich w fazie ich powstawania. Dodatkowy wpływ na poziom wymagań jakościowych, zwłaszcza dla paliw silnikowych, uzyskujemy dzięki uczestnictwu w pracach POPiHN. Pozwala to ograniczać ryzyko nieterminowego dostosowania się do przyszłych standardów jakościowych produktów naftowych.

Ryzyka związane z działalnością rynkową

Nasza grupa kapitałowa prowadzi działalność w warunkach nieustannej konkurencji cenowej oraz przy dużej dynamice zmian zachodzących w ogólnoswiatowej sytuacji makroekonomicznej. Z tego względu narzędzia do monitorowania parametrów związanych z cenami i marżami są stale doskonalone.

W sferze handlu detalicznego dywersyfikujemy rynek, uwzględniając segmenty mniej podatne na obniżające marżę decyzje konkurencji, a także działania ukierunkowane na trwałe pozyskanie klientów.

Jesteśmy również świadomi ryzyka mniejszego popytu krajowego na nasze produkty. Może on mieć miejsce w wyniku wzrostu presji cenowej lub być spowodowany czynnikami makroekonomicznymi. Na ograniczenie konsumpcji naszych produktów i usług może mieć wpływ, np. rosnąca stopa bezrobocia. Z tego powodu realizujemy sprzedaż poprzez różne kanały dystrybucji, prowadzimy politykę cenową zapewniającą konkurencyjność produktów, a także optymalizujemy koszty operacyjne.

Zarządzanie ryzykiem w działalności rynkowej ukierunkowane jest także na utrzymanie płynności dostaw produktów na rynek. Proces ten koordynujemy poprzez współpracę obszarów sprzedaży, logistyki, produkcji oraz tradingu i optymalizacji. Celem podejmowanych działań jest wyznaczanie spójnych i zoptymalizowanych kierunków postępowania w ujęciu całego łańcucha dostaw.

Ryzyka reputacyjne i społeczne

Ryzyka reputacyjne to ryzyka, których zaistnienie może mieć wpływ na wartość marki LOTOS. Wszystkie ryzyka zidentyfikowane w Grupie Kapitałowej LOTOS oceniamy w aspekcie finansowym oraz reputacyjnym. Ryzyka te podlegają takim samym analizom oraz opracowywane są plany ich ograniczania zgodnie z przyjętymi zasadami.

Grupa Kapitałowa LOTOS buduje kulturę organizacyjną opartą na zasadach odpowiedzialności, innowacyjności, otwartości oraz czystości. Podkreślamy w naszych wzajemnych relacjach znaczenie lojalności, zaangażowania, współpracy oraz standardów etycznych. Z partnerami społecznymi prowadzimy regularnie dialog dotyczący najważniejszych decyzji dotyczących firmy i pracowników. Wyrazem tego jest duża aktywność zakładowych organizacji związkowych i Rady Pracowników. Częste spotkania, konsultacje i wymiana informacji skutkują pozytywnymi, wzajemnymi relacjami.

Mimo pewnego spowolnienia gospodarczego w 2012 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS panował spokój społeczny, firma nie znajdowała się w sporze zbiorowym ani nie ogłoszono pogotowia strajkowego. W wyniku dialogu społecznego w lutym 2012 r. Zarząd Grupy LOTOS i związki zawodowe podpisały porozumienie w sprawie wynagrodzeń w 2012 r. Przykładem dużego zaangażowania i aktywności oraz otwartej komunikacji wszystkich pracowników w relacjach z pracodawcą były także przeprowadzone w skali całej organizacji w 2012 r. konsultacje społeczne dotyczące projektu Kodeksu etyki Grupy Kapitałowej LOTOS, zakończone przyjęciem tego dokumentu przez Zarząd Spółki w grudniu 2012 r.

Ryzyka nadużyć

Istotne zagrożenia dla działalności przedsiębiorstwa stanowią ryzyka wystąpienia nadużyć. Z tego względu w 2012 r. rozpoczęliśmy proces wdrażania systemowego podejścia w obszarze przeciwdziałania nadużyciom, polegającego na kompleksowym i uporządkowanym działaniu w zakresie identyfikacji oraz oceny ryzyka nadużyć. W ich wyniku projektowane i wdrażane są rozwiązania służące zapobieganiu i wykrywaniu nadużyć. Rozwiązania te monitorujemy oraz poddajemy ocenie w zakresie ich skuteczności. Ponadto w kwietniu 2012 r. ogłosiliśmy Politykę przeciwdziałania nadużyciom, w której określiliśmy swoje stanowisko oraz wskazaliśmy podstawowe zasady przyjęte w tym zakresie, a także ogólnodostępne kanały zgłaszania nadużyć.

Podejście do zarządzania

W Grupie Kapitałowej LOTOS wdrożyliśmy system zarządzania ryzykiem korporacyjnym (*ang. Enterprise Risk Management, ERM*), którego ramy zbudowano na podstawie modelu COSO II (Zintegrowana Struktura Ramowa opublikowana w 2004 r.), przy uwzględnieniu zasad i wytycznych normy ISO 31000. W ramach systemu opracowaliśmy i wdrożyliśmy wewnętrzne standardy, w tym:

- politykę zarządzania ryzykiem korporacyjnym, która określa podstawowy zakres odpowiedzialności obowiązujący w systemie oraz główne zasady zarządzania ryzykiem wdrożone w organizacji,
- procedurę zarządzania ryzykiem korporacyjnym, w której określone są szczegółowe zasady identyfikacji i oceny ryzyka, sposobu jego monitorowania i raportowania oraz weryfikacji skuteczności prowadzonych działań ograniczających ryzyko.

Ponadto w Grupie LOTOS funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym, który pełni głównie funkcję opiniodawczą. Komitet stanowi rekomendacje dla działań z zakresu systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym zgodnie z przyjętymi wewnętrznymi uregulowaniami, rozstrzyga sprawy sporne w tym obszarze, a także monitoruje realizację i ocenia efekty zaplanowanych działań ograniczających ryzyko. Komitet weryfikuje m.in. czy zaproponowane do realizacji zadania są spójne z zasadami funkcjonowania całej grupy kapitałowej i nie powodują niebezpiecznego podniesienia poziomu ryzyka w innym obszarze działalności.

Raz w roku, w ramach oceny dojrzałości organizacyjnej w Grupie LOTOS, dokonywana jest ocena skuteczności systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym. Wyniki oceny wykorzystywane są w celu doskonalenia przyjętych rozwiązań. Informacje na temat funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym są regularnie przekazywane Zarządowi oraz Komitetowi Audytu Rady Nadzorczej Spółki.

Wdrożenie zasad systemowego zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej LOTOS wspiera osiągnięcie wyznaczonych celów. Cykliczna identyfikacja ryzyk zagrażających ich realizacji, zapewnia kompleksową wiedzę o zagrożeniach i szansach związanych z działalnością grupy kapitałowej i przygotowuje organizację na natychmiastową reakcję w przypadku wystąpienia ryzyka. Aktywne zarządzanie ryzykiem korporacyjnym pomaga zabezpieczać stabilność naszego funkcjonowania i wspiera zrównoważony rozwój organizacji.

Kluczowe instrumenty

W Grupie LOTOS identyfikowane są ryzyka dla realizacji celów strategicznych oraz procesowych i operacyjnych. Do ich oceny wykorzystujemy matrycę oceny ryzyka zatwierdzoną przez Zarząd Spółki. W oparciu o kryteria zawarte w matrycy identyfikujemy ryzyka znaczące, umiarkowane i małe. Strategia postępowania z danym ryzykiem zależy od jego szczegółowej analizy oraz znaczenia dla Spółki i jej otoczenia.

Ocena ryzyka dokonywana jest w dwóch perspektywach: w okresie najbliższego roku oraz do końca okresu obowiązywania strategii Grupy Kapitałowej LOTOS, czyli obecnie do 2015 r. Dla każdego ryzyka szacujemy prawdopodobieństwo jego wystąpienia, a następnie oceniamy skutki finansowe i reputacyjne, jakie może ono spowodować dla firmy. Uwzględniamy przy tym jego wpływ na bezpieczeństwo ludzi, środowisko, jak i spodziewany

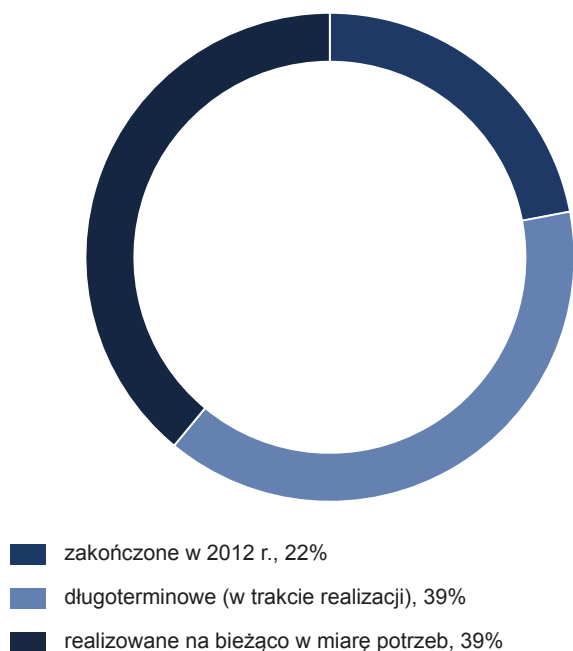

odbiór przez kluczowych interesariuszy.

Sporządzona na podstawie zidentyfikowanych i ocenionych ryzyk mapa ryzyk jest zatwierdzana przez Zarząd Spółki. Dla zarejestrowanych ryzyk wskazywane są stosowane środki kontroli i mechanizmy zabezpieczające. Każde ryzyko przypisane jest do tzw. właściciela, który jest odpowiedzialny za jego nadzorowanie, monitorowanie i wdrażanie ustalonych planów działań ograniczających ryzyko.

Ryzyka, które ocenione zostały jako znaczące oraz wybrane ryzyka na poziomie umiarkowanym, posiadają tzw. kartę zarządzania ryzykiem. Opisana jest w niej szczegółowa analiza danego ryzyka wraz z planami ograniczania i postępowani na wypadek jego urzeczywistnienia. Zawarte są w niej również wskaźniki ryzyka (*ang. Key Risk Indicators, KRI*), które podlegają okresowemu monitorowaniu i raportowaniu.

Zadania ograniczające ryzyka kluczowe

W Grupie Kapitałowej LOTOS prowadzone jest także zarządzanie ryzykiem w poszczególnych projektach. Metodologię oceny ryzyka występującego w projekcie dopasowaliśmy do specyfiki zarządzania projektami. Zasady postępowania z samym ryzykiem są spójne w całej grupie kapitałowej i pozwalają na skuteczną realizację zaplanowanych projektów. Zgodnie z ustalonymi kryteriami, ryzyka najważniejszych projektów są również uwzględniane w systemie ERM, w celu zapewnienia szczególnego nadzoru nad bezpieczeństwem projektu.

W Spółce wdrożyliśmy Portal ERM – narzędzie informatyczne, którego celem jest wsparcie procesu zarządzania ryzykiem korporacyjnym w oparciu o zautomatyzowane działania. Oprócz części ewidencyjnej związanej z rejestrem ryzyk, incydentów czy wskaźników, zdefiniowano i wdrożono scenariusze przepływu pracy, systematyzujące działania związane z zarządzaniem ryzykiem. Scenariusze odpowiadają zadaniom wykonywanym przez jego użytkowników. Narzędzie pozwala także na łączenie ryzyk z różnymi atrybutami, takimi jak realizowane

cele, procesy, zaangażowane osoby czy wykorzystywane dokumenty, a także modeluje różne mapy ryzyka zgodnie z zadanymi wymaganiami. Wdrożenie procedur przepływu pracy pozwala na precyzyjne określanie zadań związanych z zarządzaniem ryzykiem i monitorowanie ich statusu. Wskaźniki ryzyka (KRI) mogą być wyliczane na bazie danych transakcyjnych i analitycznych, co pozwala na precyzyjne monitorowanie ich poziomów i racjonalne podejmowanie decyzji w zakresie zarządzania danym ryzykiem, w tym z zakresu alokowania ewentualnych zasobów finansowych.

W Grupie Kapitałowej LOTOS zidentyfikowaliśmy i wdrożyliśmy do realizacji działania, które mają na celu ograniczenie kluczowych ryzyk korporacyjnych. Część określonych zadań ma charakter długoterminowy, maksymalnie trzyletni, co jest spójne ze strategią biznesową do 2015 r. Istotną wagę przywiązujemy także do bieżącego monitorowania ryzyk i natychmiastowego reagowania w celu przeciwdziałania ich negatywnym skutkom.

Plany rozwoju

Sukcesywnie doskonalimy Portal ERM, którego rozwój funkcjonalny idzie w parze z rosnącą dojrzałością systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym. W 2013 r. nasza uwaga będzie skupiona m.in. na optymalizowaniu bazy wskaźników ryzyka (KRI) oraz jej integracji z innymi systemami w celu umożliwienia bezpośredniego pobierania i wykorzystywania zgromadzonych tam danych do bieżącego monitoringu poziomu różnych ryzyk. Planowana jest także rozbudowa bazy

incydentów, by gromadzone w niej informacje mogły być jak najpełniej wykorzystywane do analizy i zarządzania ryzykami z nimi związanymi.

Koszty wdrażania strategii zabezpieczających

Stosowane w Grupie LOTOS strategie zabezpieczające dla poszczególnych ryzyk analizujemy pod kątem koniecznych do poniesienia kosztów. Wykorzystywana jest przy tym zasada ALARP (*ang. As Low As Reasonably Practicable*). Oznacza to, że poziom ryzyka obniża się tak dalece, jak to jest tylko możliwe, o ile okaże się to praktycznie uzasadnione. Ryzyko jest akceptowalne, jeżeli nie można go już bardziej ograniczyć lub gdy koszty ograniczenia są większe niż uzyskane korzyści. Takie podejście pozwala Grupie LOTOS na optymalne zarządzanie zasobami finansowymi w procesie zarządzania ryzykiem.

Przeciwdziałanie nadużyciom

W 2012 r. rozpoczęliśmy proces wdrażania w Grupie Kapitałowej LOTOS systemu przeciwdziałania nadużyciom. W kwietniu raportowanego okresu Zarząd Grupy LOTOS przyjął Politykę przeciwdziałania nadużyciom dostępną zarówno dla pracowników grupy kapitałowej, jak i naszych zewnętrznych interesariuszy. Równocześnie ustanowione zostały kanały zgłoszeń podejrzeń nadużyć wraz z odpowiednimi rozwiązaniami organizacyjno – procesowymi, a także edukacyjnymi.

Zainicjowane działania w zakresie systemu przeciwdziałania nadużyciom ukierunkowane są na zaprojektowanie i wdrożenie rozwiązań, które służyć będą kształtowaniu optymalnego poziomu odporności organizacji na nadużycia, w tym korupcję. Działania te zostały ujęte w Programie etycznym oraz Programie zarządzania ryzykiem nadużyć, które składają się na całość systemu przeciwdziałania nadużyciom.

System przeciwdziałania nadużyciom

Jednym z elementów tych działań było przeprowadzenie pilotażowej oceny odporności organizacji na nadużycia za rok 2011, która stanowi źródło informacji o naszym przygotowaniu do skutecznego zarządzania ryzykiem nadużyć. W ramach oceny dokonana została gradacja procesów zdefiniowanych w Grupie LOTOS oraz wytypowano te spośród nich, w przypadku których poziom ryzyka nadużyć dla Spółki, jako całości, jest największy. Powyższa ocena będzie realizowana okresowo i pozwoli na monitorowanie skuteczności podejmowanych działań w tym zakresie.

Dodatkowo w ramach wybranych obszarów realizowane są przeglądy pod kątem identyfikacji i ewentualnej modyfikacji

rozwiązań ograniczających możliwość występowania nadużyć zarówno o charakterze zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Prowadzone są także szkolenia ukierunkowane na zagadnienia związane z przeciwdziałaniem tego rodzaju praktykom. W 2012 r. temat był szeroko omawiany przez kadrę kierowniczą w związku z opracowywaniem Kodeksu etyki Grupy Kapitałowej LOTOS.

Procent pracowników Grupy LOTOS przeszkolonych w zakresie polityki i procedur antykorupcyjnych organizacji

Rodzaj stanowiska	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Kierownicze	3,5%	8,9%	62,5%
Pozostałe	3,1%	7,4%	5,7%

W przypadku otrzymania informacji o podejrzeniu zaistnienia nadużycia w Grupie Kapitałowej LOTOS, przeprowadzane są postępowania wyjaśniające, ukierunkowane na zgromadzenie informacji niezbędnych do dokonania prawidłowej kwalifikacji danego zdarzenia i wypracowania podstaw dla podjęcia stosownych działań. W raportowanym okresie w Grupie LOTOS wystąpił jeden przypadek, w którym pracownik został zwolniony dyscyplinarnie za korupcję.

W 2012 r. nie zidentyfikowano przypadków, w których nie odnowiono umów z kontrahentami z powodu naruszenia zasad dotyczących zwalczania korupcji.

Realizacja strategii

Strategia do 2015 roku zakłada umacnianie naszej pozycji jako silnego, innowacyjnego i efektywnie rozwijającego się podmiotu, który odgrywa znaczącą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego Polski. Prowadzimy działalność z poszanowaniem zasad społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju. Obecym priorytetem jest dynamiczny rozwój segmentu poszukiwawczo-wydobywczego węglowodorów. W 2012 roku w naszej rafinerii w Gdańsku odnotowaliśmy rekordowy poziom przerobu ropy naftowej, który wyniósł 9,7 mln ton, tj. o 5,6% więcej niż rok wcześniej. Poziom wydobycia w tym samym czasie wzrósł o 15,1% i wyniósł 262,3 tys. ton.

W TYM ROZDZIALE

<p>List Przewodniczącego Rady Nadzorczej</p> <p>446 mln zł</p> <p>Efekt programu efektywnościowego</p>	<p>List Prezesa Zarządu</p> <p>42%</p> <p>wzrost zysku netto</p>	<p>Uwarunkowania działalności</p> <p>5%</p> <p>wzrost konsumpcji produktów rafinacji ropy (lub rafinerijnych) w 2017</p>
<p>Strategia</p> <p>1,2 mln ton ropy wydobycie w 2015</p>	<p>List Wiceprezesa Zarządu</p> <p>131%</p> <p>wzrost wyniku operacyjnego</p>	<p>Giełda</p> <p>76,8%</p> <p>wzrost wartości Akcji LOTOS w 2012 r.</p>
<p>Działalność poszukiwawczo-wydobywcza</p> <p>ponad 7tys. km²</p> <p>łącna powierzchnia posiadanych koncesji poszukiwawczych</p>	<p>Działalność operacyjna</p> <p>92%</p> <p>wykorzystanie zdolności przerobowych rafinerii</p>	<p>Działalność rynkowa</p> <p>34%</p> <p>udziału w krajowym rynku paliw</p>

List Przewodniczącego Rady Nadzorczej

Szanowni Państwo,

Był to kolejny dobry rok dla Grupy LOTOS.

Spółka podtrzymała i rozwinęła tradycję wzrostu w trudnym otoczeniu makroekonomicznym. Wyniki osiągnięte przez LOTOS w 2012 roku budzą uznanie i jednocześnie skłaniają do optymizmu w sprawie przyszłego rozwoju firmy.

Przychody Grupy LOTOS w ubiegłym roku wyniosły 33,1 mld zł, czyli były o ponad 13% wyższe niż w 2011 roku. Ogromną satysfakcję daje wzrost przerobu ropy naftowej do rekordowego poziomu 9,7 mln ton. Za jeszcze istotniejszy uważam wzrost o ponad 15% wydobycia ropy naftowej, do poziomu 262 tys. ton. Nie jest to jeszcze docelowa skala, ale silny dowód na konsekwentnie realizowaną strategię rozwoju, w której fundamentalnym kierunkiem jest właśnie wzrost własnego wydobycia, do którego powinna istotnie przyczynić się współpraca z PGNiG.

Warto wspomnieć o wysokich wpłatach z tytułu zobowiązań podatkowych. Budżet państwa otrzymał od Grupy LOTOS prawie 9,5 mld zł z tytułu różnego rodzaju podatków. Bardzo duże wpłaty otrzymały też władze samorządowe, gminy, powiaty i województwa.

Na uwagę zasługuje systematyczne zwiększanie wydajności poszczególnych instalacji i ich bardzo wysoka dostępność na poziomie 99,2%. LOTOS nie zakończył modernizacji rafinerii po zamknięciu Programu 10+, ale nadal kontynuuje ją z sukcesami. Dzięki twórczym koncepcjom inżynierom LOTOSU, usprawniono instalację hydrokrakingu MHC, dla której zwiększono wydajność konwersji z projektowych 60 do 85%. Uruchomiono też produkcję ksylenów, wysokomarżowego półproduktu petrochemicznego, na który jest duże zapotrzebowanie.

Dynamiczny rozwój sieci stacji paliw służył systematycznemu zwiększeniu udziału Grupy LOTOS w rynku detalicznym, który w 2012 roku wyniósł 8%. Na koniec ub. r. w barwach LOTOSU działało łącznie 405 stacji, z czego 101 to placówki LOTOS Optima.

Zarząd Grupy LOTOS charakteryzuje się wysoką sprawnością funkcjonowania również w trudnym otoczeniu rynkowym. Równie istotną cechą jest umiejętność szybkiego reagowania na zmiany koniunktury. W 2012 roku Zarząd wprowadził plan efektywnościowo-oszczędnościowy: Program Optymalnej Ekspansji. W jego wyniku wygenerowano oszczędności na poziomie 446 mln zł, choć plan zakładał 257 mln zł. Należy zwrócić uwagę na fakt, że obniżenie kosztów nie zakłóciło dynamiki rozwoju Grupy.

W dobrze przemyślanych koncepcjach rozwojowych Grupy LOTOS znalazł się nowy obszar. Porozumienie z Zakładami Azotowymi w Tarnowie-Mościcach otwiera drogę do uruchomienia kompleksu petrochemicznego na terenie rafinerii, co przyniesie silną i korzystną synergię możliwości technicznych LOTOSU i Azotów.

Za szczególnie ważną uważam wysoką jakość zarządzania Grupą Kapitałową LOTOS. Ten kluczowy dla oceny możliwości przyszłego rozwoju przedsiębiorstwa czynnik jest utrzymywany na znakomitym poziomie, co nie jest proste przy

wyzwaniach stawianych przez coraz bardziej konkurencyjny rynek. W procesie tym występują silne akcenty etyki, zrozumienia nowoczesnej formuły społecznej odpowiedzialności biznesu oraz bardzo sprawna komunikacja tak z pracownikami, jak i światem zewnętrznym. Grupa LOTOS to firma oparta o kulturę wartości. Profesjonalizm, szacunek, transparentność i współpraca, to zasady określone w firmie jako najważniejsze. Suma ich wszystkich jest bardzo silnym atutem Grupy LOTOS.

Przy dużej dozie niepewności dotyczącej sytuacji makroekonomicznej można mieć pewność, że przyszłość Grupy LOTOS budowana jest na silnych fundamentach. Nowoczesna technologia, bardzo sprawne zarządzanie oraz silny duch wspólnoty łączący pracowników otwierają nowe perspektywy wzrostu i gwarantują sukces rynkowy.

Z poważaniem,

Wiesław Skwarko
Przewodniczący Rady Nadzorczej
Grupa LOTOS S.A.

List Prezesa Zarządu

Z nieukrywaną satysfakcją przekazuję w Państwa ręce Zintegrowany Raport Roczny Grupy LOTOS S.A. za rok obrotowy 2012.

Spowolnienie gospodarcze w wielu krajach Europy zaczęło przeradzać się w recesję. Złe wiadomości płynące ze sfery ekonomicznej zaalarmowały konsumentów, którzy znacząco zmniejszyli wydatki na codzienne potrzeby. Te wydatki to także paliwa do samochodów. Zachodnia Europa przeżyła minione 12 miesięcy w strachu przed załamaniem strefy Euro i w warunkach nieustannej huśtawki kursów walut. Dla przedsiębiorstwa importującego surowiec, takie skoki są niezwykle szkodliwe. Cena ropy naftowej utrzymała się na wysokim poziomie ok. 100 USD/baryłkę, co przy szybkiej zmienności kursów i statycznym zapotrzebowaniu na paliwa było dla firm naftowych dużym wyzwaniem.

W tych trudnych warunkach potwierdziła się słuszność naszej strategii. Przewidzieliśmy, że przy rynku pełnym wyzwań i wysokich cenach ropy, największe szanse na sukces mają najlepiej wyposażone rafinerie. Grupa LOTOS po ukończeniu Programu 10+, należy do ścisłej czołówki technologicznej europejskich i światowych rafinerii. Odpowiednio wcześniej podjęte działania pozwoliły nam w 2012 roku zwiększyć zarówno produkcję, jak i udział w rynku, a także wypracować bardzo dobre wyniki finansowe. Był to z całą pewnością kolejny rok, w którym zwiększyliśmy wartość firmy i wzmocniliśmy podstawę dalszego rozwoju.

Z satysfakcją mogę przyznać, iż lista naszych ubiegłorocznych sukcesów jest długa. Osiągnęliśmy przychody ze sprzedaży 33,1 mld zł, które były o 13% wyższe niż rok wcześniej. Na ten wynik złożył się rekordowy poziom przerobu ropy naftowej w gdańskiej rafinerii, który w 2012 roku wyniósł 9,7 mln ton, czyli o 5,6% więcej niż w 2011 roku. Wyższy o 15,1% w stosunku do roku poprzedniego był poziom wydobywania ropy naftowej, której z własnych źródeł pozyskaliśmy 262 tys. ton. Zysk netto wyniósł 923 mln zł, co oznacza wzrost o 42% rok do roku.

Grupa LOTOS zapłaciła w 2012 roku prawie 9,5 mld zł w ramach zobowiązań podatkowych. Znaczna część tej kwoty (9,37 mld zł) trafiła do budżetu państwa. Z rozbudowy rafinerii i rosnącej produkcji paliw oraz innych produktów LOTOSU skorzystały także władze gminy, powiatu i województwa. W sumie w ub. r. samorzady otrzymały z tego 85,3 mln zł. Wpłaty podatkowe Grupy LOTOS nieustannie rosną. W okresie 2009-2012 zwiększyły się one prawie o 1,5 mld zł.

Grupa LOTOS umocniła się na rynku detalicznej sprzedaży paliw. Najszybciej rozwijającą się siecią w Polsce była LOTOS Optima. W sumie w końcu 2012 r. działało w Polsce pod marką LOTOS 405 stacji, w tym 101 pod marką LOTOS Optima. Klienci stacji paliwowych LOTOS wysoko cenią nie tylko najwyższą jakość paliw i olejów, ale też przyjazną i pomocną atmosferę. Rankingi satysfakcji konsumentów potwierdzają te obserwacje.

Dobrze rozwija się działalność Grupy LOTOS w dziedzinie poszukiwania i wydobywania ropy. Operacje z tego zakresu skoncentrowane zostały w spółce LOTOS Petrobaltic. Spółka stworzyła własną grupę kapitałową, zrzeszającą kilkanaście

podmiotów zależnych. Prowadzą one wydobywanie lub mają w przyszłości zapewnić Grupie LOTOS dostęp do ropy znajdującej się pod dnem Bałtyku, na norweskim szelfie Morza Północnego i Morza Norweskiego oraz na Litwie. Zgodnie z planami strategicznymi, wydobywanie Grupy LOTOS osiągnie 1,2 mln ton w 2015 roku.

Dzięki innowacyjnym koncepcjom pracowników rafinerii usprawniono działanie instalacji hydrokrakingu MHC, przez co produkuje ona znacznie więcej wysokiej jakości paliw niż przewidywał projekt. Instalacja pracuje z konwersją ok. 85% i wysoko przekracza założenia projektowe, które zakładały 60%.

Ruszyła też produkcja ksylenów służących m.in. do produkcji poliestrów. Ksyleny są szczególnie poszukiwane na rynku międzynarodowym z uwagi na szybko rosnącą produkcję opakowań.

Wartość marki LOTOS wyceniono w rankingu polskich marek na ponad 1 mld zł, co oznacza czterokrotny wzrost od 2004 roku. Szereg wyróżnień krajowych i międzynarodowych, jakie nam przyznano, potwierdzają doskonały odbiór marki przez rynek i opinię publiczną. Wśród największych przedsiębiorstw Europy Środkowo-Wschodniej LOTOS sklasyfikowano na 6. miejscu.

Strategia rozwoju LOTOSU przewiduje działania wykorzystujące dotychczasowy potencjał i jednocześnie otwierające nowe pole ekspansji. Służy temu zawarte porozumienie z PGNiG w dziedzinie współpracy przy poszukiwaniu i wydobywaniu gazu ziemnego i ropy naftowej ze złóż tradycyjnych i niekonwencyjnych. LOTOS Petrobaltic wspólnie z CalEnergy Resources zagospodaruje położone na Morzu Bałtyckim złoża gazowe B4 i B6, zawierające do 4 mld m³ gazu.

W końcu ubiegłego roku zostało zawarte porozumienie z Zakładami Azotowymi w Tarnowie-Mościcach w sprawie wstępnego studium wykonalności dwóch alternatywnych kierunków rozwoju – pierwszego poprzez budowę instalacji krakingu parowego oraz drugiego zakładającego budowę kompleksu aromatów. Realizacja tego projektu będzie logicznym wykorzystaniem zarówno warunków terenowych, technicznych oraz półproduktów w rafinerii, jak też odpowiedzią na zapotrzebowanie rynku.

W działalności Grupy LOTOS wielką wagę zwracamy na skutki społeczne i elementy etyczne. W 2012 r. wszyscy pracownicy mieli możliwość stworzenia wizji etycznej LOTOSU, która określa system wartości, jakim powinni kierować się w swojej pracy ludzie na każdym stanowisku. Profesjonalizm, szacunek, transparentność i współpraca, to zasady określone jako najważniejsze. Grupa LOTOS jest powszechnie uważana za świetnie funkcjonującą firmę w sferze społecznej odpowiedzialności biznesu, a sponsoring sportowy w wykonaniu LOTOSU stał się modelem nowoczesnych relacji przedsiębiorstw i sportu.

Mimo imponujących rozmiarów naszej organizacji, Grupę LOTOS cechuje duża elastyczność działania, tak ważna w warunkach ciągłej zmiany otoczenia. Potrafimy szybko reagować i wprowadzać rozwiązania, które gwarantują bezpieczną realizację głównych projektów rozwojowych grupy kapitałowej w trudnej i mało stabilnej sytuacji makroekonomicznej. Przykładem jest wprowadzony na początku 2012 r. efektywnościowo-oszczędnościowy Program Optymalnej Ekspansji, który w ciągu roku przyniósł oszczędności sięgające 446 mln zł. Ważnym elementem wspierającym realizację przyjętych w strategii rozwoju działań, będzie uruchomiony Program Efektywność i Rozwój 2013-2015. Jego założenia koncentrują się na podniesieniu efektywności i umożliwieniu wszystkim spółkom Grupy Kapitałowej LOTOS dalszego dynamicznego rozwoju.

Szanowni Państwo,

bardzo dobre wyniki cieszą, ponieważ są ilustracją trafnie podjętych decyzji biznesowych. Jednak biorąc pod uwagę brak perspektyw szybkiej poprawy otoczenia makroekonomicznego i przyspieszenia rozwoju gospodarczego w Europie, chcę szczególnie zwrócić Państwa uwagę na szereg zdarzeń minionego roku, które będą budować wartość naszej organizacji również w kolejnych latach. W 2013 r. LOTOS wchodzi uzbrojony w wiedzę i doświadczenie z działania w poprzednich kryzysowych okresach. Świetnie wyszkoleni, oddani swojej pracy i swojej firmie specjaliści, powszechna świadomość jasnej, realistycznej strategii rozwoju oraz wysoka jakość zarządzania przedsiębiorstwem, stwarzają nie tylko pewność przetrwania Grupy LOTOS w dobrym stanie. Dają gwarancję jej rozwoju i sukcesów rynkowych.

Z pozdrowieniami

Paweł Olechnowicz
Prezes Zarządu
Dyrektor Generalny
Grupa LOTOS S.A.

Uwarunkowania działalności

Sytuacja w globalnej gospodarce kształtowała się w 2012 r. poniżej oczekiwań rynku. Największe gospodarki świata utrzymały nieznaczny wzrost, jednak był on niższy niż w poprzednich latach.

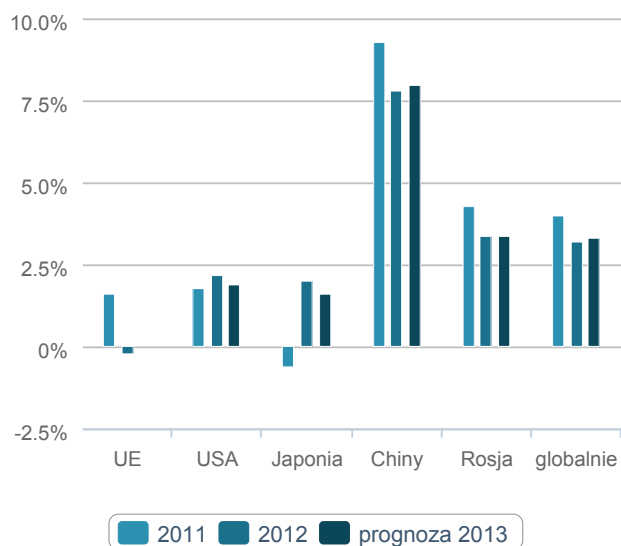
W krajach rozwiniętych pozytywne oddziaływanie na finansową stabilność, wzrost produkcji oraz przeciwdziałanie bezrobociu osiągnięto poprzez działania łagodzące politykę monetarną i zwiększanie płynności rynków. Źródłem obserwowanej niepewności były w znacznym stopniu trudności wielu krajów w prowadzeniu zrównoważonej polityki fiskalnej.

Gospodarka globalna w 2012 r. kontynuowała trend wzrostowy, jednak dynamika zmian (3,2%) była niższa niż oczekiwano (o 0,3 pp. mniej niż w prognozach z lipca 2011 r). Niewiele wyższa korekta (0,6 pp. w dół) dotyczy prognozy na 2013 r. i wskazuje na oczekiwane tempo wzrostu PKB na poziomie 3,3%.

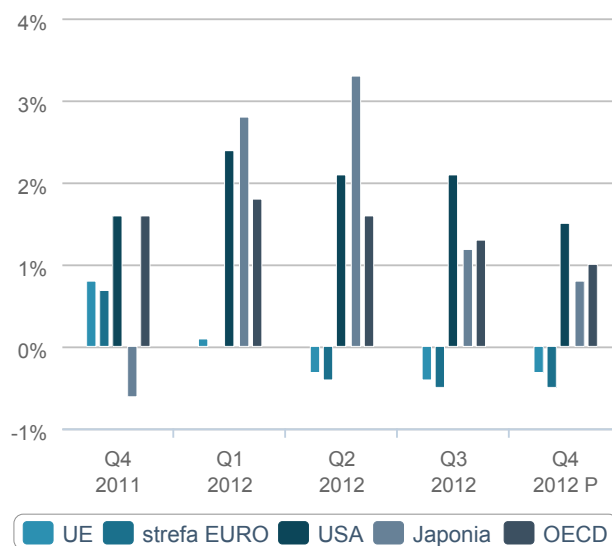
Pomimo podjętych działań naprawczych w krajach członkowskich, kryzys w krajach strefy Euro pozostaje największym zagrożeniem dla globalnego ożywienia gospodarczego. W 2012 r. odnotowano spadek PKB w strefie Euro na poziomie -0,6%. Oczekuje się utrzymania trendu spadkowego w 2013 r. na poziomie -0,3%¹.

¹ World Economic Outlook, MFW, kwiecień 2013 r.

Dynamika PKB w latach 2011-2013

Dynamika PKB w 2011 i 2012 (zmiana roczna)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IMF (kwiecień 2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat, OECD, MFW.

Przewycięzenie trudności i zagrożeń gospodarczych w krajach rozwiniętych, związanych w znacznej mierze z nadmiernym zadłużeniem publicznym, będzie wymagać dalszego wsparcia ze strony polityki monetarnej, ostrożnej polityki fiskalnej oraz kontynuowania reform strukturalnych.

Sytuacja sektora rafineryjnego

Pomimo trudności ekonomicznych w minionym roku odnotowano ogólny wzrost zapotrzebowania na ropę naftową, w tym utrzymujący się trend spadkowy konsumpcji w krajach rozwiniętych i wyższe zużycie w krajach rozwijających się² oraz nieznacznie wyższą cenę surowca na rynku.

Organizacje branżowe oceniają, że przeciętne zapotrzebowanie na surowiec w 2012 r. wyniosło 89,2 mb/d (millions of barrels per day), tj. o ok. 0,9% (0,8 mb/d) więcej niż w roku poprzedzającym. Jednocześnie średnie oczekiwane zużycie ropy w 2013 r. wyniesie 90,1 mb/d, co oznacza wzrost o 0,9%³. Średniookresowe prognozy Międzynarodowej Agencji Energii (MAE) przewidują zapotrzebowanie na surowiec w 2017 r. na poziomie przewyższającym 95 mb/d, co oznacza średnioroczną stopę wzrostu w wysokości 1,3%.

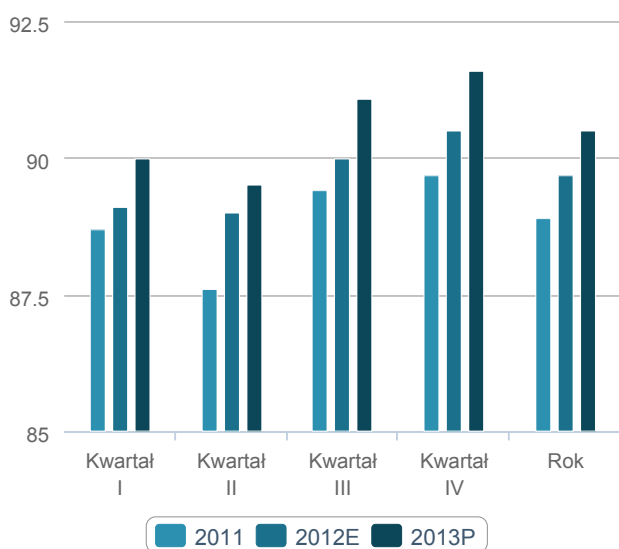
² Oil Market Report, MAE, listopad 2012 r.

³ Wyliczenia własne na podstawie danych OPEC, MAE, US EIA.

Szacunki MAE wskazują, że motorem globalnego wzrostu pozostaje rosnące zapotrzebowanie na surowiec w krajach rozwijających się. Według szacunków wzrost w 2012 r. w krajach poza OECD wyniósł 2,8%, a w 2013 r. powinien utrzymać się na poziomie 2,6%, osiągając 44,7 mb/d. Z drugiej strony ocenia się, że konsumpcja w krajach rozwiniętych obniżyła się o 1,1% (2012 r.), a spadek w 2013 r. może wynieść dalsze 0,7% (do 45,8 mb/d). MAE szacuje, że powyższe tendencje utrzymają się w średnim okresie, tj. do 2017 r.

Szacowana konsumpcja surowca w Europie w 2012 r. wyniosła 14,5 mb/d. Ocenia się, iż w 2013 r. zapotrzebowanie będzie na poziomie 14,3 mb/d⁴.

Kształtowanie się popytu na ropę (mb/d)

Opracowanie własne na podstawie danych MAE (grudzień 2012 r.).

Istotny wpływ na sytuację sektora poszukiwawczo-wydobywczego w 2012 r. miały notowania cen ropy i gazu na rynkach światowych oraz wahania kursów walutowych.

Postępujące zmiany w wykorzystaniu źródeł energetycznych, szczególnie z powodu ogromnej ekspansji gazu ziemnego w energetyce Stanów Zjednoczonych, stałego rozwoju alternatywnych, odnawialnych źródeł energii oraz rozwoju poszukiwań i wydobycia węglowodorów z łupków, wpłynęły na znaczną obniżkę cen gazu. Podobny trend może mieć potencjalnie wpływ na bilans popytu i podaży również w przypadku ropy naftowej, szczególnie wobec widocznego rozwoju projektów wydobycia ropy ze złóż niekonwencjonalnych.

Obserwowane jest także wyczerpywanie się złóż o niskim koszcie wydobycia. Nowe złoża wymagają znacznie większych inwestycji, co podnosi cenę wydobywanej baryłki ropy. Obecna koncentracja poszukiwań i wydobycia węglowodorów odbywa się z łupków na obszarze USA, ze złóż podmorskich o dużych głębokościach wody oraz z

podmorskich stref polarnych. Przewidywana ekspansja wydobycia ropy i gazu z tych obszarów wymagać będzie większych jednostkowych nakładów na wydobywaną baryłkę ekwiwalentną, co może znaleźć odzwierciedlenie w rynkowej cenie sprzedaży węglowodorów.

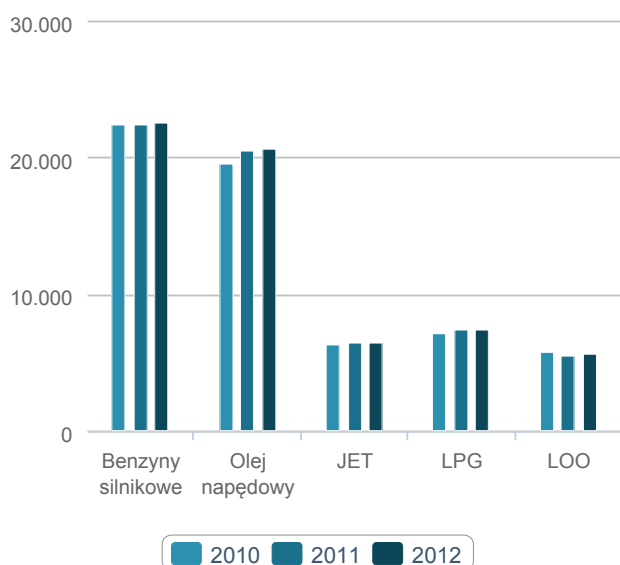
Siła oddziaływania opisanych przeciwstawnych trendów wraz z ogólną sytuacją gospodarczą będzie determinowała poziom notowań cen ropy i gazu na rynkach światowych.

Międzynarodowy rynek paliw ⁵

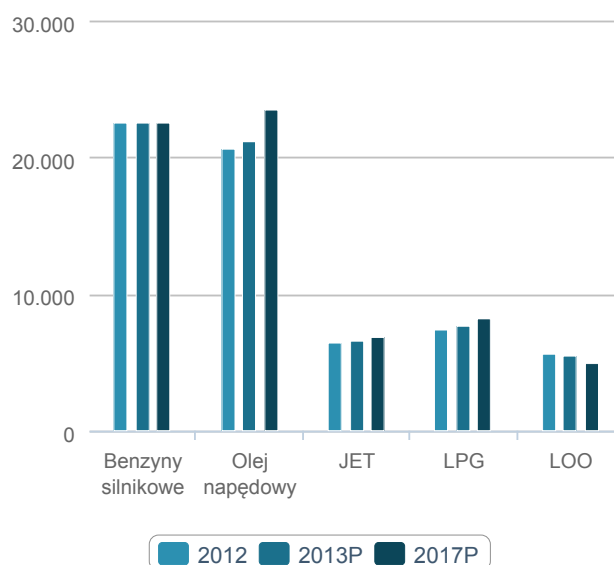
Szacuje się, że popyt na produkty rafinacji ropy wzrósł w 2012 r. globalnie o 0,7%. Wzrost zapotrzebowania będzie odnotowany zarówno w segmentach benzyn silnikowych (0,6%) oraz oleju napędowego (0,8%). Zwiększyło się także szacunkowe zużycie LPG (1,2%) oraz lekkiego oleju opałowego (1,8%). Nieznacznie mniejsze natomiast będzie zapotrzebowanie na paliwo lotnicze JET (-0,4%).

⁵ Mid-Term Oil Market Outlook 2012-2017, JBC Energy, październik 2012 r.

Konsumpcja paliw na świecie (tys. b/d)

Prognozowana konsumpcja paliw na świecie (tys. b/d)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JBC, październik 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JBC, październik 2012 r.

Prognozuje się ogólny wzrost konsumpcji produktów rafineryjnych na świecie o ponad 5% do 2017 r. Silny wzrost – w stosunku do 2012 r. - szacuje się w odniesieniu do zapotrzebowania na olej napędowy (14%), LPG (10%) oraz paliwo lotnicze JET (8%). Konsumpcja benzyn powinna utrzymać się na zbliżonym do obecnego poziomie. Prognozuje się także spadek zużycia lekkiego oleju opałowego (-13%).

Natomiast na rynku europejskim szacuje się zmniejszenie popytu na produkty naftowe w 2013 r. o niecałe 3%. Prognozuje się, iż spadek zużycia nastąpi we wszystkich grupach produktowych: benzynach silnikowych (-4,9%), oleju napędowym (-1,2%), paliwie lotniczym JET (-2,9%), LPG (-2,7%) oraz lekkim oleju napędowym (-2,2%). Ujemna dynamika konsumpcji produktów naftowych w Europie jest odzwierciedleniem problemów gospodarczych w krajach UE oraz strefy Euro.

Do 2017 r. prognozowany jest spadek popytu na produkty rafinacji w Europie o 3%. Według szacunków, jednym z powodów będzie znaczący spadek konsumpcji benzyn o niemal 14%. Zmniejszenie zużycia szacuje się także dla rynku lekkiego oleju opałowego (-16%). Jednocześnie oczekuje się wyraźnego wzrostu konsumpcji średnich destylatów: oleju napędowego (2,1%) oraz paliwa lotniczego JET (2,8%).

W 2012 r. na europejskim rynku samochodowym odnotowano wyraźny 7,8% spadek rejestracji nowych samochodów osobowych, do poziomu 12,5 mln sztuk. Natomiast w segmencie pojazdów użytkowych (w okresie styczeń-listopad) zanotowano 11% spadek (do 1,6 mln sztuk). W grupie zarejestrowanych nowych samochodów osobowych widać utrzymujące się od 2009 r. zwiększone zainteresowanie pojazdami napędzonymi olejem napędowym – ich udział w krajach

Europy Zachodniej zbliża się obecnie do poziomu 60% z 46% w 2009 r.⁶.

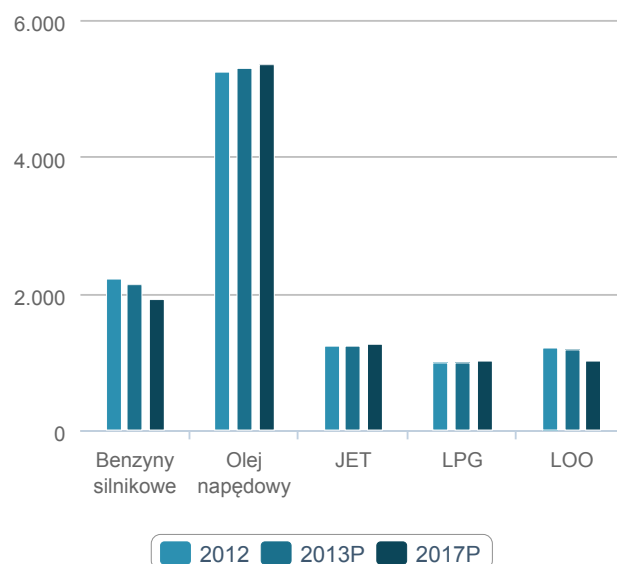
⁶ Stowarzyszenie Europejskich Producentów Pojazdów Samochodowych, www.acea.be.

Polska – otoczenie makroekonomiczne

W 2012 r. odnotowano w Polsce spowolnienie gospodarcze. Według szacunków, realny PKB w porównaniu z 2011 r. wzrósł o 2,0%. Będzie to najniższe tempo wzrostu od 2009 r. Główną przyczyną takiej sytuacji jest osłabienie dynamiki popytu krajowego oraz spowolnienie wzrostu wielkości produkcji sprzedanej w przemyśle i budownictwie. Jednocześnie inflacja zwolniła do poziomu 3,7%.

Wraz z niższym wzrostem gospodarczym w 2012 r. zakłada się zwiększenie bezrobocia w Polsce. Rynek szacuje, że stopa bezrobocia w 2012 r. wyniosła 13,4%, co oznacza wzrost o 0,9 pp. wobec poprzedniego roku. Jednocześnie w 2012 r. płace w sektorze przedsiębiorstw wzrosły w porównaniu z 2011 r. o 3,4%, co jednak nie spowodowało wzrostu siły nabywczej.

Prognozowana konsumpcja paliw w Europie (tys. b/d)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JBC, październik 2012 r.

Rynek paliw w Polsce

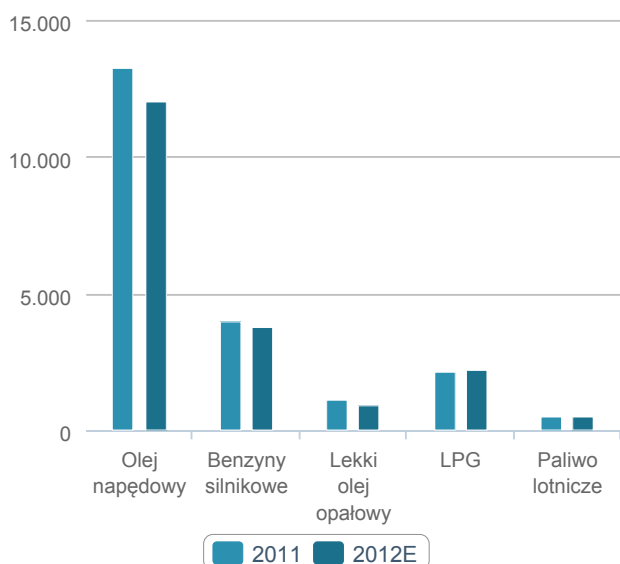
Wbrew dotychczasowemu trendowi rosnącemu w konsumpcji oleju napędowego w Polsce, w 2012 r. odnotowano ujemną dynamikę wzrostu popytu na to paliwo. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje się w spowolnieniu gospodarczym, a zwłaszcza w słabszej niż w ubiegłych latach kondycji branży budowlanej i transportowej oraz mniejszej dynamice wzrostu popytu krajowego. Ponadto średnia roczna detaliczna cena oleju napędowego notowała dynamiczny wzrost w ostatnich latach. W 2011 r. jej tempo wzrostu wyniosło 18,1%, a rok później – według wstępnych wyników 12,5%. Rezultatem tego było osiągnięcie ceny niemal 5,60 zł za litr na koniec 2011 r., co okazało się granicą, przy której konsumenci zmniejszyli zużycie oleju napędowego. Wstępne szacunki pokazują, że w odniesieniu do 2011 r. w minionym 2012 r. konsumpcja oleju napędowego była niższa o 9,4 % i wyniosła nieco ponad 12 mln ton.

Podobnie jak w innych krajach europejskich, kolejny rok z rzędu odnotowano w Polsce spadek popytu na benzynę. Wpływ na to miał rosnący nieprzerwanie od 2009 r. poziom cen, jak również spadek siły nabywczej oraz wzrost efektywności paliwowej pojazdów jeżdżących po polskich drogach. Nie bez wpływu pozostał również proces dieselizacji floty samochodowej. W konsekwencji szacuje się, że popyt na benzynę na rynku polskim wyniósł w 2012 r. 3,8 mln ton. Tym samym prognozowany poziom dynamiki wyniesie (-)5,1% i będzie to wynik o 0,6 pp. niższy niż przed rokiem.

W obliczu wysokich cen benzyny na popularności zyskało tańsze paliwo substytucyjne, jakim jest LPG. W 2012 r. szacowane zużycie tego paliwa przekroczyło 2,2 mln ton, co oznacza, że w przeciwieństwie do 2011 r. będzie miał miejsce wzrost popytu na autogaz (dynamika wyniosła 2,9%). W przypadku lekkiego oleju opałowego z perspektywy kilku lat obserwuje się tendencję spadkową popytu na to paliwo. Popularność i konkurencyjność innych paliw grzewczych powoduje zmniejszanie się zapotrzebowania na lekki olej opałowy na polskim rynku. Wstępnie szacuje się, że konsumpcja tego paliwa w Polsce w 2012 r. wyniosła niespełna 950 tys. ton, czyli o 13,9% mniej niż w 2011 r.

Estymowany spadek popytu na paliwa: olej napędowy, benzynę, LPG i lekki olej opałowy, wyniesie łącznie w 2012 r. prawie 7%. Nie oczekuje się pod tym względem wyraźnej poprawy na rynku w 2013 r.

Konsumpcja paliw w Polsce (tys. ton)

Opracowanie własne na podstawie danych POPIHN.

Ocenia się, że w 2012 r. wystąpiła wyższa niż w 2011 r. dynamika wzrostu liczby pasażerów obsługiwanych w polskich portach lotniczych, głównie za sprawą organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Wzrost ten pociągnął za sobą wzrost konsumpcji paliwa lotniczego. Wstępne szacunki wskazują, że w 2012 r. popyt na to paliwo był o 1,4% wyższy niż rok wcześniej i osiągnął wartość ponad 490 tys. ton. Kolejne lata pokazują rosnący trend dla liczby pasażerów korzystających z usług polskich portów lotniczych, co wskazuje na średnią dynamikę wzrostu konsumpcji paliwa do silników odrzutowych na poziomie 5% rocznie.

Detaliczny rynek paliw w Polsce

Na koniec 2012 r. liczba stacji paliw w Polsce wyniosła ok. 6.700 tys.⁷. W ciągu tego roku miała miejsce kontynuacja konsolidacji sektora detalicznego oraz optymalizacja sieci stacji. Znaczącym ruchem w tym kierunku było podpisanie pod koniec roku przez koncern Shell porozumienia w sprawie przejęcia sieci stacji należących do Neste, liczącej 106 obiektów.

W porównaniu do poprzedniego roku wzrosła liczba stacji należących do koncernów zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Równocześnie nastąpił spadek liczby stacji należących do operatorów niezależnych. Wśród tych, którzy pozostali na rynku, także zauważalna jest tendencja do przystępowania do sieci stacji.

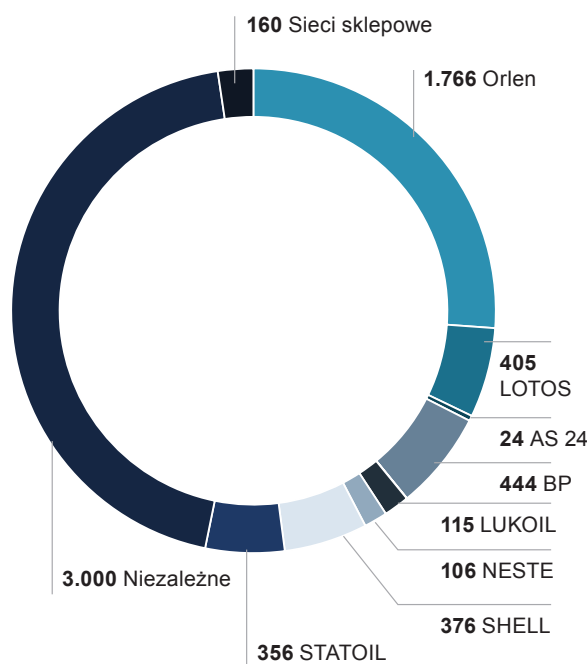
Wraz z rozwojem sieci autostrad w Polsce postępował wzrost liczby stacji autostradowych. Na koniec roku liczba Miejsc Obsługi Podróżnych (MOP) w kraju wynosiła 43.⁸

Widoczny rozwój w segmencie ekonomicznym prezentuje LOTOS Optima. Na koniec 2012 r. funkcjonowało pod tą marką 101 stacji, czyli ponad dwa razy tyle co pod koniec 2011 r.

⁷ Według danych POPIHN.

⁸ Według danych POPIHN.

Stacje paliw w Polsce pod koniec 2012 roku

Źródło: POPIHN.

List Wiceprezesa Zarządu

Szanowni Interesariusze,

Rok 2012 okazał się okresem spowolnienia gospodarczego, zmiennych notowań walut i marż z notowań produktów naftowych. Przy trudnych warunkach zewnętrznych, na które złożyły się rozchwiane dekonjunkturą i problemami z płynnością finansową gospodarki państw Unii Europejskiej i wykazujące umiarkowany sceptycyzm światowe rynki finansowe oraz tarcia polityczne w różnych regionach świata, skutkujące fluktuacją cen ropy naftowej, zrealizowaliśmy solidny wynik netto na poziomie ok. 923 mln zł.

Po czterech kwartałach 2012 roku wypracowaliśmy skonsolidowane przychody ze sprzedaży w wysokości 33 mld zł., tj. o 13% wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem. Raportowany zysk operacyjny koncernu to 301 mln zł, zaś wynik operacyjny po wyeliminowaniu zaburzających go zdarzeń jednorazowych i z uwzględnieniem efektu LIFO wyniósł 1,3 mld zł i był aż o 131% wyższy niż w 2011 roku.

W segmencie poszukiwawczo-wydobyczym, którego rozwój jest istotnym elementem obowiązującej strategii biznesowej, doszło do kilku istotnych wydarzeń. Zawarliśmy umowę inwestycyjną z CalEnergy Resources w sprawie wspólnego zagospodarowania naszych złóż gazowych B4 i B6 na Morzu Bałtyckim. Na Litwie przejęliśmy pełną kontrolę nad spółką wydobywczą UAB Manifodas, należąca do grupy kapitałowej AB Geonafra, której zakup finalizowaliśmy w 2011 roku.

Wynik 2012 roku został obciążony i mocno zniekształcony odpisem w wysokości 935 mln zł, aktualizującym wartość udziałów Grupy LOTOS w projekcie Yme na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, wynikającym ze znacznego opóźnienia w jego realizacji. Warto w tym miejscu wspomnieć, że w 2013 roku operator złożyła Talisman Energy i właściciel platformy firma SBM Offshore zawarły porozumienie w sprawie usunięcia wadliwej platformy za złoża, co otwiera nam możliwość dalszego rozwijania projektu bądź sprzedaży posiadanych w nim udziałów.

Drugim istotnym filarem strategii jest segment produkcji i handlu. W trakcie roku Grupa LOTOS wykorzystwała zdolności przerobowe nowoczesnej rafinerii na poziomie przewyższającym 92%. Osiągnięta dzięki rozbudowie elastyczność operacyjna skonfigurowanych po Programie 10+ instalacji rafinerii umożliwiła szybką adaptację do otoczenia rynkowego. Przerób ropy naftowej zanotował kolejny rekord na poziomie 9,7 mln ton, co oznacza wzrost o 6% w porównaniu z zeszłym rokiem. Nastąpiła dalsza poprawa struktury uzysków na korzyść wysokomarżowych produktów, szczególnie benzyn, paliwa lotniczego i LPG. Przy okazji wagi, jaką niesie ze sobą Program 10+, warto jest również podkreślić bezpieczeństwo finansowe. Mimo, że obsługa zadłużenia powstałego w celu sfinansowania Programu 10+ nadal obciąża finanse Spółki, to modernizacja dokonana dzięki dodatkowym środkom, pozwoliła Grupie LOTOS znaleźć się w czołówce najbardziej zaawansowanych technologicznie i efektywnych rafinerii europejskich. W 2012 roku znacząco zmniejszyliśmy poziom zadłużenia, dzięki czemu relacja długu netto do kapitałów własnych obniżyła się do 68% z 90% w roku poprzednim.

Warto odnotować fakt uruchomienia zasilania rafinerii gdańskiej gazem ziemnym w 2012 roku, na bazie którego kreowane są dalsze przedsięwzięcia podnoszące zyskowność procesu przerobu ropy naftowej oraz sprawność energetyczną zakładu.

Umacnianie wiodących kanałów sprzedaży i aktywne poszukiwanie możliwości wzrostu sprzedaży poskutkowało w 2012 roku zwiększeniem udziału marki LOTOS w krajowym rynku paliw do poziomu 34,3%.

Intensywnie rozbudowywaliśmy sieć stacji paliw LOTOS do 405 obiektów na koniec 2012 roku, w tym 101 stacji pod ekonomiczną marką LOTOS Optima, co dla Spółki oznacza podwojenie liczby placówek w tym segmencie w porównaniu z 2011 rokiem. Nasz udział w rynku detalicznym osiągnął 8% na koniec 2012 roku. W związku z niestabilną sytuacją gospodarczą w Europie, Spółka zdecydowała się wdrożyć Program Optymalnej Ekspansji na rok 2012, który zakładał uruchomienie szeregu projektów poprawiających efektywność funkcjonowania koncernu, przy zachowaniu realizacji kluczowych projektów strategicznych. Na koniec 2012 roku efekt programu uwzględniający działania proefektywnościowe, oszczędności kosztowe oraz planowane inwestycje wyniósł w Grupie Kapitałowej LOTOS 446 mln zł.

Wyniki osiągnięte w 2012 roku i stabilna sytuacja finansowa będą bezpieczną bazą dla realizacji ambitnych projektów rozwojowych w najbliższych latach, co przyczyni się do poprawienia pozycji konkurencyjnej Grupy LOTOS, umacniając tym samym fundamenty do dalszego kreowania wartości dla akcjonariuszy Spółki.

Z wyrazami szacunku,

Mariusz Machajewski
Wiceprezes Zarządu
Dyrektor ds. Ekonomiczno-Finansowych
Grupa LOTOS S.A.

Giełda

Grupa LOTOS S.A. zadebiutowała na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) 9 czerwca 2005 r.

Na podstawie Prospektu Emisyjnego do publicznego obrotu wprowadzono 78.700.000 akcji zwykłych Serii A o wartości nominalnej 1 zł każda oraz 35.000.000 akcji zwykłych Serii B, również o wartości nominalnej 1 zł każda.

W wyniku emisji akcji serii B 28 czerwca 2005 r. nastąpiła rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego Spółki do wysokości 113.700.000 zł.

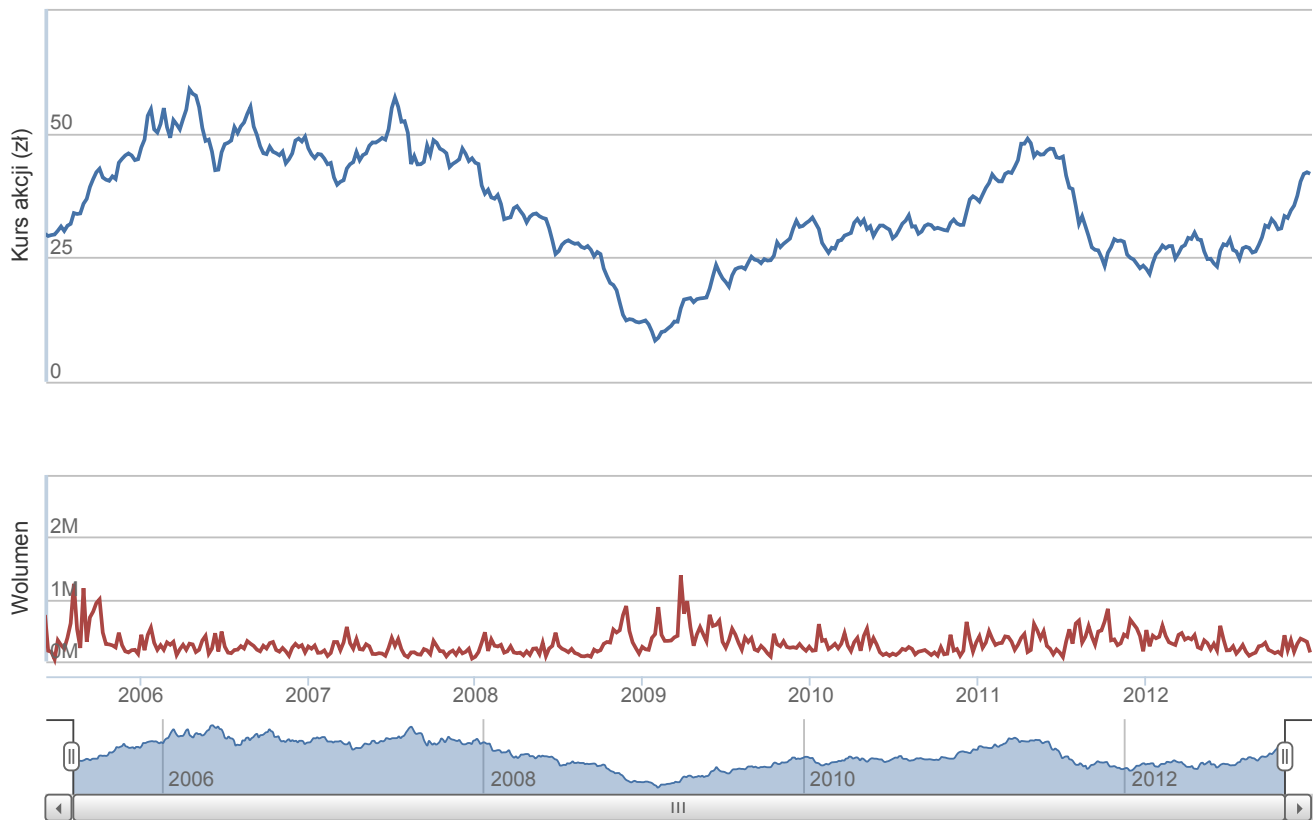
Cena emisyjna została ustalona na poziomie 29 zł, a cena akcji po rozpoczęciu notowań wzrosła o 10,34 % do poziomu 32 zł.

W drodze oferty publicznej Grupa LOTOS uzyskała 1.015.000 tys. zł. Pozyskane środki zostały przeznaczone na zakup akcji Rafinerii Czechowice S.A. (80,04%), Rafinerii Jasło S.A. (80,01%), Rafinerii Nafty Glimar S.A. (91,54%), Petrobalticu S.A. (69%), a także na realizację na terenie rafinerii Spółki w Gdańsku Programu 10+.

Rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego Grupy LOTOS nastąpiła 17 lipca 2009 r. w wyniku emisji 16.173.362 akcji zwykłych Serii C, pokrytych wkładami w postaci akcji spółek LOTOS Petrobaltic, LOTOS Jasło i LOTOS Czechowice.

Łączna liczba papierów wartościowych Spółki to 129.873.362.

Kurs akcji i wolumen Grupy LOTOS od debiutu giełdowego

Grupa LOTOS na giełdzie

Rok 2012 zakończył się pod znakiem byka na kluczowych rynkach świata. Kilkunastoprocentowe wzrosty zanotowały: londyński S&P100, nowojorski NASDAQ Composite, francuski CAC40. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie również wykazała się trendem wzrostowym. Roczny wzrost indeksu, obejmującego wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku, WIG wyniósł 26,2%, zaś WIG-20 od początku roku zyskał nieco ponad 20%. Wzrost indeksu spółek paliwowych WIG-PALIWA wyniósł 39,0%. Dobrym nastrojom inwestorów na tle spowolnienia gospodarczego w Europie, kryzysu zadłużenia w strefie Euro, jak też problemów gospodarki Stanów Zjednoczonych sprzyjały decyzje władz monetarnych (Rady Polityki Pieniężnej, Europejskiego Banku Centralnego, Rezerwy Federalnej).

Notowania akcji Grupy LOTOS w 2012 r. poruszały się w dwóch zasadniczych trendach. Przez pierwszą połowę roku walory uformowały trend boczny w warunkach podwyższonego wolumenu obrotów. Zdecydowane odbicie kursu z początku czerwca okazało się katalizatorem silnego trendu wzrostowego - ceny akcji LOTOS w ciągu roku zyskały 76,8%. Za jeden walor Spółki najniższą cenę płacono 11 stycznia 2012 r. (21,33 zł), najwyższą zaś 11 grudnia 2012 r. (43,00 zł).

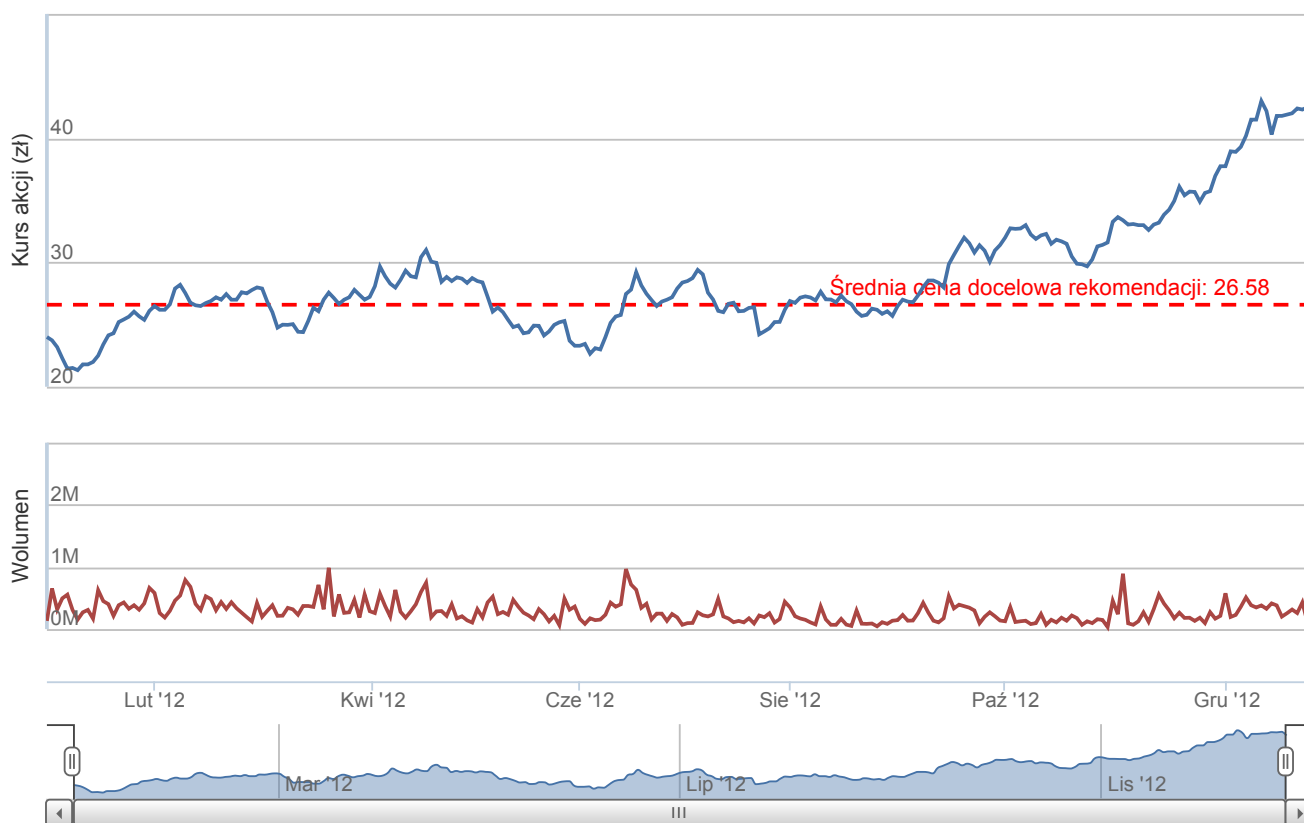
W 2012 r. trend wzrostowy Grupy LOTOS przewyższył trend indeksów giełdowych WIG, WIG20 oraz sektorowego WIG-PALIWA, rosnąc znacznie powyżej rynku. Indeks spółek odpowiedzialnych społecznie RESPECT zwyżkował w tym czasie o 29,2%.

Średnio w analizowanym okresie podczas jednej sesji 282.163 akcji Spółki zmieniało właściciela, tj. o 25% mniej niż w poprzednim okresie. Łączna wartość obrotów wyniosła 2.013 mln zł, stanowiąc 1,07% wszystkich obrotów na GPW.

Kapitalizacja rynkowa Grupy LOTOS na koniec 2012 r. wyniosła 5,351 mld zł.

Cena zamknięcia akcji Grupy LOTOS na koniec 2012 r. wyniosła 41,20 zł. Stopa zwrotu na akcję za 2012 r. wynosi 76,82%.

Kurs akcji i wolumen Grupy LOTOS w 2012 r.

Kurs akcji Grupy LOTOS na tle indeksów w 2012 r.

— LOTOS — WIG — WIG 20 — WIG-Paliwa — Respect Index

Notowane minimalne i maksymalne wartości na zamknięciu notowań rynku akcji zwykłych oraz kursy zamknięcia na GPW

Stan na koniec roku

Rok	Kurs minimalny (zł)	Kurs maksymalny (zł)	Kurs zamknięcia (zł)
-----	---------------------	----------------------	----------------------

2010	25,05	37,85	36,35
2011	22,26	49,50	23,30
2012	21,30	43,78	41,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

W rozbiciu miesięcznym - rok 2012

Miesiąc	Kurs minimalny (zł)	Kurs maksymalny (zł)	Kurs zamknięcia (zł)
Styczeń	21,30	26,37	26,10
Luty	25,72	28,98	28,00
Marzec	24,36	28,19	27,23
Kwiecień	27,33	31,90	28,35
Maj	23,30	28,92	23,30
Czerwiec	22,66	29,57	27,90
Lipiec	24,02	29,49	26,19
Sierpień	25,55	27,65	26,48
Wrzesień	26,60	32,00	31,40
Październik	29,50	33,98	33,65
Listopad	32,27	38,55	37,75
Grudzień	37,81	43,78	41,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

Stopa zwrotu

Stan na koniec roku

Rok	Stopa zwrotu na koniec okresu (%)	Stopa zwrotu na początku okresu (%)
2010	14,31	14,31
2011	-35,90	-35,90
2012	76,82	76,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

W rozbiciu miesięcznym - rok 2012

Miesiąc	Stopa zwrotu na koniec okresu (%)	Stopa zwrotu na początku okresu (%)
Styczeń	12,02	12,02
Luty	10,28	20,17
Marzec	-2,02	16,87
Kwiecień	4,11	21,67
Maj	-17,81	0,00
Czerwiec	17,67	19,74
Lipiec	-6,13	12,40
Sierpień	5,00	13,65
Wrzesień	18,58	34,76
Październik	7,17	44,42
Listopad	12,18	62,02
Grudzień	9,14	76,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

Wolumen

Według danych warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych łączna wartość obrotów, tj. łączna wartość wszystkich transakcji zawartych dla papierów wartościowych Grupy LOTOS w 2012 r. wyniosła 2.013,15 mln zł. W tym okresie dokonano obrotu 54,10% akcji Spółki. Średni dzienny wolumen obrotu wynosił 282 tys. akcji na sesję.

Stan na koniec roku

Rok	Wartość obrotów (mln zł)	Udział w obrotach (%)	Wskaźnik obrotu (%)*	Średni wolumen na sesję
2010	3.684,33	0,88	53,40	234.464
2011	3.299,07	1,31	73,10	377.048
2012	2.013,15	1,07	54,10	282.163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

* Wskaźnik obrotu – relacja urocznionych obrotów za bieżący okres i kapitalizacji giełdowej na koniec tego okresu.

W rozbiciu miesięcznym - rok 2012

Miesiąc	Wartość obrotów (mln zł)	Udział w obrotach (%)	Wskaźnik obrotu (%)	Średni wolumen na sesję
Styczeń	189,46	1,06	6,10	379 430
Luty	225,38	1,25	6,40	397 127
Marzec	214,68	1,11	6,20	368 315
Kwiecień	187,20	1,48	5,00	338 203
Maj	150,55	1,05	4,60	281 384
Czerwiec	170,11	1,10	5,00	321 139
Lipiec	116,84	0,74	3,40	201 949
Sierpień	82,41	0,57	2,40	140 576
Wrzesień	148,96	0,99	3,90	252 139
Październik	116,61	0,73	2,80	158 500
Listopad	193,81	1,29	4,30	266 366
Grudzień	217,14	1,50	4,10	310 169

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW.

Zakończenie roku 31 grudnia

Rok	Liczba akcji	Kapitalizacja na koniec okresu (mln zł)	Wartość księgową (mln zł)	Zysk na jedną akcję (zł)	C/Z*	C/WK*
2010	129,87	4 720,8	7 513,5	5,23	6,95	0,63
2011	129,87	3 026,0	7 782,4	5,03	4,66	0,38
2012	129,87	5 351,0	9 062,4	7,11	5,80	0,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GPW oraz Spółki.

* W oparciu o cenę z końca roku.

Polityka dywidendy

Wypłaty dywidendy z zysków lat objętych strategią, tj. 2011-2015 podporządkowane są optymalizacji struktury finansowania Grupy Kapitałowej LOTOS. Strategia finansowa Grupy LOTOS zakłada wypłatę dywidendy na poziomie do 30% zysku netto.

Zarząd Spółki zarekomendował całość zysku netto za 2011 r. wyłączyć od podziału pomiędzy akcjonariuszami.

Uwzględniając rekomendację Zarządu, Walne Zgromadzenie 28 czerwca 2012 r. zdecydowało o przeznaczeniu zysku za 2011 r. na:

- kapitał zapasowy w wysokości 306.169.935,90 zł,
- zasilenie Funduszu Celowego na finansowanie przedsięwzięć społecznych w wysokości 1.500.000,00 zł.

Dywidenda i stopa dywidendy

Rok obrotowy	Dywidenda (zł)	Dywidenda na akcję (zł)	Cena akcji na koniec roku (zł)	Stopa dywidendy* (%)
2005	0,00	0,00	44,20	-
2006	40.932.000,00	0,36	49,30	0,73
2007	0,00	0,00	44,50	-
2008	0,00	0,00	11,95	-
2009	0,00	0,00	31,80	-
2010	0,00	0,00	36,35	-
2011	0,00	0,00	23,30	-

* Stopa dywidendy - stosunek wartości dywidendy przypadającej na jedną akcję do ceny akcji.

Historyczne dywidendy na akcję

Rok obrotowy	Dywidenda na akcję (zł)	% zysku netto	Dzień prawa do dywidendy*	Dzień wypłaty dywidendy**
2005	0,00	0,00	-	-
2006	0,36	10,06	11.06.2007	nie później niż 31.07.2007
2007	0,00	0,00	-	-
2008	0,00	0,00	-	-
2009	0,00	0,00	-	-
2010	0,00	0,00	-	-
2011	0,00	0,00	-	-

* Dzień prawa do dywidendy - dzień, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy.

** Dzień wypłaty dywidendy - dzień, w którym wypłaca się dywidendę akcjonariuszom spółki.

Rekomendacje analityków domów maklerskich

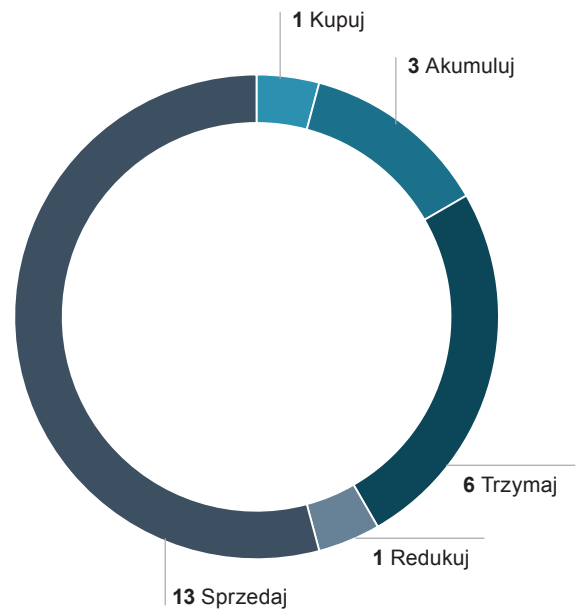
Zgodnie z wiedzą Spółki w 2012 r. wydano 24 rekomendacje biur maklerskich (w tym również aktualizacje rekomendacji):

- 1 rekomendację „Kupuj”,
- 3 rekomendacje „Akumuluj”,
- 6 rekomendacji „Trzymaj”,
- 1 rekomendację „Redukuj”,
- 13 rekomendacji „Sprzedaj”.

Cena docelowa akcji Grupy LOTOS wyceniana przez biura maklerskie wahała się w przedziale <19,40 zł ; 38,90zł>. Akcje Spółki w 2012 r. wyceniane były średnio na poziomie 26,58 zł.

Rynkowa wycena akcji Grupy LOTOS wahała się w przedziale <21,30 zł ; 43,78 zł>. Walory Spółki zamknęły 2012 r. na poziomie 41,20 zł.

Struktura rekomendacji biur maklerskich dla akcji Grupy LOTOS

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza

Rozwój działalności w segmencie poszukiwań i wydobywania jest priorytetem Grupy Kapitałowej LOTOS. Kierunki rozwoju firmy do 2020 r. zakładają:

- zwiększenie wydobycia węglowodorów do około 100 tys. boe (barrel of oil equivalent) dziennie (ekwiwalent 5 mln ton ropy rocznie) do 2020 r.,
- dysponowanie w 2020 r. wydobywalnymi, potwierdzonymi zasobami węglowodorów na poziomie około 330 mln boe.

Cele strategiczne w zakresie działalności poszukiwawczo-wydobywczej realizujemy poprzez:

- kontynuowanie działalności w obszarze Morza Bałtyckiego, Litwy, Norweskiego Szelfu Kontynentalnego oraz Morza Północnego,
- pozyskiwanie złóż w rejonach o niskim i umiarkowanym poziomie ryzyka,
- w krótszym horyzoncie projekty w końcowej fazie zagospodarowania i/lub w fazie produkcyjnej, w dłuższej perspektywie projekty rozwojowe i pozyskiwanie nowych licencji,
- poszukiwanie możliwości rozwoju w obszarach niszowych, leżących poza obszarem zainteresowania największych spółek naftowych,
- pozyskiwanie nowych licencji w ramach rozwoju działalności poszukiwawczo-wydobywczej na morzu i lądzie, w tym w obszarze poszukiwań niekonwencjonalnych.

Podejście do zarządzania

Grupa LOTOS prowadzi działalność poszukiwawczo-wydobywczą w Polsce, na Litwie i w Norwegii poprzez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A.

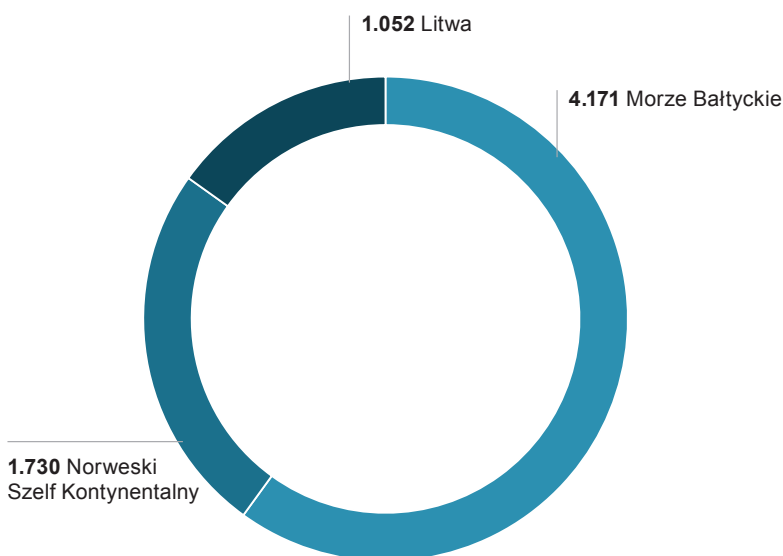
LOTOS Petrobaltic odpowiada za działalność operacyjną bezpośrednio w kraju, na Litwie prowadzi ją za pośrednictwem AB LOTOS Geonafra z siedzibą w Gargždai wraz z jej spółkami zależnymi, natomiast w Norwegii poprzez LOTOS Exploration and Production Norge AS z siedzibą w Stavanger. Ponadto, w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic funkcjonują spółki pełniące działalność pomocniczą: Grupa Miliana i Energobaltic Sp. z o.o.

Działalność Grupy Miliana obejmuje usługi logistyki morskiej. Spółka realizuje zadania za pomocą sześciu jednostek własnych: zbiornikowca, dwóch statków dozorowych, dwóch holowników oraz statku badawczego. Grupa Miliana czarteruje także jednostki zewnętrzne: tankowce i wielozadaniowe holowniki.

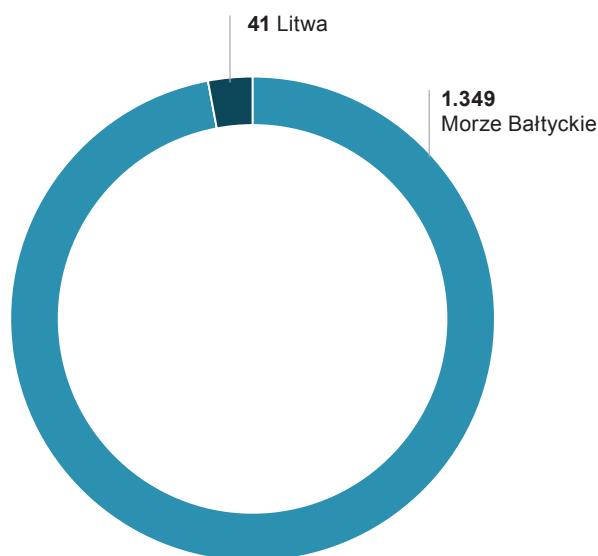
Energobaltic założono w celu zagospodarowania gazu towarzyszącego wydobyciu ropy naftowej na Morzu Bałtyckim. Spółka z siedzibą we Władysławowie produkuje energię elektryczną, ciepłą, LPG i kondensat gazowy, wykorzystując gaz odpadowy z morskiej kopalni ropy B3.

Według stanu na 31 grudnia 2012 r. łączne zasoby ropy naftowej Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic klasyfikowane w kategorii 2P, wynoszą 6,95 mln ton (53,2 mln bbl), a w kategorii 2C 1,39 mln ton (10,6 mln bbl), natomiast zasoby gazu ziemnego, klasyfikowane według kategorii 2P, wynoszą 0,48 mld m³, a w kategorii 2C 6,46 mld m³.

Zasoby ropy 2P (tys. ton)

Zasoby ropy 2C (tys. ton)

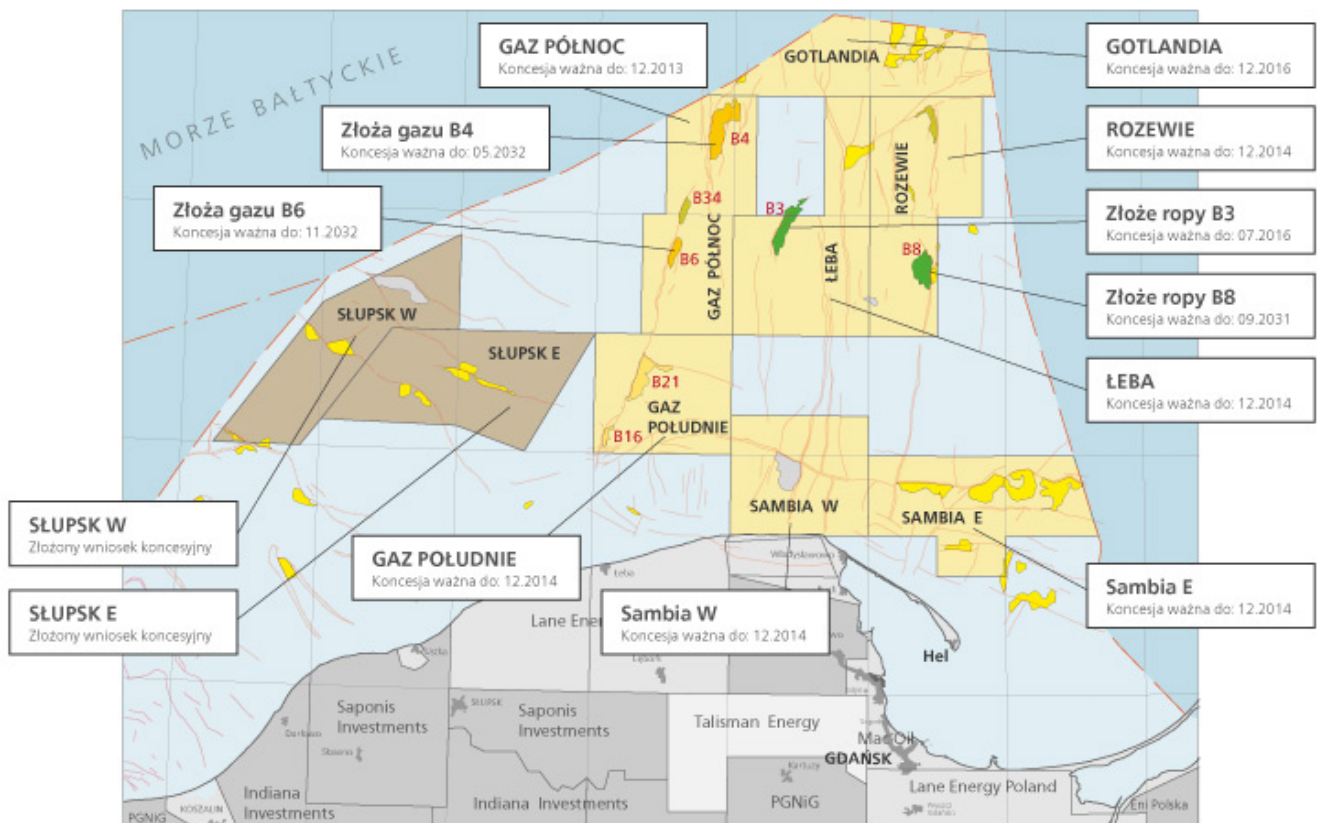
Działalność wydobywcza w Polsce – Morze Bałtyckie

LOTOS Petrobaltic jest właścicielem siedmiu koncesji na poszukiwanie i rozpoznanie kopalin w polskiej strefie ekonomicznej Morza Bałtyckiego: Gotlandia, Łeba, Rozewie, Gaz Północ, Gaz Południe, Sambia E, Sambia W. Łączna powierzchnia posiadanych koncesji poszukiwawczych to ponad 7 tys. km². W Ministerstwie Środowiska są obecnie dwa wnioski o przyznanie koncesji poszukiwawczej na obszarach Słupsk E i Słupsk W.

LOTOS Petrobaltic posiada cztery koncesje, umożliwiające prowadzenie wydobycia węglowodorów:

- koncesja eksploatacyjna na złożu B3: złożo ropy naftowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego zlokalizowane ok. 73 km na północ od Rozewia, eksploatowane od 1992 r. Analizuje się możliwość wydłużenia wydobycia ropy naftowej poza 2016 r.
- koncesja eksploatacyjna na złożu B8: złożo ropy naftowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego zlokalizowane ok. 70 km na północ od Jastarni (B8). Koncesja ważna do 2031 r. Złożo jest w trakcie zagospodarowania.
- koncesje eksploatacyjne na złożach gazu ziemnego B4 i B6 ważne do 2032 r. Trwa przygotowanie do zagospodarowania złóż przy udziale firmy CalEnergy Resources Poland, w ramach zawartej w 2012 r. umowy o współpracy.

Według stanu na 31 grudnia 2012 r. zasoby ropy naftowej LOTOS Petrobaltic na Morzu Bałtyckim klasyfikowane w kategorii 2P, wynoszą 4,17 mln ton (32,3 mln bbl), a w kategorii 2C 1,35 mln ton (10,4 mln bbl), natomiast zasoby gazu ziemnego, klasyfikowane według kategorii 2P, wynoszą 0,48 mld m³, a w kategorii 2C 6,46 mld m³.

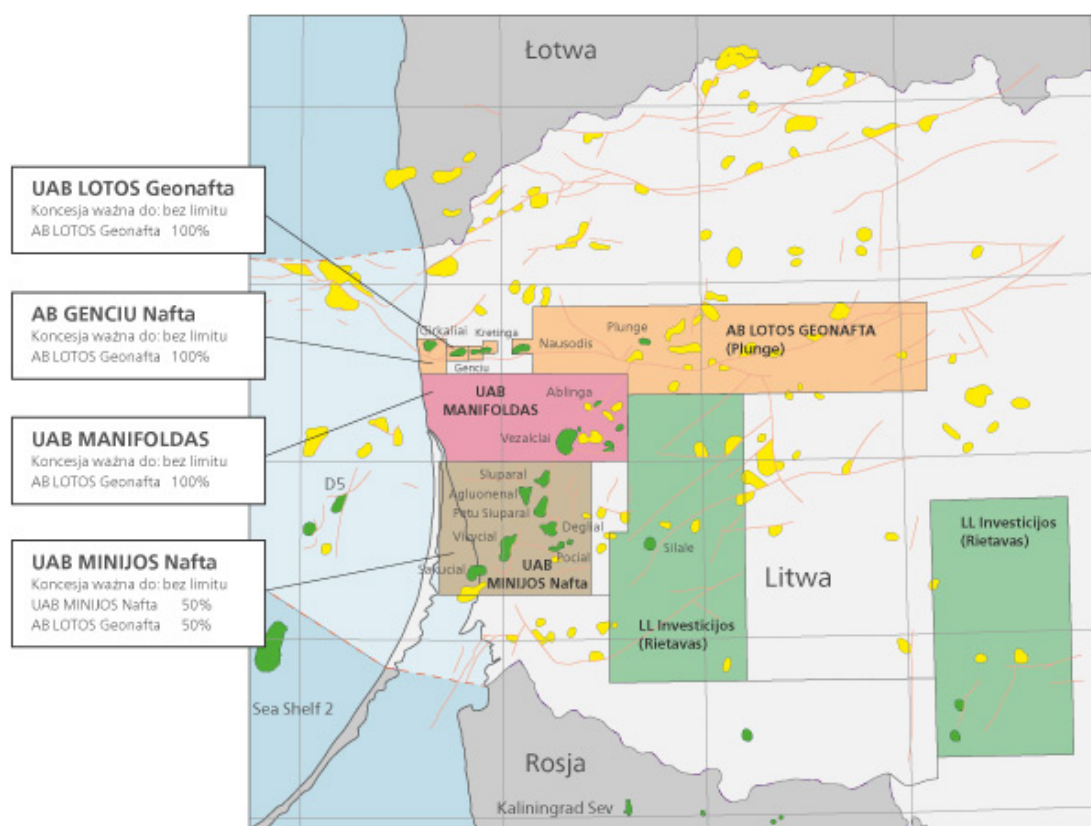

W 2012 r. LOTOS Petrobaltic prowadził na Morzu Bałtyckim eksploatację złoża B3 oraz, w ramach testów produkcyjnych, eksploatację złoża B8. Łączne wydobycie ropy naftowej ze złóż bałtyckich wyniosło w raportowanym okresie 187,7 tys. ton, natomiast wydobycie gazu ziemnego wyniosło 20,9 mln Nm³.

Działalność wydobywcza na Litwie

Na terenie Republiki Litewskiej LOTOS Petrobaltic prowadzi działalność za pośrednictwem spółki zależnej AB LOTOS Geonafta, w której posiada 100% udziałów. W skład Grupy Kapitałowej AB LOTOS Geonafta wchodzi: UAB Genciu Nafta, UAB Manifoldas i UAB Minijos Nafta.

Podstawowym obszarem działalności Grupy Kapitałowej AB LOTOS Geonafta jest poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej oraz świadczenie usług wiertniczych na Litwie. Spółka prowadzi również handel ropą naftową. Łącznie grupa kapitałowa eksploatuje 15 złóż naftowych.

Według stanu na 31 grudnia 2012 r. zasoby ropy naftowej w ramach Grupy Kapitałowej AB LOTOS Geonafta, klasyfikowane w kategorii 2P, wynoszą 1,1 mln ton (8,1 mln bbl).

Wydobycie ropy naftowej w Grupie Kapitałowej AB LOTOS Geonafta wyniosło w 2012 r. 74,6 tys. ton. Litewskie spółki będą dążyły do osiągnięcia w 2015 r. wydobycia ropy naftowej na poziomie ok. 100 tys. ton rocznie.

Działalność wydobywcza w Norwegii – Norweski Szelf Kontynentalny

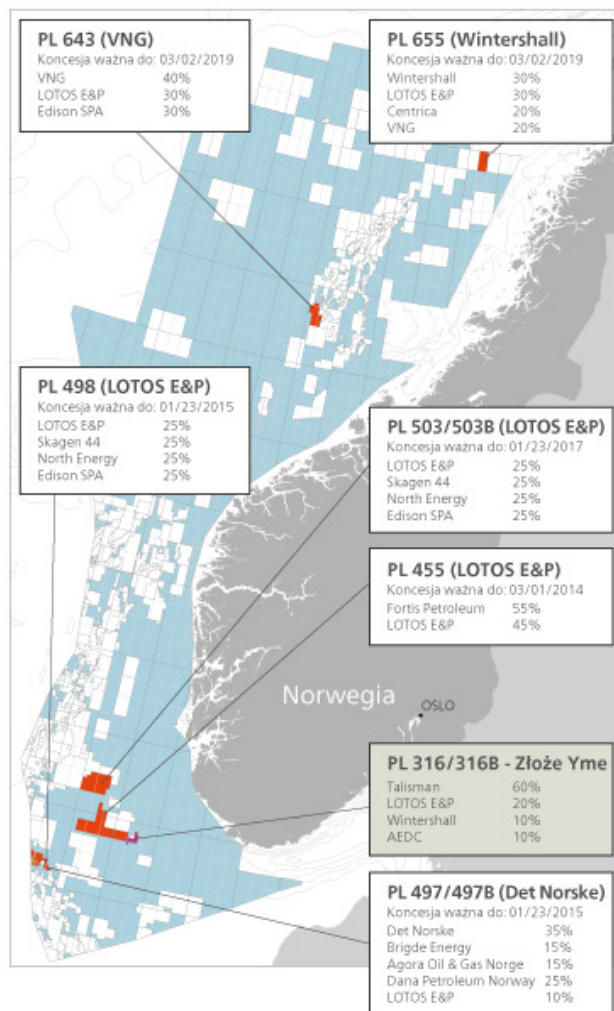
Za rozwój działalności na Norweskim Szelfie Kontynentalnym odpowiada LOTOS Exploration & Production Norge (LOTOS Norge). Obecnie Spółka jest udziałowcem w siedmiu koncesjach na poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej (PL 643, PL 503/503B, PL 498, PL 497/497B, PL 655, PL 455, PL 316/316B). W przypadku trzech licencji LOTOS Norge pełni funkcję operatora (PL 503/503B, PL 498 i PL 455).

Jednym z aktywów LOTOS Norge jest 20% udziałów w koncesji PL 316/316B, gdzie - w ramach konsorcjum, w którym

rolę operatora pełni kanadyjska spółka Talisman Energy - realizowane jest zagospodarowanie złoża Yme. W procesie tym napotkano szereg problemów, które uniemożliwiły rozpoczęcie wydobywania. Po stwierdzeniu w 2012 r. pęknięć podpór nóg platformy i niedostarczeniu odpowiednich certyfikatów bezpieczeństwa przez właściciela i dostawcę platformy – firmę SBM, operator ewakuował pracowników platformy i wstrzymał prowadzenie prac. Obecnie działania Grupy LOTOS w ramach projektu Yme koncentrują się na zabezpieczeniu strategicznych interesów koncernu oraz odzyskaniu kapitału dotychczas w niego zaangażowanego.

Na terenie pozostałych sześciu koncesji prowadzone są prace poszukiwawcze związane z oceną ich potencjału i potwierdzeniem zidentyfikowanych zasobów geologicznych. LOTOS Norge uczestniczył także w rundach koncesyjnych APA zorganizowanych przez Norweskie Ministerstwo Ropy i Gazu.

Według stanu na 31 grudnia 2012 r. zasoby ropy naftowej LOTOS Norge klasyfikowane w kategorii 2P, wynoszą 1,73 mln ton (12,9 mln bbl). Z uwagi na opóźnienie w realizacji projektu Yme nie rozpoczęto dotychczas wydobywania z obszaru Norweskiego Szelfu Kontynentalnego.

Dokonania

Do najważniejszych osiągnięć w działalności poszukiwawczo-wydobywczej w 2012 r. zaliczamy:

Polska

Morze Bałtyckie:

- kontynuowanie wydobywania ropy naftowej ze złoża B3,
- kontynuowanie zagospodarowania złoża ropy naftowej B8, w tym wykonanie wierceń dwóch otworów zatłaczających i prowadzenie testowej produkcji ze złoża,
- zawarcie umowy inwestycyjnej z CalEnergy Resources Poland w sprawie wspólnego zagospodarowania i możliwości wydobywania ze złóż gazowych B4 i B6,
- prowadzenie analiz i prac poszukiwawczych w celu potwierdzenia możliwości zagospodarowania nowych obszarów.

Na lądzie:

- podpisanie porozumienia o współpracy z Polskim Górnictwem Naftowym i Gazownictwem (PGNiG) w zakresie poszukiwań i wydobywania węglowodorów ze złóż konwencjonalnych i niekonwencjonalnych, a także współpracy handlowej na koncesjach lądowych należących do PGNiG.

Litwa

- sfinalizowanie przez LOTOS Petrobaltic zakupu pozostałych 50% udziałów w spółce UAB Manifoldas i przejęcie tym samym nad nią kontroli,
- wykonanie wierceń sześciu otworów produkcyjnych,
- prowadzenie analiz potencjału niekonwencjonalnego na Litwie.

Norwegia

- w ramach projektu Yme podjęcie działań ukierunkowanych na odzyskanie kapitału zaangażowanego dotychczas w ten projekt,
- działania w celu zakupu udziałów w złożu produkcyjnym na Norweskim Szelfie Kontynentalnym,
- wykonanie wierceń dwóch otworów poszukiwawczych na koncesjach PL 497 i PL 498,
- pozyskanie dwóch nowych koncesji poszukiwawczych (PL 643 i PL 655) w ramach rundy licencyjnej APA 2011.

W 2012 r. produkcja ropy naftowej w Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic wyniosła łącznie 262,3 tys. ton, z czego:

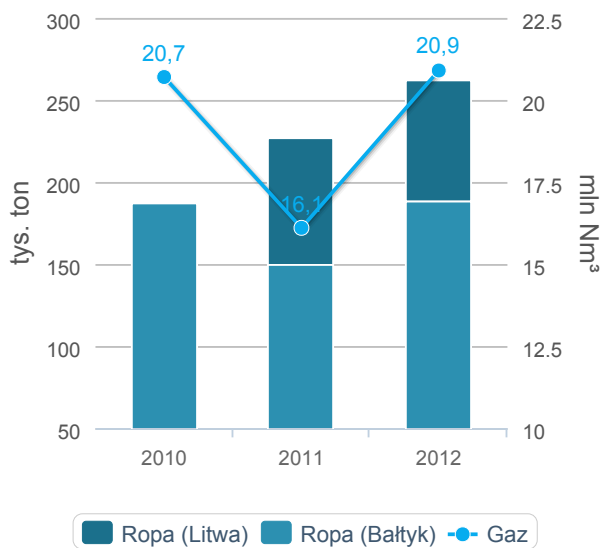
- 187,7 tys. ton wydobyto w Polsce,
- 74,6 tys. ton wydobyto na Litwie.

Wydobycie gazu ziemnego w 2012 r. wyniosło 20,9 mln Nm³.

W segmencie poszukiwań i wydobywania na bieżąco

Produkcja ropy i gazu

prowadzimy działania w celu rozpoznania nowych perspektywicznych obszarów występowania ropy naftowej i gazu ziemnego. Realizowane prace poszukiwawcze, w tym badania sejsmiczne i wiercenia poszukiwawcze, mają na celu potwierdzenie występowania węglowodorów przed przystąpieniem do zagospodarowania złoża. Obecnie prowadzone przez nas prace poszukiwawcze na Morzu Bałtyckim obejmują przede wszystkim analizy potencjału zasobowego i możliwości zagospodarowania potencjalnych obiektów na koncesjach: Gotlandia, Łeba, Sambia E i Sambia W, a także prace związane z przygotowaniem do wiercenia otworu poszukiwawczego w ramach koncesji Rozewie.

Na Norweskim Szelfie Kontynentalnym w 2012 r. zakończyliśmy wiercenie dwóch otworów poszukiwawczych, nie uzyskując jednak przepływu węglowodorów. Pozostałe prace poszukiwawcze na koncesjach norweskich obejmują przede wszystkim wykonanie badań sejsmicznych.

Planowane prace poszukiwawcze na Litwie obejmują wiercenia poszukiwawcze na obszarze spółki UAB Manifoldas, rozwinięty program badań sejsmicznych, analizy możliwości intensyfikacji wydobycia poprzez zatłaczanie CO₂ na złożach, a także dalszą ocenę potencjału niekonwencjonalnego.

Plany rozwoju

W 2012 r. zawarliśmy dwa istotne porozumienia, które wspierać będą w nadchodzącym czasie realizację naszej strategii w segmencie poszukiwań i wydobywania ropy naftowej.

Współpraca z PGNiG

We wrześniu 2012 r. zainicjowaliśmy współpracę z Polskim Górnictwem Naftowym i Gazownictwem w zakresie poszukiwań i wydobywania gazu ziemnego oraz ropy naftowej ze złóż konwencjonalnych i niekonwencjonalnych, a także współpracy handlowej. Celem porozumienia jest zintensyfikowanie prac poszukiwawczych na terenie Polski. Przeanalizowaliśmy potencjał wydobywczy siedmiu koncesji poszukiwawczych należących do PGNiG. Do dalszych badań wytypowaliśmy cztery obszary koncesyjne położone w województwie pomorskim i zachodniopomorskim. W kolejnym etapie współpracy opracowany zostanie program działań na wybranych koncesjach wraz z oceną ekonomiczną projektów. Program określi niezbędne prace w zakresie badań sejsmicznych i wierceń poszukiwawczo-wydobywczych, mających na celu odkrycie i potwierdzenie zasobów oraz wspólne zagospodarowanie złóż węglowodorów zarówno konwencjonalnych, jak i niekonwencjonalnych.

Porozumienie z CalEnergy Resources

W październiku 2012 r. LOTOS Petrobaltic wspólnie z CalEnergy Resources Poland zawarły umowę dotyczącą wspólnego zagospodarowania złóż gazowych B4 i B6. Projekt przewiduje współpracę w formule spółki celowej (po wniesieniu do niej koncesji), w której udział w zysku i kosztach będzie kształtował się na poziomie 51% dla LOTOS Petrobaltic oraz 49% dla CalEnergy Resources. Zgodnie z programem prac przygotowawczych pozyskanie danych sejsmicznych i wybór wstępnej koncepcji zagospodarowania zaplanowano na lata 2013-2014. Po zakończeniu tego etapu, partnerzy będą mogli podjąć ostateczną decyzję inwestycyjną odnośnie zagospodarowania złóż. Przedsięwzięcie pozwoli LOTOS Petrobaltic na realizację prac poszukiwawczych i zagospodarowanie także innych zasobów, które potencjalnie mogą zostać połączone ze złożami B4 i B6.

W segmencie poszukiwawczo-wydobywczym planujemy w 2013 r. następujące działania:

Polska

Morze Bałtyckie:

- kontynuowanie procesu zagospodarowania złoża ropy naftowej B8: wiercenie dwóch otworów produkcyjnych, proces organizacji finansowania, projektowanie techniczne i kontraktacja,
- bezpieczne kontynuowanie wydobywania ropy naftowej ze złoża B3: naprawa platformy bezzałogowej PG-1 i restart produkcji z węzła PG-1,
- przygotowanie do zagospodarowania złóż gazu ziemnego B4 i B6 we współpracy z CalEnergy Resources: prace

sejsmiczne na koncesjach poszukiwawczych Gaz Południe i Gaz Północ, w ramach których znajdują się złoża gazowe B4 i B6, pod kątem uściślenia i modyfikacji koncepcji gospodarowania złóż,

- zagospodarowanie obiektu B28S: wiercenie otworu poszukiwawczego dla potwierdzenia występowania węglowodorów i w przypadku pozytywnych wyników, rozpoczęcie procesu zagospodarowania obiektu,
- kontynuowanie prac poszukiwawczych w celu rozpoznawania perspektywicznych struktur na pozostałych koncesjach.

Na lądzie:

- współpraca z PGNiG w zakresie poszukiwań i wydobycia gazu ziemnego oraz ropy naftowej ze złóż konwencjonalnych i niekonwencjonalnych.

Norwegia

- zabezpieczenie strategicznych interesów Grupy Kapitałowej LOTOS w ramach projektu Yme i działania w celu odzyskania kapitału zaangażowanego w projekt,
- działania ukierunkowane na zakup złoża produkcyjnego w ramach realizacji strategii wzrostu wydobycia i zarazem optymalnego scenariusza odzyskania środków zamrożonych w projekt Yme.

Litwa

- zwiększenie i utrzymanie wydobycia ropy naftowej na poziomie ok. 100 tys. ton rocznie,
- kontynuacja prac wiertniczych: wykonanie pięciu nowych otworów produkcyjnych, kontynuacja prac poszukiwawczych również w zakresie potencjału niekonwencjonalnego.

Działalność operacyjna

Zgodnie z celami strategicznymi Grupy Kapitałowej LOTOS dążymy do utrzymania wysokiej konkurencyjności rafinerii Grupy LOTOS w Gdańsku. W 2012 r. zrealizowaliśmy przyjęte założenia w zakresie polityki poprawy efektywności procesów produkcyjnych, której najważniejszymi elementami było:

- podłączenie, sprawne uruchomienie i ciągłe wykorzystywanie gazu ziemnego do produkcji gazu wodorowego, produkcji pary wodnej w elektrociepłowni i jako podstawowe paliwo dla pieców technologicznych,
- zagospodarowanie hydrowaxu,
- efektywne wykorzystywanie instalacji ROSE i hydrokrakingu MHC w zagospodarowaniu ciężkich pozostałości próżniowych,
- poprawa konwersji w instalacji MHC oraz
- podjęcie produkcji ksylenów w nowo wybudowanej instalacji.

W celu dalszego zwiększania efektywności realizowanych procesów produkcyjnych zamierzamy w 2013 r. zrealizować szereg przedsięwzięć, w tym poprawić stan techniczny wszystkich instalacji produkcyjnych poprzez przeprowadzenie remontu okresowego Wiosna 2013 oraz zakończyć wdrażanie Systemu Zarządzania Energią.

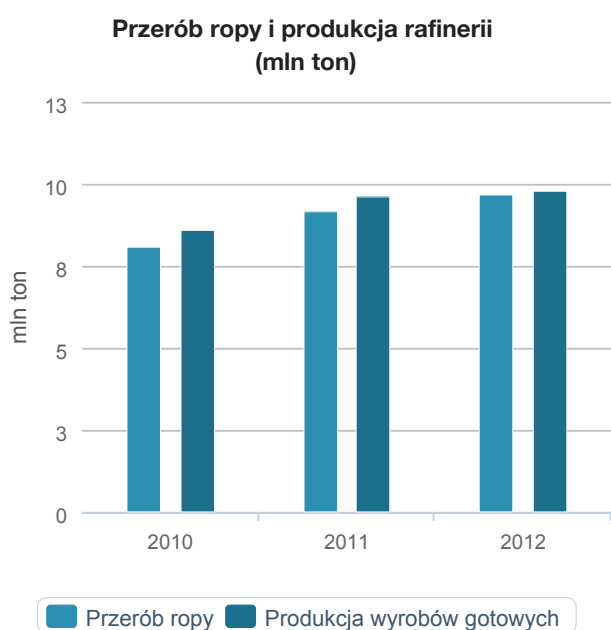
Podejście do zarządzania

Działalność operacyjna w Grupie Kapitałowej LOTOS skoncentrowana jest na prowadzeniu działalności rafinerijnej i dostarczaniu na rynek wysokiej jakości produktów przy jednoczesnym optymalnym wykorzystaniu potencjału produkcyjnego i minimalizacji niekorzystnego wpływu na środowisko.

Segment operacyjny obejmuje działalność rafinerii w Gdańsku oraz spółek zależnych o charakterze produkcyjnym i wspierającym. Do spółek tych zaliczają się: LOTOS Czechowice, LOTOS Jasło, LOTOS Serwis, LOTOS Lab i LOTOS Straż. Rafineria Grupy LOTOS jest największym w grupie kapitałowej zakładem produkcyjnym.

Dokonania

Rok 2012 był dla rafinerii Grupy LOTOS kolejnym rekordowym okresem. Przerób ropy wyniósł 9,67 mln ton. Był to najwyższy wynik w historii rafinerii w Gdańsku. Oznacza to średnioroczne wykorzystanie zdolności przerobowych rafinerii na poziomie nieco powyżej 92%. W trakcie roku obciążenie rafinerii dostosowywane było do bieżącej sytuacji rynkowej, co skutkowało zwiększaniem przerobu w okresach wysokich marż rafineryjnych. W okresie od września do października 2012 r. wykorzystanie zdolności przerobowych naszej rafinerii przekroczyło 100%.

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Dominującym gatunkiem przerabianej ropy, podobnie jak w latach ubiegłych, była rosyjska ropa REBCO. Jej udział wyniósł 90,2% i był zbliżony do wyniku z 2011 r. Pozostałą część surowca stanowiły różne gatunki ropy naftowej importowane drogą morską, w tym ok. 180 tys. ton ropy Rozewie dostarczonej przez LOTOS Petrobaltic. Dobór ropy naftowej do przerobu oparty był na procesie optymalizacji produkcji, tak aby wykorzystać nadarzające się okazje na zwiększenie marży przerobowej rafinerii.

Poza ropą do produkcji używano również komponenty paliwowe i surowce zakupione do dalszego przerobu oraz dodatki uszlachetniające. Warto wśród nich wymienić biokomponenty (etanol, ETBE, FAME), które dodawane są do paliw, by osiągnąć zakładany Narodowy Cel Wskaźnikowy. W zakresie wymagań jakościowych dla paliw ciekłych nastąpiła w 2012 r. długo wyczekiwana zmiana. 7 lutego ogłoszono rozporządzenie Ministra Gospodarki zmieniające wymagania jakościowe dla paliw ciekłych, w którym zmieniony został dopuszczalny poziom zawartości estrów

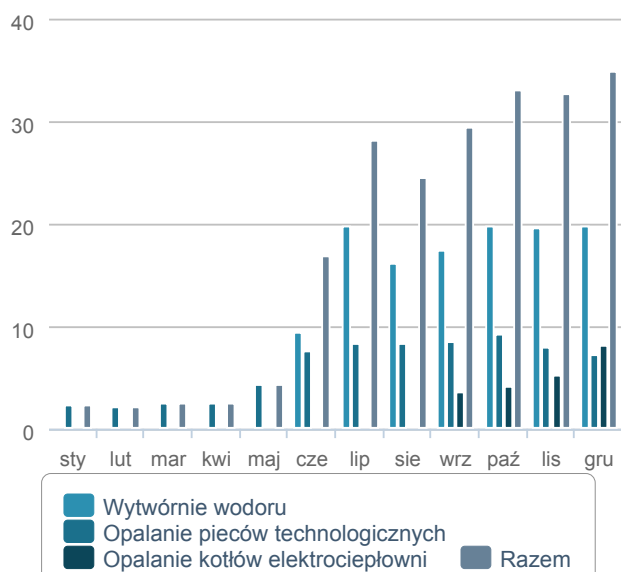
metylowych kwasów tłuszczowych (FAME) w oleju napędowym z 5% obj. do 7% obj. W związku z tym 14 lutego 2012 r. w rafinerii została wyprodukowana pierwsza partia oleju napędowego zawierającego 7% obj. FAME, tzw. B7. Zmiana ta pozwoliła na spełnienie wymagań Narodowego Celu Wskaźnikowego w 2012 r. z minimalną sprzedażą czystego biokomponentu, tzw. B100.

Ważnym wydarzeniem w naszej działalności rafineryjnej było uruchomienie rurociągu wysokociśnieniowego gazu ziemnego, który powstał we współpracy z Polskim Górnictwem Naftowym i Gazownictwem oraz Pomorską Spółką Gazownictwa. Dotychczas rafineria w Gdańsku miała bardzo ograniczony dostęp do gazu ziemnego. Uruchomienie rurociągu, a także towarzyszących mu stacji redukcji ciśnienia umożliwiło rafinerii znaczne zwiększenie zużycia tego ekologicznego i ekonomicznego paliwa. Gaz ziemny jest w rafinerii Grupy LOTOS wykorzystywany, jako paliwo w piecach technologicznych, kotłach zakładowej elektrociepłowni, a także jako surowiec do produkcji wodoru. Gaz ziemny zastąpił używany wcześniej olej opałowy, jako paliwo oraz gaz płynny, jako surowiec do produkcji wodoru. Wydatnie zmniejszyło to emisję CO₂ związaną z działalnością rafineryjną.

Miesięczne zużycie gazu ziemnego w rafinerii w 2012 r. wzrosło z ok. 2,5 tys. ton do ok. 35 tys. ton. Pod koniec roku dwa z

czterech kotłów zakładowej elektrociepłowni zostały zmodernizowane do opalania gazem ziemnym. Modernizacja pozostałych dwóch pozwoli na dalsze zwiększenie zużycia tego paliwa.

Zużycie gazu ziemnego w 2012 roku (tys. ton)

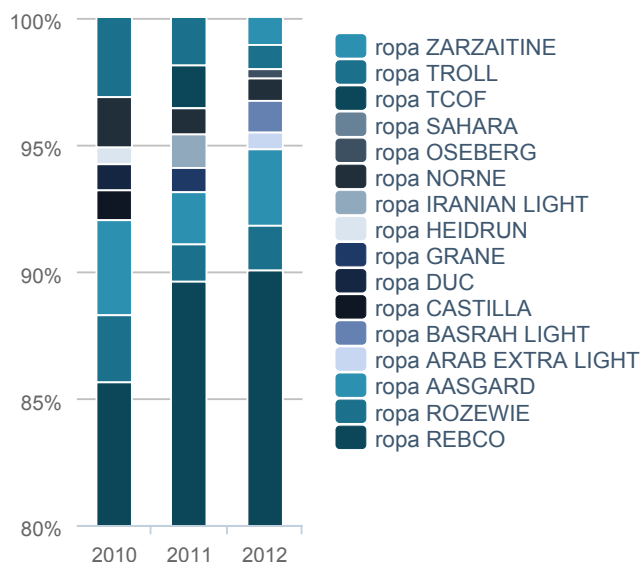
Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Istotnym wydarzeniem z punktu widzenia dywersyfikacji portfela produktowego było uruchomienie w rafinerii Grupy LOTOS pod koniec maja 2012 r. instalacji wydzielania ksylenów. Instalacja ta wykorzystuje jako surowiec tzw. reformat – wysokooktanowy komponent używany w produkcji benzyn. Z reformatu odzyskiwana jest frakcja zawierająca ksyleny – węglowodory wykorzystywane w przemyśle petrochemicznym. W ten sposób zmniejszona jest pula komponentów benzyn motorowych, na które popyt w Polsce i Europie maleje, a uzyskiwany jest cenny surowiec nie paliwowy. Instalacja wydzielania ksylenów wyprodukowała w 2012 r. niemal 28 tys. ton frakcji ksylenowej.

Całkowita produkcja wyrobów gotowych wyniosła w 2012 r. ok. 9,8 mln ton. Tradycyjnie największy udział w puli produktów gotowych miały oleje napędowe, które stanowiły prawie 47% wszystkich sprzedanych produktów.

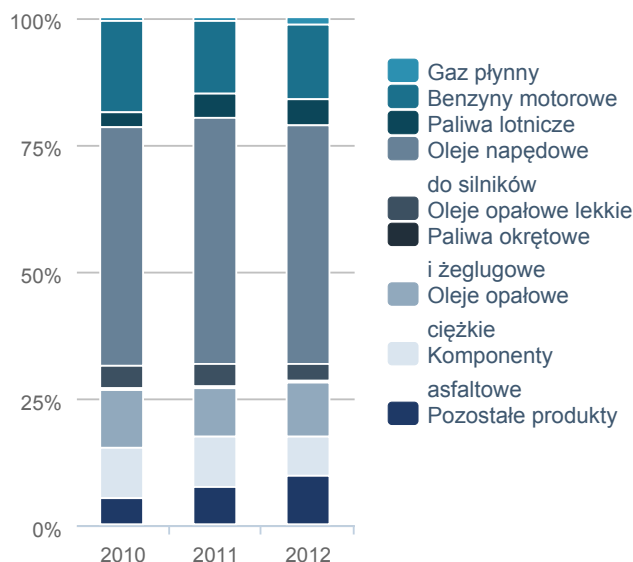
Wykorzystanie zdolności przerobowych poszczególnych instalacji produkcyjnych zależało w głównej mierze od optymalnego w danym okresie przerobu ropy naftowej, a także od potencjału przerabianych gatunków ropy. Zwiększony przerób ropy, a także zmniejszona produkcja komponentów asfaltowych skutkowało zwiększonym obciążeniem instalacji hydrokrakingu. Dzięki unikalnemu układowi technologicznemu instalacji odasfaltowania pozostałości próżniowej z destylacji ropy rafineria w Gdańsku ma szansę na osiągnięcie dodatkowej marży z przerobu pozostałości próżniowej w kierunku paliw.

Udział poszczególnych rop naftowych w przerobie (% wagowe)

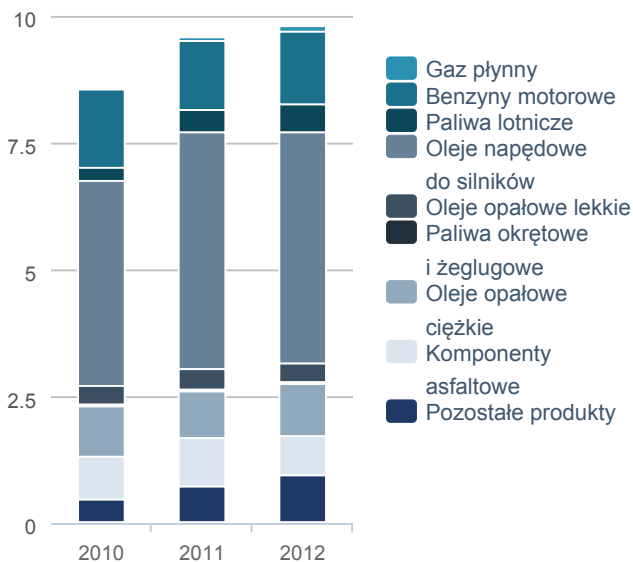
Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Struktura produkowanych wyrobów gotowych (% wagowe)

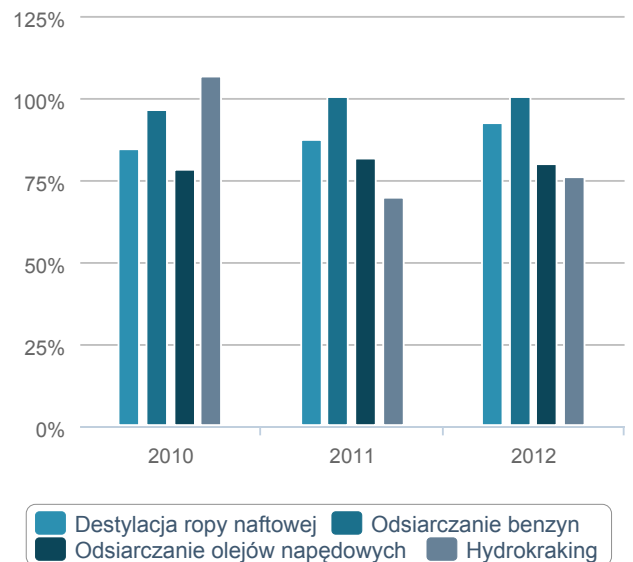
Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Produkcja wyrobów gotowych (mln ton)

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Wykorzystanie mocy przerobowych instalacji

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Utrzymanie ruchu

W zakresie zarządzania utrzymaniem ruchu i remontów naszym najważniejszym osiągnięciem w 2012 r. było zapewnienie pracy podstawowych instalacji produkcyjnych i pomocniczych na poziomie dostępności ponad 99,2%. Wynik ten daje Grupie LOTOS miejsce w gronie najlepszych rafinerii europejskich, zgodnie z raportem firmy Solomon. Tak wysoka dostępność instalacji umożliwiła wykonanie założonych planów produkcyjnych.

Bezpieczna i stabilna praca instalacji produkcyjnych i pomocniczych została osiągnięta poprzez zapewnienie wysokiego poziomu obsługi technologicznej i technicznej instalacji, systematyczne podnoszenie kwalifikacji pracowników, wprowadzanie nowoczesnych metod organizacji pracy i przepływu informacji, wdrażanie zasad zarządzania projektami przy realizacji projektów modernizacyjnych i zadań remontowych oraz rozwój profilaktyki i zapobiegania awariom technicznym. Realizacja zadań połączona była z optymalizacją kosztów remontów i utrzymania ruchu z założeniem maksymalnego wykorzystania potencjału spółek w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS.

Rok 2012 to także początek działań związanych z wdrażaniem zasad zarządzania ryzykiem technicznym. We współpracy z Urzędem Dozoru Technicznego przeprowadziliśmy pilotażowe wdrożenie metodologii RBI (*ang. Risk Based Inspection*) - planowania przeglądów na podstawie analizy ryzyka w obszarze badań dozorowych, na instalacji reformingu CCR oraz instalacji destylacji atmosferycznej. Prace będą kontynuowane na kolejnych instalacjach.

Rafineria Grupy LOTOS jest jedną z najmłodszych i najnowocześniejszych w Europie. Jest to głównie zasługa zakończonej w 2011 r. inwestycji Program 10+. Średnia wieku instalacji wynosi ok. 11 lat, mimo że rafineria funkcjonuje już blisko 40 lat.

Inwestycje

Do najważniejszych projektów inwestycyjnych zakończonych przez Grupę LOTOS w 2012 r. należy zaliczyć:

- doprowadzenie gazu ziemnego do rafinerii, czyli wprowadzenie gazu ziemnego jako paliwa do pieców technologicznych oraz surowca do produkcji wodoru. Projekt dostarcza istotnych efektów ekonomicznych i środowiskowych. W jego wyniku możemy trzykrotnie zwiększyć dostawy LPG na rynek oraz znacznie zredukować oddziaływanie rafinerii na

środowisko;

- budowa instalacji wydzielania ksylenów, w wyniku której sprzedajemy nowy produkt – ksyleny, będące surowcem do procesów petrochemicznych (produkcji poliestrów) oraz stanowiące rozpuszczalniki do farb i lakierów. W ten sposób zmniejszamy zawartość szkodliwych związków aromatycznych w produkowanych benzynach, redukując jednocześnie koszty operacyjne związane z dotrzymaniem normatywnych limitów zawartości tych związków w benzynach.

Badania i rozwój

W 2012 r. w Grupie LOTOS, w związku ze zmianą przepisów prawnych, opracowano technologię i wprowadzono nowy gatunek oleju napędowego o zawartości do 7% objętościowych estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME).

Dodatkowo działalność badawczo-rozwojowa Grupy LOTOS koncentrowała się na rozwoju technologii związanych z wytworzeniem i optymalizacją technologii produktów z bloku olejowego. Do najważniejszych osiągnięć w dziedzinie badań i rozwoju technicznego w 2012 r. należy zaliczyć:

- prace badawczo-rozwojowe nad produkcją olejów bazowych grupy II o wysokiej lepkości >10 cSt w 100 °C, wytwarzanych z frakcji parafinowej;
- opracowanie technologii, produkcja i sprzedaż oleju bazowego grupy II o niskiej lepkości <5,6 cSt w 100 °C, jako surowca do produkcji olejów silnikowych o podwyższonej jakości;
- opracowanie technologii, produkcja i sprzedaż olejów bazowych grupy I+ w oparciu o nowy półprodukt – frakcję parafinową. Uzyskano wzrost wydajności olejów, co korzystnie wpływa na charakterystykę energetyczną oraz stopień wykorzystania instalacji Bloku olejowego. Oleje bazowe grupy I+ charakteryzują się niską zawartością siarki, korzystniejszą odparowalnością według Noack'a, wyższą zawartością węglowodorów nasyconych oraz bardzo wysokim wskaźnikiem lepkości (99-110);
- opracowanie technologii, produkcja i sprzedaż lekkiego wosku niskosiarkowego w oparciu o nowy produkt – frakcję parafinową. Wosk niskosiarkowy znajduje zastosowanie w produkcji różnych gatunków parafin i specyfików;
- produkcję i sprzedaż olejów bazowych Base Oil SAE 10 LS i Base Oil SAE 30 LS o zawartości siarki poniżej 0,5 %m/m, jako surowca do produkcji olejów silnikowych o podwyższonej jakości.

W zakresie technologii związanych z produkcją asfaltów drogowych:

- kontynuowano prace badawczo-rozwojowe mające na celu opracowanie technologii przyjaznych dla środowiska lepischer asfaltowych z dodatkiem destruktu gumowego do drogowych mieszanek mineralno-asfaltowych. W 2012 r. wykonano ostatni etap pracy badawczej, związany z walidacją właściwości wyrobu w zastosowaniu końcowym, tj. wykonanie odcinków doświadczalnych z użyciem asfaltu modyfikowanego z dodatkiem gumy MODBIT 45/80-55 CR. Potwierdzono w praktyce właściwości termostabilności i właściwości reologiczne lepischer asfaltowego w mieszankach mineralno-asfaltowych, pozwalające na wdrożenie nowego produktu do sprzedaży w 2013 r.

W 2012 r. prowadzono także prace rozwojowe nad produktami olejowymi wytwarzanymi przez LOTOS Oil. W ramach najważniejszych działań w dziedzinie badań i rozwoju środków smarowych w 2012 r. należy wymienić:

- zakończenie badań nad podniesieniem jakości olejów do samochodów osobowych z wykorzystaniem własnych olejów bazowych na zgodność z wymaganiami Zrzeszenia Europejskich Producentów Samochodów (ACEA) z 2010 r. Pozyskanie Aprobat nastąpi w 2013 r.;
- zakończenie badań nad podniesieniem jakości olejów do samochodów ciężarowych z wykorzystaniem własnych olejów bazowych. Pozyskanie Aprobat nastąpi w 2013 r.;

- zakończenie badań olejów silnikowych do motocykli 4T na zgodność z wymaganiami JASO (*Japanese Automobile Standards Organization*). Pozyskanie licencji nastąpi w 2013 r.;
- wprowadzenie nowych olejów silnikowych do samochodów ciężarowych (Turdus Powertec 3000, Turdus Powertec 5100);
- przedłużenie 44 Aprobat dla olejów smarowych,
- uzyskanie 21 Aprobat dla nowych olejów.

Plany rozwoju

Nasz plan działań nakierowanych na realizację celu strategicznego, jakim jest zwiększenie stopnia konwersji i pogłębienie przerobu surowca, zakładał, że w 2012 r. rozpoczniemy fazę projektu bazowego kompleksu instalacji rafineryjnych, które przerabiać będą ciężką pozostałość ropy naftowej na produkty wysokowartościowe. W końcu 2011 r. podjęto decyzję o wyborze wariantu rozwojowego, polegającego na budowie instalacji koksowania. W 2012 r. została wybrana i zakupiona licencja na proces koksowania, wykonano projekt bazowy instalacji. Zakupiono również technologie procesów towarzyszących oraz przygotowano szereg niezbędnych analiz i założeń technicznych. Rozpoczęto procesy wyboru dostawców mediów i odbiorców produktów. W 2013 r. przygotowany zostanie integracyjny projekt koncepcyjny całego przedsięwzięcia, uzgodnione warunki dostaw mediów oraz odbioru produktów, a także rozpoczęte zostaną działania zapewniające inwestycji odpowiednie finansowanie.

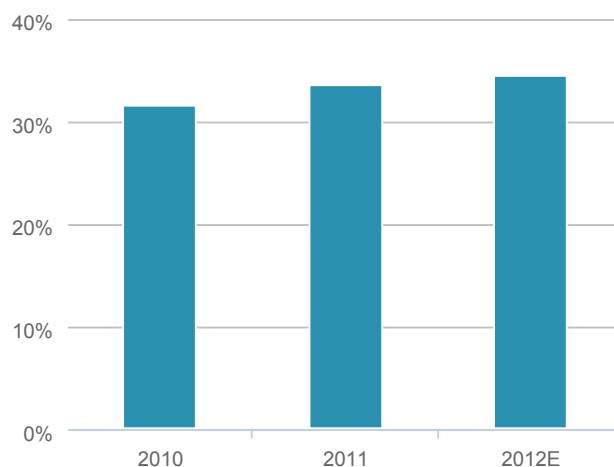
Rozpoczęcie budowy instalacji koksowania będzie głównym wyzwaniem inwestycyjnym Grupy LOTOS do 2015 r. Inne znaczące projekty są w fazie podejmowania decyzji. Związane są one m.in. z węzłem odzysku wodoru i morskim terminalem przeładunkowym produktów ropopochodnych na Martwej Wiśle.

Działalność rynkowa

Działania Grupy Kapitałowej LOTOS w segmencie handlowym koncentrują się na zwiększaniu efektu ekonomicznego poprzez elastyczne sterowanie strumieniem produktów, umacnianie pozycji rynkowej, a także rozwój kontrolowanego i wysokoefektywnego kanału ogólnopolskiej sieci detalicznej. W celu maksymalizacji marży zintegrowanej optymalnie wykorzystujemy aktywa oraz koordynujemy działania w kluczowych obszarach łańcucha dostaw: planowaniu, zaopatrzeniu, produkcji oraz dystrybucji. Kontynuujemy politykę dywersyfikacji dostaw ropy poprzez utrzymanie dostępności zaopatrzenia w ropę dostarczaną transportem rurociągowym i morskim, elastyczny dobór gatunków i kierunków dostaw ropy naftowej, zwiększenie aktywności na międzynarodowym rynku oraz zwiększenie roli własnego wydobycia w zaopatrzeniu w ropę naftową.

Bogata oferta, najwyższa jakość paliw i stała ich kontrola znalazły uznanie w oczach klientów, co pozwoliło zwiększyć w 2012 r. udział Grupy Kapitałowej LOTOS w rynku do ponad 34%. Umocnienie pozycji oraz rozwój sieci przyniosły także 8% udziału w segmencie detalicznym.

Udział Grupy Kapitałowej LOTOS w krajowym rynku paliw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POPIHN.

Podejście do zarządzania

W 2012 r. działalność handlowa Grupy Kapitałowej LOTOS prowadzona była zarówno w Grupie LOTOS, jak i w spółkach zależnych, tj. w LOTOS Paliwa, LOTOS Oil i LOTOS Asphalt. Ponadto dwie spółki: LOTOS Kolej i LOTOS Tank prowadziły działalność usługową w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS oraz poza nią.

10 stycznia 2012 r. Grupa LOTOS sprzedała 100% udziałów LOTOS Parafiny Sp. z o.o. na rzecz podmiotu spoza grupy kapitałowej.

W 2012 r. przeprowadzono reorganizację działalności w obszarze handlu paliwem lotniczym. Spółka LOTOS Tank początkowo działała w charakterze spółki logistyczno-infrastrukturalnej, świadcząc usługi dla Grupy LOTOS. Pod koniec roku został przygotowany i wdrożony plan przejęcia handlu paliwem lotniczym z Grupy LOTOS do spółki LOTOS Tank. Od 2013 r. LOTOS Tank prowadzi działalność o charakterze handlowo-logistycznym.

Kluczowe produkty segmentu handlowego

Produkty paliwowe

Benzyna **LOTOS DYNAMIC 98** - paliwo zapewniające lepsze osiągi i ochronę silnika niż standardowe produkty. Zawiera dodatki o działaniu przeciwutleniającym i myjącym. Podwyższoną zawartość dodatku myjącego stosuje się w celu poprawy czystości silnika i uzyskania dłuższej jego żywotności oraz oszczędności w zużyciu paliwa.

Olej napędowy **LOTOS DYNAMIC DIESEL** - paliwo dla nowoczesnych silników Diesla, dzięki zastosowaniu komponentów obniżających tarcia w silniku pozwala na lepsze wykorzystanie dynamiki i mocy silnika, zapewnia rozruch nawet przy -32°C . Pakiet dodatków znacznie poprawia przepustowość dysz, smarność, żywotność i efektywność działania silnika.

Olej napędowy do celów opałowych LOTOS RED (ONDCO) – dzięki specjalnym dodatkom, a także niskiej zawartości siarki produkt posiada unikalne parametry w zakresie odporności na utlenianie, działania antykorozyjnego oraz utrzymywania czystości dysz, co wydłuża żywotność urządzeń grzewczych. Dzięki temu produkt gwarantuje optymalny przebieg procesu spalania oraz spełnia wszystkie wymogi pieców najnowszej generacji. Powyższe właściwości niosą także istotne korzyści dla środowiska poprzez znaczące ograniczenie emisji szkodliwych substancji będących produktem procesu spalania.

Olej napędowy IZ40 – spełnia wymogi produktu arktycznego, gwarantuje pewny rozruch silnika przy bardzo niskich temperaturach (CFPP -32°C).

Gaz płynny propan-butan (LPG) – mieszanina skroplonych węglowodorów zawierająca propan i butan jako główne składniki. Dzięki odpowiednim proporcjom obu tych gazów uzyskuje się optymalne parametry eksploatacyjne gazu.

Produkty pozapaliwowe

Oleje silnikowe

LOTOS Quazar – oleje silnikowe klasy premium, stworzone w oparciu o najbardziej zaawansowane technologie. Linia olejowa przeznaczona do samochodów do 3 lat, dystrybuowana poprzez sieć Autoryzowanych Stacji Obsługi. LOTOS Quazar LLIII 5W-30 charakteryzuje się jedną z najbardziej zaawansowanych na świecie specyfikacji technicznych do samochodów osobowych - niemiecką normą VW 504.00/507.00. Olej ten jest przykładem nowoczesnej koncepcji olejów silnikowych, które stają się produktami dedykowanymi użytkownikom konkretnej marki samochodów. W 2012 r. podpisano umowę o współpracy ze Stowarzyszeniem Dealerów Volkswagena i Audi w Polsce, które przesza

popracę z innymi w kooperacji ze specjalizowanym dealerem. Komercyjna marka LOTOS, która przyciąga autoryzowanych przedstawicieli niemieckich, czeskiej i hiszpańskiej marki samochodów należących do koncernu VW. Tym samym marki te dołączyły do grona dotychczas współpracujących: Subaru i KIA.

LOTOS Thermal Control - linia produktów dedykowanych do samochodów osobowych, na którą składają się produkty syntetyczne, semisyntetyczne i mineralne. Linie olejów dla motoryzacji uzupełniają produkty dedykowane do aut starszej generacji (linia City) oraz oleje przekładniowe i płyny eksploatacyjne.

LOTOS Turdus – linia produktów przeznaczona do nowoczesnego taboru ciężarowego. Oleje spełniają wymagania i uzyskały aprobaty wiodących producentów silników: Man, Scania, Tatra, MB, Volkswagen, Volvo, Renault. We współpracy z międzynarodowymi ekspertami opracowano zmiany technologiczne dla całej linii TURDUS. Uzyskano nowe, zaawansowane technologicznie oleje w celu zapewnienia najwyższego poziomu ochrony silników specjalistycznych, które spełniają także wymogi norm emisyjnych Euro 4, Euro 5 i Euro 6. Technologie wprowadzono sukcesywnie w 2012 r., a zakończenie tego procesu planowane jest w 2013 r. W 2012 r. pracowano także nad unowocześnieniem systemu nazewnictwa całej linii, dzięki czemu użytkownicy będą mogli w sposób intuicyjny dobrać odpowiedni środek smarny do swojej floty.

RG Trans – produkt przeznaczony do taboru ciężarowego starszego typu.

Agrol - produkty przeznaczone dla rolnictwa, zapewniają niezawodną pracę maszyn w każdych warunkach klimatycznych niezależnie od sposobu eksploatacji. Spełniają wymagania międzynarodowych specyfikacji jakościowych i uznanych producentów maszyn.

Marinol - wysoce specjalistyczna rodzina olejów dla żeglugi.

Oleje przemysłowe

Transmil – oleje przekładniowe.

Hydromil – oleje hydrauliczne.

Remiz – oleje turbinowe.

Plastyfikatory

Plastyfikatory klasy **TDAE i RAE** oferowane pod nazwami QUANTILUS T50 i QUANTILUS T60 stosowane przez producentów opon i gumy w Europie i Azji. Produkty te spełniają wymagania unijnego rozporządzenia dotyczącego rejestracji chemikaliów, tzw. REACH i zostały zaaprobowane przez globalne koncerny oponiarskie.

Asfalty

MODBIT - zaawansowane technologicznie asfalty modyfikowane, które zwiększają odporność na koleinowanie się nawierzchni, przedłużają jej trwałość i wzmacniają odporność w ekstremalnych warunkach atmosferycznych. W 2012 r. opracowano technologię w zakresie produkcji asfaltów modyfikowanych gumą, które zostaną włączone do oferty w 2013 r.

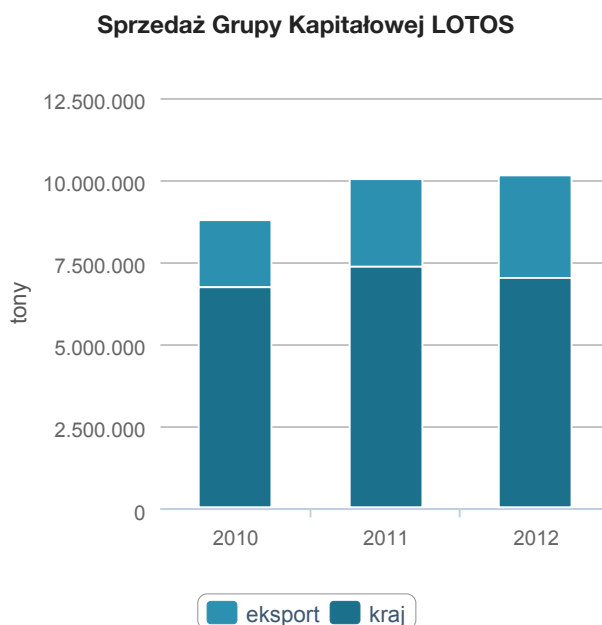
Produkt petrochemiczny

Fracja ksylenowa – produkt wprowadzony do oferty w 2012 r., otrzymywany w procesie rozdzielania reformatu. Służy do produkcji tworzyw sztucznych. Instalacja wydzielania frakcji ksylenowej umożliwia ograniczenie zawartości węglowodorów aromatycznych w puli komponentów benzynowych. Poprawia to elastyczność technologiczną rafinerii, stwarzając możliwość alternatywnej sprzedaży części komponentów na rynek paliwowy bądź petrochemiczny.

Dokonania

Całkowita sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS w 2012 r. przekroczyła 10,1 mln ton, co oznacza 1% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. W największym stopniu przyczyniła się do tego zwiększona sprzedaż ciężkiego oleju opałowego, LPG oraz benzyny surowej. Podobnie jak w 2011 r. wzrosły wolumeny produktów naftowych kierowanych poza granice kraju. Zwiększyła się m.in. ilość sprzedawanych tam olejów napędowych, paliw lotniczych, benzyn silnikowych oraz ciężkich olejów opałowych. Odnotowaliśmy także sprzedaż ropy naftowej pochodzącej ze złóż litewskich, która została skierowana do odbiorców zewnętrznych.

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

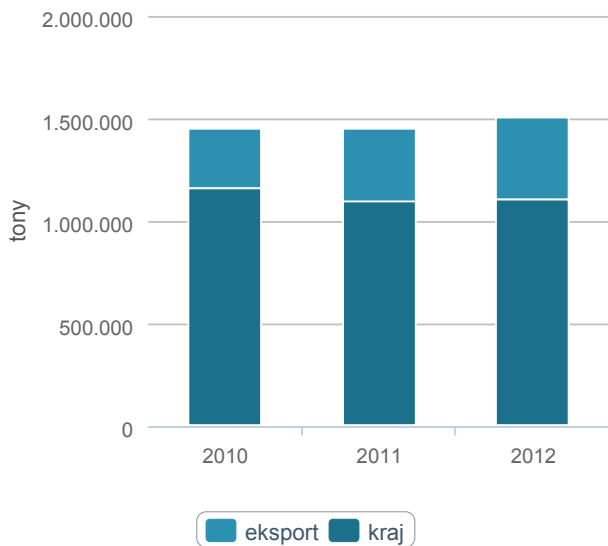
Sprzedaż paliw silnikowych

Na tle niezmiennie spadającego krajowego popytu na benzynę (-5,4% w 2012 r.), pozytywnym zjawiskiem okazał się wzrost sprzedaży krajowej tego produktu przez Grupę Kapitałową LOTOS o 1% w stosunku do 2011 r. Jednocześnie odnotowaliśmy wzrost o 14% (48 tys. ton) sprzedaży pozakrajowej, która trafiła na rynki krajów skandynawskich i Wielkiej Brytanii.

W 2012 r. w wyniku ujemnej dynamiki wzrostu krajowego popytu na olej napędowy (-9,4% w 2012 r.) sprzedaż krajowa Grupy Kapitałowej LOTOS tego paliwa spadła o 8% w stosunku do poprzedniego roku. Ekspansji sprzedaży w kraju nie sprzyjał także dynamiczny wzrost detalicznej ceny produktu. Korzystnym zjawiskiem okazało się pozyskanie koncernu Shell, jako klienta dla którego jesteśmy dominującym dostawcą oraz kontynuowanie współpracy ze Statoil i BP.

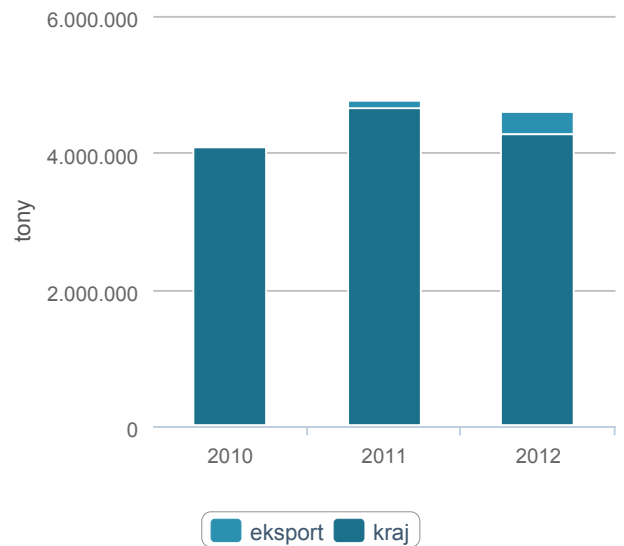
W tym samym okresie odnotowaliśmy trzykrotny wzrost sprzedaży diesla poza granice kraju, a jego udział w całkowitej pozakrajowej sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS wyniósł ponad 10%. Odbiorcami tego produkty były państwa takie jak Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Finlandia, Czechy, Dania i Federacja Rosyjska.

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - benzyny

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

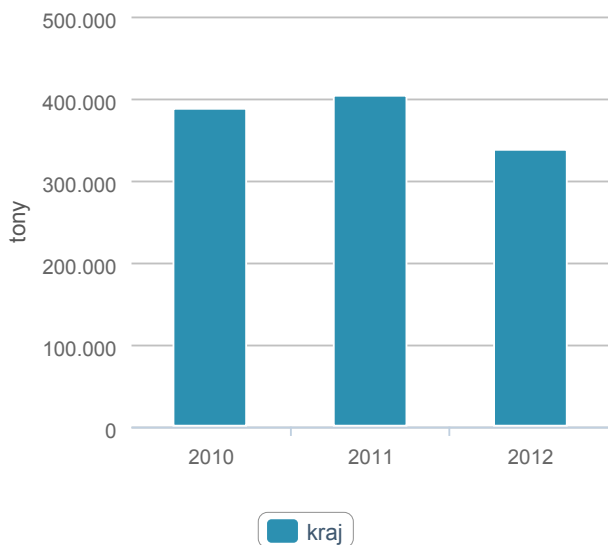
Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - olej napędowy

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

Sprzedaż oleju napędowego do celów opałowych

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - olej napędowy do celów opałowych

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

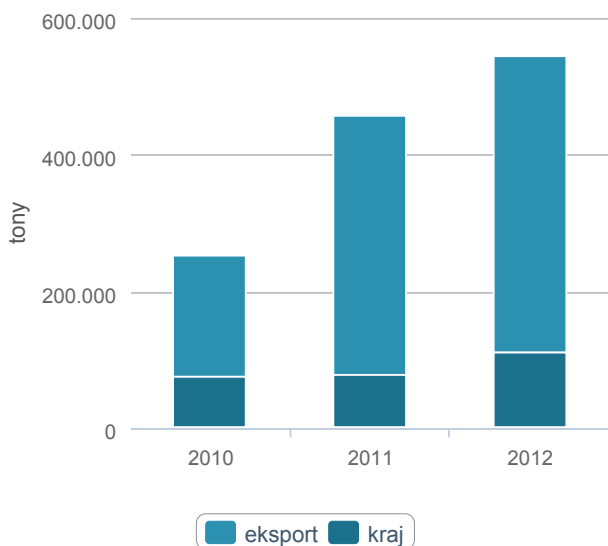
Spadek krajowej konsumpcji oleju napędowego do celów opałowych o ok. 13,9% w wyniku konkurencyjności innych paliw grzewczych sprawił, że w 2012 r. nasza sprzedaż tego produktu spadła o 16% w porównaniu do poprzedniego roku. Podobnie jak w ubiegłych latach, sprzedaż realizowana była wyłącznie na rynku krajowym.

Sprzedaż paliwa lotniczego

W porównaniu z 2011 r. całkowity wolumen sprzedanego paliwa lotniczego JET przez Grupę Kapitałową LOTOS wzrósł o 40%. Dominującym kanałem dystrybucji tego paliwa była sprzedaż morska, kierowana głównie do Szwecji, Rosji i na Litwę. Ponadto produkt sprzedawany był do Czech. W kraju sprzedaż prowadzona była w oparciu o odbiorców końcowych, instytucjonalnych oraz porty lotnicze. W 2012 r. głównym odbiorcą paliwa lotniczego był Petrolot, zajmujący

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - paliwo lotnicze

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

się dystrybucją tego produktu w całym kraju oraz lotniska we Wrocławiu i Rzeszowie. W ramach sprzedaży krajowej realizowaliśmy także dostawy do odbiorców instytucjonalnych działających w przemyśle lotniczym. Z powodzeniem rozwijaliśmy sprzedaż do klientów indywidualnych, posiadających własne statki powietrzne lub prowadzących działalność w aeroklubach bądź na mniejszych lotniskach.

Sprzedaż produktów olejowych

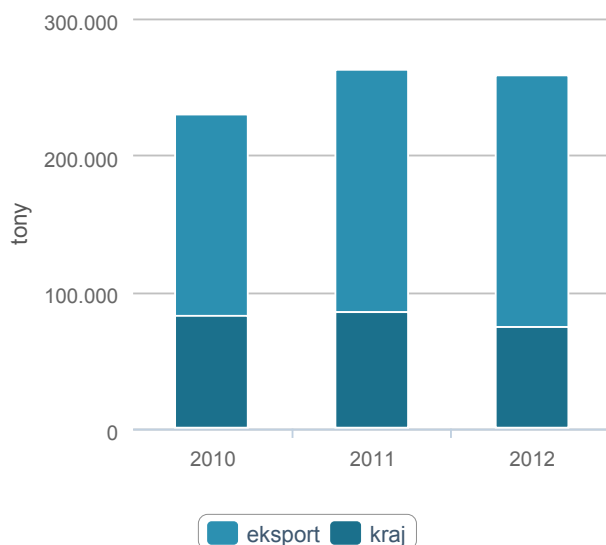
Łączna sprzedaż produktów olejowych w 2012 r. utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2011 r., osiągając wielkość ok. 260 tys. ton.

Dwa główne krajowe kanały dystrybucji stanowiły: sprzedaż hurtowa, realizowana m.in. przez Autoryzowanych Dystrybutorów i Partnerów LOTOS Oil oraz sprzedaż bezpośrednia.

W ramach sprzedaży hurtowej, która stanowi kanał o największym znaczeniu, wprowadziliśmy w struktury handlowe na przełomie roku 2012 i 2013 Autoryzowanego Dystrybutora Branżowego do Żeglugi, co miało pozytywny wpływ na jej efektywność.

Głównymi odbiorcami produktów olejowych, poza granicami Polski, były kraje Unii Europejskiej, Azji Centralnej i Środkowej, Bliskiego Wschodu i Afryki. W 2012 r. do grona naszych odbiorców dołączyli partnerzy z Turkmenistanu, Macedonii i Jordanii. Istotnym wydarzeniem handlowym było zawarcie umowy intencyjnej w Azerbejdżanie z przedstawicielami KIA Motors odnośnie możliwości wprowadzenia produktów LOTOS do autoryzowanych sieci dystrybucji.

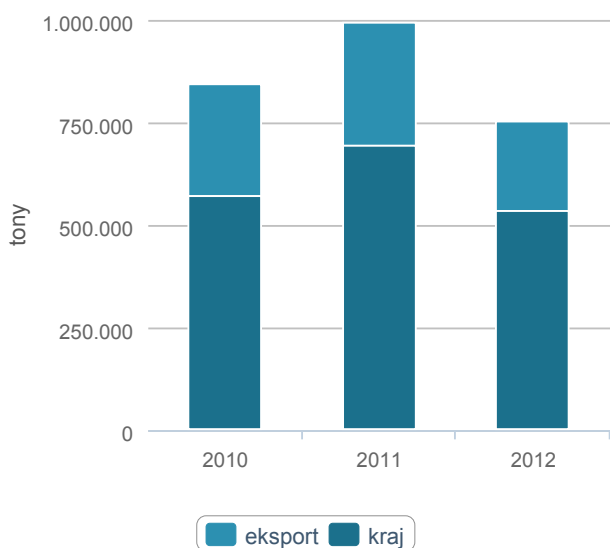
Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - produkty olejowe

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

Sprzedaż asfaltów

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - asfalty

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

W stosunku do 2011 r. całkowita sprzedaż asfaltów spadła w 2012 r. o 24%. Spadek ten spowodowany był pogorszeniem sytuacji finansowej firm z branży budowlanej, a także kryzysem ekonomicznym w krajach Unii Europejskiej i związaną z nim redukcją inwestycji infrastrukturalnych.

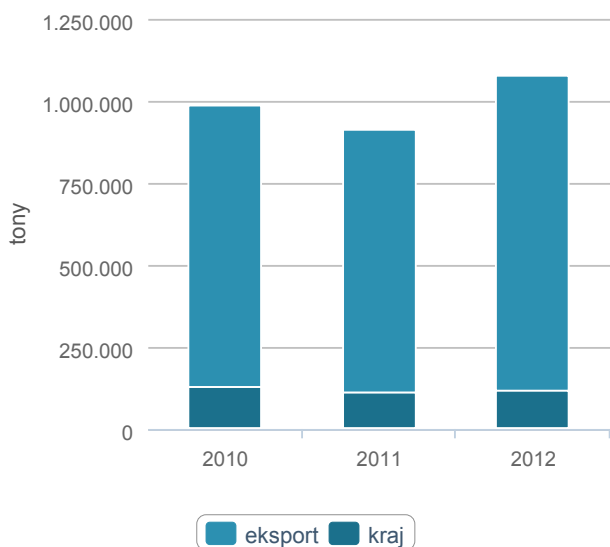
Podobnie jak w latach poprzednich największą część wolumenu sprzedaży asfaltów stanowiła grupa asfaltów drogowych, której udział w sprzedaży wyniósł ok. 80%. Pozostały wolumen to asfalty modyfikowane i emulsje asfaltowe.

Głównym rynkiem sprzedaży poza Polską były kraje Unii Europejskiej, takie jak: Finlandia, Rumunia, Szwecja, Szwajcaria i Czechy.

W 2012 r. utrzymaliśmy pozycję lidera w sprzedaży zaawansowanych technologicznie asfaltów modyfikowanych, oferowanych pod nazwą MODBIT, co znalazło odzwierciedlenie w uzyskaniu dla produktu wyróżnienia Najwyższa Jakość Quality International.

Sprzedaż ciężkiego oleju opałowego

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - ciężki olej opałowy

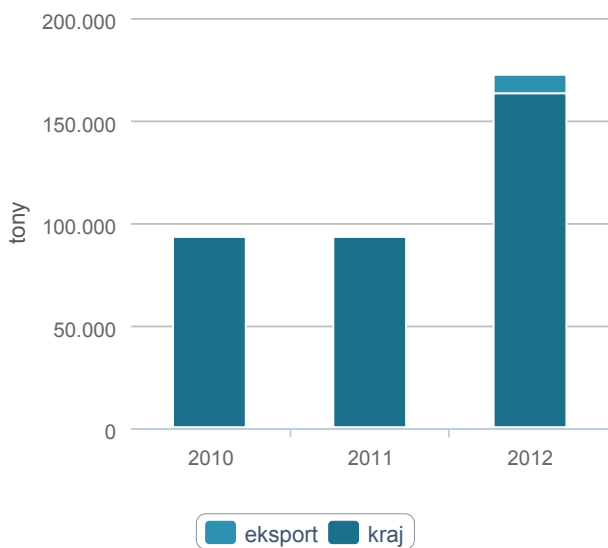
Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

W 2012 r. wzrost całkowitej sprzedaży ciężkiego oleju opałowego wyniósł 18% w stosunku do roku poprzedniego. Zwiększenie wolumenu na poziomie 3% i 20% zanotowaliśmy odpowiednio na rynku krajowym i poza Polską. Miejsca, do których trafiał ciężki olej opałowy to głównie magazyny w Rotterdamie, porty Skandynawii i innych krajów bałtyckich. Głównymi odbiorcami były firmy z sektora energetycznego.

Sprzedaż LPG

W 2012 r. odnotowaliśmy wzrost sprzedaży autogazu. Sytuacja ta była efektem rosnącego popytu na tańsze paliwo substytucyjne, jakim jest LPG, w obliczu rosnących cen pozostałych paliw silnikowych. Zwiększenie sprzedaży przez

Sprzedaż Grupy Kapitałowej LOTOS - LPG

Grupę Kapitałową LOTOS było możliwe także dzięki wprowadzeniu do sieci rafinerijnej wysokociśnieniowego gazu ziemnego z nowego rurociągu.

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS.

Sieć stacji paliw LOTOS

W 2012 r. intensywnie kontynuowaliśmy rozbudowę sieci stacji paliw LOTOS poprzez włączanie nowych obiektów w ramach dwóch modeli biznesowych, tj. w modelu stacji własnych oraz modelu stacji franczyzowych. W obu tych kanałach rozwijaliśmy stacje pod marką LOTOS w segmencie Premium oraz stacje pod marką LOTOS Optima w segmencie ekonomicznym.

Na koniec 2012 r. sieć stacji paliw LOTOS stanowiły:

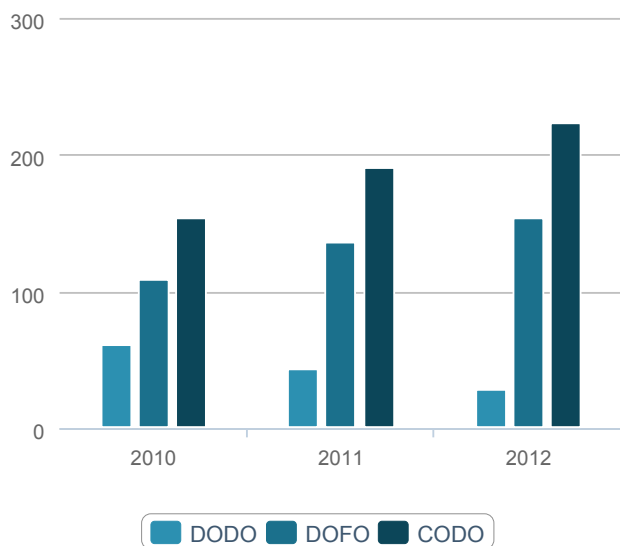
Segment Premium

- 152 stacje własne
- 124 stacje franczyzowe
- 28 stacji patronackich

Segment ekonomiczny

- 71 stacji własnych
- 30 stacji franczyzowych

Struktura sieci LOTOS

Źródło: Opracowanie własne LOTOS Paliwa.

Legenda: DODO – stacje patronackie, DOFO – stacje franczyzowe, CODO – stacje własne.

Do innych dokonań w segmencie sieci stacji paliw w 2012 r. zaliczamy:

1. rozszerzenie współpracy z flotami obcymi na wybranych stacjach własnych LOTOS;
2. wprowadzenie do oferty LOTOS Biznes możliwości rozliczenia opłat drogowych w krajach Europy zachodniej i viaToll w Polsce;
3. wdrożenie nowej koncepcji wizualizacji segmentu Premium w sieci stacji własnych i franczyzowych;
4. wdrożenie konceptu gastronomicznego Cafe Punkt;
5. pozyskanie pięciu nowych lokalizacji dla sieci stacji autostradowych;
6. rozpoczęcie czwartej edycji programu Lojalnościowego LOTOS Navigator.

Istotnym obszarem działania sieci LOTOS jest sprzedaż pozapaliwowa. W tym zakresie głównymi kierunkami działań w 2013 r., podobnie jak w minionym roku, będą:

- kontynuacja rozwoju kącików gastronomicznych Cafe Punkt,
- poszerzanie oferty produktów gastronomicznych,
- rozwój oferty myjni, w tym bezdotykowych.

LOTOS Optima po roku

Na koniec 2012 r. w sieci LOTOS Optima działało 101 obiektów, co dla spółki LOTOS Paliwa oznaczało podwojenie liczby placówek w tym segmencie w porównaniu z 2011 r. Setna stacja LOTOS Optima została otwarta w Białogardzie w woj. zachodniopomorskim. Obecnie placówki tej sieci działają już we wszystkich województwach na terenie kraju. Stacje własne LOTOS Optima oferują klientom olej napędowy, benzyny bezołowiowe 95 i 98 oraz, odpowiednio dopasowany do segmentu, asortyment produktów i usług dodatkowych.

Maciej Szozda

Wiceprezes
Zarządu Grupy
LOTOS

Udany rok dla stacji LOTOS Optima

Ekspansja działających w segmencie ekonomicznym stacji LOTOS Optima, których liczba w roku 2012 uległa podwojeniu, to niewątpliwym sukces spółki LOTOS Paliwa w nietłętym dla branży paliwowej okresie.

Już ponad dwa lata temu zakładaliśmy dynamiczny rozwój placówek segmentu ekonomicznego i choć wówczas nasze zapowiedzi spotkały się ze sceptycznym przyjęciem rynku, zrealizowaliśmy nasz plan w stu procentach, bijąc jednocześnie polski rekord w liczbie włączonych do sieci nowych obiektów w jednym roku kalendarzowym. To osiągnięcie powtórzyliśmy również w mijającym, nietłętym przecież roku, co daje nam szczególne powody do dumy.

Do korzystania ze stacji LOTOS Optima skłaniają klientów najwyższej jakości paliwa w optymalnej cenie. W dzisiejszych czasach to bardzo mocny argument. Jeśli dodamy do tego dobre lokalizacje, odpowiednio dobrany asortyment towarów oraz wysoki standard usług, otrzymujemy receptę na sukces.

Warunki współpracy, jakie oferujemy partnerom są także bardzo dobre, a nasza oferta franczyzowa konkurencyjna. Składają się na nią przede wszystkim atrakcyjne opłaty licencyjne oraz bogaty pakiet inwestycyjny. Ważnym elementem oferty są również gwarancje badania jakości paliw na koszt LOTOS Paliwa oraz stabilnych dostaw paliw LOTOS oraz możliwość prowadzenia zoptymalizowanej polityki cenowej w oparciu o narzędzia światowego lidera w tej dziedzinie. Z naszego doświadczenia wynika, że potencjalni partnerzy przywiązują dużą wagę także do oferowanej przez nas opcji promowania własnej marki. Dajemy taką możliwość, gdyż prócz spójnego z siecią wizerunku stacji, operator może promować swoją firmę, umieszczając jej nazwę lub znak na pylonie cenowym wspólnie z marką LOTOS.

Oferta LOTOS Optima to propozycja dla wszystkich firm, pragnących współpracować ze spółką LOTOS Paliwa, także tych, które już z nami współdziałają w segmencie Premium. Jeśli takie firmy w ramach umowy franczyzowej chcą zróżnicować ofertę, mogą to zrobić, uruchamiając stację lub kilka stacji LOTOS Optima i poszerzając tym samym swoje portfolio o segment ekonomiczny.

Mimo nietłętej sytuacji na rynku paliw zamierzamy nadal dynamicznie rozwijać naszą ofertę w tym zakresie. Miniony rok potwierdził, że rozwój sieci w segmencie ekonomicznym to dobry kierunek, dlatego w tym zakresie nie planujemy w 2013 roku żadnych zmian. Sukces LOTOS Optima to nie tylko rosnąca liczba stacji, ale również gwarancja jakości sprzedawanych produktów i usług oraz profesjonalna obsługa klientów. Te trzy kluczowe parametry były dla nas priorytetem w latach 2011-2012 i podobnie będzie w tym roku.

Liczba naszych stacji rośnie zarówno z siecią powstających dróg, jak i poprzez budowę i otwieranie zupełnie nowych obiektów, a także adaptację już istniejących placówek. W tym miejscu warto podkreślić, że wszystkie powstają w nowej spójnej wizualizacji, korzystnie wyróżniającej nasze stacje spośród konkurencyjnych placówek segmentu ekonomicznego.

Postawiliśmy na nowoczesny wygląd budynku stacji i jego jasną kolorystykę, która w połączeniu z żółtym liternictwem jest nie tylko unikalna na rynku, ale została także bardzo korzystnie odebrana przez klientów, postrzegających ją jako nowoczesną, atrakcyjną i dobrze dopasowaną do segmentu, w jakim funkcjonują stacje LOTOS Optima. Stacje nie są duże, ale doskonale dopasowane do lokalizacji o mniejszym potencjale.

Jestem przekonany, że 2013 rok potwierdzi sukces naszej koncepcji rozwoju sieci stacji paliw.

Logistyka

Grupa LOTOS prowadzi intensywne działania mające na celu systematyczne usprawnianie procesu logistyki i dystrybucji produktów, surowców i komponentów. Działania te obejmują optymalizację wykorzystywanej siatki baz paliw, transportu kolejowego, morskiego i samochodowego z uwzględnieniem oczekiwań klientów, okresowych wahań sprzedaży oraz dążeniem do ograniczania kosztów w całym łańcuchu logistycznym.

W 2012 r. rozszerzyliśmy zakres usług logistycznych poprzez wdrożenie nowych systemów informatycznej wymiany danych, poszerzenie oferty dystrybucji paliw oraz istotne usprawnienie procesu zarządzania logistyką wtórną. Jednocześnie prowadziliśmy prace przygotowawcze do uruchomienia pełnej automatyzacji i centralizacji procesu obsługi kierowców w bazach własnych. Planowana realizacja tego projektu w 2013 r. pozwoli na spełnienie oczekiwań klientów, standaryzację pracy oraz poprawę efektywności kosztowej.

Sprawnie funkcjonujący system logistyczny pozwolił na zapewnienie bezpieczeństwa dystrybucji Grupie Kapitałowej LOTOS, spełnienie obowiązujących wymogów ustawowych dotyczących tworzenia, utrzymywania i rotacji zapasów obowiązkowych oraz wykonanie Narodowego Celu Wskaźnikowego w zakresie ilości biokomponentów wprowadzanych do obrotu.

W 2012 r. Grupa LOTOS osiągnęła dodatkowe przychody z tytułu świadczenia usług logistycznych również dla firm spoza grupy kapitałowej, w tym usług rotacji paliw oraz sprzedaży na rynku tzw. „usługi biletowej” polegającej na utrzymywaniu w imieniu klientów zapasów obowiązkowych paliw.

Logistyka morska

Logistyka morska jest ważnym elementem w łańcuchu logistycznym Grupy Kapitałowej LOTOS. Połączenie rurociągami produktowymi rafinerii w Gdańsku z bazą przeładunkową paliw płynnych w Porcie Północnym daje nam znaczącą przewagę logistyczną. Transport morski stanowi główną drogę wysyłek eksportowanych przez Grupę LOTOS produktów naftowych oraz istotną część dostaw surowców i komponentów do produkcji. Niewielki spadek w 2012 r. liczby tankowców przewożących ładunki Spółki w eksporcie i imporcie w stosunku do poprzedniego roku należy przypisywać głównie optymalizacji wielkości ładunków (większe ładunki eksportowanych produktów naftowych, szczególnie ciężkiego oleju opałowego) oraz zmianie struktury dostawców biokomponentów (znaczący udział dostaw od krajowych podmiotów).

Baza Przeładunkowa Paliw Płynnych, należąca do Naftoportu, stwarza możliwości przeładunku zbiornikowców o zanurzeniu do 15 m i możliwość załadunku do 150 tys. ton ropy lub produktów naftowych. Dzięki temu Grupa LOTOS efektywnie eksportuje nadwyżki produkcyjne, lokując je głównie na rynkach krajów skandynawskich, północno-zachodniej Europy oraz krajów nadbałtyckich. Bezpośrednie połączenie z portem ułatwia także organizację i prowadzenie importu produktów naftowych, przede wszystkim komponentów oleju napędowego i lekkiego oleju opałowego.

Położenie rafinerii Grupy LOTOS w pobliżu morskiego terminala przeładunkowego ropy naftowej pozwala na dywersyfikację dostaw surowca, umożliwia dostawy ropy naftowej pochodzącej z własnych złóż na Bałtyku i na Litwie, a w przyszłości również z Morza Północnego.

Konsekwentnie dążymy do przejmowania w dostawach morskich gestii transportowej, czyli kontrolowania transportu na jak najdłuższym odcinku łańcucha dostaw, od frachtowania statków po formalną obsługę transportu morskiego. Zapewnia to większą kontrolę i usprawnia proces planowania przeładunków w portach morskich, pozwalając minimalizować przypadki przestoju statków i optymalizować związane z tym koszty. W 2012 r. Grupa LOTOS przejęła większość czynności związanych z samodzielnym pozyskiwaniem tonażu do przewozów morskich, rezygnując z pośrednictwa firm zewnętrznych.

Sytuacja majątkowa

W 2012 r. rozpoczęliśmy prace związane z przygotowaniem kompleksowej modernizacji bazy paliw w Poznaniu. Zakończenie inwestycji planujemy w 2014 r. Projekt zostanie sfinansowany ze środków własnych.

W minionym roku kontynuowaliśmy prace projektowe związane z budową morskiego terminala przeładunkowego na Martwej Wiśle w bezpośrednim sąsiedztwie rafinerii w Gdańsku. Projekt ma na celu umożliwienie przeładunków

komponentów i produktów o jednostkowych wolumenach do 5 tys. ton w eksporcie i imporcie na własnym nabrzeżu Grupy LOTOS.

Spółka LOTOS Kolej w 2012 r. dysponowała parkiem ok. 3,6 tys. wagonów oraz blisko 100 lokomotywami, w tym jednymi z najnowocześniejszych na rynku lokomotywami elektrycznymi Bombardier TRAXX MS/DC i Siemens ES64F4 oraz pociągowymi lokomotywami spalinowymi TRAXX DE.

Transport kolejowy

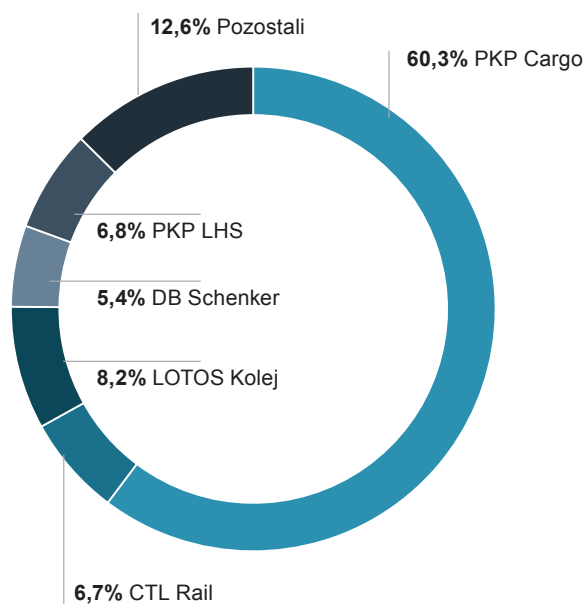
W celu optymalnego wykorzystania aktywów spółki Grupy Kapitałowej LOTOS zlecają transport kolejowy swoich produktów spółce LOTOS Kolej, która oferuje kompleksową usługę przewozową. Obejmuje ona wszystkie etapy kolejowego transportu towarów wraz z serwisem technicznym taboru. Spółka jest jedynym prywatnym przewoźnikiem w Polsce, który posiada potencjał do obsługi nie tylko przewozów całopociągowych, ale również przewozów pojedynczych wagonów, co stanowi istotną przewagę konkurencyjną na rynku. LOTOS Kolej dysponuje nowatorskim systemem logistyki kolejowej, pozwalającym m.in. w czasie rzeczywistym monitorować położenie i parametry techniczno-handlowe każdego uruchamianego pociągu. Spółka należy do ścisłej czołówki pod względem wykorzystywania najnowocześniejszych lokomotyw w kraju, co wpływa na zwiększenie efektywności przewozów i jest gwarancją jakości świadczonych usług.

Stały rozwój spółki spowodował, że obecnie LOTOS Kolej posiada potencjał pozwalający w pełni zabezpieczyć potrzeby przewozowe spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej LOTOS i w coraz większym stopniu świadczyć usługi przewozowe dla podmiotów zewnętrznych.

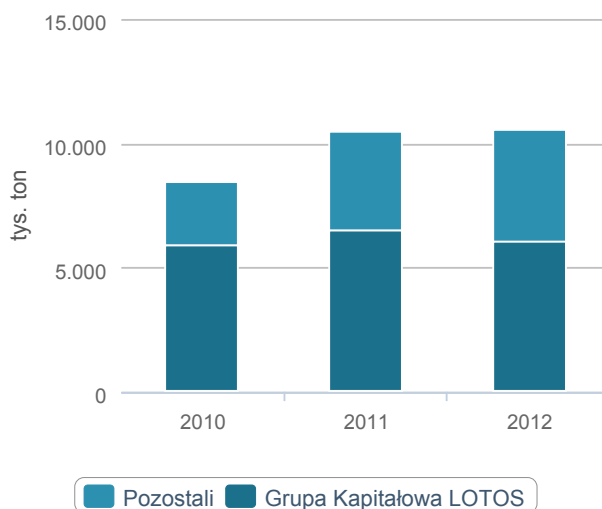
W 2012 r. LOTOS Kolej przewiozła ogółem ok. 10,6 mln ton, z czego na potrzeby kontrahentów spoza grupy kapitałowej ponad 4,4 mln ton.

LOTOS Kolej należy do czołowych przewoźników kolejowych w Polsce, zajmując drugie miejsce z udziałem w rynku na poziomie 8,21%.

Udział LOTOS Kolej w krajowym rynku przewozów towarowych w 2012 r.

Wielkość przewozów kolejowych zrealizowanych przez LOTOS Kolej (tys. ton)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Grupy Kapitałowej LOTOS.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego, styczeń 2013 r.

Plany rozwoju

Perspektywy rozwoju działalności produkcyjnej i handlowej Grupy Kapitałowej LOTOS będą determinowane przez potrzeby rynku i jednocześnie nakierowane na wzrost efektywności wykorzystania potencjału ekonomicznego rozbudowanej i zmodernizowanej rafinerii Grupy LOTOS w Gdańsku.

Paliwa

W obszarze paliwowym planujemy przede wszystkim dalsze włączenia do sieci nowych stacji ekonomicznych LOTOS Optima oraz konsekwentny rozwój segmentu Premium, w tym sieci stacji przyautostradowych. Dodatkowych szans upatrujemy w długoterminowych relacjach handlowych z koncernami międzynarodowymi oraz w rozpoczęciu współpracy z hipermarketami. Będzie to możliwe m.in. dzięki otwartości na nowe rozwiązania ułatwiające wzajemną współpracę i rozliczenia, np. elektroniczny transfer danych i e-faktury.

Oleje silnikowe i przemysłowe

Analizy krajowego rynku środków smarnych w segmencie olejów silnikowych do samochodów osobowych zakładają spadek zainteresowania produktami mineralnymi. W odpowiedzi na niekorzystną sytuację gospodarczą poszukujemy nowych możliwości rozwoju. Dzięki przewadze, jaką stanowi Serwis Olejowy spółki LOTOS Oil, mamy szansę na dalszy rozwój sprzedaży na potrzeby przemysłu i utrzymanie dużych udziałów w rynku.

Asfalty

W 2012 r. nastąpiło załamanie na rynku infrastruktury drogowej. Wiele firm budowlanych, realizujących inwestycje w zakresie budowy dróg, postawiono w stan upadłości likwidacyjnej. Wycofywanie się sektora bankowego z finansowania drogownictwa pozwala prognozować, że sytuacja ta może się utrzymać w 2013 r. Niepewność na rynku budowlanym skłania nas do przyjęcia strategii opierającej się na współpracy z korporacjami budowlanymi, mającymi zapewnione stabilne finansowanie własnej działalności. Wprowadzamy także do oferty nowe technologie i produkty, np. asfalty modyfikowane z dodatkiem gumy. Na 2013 r. planowane jest także przyjęcie nowej polityki handlowej spółki LOTOS Asphalt.

Logistyka

Rozwój logistyki Grupy LOTOS będzie się opierać na optymalizacji łańcucha dostaw, koncentracji działalności operacyjnej, wymianie produktów (SWAP) z innymi uczestnikami rynku, dalszej redukcji kosztów transportu i magazynowania oraz wzroście aktywności i konkurencji wśród podmiotów świadczących usługi logistyczne w kraju.

Trading

Nasze działania w obszarze tradingu w 2013 r. będą koncentrować się wokół optymalizacji struktury gatunków ropy naftowej, polegającej m.in. na zwiększaniu udziału dostaw surowca drogą morską. Przewidywane jest uruchomienie dostaw ropy naftowej wydobywanej przez LOTOS Geonafta na Litwie. Nadal prowadzone będą prace nad doskonaleniem i dalszą integracją kluczowych funkcji i kompetencji niezbędnych do zarządzania marżą zintegrowaną. W związku ze stabilizacją układu technologicznego rafinerii w Gdańsku w zakresie eksportu produktów naftowych nie przewidujemy większych zmian struktury i wolumenu sprzedaży. Wolumen sprzedaży eksportowej zależy od wielkości realizowanej sprzedaży na rynku krajowym, a także od poziomu i struktury przerobu ropy w rafinerii w Gdańsku. Możliwy jest niewielki spadek wolumenu sprzedaży eksportowej ze względu na planowany w 2013 r. postój remontowy rafinerii. Nadal realizowane będą zakupy i pożyczki uzupełniające asortyment produktów naftowych w ramach optymalizacji łańcucha dostaw.

Zrównoważony rozwój

Naszym celem jest budowa wartości firmy poprzez wykorzystanie dostępnych zasobów intelektualnych i materialnych oraz realizację programów rozwojowych w obszarach: poszukiwawczo-wydobywczym, przerobu ropy oraz handlowym. Rozwój ten odbywa się z poszanowaniem idei zrównoważonego rozwoju, którą rozumiemy, jako dążenie do stałego ograniczania oddziaływania na środowisko przy jednoczesnym docenieniu kapitału intelektualnego i doświadczenia pracowników. Stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej w działalności wiąże się dla nas z wytwarzaniem wysokiej jakości produktów o możliwie najniższej uciążliwości dla ludzi i środowiska w miejscu ich stosowania.

W TYM ROZDZIALE

<p>Wywiad z Prezesem Zarządu</p> <p>Wygrać przyszłość</p>	<p>Udział w polityce państwa</p> <p>3,9 mld zł do 2015 na inwestycje w poszukiwanie i wydobycie węglowodorów</p> 	<p>Cele strategiczne</p> <p>Społeczna odpowiedzialność 2012-2015</p>
<p>Środowisko</p> <p>100 tys. ton CO₂ mniej w 2012</p>	<p>Społeczeństwo</p> <p>721 godzin szkoleń o prawach człowieka</p> 	<p>Pracownicy</p> <p>99%</p> <p>pracowników objętych Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy</p>

Wygrać przyszłość. Wywiad z Pawłem Olechnowiczem, Prezesem Zarządu Grupy LOTOS S.A.

- Miniony rok był dla Grupy Kapitałowej LOTOS okresem budowy kultury firmy opartej na etycznych wartościach. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w tytule obecnego Zintegrowanego Raportu Rocznego.

Rok 2012 był czasem sukcesu Programu 10+. Inwestycji, dzięki której rafineria Grupy LOTOS zyskała całkowicie nowe możliwości zwiększenia przerobu ropy, jak i jakości tego procesu. Przyjęta po zakończeniu Programu 10+ strategia biznesowa wskazywała, jaka ma być firma w kolejnych perspektywach – w roku 2015 i 2020. W małym stopniu odnosiła się jednak do tego, jakie wartości i jaka świadomość muszą charakteryzować ludzi LOTOSU, by możliwe było osiągnięcie wszystkich założonych w niej celów. Określenie tych zasad nastąpiło w 2012 roku, kiedy to odwołaliśmy się do wspólnego wszystkim pracownikom firmy doświadczenia minionej dekady.

Tych pierwszych 10 lat budowy Grupy Kapitałowej LOTOS obfitowało w wyjątkowe dla nas wydarzenia. Stworzyliśmy pionowo zintegrowany koncern naftowy w czasach, gdy sam ten termin w polskich warunkach brzmiał nierealnie. Zrealizowaliśmy Program 10+, największą inwestycję gospodarczą w naszej części Europy, dzięki wizji i skupieniu wokół wspólnego przekonania, że ten sukces będzie możliwy. To doświadczenie ukształtowało nas na kolejne lata, a jednocześnie stworzyło podstawy wyrazistego systemu wartości. Nie narzuconego z zewnątrz, ale wypracowanego przez nas samych. W minionym roku został on usankcjonowany w polityce firmy.

Priorytetem roku 2012 było formalne zbudowanie podstaw pod wewnętrzny, jakościowy rozwój firmy. Dalszy jej rozwój jest niezbędny, żeby nie zaprzepaścić potencjału, jaki wypracowaliśmy w ostatnim dziesięcioleciu. Spójny, łączący ludzi system wartości, to w obecnych czasach źródło przewagi konkurencyjnej na rynku.

Przed Grupą LOTOS wiele ambitnych i dalekosiężnych planów, w które chcemy angażować się z takim samym przekonaniem, z jakim realizowaliśmy Program 10+. Pozytywne doświadczenie wyniesione z przeszłości pozwoli nam

przeprowadzić zmiany konieczne dla rozwoju firmy i umocnić styl zarządzania oparty na wartościach wspólnych wszystkim pracownikom.

Celem 2012 roku stało się stworzenie korporacyjnego systemu etycznego, którym będą się kierować pracownicy, i dzięki któremu ich praca będzie bardziej efektywna i skuteczna. „Światła strategii” w tym roku skierowane zostały na wartości intelektualne i emocjonalne oraz kompetencje firmy. Powstała wypracowana przez szeroką reprezentację pracowników i kadry kierowniczej Strategia społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r. Jednym z jej kluczowych elementów jest Program etyczny zawierający Kodeks etyki.

W 2012 roku w toku konsultacji społecznych – obejmujących wszystkich pracowników zarówno w Polsce, jak i zagranicą – opracowano etyczną wizję LOTOSU. Powstała wizja, która określa system wartości, jakim winni się kierować w swojej pracy ludzie, niezależnie od piastowanego stanowiska, realizowanych zadań czy miejsca w strukturze grupy kapitałowej. Mając oparcie w kulturze wartości i społecznej odpowiedzialności, w nowy okres wchodzimy dobrze przygotowani do wyzwań. Ten etap doskonalący nasze kompetencje w sferze intelektualnej i emocjonalnej był niezbędnym. Przygotował LOTOS na kolejną transformację. Dzięki temu, gdy wielu wokół nas zastanawia się, jak przetrwać niekorzystny czas, my już działamy, by wygrać przyszłość.

- Jaki charakter będzie miała planowana zmiana?

W 2013 roku rozpoczęliśmy realizację nowego programu rozwojowego „Efektywność i Rozwój”. Ta nazwa mówi sama za siebie. Wykorzystując dorobek minionej dekady, chcemy uczynić duży krok do przodu. Naszym celem jest uwolnienie potencjału inwestycyjnego, jaki mają podmioty tworzące grupę kapitałową. Program pozwoli części spośród nich funkcjonować w nowym wymiarze organizacyjnym i kapitałowym, dzięki czemu będą mogły znaleźć strategicznych partnerów mogących skutecznie umocnić ich pozycję na rynku w obszarach, które nie są bezpośrednio związane z podstawowym biznesem koncernu naftowego. Pozostałym spółkom Grupy Kapitałowej LOTOS pozwoli natomiast zwiększyć efektywność funkcjonowania, przy jednoczesnym ograniczeniu ryzyka inwestycyjnego, co w obecnych warunkach rynkowych ma duże znaczenie.

Mówiąc o istocie zmiany, muszę podkreślić, że ma ona charakter głęboko motywujący. Dotyczy to zarówno kadry menadżerskiej, jak i pracowników. W niełatwych czasach sprzyjających chęci przeczekania, dynamicznie wychodzimy z programem rozwoju. Odpowiedzialnie komunikujemy się z ludźmi, tłumacząc im, w jaki sposób podchodzimy do redefiniowania naszego kapitału, także intelektualnego. Człowiek jest najważniejszym ogniwem zmiany. To on znajduje się w centrum nowego programu.

LOTOS ma dobre doświadczenia z okresu transformacji, gdyż w większości ci sami ludzie przeobrażali Rafinerię Gdańską w liczący się dziś na międzynarodowym rynku koncern naftowy. Ten społeczny kapitał tworzy potencjał wieloletniego rozwoju. Daje szansę, która przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy i budowy innowacyjnych modeli biznesowych z korzyścią dla otoczenia, w jakim funkcjonujemy.

- Jak wygląda sprawa złoża Yme i perspektyw pozyskania przez LOTOS własnej ropy ze złóż pod Morzem Norweskim?

Jak wielokrotnie informowaliśmy, wystąpiły tam poważne trudności techniczne, z którymi nie mogły się uporać dwie spółki odpowiedzialne za przygotowanie i rozpoczęcie eksploatacji: SBM Offshore (właściciel platformy wydobywczej) i Talisman Energy (operator złoża Yme). Spór obu tych podmiotów wywołał dla nich poważne konsekwencje giełdowe i finansowe. LOTOS miał do wyboru albo strategię wypowiedzenia wojny prawnej i toczenia jej przez wiele lat z niepewnymi skutkami, albo podejmowanie konstruktywnych, silnie osadzonych w realiach biznesowych działań zmierzających do rozwiązania problemu. Wybraliśmy drugą opcję i okazało się, że była to bardzo trafna decyzja. Według porozumienia zawartego 12 marca 2013 roku wadliwa platforma zostanie usunięta ze złoża Yme, co otworzy drogę do przyszłej eksploatacji złoża. Udziałowcom koncesji Yme, w tym LOTOS E&P Norge wypłacone zostało odszkodowanie w wysokości w sumie 470 mln

USD. Pragnę podkreślić, że byliśmy nie tylko inicjatorem, ale i jedną z głównych sił napędowych skłaniających do zawarcia tego porozumienia.

Negocjacje między stronami w sprawie zakończenia konfliktu dotyczącego przyszłej eksploatacji złoża rozpoczęto w czerwcu 2012 roku w Gdańsku z inicjatywy Grupy LOTOS. Osiągnięto porozumienie, dzięki racjonalnej współpracy i dobrej woli wszystkich współwłaścicieli koncesji. Zaangażowanie managerów Grupy LOTOS odpowiedzialnych za realizację projektu, jak też doradców prawnych i finansowych spółki, było kluczowe dla powodzenia tej złożonej operacji.

Dzięki zawartemu porozumieniu LOTOS odzyskał możliwość alternatywnego zagospodarowania złoża lub rynkowej sprzedaży swoich udziałów w koncesji Yme.

W 2013 roku LOTOS ma zamiar rozszerzyć ekspansję na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Planuje zakup udziałów w koncesjach wydobywczych, co pozwoli m.in. uruchomić tzw. tarczę podatkową i uzyskać zwrot większej części kapitału zainwestowanego w Yme.

- Strategia społecznej odpowiedzialności i Program etyczny oraz wspomniany Program Efektywność i Rozwój to nie jedyne zobowiązania LOTOSU wobec społeczeństwa, w jakie obfitował miniony rok. Firma należy do sygnatariuszy Deklaracji zrównoważonego rozwoju polskiego biznesu, ogłoszonej w 2012 r.

Zobowiązanie do prowadzenia działalności w sposób uwzględniający perspektywę zrównoważonego rozwoju jest wpisane nie tylko w naszą strategię, ale i w misję. Uznanie tej zasady za ważną spowodowało, że odpowiedzieliśmy na zaproszenie Ministerstwa Gospodarki, by włączyć się w prace nad dokumentem określającym najważniejsze wyzwania, przed jakimi stoją polscy przedsiębiorcy, w - zdawałoby się - odległej perspektywie 2050 roku.

Zawarta w Deklaracji wizja zrównoważonego rozwoju obejmuje sześć kluczowych obszarów: kapitał społeczny, kapitał ludzki, infrastrukturę, zasoby naturalne, energię oraz jakość państwa i jego instytucji.

O jednym z nich – energii - mówiliśmy w czerwcu 2012 r. po podpisaniu Deklaracji, wskazując na kontekst bezpieczeństwa w sektorze energii, silnie powiązanego z zapewnieniem stabilnych dostaw surowców energetycznych na polski rynek. Nie mniej ważnym obszarem dla funkcjonowania Grupy Kapitałowej LOTOS są zasoby naturalne, obejmujące surowce energetyczne, w tym gaz ziemny i ropę naftową, ale także takie dobra jak gleba, woda, powietrze, biomasa i ekosystem. Należy mieć świadomość, że to biznes w dużej mierze odpowiada za dotychczasowy sposób czerpania z zasobów naturalnych - przemysł, transport, usługi i rolnictwo zużywają około 70% energii. Konieczna jest zmiana wzorców produkcji i konsumpcji na bardziej zrównoważoną oraz gospodarowanie w obiegu zamkniętym, powodującym ograniczenie marnowania surowców i energii.

Otwieramy się także na nowe rozwiązania. Partnerstwo z takimi firmami, jak PGNiG czy CalEnergy stwarzają nam możliwości szerszego działania na rynku surowców. Jesteśmy zainteresowani również wykorzystaniem szans, jakie dla polskiej gospodarki powstaną dzięki nowo powołanemu programowi Inwestycje Polskie. Już w 2012 r. nawiązaliśmy współpracę ze spółką Azoty Tarnów, dzięki której mamy możliwość stać się jednymi z pierwszych jego beneficjentów. Analizujemy warunki potencjalnych projektów inwestycyjnych.

Wiele innowacyjnych rozwiązań powstaje także w rafinerii. Dokładamy starań, by maksymalizować ponowne wykorzystanie surowców naturalnych. Dbamy o stałe poprawianie efektywności wykorzystania energii poprzez wymianę urządzeń na nowe, bardziej wydajne, monitorowanie zużycia energii i określanie kierunków jej oszczędzania oraz odzysk energii z gazów zrzutowych.

Biznes działa w otoczeniu przyrodniczym i często negatywnie wpływa na funkcje ekosystemów. Nie można ignorować tego faktu i nieodpowiedzialnie zanieczyszczać środowiska bądź marnotrawić energię i wodę. Oszczędne gospodarowanie zasobami, ochrona środowiska, korzystanie z niskoemisyjnych, nowoczesnych technologii, a także edukowanie klientów, czy podwykonawców nie jest modą, na którą mogą pozwolić sobie nieliczni. Jest to wyzwanie dla wszystkich firm w Polsce, niezależnie od ich wielkości. Tą zasadą kierujemy się także w LOTOSIE.

Ignorowanie istotnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne i traktowanie ich, jako odległych, doprowadzi z jednej strony do degradacji środowiska i pogorszy warunki życia przyszłych pokoleń, ale też spowoduje spadek efektywności i konkurencyjności. W 2012 roku dokonaliśmy w Grupie LOTOS bardzo ważnej dla ochrony środowiska zmiany, polegającej na wprowadzeniu - jako surowca do produkcji wodoru i głównego nośnika energii - gazu ziemnego. Dzięki temu osiągnęliśmy dwa cele: pierwszy to obniżenie emisji podstawowego gazu cieplarnianego, czyli dwutlenku węgla (w samym tylko 2012 roku o 100 tys. ton), i drugi - znaczące obniżenie emisji innych zanieczyszczeń energetycznych, w tym dwutlenku siarki (o blisko 1,5 tys. ton) i pyłu (o 150 ton). Tego typu działanie stanowić powinno dla naszego otoczenia potwierdzenie, że deklaracje o zrównoważonym rozwoju mają dla LOTOSU praktyczne zastosowanie.

- Sektor naftowy stoi jednak także przed wyzwaniami zrównoważonego rozwoju, w obliczu których aktywność pojedynczej firmy nie jest wystarczająca. Zarówno rządy krajowe, jak i Komisja Europejska wywierają swoimi decyzjami znaczący wpływ na funkcjonowanie firm tej branży.

W przypadku naszej branży takich kluczowych wyzwań jest kilka, a Grupa LOTOS aktywnie włącza się w kreowanie korzystnych rozwiązań. Odgrywamy kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa sektora energii w kraju, co powoduje, że ten obszar ma swoje odzwierciedlenie zarówno w strategii biznesowej, jak i w strategii społecznej odpowiedzialności naszej grupy kapitałowej.

Jednym z przykładów kwestii, które wymagają naszej aktywności, jest funkcjonowanie w Polsce Narodowego Celu Wskaźnikowego, który jest realizowany poprzez stosowanie biokomponentów i biopaliw. Są one droższe niż paliwa mineralne, stąd realizacja tego celu znacząco wpływa na koszt energii w transporcie. W naszej ocenie istniejąca możliwość zredukowania NCW jest dobrym rozwiązaniem. Oczekujemy rozszerzenia możliwości realizacji NCW w oparciu o stosowanie nowych technologii, jak np. technologia współwodornienia oraz w oparciu o inne rodzaje energii ze źródeł odnawialnych, takich jak biogaz czy „zielona” energia elektryczna.

Istotne są też propozycje Komisji Europejskiej zmierzające do zmiany systemu opodatkowania energii, prowadzące do uzależnienia poziomu opodatkowania od wartości energetycznej paliwa i emisji CO₂ przypisywanej do danego paliwa. Mogą one spowodować możliwość wystąpienia ryzyka zmian struktury popytu na paliwa. Podjęliśmy działania we współpracy z polskim rządem i poprzez swoje członkostwo w Central Europe Energy Partners (CEEP), by nie dopuścić do niekorzystnych rozwiązań. Nasza aktywność na forum Unii Europejskiej ma swoje potwierdzenie w coraz szerszej reprezentacji branży skupionej wokół CEEP. Liczymy, że wspólnie zapewnimy jej korzystne perspektywy, przy uwzględnieniu wyzwań związanych ze zrównoważonym rozwojem.

Udział w polityce państwa

Grupa LOTOS uczestniczy w realizacji polityki państwowej dotyczącej szeroko pojętego sektora energii. Nasi przedstawiciele biorą udział w eksperckich zespołach powoływanych przez administrację państwową, których celem jest wypracowywanie nowych rozwiązań legislacyjnych w sektorze energii oraz uczestniczą w konsultacjach społecznych projektów ustaw regulujących działalność sektora.

Ponadto Grupa LOTOS uczestniczy w posiedzeniach Komisji Międzyrządowych Rosji, Kazachstanu, Azerbejdżanu, Ukrainy i Białorusi. Wspieramy informacyjnie Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Skarbu Państwa i Ministerstwo Spraw Zagranicznych przy organizacji spotkań na najwyższym szczeblu rządowym i państwowym w zakresie funkcjonowania sektora energii.

Zasady określone w Kodeksie etyki Grupy Kapitałowej LOTOS zakładają naszą apolityczność, co znajduje swoje potwierdzenie w fakcie, iż w żaden sposób nie wspieramy ugrupowań politycznych.

Okoliczności te pozwalają nam na uczestniczenie, w oparciu o transparentne zasady postępowania, w procesie lobbingsowym, a także na realizowanie polityki rządu oraz współtworzeniu unormowań prawnych w zakresie zagadnień dotyczących sektora energii, ze szczególnym uwzględnieniem rynku paliwowego. Współdziałamy z administracją publiczną także poprzez organizacje branżowe i biznesowe, których jesteśmy członkiem.

Strategia biznesowa Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2011-2015 oraz jej kierunki rozwoju do 2020 r. wskazują, jako jeden z celów strategicznych, zwiększanie naszej roli w umacnianiu bezpieczeństwa sektora energii Polski poprzez intensyfikację działań związanych ze wzrostem wydobycia węgla kamiennego i zwiększeniem konwersji przerobu ropy, poprawę bilansu paliwowego kraju oraz wykorzystanie efektu synergii między przemysłem rafineryjnym a innymi branżami sektora. Ponadto jednym z kluczowych celów Strategii społecznej odpowiedzialności do 2015 r. jest podejmowanie i udział w inicjatywach nakierowanych na podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w sektorze energii w Polsce i w krajach, w których Grupa LOTOS jest aktywna biznesowo, w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska.

Zapisy dotyczące wspierania bezpieczeństwa Polski w sektorze energii w kluczowych dla firmy dokumentach, wskazują na wagę tego zagadnienia w naszej działalności.

W 2012 r. Grupa Kapitałowa LOTOS realizowała przywołane cele poprzez szereg działań na arenie krajowej i międzynarodowej. Wśród nich należy wskazać:

- współpracę w zakresie integracji sektora energii w ramach wspólnej polityki Unii Europejskiej;
- uczestnictwo merytoryczne poprzez wsparcie informacyjne i eksperckie w projektach rozwojowych i infrastrukturalnych inicjowanych przez państwo, mających na celu poprawę bezpieczeństwa w sektorze energii, takich jak np. poszukiwanie gazu łupkowego;
- aktywność w procesie legislacyjnym w Polsce i w Unii Europejskiej w zakresie regulacji dotyczących sektora energii.

Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS ukierunkowana jest na dynamiczny rozwój segmentu poszukiwawczo-wydobywczego i w pełni wpisuje się w politykę jej aktywnego udziału w budowie bezpieczeństwa Polski w sektorze energii.

Badania nad złożami niekonwencjonalnymi

LOTOS Petrobaltic wraz z innymi podmiotami oraz uczelniami i instytucjami badawczymi stworzył w 2012 r. konsorcjum naukowe, które ma wspierać rozwój innowacyjnych technologii poszukiwania i wydobycia gazu ziemnego ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce. Konsorcjum powołano dla realizacji projektów badawczych w ramach programu „Blue Gas - Polski Gaz Łupkowy”. To wspólne przedsięwzięcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Agencji Rozwoju Przemysłu ma za zadanie wspierać wiodące projekty badawczo-rozwojowe w obszarze poszukiwań i eksploatacji gazu z łupków. To istotny krok w kierunku stworzenia forum wymiany myśli naukowo-badawczej, zapewniającego dostęp do wyników wspólnych prac, jak również umożliwiającego opracowanie rozwiązań specyficznych dla niezbadanych dotąd polskich złóż niekonwencjonalnych.

Zgodnie z obecną strategią Grupa Kapitałowa LOTOS planuje prowadzić prace związane z poszukiwaniem złóż gazu łupkowego na terenie posiadanych koncesji na obszarze Morza Bałtyckiego, a także na Litwie. Do 2015 r. na inwestycje związane z poszukiwaniem i wydobyciem węglowodorów zamierzamy przeznaczyć 3,9 mld zł. Głównym partnerem tych działań w Polsce będzie Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo.

Aktywność w procesie legislacyjnym

Uczestniczymy w pracach nad nowelizacją ustawy dotyczącej zapasów obowiązkowych w Polsce, w celu dostosowania regulacji prawnych do wymogów Unii Europejskiej (Dyrektywa 2009/119/WE) oraz w pracach w zakresie energii ze źródeł odnawialnych w transporcie (Dyrektywa 2009/28/WE, Dyrektywa 2009/30/WE). Braliśmy także udział w opiniowaniu projektów aktów prawnych dotyczących sektora energii, takich jak Prawo energetyczne, Prawo gazowe, Prawo geologiczne i górnicze oraz ustawa o odnawialnych źródłach energii. Angażujemy się w proces legislacyjny zmierzający do ograniczenia tzw. szarej strefy oraz do ujęcia wszystkich regulacji w obszarze paliw płynnych w jednym akcie prawnym - Prawo naftowe. Uczestniczyliśmy w opiniowaniu takich dokumentów jak projekt ustawy o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, a także projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.

Działalność Central Europe Energy Partners (CEEP)

W 2012 r. Grupa LOTOS wspierała działalność CEEP, jako jeden z członków założycieli tego stowarzyszenia. CEEP jest międzynarodowym think-tankiem reprezentującym interesy sektora energii z Europy Centralnej na forum Unii Europejskiej.

CEEP aktywnie brał udział we wszystkich ważniejszych wydarzeniach dotyczących sektora energii organizowanych na forum Unii. Był uczestnikiem konsultacji organizowanych przez Komisję Europejską, brał udział w przygotowywaniu materiałów eksperckich na potrzeby instytucji UE, uczestniczył w grupach roboczych, w tym m.in. w Berlin Fossil Fuels Forum i European Energy Nuclear Forum. Stowarzyszenie jest także partnerem Okrągłego Stołu ds. Węgla w Parlamencie Europejskim oraz wspiera Okrągły Stół ds. Gazu Łupkowego. Jest także współorganizatorem największego wydarzenia sektora węglowego w Brukseli i Belgii – Europejskich Dni Węglowych w Parlamencie Europejskim. Szczególnie ważna jest dla nas możliwość uczestniczenia poprzez CEEP w Stole Rafineryjnym Komisji Europejskiej, co umożliwia reprezentowanie naszych poglądów na forum Unii.

W 2012 r., na zlecenie CEEP został przygotowany przez Ernst & Young raport „Analysis of Central European Energy Sector”, nazywany także Raportem Praskim. Przedstawia on bieżącą sytuację, ale także wyzwania dla sektora energii w państwach Europy Centralnej. Jego prezentacja miała miejsce w kilku europejskich miastach, m.in. w Pradze, Budapeszcie, Wilnie, Berlinie oraz Katowicach, z udziałem przedstawicieli instytucji europejskich, administracji państw europejskich oraz przemysłu.

Konferencja „The Energy Sector in Central Europe. Challenges, Opportunities and Pitfalls” w Pradze. Kwiecień 2012 r. Przemawia Günter Verheugen, były Komisarz UE ds. przemysłu i przedsiębiorczości.

Prezes Paweł Olechnowicz aktywnie uczestniczył w konferencji „Energy Summit 29+1” w Budapeszcie. Październik 2012 r.

Unikalnym w skali Europy Centralnej przedsięwzięciem podjętym przez CEEP w 2012 r. była zorganizowana w Budapeszcie konferencja „29+1”, gdzie „29” oznacza liczbę prezesów i członków zarządów największych firm sektora energii z regionu, z „1”, czyli Komisarzem UE ds. Energii G. Oettingerem. Forum zapewnia możliwość swobodnej dyskusji i wymiany poglądów. Kolejne spotkanie w takiej formule jest planowane w 2013 r. w Wilnie.

Rozwój działalności petrochemicznej

W 2012 r. rozpoczęliśmy prace nad nowym projektem rozwojowym – dywersyfikacją działalności poprzez petrochemię. W listopadzie 2012 r. Grupa LOTOS podpisała porozumienie z Zakładami Azotowymi w Tarnowie-Mościcach (Azoty Tarnów), dotyczące wykonania wstępnego studium wykonalności dla zbudowania produkcyjnego kompleksu petrochemicznego, dwuwariantowo: kompleksu pirolizy (krakingu parowego) wraz z produkcją poliolefin i zespołu instalacji wydziałania aromatów. Wyniki studium wykonalności pozwolą na rozpoczęcie prac projektowych nad wybranym wariantem.

Nowy projekt i współpraca z Azotami Tarnów pozwolą na uzyskanie efektu synergii dzięki wydłużeniu łańcucha technologicznego i produkcji wyrobów wysoko przetworzonych oraz surowców dla potrzeb petrochemii z lepszym wykorzystaniem istniejącej infrastruktury przemysłowej, a także bliskością portu w Gdańsku.

Cele strategiczne

Obszar społecznej odpowiedzialności biznesu oraz szerzej – zrównoważonego rozwoju są wpisane w wizję prowadzenia działalności przez Grupę Kapitałową LOTOS. Zagadnienia te mają swoje odzwierciedlenie w Strategii biznesowej, a także w Strategii społecznej odpowiedzialności (*ang. Corporate Social Responsibility, CSR*). W 2012 r. Zarząd Grupy LOTOS przyjął zaktualizowaną Strategię CSR dla grupy kapitałowej, obowiązującej - podobnie jak w przypadku Strategii biznesowej – do 2015 r.

W pracach nad nową perspektywą strategiczną w zakresie CSR kierowaliśmy się wytycznymi międzynarodowej normy ISO 26000, która zdefiniowała ten nurt zarządzania organizacją, jako odpowiedzialność za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko poprzez przejrzyste i etyczne zachowania, które:

- przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju,
- uwzględniają oczekiwania interesariuszy (osób lub grup, które są zainteresowane decyzjami lub działaniami firmy),
- są zgodne z mającym zastosowanie prawem i spójne z międzynarodowymi normami zachowania,
- są wprowadzone w całej firmie i praktykowane w działaniach w obrębie jej strefy wpływów.

Zgodnie z przyjętymi w naszym postępowaniu zasadami, jako firma społecznie odpowiedzialna, dążymy do:

- uwzględniania kwestii społecznych i środowiskowych w procesach decyzyjnych,
- ponoszenia odpowiedzialności za wpływ podejmowanych decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko,
- budowania modeli biznesowych wpływających na tworzenie dodatkowej wartości dla firmy i jej interesariuszy,
- integrowania celów biznesowych z istotnymi kwestiami społecznymi i środowiskowymi.

Strategia społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r. określiła cele kluczowe w poszczególnych obszarach działalności. Każdemu z nich towarzyszy zasób celów i planów działań operacyjnie wspierających osiągnięcie zakładanych w Strategii wyników.

- **W dziedzinie inwestowania w zasoby ludzkie** naszym celem jest zapewnienie wysokokwalifikowanych pracowników niezbędnych dla skutecznej realizacji strategii biznesowej oraz udoskonalenie kultury organizacyjnej w oparciu o przyjęte wartości.
- **W zakresie wzmocnienia sfery zdrowia i bezpieczeństwa** jako priorytetowe traktujemy podniesienie świadomości i poziomu zaangażowania kadry kierowniczej i pracowników oraz podwykonawców w poprawę bezpieczeństwa pracy.
- **W zakresie integracji z otoczeniem lokalnym** kluczowe jest dla nas podejmowanie działań przyczyniających się do trwałego rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych istotnych dla otoczenia lokalnego.
- **W obszarze zarządzania zasobami naturalnymi w procesie produkcji** dążymy do ograniczania ryzyka środowiskowego w działalności oraz do stałego minimalizowania stopnia oddziaływania na środowisko naturalne.

- **W sferze etyki i przeciwdziałania nadużyciom** doskonalimy sposób zarządzania poprzez dbałość o etykę postępowania i transparentność procesów biznesowych oraz zabezpieczanie organizacji przed ryzykiem nieprawidłowości.
- **W sferze partnerskich relacji z otoczeniem rynkowym** jako strategiczne traktujemy trwałe relacje z klientami, do których dążymy poprzez zrozumienie ich potrzeb oraz zapewnienie oczekiwanej jakości i bezpieczeństwa produktów.
- **W obszarze bezpieczeństwa w sektorze energii** celem jest udział w inicjatywach nakierowanych na podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w sektorze energii w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska.
- **W dziedzinie komunikowania** celem jest zapewnienie pracownikom terminowej i dostosowanej do ich zróżnicowanych potrzeb komunikacji oraz wykształcenie kultury organizacyjnej opartej o wielokierunkową, otwartą komunikację, w tym rozwój systemu konsultacji społecznych w grupie kapitałowej.

**Jowita
Twardowska**

Dyrektor ds.
Komunikacji i CSR
Grupy LOTOS S.A.

Wzrost skuteczności w dziedzinie CSR

W celu osiągnięcia jak najwyższego poziomu skuteczności przyjętej Strategii społecznej odpowiedzialności wypracowaliśmy - poprzez szerokie konsultacje - szczegółowe plany operacyjne oraz mierniki celów w każdej z kluczowych dziedzin zapisanych w strategii. Za nadzór nad ich realizacją odpowiadają liderzy poszczególnych obszarów, raportujący do Zarządu Grupy LOTOS. Zastosowany przez nas sposób postępowania w tym zakresie jest tożsamy z przyjętym w odniesieniu do strategii biznesowej.

Wewnętrzną sprawozdawczość osiągniętych wyników zapewniliśmy poprzez opracowanie w 2012 roku specjalnie na nasze potrzeby narzędzia do monitorowania postępów we wdrażaniu strategii CSR w kolejnych latach. Odpowiada ono aktualnym potrzebom w zakresie biznesowego raportowania Spółki. Narzędzie umożliwia prezentację postępów we wdrażaniu strategii na kilku poziomach: skumulowanym poziomie realizacji strategii CSR, poszczególnych obszarów oraz celów kluczowych, operacyjnych i działań. Każdemu z kluczowych obszarów strategii przypisaliśmy wagi zgodne z kryteriami zastosowanymi przy ocenie dojrzałości organizacyjnej firmy.

Uwzględniając wszystkie powyższe kryteria, w raportowanym okresie cele kluczowe założone na 2012 rok udało nam się osiągnąć w 96%. W tym czasie zrealizowaliśmy 93 spośród 97 zaplanowanych działań operacyjnych. Nieliczne przypadki odchylenia od planu były spowodowane zmianami organizacyjnymi i technologicznymi w firmie, miały one zatem w większości charakter obiektywny.

Mechanizmy społecznej odpowiedzialności podlegają w Grupie Kapitałowej LOTOS ocenie dojrzałości na równi z innymi kluczowymi obszarami zarządzania. Ocena przeprowadzana jest raz w roku, a jej pilotażowe wdrożenie nastąpiło w 2011 r. Ten wewnętrzny tryb ewaluacji strategii pozwala nam odpowiednio wcześniej szacować ryzyka związane z realizacją strategii CSR oraz podejmować ewentualne działania korygujące także w aspekcie innych kluczowych obszarów zarządczych.

Należy podkreślić, że CSR włączony m.in. dzięki opisanym mechanizmom do głównego nurtu zarządzania, wspiera doskonalenie wielu praktyk w organizacji oraz przyczynia się do wzrostu efektywności jej działania, jako całości. Umiejętnie wdrożona strategia angażuje firmę w osiąganie zakładanych celów we wszystkich obszarach mających wpływ na jej skuteczność biznesową. Taki rodzaj współlistnienia perspektywy społecznej i gospodarczej spełnia także istotną rolę edukacyjną, przyczyniając się do wzrostu świadomości pracowników w odniesieniu do problematyki zrównoważonego rozwoju oraz społecznej odpowiedzialności.

Na skuteczną realizację naszych działań ma też wpływ otwartość, z jaką podchodzimy do współpracy z partnerami

biznesowymi i społecznymi w zakresie wspierania zrównoważonego rozwoju zarówno w ramach branży, jak i w wymiarze ogólnospołecznym. Potwierdzeniem naszego zaangażowania jest przynależność do grona sygnatariuszy **Deklaracji w sprawie zrównoważonego rozwoju w branży energetycznej w Polsce**, ogłoszonej z inicjatywy jednego z naszych kluczowych partnerów biznesowych - spółki PGNiG. Deklaracja podkreśla:

- potrzebę zapewnienia sprawnego funkcjonowania firm i całej branży, mając na względzie zarówno bezpieczeństwo energetyczne, jak i ochronę środowiska,
- potrzebę wspólnej promocji energooszczędnych rozwiązań, opracowania i wdrażania czystszych i efektywnych technologii, przewyższania barier dla inwestycji w sektorze energetyki oraz uwzględniania wpływu na środowisko na każdym etapie realizacji inwestycji,
- potrzebę budowania otwartego rynku, na którym skutecznie realizowane są prawa przyznane odbiorcom i dostawcom energii,
- troskę o klientów, z uwzględnieniem odbiorców wrażliwych społecznie, poprzez wypracowanie programów pomocy ułatwiających im dostęp do energii,
- uczestnictwo w rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz uwzględnienie możliwości, które dla energetyki odnawialnej tworzą nowe osiągnięcia nauki i techniki oraz konsekwentne i stabilne uwarunkowania regulacyjne,
- poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wyrównanie szans rozwoju kobiet i mężczyzn w miejscu pracy.

Polityka środowiskowa

Grupa Kapitałowa LOTOS, zgodnie z deklaracją zawartą w misji, dąży do prowadzenia swojej działalności we wszystkich obszarach w sposób zrównoważony, przy poszanowaniu określonych prawem warunków środowiskowych i z zachowaniem zasad społecznej odpowiedzialności biznesu (*ang. Corporate Social Responsibility, CSR*).

Nasza polityka środowiskowa jest ukierunkowana na czystą produkcję, rozumianą jako stałe dążenie do zmniejszania zużycia mediów i surowców, ograniczanie emisji zanieczyszczeń, efektywne zagospodarowanie odpadów, a także bezpieczeństwo w zakresie prowadzenia procesów przemysłowych w taki sposób, aby skutecznie zapobiegać awariom. Zasadę ostrożności stosujemy poprzez identyfikację i właściwe zarządzanie ryzykiem na każdym etapie prowadzonej działalności począwszy od działań poszukiwawczo-wydobywczych, przez planowanie i realizację produkcji po działania handlowe. Przy ocenie poszczególnych ryzyk bierzemy pod uwagę m.in. ich potencjalne skutki środowiskowe czy bezpieczeństwo ludzi. Ryzyka, w tym ocenę oddziaływania na środowisko, badamy także przy realizacji poszczególnych projektów, w tym przedsięwzięć inwestycyjnych. Działania zapobiegawcze zależą od dokładnej analizy każdego z ryzyk oraz ich znaczenia dla funkcjonowania organizacji i jej otoczenia zewnętrznego.

Stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej w działalności oznacza również wytwarzanie wysokiej jakości produktów o możliwie najniższej uciążliwości dla środowiska w miejscu ich stosowania.

Odpowiedzialność środowiskowa stanowi jeden z trzech najważniejszych obszarów naszej Strategii społecznej odpowiedzialności, wspierając jednocześnie osiąganie zakładanych przez nas celów biznesowych w poszczególnych segmentach działalności.

FILARY STRATEGII SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ LOTOS DO 2015 ROKU

I ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOŁECZNA	II ODPOWIEDZIALNOŚĆ ŚRODOWISKOWA	III ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESOWA
Tworzenie wartości korzystnych dla otoczenia społecznego	Tworzenie wartości korzystnych dla środowiska naturalnego	Tworzenie wartości korzystnych ekonomicznie i gospodarczo
Nasza działalność cechuje się poszanowaniem kapitału intelektualnego i różnorodności, przestrzeganiem praw człowieka, w tym swobody wypowiedzi i wolności zrzeszania się. Przyczyniamy się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego w regionie swego oddziaływania. Przeciwdziałamy wykluczeniu oraz innym problemom społecznym w	Dążymy do stałego ograniczania negatywnego wpływu swojej działalności na środowisko naturalne poprzez stosowanie wysokich standardów wydobywania, produkcji i przerobu węglowodorów, a także spełnianie wymagających norm środowiskowych w procesie produkcji, transportu i sprzedaży produktów ropopochodnych. W działalności wydobywczej stosujemy najlepsze dostępne obecnie techniki i zasady postępowania, stale analizując możliwości stwarzane w tym zakresie przez nowe technologie. Zmierzamy do rozpoznania i rozwinięcia możliwości	Przykładamy wagę do zarządzania relacjami z otoczeniem w sposób przewidywalny i obliczalny, zgodny z zasadami etyki, z zachowaniem przejrzystości i partnerstwa. Wpływa to na sposób, w jaki dążymy do osiągania zysków i wzrostu wartości w długiej perspektywie. Nasza odpowiedzialność przejawia się w inicjowaniu działań zmierzających do zwiększania bezpieczeństwa w sektorze energii w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska. Zapewniamy stabilne dostawy paliw na rynek, a także uczestniczymy w poszukiwaniach i wydobywaniu złóż węglowodorów,

Kluczowym celem Strategii CSR Grupy Kapitałowej LOTOS w obszarze zarządzania zasobami naturalnymi w procesie produkcji jest ograniczenie ryzyka środowiskowego oraz dążenie do stałego minimalizowania stopnia negatywnego oddziaływania na środowisko.

Osiągnięcie celów Strategii CSR poddawane jest monitoringowi w okresach zbieżnych z oceną stopnia realizacji Strategii biznesowej grupy kapitałowej.

Dodatkowo, zdecydowana większość spółek Grupy Kapitałowej LOTOS, w ramach zintegrowanego systemu zarządzania, ma wdrożony i certyfikowany system zarządzania środowiskowego zgodny z wymogami normy PN-N-14001. Zakłada on funkcjonowanie procedur dotyczących identyfikacji aspektów środowiskowych na wszystkich etapach działalności, określanie celów i zadań środowiskowych, właściwe gospodarowanie odpadami oraz monitorowanie procesów i działań mających wpływ na środowisko. Określany jest szczegółowy plan monitorowania środowiskowego we wszystkich obszarach działalności. W przypadku stwierdzenia odchylenia od założonych parametrów inicjowane są odpowiednie działania korygujące, zaś w przypadku stwierdzenia potencjalnego zagrożenia środowiskowego podejmowane są działania zapobiegawcze.

Traktowanie ochrony środowiska, jako jednego z kluczowych wyróżników kultury firmy, znalazło swoje dodatkowe potwierdzenie w zapisach obowiązującego od 2013 r. Kodeksu etyki.

Wśród naszych najważniejszych celów znajduje się prowadzenie działalności biznesowej przy uwzględnieniu dbałości o środowisko i ograniczaniu skali oddziaływania zakładów Grupy Kapitałowej LOTOS, mogącego skutkować pogorszeniem jakości życia w ich otoczeniu. Chcemy rozwijać się w sposób zrównoważony, szanujący potrzeby przyszłych pokoleń. Racjonalnie wykorzystujemy surowce i media energetyczne oraz stosujemy rozwiązania technologiczne przyjazne dla środowiska, spełniające kryteria doboru najlepszych dostępnych technik (*ang. Best Available Techniques*). Staramy się także kształtować odpowiedzialne postawy ekologiczne pracowników.

Przyjęte podejście do środowiska wyraża się przez:

- działanie zgodne z wewnętrznymi procedurami, służącymi zapewnieniu zgodności prowadzonych procesów z wymogami prawa w dziedzinie ochrony środowiska;
- wdrażanie rozwiązań służących ograniczaniu skali oddziaływania Grupy Kapitałowej LOTOS na środowisko;
- zaangażowanie w edukację, służącą kształtowaniu świadomości ekologicznej w organizacji i jej społecznym otoczeniu;
- dbałość o środowisko w miejscu pracy, a także poza nim.

Źródło: Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

Jako firma świadoma skali i charakteru swojego oddziaływania, zadeklarowaliśmy przestrzeganie norm międzynarodowych właściwych przedsiębiorstwom odpowiedzialnie zarządzającym swoim wpływem na środowisko. Potwierdzeniem tego jest publiczne poparcie i zobowiązanie do stosowania w działalności zasad określonych przez największą na świecie

organizację, propagującą idee odpowiedzialności społecznej i środowiskowej, tj. UN Global Compact. Grupa LOTOS, jako jej członek, w swojej działalności:

- przewencyjnie podchodzi do środowiska naturalnego,
- podejmuje inicjatywy mające na celu promowanie postaw odpowiedzialności ekologicznej,
- stosuje i rozpowszechnia przyjazne środowisku technologie.

Zagadnieniami związanymi z ochroną środowiska w Grupie LOTOS zajmuje się wyspecjalizowana komórka organizacyjna. Poza monitorowaniem sposobu i zakresu oddziaływania na środowisko obiektów produkcyjnych Spółki w Gdańsku oraz analizą w aspekcie zgodności ilości i jakości emitowanych zanieczyszczeń, wytwarzanych odpadów, odprowadzanych ścieków i wód czy emisji hałasu, jej zadaniem jest również koordynowanie działań zmierzających do przestrzegania środowiskowych wymagań prawnych oraz wyznaczanie standardów dotyczących prowadzonej działalności środowiskowej w grupie kapitałowej.

Zagadnienia związane z naszą działalnością wymagają również monitorowania emisji CO₂ i prowadzenia działań w zakresie wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do tych emisji. Monitorowanie i raportowanie emisji CO₂ z instalacji Grupy Kapitałowej LOTOS przebiega bez zastrzeżeń.

Zgodnie ze strategią oraz podjętymi zobowiązaniami, przykładamy wagę do kształtowania odpowiednich postaw ekologicznych wśród naszych pracowników oraz w otoczeniu społecznym. Działania ukierunkowane na doskonalenie wiedzy i świadomości wyzwań związanych z ochroną środowiska realizujemy w ramach wewnętrznego programu szkoleniowo-edukacyjnego Akademia LOTOS oraz poprzez współpracę z uczelniami, takimi jak Politechnika Gdańska i Uniwersytet Gdański oraz Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, a także poprzez współdziałanie z branżowymi ośrodkami naukowo-badawczymi w kraju i zagranicą.

Wpływ na ekosystemy

Zgodnie ze swoją misją Grupa Kapitałowa LOTOS przywiązuje dużą wagę do stanu środowiska jako całości, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu swojej działalności na zmiany zachodzące w środowisku oraz podejmuje różnego rodzaju działania zapobiegawcze i rekompensujące ten wpływ. Polityka taka stosowana jest we wszystkich spółkach grupy kapitałowej.

Jedynym zakładem produkcyjnym, będącym w posiadaniu **Grupy LOTOS** jest rafineria położona w północnej Polsce, na granicy gmin Gdańsk i Pruszcz Gdański. Zajmuje ona powierzchnię 2,35 km², a teren, na którym leży objęty jest obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego i został oznaczony, jako obszar zabudowy produkcyjno-usługowej, baz i składów. Na tym terenie, oprócz rafinerii, znajdują się także magazyny i budynki biurowe, a swoją działalność prowadzą niektóre spółki wchodzące w skład grupy kapitałowej, m.in. LOTOS Asphalt, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Lab, LOTOS Straż, LOTOS Ochrona i LOTOS Serwis.

Obszar będący we własności Grupy LOTOS nie ma żadnych istotnych walorów przyrodniczych. Nie podlega on też żadnej, krajowej ani unijnej formie ochrony przyrody. Jednakże, w sąsiedztwie rafinerii zlokalizowane są tereny, które są różnymi formami takiej ochrony objęte.

Rezerваты przyrody

- Ptasi Raj na Wyspie Sobieszewskiej: obszar 200 ha, 2,5 km od zakładu;
- Mewia Łacha w obrębie ujścia Wisły: obszar 150 ha, 13 km od zakładu.

Parki krajobrazowe:

- Trójmiejski Park Krajobrazowy okalający Gdańsk, Sopot i Gdynię od wschodu: obszar 19.930 ha, 15 km od zakładu;
- Nadmorski Park Krajobrazowy od Białogóry po swojej zachodniej stronie, po Hel na wschodzie, włączając w to Zatokę Pucką z jej zachodnim brzegiem: obszar 18.804 ha, 43 km od zakładu;
- Park Krajobrazowy Mierzeja Wiślana leżący na wschód od rafinerii od Sztutowa po granicę z Rosją w Piaskach: obszar 4.410 ha, 35 km od zakładu.

Obszary Natura 2000

- Ujście Wisły (PLB220004, kontynentalny),
- Zatoka Pucka (PLB220005, kontynentalny),
- Twierdza Wiśloujście (PLH220030, kontynentalny),
- Ostoja w Ujściu Wisły (PLH220044, kontynentalny).

Obszary Natura 2000 pokrywają się z rezerwatami przyrody i parkami krajobrazowymi.

Spółki grupy kapitałowej prowadzące działalność na południu Polski, tj. **LOTOS Czechowice, LOTOS Jasło, LOTOS**

Biopaliwa, RCEkoenergia nie posiadają, nie dzierżawią ani też nie zarządzają gruntami będącymi w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów Natura 2000 czy też innych terenów o dużej wartości ze względu na bioróżnorodność. W pobliżu LOTOS Czechowice, LOTOS Biopaliwa i RCEkoenergia znajdują się:

- rezerwat przyrody Rotuz w odległości ok. 6 km od granicy zakładu w kierunku zachodnim. Zajmuje obszar 28,21 ha.
- obszar ochrony uzdrowiskowej Goczałkowice Zdrój w odległości ok. 4 km od granicy zakładu.

Kwestie związane z ewentualnym wpływem lokalizacji na bioróżnorodność są także analizowane w przypadku trzech podmiotów Grupy Kapitałowej Petrobaltic, prowadzących działalność wydobywczą. Koncesje **LOTOS Petrobaltic** na Morzu Bałtyckim nie znajdują się na obszarach chronionych. Bioróżnorodność na obszarach, na których prowadzona jest działalność wydobywczą tej spółki, jest bardzo mała, w związku z czym oddziaływanie prac na zlokalizowanych w polskiej strefie ekonomicznej akwenach jest znikome. Podobnie w przypadku **LOTOS Geonafta** koncesje i tereny zarządzane przez spółkę nie znajdują się na obszarach chronionych. Zgodnie z prawem obowiązującym na Litwie, na terenach chronionych lub o dużej bioróżnorodności mogą być wykonywane tylko prace związane z poszukiwaniami (prace sejsmiczne), nie mogą zaś być wykonywane prace wydobywcze. Również należące do **LOTOS Norge** koncesje i tereny, na których prowadzono działalność w 2012 r. na Norweskim Szelfie Kontynentalnym nie znajdują się i nie są w pobliżu obszarów chronionych ani o dużej wartości pod względem bioróżnorodności.

Kolejna spółka Grupy Kapitałowej Petrobaltic, tj. **Energobaltic** zlokalizowana jest w północnej części Władysławowa na terenie przemysłowo-portowym. Jest to teren o powierzchni 24 tys. m², stanowiący własność Skarbu Państwa, oddany spółce w wieczyste użytkowanie. Miejsce to znajduje się u nasady Półwyspu Helskiego w otulinie Nadmorskiego Parku Krajobrazowego oraz w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów Natura 2000. Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego pobliski teren wzdłuż drogi wojewódzkiej 216 przeznaczony jest na rzemiosło uciążliwe. Za drogą wojewódzką rozciągają się łąki, graniczące z Zatoką Pucką - jest to obszar Rezerwatu Słone Łąki.

LOTOS Asphalt, w oparciu o prawo wieczystego użytkowania lub dzierżawy od innych podmiotów gospodarczych, dysponuje obszarami terenów przemysłowych w Gdańsku, w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach. Wymienione tereny leżą wewnątrz terenów należących do Grupy LOTOS, LOTOS Jasło i LOTOS Czechowice. Tereny LOTOS Asphalt oraz ich bezpośrednie otoczenie nie są objęte żadną formą ochrony przyrody, nie zidentyfikowano również żadnych obiektów i obszarów podlegających ochronie w ich pobliżu.

W **LOTOS Paliwa** w procesie przygotowania nowych obiektów do eksploatacji w sieci stacji LOTOS dokonano weryfikacji dokumentacji z zakresu ochrony środowiska. Na każdej nowo budowanej stacji wykonywana jest ocena oddziaływania na środowisko, w ramach której określone jest m.in. położenie obiektu względem obszarów chronionych lub obszarów o dużej wartości pod względem bioróżnorodności oraz analiza ryzyka związanego z ewentualnym oddziaływaniem stacji na środowisko. Na podstawie analizowanej dokumentacji oraz przeprowadzanych wizji lokalnych stwierdzono, że włączone do sieci LOTOS obiekty są zlokalizowane głównie na terenie miast i leżą poza obszarami podlegającymi ochronie.

Dla zlokalizowanej w Gdańsku spółki **LOTOS Kolej**, na etapie inwestycyjnym, opracowano raport oddziaływania na środowisko, w którym zbadano potencjalne oddziaływanie planowanego obiektu na sąsiednie tereny, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych i terenów o wysokim poziomie bioróżnorodności. Nie stwierdzono w pobliżu prowadzonej działalności terenów chronionych bądź terenów o dużym zróżnicowaniu biologicznym.

Prawo krajowe i unijne skonstruowane jest tak, aby ograniczenia nałożone na zakłady produkcyjne gwarantowały możliwie najniższy wpływ ich działalności na bioróżnorodność na najbliższych obszarach, przy jednoczesnym niepowodowaniu wynikających z tych ograniczeń nieracjonalnych kosztów. Rafineria Grupy LOTOS oraz wszystkie spółki Grupy Kapitałowej LOTOS, w zależności od profilu swojej działalności produkcyjnej, spełniają wszystkie warunki określone w pozwoleniach zintegrowanych bądź pozwoleniach sektorowych. Dotrzymanie standardów określonych w pozwoleniach dotyczy głównie monitorowania i raportowania stanu powietrza wokół zakładu, emisji ścieków, gazów i hałasu oraz gospodarowania odpadami. Dotrzymanie tych warunków gwarantuje, że opisane, sąsiadujące z zakładami obszary chronione nie będą pod ich negatywnym wpływem.

Podobnie jak w przypadku warunków prowadzenia działalności, prawo reguluje również parametry, jakie powinny spełniać produkty rafineryjne, zanim zostaną wprowadzone na rynek. Gwarantuje to, że ich prawidłowe użytkowanie nie będzie powodowało nadmiernego, negatywnego oddziaływania na środowisko i bioróżnorodność.

Grupa Kapitałowa LOTOS nie prowadzi też żadnych procesów rozbudowy, które powodowałyby niszczenie siedlisk lub w jakikolwiek inny sposób negatywnie wpływały na siedliska położone w sąsiedztwie przeprowadzanych inwestycji. Pewność tę gwarantuje włączanie kwestii bioróżnorodności do każdej przygotowywanej przed rozpoczęciem inwestycji specjalistycznej oceny oddziaływania na środowisko.

Można mówić także o pozytywnym wpływie firmy na jakość życia mieszkańców w okolicy zakładów. Przykładem jest działalność spółki Energobaltic. Instalacje jej elektrociepłowni w znacznym stopniu ograniczyły emisje spalin z lokalnych kotłowni węglowych, a zastosowane technologie niskoodpadowe pozwoliły na uniknięcie odpadów paleniskowych, takich jak żużel i pyły. Wyniki stałego monitoringu wód podziemnych świadczą o stabilności ich składu i nieodbieganiu od norm. Jest to szczególnie ważne ze względu na znajdujący się w pobliżu rezerwat przyrody oraz bezpośrednie sąsiedztwo plaży i morza, a także terenów Natura 2000 i Nadmorskiego Parku Krajobrazowego.

Ograniczanie wpływu na środowisko

 - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

Strategia biznesowa na lata 2011-2015 zakłada wdrażanie przez koncern wyłącznie technologii przyjaznych środowisku, opartych na najlepszych dostępnych rozwiązaniach charakteryzujących się niską emisyjnością i wysoką efektywnością procesów produkcyjnych.

Zgodnie ze swymi strategicznymi celami Grupa Kapitałowa LOTOS przywiązuje szczególną wagę do emisji gazów do atmosfery, będących najistotniejszym źródłem uciążliwości środowiskowej zarówno dla bezpośredniego otoczenia zakładów, jak i terenów położonych w większej odległości. Koncentracja na tym zagadnieniu wynika nie tylko z uwarunkowań prawnych i chęci zmniejszania negatywnego wpływu Spółki na otaczającą ją przyrodę. Rolę odgrywa tu też aspekt ekonomiczny, gdyż prawo krajowe i europejskie zostało skonstruowane tak, aby redukcja emisji i zmniejszanie emisyjności zakładu w dłuższej perspektywie przynosiły wymierne korzyści finansowe. Wszystkie zmiany technologiczne w Grupie LOTOS planujemy tak, aby spełniały kryteria najlepszych dostępnych technik (BAT), co w większości przypadków wiąże się z wypełnianiem wspomnianych wcześniej warunków.

Największe zainteresowanie interesariuszy, w aspekcie emisji z zakładów przemysłowych, budzą gazy cieplarniane. Do grupy tej zalicza się: dwutlenek węgla (CO₂), metan (CH₄), tlenek diazotu (N₂O), węglowodory fluorowane (HFCs), węglowodory perfluorowane (PFCs) oraz heksafluorek siarki (SF₆). Powszechnie uważa się, że nadmierna emisja tych gazów do atmosfery jest jedną z głównych przyczyn obserwowanej dzisiaj globalnej zmiany klimatu. W celu przeciwdziałania temu zjawisku na świecie zawiązano szereg umów i protokołów zobowiązujących państwa uczestniczące do określonej redukcji emisji gazów cieplarnianych w danym okresie. Głównym dokumentem regulującym warunki redukcji emisji jest Protokół z Kioto, którego pierwszą wersję wynegocjowano w 1997 r. Dokument zaczął obowiązywać w 2005 r. po ratyfikacji przez 141 krajów.

Bezpośrednim następstwem wejścia w życie Protokołu w Unii Europejskiej jest powołanie systemu handlu uprawnieniami do emisji (SHE/EU ETS), w którym Grupa LOTOS, LOTOS Asphalt, RCEkoenergia i Energobaltic od samego początku uczestniczą i którego restrykcyjne wymagania z powodzeniem spełniają. Generalnym założeniem SHE jest skłonienie zakładów do redukcji emisji na jeden z kilku możliwych sposobów, co wiązać się będzie z potrzebą zakupu mniejszej liczby uprawnień do emisji, a więc również z konkretnymi korzyściami ekonomicznymi.

W celu ujednoczenia sposobu określania wielkości emisji w Unii Europejskiej, zakłady przemysłowe uczestniczące w SHE zobowiązane zostały do prowadzenia i raportowania pomiarów emisji na jeden z określonych sposobów. W Grupie LOTOS, w stosunku do spalanych paliw i przerabianych materiałów wsadowych, z których emisja zalicza się do głównego strumienia emisji, stosuje się **metodykę opartą na obliczeniach**. Na jej potrzeby całą rafinerię objęto systemem dokładnych pomiarów ilości spalanych i przerabianych surowców. Do określenia emisji według obranej metodyki, oprócz ilości paliw i materiałów, potrzebne są także ich właściwości, takie jak wartość opałowa i współczynnik emisji, które regularnie analizowane są przez akredytowane laboratorium w LOTOS Lab. W stosunku do składowych strumienia emisji *de minimis* - czyli zgodnie z wymaganiami prawnymi - np. oleju napędowego z agregatów, spalania gazów resztkowych, które nie wymagają aż tak wysokiej dokładności pomiarów, jak składowe główne, stosuje się **metodykę opartą na współczynnikach referencyjnych**. Jedynym z wcześniej wymienionych gazów cieplarnianych, emitowanych z instalacji Grupy LOTOS w znacznych ilościach, jest dwutlenek węgla, którego wielkość emisji w latach 2010-2012 wyniosła łącznie

6.681 tys. ton.

Rodzaj emisji CO ₂ w Grupie LOTOS	Emisja [tys. t/rok]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Bezpośrednia	1 607	2 045	1 979
Pośrednia	285	365	400
Łącznie	1 892	2 410	2 379

Przez **emisje bezpośrednie** rozumiemy wszystkie źródła emisji gazów cieplarnianych ze spalania paliw i przerobu materiałów wsadowych, będące pod kontrolą prowadzącego instalację (np. przez kominy), natomiast emisje pośrednie są konsekwencją prowadzenia działalności, ale występują w miejscach innych niż posiadane lub kontrolowane przez prowadzącego instalację (np. wykorzystywanie zakupionego prądu elektrycznego, ciepła, pary wodnej, samochodów firmowych i podróże służbowe). Jedynym istotnym źródłem emisji pośrednich w Grupie LOTOS jest zakup i wykorzystywanie energii elektrycznej.

W odniesieniu do obserwowanego w skali globalnej problemu nadmiernej wielkości emisji gazów cieplarnianych, często poruszonym zagadnieniem jest charakterystyka emisji tych substancji w całym cyklu życia produktu, czyli od wydobycia do zużycia przez użytkownika końcowego. Grupa LOTOS powołała specjalny zespół, który zajmuje się badaniem tej kwestii. Mimo braku obowiązujących przepisów, ustalających metodykę obliczania redukcji emisji gazów cieplarnianych w cyklu życia paliw, w przyszłości planowane są próby ograniczania wielkości emisji tych substancji w całym tym procesie.

Istotny wkład we wpływ rafinerii na otaczającą przyrodę mają również emisje takich gazów i substancji, jak dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), czy pył zawieszony (PM). Próby kontroli i ograniczania ich emisji do atmosfery wynikają nie tylko z troski o środowisko, ale też z obaw o zdrowie i życie ludzi narażonych na nadmierny kontakt z tymi zanieczyszczeniami. W Grupie LOTOS pomiary emisji tlenków azotu, dwutlenku siarki i pyłów zawieszonych z emitora elektrociepłowni prowadzimy w sposób ciągły, za pomocą analizatorów on-line, natomiast emisje z emitorów połączonych z instalacjami rafinerijnymi wyznacza się na podstawie okresowych pomiarów, przeprowadzanych według obowiązujących norm referencyjnych.

Substancja	Emisje zanieczyszczeń w Grupie LOTOS [t/rok]					
	2010		2011		2012	
	E _s	E _d	E _s	E _d	E _s	E _d
SO ₂	4 758	6 470	5 708	7 137	3 370	6 342
NO ₂	1 315	2 475	1 620	2 650	1 308	2 501
PM	260	538	344	556	264	461

E_s - rzeczywista wielkość emisji z instalacji Grupy LOTOS

E_d - dopuszczalna wielkość emisji

Zaobserwowany wzrost emisji wszystkich substancji w latach 2010-2011 z instalacji Grupy LOTOS oraz utrzymanie się poziomu emisji dwutlenku węgla w 2012 r. jest wynikiem trwającej od 2008 r. intensywnej rozbudowy rafinerii w Gdańsku. Na przełomie lat 2010 i 2011 włączono ostatnie instalacje zbudowane w ramach **Programu 10+**, co istotnie wpłynęło na zwiększenie ilości przerabianej ropy naftowej i głębokości przerobu tego surowca, a w związku z tym – na masę

emitowanych do atmosfery substancji.

Samego wzrostu emisji nie można jednak traktować jako jedyne go wyznacznika emisyjności instalacji przemysłowych. Zgodnie z zeszłorocznymi zapowiedziami, w rafinerii Grupy LOTOS w 2012 r. przeprowadziliśmy istotne zmiany technologiczne, które znacząco wpłynęły na obniżenie emisji, mimo zwiększającego się przerobu. Najważniejsze spośród nich to:

- **zastosowanie gazu ziemnego jako paliwa do produkcji pary** w kotłach elektrociepłowni – gaz ziemny, jako paliwo czyste i wysokoenergetyczne pozwala na znaczące obniżenie wielkości emisji;
- **zastosowanie gazu ziemnego do produkcji wodoru** – zmniejszenie ilości zużywanego surowca w wyniku zwiększenia wydajności procesu;
- **zwiększenie wielkości dopływu gazu ziemnego do sieci gazu opałowego** – zapewnienie stałego dopływu tego surowca do sieci technologicznej rafinerii pozwoliło na zwiększenie jego ilości dodawanej do sieci gazu opałowego i tym samym zmniejszenie ilości zużywanego ciężkiego oleju opałowego, co spowodowało zmniejszenie emisji SO₂ z instalacji rafineryjnych.

Zasadność przeprowadzonych zmian technologicznych potwierdza zastawienie osiągniętej redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza.

Poziom redukcji emisji w Grupie LOTOS w 2012 r.	CO ₂	SO ₂	Pył	NO _x
	ton/rok	ton/rok	ton/rok	ton/rok
Zastąpienie oleju opałowego dostrzykiem gazu ziemnego do sieci gazu opałowego	35 000	1 200	140	170
Zastąpienie oleju opałowego gazem ziemnym w elektrociepłowni	20 000	300	20	70
Zastąpienie benzyny lekkiej/LPG gazem ziemnym w HGU	45 000	0	0	0
Łącznie	100 000	1 500	160	240

**Marek
Sokołowski**

Wiceprezes
Zarządu Grupy
LOTOS S.A.

Sto tysięcy ton CO₂ mniej

Realizacja projektu dostarczenia gazu ziemnego do rafinerii i elektrociepłowni Grupy LOTOS oznacza zmianę naszego tradycyjnego paliwa, czyli ciężkiego oleju opałowego na rozwiązanie nie tylko opłacalne z ekonomicznego punktu widzenia, ale przede wszystkim charakteryzujące się niską emisyjnością i znacząco ograniczające oddziaływanie rafinerii na środowisko. Doprowadzenie wysokociśnieniowego gazu ziemnego powoduje, że spełniamy obecne, ale i przyszłe normy zawarte w zapowiadanych zmianach prawa środowiskowego, które od 2016 roku będzie niezwykle restrykcyjnie traktowało emisję zanieczyszczeń energetycznych.

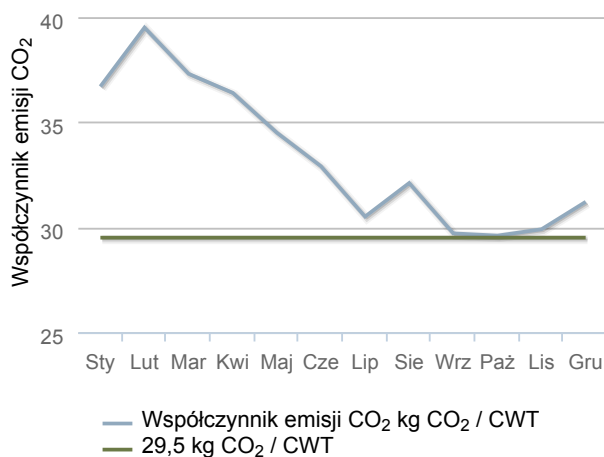
Skalę uzyskanych dzięki temu rozwiązaniu korzyści pokazują dobitnie wyniki, jakie uzyskaliśmy zaledwie po kilku pierwszych miesiącach jego stosowania. System gazu opałowego zasilany jest gazem ziemnym od maja 2012 roku, wytwórnia wodoru od czerwca, a dwa kotły elektrociepłowni dopiero od września i listopada, podczas gdy zmiana poziomu emisji trzech podstawowych zanieczyszczeń powietrza oraz dwutlenku węgla – gazu cieplarnianego wyniosła już, w zależności od rodzaju zanieczyszczenia, setki i tysiące ton. O tyle zmniejszamy skalę naszego oddziaływania na otoczenie.

Z pierwszych danych wynika, że największa redukcja występuje w przypadku emisji gazów cieplarnianych. Szacujemy, że gdy zrealizujemy wszystkie inwestycje wpisujące się w nasz program ograniczający emisję dwutlenku węgla osiągniemy wskaźniki emisyjne charakteryzujące najlepsze europejskie rafinerie. To one właśnie zostały wzięte pod uwagę przy określaniu tzw. benchmarku rafineryjnego, decydującego o darmowym przydziale uprawnień do emisji na okres 2013-2020. Przypomnijmy, że został on wyliczony, jako średnia dla 10% najlepszych rafinerii i wynosi 29,5 kg CO₂/CWT, gdzie wskaźnik CWT (tony ważonej) odzwierciedla zdolności produkcyjne rafinerii, przy uwzględnieniu wszystkich stosowanych procesów.

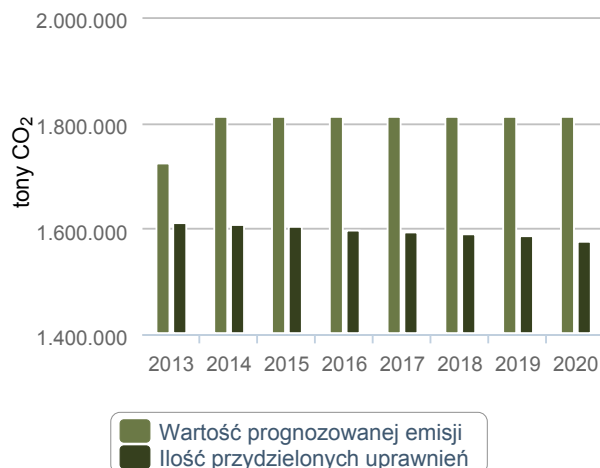
Dla naszych instalacji na cały III okres rozliczeniowy, czyli do 2020 roku, przydział darmowych uprawnień najprawdopodobniej pozwoli na pokrycie emisji około 12.757 tys. ton CO₂, co będzie oznaczało konieczność uzupełnienia brakujących uprawnień na rynku, w ilości do 200 tys. rocznie. Trzeba zaznaczyć, że w całym obecnym okresie rozliczeniowym systemu handlu uprawnieniami do emisji CO₂, Grupa LOTOS rozliczana będzie jako jedna instalacja. Projekt opracowanych przez Polskę wykazów instalacji wraz ze wstępnymi wielkościami przydziałów bezpłatnych uprawnień do emisji podlegają obecnie ocenie Komisji Europejskiej.

Z satysfakcją muszę podkreślić, że ostatnie miesiące znacząco zbliżyły nas do wskaźnika charakteryzującego najlepsze rafinerie w Europie i są dobrym prognostykiem na kolejne lata, w których pozyskiwanie niezbędnej nam energii i surowca do produkcji wodoru planujemy realizować w oparciu o gaz ziemny.

Współczynnik emisji CO₂ w rafinerii Grupy LOTOS w 2012 r.

Prognozowana ilość bezpłatnych uprawnień emisji CO₂ dla Grupy LOTOS według projektu opracowanego przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (1.2012 r.)

Przyłączenie rafinerii Grupy LOTOS do wysokociśnieniowej sieci gazu ziemnego dało, poza istotnym efektem ekologicznym i ekonomicznym, także efekt energetyczny. Częściowo zastąpiono pochodzące z przerobu ropy naftowej ciekłe paliwa energetyczne paliwem gazowym. Znaczące zastąpienie dotychczas stosowanych paliw ciekłych ograniczyło zużycie pary wodnej stosowanej w procesie przygotowania paliw ciekłych do procesu spalania. W ramach bieżącej optymalizacji pracy systemów dystrybucji paliw dążono do maksymalizacji wykorzystania dostępnego paliwa gazowego.

Spółka podejmuje także inicjatywy mające na celu dostarczanie produktów efektywnych energetycznie poprzez stosowanie rozwiązań redukujących zapotrzebowanie na energię. W 2012 r. Zespół ds. Efektywności Energetycznej wspólnie ze specjalistami branży automatyki nadzorował modernizację systemu komputerowego Visual MESA. System służy do wizualizacji i optymalizacji zużycia energii. Program ten stale nadzoruje infrastrukturę energetyczną rafinerii – systemy gazu i oleju opałowego, a także system pary technologicznej – i na podstawie algorytmów optymalizacyjnych sugeruje zmiany w systemie energetycznym, które powodują zmniejszenie kosztu jego funkcjonowania. Efektem modernizacji jest m.in. szerszy dostęp do informacji w tym systemie. W związku z wprowadzeniem do rafinerii paliwa gazowego odwzorowano w systemie Visual MESA aktualny model logiczny systemów dystrybucji paliw.

W celu zmniejszenia pośredniego zużycia energii służby techniczne rafinerii podjęły inicjatywę pilotażowej wymiany 15 opraw oświetleniowych na energooszczędne lampy wykonane w technologii LED. Działanie objęło swoim zakresem obszary zewnętrznego oświetlenia dróg i placów na terenie zakładu i ma służyć zebraniu doświadczeń w zakresie niezawodności i obsługi energooszczędnych źródeł światła.

W najbliższych latach planujemy przeprowadzenie kolejnych prac, które wpłyną na obniżenie uciążliwości środowiskowej rafinerii w Gdańsku.

Pierwszą z nich jest rozpoczęta pod koniec 2012 r. **budowa instalacji wykorzystania gazów zrzutowych z pochodni**. Spalanie węglowodorów na pochodniach można uznać za najbardziej widoczny i rażący przejaw marnotrawienia surowców. Na świecie ogromne ilości gazu ziemnego marnowane są, jako produkt uboczny wydobywania ropy, w wyniku braku odpowiedniego wyposażenia, które umożliwiłoby wychwytywanie i zagospodarowanie tego surowca. W Grupie LOTOS ogromną wagę przywiązuje się do minimalizowania ilości zarówno węglowodorów spalanych na obu pochodniach, jak i emitowanych bezpośrednio do atmosfery.

Źródło

Wielkość zrzutu – ilość gazów skierowanych do spalania w Grupie LOTOS [tys. m³/rok]

2010 r.

2011 r.

2012 r.

Pochodnia 3500	35 834	21 036	19 388
Pochodnia 3550	6 780	10 819	3 603
Łącznie	42 614	31 855	22 992

Zdecydowaną większość gazów wysyłanych do spalania, stanowią azot i wodór. Aby szerzej zobrazować faktyczny wpływ pochodni rafinerii na otaczające środowisko, należy wielkości zrzutów zestawzić z wynikającymi z nich emisjami dwutlenku węgla.

Źródło	Wielkość emisji w Grupie LOTOS [t CO ₂ /rok]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Pochodnia 3500	29 138	17 324	11 451
Pochodnia 3550	3 371	3 353	2 100
Łącznie	32 509	20 677	13 551

Dane potwierdzają skuteczność przeprowadzanych optymalizacji procesów, skutkujących powstawaniem mniejszych ilości gazów, których nie udaje się zagospodarować. Ukończenie budowy instalacji wykorzystania gazów zrzutowych sprawi, że najbardziej widoczny element gdańskiej rafinerii przygaśnie. Pojawiający się ogień będzie można zobaczyć bardzo rzadko, w wyjątkowych przypadkach. Do 80% gazów wysyłanych do kolektorów pochodni zostanie skompresowanych i skierowanych do sieci gazu opałowego. Cała inwestycja znacząco zmniejszy też natężenie hałasu emitowanego przez instalację.

Drugą planowaną w 2013 r. inwestycją prośrodowiskową jest **wymiana pieców technologicznych** w obrębie instalacji hydroodsiarzania benzyn lekkich oraz instalacji ekstrakcji furfurolem, która w znaczący sposób poprawi efektywność energetyczną obu instalacji. W efekcie zwiększy się ich wydajność i zmniejszy ilość emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń.

Ostatnim z planowanych w najbliższym czasie przedsięwzięć jest **budowa nowej, większej instalacji odzysku oparów (VRU)** w miejsce starej, która zostanie usunięta. Pomoże to w ostatecznym zminimalizowaniu emisji nieorganizowanej węglowodorów z pięciu nalewaków na terenie rafinerii.

Należy zaznaczyć, że w Spółce nie stosuje się substancji zubożających warstwę ozonową, a używanie produktów pochodzących z gdańskiej rafinerii nie powoduje emisji tych związków do atmosfery.

Inne inicjatywy

Grupa LOTOS minimalizuje swój niekorzystny wpływ na środowisko, realizując szereg projektów inwestycyjnych, a także wdrażając rozwiązania o charakterze systemowym. W sposób ciągły prowadzimy działania takie jak:

- stały monitoring emisji i zanieczyszczeń do powietrza i wód oraz stężeń węglowodorów wokół firmy,
- wprowadzanie do środowiska ścieków o jakości w pełni dostosowanej do wymagań prawnych dzięki trójstopniowej oczyszczalni ścieków,

- wykorzystywanie ścieków oczyszczonych do produkcji wody gospodarczej,
- wykorzystywanie kondensatu do produkcji wody kotłowej,
- prowadzenie szczegółowego nadzoru nad gospodarką odpadami,
- stosowanie urządzeń ochronnych, do których należą:
  - system podwójnych uszczelnień zainstalowanych w zbiornikach z dachami pływającymi,
  - zhermetyzowanie wszystkich instalacji technologicznych i podłączenie ich do systemu zrzutów awaryjnych, gdzie węglowodory spalane są w pochodniach,
  - prowadzenie napełniania autocystern i cystern kolejowych z zastosowaniem systemu hermetyzacji i odzysku par.

Prowadzony przez Grupę LOTOS **pobór wody** z Motławy przez zbiornik retencyjny w Przejazdowie nie ma znaczącego wpływu na środowisko. Ilość pobieranej świeżej wody ograniczona jest warunkami określonymi w udzielonym Grupie LOTOS pozwoleniu zintegrowanym. Brak jest dowodów na zmniejszenie objętości wody z wykorzystywanych źródeł, obniżenie poziomu lub zmniejszenie przepływu, ani też wystąpienia negatywnych zmian w ekosystemach tych zbiorników.

Grupa LOTOS, starając się zmniejszać swoje negatywne oddziaływanie na środowisko, dąży do utrzymania rosnącej tendencji udziału wody podlegającej recyklingowi do całkowitej ilości wody używanej podczas procesów produkcyjnych. Działania podejmowane w tym celu dają efekt w postaci ciągłego zmniejszania objętości pobieranej wody i zrzucanych ścieków. Jako wodę podlegającą recyklingowi rozumie się sumę objętości wody gospodarczej produkowanej z oczyszczonych ścieków oraz objętości oczyszczonego kondensatu pochodzącego z instalacji.

Ścieki z zakładowej oczyszczalni Grupy LOTOS, tj. wody opadowe zaolejone, ścieki procesowe i sanitarne, przeważającej części zawracane są do ponownego wykorzystania jako woda gospodarcza, a jedynie nadmiar oczyszczonych ścieków odprowadzany jest do Martwej Wisły. Oczyszczone wody opadowe i drenażowe zrzucane są do Rozwójki, która również uchodzi do Martwej Wisły.

Gospodarowanie wytworzonymi w Spółce odpadami odbywa się zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi, zapewniającymi możliwie największe bezpieczeństwo dla środowiska. **Odpady** te magazynowane są w sposób selektywny, w wyznaczonych na terenie całej rafinerii oznakowanych miejscach. W zakresie gospodarki odpadami, w pierwszej kolejności, staramy się zapobiegać ich powstawaniu lub ograniczać ich ilość tam, gdzie to możliwe. Następnie zapewniamy zgodny z zasadami ochrony środowiska odzysk, jako główny sposób gospodarowania odpadami, których wytworzenia nie dało się uniknąć. Drugorzędnym działaniem jest zlecenie unieszkodliwiania.

Wiele produktów wytwarzanych przez spółki Grupy Kapitałowej LOTOS nie wywiera zarówno w procesie produkcji, jak i po zakończeniu ich użytkowania, negatywnego wpływu na środowisko. Podobna sytuacja dotyczy opakowań, w których wprowadzane są one na rynek. Zgodnie z obowiązującymi przepisami w poszczególnych spółkach zlecono Organizacjom Odzysku **wykonywanie obowiązków w zakresie odzysku oraz recyklingu opakowań** wprowadzanych na rynek krajowy. W szczególności obowiązek ten dotyczy spółek: LOTOS Asphalt, LOTOS Oil i LOTOS Paliwa.

Produkty **LOTOS Asphalt**, takie jak asfalt i ciężki olej opałowy, w większości są dostarczane cysternami. Produktem sprzedawanym w opakowaniach są papy asfaltowe. Udział wyrobów w opakowaniach jednostkowych wyniósł w 2012 r. poniżej 1% wolumenu sprzedaży wyrobów spółki. Łącznie wskaźnik odzysku odpadów opakowaniowych wyniósł w spółce 57% .

W **LOTOS Oil** poziom odzysku i recyklingu uzyskany przez Organizację Odzysku na rzecz spółki wyniósł w 2012 r.: dla olejów opadowych - wskaźnik odzysku wyniósł 50% , w tym wskaźnik recyklingu 35% , w przypadku odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych - wskaźnik recyklingu to 20% , papieru i tektury - 56% , stali - 42% , drewna - 15% . Łącznie dla odpadów opakowaniowych w LOTOS Oil wskaźnik odzysku wyniósł 57% , w tym wskaźnik recyklingu 45% .

LOTOS Paliwa wprowadziła w minionym roku zmiany organizacyjne, polegające na przejściu centralnego zarządzania sklepami na stacjach paliw. W związku z tym – zgodnie z obowiązującymi przepisami – od 2013 r. podlega ona obowiązkowi odzyskiwania opakowań. Spółka podejmuje obecnie współpracę z Organizacjami Odzysku, w celu prowadzenia odzysku materiałów opakowaniowych w następnych latach działalności.

Przepisy krajowe i europejskie w sposób bardzo szczegółowy określają, jakiego rodzaju działania zakład musi podjąć, aby zapewnić skuteczny system ochrony oraz jakie kroki przedsięwziąć, aby **zapobiegać poważnym awariom**. W związku z powyższym Grupa LOTOS wdrożyła system bezpieczeństwa, którego elementem składowym jest m.in. funkcjonowanie mechanizmów umożliwiających systematyczną analizę zagrożeń awarią oraz prawdopodobieństwo jej wystąpienia, instrukcje bezpiecznego funkcjonowania instalacji przewidziane dla normalnej eksploatacji instalacji, a także czasowych przerw czy prowadzenie monitoringu funkcjonowania instalacji umożliwiającego podejmowanie działań korekcyjnych w przypadku wystąpienia zjawisk stanowiących odstępstwo od normalnej eksploatacji instalacji.

W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania wdrożono procedury, w oparciu o które działa system zapobiegania awariom. Istotnymi elementami decydującymi o skuteczności zapobiegania są m.in.:

- szkolenia przygotowujące do właściwego reagowania na awarie i sytuacje kryzysowe;
- działania korygujące i zapobiegawcze;
- zapobieganie i przygotowanie na awarie i wypadki przy pracy;
- reagowanie na awarie;
- ocena skuteczności środków zapobiegania awariom i minimalizacji ich skutków;

O skuteczności zastosowanych w Grupie LOTOS środków bezpieczeństwa świadczy fakt, że w 2012 r. zanotowano jedynie trzy zdarzenia z udziałem substancji niebezpiecznych. Podkreślić należy, iż w żadnym przypadku nie doszło do naruszenia standardów środowiskowych, co potwierdzone zostało stosownymi badaniami. W Spółce nie miały miejsca wycieki, które skutkowałyby zanieczyszczeniem środowiska i miały wpływ na społeczność lokalną 🟢.

Równie ważny obszar działań Grupy Kapitałowej LOTOS ukierunkowanych na minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko stanowi segment usług transportowych, w większości świadczonych na rzecz poszczególnych podmiotów przez firmy zewnętrzne. W szczególności dotyczy to spółek: LOTOS Asphalt, LOTOS Oil i LOTOS Paliwa, które zlecają **transport** swoich produktów wyspecjalizowanym przewoźnikom. LOTOS Kolej realizuje natomiast usługi transportu kolejowego na rzecz Grupy Kapitałowej LOTOS oraz firm zewnętrznych. W Grupie Kapitałowej LOTOS Petrolbaltic podobną rolę w transporcie morskim spełnia jedna ze spółek zależnych. W przypadku Grupy LOTOS podejmowane są działania ograniczające oddziaływanie na środowisko służbowej floty samochodów osobowych.

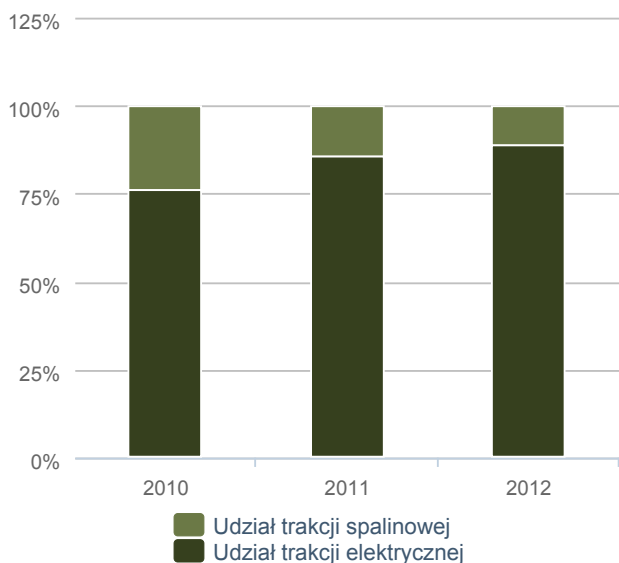
Celem **Grupy LOTOS** jest jak najniższa emisja zanieczyszczeń z pojazdów służbowych, przy możliwie maksymalnym ich wykorzystaniu. Przy wyborze samochodów brane są pod uwagę m.in. wielkość zużycia paliwa oraz parametry silnika pod kątem spełniania norm emisji spalin. Konsekwencją działań był wzrost w 2012 r. o 36% zużycia paliw przez pojazdy spełniające normę Euro 5 w stosunku do poprzedniego roku oraz spadek o 60% zużycia paliw przez samochody spełniające normy Euro 4 i starsze. Zużycie paliw przez samochody służbowe w 2012 r. wyniosło 190 tys. litrów w stosunku do 173 tys. litrów w 2011 r. i 167 tys. litrów w 2010 r. Wzrost zużycia paliw jest efektem zwiększenia się stałej liczby samochodów w przedsiębiorstwie.

Przeładunek produktów **LOTOS Asphalt** odbywa się na nowoczesnych terminalach załadunkowo-rozładunkowych, które do minimum zmniejszają emisję szkodliwych oparów do atmosfery. Dowóz asfaltu do ostatecznego klienta jest realizowany przez specjalistyczne firmy przewozowe, spełniające najwyższe normy jakościowe ochrony środowiska oraz standardu obsługi. Także tabor spółki, który jest systematycznie odnawiany, spełnia normy czystości spalin Euro 5. Właściwa izolacja cystem znacząco ogranicza grzanie produktu u klienta, co również ma wpływ na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska. W 2012 r. autocysterny przewiozły produkty spółki w ilości ponad 660 tys. ton i spaliły ok. 4 mln litrów oleju

napędowego, przejeżdżając przy tym ponad 11 mln km. W 2011 r. autocysterny przewiozły ponad 764 tys. ton bitumu i spaliły ok. 6 mln litrów oleju napędowego, przejeżdżając ponad 17 mln km. W 2010 r. przewieziono 640 tys. ton bitumu i spalono ok. 6 mln litrów oleju napędowego na dystansie blisko 16 mln km. W 2010 r. rozpoczęto ekspedycję asfaltów drogą morską, osiągając przeładunki na poziomie ponad 90 tys. ton rocznie. W 2011 r. i 2012 r. kontynuowano ekspediowanie asfaltów morzem, osiągając przeładunki w wysokości przekraczającej odpowiednio 100 tys. i 60 tys. ton rocznie. Udział transportu morskiego przy wykorzystaniu efektu skali pozwala na zmniejszenie emisji szkodliwych substancji do środowiska oraz zużycia paliwa w przeliczeniu na jednostkę transportowanego towaru.

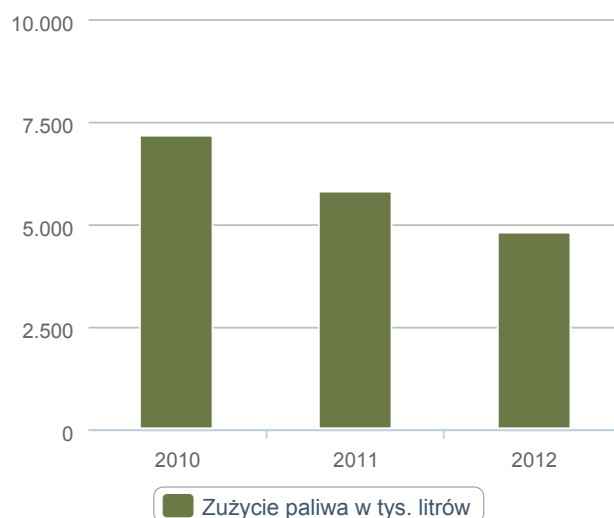
W **LOTOS Kolej** 2012 r. był kolejnym okresem wzrostu udziału przewozów realizowanych trakcją elektryczną.

Praca przewozowa mierzona w bruttotonokilometrach (btkm) ze względu na udział trakcji spalinowej i elektrycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych eksploatacyjnych.

Zużycie oleju napędowego przez lokomotywy spalinowe w LOTOS Kolej

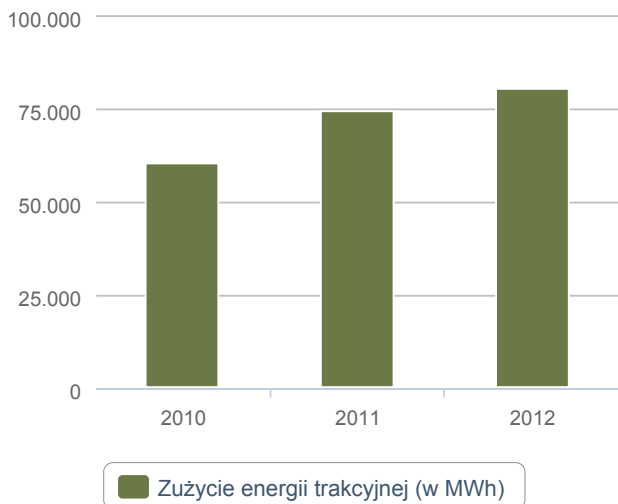
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych eksploatacyjnych.

Spółka systematycznie unowocześniała użytkowany tabor trakcyjny, czego skutkiem było dalsze ograniczenie zużycia paliw silnikowych, zmniejszenie emisji spalin do środowiska oraz ograniczenie hałasu emitowanego przez lokomotywy. Na koniec 2012 r. stan lokomotyw w LOTOS Kolej wynosił 98 sztuk, w tym 59 elektrycznych.

Wzrost zużycia energii trakcyjnej w LOTOS Kolej w 2012 r. o 8,4% w stosunku do 2011 r. wynikał przede wszystkim ze zwiększenia udziału przewozów realizowanych trakcją elektryczną.

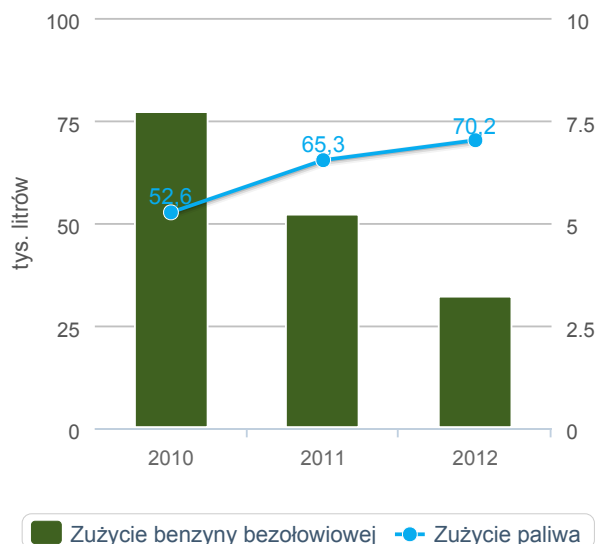
Co roku następuje spadek zużycia benzyny bezołowiowej na cele nietrakcyjne. Obecnie cała użytkowana w spółce flota samochodowa spełnia wymogi Euro 4 lub Euro 5/A.

Zużycie energii trakcyjnej przez lokomotywy elektryczne w LOTOS Kolej (MWh)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych eksploatacyjnych.

Zużycie paliw na cele nietrakcyjne (tys. litrów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych eksploatacyjnych.

W **LOTOS Oil** transport produktów odbywa się za pośrednictwem firm transportowych lub spedytorów, którzy spełniają najwyższe normy jakościowe standardu ochrony środowiska i obsługi klientów. W przewozach drobnicowych konieczne jest posiadanie certyfikatu ISO 14001. Firmy stosują także system, który umożliwia monitorowanie zużycia podstawowych materiałów i surowców, a także kontrolowanie ewentualnych wycieków i awarii. Dodatkowo LOTOS Oil działa w oparciu o wewnętrzne procedury, które nakładają obowiązek prowadzenia w transporcie lądowym badań nad zagrożeniami wynikającymi ze specyfiki prowadzonej działalności oraz zapewniają, że postępowanie podczas przewozu drogowego, załadunku i rozładunku towarów niebezpiecznych jest nadzorowane i przebiega zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Spółka nie dysponuje danymi potwierdzającymi zużycie paliwa przez swoich przewoźników. W znacznym stopniu utrudnienie w określeniu dokładnych danych w tym zakresie stanowi fakt, iż część transportu odbywa się w systemie intermodalnym i drobnicowym.

Realizacja transportu paliw ciekłych sprzedawanych przez **LOTOS Paliwa** została zlecona specjalistycznym firmom: LOTOS Kolej w przypadku transportu kolejowego i zewnętrznym firmom transportowym w zakresie transportu drogowego. W ogólnej ilości 4.620 tys. m³ sprzedanych w 2012 r. paliw przetransportowano: 9% cysternami kolejowymi i 25% cysternami drogowymi. Pozostałe sprzedane ilości zostały odebrane z baz magazynowych transportem własnym klientów. Dla porównania w latach 2010-2011 transport kolejowy stanowił odpowiednio 11% i 12%, natomiast transport drogowy pozostawał na poziomie 25%. Transport drogowy i kolejowy paliw jest ściśle regulowany przez polskie i międzynarodowe przepisy o transporcie materiałów niebezpiecznych (ADR i RID), których celem jest m.in. minimalizacja negatywnego oddziaływania transportu na środowisko. Spółka podejmuje w tym zakresie także wiele działań dodatkowych, zwiększających bezpieczeństwo w procesie transportu swoich produktów. W 2012 r. doszło do dwóch przypadków wycieku paliwa w transporcie drogowym, w 2011 r. nie odnotowano wycieku paliwa, natomiast w 2010 r. miały miejsce trzy takie przypadki. Żaden z nich nie spowodował szkód środowiskowych.

W Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic działalność transportową prowadzi spółka **Miliana Shipmanagement**. Wszystkie jednostki używane do transportu materiałów, zaopatrzenia i załogi na platformę wydobywczą LOTOS Petrobaltic są jednostkami należącymi do tej spółki. Miliana Shipmanagement zarządza sześcioma jednostkami morskimi. W zależności od potrzeb czarteruje dodatkowe jednostki w celu prowadzenia czynności dozorowych transportowych podczas zwiększonego natężenia prac w rejonie platform. W 2012 r. spółka wyczarterowała dwie jednostki. Należące do spółki holowniki Bazalt i Granit są używane, jako statki do przewozu zaopatrzenia oraz transportu odpadów i zanieczyszczeń z

platform na łąd w celu utylizacji oraz jako zaplecze do prowadzenia prac nurkowych. Do transportu załóg platform i tankowca Icarus III służy głównie jednostka Aphrodite I.

Jednostki te stosują jako paliwo oleje napędowe o niskiej zawartości siarki, co jest zgodne z wymogami Załącznika VI do Konwencji MARPOL 73/78. Posiadają dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań etapu IIIA (europejskie normy emisji spalin z silników maszyn i urządzeń pojazdów wolnobieżnych). Wszystkie powstające podczas eksploatacji zanieczyszczenia i odpady ze statków są oddawane na łąd do utylizacji. Gospodarka zanieczyszczeniami na statkach odbywa się zgodnie z Planami postępowania ze śmieciami, które są zatwierdzone przez Polski Rejestr Statków. Głównym wpływem wywieranym na środowisko naturalne jest emisja ze spalania paliwa używanego do napędzania jednostek, tj. oleju żeglugowego MGO.

Energobaltic nie posiada własnej bazy transportowej dla produktów i korzysta z usług firm transportowych, posiadających uprawnienia i niezbędne kwalifikacje do przewozu swoich produktów, tj. LPG (węglowodory ciekłe – propan-butan techniczny) oraz KGN (kondensat gazu naturalnego). Są to produkty wymagające transportu zgodnego z przepisami dotyczącymi przewozu towarów niebezpiecznych.

Jednym z najważniejszych elementów minimalizujących wpływ produktów na środowisko w działalności poszukiwawczo-wydobywczej, jest zabezpieczanie morza przed możliwością zanieczyszczenia wydobywaną ropą i towarzyszącymi temu procesowi substancjami oraz ograniczanie do minimum skutków wpływu na środowisko w przypadku sytuacji awaryjnych.

LOTOS Petrobaltic posiada opracowany i zatwierdzony przez Urząd Morski w Gdyni Plan zwalczania rozlewów olejowych powstałych w następstwie prac poszukiwawczych i wydobywczych prowadzonych w obszarze koncesji, będący częścią Krajowego Planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego. Jednym z ważniejszych działań prowadzonych dla zapewnienia czystości środowiska i minimalizowania negatywnego wpływu na nie jest jego monitoring, polegający na badaniu środowiska przed rozpoczęciem działalności, w trakcie i po jej zakończeniu. Działanie polega głównie na badaniu wody morskiej i osadów dennych.

Prawidłowe zarządzanie odpadami z platform i jednostek morskich jest również bardzo istotnym czynnikiem z uwagi na obowiązujący zakaz zrzutów jakichkolwiek odpadów i zanieczyszczeń zarówno bytowych, jak i produkcyjnych. Używane w procesie wiercenia chemikalia są w obiegu zamkniętym i nie stykają się ze środowiskiem. Aby zapewnić wykonanie uzgodnień zawartych w Bałtyckim Planie Działania, LOTOS Petrobaltic w 2012 r. ukończył na złożu B3 prace związane z montażem i uruchomieniem instalacji do zatłaczania wydobywanych wód złożowych po procesie separacji z powrotem do złoża, w ramach stosowania wtórnej metody eksploatacji, polegającej na zatłaczaniu wody do złoża w celu podtrzymania ciśnienia złożowego. Od października 2012 r. woda złożowa tłoczona jest w całości do złoża. Co roku w spółce przygotowujący jest także szczegółowy raport wpływu działalności na środowisko morskie.

Podobnie w pozostałych spółkach wydobywczych Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic, przed rozpoczęciem prac wydobywczych, przeprowadzana jest szczegółowa analiza wpływu działalności na środowisko, w której określone są m.in. działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu prowadzonych prac oraz kompensację przyrodniczą.

Surowcami wykorzystywanymi w działalności poszukiwawczo-wydobywczej są substancje używane w procesie wiercenia i eksploatacji.

Do głównych surowców wykorzystywanych podczas wierceń należą:

- komponenty (materiały) wchodzące w skład płuczki wiertniczej,
- cement używany do zespojenia rur z calizną przewierconych skał.

Materiały na płuczkę przewożone są na platformę, gdzie dodawane są do wody w celu uzyskania płuczki wiertniczej o wymaganych właściwościach fizykochemicznych. Płuczki stosowane w LOTOS Petrobaltic powstają na bazie wody. Podobnie w LOTOS Geonaftha. W LOTOS Norge w 2012 r. na potrzeby wierceń wykorzystywano również płuczkę olejową, co wynikało ze specyfiki wierceń. Głównymi składnikami płuczki są bentonit lub sole metali (KCl, NaCl) oraz baryt lub

galena używane, jako obciążenie płuczki. Do tego składu dodawane są różnego rodzaju substancje chemiczne w celu uzyskania wymaganych właściwości.

Płuczka w czasie wiercenia służy głównie do:

- wynoszenia urobku skalnego z dna otworu,
- tworzenia warstwy ochronnej na przewiercanych skałach, aby nie następowała nadmierna filtracja wody w przewiercane poziomy skalne,
- napędu silnika hydraulicznego (turbowiertu) w przypadku wierceń kierunkowych.

Do głównych surowców wykorzystywanych podczas eksploatacji należą:

- substancje chemiczne (materiały) dodawane do systemu zatłaczania wody złożowej i produkowanej,
- materiały wykorzystywane jako wkład do filtrów na systemach (antracyt, zmielone łupki orzechów, żwir o różnej granulacji, wkłady filtrowe metalowo-włókienniste).

Woda złożowa to nasycona solanka, głównie chlorkowo – sodowo - wapniowa.

Z punktu widzenia ochrony środowiska wtłaczanie wody do złoża nie powoduje żadnych zagrożeń, ponieważ stosowane ciśnienie nie przekracza ciśnień szczelinowania skał i nie narusza ich struktury. Pojawienie się wody w wydobywanej surowej ropie ze złoża powoduje jednak problem jej utylizacji bądź wykorzystania w dalszym procesie technologicznym. Dotychczasowy sposób gospodarowania silnie zmineralizowanymi wodami złożowymi, wydobywanymi wraz z ropą naftową, polegał na oddzieleniu w separatorach wody złożowej i zrzucaniu jej do morza po uprzednim oczyszczeniu w instalacji do poziomu nie przekraczającego 15 ppm składników ropopochodnych (zgodnie z wymogami Konwencji MARPOL 73/78 i HELCOM).

W celu ochrony Morza Bałtyckiego oraz spełnienia zaostrzonych wymogów środowiskowych dotyczących całkowitego zakazu zrzucania wód, w tym również oczyszczonych wód złożowych bezpośrednio do morza, LOTOS Petrobaltic zrealizował projekt instalacji systemu zatłaczania produkowanej wody złożowej z powrotem do złoża. Dzięki temu od października 2012 r. woda złożowa w całości tłoczona jest z powrotem razem z wodą morską do złoża. Takie rozwiązanie nie narusza systemu środowiska morskiego oraz warstw złożowych, z których eksploatowana jest ropa, wymieniając jedynie wypełniające je medium.

Parametry wody w okolicach platform są na bieżąco monitorowane w celu potwierdzenia zgodności z wymaganiami środowiskowymi. W celu ochrony prowadzi się systematyczny monitoring m.in. zawartości węglowodorów w wodzie, badania wskaźników chemicznego i biologicznego zapotrzebowania tlenu, chlorków, siarczków, bakterii oraz substancji powierzchniowo czynnych.

W procesie cementowania zaczyn cementowy przygotowany jest na bazie wody z dodatkami substancji chemicznych opóźniających czas wiązania. Ma on za zadanie scalić rury okładzinowe z calizną przewierconych poziomów, zapobiec kontaktowaniu się przewiercanych pokładów skalnych o różnym gradiencie ciśnienia oraz zapewnić szczelność w strefie pozarurowej, aby nie następował tam w czasie wierceń przepływ płuczki, a w etapie eksploatacji - medium złożowego.

Proces wiercenia wygląda podobnie także w pozostałych spółkach – parametry są monitorowane przed oraz po zakończeniu wierceń, a także w trakcie prowadzenia prac zgodnie z decyzjami środowiskowymi i zezwoleniami w tym zakresie. Pewne różnice wynikają jedynie z przepisów danego kraju. Bałtyk jest obszarem szczególnie wrażliwym i obowiązują tu bardziej rygorystyczne wymagania niż np. na Morzu Północnym, gdzie używana jest płuczka olejowa.

Głównym źródłem energii wykorzystywanym w działalności platform wiertniczych jest olej napędowy – dostarczany statkami na jednostki oraz gaz ziemny wydobywany wraz z ropą.

Na platformie wiertniczej Petrobaltic energia wytwarzana jest przez zespół silników i generatorów prądu, które napędzane są olejem napędowym. Zgodnie z wymogami prawa spełnia on wymagania dotyczące zawartości siarki poniżej 1%. Tak wytworzona energia, poprzez urządzenia elektryczne, rozdzielana jest na potrzeby całej platformy. Na platformie Baltic Beta energia wytwarzana jest dodatkowo przez turbiny gazowe napędzane gazem odseparowanym z ropy naftowej. Turbina energetyczna służy do zasilania całej platformy Baltic Beta i platformy głowicowej PG-1, natomiast druga turbina służy do napędzania pompy wtłaczającej wodę do złoża. W LOTOS Geonafta i LOTOS Norge energia na wiertniach wytwarzana jest przez generatory zasilane paliwem diesla.

Woda na potrzeby działalności platform LOTOS Petrobaltic pobierana jest ze studni głębinowej, dla której posiadane jest stosowne zezwolenie, a pobrane ilości są ściśle monitorowane i nie przekraczają wartości ujętych w zezwoleniu, z instalacji wodociągowej miejskiej oraz z Morza Bałtyckiego – dla celów technologicznych głównie do systemu zatłaczania wody złożowej i chłodzenia urządzeń systemu sprężania gazu.

Teren Bałtyku jest uznawany przez ekspertów za obszar szczególnie wrażliwy ze względu na wysoki stopień zanieczyszczenia i ograniczone możliwości wymiany wód w ramach basenu oraz występowanie gatunków rzadkich, takich jak morświn.

Ilość wody pobrana z Morza Bałtyckiego na potrzeby LOTOS Petrobaltic jest znikoma w stosunku do występujących zasobów wodnych Bałtyku – 21 727 km³ i wynosi 311 972,3 m³ (0.000311 km³).

Także działalność pozostałych spółek wydobywczych Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic nie wpływa na zubożenie źródeł wody z uwagi na nadmierny jej pobór.

Woda na platformach wykorzystywana jest do celów socjalno-bytowych oraz technologicznych. Oprócz wody słodkiej, do celów produkcyjnych m.in. do systemu zatłaczania wody, wykorzystywana jest woda morską pobieraną bezpośrednio pompami głębinowymi z morza.

Źródłem emisji gazów cieplarnianych na platformach są silniki spalinowe na olej napędowy systemu energetycznego, kotłów parowych i silników dźwigów. Źródłem emisji gazów na platformie Baltic Beta są turbiny napędzane gazem odseparowanym z ropy naftowej. Dodatkowym źródłem gazów cieplarnianych jest również spalany gaz na spalarkach gazowych po odseparowaniu z ropy naftowej. Na platformie Baltic Beta, ze względu na sprężanie gazu i wysyłanie go na ląd oraz wykorzystanie do napędu turbin, spalanie gazu jest znikome. Podczas eksploatacji na platformie Petrobaltic cały gaz spalany jest w spalarkach, które zostały tak zaprojektowane, aby przy spalaniu powstawało jak najmniej szkodliwych związków.

Dwutlenek węgla to jedyny gaz cieplarniany emitowany w Energobaltic. Całość emisji CO₂ pochodzi ze spalania gazu ziemnego oraz oleju opałowego w procesie produkcji energii elektrycznej i ciepła. Działalność LOTOS Geonafta jest źródłem stosunkowo niskiej emisji substancji szkodliwych do atmosfery, która wynika głównie z pracy generatorów zasilających urządzenia wiertnicze. W odniesieniu do wymagań obowiązujących na Litwie spółka nie podlega pod obowiązek zbierania i raportowania danych o ilości emisji CO₂. Lotne związki organiczne są emitowane również przez spalanie paliw diesla w generatorach. Emisje w LOTOS Norge wynikają z pracy na platformie wiertniczej generatorów prądu zasilanych dieslem.

Emisja CO₂ [t] w 2012 r.

LOTOS Petrobaltic *	368
LOTOS Norge	1 639
Energobaltic	12 320
Łącznie	14 327

* Emisje bez działalności morskiej – działalność w rejonie Polskiej Strefy Ekonomicznej nie podlega raportowaniu KOBiZE.

W LOTOS Petrobaltic emisja substancji powstających w procesie spalania paliw, takich jak tlenki azotu i siarki wynika głównie ze spalania paliw olejowych. Podkreślić jednocześnie należy, że emisja z działalności żadnej ze spółek Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic nie zawiera substancji zubożających warstwę ozonową.

Substancja	Emisje zanieczyszczeń [t/rok] w 2012 r.				
	LOTOS Petrobaltic *	LOTOS Geonafta	LOTOS Norge	Energobaltic	Łącznie
SO _x	0,007 ✓	0,4 ✓	1,5 ✓	0,1 ✓	2,007 ✓
NO _x	0,3 ✓	4 ✓	36,2 ✓	11,9 ✓	52,4 ✓
VOC	-	100 ✓	2,6 ✓	-	102,6 ✓
Pył	-	3 ✓	-	0,2 ✓	3,2 ✓

* Emisje bez działalności morskiej – działalność w rejonie Polskiej Strefy Ekonomicznej nie podlega raportowaniu KOBiZE.

Wszystkie ścieki zawierające olej składowane są na platformach LOTOS Petrobaltic w specjalnych zbiornikach, a później przewożone na ląd w celu utylizacji. Ścieki sanitarne przechodzą przez stację oczyszczania biologicznego, skąd wypuszczane są do morza. Stan wody morskiej wokół platform jest codziennie monitorowany.

W LOTOS Geonafta żadne ze ścieków nie są odprowadzane z obszaru działalności wiertni bezpośrednio do naturalnych zbiorników wodnych. Wszystkie ścieki technologiczne oraz socjalno-bytowe są magazynowane, a następnie transportowane do oczyszczalni ścieków. Zarządzanie ściekami produkcyjnymi jest jednym z priorytetów działań spółki w zakresie ochrony środowiska naturalnego. W ostatnim roku ulepszono system kontroli cząstek stałych w płuczce, co przyczyniło się do zmniejszonego zapotrzebowania na wodę do celów jej przygotowania i rozcieńczenia.

W LOTOS Norge wody technologiczne (mieszanka płuczki i wody poprodukcyjnej) po oczyszczeniu w oczyszczalni na platformie są zrzucone do morza. Zawartość substancji ropopochodnych w żadnym z przypadków nie przekraczała wartości przewidzianych prawem.

Objętość ścieków według miejsca przeznaczenia (m³)

LOTOS Petrobaltic	
Oczyszczona woda socjalno-bytowa zrzucana do morza	7 365 ✓
Oczyszczona płuczka i woda technologiczna (w tym woda złożowa) zrzucane do morza	32 754 ✓
Łącznie	40 119 ✓
LOTOS Geonafta	
Ścieki socjalno-bytowe	2 553 ✓
Płuczka* i woda technologiczna	1 561 ✓
Łącznie	4 114 ✓
LOTOS Norge	
Oczyszczona płuczka i woda technologiczna zrzucana do morza	314 ✓

Energobaltic

Ścieki socjalno-bytowe

1 231 ✓

Łącznie ścieki w Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic

45 778 ✓

* Płuczka jest odprowadzana na ląd w celu utylizacji

Woda złożowa pochodząca z kambru środkowego zawiera w swoim składzie chemicznym w większości jony chlorkowo - sodowo - wapniowe.

Woda złożowa

gęstość	1,011-1,096 g/cm ³
mineralizacja	136 g/l
pH	5,1-7,2

Wszystkie dodatki chemiczne dodawane podczas obróbki wody złożowej (deemulgatory, inhibitory korozji) nie przekraczają 1% objętości.

W związku z uruchomieniem przez LOTOS Petrobaltic w 2011 r. systemu zatłaczania wody złożowej na platformie Baltic Beta ilość wody złożowej zrzucanej do morza systematycznie spadała. Od października 2012 r. woda złożowa w całości tłoczona jest z powrotem razem z wodą morską do złoża.

W LOTOS Geonafta woda złożowa, która powstaje głównie podczas operacji wydobywania, jest magazynowana na terenie wiertni i przekazywana w całości do utylizacji. W LOTOS Norge z uwagi na nieprzewodzenie w 2012 r. eksploatacji woda złożowa nie występowała.

Objętość i sposób pozbywania się wody złożowej i wody powstałej w procesie produkcji w 2012 r.

LOTOS Petrobaltic

Woda złożowa zrzucana do morza	27 920 m ³
Stopień zaolejenia wody złożowej	4,7 ppm
Woda zatłoczona z powrotem do złoża	47 227 m ³

LOTOS Geonafta

Woda złożowa	180 m ³
--------------	--------------------

W czasie procesu wiercenia głównym odpadem są zwierciny (rozdrobiona skała podczas drążenia świdrem), które po wyniesieniu na powierzchnię są kierowane do systemu oczyszczania płuczki. W swoim składzie nie zawierają one substancji wymienionych w załączniku nr 1 do Konwencji Helsińskiej. Zwierciny z płuczką z I i II stopnia oczyszczania, po separacji i przemyciu ich w systemie oczyszczania, są zrzucane na dno morza. Natomiast zwierciny z III stopnia oczyszczania są wywożone na ląd i przekazywane do odpowiedniego odbiorcy odpadów. Każda partia wywożonych zwiercin podlega badaniu na zawartość składników toksycznych.

Płuczka jest tak obrabiana, aby mogła być wykorzystana podczas wiercenia następnych odwiertów. Jeżeli nie nadaje się

już do dalszego wykorzystania, przewożona jest na ląd i kierowana do odpowiedniego odbiorcy.

Na platformach LOTOS Petrobaltic dokonuje się wstępnej segregacji odpadów. Zbierane odpady (metale, plastyki, szkło, papier i odpady niebezpieczne świetlówki, baterie, akumulatory) przekazywane są do uprawnionego odbiorcy w celu odzysku lub unieszkodliwienia.

W LOTOS Geonafta i LOTOS Norge wszystkie odpady są przekazywane odbiorcom odpadów w celu ich zagospodarowania (odzysku lub unieszkodliwienia).

Odpady powstałe w 2012 r.	Całkowita waga
LOTOS Petrobaltic	
Zwierciny	68 t
Płuczka	237 t
Odpady inne niż niebezpieczne	451 t
Odpady niebezpieczne	11 t
Łącznie	767 t
LOTOS Geonafta	
Zwierciny	669 t
Płuczka i wody technologiczne	1 561 t
Woda złożowa	447,3 t
Odpady inne niż niebezpieczne	9,6 t
Odpady niebezpieczne	5 t
Łącznie	2 691,9 t
LOTOS Norge	
Zwierciny	898 t
Płuczka	272 t
Odpady inne niż niebezpieczne	324 t
Odpady niebezpieczne	62 t
Łącznie	1 556 t
Energobaltic	
Odpady komunalne	6,8 t
Odpady inne niż niebezpieczne	0,1 t
Odpady niebezpieczne	0,2 t

W LOTOS Geonafta w 2012 r. w procesie wydobywania używano tylko płuczki na bazie wody, zamiast bardziej szkodliwej na bazie olejowej. Większość składników płuczki jest biodegradowalna. Woda technologiczna, płuczka oraz zwierciny są tymczasowo magazynowane na terenie wiertni i przekazywane w całości do utylizacji.

W LOTOS Norge płuczka olejowa była używana podczas wiercenia niższych sekcji (17½, 12¼, 8½). Przepracowana płuczka oraz zaolejone zwierciny były gromadzone na platformie i przekazywane na ląd do odbiorców odpadów. Na platformie zainstalowany jest również specjalistyczny system gromadzenia zwiercin w celu odpowiedniego magazynowania i zmniejszenia ryzyka przedostawania się szkodliwych substancji do środowiska.

W 2012 r. nie odnotowano w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic istotnych wycieków do środowiska naturalnego.

Wydatki na ochronę środowiska

✔ - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

Skalę podejmowanych inicjatyw potwierdzają wydatki i inwestycje przeznaczone na ochronę środowiska zrealizowane w ostatnich latach przez Grupę LOTOS, a także pozostałe spółki grupy kapitałowej.

Pozycja	Koszty i nakłady [tys. zł]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Grupa LOTOS			
<i>Koszty</i>			
Koszty związane z zarządzaniem środowiskiem	b. d.	2 685	3 143 ✔
Wydatki na ochronę środowiska	b. d.	20 011	15 842 ✔
Finansowanie działań prośrodowiskowych instytucji zewnętrznych	b. d.	285	525 ✔
<i>Nakłady</i>			
Inwestycje proekologiczne	16 812	12 116	67 606 ✔
Inwestycje rzeczowe*	705 663	114 733	141 913 ✔
Grupa Kapitałowa LOTOS			
<i>Koszty</i>			
Koszty związane z zarządzaniem środowiskiem	b. d.	25 450	4 729 ✔
Wydatki na ochronę środowiska	b. d.	34 564	19 003 ✔
Finansowanie działań prośrodowiskowych instytucji zewnętrznych	b. d.	295	547 ✔
Ubezpieczenie środowiskowe**	b. d.	104	105 ✔
<i>Nakłady</i>			
Inwestycje proekologiczne	33 647	34 709	75 515 ✔
Inwestycje rzeczowe***	1 161 327	805 265	814 264 ✔

* W 2012 r. nastąpiła zmiana podejścia i prezentowane są inwestycje rzeczowe zgodnie z danymi przedstawianymi w [Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. 2012.](#) (http://inwestor.lotos.pl/193/raporty_i_dane/raporty_roczne)

** - Opłata za ubezpieczenie środowiskowe wnoszona jest dla całej grupy kapitałowej.

*** W 2012 r. nastąpiła zmiana podejścia i prezentowane są inwestycje rzeczowe zgodnie z danymi przedstawianymi w [Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej LOTOS 2012](#) (http://inwestor.lotos.pl/193/raporty_i_dane/raporty_roczne).

b. d. - brak danych

W skład kosztów związanych z zarządzaniem środowiskiem wchodzi m.in. nakłady poniesione na rzecz badań środowiska, zewnętrznych poświadczeń systemów zarządzania oraz dodatkowych usług świadczonych przez firmy zewnętrzne.

Wydatki na ochronę środowiska obejmują koszty utylizacji odpadów, utrzymania oraz konserwacji infrastruktury i sprzętu, z wyłączeniem opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

W okresie objętym raportowaniem zaznaczył się wyraźny wzrost wielkości nakładów finansowych przeznaczanych na inwestycje proekologiczne. Po zakończeniu rozbudowy rafinerii w ramach Programu 10+, którego efektem było zwiększenie możliwości przerobowych całego zakładu, Grupa LOTOS skupiła się na zwiększeniu wydajności instalacji zbudowanych przed 2008 r. Podjęto inwestycje mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej poszczególnych komponentów, zmniejszenie ilości zużywanych mediów, ograniczenie emisji niezorganizowanych, czy zawracanie gazów zrzucanych na pochodnie.

W 2012 r. Grupa LOTOS zrealizowała inicjatywę służącą zmniejszeniu wpływu produktów na środowisko. Spółka, wykorzystując zaawansowane technologie i optymalnie gospodarując zasobami surowcowymi, opracowała technologię produkcji oleju bazowego II Grupy o niskiej lepkości według klasyfikacji API (*American Petroleum Institute*).

Olej bazowy II Grupy charakteryzuje wysoka zawartość (>90%*m/m*) węglowodorów nasyconych, niska zawartość żywic oraz węglowodorów aromatycznych. Jest to mineralny olej bazowy o podniesionej jakości, wskaźniku lepkości ok. 120 oraz zawartości siarki poniżej 0,03%*m/m*. Nowy olej jest produkowany z ropy naftowej w oparciu o nowoczesne technologie, pozwalające otrzymać produkt o zmodyfikowanym składzie i strukturze węglowodorów. Surowcem do jego otrzymywania jest wąska frakcja destylatu próżniowego z frakcji parafinowych po hydrokrakingu. Stosowanie olejów bazowych o niskiej zawartości siarki oraz składników aromatycznych do produkcji eksploatacyjnych olejów smarowych przyczynia się do redukcji negatywnego wpływu olejów na środowisko naturalne.

Poza olejem bazowym II Grupy rozpoczęliśmy produkcję wosku o bardzo niskiej zawartości siarki. Parametry wosku niskosiarkowego, produkowanego na bazie frakcji parafinowej, są zgodne z wymaganiami normy amerykańskiej Agencji ds. Żywności i Leków (FDA), dla produktów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Pozytywna opinia FDA to wyznacznik wysokiej jakości produktu i potwierdzenie, że nie ma on negatywnego wpływu na zdrowie.

Zakrojone na szeroką skalę inwestycje proekologiczne przeprowadzono w 2012 r. również w niektórych spółkach grupy kapitałowej:

- **LOTOS Asfalt** zakończyła hermetyzację procesu ekspedycji asfaltów, który został przeprowadzony przy wykorzystaniu nalewaków autocysternowych i cystern kolejowych w Gdańsku.
- W **LOTOS Jasło** przeprowadzono modernizację dwóch zbiorników magazynowych, polegającą na wyposażeniu ich w geomembranę.
- **LOTOS Kolej** zakończyła budowę najnowocześniejszej w Polsce instalacji do czyszczenia cystern. Hermetyzacja procesów technologicznych, zmiana technologii oczyszczania i zastosowanie nowoczesnych urządzeń spowodowały mniejsze zużycie mediów i ilości wytwarzanych ścieków zaolejonych. Wyeliminowano emisję węglowodorów do atmosfery oraz poprawiono warunki BHP.
- **LOTOS Paliwa** od 2011 r. wykorzystuje odnawialne źródła energii w pompach ciepła instalowanych w nowo budowanych stacjach paliw Premium. W latach 2011-2012 zainstalowano je na 10 stacjach.
- W **LOTOS Petrobaltic** zmodernizowano instalację do ponownego wtłaczania wody zrzutowej. W wiertniach **LOTOS Geonafta** zastąpiono przestarzałe oświetlenie jarzeniowe nowoczesnym oświetleniem LED. W **LOTOS Norge** wdrożono

system wymiany niebezpiecznych chemikaliów używanych w czasie pracy platformy, aby zmniejszyć ilość niebezpiecznych odpadów. W sumie, jako przeznaczone do wymiany, sklasyfikowano 7 substancji.

Efektym wymienionych przedsięwzięć, oprócz wymiernych korzyści ekonomicznych, jest ograniczenie negatywnego wpływu organizacji na poszczególne, wykorzystywane w działalności komponenty środowiska, co obrazują dane dotyczące wielkości opłat za korzystanie ze środowiska (trend malejący).

Pozycja	Wydatki [tys. zł]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Grupa LOTOS			
Emisja zanieczyszczeń do powietrza	3 817	4 268	2 980
Pobór wody	160	144	140
Odprowadzanie ścieków	306	313	298
Składowanie odpadów	0	0	0
Łącznie	4 283	4 725	3 418
Grupa Kapitałowa LOTOS			
Emisja zanieczyszczeń do powietrza	4 306	4 805	3 218
Pobór wody	245	210	173
Odprowadzanie ścieków	528	487	388
Składowanie odpadów	2	0	0
Łącznie	5 081	5 502	3 779

W związku z prowadzoną działalnością ponosimy określone ustawowo koszty związane z korzystaniem ze środowiska. Zauważalny spadek wydatków poniesionych z tytułu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wynika z całokształtu prowadzonych w Grupie Kapitałowej LOTOS inwestycji proekologicznych, w tym głównie zastosowania gazu ziemnego jako materiału do produkcji wodoru i paliwa w zakładowej elektrociepłowni Grupy LOTOS.

Zgodność z przepisami

✔ - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

W 2012 r. jedynie spółka LOTOS Paliwa poniosła podwyższone opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Podwyższone opłaty naliczone zostały dla trzech obiektów, które krótkookresowo nie posiadały ważnych pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie wód opadowych i roztopowych z terenów utwardzonych do środowiska. Brak aktualnych pozwoleń wynikał z konieczności wykonania modernizacji kanalizacji deszczowej i dokonania uzgodnień z lokalnymi gestorami sieci deszczowej, co wydłużyło proces uzyskiwania wymaganych decyzji. Obecnie wszystkie obiekty posiadają wymagane pozwolenie wodnoprawne, a spółka wnosi standardowe opłaty za korzystanie ze środowiska ✔.

Kluczowe dane

 - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

Materiały

Wykorzystane surowce i materiały w Grupie LOTOS według wagi i objętości (tony)

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Ropa naftowa	8 095 655	9 163 836	9 673 647
Surowce i komponenty	844 327	1 062 156	833 610
Dodatki uszlachetniające	2 010	2 254	2 091

Wykorzystane surowce i materiały w działalności poszukiwawczo-wydobywczej w LOTOS Petrobaltic w 2012 r. (tony)

Płuczka	
Rodzaj materiału	
Bentonit	4,7
Sole (płuczka i płyn nadpakerowy)	54,4
Wodorotlenki	3,1
Pozostałe do utrzymania odpowiednich właściwości (lepkość, filtracja itp.)	18,2
Łącznie	80,4
Zaczyn cementowy	
Cement	217,5
Środki obrabiające	1,8
Łącznie	219,3
Woda zatłaczana i złożowa	

Biocydy	8,9	✔
Koagulanty	2,1	✔
Deemulgatory	6,6	✔
Pozostałe	2,4	✔
Łącznie	19,9	✔
Zużycie całkowite	319,6	✔

Substancje zużyte w procesie tłoczenia gazu z platformy rurociągiem do Władysławowa

Metanol	5,7	✔
---------	-----	---

Wykorzystane surowce i materiały w działalności poszukiwawczo-wydobywczej w LOTOS Geonafta w 2012 r. (tony)

Substancje wykorzystywane w procesie wiercenia

Inhibitory kwasów	3,8	✔
Dodatki płuczkowe	60	✔
Polimery	30,6	✔
Blokery	55	✔
Lubrykanty	2	✔
Cement	62	✔
Dodatki ekstrakcyjne	25,2	✔
Łącznie	238,6	✔

Substancje wykorzystywane w procesie eksploatacji

Inhibitory korozji	0,8	✔
Deemulgatory	23,4	✔
Inhibitory osadów	0,08	✔
Utleniacze	0,6	✔
Łącznie	24,88	✔
Zużycie całkowite	263,48	✔

Wykorzystane surowce i materiały w działalności poszukiwawczo-wydobywczej

Łączne zestawienie dla koncesji PL 498 Skagen w okresie od 3.11.2012 r.

Dodatki płuczkowe	2 092,9	✓
Płuczka	29,9	✓
Sól	146,9	✓
Dodatki cementowe	1 347,5	✓
Cement	224	✓
Lubrykanty	6,6	✓
Łącznie	4 116,9	✓

Wykorzystane surowce i materiały przez Energobaltic w 2012 r.

Etap I - Stacja Sprężania Gazu

Surowiec wejściowy:

- gaz odpadowy 10 350 433 Nm³ ✓

Materiał pośrednio produkcyjny:

- metanol 11 400 l ✓

Etap II - Stacja Separacji Gazu z Surowca Wejściowego

Surowiec wejściowy:

- gaz ziemny odpadowy (mokry) do produkcji LPG 5 332,4 t ✓

- kondensat gazu naturalnego 1 550,5 t ✓

Uzyskany gaz ziemny opałowy (suchy) jako paliwo do produkcji energii cieplnej i elektrycznej 5 572 326 Nm³ ✓

Grupa LOTOS stosuje definicję biokomponentów zgodną z ustawą z 25.08.2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych. Wszystkie biokomponenty, zakupione przez Grupę LOTOS oraz wyprodukowane przez funkcjonujący w ramach grupy kapitałowej zakład, spełniają kryteria zrównoważonego rozwoju. Należy zaznaczyć, iż Polska nie implementowała dotychczas Dyrektywy 2009/28/WE, co oznacza, że w obecnym stanie prawnym nie istnieją w Polsce systemy certyfikacji biokomponentów w zakresie kryteriów zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na tajemnicę handlową nie jest możliwe wskazanie ilości zakupionych i wyprodukowanych biokomponentów ✓.

Energia

Bezpośrednie zużycie energii w Grupie LOTOS wg pierwotnych źródeł energii w 2012 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Bezpośrednie, zakupione źródła energii	Bezpośrednie, wyprodukowane źródła energii	Bezpośrednie, sprzedane źródła energii	Bezpośrednie, całkowite zużycie energii
Gaz ziemny	GJ	4 476 958			4 476 958 ✓
Gaz opałowy	GJ		10 257 181	176 608	10 080 572 ✓
Olej opałowy HSFO+Bleed	GJ		2 349 433		2 349 433 ✓
Olej opałowy LSFO	GJ	1 030 455	3 293 629		4 324 084 ✓
Olej opałowy lekki (HON)	GJ		61 401		61 401 ✓
Energia elektryczna	GJ				0 ✓
Energia cieplna	GJ			108 456	-108 456 ✓
Łącznie	GJ	5 507 413	15 961 644	285 064	21 183 993 ✓

Bezpośrednie zużycie energii w Grupie LOTOS wg pierwotnych źródeł energii w 2011 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Bezpośrednie, zakupione źródła energii	Bezpośrednie, wyprodukowane źródła energii	Bezpośrednie, sprzedane źródła energii	Bezpośrednie, całkowite zużycie energii
Gaz ziemny	GJ	1 383 334			1 383 334
Gaz opałowy	GJ		10 053 891	194 860	9 859 031
Olej opałowy HSFO	GJ		3 434 143		3 434 143
Olej opałowy LSFO	GJ	4 382 235	1 177 603		5 559 838
Olej opałowy lekki (HON)			134 188		134 188
Energia elektryczna	GJ			79 499	-79 499
Energia cieplna	GJ			86 541	-86 541
Łącznie	GJ	5 765 569	14 799 825	360 900	20 204 494

Bezpośrednie zużycie energii w Grupie LOTOS według pierwotnych źródeł energii w 2010 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Bezpośrednie, zakupione źródła energii	Bezpośrednie, wyprodukowane źródła energii	Bezpośrednie, sprzedane źródła energii	Bezpośrednie, całkowite zużycie energii
Gaz ziemny	GJ	1 244 784			1 244 784
Gaz opałowy	GJ		8 085 394		8 085 394
Olej opałowy HSFO	GJ		2 660 714		2 660 714
Olej opałowy LSFO	GJ	1 153 159			1 153 159

Olej opałowy lekki (HON)			103 973		103 973
Energia elektryczna	GJ			8 471	-8 471
Energia ciepła	GJ			0	0
Łącznie	GJ	3 397 943	15 221 725	8 471	17 628 139

Bezpośrednie zużycie energii według pierwotnych źródeł energii w 2012 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Bezpośrednie, zakupione źródła energii	Bezpośrednie, wyprodukowane źródła energii	Bezpośrednie, sprzedane źródła energii	Bezpośrednie, całkowite zużycie energii
LOTOS Petrobaltic					
Gaz ziemny	GJ		45 972	24 543	21 429 ✓
Olej napędowy	GJ	90 482			90 482 ✓
Łącznie	GJ	90 482	45 972	24 543	111 911 ✓
LOTOS Geonafta					
Gaz ziemny	GJ		9 166		9 166 ✓
Olej napędowy	GJ	22 448			22 448 ✓
Łącznie	GJ	22 448	9 166		31 614 ✓
LOTOS Norge					
Olej napędowy	GJ	18 493			18 493 ✓
Energobaltic					
Gaz ziemny typu E (GZ 50)	GJ	12 866			12 866 ✓
Gaz ziemny opałowy (suchy)	GJ	278 600			278 600 ✓
Olej opałowy lekki	GJ	2 930			
Energia elektryczna	GJ		53 508	51 053	2 455 ✓
Energia ciepła	GJ		140 520	108 214	32 306 ✓
Łącznie	GJ	294 396	194 028	159 267	326 227 ✓
Łączne bezpośrednie zużycie w Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic	GJ	425 819	249 166	183 810	488 245 ✓

Pośrednie zużycie energii w Grupie LOTOS wg pierwotnych źródeł energii

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Średnio zaawansowana energia zakupiona
------------------	-----------------	--

Ilość energii zakupionej z KSE	GJ	4 407 590	✔
--------------------------------	----	-----------	---

Pośrednie zużycie energii według pierwotnych źródeł energii

LOTOS Petrobaltic

Ilość energii zakupionej na potrzeby funkcjonowania bazy lądowej	GJ	6 398	✔
--	----	-------	---

LOTOS Geonafta

Ilość energii zakupionej na potrzeby administracyjne	GJ	4 465	✔
Ilość energii na cele produkcyjne	GJ	12 071	✔

LOTOS Norge

Zasilanie wyłącznie olejem napędowym			✔
--------------------------------------	--	--	---

Energobaltic

Zakup energii elektrycznej	GJ	25 776	✔
Łączne pośrednie zużycie w Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic	GJ	48 710	✔

Woda

Całkowity pobór świeżej wody w Grupie LOTOS ze wszystkich źródeł

[m ³]	2010 r.	2011 r.	2012 r.	
	3 961 494	3 809 856	3 721 330	✔

Pobór świeżej wody w Grupie LOTOS według źródła

Źródło wody	2010 r.	2011 r.	2012 r.	
Podziemna [m ³ /rok]	195 024	202 429	189 217	✔
Powierzchniowa [m ³ /rok]	3 766 470	3 607 427	3 532 113	✔

Procesy w Grupie LOTOS zużywające duże ilości wody

Ilość [m³/rok]

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Elektrociepłownia - produkcja mediów	2 728 615	2 929 811	2 936 080
Rafineria - woda chłodnicza obiegowa	1 311 213	1 386 304	1 503 995

Pobór świeżej wody według źródła

LOTOS Petrobaltic

Źródło	j.m.	Ilość pobranej wody w 2012 r.
Słodka woda - ujęcie własne	m ³	19 988 ✓
Słodka woda - sieć miejska	m ³	1 392 ✓
Morska woda	m ³	311 972 ✓
Woda złożowa	m ³	75 712 ✓
Łącznie	m³	409 064 ✓

LOTOS Geonafta

Słodka woda	m ³	2 553 ✓
Woda na cele technologiczne	m ³	1 146 ✓
Łącznie	m³	3 699 ✓

LOTOS Norge

Słodka woda - sieć miejska	m ³	2 272 ✓
----------------------------	----------------	---------

Energobaltic

Woda z sieci miejskiej	m ³	5 538 ✓
Łączny pobór wody w Grupie Kapitałowej LOTOS Petrobaltic	m³	420 573 ✓

Objętość wody podlegającej w Grupie LOTOS recyklingowi

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Produkcja wody gospodarczej z oczyszczonych ścieków [m ³]	1 555 969	1 179 317	1 254 556 ✓
Ilość oczyszczonego kondensatu [m ³]	1 546 726	2 030 131	2 207 217 ✓

Łączna objętość wody podlegającej w Grupie LOTOS recyklingowi

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Całkowita objętość wody z recyklingu [m ³]	3 102 695	3 209 448	3 461 773 ✓
Procent wody podlegającej recyklingowi [%]	43,9	45,7	48,2 ✓

Ścieki

Całkowita objętość ścieków wg jakości i docelowego miejsca przeznaczenia (m³)

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Rozwójka	3 880 741	3 874 089	4 305 910 ✓
Martwa Wisła	1 306 041	1 354 015	1 293 596 ✓
Razem	5 186 782	5 228 104	5 599 506 ✓

Ścieki z oczyszczalni Grupy LOTOS zwracane do Martwej Wisły. Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość					
		2010 r.		2011 r.		2012 r.	
		W _r	W _d	W _r	W _d	W _r	W _d
pH	-	7,50	6,50-9,10	7,81	6,50-9,10	7,79	6,50-9,10
BZT	[mg O ₂ /dm ³]	4,60	25,00	2,68	25,00	2,56	25,00
ChZT	[mg O ₂ /dm ³]	51,4	125,00	34,00	125,00	30,20	125,00
Zawiesiny ogólne	[mg/dm ³]	6,20	35,00	7,89	35,00	6,38	35,00
Fenole lotne	[µg/dm ³]	6,00	100,00	1,00	100,00	<5,00*	100,00
Substancje ekstrahujące się eterem naftowym	[mg/dm ³]	2,56	50,00	0,58	50,00	0,74	50,00
Węglowodory ropopochodne	[mg/dm ³]	0,38	5,00	0,83	5,00	1,93	5,00
Azot ogólny	[mg/dm ³]	3,60	30,00	2,90	30,00	2,40	30,00
Fosfor ogólny	[mg/dm ³]	1,00	3,00	1,07	3,00	1,03	3,00
Siarczki	[µg/dm ³]	<10,00*	200,00	2,00	200,00	6,00	200,00
Nikiel	[µg/dm ³]	7,70	500,00	10,10	500,00	10,20	500,00
Wanad	[µg/dm ³]	17,80	2000,00	36,30	2000,00	28,90	2000,00
Glin	[µg/dm ³]	24,30	3000,00	92,20	3000,00	62,40	3000,00

W_r - rzeczywista wartość średnioroczna

W_d - dopuszczalna wartość średnioroczna

* - wynik poniżej granicy oznaczalności stosowanej w danym roku metody analitycznej

Ścieki z oczyszczalni Grupy LOTOS zwracane do Rozwójki. Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość					
		2010 r.		2011 r.		2012 r.	
		W _r	W _d	W _r	W _d	W _r	W _d
Zawiesiny ogólne	[mg/dm ³]	9,86	35	11,92	35	10,71	35
Węglowodory ropopochodne	[mg/dm ³]	1,02	5	1,64	5	2,15	5

W_r - rzeczywista wartość średnioroczna

W_d - dopuszczalna wartość średnioroczna

Odpady

Odpady wytworzone w Grupie LOTOS	Ilość [t/rok]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Odpady zmagazynowane na koniec roku poprzedniego	2 215	2 244	2 195 ✓
Wytworzone odpady niebezpieczne	4 218	7 338	6 784 ✓
Wytworzone odpady inne niż niebezpieczne	7 254	5 046	5 574 ✓
Suma wytworzonych odpadów	11 472	12 384	12 358 ✓
Wartości dopuszczone w pozwoleniu zintegrowanym	89 627	89 627	89 627 ✓
Odpady wytworzone przez wykonawców usług	b.d.	b.d.	4 154 ✓

Sposób postępowania z odpadami w Grupie LOTOS	Ilość [t/rok]		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Odpady poddane odzyskowi	10 836	12 428	12 749 ✓
Odpady unieszkodliwione	600	4	28 ✓
Spalanie	519	4	27 ✓
Usunięcie na składowisko	81	0	1 ✓
Odpady zmagazynowane na miejscu na koniec roku	2 244	2 196	1 777 ✓
Niebezpieczne	1 044	1 977	1 503 ✓

Inne niż niebezpieczne	1 200	219	274
------------------------	-------	-----	--

Rodzaj odpadów niebezpiecznych w Grupie LOTOS	Ilość [t/rok]			
	Jednostka miary	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Odpady niebezpieczne transportowane ze źródeł zewnętrznych (spoza grupy kapitałowej) do rafinerii	[t]	0	21	0
Odpady niebezpieczne transportowane z rafinerii do źródeł zewnętrznych w kraju	[t]	4 128	6 286	7 258
Odpady niebezpieczne transportowane z rafinerii do źródeł zewnętrznych poza granicami kraju	[t]	0	119	0
Suma transportowanych odpadów niebezpiecznych	[t]	4 128	6 426	7258
Procent odpadów niebezpiecznych przemieszczanych transgranicznie	[%]	0	2	0

Produkty

Zawartość benzenu, siarki i ołowiu w paliwach Grupy LOTOS wyprodukowanych w 2012 r.	
Benzen	0,5-1,0 % V/V, średnio 0,8 % V/V (przy definiowanej wielkości maks.1,0 % V/V).
Siarka:	
- w benzynach	1,0 – 9,9 mg/kg; średnio 3,9 (standard maks.10 mg/kg)
- w oleju napędowym	1,4 – 9,5 mg/kg; średnio 5,5 (standard maks. 10 mg/kg)
Ołów	brak

Wkład w społeczeństwo

Jednym z celów Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r. jest realizacja strategii społecznej odpowiedzialności, która stanowi wsparcie w procesie osiągania celów wynikających ze strategii biznesowej grupy kapitałowej. Stwarza to możliwość jak najlepszego wykorzystania zasobów i kompetencji organizacji na rzecz wytwarzania wartości ekonomicznych i społecznych, z korzyścią dla firmy i naszego otoczenia. O strategicznych kierunkach działalności w tym zakresie decyduje Zarząd Grupy LOTOS.

Zawarte w strategii społecznej odpowiedzialności kwestie społeczne, środowiskowe, etyczne oraz wynikające z praw człowieka zostały przez nas zintegrowane z podstawową działalnością i strategią biznesową Grupy Kapitałowej LOTOS. Dzięki temu zapewniliśmy istnienie mechanizmu ukierunkowanego na:

- zwiększanie pozytywnego wkładu naszej firmy w rozwój społeczny,
- minimalizowanie negatywnych skutków naszej działalności i ograniczanie ryzyka z tym związanego.

W latach 2011-2012 przeprowadziliśmy konsultacje społeczne w celu optymalnego wyznaczenia celów organizacji w dziedzinie społecznej odpowiedzialności. Konsultacjami oraz badaniami opinii objęliśmy kluczowe grupy interesariuszy zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. W wyniku tego działania określiliśmy nową perspektywę Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r.

FILARY STRATEGII SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ LOTOS DO 2015 ROKU

I ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOŁECZNA	II ODPOWIEDZIALNOŚĆ ŚRODOWISKOWA	III ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESOWA
<p>Tworzenie wartości korzystnych dla otoczenia społecznego</p>	<p>Tworzenie wartości korzystnych dla środowiska naturalnego</p>	<p>Tworzenie wartości korzystnych ekonomicznie i gospodarczo</p>
<p>Nasza działalność cechuje się poszanowaniem kapitału intelektualnego i różnorodności, przestrzeganiem praw człowieka, w tym swobody wypowiedzi i wolności zrzeszania się. Przyczyniamy się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego w regionie swego oddziaływania. Przeciwdziałamy wykluczeniu oraz innym problemom społecznym w obszarach zgodnych ze swoimi kompetencjami.</p>	<p>Dążymy do stałego ograniczania negatywnego wpływu swojej działalności na środowisko naturalne poprzez stosowanie wysokich standardów wydobywania, produkcji i przerobu węglowodorów, a także spełnianie wymagających norm środowiskowych w procesie produkcji, transportu i sprzedaży produktów ropopochodnych. W działalności wydobywczej stosujemy najlepsze dostępne obecnie techniki i zasady postępowania, stale analizując możliwości stwarzane w tym zakresie przez nowe technologie. Zmierzamy do rozpoznania i rozwinięcia możliwości pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.</p>	<p>Przykładamy wagę do zarządzania relacjami z otoczeniem w sposób przewidywalny i obliczalny, zgodny z zasadami etyki, z zachowaniem przejrzystości i partnerstwa. Wpływa to na sposób, w jaki dążymy do osiągania zysków i wzrostu wartości w długiej perspektywie. Nasza odpowiedzialność przejawia się w inicjowaniu działań zmierzających do zwiększania bezpieczeństwa w sektorze energii w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska. Zapewniamy stabilne dostawy paliw na rynek, a także uczestniczymy w poszukiwaniach i wydobyciu złóż węglowodorów, w tym niekonwencjonalnych.</p>

Wnikliwie przeanalizowaliśmy opinie członków lokalnych społeczności, mieszkańców kluczowych gmin i województw, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, administracji państwowej oraz ośrodków naukowo-badawczych i edukacyjnych. Mieszkańcy terenów, w których zlokalizowane są nasze główne zakłady produkcyjne, bazy magazynowe i instalacje, tj. Pomorza oraz rejonów położonych na południu kraju – Jasła i Czechowic-Dziedzic, stanowią dla nas adresatów kluczowych programów współpracy. Programy te ukierunkowane są na rozwój lokalnych wspólnot oraz przeciwdziałanie istotnym problemom społecznym i środowiskowym, z jakimi one się borykają.

W każdej z wymienionych lokalizacji na terenie trzech województw: pomorskiego, śląskiego i podkarpackiego prowadzi działalność po kilka podmiotów naszej grupy kapitałowej, włącznie z rafinerią Grupy LOTOS w Gdańsku i byłymi rafineriami, a obecnie spółkami: LOTOS Czechowice i LOTOS Jasło.

W toku konsultacji zidentyfikowaliśmy podstawowe obszary zaangażowania, na których – w opinii interesariuszy – powinniśmy koncentrować współpracę z partnerami społecznymi. Należą do nich:

- **bezpieczeństwo w ruchu drogowym**, na które oddziałujemy zarówno jakością produktów, jak i kompleksowymi programami edukacyjnymi,
- **wyrównywanie różnic społecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu**, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, do których kierujemy pomoc stypendialną oraz projekty edukacyjne z dziedziny ekologii i wychowania poprzez kształcenie umiejętności sportowych,
- **ochrona środowiska i ekologia**, zwłaszcza w obszarze ochrony bioróżnorodności Morza Bałtyckiego z uwagi na nadmorskie położenie naszej rafinerii oraz w odniesieniu do cennych przyrodniczo terenów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie pozostałych spółek.

O tym, jak ważne miejsce w naszych działaniach zajmują relacje z otoczeniem społecznym, świadczy także fakt uwzględnienia tego aspektu w obowiązującym od 2013 r. Kodeksie etyki.

Naszym celem jest utrzymywanie długoterminowych, pozytywnych, obustronnie korzystnych relacji społecznych w otoczeniu Grupy Kapitałowej LOTOS. Dokładamy starań, by być sąsiadem, który troszczy się o innych, prowadzi dialog nakierowany na rozwiązywanie występujących problemów i bierze udział w życiu społeczności lokalnych.

Wspieramy wartościowe inicjatywy społeczne i kulturalne, dbamy o rozwój dzieci i młodzieży zamieszkującej okolice zakładów należących do grupy kapitałowej oraz podejmujemy działania pozwalające zachować cenne przyrodniczo obszary w naszym otoczeniu dla przyszłych pokoleń.

Przyjęte podejście do budowania relacji ze społecznością lokalną wyraża się przez:

- poszanowanie godności oraz niedyskryminowanie żadnego jej przedstawiciela;
- profesjonalną współpracę z partnerami społecznymi;
- prezentowanie otwartej i nastawionej na porozumienie postawy wobec społecznego otoczenia oraz przeciwdziałanie sytuacjom, mogącym stać się źródłem konfliktów, niepokoju lub nieporozumień we wzajemnych relacjach.

Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

Kluczowym celem Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 r. w obszarze

integracji z lokalnym otoczeniem jest zapewnienie jego przychylności oraz wzmocnienie reputacji przedsiębiorstwa społecznie zaangażowanego poprzez podejmowanie działań przyczyniających się do trwałego rozwiązywania istotnych dla niego problemów społecznych i środowiskowych.

Skuteczna realizacja strategii wymaga od nas odpowiedzialnego zarządzania relacjami z naszymi partnerami społecznymi: organizacjami pozarządowymi, ekspertami różnych dziedzin, samorządem terytorialnym oraz lokalnymi społecznościami. Wiedza partnerów, ich kompetencje oraz dobra znajomość zagadnień problemowych w danej dziedzinie życia społecznego w połączeniu z naszym strategicznym podejściem do zarządzania tym obszarem w firmie przyczyniają się do wzrostu efektywności i skuteczności realizowanych projektów oraz programów społecznych i środowiskowych.

Zgodnie z założeniami naszej strategii w 2012 r. przystąpiliśmy do projektu, który w długoterminowej perspektywie ma szansę istotnie wesprzeć rozwój regionu pomorskiego, w którym zlokalizowana jest działalność przeważającej części spółek Grupy Kapitałowej LOTOS. **Forum Inicjowania Rozwoju**, którego inauguracja odbyła się w 2012 r. w Gdańsku, to inicjatywa zrodzona z doświadczeń oraz zapotrzebowania przedstawicieli trzech sektorów: samorządu, biznesu i organizacji pozarządowych. Projekt ma na celu efektywny rozwój społeczny i gospodarczy regionu, polegający na realizacji projektów międzysektorowych.

Unikalne cechy Forum Inicjowania Rozwoju:

- uczenie się współpracy międzysektorowej w działaniu;
- możliwość wymiany dobrych praktyk;
- stosowanie sprawdzonych strategii współpracy i aktywizacji, na przykładach zrealizowanych z sukcesem projektów;
- możliwość budowania sieci nieformalnych kontaktów i aktywnego poszukiwania partnerów w atmosferze współpracy.

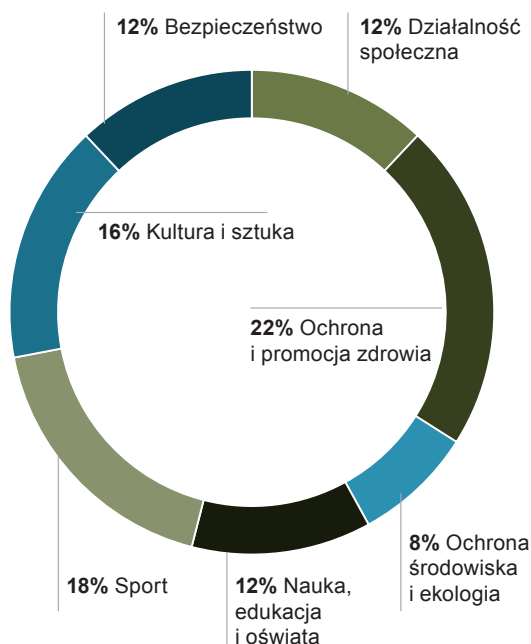
W kolejnych latach planowany jest rozwój inicjatywy. Elementem spajającym będzie konferencja organizowana raz w roku. Pomiędzy jedną, a drugą konferencją, realizowane będą projekty międzysektorowe finansowane w ramach tzw. Funduszu Grantowego – **Forum Inicjowania Rozwoju**. Ideą Funduszu będzie wspieranie projektów międzysektorowych, które odpowiedzą na faktyczne potrzeby pomorskiego regionu i tym samym będą miały szansę przyczynić się do jego rozwoju.

Wkładem Grupy LOTOS wniesionym w prace Forum jest nie tylko udział finansowy, ale również dzielenie się naszym doświadczeniem w zakresie inicjatyw infrastrukturalnych, edukacyjnych, środowiskowych i kulturalnych, od lat wspierających rozwój Pomorza.

Angażujemy się w realizację wydarzeń kulturalnych, społecznych i sportowych najważniejszych dla regionów, w których są obecne spółki Grupy Kapitałowej LOTOS. Podobnie wspieramy inicjatywy służące poprawie jakości życia społeczności, z którymi sąsiadujemy, i z których wywodzą się nasi pracownicy. Zarówno system edukacji, jak i system zdrowotny w naszym otoczeniu są rozwinięte, jednak w sposób szczególny angażujemy się w te inicjatywy, które mogą wesprzeć naszych partnerów społecznych w zakresie dostępu do ważnego dla ich działalności profesjonalnego sprzętu. Wybór projektów jest zazwyczaj poprzedzony konsultacjami z władzami samorządowymi lub partnerami społecznymi, mającymi odpowiednie kompetencje. Zasady współpracy oraz dobór odpowiednich działań są przedmiotem uzgodnień przeprowadzanych ze znacznym wyprzedzeniem, co pozwala budować odpowiedzialne relacje z korzyścią dla tych regionów w długiej perspektywie.

W 2012 r. wsparliśmy szereg inicjatyw, które wpłynęły na rozwój infrastruktury i przyniosły pozytywne efekty członkom społeczności lokalnych, w wielu sferach życia. Należy podkreślić, że Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Grupy LOTOS w

Struktura wsparcia w 2012 r. w formie darowizn z podziałem na sfery życia

czerwcu 2012 r. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto Spółki za 2011 r., przeznaczając 1.500 tys. zł na fundusz celowy wykorzystywany na finansowanie przez Spółkę przedsięwzięć społecznych, związanych m.in. z ochroną i promocją zdrowia. Więcej informacji znajduje się w [Skonsolidowanym sprawozdaniu \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/skonsolidowane-sprawozdanie-z-calkowitych-dochodow\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/skonsolidowane-sprawozdanie-z-calkowitych-dochodow).

Przekazane przez nas środki zostały zainwestowane m.in. w sprzęt medyczny dla instytucji zdrowia publicznego, sprzęt niezbędny do prowadzenia działań związanych z ochroną środowiska i ekologią, inwestycje mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców, działania związane z edukacją w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Inwestycje te były działaniami pro publico bono.

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej LOTOS w 2012 r. w inicjatywy służące rozwojowi lokalnych społeczności

Lp.	Podmiot	Miejscowość	Cel wsparcia
1.	Gmina Bisztynek	Bisztynek	Remont przedszkola samorządowego po nawałnicy z gradobiciem.
2.	Ochotnicza Straż Pożarna	Trzcinica	Zakup sprzętu – aparatu powietrznego z czujnikiem ruchu.
3.	Fundacja Bezpieczni w Ruchu Drogowym	Gdańsk	Zakup sprzętu.
4.	Cappella Gedanensis	Gdańsk	Zakup instrumentu.
5.	Politechnika Gdańska	Gdańsk	Dofinansowanie kosztów remontu i modernizacji stanowiska obrotowego filtra próżniowego.
6.	Szkoła Podstawowa	Osowo	Zakup komputera.
7.	Szpital Specjalistyczny w Jasle	Jasło	Zakup sprzętu medycznego – diatermii elektrochirurgicznej.
8.	Pomorskie Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy	Gdańsk	Zakup sprzętu medycznego – kardiomonitora dla Oddziału Dziecięcego.
9.	Stacja Pogotowia Ratunkowego	Gdańsk	Dofinansowanie zakupu motocykla ratunkowego.
10.	Wojewódzkie Centrum Onkologii	Gdańsk	Zakup sprzętu medycznego.
11.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Chirurgicznie Chorym	Gdańsk	Zakup wyposażenia medycznego – platformy informatycznej Body Wizz3D.

12.	Szpital Morski im. PCK	Gdynia	Zakup aparatu do biopsji.
13.	Fundacja Agencja Regionalnego Monitoringu Aglomeracji Gdańskiej	Gdańsk	Wymiana kontenera stacji pomiarowej AM1 w Gdańsku i jego włączenie do systemu monitoringu.
14.	Stacja Ornitologiczna Muzeum i Instytut Zoologii PAN	Gdańsk	Dofinansowanie działań statutowych, w tym zakup 3 szklanych gablot do przechowywania i prezentacji wypreparowanych ptaków, do celów edukacyjnych dla Stacji Ornitologicznej MiZ PAN, Gdańsk.
15.	Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego	Gdańsk	Dofinansowanie działań statutowych związanych z celami badawczymi tj. wykonanie wyposażenia do jednostki badawczej Zelint oraz zakup sprzętu badawczego.
16.	Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING	Gdańsk	Dofinansowanie działań statutowych, w tym: budowa platformy obserwacyjnej, naprawa ścieżki przyrodniczej oraz czynne działania ochronne w Rezerwacie Mewia Łacha.
17.	Gmina Pruszcz Gdański	Pruszcz Gdański	Dofinansowanie remontu nawierzchni ul. Jesionowej w Przejazdowie.
18.	Szpital Specjalistyczny w Jaśle	Jasło	Dofinansowanie kosztów remontu dachu budynku poradni specjalistycznej przy Szpitalu Specjalistycznym w Jaśle.

Poprzez spółkę AB LOTOS Geonafta wspieramy także działalność non-profit na Litwie. Spółka realizuje inwestycje społeczne w obszarze edukacji, kultury i sportu. W ramach działań społecznych LOTOS Geonafta wspiera działalność niewidomych i niedowidzących dzieci na Litwie. Spółka była m.in. sponsorem nagranej i wydrukowanej w języku Braille'a książki.

Jesteśmy głównym sponsorem klubów sportowych, wydarzeń sportowych, instytucji kultury oraz wydarzeń kulturalnych w regionach, w których funkcjonują spółki Grupy Kapitałowej LOTOS. W 2012 r. realizowaliśmy 56 projektów z zakresu sponsoringu sportu oraz kultury i sztuki oraz 12 projektów społecznych, w tym działań edukacyjnych i ekologicznych. Jednym z kryteriów wyboru działań sponsoringowych jest wymiar społeczny i ich znaczenie dla społeczności lokalnej oraz wpływ na promocję poszczególnych regionów na arenie ogólnopolskiej czy międzynarodowej. W przypadku potencjalnego zaprzestania przez nas tego typu działalności może nastąpić zubożenie oferty kulturalnej oraz obniżenie potencjału aktywności sportowej młodych ludzi.

Spółki należące do naszej grupy kapitałowej nie wywierają negatywnego wpływu na jakość życia w swoim otoczeniu. Jednak z uwagi na fakt, iż w naszej strukturze działają zakłady o dużym ryzyku, podejmujemy działania prewencyjne oraz realizujemy obowiązki wynikające z prawa ochrony środowiska. Zgodnie z nimi przekazujemy władzom samorządowym informacje na temat środków bezpieczeństwa i sposobów postępowania na wypadek wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Są one zamieszczane na stronach internetowych spółek wraz z instrukcją postępowania mieszkańców na wypadek wystąpienia awarii przemysłowej. Zawiadamiamy o sposobie postępowania i podejmowanych środkach bezpieczeństwa w przypadku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej podmioty i instytucje służące społeczeństwu, które mogą zostać dotknięte skutkami tych awarii. Publicznie dostępne są także informacje zawarte w dokumentach takich

jak oceny oddziaływania środowiskowego, opracowywanych na nasze zlecenie na potrzeby odpowiednich instytucji - Urzędów Marszałkowskich, Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska, Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska. Nie dokonujemy zastrzeżeń o poufności tych opracowań, dzięki czemu każdy zainteresowany może się z nimi zapoznać. Są one także dostępne w publikacjach o stanie środowiska w danych województwach, jako materiał informacyjny na potrzeby lokalnej społeczności.

Znaczące wsparcie otrzymane od państwa

Grupa LOTOS	2010 r.	2011 r.	2012 r.
			tys. zł
Dotacje otrzymane w trakcie roku	-	5.206	2.186
Dotacje rozliczone w trakcie roku	-	433	733
Wartość bilansowa dotacji na koniec roku	25.275	23.580	25.033

Dotacje dotyczą nieodpłatnie otrzymanych licencji

Grupa Kapitałowa LOTOS	2010 r.	2011 r.	2012 r.
			tys. zł
Dotacje otrzymane w trakcie roku	791	7.431	2.186
Dotacje rozliczone w trakcie roku	122	1.654	2.059
Wartość bilansowa dotacji na koniec roku	40.012	39.321	39.448

Dotacje dotyczą głównie nieodpłatnie otrzymanych licencji oraz dotacji z EkoFunduszu na wykorzystanie gazu odpadowego z morskich kopalń ropy naftowej do celów grzewczych ([Nota 31.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytulu-dostaw-i-uslug-pozostale-zobowiazania-i-rezerwy#31-2\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2012).

Ponadto Grupa Kapitałowa LOTOS korzysta z pomocy rządowej w rozumieniu MSR 20 „Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej”.

W okresie do 30 kwietnia 2011 r. Grupa Kapitałowa LOTOS (spółka LOTOS Biopaliwa) była beneficjentem ulgi z tytułu produkcji biokomponentów, która wynikała z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 74, poz. 397 t.j.) – art. 19a. Pomoc publiczna wynikająca z przytoczonych przepisów została zatwierdzona decyzją Komisji Europejskiej nr N 57/08 z 18 września 2009 r. w sprawie zezwolenia na pomoc operacyjną państwa w zakresie biopaliw. Ulga umożliwiała producentom biopaliw odliczanie od należnego podatku dochodowego kwoty stanowiącej maksymalnie 19% nadwyżki wartości wytworzonych biopaliw nad wartością wytworzonych paliw ciekłych o tej samej wartości kalorycznej, obliczonych według cen średnich. Zgoda Komisji Europejskiej na stosowanie ulgi wygasła 30 kwietnia 2011 r. Nierozliczona kwota ulgi jest rozliczana w bieżących zaliczkach na podatek dochodowy od osób prawnych. Efekt podatkowy ulgi biokomponentowej został przedstawiony w Notach [10.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-2\)](#) ; [10.3 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-3\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2012.

LOTOS Asphalt prowadzi działalność na terenie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN na

podstawie Zezwolenia Nr 158/ARP S.A./2008 z 23 stycznia 2008 r. Zezwolenie zostało udzielone do 15 listopada 2017 r. W związku z inwestycją realizowaną na terenie Tarnobrzесkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej spółce przysługuje prawo do skorzystania z ulgi, polegającej na możliwości pomniejszenia należnego podatku dochodowego o kwotę nie przekraczającą 50% poniesionych w Tarnobrzесkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej nakładów inwestycyjnych. Efekt podatkowy ulgi strefowej został przedstawiony w Notach [10.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-2\)](#) ; [10.3 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-3\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2012.

Grupa Kapitałowa LOTOS korzysta z ulgi na nabycie nowych technologii, która wynika z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 roku, Nr 74, poz. 397 t.j.) – art. 18b. Ulga umożliwia odliczenie od podstawy opodatkowania kwoty nie przekraczającej 50% wydatków poniesionych na nabycie nowych technologii.

Programy rozwoju społeczności lokalnych

W 2012 r. zrealizowaliśmy szereg działań prewencyjnych oraz służących rozwojowi lokalnych społeczności w bliskości zakładów Grupy Kapitałowej LOTOS. W większości mają one charakter programowy i są systematycznie prowadzone już od kilku lat. Dzięki temu, że są one zgodne z obszarami naszych kompetencji, wyznaczonymi w toku konsultacji z interesariuszami, mają one szansę w sposób realny przyczynić się do poprawy sytuacji w ważnych dla lokalnych społeczności dziedzinach życia.

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Niski poziom bezpieczeństwa na polskich drogach, to od lat jeden z najważniejszych problemów społecznych w Polsce. W 2012 r. doszło do ponad 36,4 tys. wypadków (o 3,6 tys. mniej niż w 2011 r.), w których rannych zostało 45 tys. osób (to o 4,5 tys. mniej), a 3,5 tys. poniosło śmierć (o ponad 600 mniej niż rok wcześniej). Mimo że odnotowano spadek wypadków w 2012 r., to Polska pod względem poziomu śmiertelności na drogach na milion mieszkańców, wciąż jest na ostatnim miejscu w Europie.

Według danych Komisji Europejskiej w 2011 r. w Polsce na milion mieszkańców było 109 ofiar wypadków drogowych, a Wielkiej Brytanii, Szwecji i Holandii, które znajdują się na przeciwległym biegunie pod względem bezpieczeństwa - 32-33 ofiary.

Wobec takiej skali zagrożenia działania edukacyjne powinny być podejmowane już od najmłodszych lat w szkołach podstawowych, gdyż to na tym etapie najskuteczniej kształtowane są poprawne postawy i zachowania.

W Grupie LOTOS w sposób priorytetowy traktujemy zaangażowanie w podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym (BRD). Specjalnie w tym celu powołaliśmy **Akademii Bezpieczeństwa LOTOS** - program ukierunkowany przede wszystkim na edukację dzieci i młodzieży. Do działań zrealizowanych w ramach akademii w 2012 r. należy zaliczyć m.in. kolejną edycję programu „LOTOS - Bezpieczna droga do szkoły” oraz konkurs plastyczny „Uwolnić odblaski” i nową inicjatywę „W drodze do prawa jazdy”.

1. „LOTOS - Bezpieczna droga do szkoły”

to społeczny program edukacyjno-prewencyjny realizowany we współpracy z Policją i ekspertami bezpieczeństwa ruchu drogowego, którego celem jest edukacja i propagowanie bezpiecznego zachowania na drodze i tym samym zapobieganie wypadkom drogowym z udziałem dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Działanie ma na celu wychowywanie świadomych i bezpiecznych przyszłych dorosłych uczestników ruchu drogowego. Program skierowany jest do pierwszoklasistów szkół podstawowych i ma na celu zwrócenie ich uwagi na zagadnienia dotyczące bezpiecznego korzystania z dróg zarówno przez pieszych, jak i zmotoryzowanych członków społeczeństwa, np. ich rodziców. W ramach programu prowadzone są przez policjantów i instruktorów zajęcia, podczas których na początku każdego roku szkolnego omawia się zasady bezpiecznego poruszania się po drogach oraz rozpoznawania odpowiednich miejsc do zabawy. Uczestnicy zajęć otrzymują ufundowane przez nas elementy odblaskowe i specjalnie opracowane pakiety edukacyjne BRD. Działanie realizowane jest we współpracy przede wszystkim z Komendą Wojewódzką Policji w Gdańsku, Miejską Komendą Policji w Bielsku-Białej oraz Jasielskim Klubem Motorowym i Ratownictwa Drogowego. Program rozwijamy na terenie

funkcjonowania wybranych podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej LOTOS, tj. w województwie pomorskim oraz powiatach znajdujących się w bezpośrednim oddziaływaniu spółek LOTOS Czechowice i LOTOS Jasło. Najdłużej, bo od 1998 r. działania te są obecne w Jaśle, na Pomorzu od 2001 r., zaś w Czechowicach od 2004 r.

W roku szkolnym 2012/2013 przekazaliśmy uczestnikom programu „LOTOS-Bezpieczna droga do szkoły” 14 tys. odblasków i tyle samo zestawów edukacyjnych. W latach 2010-2012 w programie uczestniczyło łącznie 41 tys. uczniów.

2. Konkurs „Uwolnić odblaski”

jest adresowany do uczniów klas pierwszych szkół podstawowych, szczególnie uczestników programu „Bezpieczna droga do szkoły”. Działanie ma na celu przypomnienie dzieciom i zwrócenie ich uwagi na zagrożenia, z jakimi mogą się spotkać w ruchu drogowym oraz służy wyrobieniu nawyku noszenia elementów odblaskowych, które zmniejszają ryzyko wypadków. Konkurs skierowany jest do dzieci ze szkół Pomorza oraz powiatów: bielskiego i jasielskiego. Partnerzy wspólnie namawiają rodziców, opiekunów i wychowawców, aby wyposażali dzieci w materiały odblaskowe. Działanie realizowane jest w II semestrze szkolnym, a finał konkursu odbywa się w czerwcu, tuż przed zakończeniem roku szkolnego i rozpoczęciem wakacji. Każda ze szkół, które odpowiedziały na zaproszenie organizatora, typuje i przesyła do dziesięciu prac plastycznych. Spośród nich w każdym z regionów wybierane są po trzy najlepsze. Zdobywcy pierwszych miejsc otrzymują rowery i osprzęt do bezpiecznej jazdy. Dodatkowo szkoły uczniów, którzy zwyciężyli, otrzymują mini-zestawy znaków drogowych oraz rowery z osprzętem. Nagrodą za drugie miejsca są zestawy rolek z osprzętem, natomiast zdobywcy trzecich miejsc otrzymują zestawy gier edukacyjnych.

W 2012 r. do konkursu „Uwolnić odblaski” łącznie zgłoszono 570 prac z 96 szkół. Zdobywcami pierwszych miejsc okazali się uczniowie szkół: w woj. pomorskim - Szkoły Podstawowej nr 61 w Gdańsku, w powiecie bielskim Szkoły Podstawowej w Porąbce, a w powiecie jasielskim Szkoły Podstawowej w Dębowcu. W latach 2010-2012 do udziału w konkursie zgłosiło się łącznie 876 uczniów.

3. „W drodze do prawa jazdy”

to akcja zainicjowana w 2012 r. wspólnie z Wydziałem Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku. Działanie ma na celu propagowanie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych i tym samym przeciwdziałanie wypadkom z udziałem młodych kierowców. Głównym elementem były spotkania z młodzieżą wybranych szkół gimnazjalnych. W ramach każdego z nich odbywały się wykłady prowadzone przez policjanta w zakresie najważniejszych zasad bezpieczeństwa na drodze oraz wykłady na temat medycznych skutków wypadków drogowych i pomocy przedmedycznej prowadzone przez specjalistę ratownictwa medycznego. Prelekcje połączone były z prezentacją multimedialną. Szczególny nacisk położony został na takie zagrożenia jak brawura, nieużywanie pasów bezpieczeństwa i nadmierna prędkość.

W pilotażowej edycji akcji „W drodze do prawa jazdy” w maju 2012 r. udział wzięło blisko 500 uczniów z gdańskich szkół gimnazjalnych.

Wyrównywanie szans społecznych

Wyrównywanie różnic społecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, to

zagadnienie, któremu od lat poświęcamy uwagę. Jedną z kluczowych wartości społecznych marki LOTOS jest otwartość na przyszłość, stąd waga, jaką przykładamy do projektów ukierunkowanych na kwestie rozwoju młodych ludzi. Jednocześnie poczuwamy się do odpowiedzialności za los dzieci i młodzieży wychowujących się w bezpośredniej bliskości naszych zakładów, zwłaszcza rafinerii w Gdańsku.

Program „Dobry Sąsiad”

Specjalnie do mieszkańców terenów sąsiadujących z Grupą LOTOS kierujemy program, którego strategicznym celem jest niwelowanie różnic społecznych, przeciwdziałanie wykluczeniu oraz podwyższenie świadomości ekologicznej i propagowanie działań proekologicznych poprzez wspomaganie edukacji najmłodszych. Do naszych celów operacyjnych w ramach programu należy:

- angażowanie się w życie lokalnych społeczności poprzez wspieranie festynów rodzinnych, imprez sportowych, itp.,
- wspieranie działań proekologicznych, czynnej ochrony przyrody w sąsiedztwie rafinerii,
- wspieranie wybranych inwestycji władz samorządowych mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców dzielnic objętych programem,
- uświadamianie mieszkańców w kierunku zrozumienia specyfiki naszej działalności i przekonania, że rafineria to zakład posiadający najnowocześniejsze zabezpieczenia ekologiczne,
- minimalizowanie różnic społecznych poprzez wspieranie organizacji oraz instytucji pożytku publicznego,
- angażowanie się w inicjatywy mające charakter trwały, przeznaczone dla mieszkańców dzielnic sąsiadujących z nami.

1. Festyny rodzinne i imprezy sportowe

W 2012 r. w sąsiadującej z zakładem w Gdańsku dzielnicy Stogi zorganizowaliśmy rodzinny festyn pt. **Piłkarski Dzień Dziecka**. W wydarzeniu uczestniczyło ok. 1.000 osób. Wśród uczestników przeprowadzono badanie ankietowe w zakresie oceny wydarzenia. Opinie dotyczące miejsca organizacji imprezy, samej organizacji i programu wydarzenia, jakości obsługi, ogólnego zadowolenia oraz jakości przekazywanych upominków były najwyższe w skali ocen (99% badanych). 76% ankietowanych odpowiedziało, że dbamy o najbliższe otoczenie, a 88% odpowiedziało, że wydarzenie odpowiada potrzebom i oczekiwaniom społecznym.

W ramach działań realizowanych w najbliższym sąsiedztwie, uczestniczyliśmy także w programie budowy 16 boisk „**Junior Gdańsk 2012**”, który został zainicjowany przez Prezydenta Miasta Gdańska w 2007 r. Dzięki temu przedsięwzięciu tysiące gdańskich uczniów zyskało dostęp do najnowocześniejszych obiektów dostosowanych do rozgrywania wielu dyscyplin sportowych. Jako jedyna z uczestniczących w programie firm, sfinansowaliśmy budowę dwóch boisk wielofunkcyjnych w dzielnicach Gdańska - w naszym najbliższym sąsiedztwie przy Szkole Podstawowej nr 61 na Przeróbce oraz przy Gimnazjum nr 20 na Przymorzu. Na zakończenie programu, tuż przed rozpoczęciem turnieju UEFA EURO 2012, zorganizowaliśmy turniej piłkarski obejmujący swoim zasięgiem wszystkie szkoły podstawowe i gimnazja, przy których powstały boiska w ramach programu „Junior Gdańsk 2012”.

2. Pomoc potrzebującym

W ramach programu „Dobry Sąsiad” współpracujemy z organizacjami pozarządowymi, które w naszym najbliższym sąsiedztwie działają na rzecz ludzi potrzebujących, w tym przede wszystkim dzieci i młodzieży. Wspierane są działania **Fundacji Pomóż Sobie i Innym, Stowarzyszenia Pedagogów Praktyków** oraz **Parafii p.w. Matki Boskiej Bolesnej w Gdańsku**. Podopiecznym tych organizacji, czyli ok. 120 dzieciom, dofinansowaliśmy w 2012 r. letni i zimowy wypoczynek. Dodatkowo dla dzieci z rodzinnych domów dziecka zorganizowaliśmy Mikołajki.

3. Edukacja ekologiczna

Najbliższe sąsiedztwo naszych zakładów w Gdańsku stanowi również Wyspa Sobieszewska i znajdujące się na jej terenie rezerwy przyrody: Ptasi Raj i Mewia Łacha. W partnerstwie ze **Stacją Ornitologiczną Muzeum i Instytutu Zoologii PAN, Grupą Badawczą Ptaków Wodnych Kuling oraz Stowarzyszeniem Przyjaciół Wyspy Sobieszewskiej** realizujemy program „**Chronimy NATURĘ na Wyspie Sobieszewskiej**”. Projekt zakłada kompleksowe działania na Wyspie Sobieszewskiej w zakresie zachowania naturalnych walorów środowiskowych oraz edukacji ekologicznej. Efektem programu jest m.in. wybudowanie infrastruktury ochronnej, w tym stworzenie ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej w rezerwacie Mewia Łacha, wsparcie budowy platformy obserwacyjnej oraz edukacja ekologiczna mieszkańców i turystów. W 2012 r. zrealizowaliśmy również projekt edukacyjny „**Edukacja dla Natury na Wyspie Sobieszewskiej**”, na który składały się takie elementy jak warsztaty stacjonarne i zajęcia terenowe oraz szkolenia dla nauczycieli przyrody i biologii oraz edukatorów z Pomorza. W ramach współpracy ze Stacją Ornitologiczną prowadzone są dla uczniów z gdańskich szkół bezpłatne wykłady. Zajęcia mają na celu m.in. zainteresowanie młodego pokolenia ekologią oraz ochroną przyrody, propagowanie Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, ze szczególnym uwzględnieniem roli, jaką odgrywają dla zachowania bioróżnorodności tereny chronione na Wyspie Sobieszewskiej.

W 2012 r. z powstałej, w ramach programu „Chronimy NATURĘ na Wyspie Sobieszewskiej”, oferty edukacyjnej na terenie Rezerwatu Przyrody Mewia Łacha skorzystało ponad 2,6 tys. osób. Zaś w zajęciach edukacyjnych, towarzyszących projektowi „Edukacja dla Natury na Wyspie Sobieszewskiej”, wzięło udział 2,1 tys. dzieci i młodzieży z opiekunami. W latach 2010-2012 w podobnych działaniach uczestniczyło łącznie 6,7 tys. osób.

Program „Skrzydła z Grupą LOTOS”

Strategicznie podchodzimy do działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans uzdolnionych dzieci, zagrożonych wykluczeniem społecznym, pochodzących nie tylko z terenu Pomorza, ale i pozostałych kluczowych regionów, w których prowadzi działalność Grupa Kapitałowa LOTOS. Jest to możliwe m.in. dzięki naszemu uczestnictwu od 2010 r. w gronie partnerów strategicznych programu „Skrzydła” realizowanego przez **Caritas Polska**. Objęliśmy pomocą 70 uczniów pochodzących z rodzin o niskim statusie materialnym z trzech regionów Polski w ramach programu „Skrzydła z Grupą LOTOS”. „Skrzydła” to program długoterminowej pomocy skierowany do uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, którzy z powodu złej sytuacji materialnej w rodzinie wymagają pomocy w formie dożywiania w szkole, zakupu wyprawek z artykułami szkolnymi, dofinansowania do wycieczek szkolnych, zajęć edukacyjnych. Program daje możliwość wyboru formy pomocy i dopasowania jej do indywidualnych potrzeb ucznia, a także do możliwości finansowych sponsora. Skierowaliśmy swoje wsparcie do najbardziej potrzebujących dzieci ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, pochodzących z terenu województwa pomorskiego, powiatu jasielskiego i gminy Czechowice-Dziedzice. Wsparcie ma formę tzw. „Skrzydeł na przyszłość”, aby każde dziecko miało taką samą szansę w realizacji swoich planów i celów.

Programy edukacji sportowej

Angażujemy się także w projekty sportowo-społeczne, nakierowane na wsparcie rozwoju sportowego dzieci i młodzieży, kształcenie kolejnych pokoleń sportowców, którzy będą zasilali lokalne drużyny czy kadry narodowe. Realizujemy działania o takim charakterze, traktując je jako dowód swojej odpowiedzialności za środowisko społeczne, w którym funkcjonujemy. Wychowanie przez sport jest również sposobem na właściwe spędzanie wolnego czasu, wychowanie w duchu zdrowej, uczciwej rywalizacji i zapobieganie patologiom.

Nieprzerwanie od 2004 r. wraz z partnerem - **Polskim Związkiem Narciarskim** realizujemy jeden z większych programów edukacji sportowej w Polsce w ramach **Narodowego Programu Rozwoju Skoków Narciarskich - „Szukamy Następców Mistrza”**. Jego główną ideą jest wsparcie młodzieży trenującej w klubach prowadzących młodzieżowe sekcje skoków narciarskich i kombinacji norweskiej oraz szukanie największych talentów polskich skoków i biegów. W sezonie 2011/2012 trzon kadry młodzieżowej stanowili stypendyści i wychowankowie programu „Szukamy Następców Mistrza”:

kryterium to spełniało 12 z 15 skoczków trenujących w kadrze A i młodzieżowej oraz wszyscy zawodnicy kombinacji norweskiej Polskiego Związku Narciarskiego.

W latach 2010-2012 najzdolniejszym, młodym skoczkom z dziewiętnastu klubów całej Polski zostało wręczonych w ramach programu „Szukamy Następców Mistrza” 85 kompletów nart z wiązaniami, 55 kombinezonów i 55 par butów skokowych. Łącznie w ciągu ośmiu lat przekazaliśmy 756 sztuk profesjonalnego sprzętu sportowego, uruchamiając największy, społeczny program wsparcia uzdolnionych skoczków narciarskich i kombinatorów z polskich klubów sportowych. Dodatkowo 96 skoczków w kategoriach młodzików i juniorów młodszych, którzy zajęli pierwszych sześć miejsc w klasyfikacji generalnej zawodów LOTOS Cup w sezonach 2004-2012, otrzymało nasze roczne stypendia sportowe.

Kolejnym obszarem naszej aktywności ukierunkowanej na wspieranie młodych sportowców jest współpraca z grupami młodzieżowymi trenującymi w **Akademii Piłkarskiej Lechii Gdańsk**. W 2012 r. wspólnie z Akademią zainaugurowaliśmy program „**Biało-zielona przyszłość z LOTOSEM**”. W latach 2012-2015 sukcesywnie otwartych zostanie kilkanaście zamiejscowych lokalizacji Akademii. Program obejmie miejscowości Pomorza i województw ościennych. Docelowo działania obejmą 3 tys. dzieci, z czego ok. 400 dzieci spoza Gdańska uzyska możliwość stałych treningów zgodnych z programem Akademii.

W 2012 r. kontynuowaliśmy wsparcie szkolenia juniorskich drużyn koszykówki żeńskiej w **Gdyńskim Towarzystwie Koszykówki**. Trenuje tam łącznie ok. 300 wychowanków i biorąc pod uwagę sukcesy sportowe oraz przyznawane nagrody, takie jak medale Mistrzostw Polski w latach 2010-2011, jest to klub prowadzony wzorcowo pod względem organizacyjnym i sportowym.

W 2012 r. kontynuowaliśmy także współpracę ze **Stowarzyszeniem Gdański Klub Żużlowy Wybrzeże**, który szkoli dzieci i młodzież. Celem **Młodzieżowej Szkoły Żużlowej** jest wyszkolenie młodych żużlowców do pierwszej drużyny klubu GKS Wybrzeże - LOTOS Wybrzeże Gdańsk. Tak jak w latach ubiegłych młodzi zawodnicy rywalizowali w 2012 r. w zawodach o Drużynowe Mistrzostwo Polski, podczas których uplasowali się na 2. miejscu.

Ochrona środowiska i ekologia

Nadbałtyckie położenie naszej rafinerii powoduje, iż dużą wagę przykładamy do współpracy z partnerami specjalizującymi się w problemach charakterystycznych dla środowiskowych uwarunkowań regionu. Należą do nich: **Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego (FRUG)** i **Stacja Morska Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego (IOUG) w Helu**, z którymi realizujemy projekty na rzecz ochrony walorów przyrodniczych Morza Bałtyckiego. W 2012 r. kontynuowaliśmy nasze zaangażowanie w inicjatywy ukierunkowane na aspekty bioróżnorodności Bałtyku.

Program „LOTOS pomaga bałtyckiej przyrodzie”

Od 2009 r. współpracujemy z FRUG i Stacją Morską IOUG przy projektach, mających pomóc w zahamowaniu procesu wymierania najbardziej zagrożonych gatunków fauny morskiej, przede wszystkim morświna. Znajdującym się pod ochroną morświnom, jednym z najbardziej tajemniczych ssaków Morza Bałtyckiego, grozi wyginięcie. Są to jedyne walenie na stałe zamieszkujące wody Bałtyku, głównie u wybrzeży Danii, Niemiec, południowej Szwecji, a w Polsce – Zatoki Pomorskiej, Gdańskiej i Puckiej.

Nasza współpraca z partnerami, poza działaniami chroniącymi zagrożone gatunki, obejmuje również edukację i propagowanie wiedzy na temat różnorodności biologicznej Bałtyku oraz informowanie o sposobach ochrony gatunków zagrożonych. W ramach wspólnie realizowanych projektów odbywają się m.in. „**Błękitne szkoły**” - spotkania dzieci i młodzieży z edukatorami szkolącymi w zakresie bioróżnorodności Bałtyku. Co roku uczestniczymy także w organizacji

Międzynarodowego Dnia Bałtyckiego Morświna. Obchody powstały z inicjatywy Porozumienia o Ochronie Małych Waleni Morza Bałtyckiego, Północno-Wschodniego Atlantyku, Morza Irlandzkiego i Północnego - ASCOBANS.

Wspieramy działania związane z ochroną morświnów poprzez zakup narzędzi, które ułatwiają badania naukowe oraz ostrzegają morskie ssaki o obecności niebezpiecznych dla nich w morzu obiektów. Udało się m.in. zbudować między Gdynią i Helem specjalną linię akustycznych urządzeń odstraszających (tzw. pingerów), które ostrzegają morświny i utrzymują je z daleka od zatokowych łowisk.

Wzorem lat ubiegłych zorganizowaliśmy w 2012 r. kampanię informacyjno-edukacyjną „**Natura pod kilem**”, promującą ochronę obszarów Natura 2000 oraz zachęcającą do włączenia się społeczeństwa w tworzenie planów ochrony tych obszarów. Kampania prowadzona była na statkach żeglugi gdańskiej, na których m.in. rozmieszczono 10 tablic edukacyjnych.

W 2012 r. po raz czwarty zaangażowaliśmy się w akcję „**Sprzątania Świata**”, organizując akcję „**Posprzątaj z nami Bałtyk. Posprzątaj z nami świat**”. Do udziału w wydarzeniu zaproszono 70 szkół podstawowych z Gdańska. Wydarzenie odbyło się w Gdańsku na plaży w Brzeźnie, skupiając dwa razy więcej uczestników niż w 2011 r. Podczas wspólnego sprzątania, zgodnie z zasadami segregacji odpadów zebrano 6.000 litrów śmieci. Po sprzątaniu dla uczestników przygotowano program edukacyjny, w tym m.in. ekologiczny Park Praw Natury, spektakl teatralny „Śmieciowisko” i warsztaty edukacyjne. Wydarzenie miało na celu rozbudzenie odpowiedzialności za otaczający świat, a przede wszystkim czystość i ochronę środowiska Morza Bałtyckiego.

Za podstawowy miernik efektywności projektów przyjęto pomiar frekwencji.

W wydarzeniach towarzyszących Międzynarodowemu Dniu Bałtyckiego Morświna ASCOBANS w 2012 r. uczestniczyło 6 tys. osób, zaś stanowisko Stacji Morskiej podczas Bałtyckiego Festiwalu Nauki odwiedziło ponad 3 tys. osób. Rozdystrybuowano ok. 50 tys. egz. materiałów informacyjno-edukacyjnych i 200 kopii filmu edukacyjnego. Strona www.morswin.pl zanotowała w roku 12,6 tys. odwiedzin. Kampanię bannerową na portalu Trójmiasto.pl obejrzało blisko 5 tys. osób. Artykuł mówiący o planach ochrony morświna ukazał się w nakładzie 30 tys. egz. Wystawę Okiem Mewy obejrzało 20 tys. osób. W „Błękitnej Szkole” uczestniczyło 4,5 tys. osób, a Fokarium w Helu odwiedziło ponad 399 tys. osób. W akcji „Posprzątaj z nami Bałtyk” wzięło udział 750 uczniów z kilkunastu gdańskich szkół podstawowych.

Program Edukacji Morskiej

Wspierany przez nas program jest realizowany na zlecenie Prezydenta Miasta Gdańska przez Fundację Gdańską. Pomysłodawcą akcji jest Mateusz Kusznierewicz, Ambasador Miasta Gdańska ds. Morskich. Projekt, adresowany do młodych ludzi, polega na wzbogacaniu ich wiedzy z zakresu ekologii, żeglarstwa i morskiego dziedzictwa Gdańska oraz bezpieczeństwa na wodzie w sposób jak najbardziej dla nich interesujący, gwarantujący wysoki poziom opanowania nowych treści i umiejętności. Każdego roku wszyscy uczniowie klas pierwszych gdańskich gimnazjów (ok. 3,5 tys. osób) odbywają kilkugodzinne edukacyjne rejsy po Kanale Portowym i Zatoce Gdańskiej. Udział w rejsach jest bezpłatny. W ramach programu realizowany jest również konkurs o tematyce ekologicznej. W 2012 r. przeprowadzono ogólnopolski konkurs pod hasłem „Wszyscy dbamy o Bałtyk”, który był skierowany do szkół gimnazjalnych w całej Polsce. Jego celem było rozwijanie wrażliwości młodzieży na otaczające ją środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem problemów, jakimi dotknięte jest Morze Bałtyckie. Konkurs zorganizowano pod patronatem Ministerstwa Środowiska przy merytorycznej współpracy z naszymi partnerami – FRUG i Stacją Morską IOUG oraz Komendą Miejską Policji. Głównym zadaniem konkursowym było napisanie pracy na temat „Jak dbając o wodę w swoim najbliższym otoczeniu, dbam o Bałtyk”. Na konkurs wpłynęło prawie 300 prac. Nagrodą dla czternastu laureatów był udział w tygodniowym rejsie po Zatoce Gdańskiej i Pętli Żuławskiej. Ważnym punktem było szkolenie w helskiej Stacji Morskiej IOUG i zwiedzanie Fokarium.

W ramach projektu każdorazowo wśród nauczycieli przeprowadzamy badanie ewaluacyjne, a wśród uczniów badamy

wiedzę zdobytą podczas rejsów. W 2012 r. 197 nauczycieli wzięło udział w ewaluacji programu, z czego aż 99% wyraziło opinię, iż program powinien być kontynuowany. 97% ankietowanych prawidłowo wskazało sponsora programu, czyli Grupę LOTOS, a 96% badanych wyraziło zdanie, że firmy komercyjne powinny angażować się w działania społeczne i ekologiczne.

W latach 2010-2012 w kolejnych edycjach Programu Edukacji Morskiej w rejsach po Zatoce Gdańskiej wzięło udział ponad 10,5 tys. uczestników, którzy przepłynęli łącznie ponad 22 tys. mil morskich.

Otoczenie rynkowe

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej LOTOS przy podejmowaniu decyzji o charakterze gospodarczym kierują się założeniami strategii społecznej odpowiedzialności, która zobowiązuje je do uwzględniania pośredniego wpływu, jaki wywierają na funkcjonowanie lokalnych społeczności oraz na rozwój ekonomiczny regionów. W sposób szczególnie dotyczy to tych województw i powiatów, w których spełniamy rolę największego pracodawcy, co znajduje swoje odzwierciedlenie w naszym wpływie na rynek pracy oraz szkolnictwo w zakresie kształcenia kierunkowego, związanego z potrzebami branży. Mamy tym samym wpływ także – poprzez skalę odprowadzanych podatków oraz dobór kontrahentów – na rozwój przedsiębiorczości i potencjał społeczności, w których prowadzimy działalność.

Dla zobrazowania skali wpływu należy zaznaczyć, że w 2012 r. Grupa LOTOS odprowadziła na rzecz państwa podatki (m.in. podatek dochodowy od osób prawnych, podatek od towarów i usług, akcyza, opłata paliwowa, podatek od nieruchomości) w łącznej wysokości 10.867.600 tys. zł, natomiast w roku poprzednim była to kwota 10.852.431 tys. zł. W przypadku całej grupy kapitałowej podatki odprowadziliśmy w łącznej wysokości 11.362.086 tys. zł, wobec 11.324.650 tys. zł w 2011 r.

Grupa Kapitałowa LOTOS, jako firma operująca w branży wysokich technologii, współpracuje z wyższymi uczelniami w ramach programu „**Stypendysta LOTOS**”, przyczyniając się do powstania rozwiązań korzystnych zarówno dla polskiego przemysłu, jak i środowiska naukowego. Z uwagi na specyfikę naszej działalności i istotną rolę, jaką odgrywamy w budowaniu bezpieczeństwa energetycznego kraju, dzielimy się także wiedzą i doświadczeniem naszych pracowników ze studentami, dając tym samym wyraz troski o przyszłość kolejnych pokoleń specjalistów w branży.

Od roku akademickiego 2004/2005 współpracujemy z Politechniką Gdańską. Zapewniamy stypendia naukowe i praktyki zawodowe pod okiem specjalistów z branży oraz umożliwiamy pisanie prac magisterskich związanych z naszą działalnością, które są recenzowane przez specjalistów Spółki. W roku akademickim 2011/2012 przyznaliśmy 10 stypendiów najlepszym studentom z Wydziału Chemicznego, Wydziału Elektroniki, Telekomunikacji i Informatyki, Wydziału Elektrotechniki i Automatyki oraz Wydziału Mechanicznego. Ponadto przyznaliśmy jedno stypendium dla doktoranta z Wydziału Chemicznego i dwie nagrody za najlepsze prace magisterskie na Wydziale Chemicznym.

W roku akademickim 2007/2008 podobną współpracę stypendialną podjęliśmy z Akademią Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie. W roku akademickim 2011/2012 przyznaliśmy 5 stypendiów najlepszym studentom z Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, Wydziału Geodezji Górniczej i Inżynierii Środowiska, Wydziału Wiertnictwa, Nafty i Gazu oraz Wydziału Energetyki i Paliw. Ufundowaliśmy także dwie nagrody za najlepsze prace dyplomowe na Wydziale Wiertnictwa, Nafty i Gazu.

W roku akademickim 2012/2013 kontynuujemy współpracę z obiema uczelniami w ramach programu „Stypendysta LOTOS”. Od początku jego realizacji przeznaczaliśmy ok. 1,2 mln zł na stypendia naukowe i nagrody dla 234 studentów i doktorantów.

Elementem naszej współpracy z uczelniami są również bezpłatne praktyki wakacyjne. W ich trakcie studenci mogą pogłębiać wiedzę pod opieką patrona – specjalisty z danej dziedziny. W 2012 r. praktyki odbyło 118 studentów, w tym 66 studentów Politechniki Gdańskiej i 12 studentów AGH im. St. Staszica w Krakowie. Dodatkowo w **LOTOS Petrobaltic** praktyki odbywali także studenci Wydziału Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego. W minionym roku w tej spółce praktyki odbyło 20 studentów, którzy mieli okazję pozyskać wiedzę i doświadczenia zarówno na platformach, jak i

w dziale utrzymania ruchu. Spółka LOTOS Petrobaltic współpracowała również z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie podczas XXII Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej OIL – GAS AGH 2012, która odbyła się pod hasłem „Niekonwencjonalny gaz w Polsce”. Organizatorem konferencji była Fundacja Wiertnictwo-Nafta-Gaz, Nauka i Tradycje. LOTOS Petrobaltic był partnerem tej konferencji.

Podobnie spółka **AB LOTOS Geonaf** na Litwie wspiera kształcenie inżynierów i technologów z Politechniki w Kownie i przyszłych geologów z Uniwersytetu Wileńskiego. Studenci w czasie nauki mają możliwość korzystania z nowego sprzętu, który został nabyty dzięki wsparciu finansowemu udzielonemu przez spółkę. Studentom umożliwia się zdobywanie wiedzy i doświadczenia w ramach edukacyjnych praktyk. Spółka wspiera także inne potrzeby społeczności oraz programy promujące rozwój umiejętności i wiedzy.

Ponadto, w ramach współpracy z Zespołem Szkół Przemysłu Spożywczego i Chemicznego w Gdańsku, w 2012 r. ufundowaliśmy 7 stypendiów dla uczniów kształcących się w zawodach technik technologii chemicznej oraz technik analityk, którzy osiągnęli najlepsze wyniki w nauce i wykazali się aktywnością na rzecz szkoły. Przekazaliśmy nagrody w konkursie „Chemia wokół nas” oraz zorganizowaliśmy dla uczniów praktyki zawodowe.

Nasze spółki wpływają na jakość kształcenia kierunkowego także poprzez stosowanie zaawansowanych technologii oraz doskonalenie procesów produkcyjnych i zarządczych.

Przykładem jest spółka **LOTOS Kolej**, która konsekwentnie zwiększa liczbę eksploatowanych lokomotyw i stale dąży do unowocześniania użytkowanego taboru. Spółka może pochwalić się obecnie najnowocześniejszym taborom lokomotyw wśród krajowych przewoźników. Proces odmładzania taboru trakcyjnego wiąże się również z koniecznością dostosowania zaplecza technicznego spółki do świadczenia usług związanych z utrzymaniem nowoczesnych lokomotyw. Ważną kwestią jest poszerzenie wiedzy i umiejętności pracowników wydziałów technicznych zajmujących się przeglądami i naprawą lokomotyw. Doprowadziło to do istotnego podwyższenia ich kwalifikacji i pozwoliło spółce na realizację usług utrzymania nowoczesnych lokomotyw częściowo we własnym zakresie. Dodatkowo LOTOS Kolej uruchomiła w Gdańsku zmodernizowaną instalację do czyszczenia cystern kolejowych, która jest najnowocześniejszym tego typu obiektem w Polsce. W 2012 r. spółka rozpoczęła proces certyfikacji z zakresu systemów poprawy jakości, bezpieczeństwa i utrzymania taboru. Systemy takie jak MMS (*Maintenance Management Systems*), SQAS (*Safety & Quality Assessment System*) oraz System jakości w spawalnictwie posłużą jako mechanizmy do sprawnego i bezpiecznego utrzymania taboru oraz poprawią konkurencyjność firmy na rynku, pozwalając jednocześnie na stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników.

Spółki Grupy Kapitałowej LOTOS wywierają także korzystny wpływ na potencjał lokalnych społeczności.

LOTOS Oil należy do liderów rynku olejów silnikowych w Polsce. Oprócz wysokiej jakości technologicznie zaawansowanych produktów smarnych, spółka oferuje również wysokiej jakości odpowiedniki. Dzięki takiemu rozwiązaniu produkty smarne są łatwo dostępne i trafiają do szerokiej gamy odbiorców, w tym do osób z niskimi dochodami. Poprzez dostawę i dystrybucję swoich produktów LOTOS Oil wspiera miejsca pracy zarówno w firmach lokalnych, z którymi współpracuje, jak również w firmach o ogólnokrajowym zasięgu. Podpisując umowy o współpracy z firmami na rynku krajowym i zagranicznym LOTOS Oil uzyskuje dostęp do nowych technologii. Spółka unowocześnia swoją produkcję, podwyższa jakość oferowanych produktów i usług, a ponadto umożliwia pracownikom podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych poprzez dostęp do specjalistycznych szkoleń. Jest to jeden z czynników wpływający na atrakcyjność LOTOS Oil jako miejsca pracy, w którym pracownik może się doskonalić i rozwijać, a w związku z tym chętnie aplikują do niej specjaliści z długim doświadczeniem zawodowym. Pośredni wpływ pozytywnego postrzegania LOTOS Oil jako pracodawcy ma swoje odzwierciedlenie w wysokiej ocenie produktów spółki dokonywanej przez konsumentów.

Istotny wpływ, jako pracodawca, wywiera na lokalny rynek także spółka **LOTOS Paliwa**. W 2012 r. konsekwentnie rozszerzała zakres swojej działalności m.in. poprzez dynamiczny rozwój sieci stacji paliw, wpływając w ten sposób na zapotrzebowanie na nowe miejsca pracy. Rozwój sieci realizowany był poprzez budowę nowych stacji, jak i przejmowanie stacji paliw już działających na rynku. Przejmując istniejące obiekty, spółka znacznie rozszerza zakres ich działalności, w tym m.in. poprzez oferowanie dodatkowych usług, wprowadzanie nowoczesnych metod zarządzania, podnoszenie jakości obsługi klienta. Wszystkie te działania w konsekwencji wpływają na wzrost zatrudnienia na tych stacjach, co jest

szczególnie istotne w regionach dotkniętych problemem bezrobocia.

Na stacjach własnych pracownicy są zatrudniani przez Agenta, z którym LOTOS Paliwa ma podpisaną umowę na zarządzanie stacją, a na stacjach partnerskich pracownicy są zatrudniani przez Partnera prowadzącego stację. Pracownicy tych stacji przechodzą cykl szkoleń podnoszących ich kwalifikacje.

Spółka LOTOS Paliwa od 2 lat konsekwentnie rozwija sieć stacji segmentu ekonomicznego, oferującego korzystniejsze ceny paliw. W 2012 r. włączono do sieci kolejne 51 stacji w segmencie ekonomicznym. Łącznie w latach 2011-2012 r. uruchomiono 101 stacji LOTOS Optima zarówno własnych, jak i w systemie Partnerstwa Handlowego. Na stacjach tych zatrudnionych jest ok. 900 osób. Tak znaczny rozwój sieci wpływa również na wzrost popytu na usługi związane z prowadzonymi pracami ogólnobudowlanymi.

Praktyki dotyczące inwestycji i zamówień

Ze względu na charakter prowadzonej działalności oraz specyfikę zakładów produkcyjnych opracowaliśmy ściśle określone procedury zakupowe. Zarówno uwarunkowania prawne, jak i proceduralne, w tym zasada równego traktowania podmiotów gospodarczych, powodują, że o wyborze dostawcy decyduje przede wszystkim profil prowadzonej działalności, potencjał wykonawczy, posiadana wiedza i doświadczenie. Stąd też preferencje w wyborze lokalnych dostawców nie mogą mieć zastosowania. Prowadzimy jednak stałą analizę rynku, w tym i lokalnego, której efektem są opracowane i na bieżąco aktualizowane listy kwalifikowanych dostawców i wytwórców spełniających nasze wymagania.

Stosujemy najwyższe normy jakościowe i bezpieczeństwa. Dostawcom, również z lokalnego otoczenia, realizującym prace na terenie naszych instalacji produkcyjnych, przekazywane są opracowania standardów technicznych wykonywania robót, które precyzują technologię wykonawstwa. Pracownicy tych firm cyklicznie i obowiązkowo są szkoleni również z zakresu zasad bezpieczeństwa. W ten sposób wiedzą, doświadczeniem oraz dobrymi praktykami dzielimy się z kontrahentami, którzy mogą wykorzystać je i przekazywać dalej w prowadzonej przez siebie działalności biznesowej również na rynku lokalnym, podnosząc tym samym jakość świadczonych przez siebie usług. W sposób szczególny dotyczy to firm z segmentu małych i średnich.

W spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS realizujemy procesy zakupowe, uwzględniając – w miarę możliwości – potencjalnych dostawców z rynku lokalnego. Specyfika działalności poszczególnych spółek handlowych nie pozwala jednak przyjąć w tym zakresie jednolitego kryterium.

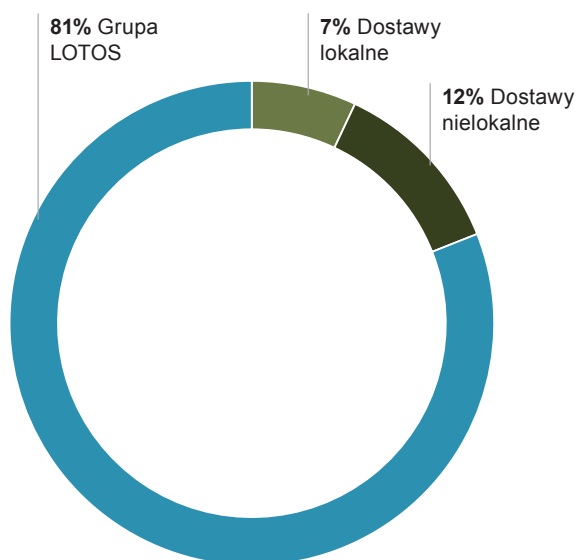
W **Grupie LOTOS** kontraktacja dostaw i usług oraz wybór dostawcy obejmuje swym zakresem wszystkich dostawców, w tym lokalną gospodarkę obejmującą województwo pomorskie. Zakupy na rzecz dostawców z tego województwa stanowiły w 2012 r. 3,56% ogółu zamówień.

W przypadku polityki zakupowej **LOTOS Asphalt** nie ma zastosowania kryterium lokalności. Wewnętrzne procedury określają zasady i tryb postępowania w przypadku dokonywania zakupów towarów i usług. Do głównych kryteriów należą w tym przypadku: jakość produktów i usług, wpływ produktu lub usługi na środowisko, przestrzeganie zasad bezpieczeństwa pracy przez dostawcę oraz warunki płatności i gwarancji.

LOTOS Kolej optymalizuje procesy zakupu usług i zaopatrzenia m.in. poprzez korzystanie z dostawców lokalnych z terenu województwa pomorskiego. W przypadku konieczności zakupu części do lokomotyw nowszych serii działania te są ograniczone ze względu na zapisy gwarancyjne obligujące do korzystania z dostawców wskazanych przez producenta taboru. Tym niemniej w przypadku możliwości i zgody na zamianę części lub materiału eksploatacyjnego, spółka stara się kupować te elementy na rynku lokalnym. W większości innych przypadków, mając do wyboru potencjalnych dostawców oferujących zbliżone warunki dostaw, wybiera firmy lokalne.

Spółka **LOTOS Paliwa** dokonuje zakupu niemal 100% sprzedawanych przez siebie paliw w Grupie LOTOS, z czego zdecydowana większość pochodzi z produkcji krajowej realizowanej w rafinerii w Gdańsku. Transport kolejowy paliw jest

Struktura dostaw do LOTOS Oil z wyszczególnieniem Grupy LOTOS

Główni dostawcy **LOTOS Oil** zlokalizowani są na terenie Polski i Europy. Ze względu na lokalizację oddziałów produkcyjnych i dystrybucyjnych spółki na terenie Polski oraz specyfikę dostaw i usług – za lokalnego dostawcę przyjęto przedsiębiorstwa działające na terenie Polski. Spółka stosuje taką politykę doboru dostawców, aby w każdej kategorii zakupowej posiadać przynajmniej dwa źródła dostaw. W przypadku monopolu dostawcy, spółka stara się taki monopol okresowo weryfikować, poszukując alternatywnego dostawcy. Polityka zakupowa polega na penetracji rynków lokalnych w celu zlokalizowania dostawców. W przypadku znalezienia rzetelnego i perspektywicznego dostawcy, spółka zaprasza go do procesu przetargowego.

Firmy lokalne miały w 2012 r. 88% udział w zakupach zrealizowanych przez LOTOS Oil. Składa się na to także współpraca spółki z Grupą LOTOS, która jest jej strategicznym dostawcą. W tym samym okresie 100% usług remontowych i inwestycyjnych zostało wykonanych na rzecz spółki przez firmy lokalne.

realizowany wyłącznie przez LOTOS Kolej. Transport drogowy paliw natomiast jest w całości zlecany podmiotom zewnętrznym, wybieranym w drodze postępowania przetargowego. W przypadku transportu paliw na stacje sieci LOTOS współpraca jest podejmowana z dużymi podmiotami o zasięgu krajowym. W przypadku transportu paliw do odbiorców hurtowych, spółka LOTOS Paliwa współpracuje także z lokalnymi dostawcami usług transportowych z uwagi na ich znajomość regionu i lokalnych warunków przewozowych. Taka współpraca z lokalnymi dostawcami została podjęta 100% na terenie województw: dolnośląskiego, podkarpackiego, pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Wybór dostawców usług budowlanych jest w całości realizowany przez podmioty zewnętrzne wybierane w drodze postępowania przetargowego. Spółka daje równe szanse dostawcom lokalnym i ogólnopolskim, wybierając kontrahentów oferujących najlepszą relację ceny do jakości. Od kilkunastu lat funkcjonuje na stacjach własnych LOTOS Paliwa model agencyjny, w którym spółka podpisuje umowę z Agentem, zarządzającym stacją paliw. Wybór Agentów odbywa się głównie z lokalnych społeczności, z których także rekrutują się pracownicy stacji.

Zlokalizowanie dostawców **LOTOS Petrobaltic** praktycznie na terenie całego świata, a także specyfika działalności, a wręcz jej unikalność na terenie kraju powoduje, że przedsiębiorstwo nie stosuje kryterium lokalności w przypadku dokonywania zakupów towarów i usług. Spółka współpracuje z różnymi kontrahentami, często zagranicznymi, co powoduje, że ma ograniczony wpływ na rozwój regionalnych przedsiębiorstw. Wybór dostawców odbywa się z zastosowaniem prawa zamówień publicznych. W 2012 r. 27% zawartych kontraktów dotyczyło podmiotów z województwa pomorskiego, w tym na zadania inwestycyjne, co stanowiło 4,48% wartości wszystkich zawartych kontraktów. W przypadku **LOTOS Norge** 99% dostawców stanowią firmy norweskie. Dla **Energobaltic** rynek lokalny stanowi powiat pucki. Usługi od lokalnych dostawców nie przekraczają 1% zakupów.

Zachowania antykonkurencyjne

W 2011 r. Grupa LOTOS była stroną postanowienia antymonopolowego Prezesa UOKiK z 21 marca 2005 r. w związku z podejrzeniem zawarcia przez Polski Koncern Naftowy ORLEN w Płocku oraz Grupę LOTOS w Gdańsku porozumienia w sprawie jednoczesnego zakończenia produkcji i dystrybucji benzyny uniwersalnej U95, opisanego szerzej w [Raporcje Rocznym 2010](http://2010.raportroczny.lotos.pl/) (<http://2010.raportroczny.lotos.pl/>). Sprawa została zamknięta.

W 2012 r. Grupa LOTOS była stroną postanowienia opisanego szerzej w Raporcie Rocznym 2010 (<http://2010.raportroczny.lotos.pl/>), w którym pozwem z 2001 r. PETROECCO JV Sp. z o.o. wniosła powództwo o zasądzenie od Spółki odszkodowania za szkodę doznaną na skutek stosowanych praktyk monopolistycznych. W następstwie kolejnych rozpraw w latach 2009-2013, po przeprowadzeniu dowodu z korzystnej dla Grupy LOTOS opinii biegłego Instytutu Nafty i Gazu w Krakowie oraz po wymianie pism procesowych pomiędzy stronami, 22 lutego 2013 r. Sąd oddalił w całości powództwo PETROECCO J. Sp. z o.o. Wyrok nie jest jeszcze prawomocny.

Zgodność z przepisami

W 2012 r. Grupa LOTOS oraz spółki Grupy Kapitałowej LOTOS nie płaciły istotnych kar i nie nałożono na nie istotnych niepieniężnych sankcji w związku z niedostosowaniem się do obowiązującego prawa i regulacji. Jednakże w latach 2010-2011 toczyło się postępowanie opisane powyżej, a 10 marca 2011 r. Grupa LOTOS zapłaciła zobowiązanie wynikające z wyroku z 11 lutego 2011 r. w kwocie 1.000 tys. zł, wykorzystując utworzoną wcześniej rezerwę.

Odpowiedzialność za produkt

✔ - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

Grupa Kapitałowa LOTOS określa wpływ wszystkich produktów, wytwarzanych podczas przerobu ropy naftowej, na zdrowie ludzi i bezpieczeństwo ich użytkowania. Działania te wynikają m.in. z wymogów rozporządzenia REACH (ang. *Registration Evaluation Authorisation of Chemicals*) – dotyczącego rejestracji, oceny i udzielania zezwoleń dotyczących substancji chemicznych. Rozporządzenie obowiązuje w całej Unii Europejskiej i ma na celu m.in. systematyzację i uporządkowanie zasad zapewnienia bezpieczeństwa ze względu na zdrowie i środowisko podczas produkcji, stosowania i importowania substancji chemicznych.

Wdrażanie REACH przewidziano na 11 lat, przy czym zdecydowana większość działań związanych z obszarem rejestracji substancji została przez nas wykonana w 2010 r. Rejestracji dokonaliśmy wspólnie z innymi rafineriami na podstawie odpowiednich umów. W procesie pośredniczyła m.in. organizacja CONCAWE, skupiająca rafinerie i zajmująca się badaniem czystości wód oraz powietrza.

Grupa LOTOS automatycznie przystąpiła do kilkunastu forów informacyjnych tzw. SIEFs (ang. *Scientific Information Exchange Forum*). Wymiana informacji pomiędzy przedsiębiorstwami w ramach SIEF oraz z Europejską Agencją Chemikaliów (ang. *European Chemicals Agency, ECHA*) w Helsinkach odbywa się elektronicznie. W 2012 r. powołaliśmy Zespół ds. Bezpieczeństwa Produktowego. Jego zadaniem jest współpraca w ramach SIEFs. Dokumentacja rejestracyjna podlega stałemu przeglądowi pod względem ewentualnych nowych informacji o zagrożeniach i, jeśli zachodzi taka potrzeba, jest aktualizowana przez Zespół ds. Bezpieczeństwa Produktowego w Grupie LOTOS. Ponadto Zespół opracowuje Karty charakterystyki i Informacje o zagrożeniach. Za pomocą tych dokumentów przekazywane są najważniejsze informacje w łańcuchu dostaw.

Pełny indeks tych dokumentów obowiązujących w Grupie Kapitałowej LOTOS publikowany jest na bieżąco w serwisie internetowym Grupy LOTOS (http://www.lotos.pl/126/dla_biznesu/reach). Nasi klienci mają zatem gwarancję, że otrzymują zarejestrowane produkty wysokiej jakości. Żadna z substancji produkowanych i wprowadzanych do obrotu przez Grupę LOTOS nie znajduje się obecnie na opublikowanej przez Europejską Agencję Chemikaliów Liście Kandydackiej substancji wzbudzających szczególnie duże obawy i nie podlega procedurze udzielania zezwoleń.

Ocena wpływu wyrobów na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi prowadzona jest w spółkach handlowych Grupy Kapitałowej LOTOS na wszystkich etapach cyklu życia produktów. Działania mają na celu całkowitą eliminację lub minimalizację potencjalnych zagrożeń, mogących mieć wpływ na środowisko naturalne i bezpieczeństwo człowieka.

Bezpieczeństwo klientów

Zagrożenia poważnymi awariami w rafinerii **Grupy LOTOS** wynikają z obrotu substancjami niebezpiecznymi i ich przetwarzania na terenie zakładu. W związku z powyższym nałożone są na Spółkę określone obowiązki wynikające z przepisów prawa, które w sposób bardzo szczegółowy wskazują, jakiego rodzaju działania zakład musi podjąć, aby zapewnić skuteczny system ochrony oraz jakie kroki przedsięwziąć, aby zapobiegać poważnym awariom. Grupa LOTOS

wdrożyła system bezpieczeństwa gwarantujący ochronę ludzi i środowiska. System ten obejmuje m.in.:

- określenie, na wszystkich poziomach organizacji, obowiązków pracowników odpowiedzialnych za działania na wypadek awarii oraz określenie programu szkoleniowego;
- funkcjonowanie mechanizmów, które umożliwiają systematyczną analizę zagrożeń awarią oraz prawdopodobieństwo jej wystąpienia;
- instrukcje bezpiecznego funkcjonowania instalacji, przewidziane dla normalnej eksploatacji instalacji, a także czasowych przerw czy prowadzenia monitoringu funkcjonowania instalacji umożliwiającego podejmowanie działań korekcyjnych w przypadku wystąpienia zjawisk stanowiących odstępstwo od normalnej eksploatacji instalacji;
- prowadzenie monitoringu funkcjonowania instalacji, w której znajduje się substancja niebezpieczna, co umożliwia podejmowanie działań korygujących w przypadku wystąpienia zjawisk odbiegających od normalnej eksploatacji;
- systematyczną analizę przewidywanych sytuacji awaryjnych, która służy właściwemu opracowaniu planów operacyjno-ratowniczych.

System ten stanowi jeden z elementów ogólnego systemu zarządzania zakładem. Ponadto, koncern posiada wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania, w ramach którego funkcjonują m.in. procedury dotyczące reagowania na awarie, monitorowania bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapobiegania i przygotowania na awarie i wypadki przy pracy.

Jednym z elementów ogólnego systemu zarządzania zakładem w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa procesowego jest, podpisana w listopadzie 2011 r., deklaracja pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, Państwową Inspekcją Pracy oraz Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, w sprawie porozumienia na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska w przemyśle naftowym i gazowym. Jako jeden z przedstawicieli branży rafineryjnej zobowiązaliśmy się do prowadzenia działań prewencyjnych oraz utrzymywania co najmniej akceptowalnego poziomu ryzyka w swoich zakładach, tak aby do minimum ograniczyć możliwość wystąpienia poważnej awarii. Takie działanie ma się przyczynić do poprawy bezpieczeństwa pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.

Funkcjonujące systemy zabezpieczeń wykazują, że jesteśmy przygotowani do zwalczania awarii przemysłowych. Przeanalizowaliśmy możliwości wystąpienia takiej awarii i podjęliśmy środki konieczne do zapobieżenia im, a stosowane rozwiązania projektowe instalacji, w której znajduje się substancja niebezpieczna, funkcjonują w sposób bezpieczny.

W 2012 r. w Grupie LOTOS miały miejsce trzy przypadki zagrożenia bezpieczeństwa procesowego stopnia drugiego (Tier 2). W żadnym przypadku nie było skutków środowiskowych.

LOTOS Asphalt prowadzi działania mające na celu całkowitą eliminację lub minimalizację potencjalnych zagrożeń, mogących mieć wpływ na środowisko i bezpieczeństwo człowieka. Ocena bezpieczeństwa produktów asfaltowych zaczyna się od etapu projektowania, doboru surowców, optymalizacji procesu produkcyjnego oraz stosowania lepiszcza w finalnym wyrobie. Poprzez uczestnictwo w konferencjach branżowych spółka ma dostęp do najnowszych publikacji z zakresu właściwości wyrobu, które mają wpływ na zdrowie i środowisko. Dotyczy to zarówno oceny ryzyka narażenia na warunki szkodliwe, jak i najlepszych praktyk minimalizujących negatywny wpływ.

W przypadku produktów asfaltowych dyskutowaną kwestią jest szkodliwość oparów asfaltu, powstających w czasie stosowania produktu w wysokich temperaturach. Mimo że obecnie nie ma dowodów na szkodliwość tego czynnika, a według obowiązujących rozporządzeń asfalty naftowe są zaliczane do substancji nie będących niebezpiecznymi, LOTOS Asphalt w swoich materiałach (Karty Informacji o substancji lub składnikach mieszaniny, dla której nie jest wymagana Karta Charakterystyki) prezentuje najnowsze rekomendacje związane z bezpiecznym postępowaniem z wyrobem.

Asfalty z grupy wyrobów przeznaczonych dla drogownictwa, stanowiące powyżej 95% produkcji, podlegają ocenie zgodności, której wynik stanowi zapewnienie dla klienta, że produkt ma odpowiednie właściwości użytkowe i spełnia wymagania budowlane. Produkty LOTOS Asphalt posiadają deklaracje zgodności z wymaganiami specyfikacji technicznych.

W spółce funkcjonują procedury mające na celu zapewnienie identyfikacji zmian w wymaganiach prawnych dotyczących jej działalności. W celu zapewnienia bezpieczeństwa stosowania produktów, spółka objęła zakresem odpowiednich działań także procesy transportu i dystrybucji. Funkcjonują instrukcje oraz materiały filmowe dotyczące bezpiecznej pracy z asfaltami w trakcie ich załadunku, transportu i rozładunku. Prowadzi się weryfikację spełnienia standardów bezpieczeństwa LOTOS Asphalt przez dostawców usług transportowych.

Etapy cyklu użytkowania, w których usprawniany jest wpływ produktów LOTOS Asphalt na zdrowie i bezpieczeństwo	Tak	Nie
Koncepcja rozwoju produktu	x	-
Badania i rozwój	x	-
Certyfikacja	x	-
Produkcja i wytwarzanie	x	-
Marketing i promocja	x	-
Dystrybucja zapasów i zaopatrzenie	x	-
Użytkowanie i serwis	x	-
Usunięcie, ponowne użycie lub recykling	-	x

Spółka LOTOS Asphalt w raportowanym okresie nie odnotowała żadnych przypadków niezgodności w odniesieniu do regulacji lub dobrowolnie przyjętego trybu postępowania dotyczącego wpływu produktów i usług na zdrowie i bezpieczeństwo.

W 2012 r. zanotowano dwa przypadki naruszenia bezpieczeństwa procesowego, kwalifikowane do grupy zdarzeń z kategorii Tier 2. Nie stanowiły one jednak bezpośrednio znaczącego zagrożenia dla zdrowia, życia, środowiska i mienia spółki. Świadczy to o wysokiej kulturze bezpieczeństwa procesowego w organizacji, która kładzie nacisk na identyfikację potencjalnych sytuacji zagrażających bezpieczeństwu, szkolenie pracowników odpowiedzialnych za sterowanie procesami, a także wdrażanie jednolitych najlepszych praktyk inżynierskich w instrukcjach stanowiskowych i technologicznych. Zidentyfikowane przypadki zagrożeń są rozpatrywane każdorazowo przez Komisję Awaryjną powoływaną w celu dogłębnego wyjaśnienia przyczyn i okoliczności wypadku lub awarii, a także sformułowania rekomendacji działań zapobiegawczych zwiększających poziom bezpieczeństwa i minimalizujących ryzyko ponownego ich wystąpienia.

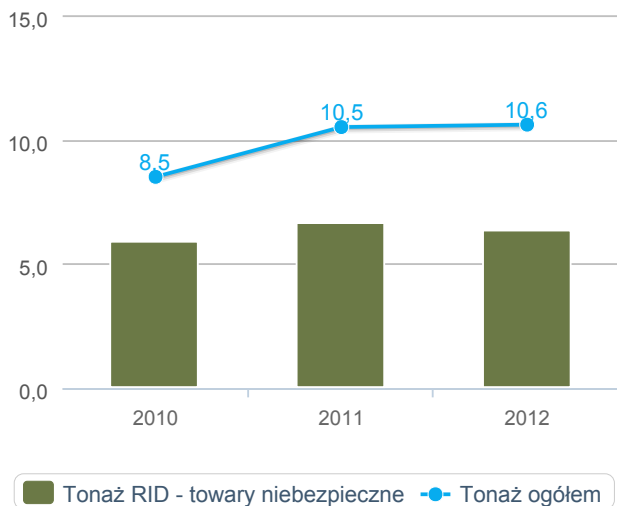
LOTOS Kolej, jako przewoźnik kolejowy, specjalizuje się w przewozie towarów niebezpiecznych i realizuje kompleksową obsługę związaną z transportem kolejowym na obszarze całego kraju oraz odpowiada za obsługę w tym zakresie Grupy LOTOS, LOTOS Jasło i LOTOS Czechowice. Usługę przewozów towarów niebezpiecznych spółka świadczy zgodnie z ustawą o transporcie kolejowym, ustawą o przewozie kolejną towarów niebezpiecznych oraz przepisami o przewozie towarów niebezpiecznych.

Dzięki podejmowanym działaniom prewencyjnym, w latach 2010-2012, spółka LOTOS Kolej odnotowała tylko jeden przypadek zagrożenia bezpieczeństwa procesowego, stopnia pierwszego (Tier 1). W celu minimalizacji negatywnych skutków zdarzenia wdrożono procedury awaryjne oraz dodatkowe środki bezpieczeństwa.

Wszystkie wyroby produkowane w **LOTOS Oil** posiadają Karty Charakterystyki, które są sporządzane w oparciu o obowiązujące wymagania prawne. Opis produktu przedstawiony w Karcie informuje użytkownika o potencjalnych zagrożeniach, jakie niesie produkt w odniesieniu do zdrowia człowieka i środowiska. W Karcie znajduje się też informacja o niebezpiecznych składnikach w wyrobie, kontroli narażenia, postępowaniu w przypadku pożaru i przedostania się produktu do środowiska oraz dalszego postępowania z opróżnionym opakowaniem.

Ilość przewiezionych towarów z uwzględnieniem towarów niebezpiecznych (mln ton)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego.

W 2012 r. z udziałem pracowników LOTOS Kolej i eksploatowanego taboru miało miejsce 13 wypadków (wobec 15 w 2011 r.) oraz 5 incydentów (wobec 8 w roku poprzednim), według klasyfikacji wynikającej z Rozporządzenia Ministra Transportu z 30 kwietnia 2007 r. Z winy pracowników spółki doszło – podobnie jak w 2011 r. - do jednego wypadku. Jako przyczynę uznano włączenie niesprawnego technicznie wagonu do składu pociągu. Pozostałe wypadki i incydenty nie powstały z winy spółki. Zmniejszenie liczby odnotowanych zdarzeń potwierdza stałe dążenie do poprawy bezpieczeństwa i jakości świadczonych usług.

Dla LOTOS Kolej zapewnienie bezpieczeństwa stanowi jedno z kluczowych zagadnień zarówno w zakresie bezpieczeństwa procesowego, jak również bezpieczeństwa pracy zatrudnionych pracowników. Spółka w swoim działaniu stara się minimalizować zagrożenia, które w ramach swojej działalności zidentyfikowała, wprowadzając różnego rodzaju zabezpieczenia i monitoring. Do największych zagrożeń, z punktu widzenia spółki, należą przypadki związane z ruchem kolejowym.

Etapy cyklu użytkowania, w których usprawniany jest wpływ produktów LOTOS Oil na zdrowie i bezpieczeństwo

Tak

Koncepcja rozwoju produktu	x
Badania i rozwój	x
Certyfikacja	x
Produkcja i wytwarzanie	x
Marketing i promocja	x
Dystrybucja zapasów i zaopatrzenie	x
Użytkowanie i serwis	x
Usunięcie, ponowne użycie lub recykling	x

Wyroby dostarczane są klientom wraz ze Świadectwem jakości. Jeśli produkt jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny, to Karta Charakterystyki jest każdorazowo dołączana do dokumentów przy pierwszej dostawie danego wyrobu. W pozostałych przypadkach, gdy produkt nie jest zaklasyfikowany jako niebezpieczny, klient otrzymuje Kartę na życzenie.

W raportowanym okresie w spółce nie odnotowano żadnego incydentu niedostosowania do obowiązujących regulacji, przepisów i kodeksów w zakresie wpływu produktu i usług na zdrowie i bezpieczeństwo.

Dla zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa procesowego, w LOTOS Oil tworzone są harmonogramy kontroli kluczowych urządzeń zapobiegających nieplanowanym emisjom jakiegokolwiek substancji, w tym również materiałów nietoksycznych i niepalnych. W spółce rejestrowane są zdarzenia mogące potencjalnie wpływać na bezpieczeństwo

procesowe. Dzięki tym czynnościom monitorowany jest stopień realizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Na poprawę bezpieczeństwa procesowego ma również wpływ wprowadzenie na wydziałach produkcyjnych systemu, który umożliwia tworzenie i utrzymanie dobrze zorganizowanego, czystego, wysoko wydajnego i o wysokiej jakości stanowiska pracy. W 2012 r. nie zarejestrowano w LOTOS Oil żadnego przypadku zakwalifikowanego, jako zagrożenie bezpieczeństwa procesowego stopnia pierwszego (Tier 1). W wyniku monitorowania, w 2012 r. zarejestrowano 8 przypadków zagrożeń bezpieczeństwa procesowego stopnia drugiego (Tier 2). Ich identyfikacja pozwoliła na zabezpieczenie we wczesnej fazie i niedopuszczenie do przekształcenia się w zagrożenia stopnia pierwszego.

Spółka **LOTOS Paliwa** wprowadza do obrotu gotowe paliwa spełniające wymagania jakościowe określone w normach branżowych i przepisach prawa. W tym celu jest prowadzony systematyczny monitoring jakości paliw w sieci stacji własnych i partnerskich pod kątem spełnienia odpowiednich wymagań. Na każdej stacji działającej w sieci LOTOS wszystkie gatunki paliw są raz w roku kontrolowane.

Ocena wpływu paliw na zdrowie i bezpieczeństwo jest prowadzona na etapie ich wytwarzania w Grupie LOTOS. Dla każdego gatunku paliwa jest opracowana przez dostawcę Karta Charakterystyki substancji niebezpiecznej, w której zawarto informacje o wszelkich zagrożeniach związanych ze stosowaniem paliw oraz wymaganych środkach ostrożności. Karty te są udostępniane odbiorcom hurtowym bezpośrednio, zaś klientom indywidualnym na stacjach LOTOS. Z uwagi na to, że część paliw jest dostarczana do klientów transportem drogowym lub kolejowym zostały opracowane wewnętrzne procedury mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i ograniczenie negatywnego wpływu na zdrowie w transporcie.

W zakresie sprzedaży paliw na stacjach własnych LOTOS Paliwa ustala standardy i prowadzi nadzór nad ich realizacją przez zarządzających stacjami. Proces uregulowany jest na podstawie odrębnych umów i obowiązujących procedur postępowania, które są systematycznie poddawane doskonaleniu. W 2012 r. nie odnotowano zgłoszeń od zarządzających stacjami paliw o wpływie sprzedawanych produktów na zdrowie pracowników.

Stacje paliw są obiektami handlowymi, na których z racji ich specyfiki występuje ryzyko, działań agresywnie zachowujących się osób nie będących klientami stacji. Zdarzenia tego typu mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo fizyczne pracowników stacji. W 2012 r. odnotowano dwa tego typu zdarzenia. Spółka podejmuje szereg działań prewencyjnych i profilaktycznych w zakresie technicznym, organizacyjnym i kadrowym, mających zapobiegać podobnym zdarzeniom.

Spółka LOTOS Paliwa ustala standardy bezpieczeństwa dla procesu sprzedaży paliw na stacjach własnych i prowadzi nadzór nad ich realizacją. Efektem monitorowania i oceny bezpieczeństwa procesów sprzedaży są udoskonalane i wdrażane nowe procedury oraz działania korygujące i zapobiegawcze mające zmniejszyć ryzyko wystąpienia zagrożeń i ograniczenia ich skutków na stacjach paliw.

W 2012 r. w LOTOS Paliwa nie stwierdzono przypadków zagrożenia bezpieczeństwa procesowego stopnia pierwszego (Tier 1). Zarejestrowano 8 zdarzeń, które można zakwalifikować jako przypadki stopnia drugiego (Tier 2). W każdym przypadku działanie pracowników było prawidłowe i zgodne z obowiązującymi procedurami. Dokonano oceny sytuacji, zgłoszono zagrożenia odpowiednim osobom funkcyjnym w spółce, wykonano zamknięcie i zabezpieczenie terenu stacji, a w przypadkach gdy było to konieczne, podjęto działania gaśnicze i wezwano odpowiednie służby do usunięcia zagrożenia i dodatkowo zabezpieczenia terenu stacji.

Wszystkie sytuacje niebezpieczne są analizowane przez zarządzających stacjami paliw, zgłaszane do służby BHP LOTOS Paliwa i ponownie analizowane pod kątem możliwości wystąpienia podobnych zdarzeń w przyszłości oraz potrzeby podejmowania działań zapobiegających występowaniu takich zdarzeń w przyszłości.

W LOTOS Petrobaltic każdy przypadek zgłoszenia sytuacji niebezpiecznych, awarii, działań mających wpływ na środowisko jest poddawany szczegółowym analizom w celu podjęcia działań mających na celu zapobieganie podobnym zdarzeniom w przyszłości. Z otrzymanych zgłoszeń sytuacji niebezpiecznych i awarii technologicznych w 2012 r. w spółce odnotowano 1 przypadek kwalifikowany, jako zdarzenie wpływające na zagrożenie bezpieczeństwa procesowego stopnia pierwszego (Tier 1). W działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic nie odnotowano w 2012 r. tego rodzaju zdarzeń. W spółce podejmowane są działania w celu rejestracji i klasyfikacji zdarzeń mających wpływ na

Oznakowanie produktów

W kwietniu 2011 r. wydane zostało nowe Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych tzw. CPR. Procedury zapisane w Rozporządzeniu dopuszczają w okresie przejściowym (do 30 czerwca 2013 r.) wprowadzanie wyrobów do obrotu na terenie EU wg dotychczasowych rozporządzeń krajowych implementujących wymagania Dyrektywy 89/106/EWG Wyroby budowlane. Zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz .U. nr 92, poz. 881), art. 4, wyrób budowlany może być wprowadzony do obrotu, jeżeli nadaje się do stosowania przy wykonywaniu robót budowlanych, w zakresie odpowiadającym jego właściwościom użytkowym i przeznaczeniu. Oznacza to, iż produkt ma właściwości użytkowe umożliwiające spełnienie wymagań podstawowych prawidłowo zaprojektowanym i wykonanym obiektom budowlanym, w których ma być zastosowany w sposób trwały.

LOTOS Asphalt wytwarza materiały budowlane, do których zalicza się grupy produktowe takie jak: asfalty drogowe, asfalty modyfikowane, emulsje asfaltowe i materiały hydroizolacyjne. Dla każdego wyrobu wchodzącego w skład danej rodziny produktowej niezbędne jest podanie przez producenta informacji towarzyszącej wyrobowi. Szczególnie istotne są informacje o wyrobie budowlanym oraz odpowiednie oznakowanie produktu za pomocą oznakowania CE (jeżeli deklarowana jest zgodność wyrobu z europejską normą zharmonizowaną), normą lub znakiem budowlanym „B” (jeżeli deklarowana jest zgodność wyrobu z krajową aprobatą techniczną). Obowiązkowe przekazywanie informacji towarzyszących produktowi dotyczy ponad 98% wolumenu sprzedawanych przez LOTOS Asphalt wyrobów.

W dokumentach towarzyszących wyrobowi wprowadzanemu do obrotu, spółka przekazuje do każdej partii ekspediowanego produktu odpowiednie oznakowania oraz następujące informacje:

- adres producenta i zakładu, w którym wyrób został wyprodukowany,
- nazwę, rodzaj produktu według specyfikacji technicznej i nazwę handlową,
- numer i datę publikacji polskiej normy lub aprobaty technicznej, z którą potwierdzono zgodność wyrobu,
- numer i datę wystawienia krajowej deklaracji zgodności,
- nazwę jednostki certyfikującej.

Dodatkową informacją towarzyszącą wyrobom asfaltowym LOTOS Asphalt, pomimo że asfaltów naftowych nie zalicza się do substancji niebezpiecznych, są Karty Informacji o substancji lub składnikach mieszaniny, dla której nie jest wymagana Karta Charakterystyki.

Zakres dostępnych informacji dotyczących produktów i usług LOTOS Asphalt wymaganych przez wewnętrzne procedury	Tak
Pochodzenie składników danego produktu lub usługi	x
Treść, szczególnie w odniesieniu do substancji, które mogą mieć wpływ na środowisko lub społeczeństwo	x
Bezpieczeństwo korzystania z produktu lub usługi	x
Utylizacja produktów i wpływu na środowisko/ społeczeństwo	x
Inne: zagrożenia, które mogą wystąpić przy stosowaniu produktu, informacje wymagane specyfikacjami technicznymi (normami zharmonizowanymi, aprobatami) do umieszczenia w dołączanych informacjach,	x

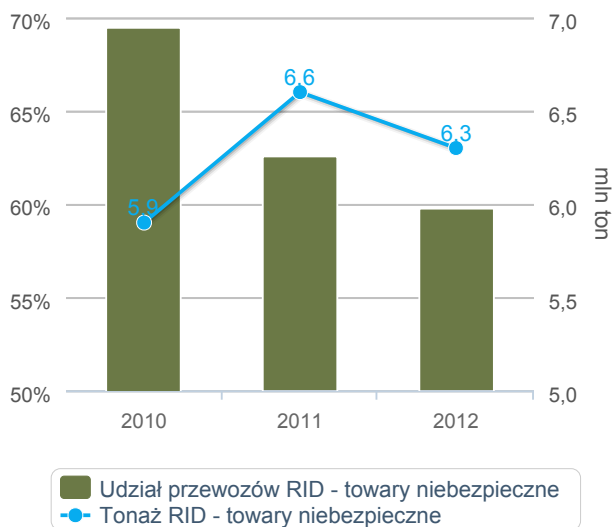
Spółka LOTOS Asphalt w raportowanym okresie nie odnotowała żadnych przypadków niezgodności w odniesieniu do regulacji lub dobrowolnie przyjętego trybu postępowania dotyczącego oznakowania i informacji o produktach i usługach.

LOTOS Kolej stosuje się w swojej działalności do wymagań Regulaminu dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID). Klasyfikacja towarów niebezpiecznych polega na przyporządkowaniu danego materiału lub przedmiotu do właściwej klasy niebezpieczeństwa i grupy pakowania, a także określeniu dla danego towaru numeru identyfikacyjnego (tzw. numeru UN), numeru identyfikacyjnego zagrożenia i kodu klasyfikacyjnego. Klasę niebezpieczeństwa określa się na podstawie charakterystyki dominującego zagrożenia powodowanego przez dany towar niebezpieczny, odpowiadający kryterium klasyfikacyjnemu dla danej klasy.

Towary niebezpieczne są to materiały i przedmioty zawierające materiały niebezpieczne, które ze względu na właściwości fizyczne, chemiczne lub biologiczne stwarzają potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w przypadku niewłaściwego obchodzenia się z nimi w czasie całego procesu przewozowego lub, w przypadku zaistnienia awarii lub wypadku, mogące powodować śmierć, zagrożenie zdrowia, zniszczenie środowiska naturalnego lub dóbr materialnych.

Nadawca towaru niebezpiecznego jest zobowiązany do umieszczenia tablicy identyfikacyjnej koloru pomarańczowego na każdej ścianie bocznej wagonu. Obowiązek umieszczenia tablicy identyfikacyjnej dotyczy również przewozu próżnych, nieczyszczonych wagonów i kontenerów po materiałach niebezpiecznych. W przypadku przewozu produktów spółek z Grupy Kapitałowej LOTOS za właściwe oznakowanie wagonów odpowiada LOTOS Kolej.

Udział ładunków niebezpiecznych w całkowitym tonażu przewiezionych przez LOTOS Kolej ładunków (mln ton)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego.

W 2012 r. w LOTOS Kolej nie odnotowano żadnych przypadków wynikłych z nieprawidłowego lub wadliwego oznakowania przesyłek z towarem niebezpiecznym.

LOTOS Oil informacje o produktach zawiera w dokumentacji produktowej oraz w innych działaniach komunikacyjnych. Cechy produktu potwierdzone Świadectwem Jakości oraz jego przeznaczenie są zawarte w Warunkach Technicznych (WT). Szerszą wersją WT, stosowaną do celów promocyjnych, są Karty Danych o Produkcie. Niektóre produkty smarne i olejowe są traktowane jako uciążliwe dla środowiska, a czasami wręcz jako szkodliwe. W związku z tym, z mocy prawa podlegają obowiązkowej klasyfikacji i oznaczeniu. Około 22% produktów spółki jest specjalnie oznakowanych.

Najbardziej obszernym dokumentem opisującym całość tych zagadnień jest Karta Charakterystyki Produktu lub Informacja o Produkcie (dla produktów bezpiecznych). Ich stosowanie wynika z Rozporządzenia REACH. Producenci substancji i mieszanin chemicznych są zobowiązani w łańcuchu dostaw

do przekazywania sobie tej dokumentacji oraz rejestracji w Europejskiej Agencji Chemikaliów (EChA) swoich produktów. LOTOS Oil pozyskuje od swoich poddostawców Karty Charakterystyki oraz opracowuje i aktualizuje własne Karty Charakterystyki. Dla produktów niebezpiecznych podaje się kod rejestracji w EChA danej substancji niebezpiecznej. Umożliwia to dotarcie do pełnej informacji o pochodzeniu produktu opisującej jego oddziaływanie ekologiczne i zdrowotne.

Informacje o bezpiecznym stosowaniu produktu i postępowaniu w przypadku produktów niebezpiecznych są zawarte w Karcie Charakterystyki. Ponadto etykiety produktów konfekcjonowanych zawierają symbole określające charakter zagrożeń, jakie produkt może powodować. Zgodnie z wymogami prawnymi oleje smarne produkowane przez spółkę po

okresie eksploatacji są zbierane i kierowane do utylizacji.

Zakres dostępnych informacji dotyczących produktów i usług wymaganych przez wewnętrzne procedury LOTOS Oil	Tak
Pochodzenie składników danego produktu lub usługi	x
Skład, szczególnie w odniesieniu do substancji, które mogą mieć wpływ na środowisko lub społeczeństwo	x
Bezpieczeństwo korzystania z produktu lub usługi	x
Utylizacja produktów i wpływu na środowisko i społeczeństwo	x
Inne: zagrożenia, które mogą wystąpić przy stosowaniu produktu, informacje wymagane specyfikacjami technicznymi (normami zharmonizowanymi, aprobatami) do umieszczenia w dołączanych informacjach, oznakowanie wymagane przepisami prawnymi	x

W 2012 r. w LOTOS Oil nie odnotowano niezgodności z regulacjami oraz dobrowolnymi kodeksami dotyczącymi oznakowania i informacji o produktach i usługach.

Spółka **LOTOS Paliwa** realizuje obowiązek udostępniania informacji o oddziaływaniu produktów na zdrowie i bezpieczeństwo klientów zgodnie z wytycznymi wynikającymi z przepisów prawa oraz obowiązujących wewnętrznych procedur postępowania. W przypadku sprzedaży detalicznej na życzenie klienta udostępniane są informacje dotyczące charakterystyki wszystkich sprzedawanych paliw w postaci Karty Charakterystyki substancji niebezpiecznej. Dla towarów sprzedawanych na stacjach Ajenci stacji są zobowiązani na żądanie klienta do udostępniania analogicznych Kart Charakterystyki substancji niebezpiecznych w zakresie towarów dostępnych w sklepach na stacjach paliw.

Zakres informacji dostępnych dotyczących produktów i usług wymaganych przez wewnętrzne procedury LOTOS Paliwa	Tak
Pochodzenie składników danego produktu lub usługi	W zakresie Grupy LOTOS
Treść, szczególnie w odniesieniu do substancji, które mogą mieć wpływ na środowisko lub społeczeństwo	x
Bezpieczeństwo korzystania z produktu lub usługi	x
Utylizacja produktów i wpływu na środowisko i społeczeństwo	x
Inne: identyfikacja zagrożeń, postępowanie w przypadku niezamierzonego uwolnienia do środowiska, informacje o transporcie	x

W 2012 r. w spółce LOTOS Paliwa nie stwierdzono przypadków niedostosowania się do regulacji i dobrowolnych kodeksów dotyczących oznakowania i informacji o paliwach lub produktach pozapaliwowych.

Prawa człowieka

W spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS nie stosujemy w relacjach z kontrahentami formalnych, systemowych rozwiązań służących ich weryfikacji pod kątem przestrzegania praw człowieka. Powadzimy działalność handlową w otoczeniu, w którym obowiązuje system prawny regulujący kwestie praw człowieka. Utrzymujemy relacje tylko z kontrahentami, którzy

działają legalnie i są zobowiązani do przestrzegania prawa, w tym również w zakresie praw człowieka. Do realnie występujących w naszym otoczeniu gospodarczym aspektów odnoszących się do kategorii praw człowieka zaliczamy zapewnienie pracownikom bezpiecznych warunków pracy. Z uwagi na priorytetowe traktowanie przez nas w relacjach z kontrahentami zagadnień dotyczących sfery bezpieczeństwa pracy, w umowach zawieranych z dostawcami zamieszczamy obowiązkowe klauzule dotyczące przestrzegania przepisów obejmujących te zagadnienia, a ich stosowanie podlega weryfikacji.

Jednocześnie, przy wyborze kontrahentów stosujemy wymóg złożenia przez przystępujące do postępowania podmioty zaświadczenia o niezaleganiu z płatnościami w zakresie składek ZUS.

Aspekty związane z przestrzeganiem praw człowieka uwzględniamy także w programach szkoleniowych. Grupa LOTOS przeznaczyła 721 godzin na szkolenie pracowników na temat polityk i procedur regulujących kwestie przestrzegania praw człowieka w zakresie prowadzonej działalności. W 2012 r. przeszkolono łącznie 23,3% pracowników Spółki.

W spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS w Polsce świadczeniem usług w zakresie ochrony osób i mienia zajmują się pracownicy LOTOS Ochrona (referenci biur przepustek oraz licencjonowani pracownicy ochrony). Spółka ta regularnie organizuje szkolenia w związku z prowadzoną działalnością, w tym uwzględniając różne aspekty praw człowieka. W 2012 r. 92% pracowników LOTOS Ochrona odpowiadających za ochronę osób i majątku uczestniczyło w szkoleniach poświęconych tym zagadnieniom (pracownicy biur przepustek nie podlegają szkoleniom w tym zakresie).

Ponadto przestrzegamy zasad równego traktowania wszystkich pracowników. W Grupie Kapitałowej LOTOS w 2012 r., podobnie jak w latach poprzednich, nie wystąpiły przypadki dyskryminacji ze względu na płeć, wiek, kolor skóry, wyznawaną religię, poglądy polityczne, narodowość, czy orientację seksualną.

W Grupie LOTOS umowy z kontrahentami wykonującymi prace na terenie zakładu produkcyjnego, zawierają klauzule dotyczące zapewnienia bezpiecznych warunków pracy. Wynika to z wewnętrznych procedur, które kładą ogromny nacisk na względy bezpieczeństwa. Również spółki grupy kapitałowej, działające na terenie należącym do Grupy LOTOS, przy zawieraniu umów wykorzystują wewnętrzne procedury nakładające konieczność przestrzegania przez dostawców i podwykonawców zasad BHP. Kontrole dotyczące wspomnianych wymagań prowadzone są w różnym trybie, w zależności od warunków współpracy. Mogą one przebiegać zgodnie z przyjętym harmonogramem, ale też codziennie, a także pozaplanowo lub w wyniku zleconych audytów.

W umowach zawieranych w zakresie prac inwestycyjnych i remontów, LOTOS Asphalt stosuje zapisy i standardy, które obowiązują w Grupie Kapitałowej LOTOS. Regulują one zasady zachowania się na terenie placu budowy, bezpieczeństwa pracy oraz zasad postępowania na terenie spółki. Zapisy te są monitorowane i kontrolowane we wszystkich umowach realizowanych przez LOTOS Asphalt. Inne aspekty praw człowieka nie są poddawane kontroli. W 2012 r. zawarto łącznie 200 umów, zleceń i zamówień w zakresie inwestycji i remontów.

Istotne umowy zawierane przez LOTOS Kolej zawierają klauzule wymagające od partnerów biznesowych zapewnienia i przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, niezależnie, czy są to umowy inwestycyjne czy kontrakty handlowe. Około 60% umów inwestycyjnych zawierało klauzule dotyczące zapewnienia pracownikom odpowiednich warunków pracy i wypoczynku. Pod kątem przestrzegania zapisów zawartych w umowach i kontraktach przeprowadzane są kontrole ad hoc pracowników firm współpracujących. Ze względu na posiadane przez spółkę certyfikaty bezpieczeństwa, m.in. Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem (*Safety Management Systems*) wymagania stawiane przed partnerami biznesowymi i zatrudnianymi przez nich pracownikami są jednymi z kluczowych dla zapewnienia bezpieczeństwa w przewozach ładunków niebezpiecznych. Około 40% umów zawieranych z firmami będącymi podwykonawcami w zakresie przewozu ładunków zawiera klauzule dotyczące zapewnienia pracownikom odpowiednich warunków pracy i wypoczynku. Na podstawie tych zapisów oraz procedury obowiązującej w LOTOS Kolej w 2012 r. odbyło się 6 auditów w zakresie zarządzania bezpieczeństwem przewozów. Zapisy stawiające wymagania z zakresu przestrzegania praw pracowniczych zawarte są również w umowach o świadczenie usług ochrony mienia i przewozu osobowym transportem samochodowym. Oprócz przeprowadzanych auditów, w celu zapewnienia bezpieczeństwa każdemu pracownikowi w miejscu pracy, systematycznie przeprowadzane są kontrole przestrzegania określonych warunków bezpieczeństwa. W przypadku stwierdzenia niezgodności spółka dokłada starań, aby sytuacja nie miała ponownie miejsca, np. pouczając pracownika

bądź kierując na szkolenie. Na 8 skontrolowanych w tym aspekcie firm w 2012 r. uchybienia stwierdzono w 7. W badanym okresie żadna umowa nie została przez LOTOS Kolej odrzucona bądź zerwana z powodu naruszenia zapisów dotyczących przestrzegania praw pracowniczych.

LOTOS Oil wymaga od dostawców usług transportowych i remontowych przestrzegania praw człowieka, przede wszystkim w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia osób wykonujących zlecenia. W zakresie umów transportowych spółka kładzie także nacisk na rozwój personalny pracowników firm zewnętrznych, w tym podnoszenie kwalifikacji poprzez szkolenia, kursy, a także poprawę warunków zdrowotnych w miejscu pracy. Przewoźnicy są zobowiązani do bieżącego potwierdzania sprawności środków transportu wykorzystywanych do wykonywania przewozów – dla dobra osób świadczących bezpośrednio usługę i przebywających w ich otoczeniu. Stosowane w umowach remontowych i inwestycyjnych zapisy nakładają konieczność przestrzegania przez dostawców i podwykonawców zasad BHP.

LOTOS Paliwa oczekuje od swoich dostawców przestrzegania praw człowieka, szczególnie w dziedzinach bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy. Ponadto w zapytaniach ofertowych kierowanych do oferentów spółka umieszcza wymóg oświadczenia, że firmy składające oferty nie zalegają z uiszczeniem podatków ani opłat lub składek na ubezpieczenie społeczne.

Zakupy, które są istotne z punktu widzenia skali, koncentrują się w trzech głównych obszarach: paliwa, transport paliw oraz inwestycje budowlane, takie jak budowa, modernizacja i wizualizacja stacji. Zakupu paliw spółka dokonuje w Grupie LOTOS. W 2012 r. za transportowanie paliw odpowiadało dwóch głównych i dwóch pomocniczych przewoźników paliw innych niż LPG. Zawarte z nimi umowy na świadczenie usług transportowych paliw zawierały zapisy wymagające zatrudnianie przez nich kierowców na umowę o pracę. W umowach tych znajdowały się również klauzule narzucające przewoźnikom przestrzeganie czasu pracy kierowców, przepisów BHP, ochrony przeciwpożarowej, ochrony środowiska, procedur obowiązujących w LOTOS Paliwa i przepisów ADR w zakresie transportu i manipulowania ładunkami niebezpiecznymi, jakimi są paliwa. Umowy wymagały od przewoźników wyposażenia przez nich kierowców w odzież ochronną i roboczą stosowaną przy takich pracach. Umowy zawierały także zapisy mówiące o maksymalnym wieku pojazdów i ich przebiegu zapewniającym bezpieczną pracę kierowców i bezpieczeństwo dla otoczenia przy transporcie towarów niebezpiecznych. Pracownicy spółki odpowiedzialni za logistykę prowadzili stały nadzór i kontrole przestrzegania przez przewoźników powyższych wymogów. W 2012 r. zawarto w LOTOS Paliwa 19 znaczących umów inwestycyjnych. Wszystkie z nich zawierają zapisy zobowiązujące wykonawcę do przestrzegania wszelkich obowiązków w zakresie zabezpieczenia ruchu i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, a także wszelkich zabezpieczeń wynikających z przepisów BHP na całym terenie budowy.

W zakresie usług transportowych paliw wszystkich pięciu przewoźników było poddanych weryfikacji pod kątem przestrzegania wskazanych wymogów. W 2012 r. przeprowadzono przez LOTOS Paliwa łącznie 1.533 kontrole dostaw paliw zrealizowanych przez przewoźników zewnętrznych działających na rzecz spółki, w tym 1.176 kontroli przestrzegania przez kierowców wymaganych przepisów. Z kontroli sporządzone zostały raporty przestrzegania wymagań i procentowej zgodności realizacji procedur. 357 kontroli, stanowiących ok. 23% wszystkich przeprowadzonych, dotyczyło spełnienia warunków technicznych, wyposażenia, wieku, przebiegu, estetyki pojazdów realizujących dostawy paliw na rzecz LOTOS Paliwa. W ramach tych kontroli sprawdzono również wyposażenie kierowców w ubrania ochronne, robocze, środki ochrony osobistej, dokumentację wymaganą przy przewozach towarów niebezpiecznych. W przypadkach naruszenia czasu pracy kierowców lub niezgodnego z wymaganiami ich wyposażenia w odzież i sprzęt ochronny - przewoźnikom zwrócono uwagę na konieczność niezwłocznego dostosowania się do wymagań. W zakresie inwestycji budowlanych realizacja wymagań określonych w umowach z kontrahentami jest na bieżąco monitorowana w procesie realizacji inwestycji.

Także spółka **LOTOS Petrobaltic** przywiązuje szczególną wagę do bezpieczeństwa pracy i ochrony środowiska. Wszyscy wykonawcy pracujący na jej rzecz zobowiązani są do pełnej współpracy w tej dziedzinie. Dla poszanowania ustaleń z zakresu BHP i ochrony środowiska, opracowane zostały przez spółkę specjalne klauzule umieszczane w umowach z wykonawcami, a także zobowiązujące do umieszczenia stosownych zapisów z ewentualnymi podwykonawcami. Spółka jest przedsiębiorstwem podlegającym pod prawo zamówień publicznych, dlatego jako istotne pod względem

strategicznym przyjęto umowy zawarte w ramach przetargów publicznych. W 2012 r. podpisano 14 takich umów. Wszystkie z nich zostały zweryfikowane pod kątem zapewnienia bezpiecznych i zdrowych warunków pracy i tam, gdzie regulacje takie miały zastosowanie, umowy zawierały stosowne zapisy.

LOTOS Petrobaltic posiada wdrożoną procedurę dotyczącą oceny i kwalifikacji dostawców towarów i usług. Zgodnie z nią ocenie w szczególności podlegają prace, określone jako kluczowe, z zakresu: prace nurkowe/podwodne, serwis produkcyjny oraz prace o szczególnych wymogach BHP. Ocena dostawców usług w tych obszarach dokonywana jest po każdym zakończeniu świadczenia usług. Dostawcy obszarów kluczowych podlegają również ocenie rocznej. Jako kryteria oceny przyjmuje się m.in. takie zagadnienia jak: zaistnienie wypadków przy pracy, naruszenie zasad BHP oraz stosowanie środków ochrony osobistej. W 2012 r. LOTOS Petrobaltic korzystał z 3 dostawców z obszarów kluczowych. Wszyscy zostali pozytywnie zweryfikowani.

Dostawcy i wykonawcy **AB LOTOS Geonafta** są zobowiązani do przestrzegania przepisów i standardów etycznych spółki. Żadne umowy lub porozumienia, które zostały zawarte w 2012 r., nie zawierały specjalnych klauzul dotyczących praw człowieka. Jednocześnie spółka stara się zapewnić, aby dostawcy szanowali i przestrzegali w swojej działalności praw człowieka określonych przez społeczność międzynarodową.

Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic, które prowadzą działalność i współpracują jedynie z kontrahentami działającymi w krajach Unii Europejskiej lub w innych krajach Europy, przestrzegających międzynarodowych praw człowieka, nie poddawały żadnej umowy ani kontrahenta kontroli pod tym kątem.

Satysfakcja klientów

Dobre relacje z klientami oraz ich satysfakcja ze współpracy ze spółkami Grupy Kapitałowej LOTOS mają dla nas kluczowe znaczenie. Potwierdzenie tego faktu znalazło swój wyraz w przyjętym w 2013 r. Kodeksie etyki.

Cele biznesowe realizujemy z poszanowaniem praw oraz dobra wszystkich klientów. W partnerskich relacjach z klientami kierujemy się odpowiedzialnością i zaufaniem. Każdego dnia staramy się zapewnić im profesjonalną i rzetelną obsługę, cechującą się powagą i szacunkiem.

Kształtowanie relacji z klientami wyraża się przez:

- przestrzeganie wewnętrznych procedur regulujących relacje z klientami, w tym dotyczących dochowania terminów oraz standardów obsługi;
- odpowiedzialne i kompetentne informowanie klienta o warunkach współpracy oraz cechach produktów i usług oferowanych przez Grupę Kapitałową LOTOS;
- rzetelne informowanie klienta o postępach w rozpatrywaniu jego wniosków, zgłoszeń reklamacyjnych czy skarg;
- dbałość o ochronę informacji, które otrzymujemy podczas nawiązywania i realizacji współpracy;
- okazywanie klientowi należnego mu zainteresowania i szacunku;
- unikanie zachowań powszechnie uznawanych za obraźliwe lub dyskryminujące.

Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

Grupa LOTOS oraz największe spółki handlowe grupy kapitałowej cyklicznie przeprowadzają badania opinii i satysfakcji swoich klientów.

W Grupie LOTOS wdrożyliśmy nowy model badania opinii klientów w oparciu o licencjonowaną metodologię TNS - TRI*M

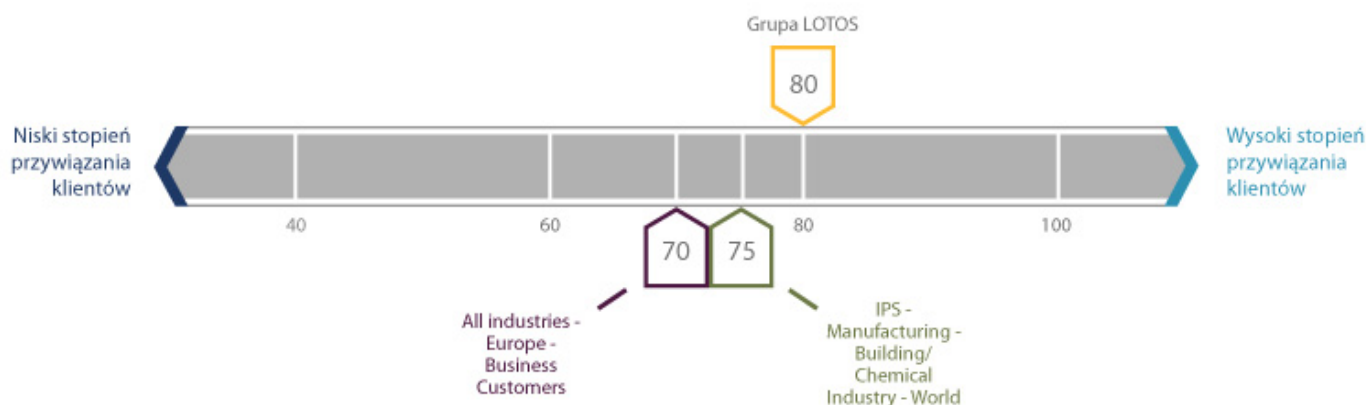
Spółka	Częstotliwość badania	Segmenty klientów	Wspólne obszary badania
Grupa LOTOS	1 raz w roku	Koncerny, siarka, paliwo lotnicze	<ul style="list-style-type: none"> ocena współpracy, ocena jakości produktów, badanie pozycji rynkowej, oczekiwania klientów, ocena działań handlowych i marketingowych
LOTOS Asphalt	1 raz w roku	Asfalt, ciężki olej opałowy	
LOTOS Kolej	2 razy w roku	Kluczowi kontrahenci	
LOTOS Oil	1 raz w roku	Przemysłowi, motoryzacyjni, autoryzowani dystrybutorzy	
LOTOS Paliwa	co 2 lata kompleksowe badanie satysfakcji dla poszczególnych segmentów / 2 razy w roku ocena pozycji rynkowej	LDS, klienci flotowi, hurtownie, stacje niezależne, stacje partnerskie, klienci indywidualni	

Index, syntetyczną miarę satysfakcji i lojalności klientów. Badaniem za 2012 r. objęliśmy 53 respondentów - koncerny, odbiorców paliwa lotniczego oraz odbiorców siarki współpracujących ze spółką. Zewnętrzny instytut badawczy zastosował techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview) i CATI (Computer Assisted Telephone Interview). Zakres badania dotyczył takich aspektów, jak:

- jakość kontaktu z przedstawicielami spółki,
- czas reakcji na zapytania ofertowe i zamówienia,
- jakość wyrobów i poziom dostępności produktów,
- terminowość dostaw,
- dostępność informacji o wyrobach,
- konkurencyjność oraz prawdopodobieństwo polecenia spółki znajomym.

Wskaźnik satysfakcji i lojalności naszych klientów wyniósł 80. Z uwagi na brak historycznych danych porównawczych za punkt odniesienia przyjęty został Index TRI*M: All industries - Europe - Business Customers (2008-2011), jako benchmark główny oraz Index TRI*M: Building/ Chemical Industry – World (2008-2011), jako dodatkowy punkt odniesienia.

Wskaźnik satysfakcji klientów Grupy LOTOS

Index TRI*M Grupy LOTOS jest o 10 pkt wyższy (80 do 70) w porównaniu z benchmarkiem All industries - Europe - Business Customers (2008-2011). Zdecydowana większość naszych klientów (94%) deklaruje wysoką satysfakcję z usług firmy.

Z badań wynika, że blisko 60% klientów darzy nas wysokim zaufaniem. Wysoko ocenione zostały także elementy dotyczące kompleksowej oferty oraz uczciwego podejścia do klienta. Relatywnie słabą stroną okazała się elastyczność współpracy, innowacyjność oraz znajomość potrzeb klientów. Czas reakcji na kierowane do nas zapytania ofertowe został oceniony bardzo dobrze przez ponad połowę klientów. Brak alternatywnych dostawców danego rodzaju paliwa, dostępność produktów, cena i dotychczasowa udana współpraca to główne przyczyny chęci jej kontynuowania przez kontrahentów. Dotychczasowy przebieg współpracy oraz wyłączność danego rodzaju paliwa szczególnie istotne były dla odbiorców paliwa lotniczego, z kolei koncerny kładły nacisk na dostępność, cenę oraz jakość obsługi.

LOTOS Asphalt raz w roku prowadzi badanie satysfakcji klientów wśród swoich kontrahentów. Badanie jest realizowane wśród klientów krajowych i zagranicznych, którzy w okresie objętym badaniem wykazali się aktywnością w zakresie zakupu produktów oferowanych przez spółkę. Procesowi pozyskiwania danych poddani są klienci kupujący asfalt oraz ciężki olej opałowy.

Badanie satysfakcji klienta za 2012 r. różniło się od badań przeprowadzonych w poprzednich latach. Zostało zrealizowane przez zewnętrzną agencję badawczą techniką CAWI (Computer-Assisted Web Interview), zaś w ocenie wykorzystano TRI*M Index.

Ankieta została skonstruowana w oparciu o pytania zamknięte i kilka pytań otwartych. Badanie swoim zakresem objęło:

- kontakt z przedstawicielami handlowymi LOTOS Asphalt i ich kompetencje,
- czas reakcji spółki na zapytania ofertowe i zamówienia,
- ocenę jakości wyrobów,
- poziom dostępności produktów,
- terminowość realizacji dostaw,
- dostępność informacji o wyrobach,
- prawdopodobieństwo polecenia spółki znajomym.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż klienci LOTOS Asphalt są ogólnie zadowoleni ze współpracy. Osiągnięto wynik zadowolenia na poziomie 3,6 w 5 stopniowej skali. Wskaźnik satysfakcji i lojalności klientów (TRI*M) wyniósł 70.

Index TRI*M LOTOS Asphalt jest na podobnym poziomie, co benchmark w kategorii All industries - Europe - Business Customers (2008-2011).

Z przeprowadzonego badania wynika, iż za największe atuty spółki uznano:

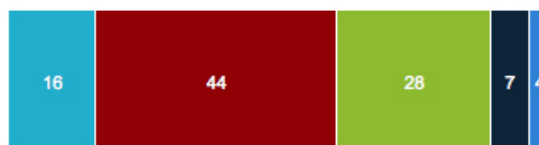
Zadowolenie ze współpracy z LOTOS Asphalt (ogół badanych, dane w %)

- terminowość dostaw,
- dostępność produktów,
- termin realizacji zamówienia,
- wysoką i stabilną jakość produktów.

W realizowanym badaniu, ocenie klientów poddano także wizerunek firmy. LOTOS Asphalt postrzegany jest jako:

- partner godny zaufania,
- firma innowacyjna,
- uczciwe przedsiębiorstwo,
- spółka posiadająca kompleksową ofertę.

■ słabo   ■ zadowalająco   ■ dobrze
■ bardzo dobrze   ■ doskonale

Informacje uzyskiwane na podstawie zbiorczych ocen z otrzymywanych ankiet wspomagają proces oceny funkcjonowania poszczególnych działów spółki i wyznaczają kierunki dalszych działań zmierzających do osiągnięcia najwyższego stopnia satysfakcji partnerów biznesowych. Komentarze i uwagi klientów są każdorazowo weryfikowane, a w przypadku potwierdzenia uchybień wprowadzane są działania korygujące.

Dla **LOTOS Kolej** najwyższa jakość świadczonych usług przewozowych jest kluczowym elementem, mającym znaczenie dla rozwoju spółki. Na poziom zadowolenia klientów wpływają głównie:

- wysoko wyspecjalizowana kadra,
- terminowa realizacja i przewidywalność dostaw,
- wysoka jakość obsługi,
- aktualne i wiarygodne informacje o stanie przesyłki,
- zorientowanie na zaspokojenie potrzeb kontrahenta,
- elastyczne i dopasowane do potrzeb klienta warunki ofert handlowych.

Informacje o satysfakcji klienta pracownicy spółki uzyskują, w głównej mierze, podczas bezpośrednich kontaktów. Są to informacje o korzystnych warunkach cenowych i opinie dotyczące pozostałych warunkach realizacji kontraktów. Jako dodatkowy element monitoringu satysfakcji klientów, wprowadzono system oceny wzajemnej współpracy oparty na badaniach ankietowych. Badania te dotyczą usług kolejowych przewozów towarowych świadczonych przez LOTOS Kolej i przeprowadzane są dwa razy w roku. Wyniki badania podlegają analizie i szczegółowemu omówieniu podczas corocznego przeglądu Zintegrowanego Systemu Zarządzania funkcjonującego w firmie.

Badanie, podobnie do lat ubiegłych, obejmuje obszary współpracy takie jak:

- terminy realizacji dostaw i ich dotrzymanie,
- przewożenie produktów w stanie nienaruszonym,
- jakość taboru oraz jakość obsługi klienta,
- kontakt klienta z kadrą zarządzającą oraz obsługą techniczną taboru,
- kompleksowość usług i poziom ceny za świadczone usługi,
- formy i terminy płatności,
- reakcja na reklamacje,
- wiarygodność i ogólna ocena LOTOS Kolej.

4,59 *	4,63	4,63
12 klientów	13 klientów	17 klientów

* Skala ocen: 5-najwyższa, 2-najniższa.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż za największe atuty spółki uznano:

- wiarygodność,
- terminy realizacji przewozów,
- jakość obsługi klienta,
- przewożenie przesyłek w stanie nienaruszonym.

Najniżej oceniono:

- formy i terminy płatności, skłonność do udzielania rabatów,
- poziom cen za świadczone usługi na tle firm o podobnym profilu.

LOTOS Kolej stale utrzymuje dobre wyniki w przeważającej większości badanych obszarów. Szczególnie ważna jest bardzo wysoka ocena wiarygodności spółki, co ma istotne znaczenie w budowaniu wzajemnych relacji z klientami.

LOTOS Oil realizuje cykliczne badania satysfakcji klienta, jako podsumowanie aktywności handlowej w danym roku. Badania satysfakcji są prowadzone przez służby sprzedaży bezpośredniej spółki oraz służby handlowe dystrybutorów i partnerów handlowych. Badania satysfakcji klienta są prowadzone w dwóch podstawowych obszarach aktywności spółki, tj. w kanale sprzedaży hurtowej, gdzie respondentami są Autoryzowani Dystrybutorzy Spółki oraz w kanale sprzedaży bezpośredniej, gdzie ankiety są adresowane do partnerów handlowych z segmentu przemysł i segmentu motoryzacja.

Badania dotyczą kluczowych obszarów działalności rynkowej spółki, takich jak:

- współpraca,
- asortyment,
- produkty,
- sprzedaż,
- działania marketingowe,
- serwis olejowy,
- propozycje oczekiwanego wsparcia działań klientów.

W 2012 r. objęto badaniem 163 respondentów. Osiągnięto zwrot ankiet na poziomie 90,8%, co stanowiło istotną poprawę w porównaniu do poprzedniego roku.

Na podstawie przeprowadzonych dotychczas badań można stwierdzić, że klienci najbardziej cenią takie działania LOTOS Oil, które zapewniają wysoki poziom świadczonych usług, wysoką i niezmienną jakość oferowanych produktów oraz poprawną obsługę posprzedażną. Klienci zwracają szczególną uwagę na umiejętność budowy relacji handlowych, jakość informacji na temat nowości produktowych wprowadzanych na rynek, a ponadto prowadzenie dla służb handlowych klienta szkoleń. Jednym z ważniejszych elementów takich działań są możliwości korzystania z oferowanych przez spółkę

programów wsparcia inwestycyjnego i wizualizacyjnego dla warsztatów samochodowych oraz świadczenie usług serwisu olejowego dla klientów z segmentu przemysłowego i motoryzacyjnego w zakresie doradztwa olejowego, analiz olejowych oraz kompleksowego monitoringu gospodarki olejowej.

Uzyskiwane dzięki badaniom informacje wspomagają proces doskonalenia pracy, umożliwiając przede wszystkim dostosowanie działań spółki do wymagań nabywców.

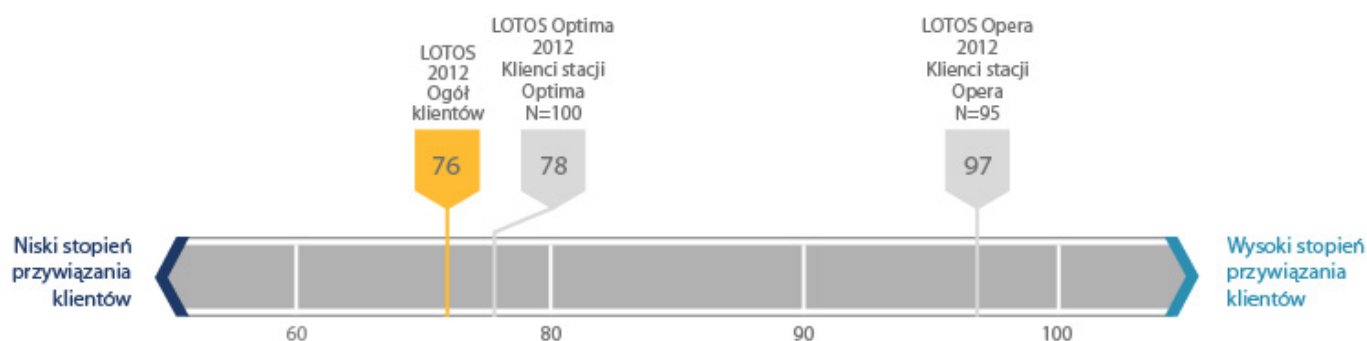
Spółka **LOTOS Paliwa** prowadzi systematyczne badania pomiaru satysfakcji klienta, zgodnie z wymaganiami Zintegrowanego Systemu Zarządzania. Częstotliwość pomiaru i metodologia uwzględniają podział na klienta indywidualnego i instytucjonalnego.

Nazwa miernika	Częstotliwość pomiarów	Metoda pomiaru	Tryb postępowania
Klienci indywidualni			
Wskaźnik oceny jakości	1 raz na rok / 2 lata	Badania indywidualne CAPI lub PAPI	Dane analizowane celem planowania i implementacji działań wspomagających poprawę wskaźnika
Wskaźnik ogólnej oceny stacji (wizerunku)		Badania indywidualne	Dane analizowane pod kątem tworzenia planów marketingowych
Klienci instytucjonalni			
Indeks satysfakcji klientów ze współpracy	1 raz na rok / 2 lata	CATI	Dane analizowane celem planowania i implementacji działań wspomagających poprawę wskaźnika
Indeks satysfakcji klientów z opiekuna			
Indeks satysfakcji klientów z BOK			
Indeks oceny funkcjonalności			
Indeks wizerunku marki			Dane analizowane pod kątem tworzenia planów marketingowych

W 2012 r. zrealizowano badanie opinii klientów indywidualnych. Wynika z niego, że różnią się oni wewnątrznie oczekiwaniami wobec stacji paliw, a dzięki podejmowanym przez LOTOS Paliwa działaniom specyficzne potrzeby każdej ze strategicznych grup klientów są zaspokajane w coraz większym stopniu. Klienci segmentu Premium cenią sobie coraz lepszą ofertę pozapaliwową i gastronomiczną, a także paliwa LOTOS Dynamic oraz program lojalnościowy LOTOS Navigator. Natomiast klienci zorientowani na wartość otrzymują dostęp do coraz bardziej przyjaznych stacji LOTOS, posiadających sprawne i dobrej jakości urządzenia, mających uprzejmy i pomocny personel oraz oferujące paliwa dobrej jakości w przystępnej cenie. Odpowiedzią na takie zróżnicowane oczekiwania klientów było stworzenie w 2011 r. nowej sieci stacji paliw w segmencie ekonomicznym, w wyniku czego marka LOTOS jest obecna w dwóch segmentach: segmencie Premium ze stacjami LOTOS i w segmencie ekonomicznym ze stacjami LOTOS Optima.

Wskaźnik satysfakcji TRI*M utrzymał się dla stacji Premium (przed zmianą wizualizacji) na poziomie z 2010 r., tj. 76, natomiast bardzo wysoki poziom odnotowano dla stacji Premium w nowych barwach (97) oraz wyższy niż u konkurencji dla stacji LOTOS Optima (78).

Wskaźnik satysfakcji i lojalności klientów 2012 TRI*M index

Również klienci instytucjonalni doceniają coraz wyższy poziom współpracy z LOTOS Paliwa, przede wszystkim dzięki lepszej obsłudze opiekunów oraz działaniom nakierowanym na postrzeganie spółki, jako firmy innowacyjnej i wyróżniającej się na tle konkurencji. Silną stroną marki LOTOS jest wysoko oceniana kompleksowa oferta paliwowa oraz dbanie o ekologię i ochronę środowiska.

Komunikacja marketingowa

W strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2011–2015 oraz kierunkach rozwoju do 2020 r. budowa wizerunku i silnej marki LOTOS jest jednym z istotnych elementów strategii zarządzania korporacją. Strategia marki korporacyjnej, zgodna ze strategią biznesową Grupy LOTOS, pełni nadrzędną rolę wobec strategii marek produktowych.

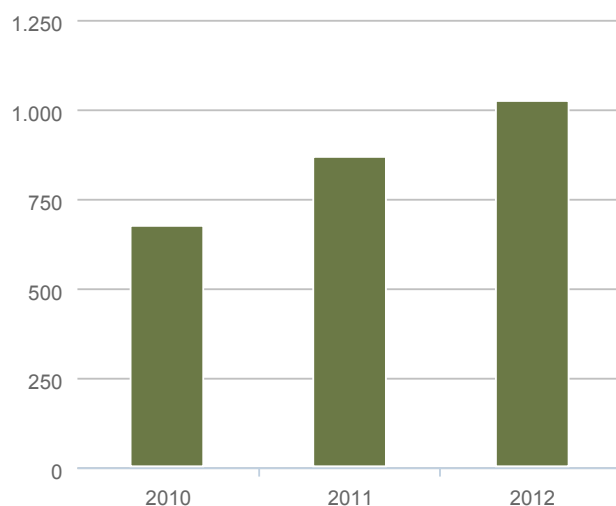
Naszym celem strategicznym jest wzrost wartości marki LOTOS poprzez budowę jej wizerunku jako:

- marki opartej na kluczowych wartościach: nowoczesności, rozwoju i partnerstwie,
- marki działającej w skali międzynarodowej,
- marki wysokiej jakości produktów,
- marki odpowiedzialnej społecznie.

Budowa wizerunku i siły marki LOTOS jest jednym z priorytetów Grupy LOTOS. Prowadzone działania mają na celu wzrost świadomości marki oraz pozycjonowanie Grupy LOTOS, jako firmy profesjonalnie zarządzanej, stawiającej na jakość i innowacyjność, ekologię oraz bezpieczeństwo.

Cyklicznie prowadzone badania marketingowe potwierdzają coraz większą postrzeganą jakość, znajomość i prestiż marki LOTOS. W 9. edycji Rankingu Najcenniejszych Polskich Marek, opublikowanym przez dziennik Rzeczpospolita w 2012 r., wartość marki LOTOS wyceniono na 1.023 mln zł, co oznacza 15% wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Marka LOTOS uplasowała się na 9. miejscu w rankingu 330 wycenionych marek. W ciągu ostatnich pięciu lat wartość marki LOTOS wzrosła ponad dwukrotnie.

Wartość marki LOTOS (mln zł)

W zarządzaniu strategią marki korporacyjnej, marek produktowych, strategią promocji oraz budową wartości i pożądanego wizerunku marki LOTOS, w działalności reklamowej i promocyjnej, sponsoringu oraz w prowadzeniu badań marketingowych w Grupie Kapitałowej LOTOS bezwzględnie stosujemy zasady:

Źródło: Dziennik „Rzeczpospolita”, 12.2012 r.

- przestrzegania obowiązujących przepisów,
- nieprzynoszenia szkody w sposób rozmysłny,
- ponoszenia odpowiedzialności za konsekwencje działalności,
- właściwego wykorzystania wykształcenia, przygotowania zawodowego i doświadczenia pracowników.

Wszystkie działania realizujemy bez używania treści dyskryminujących i kontrowersyjnych, mogących obrazić grupy społeczne lub nadużywać zaufanie odbiorców oraz bez wykorzystywania negatywnych emocji. Zasady te stanowią uzupełnienie obowiązujących i bezwzględnie przestrzeganych przepisów prawa, w tym Konstytucji RP i kodeksu cywilnego, ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawy prawo prasowe, ustawy o radiofonii i telewizji, ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów, ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, ustawy o ochronie danych osobowych, ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy prawa własności przemysłowej.

Zawierane umowy sponsoringowe są czytelne i zrozumiałe co do ich charakteru, określają precyzyjnie wszystkie zainteresowane podmioty oraz zobowiązania sponsorowanego. Nie angażujemy się w wydarzenia, które mogłyby narazić na uszczerbek obiekty o znaczeniu historycznym lub artystycznym, jak również w wydarzenia, które mogłyby mieć negatywny wpływ na środowisko. Grupa LOTOS oraz spółki handlowe: LOTOS Oil i LOTOS Paliwa, w działalności sponsoringowej postępują zgodnie z zasadami określonymi wobec podmiotów z udziałem Skarbu Państwa w Zarządzeniu nr 5 Ministra Skarbu Państwa z dnia 13 lutego 2009 r. Respektujemy także wytyczne zawarte w Kodeksie Sponsoringu Kultury, będącym inicjatywą Narodowego Centrum Kultury, PKPP Lewiatan oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Założenia naszej polityki sponsoringowej i dobroczynnej są podane do publicznej wiadomości w serwisie internetowym Grupy LOTOS (http://odpowiedzialny.lotos.pl/263/spoleczenstwo/polityka_dobroczyzna_i_sponsoringowa/polityka_dobroczyzna).

Korporacyjne zasady postępowania w komunikacji marketingowej obowiązują w Grupie LOTOS oraz w tych spółkach handlowych grupy kapitałowej, które z racji charakteru działalności kierują komunikację swoich produktów i usług do szerszych grup społeczeństwa. Spółki LOTOS Paliwa i LOTOS Oil, które odpowiadają za komunikację marek produktowych, wprowadziły dodatkowe uregulowania.

W spółce LOTOS Paliwa konstruowanie przekazów marketingowych i standardy postępowania, w tym zasady komunikacji z klientami, regulują dokumenty przyjęte przez Zarząd spółki:

- Strategia pozycjonowania i komunikacji dla stacji paliw LOTOS i LOTOS Optima,
- Strategia pozycjonowania i komunikacji dla marki LOTOS Dynamic,
- Strategia sponsoringowa i obecności w sportach motorowych.

Działania spółek LOTOS Oil i LOTOS Paliwa dotyczące komunikacji marketingowej, z uwzględnieniem reklamy, promocji oraz sponsoringu są dobrowolnie prowadzone zgodnie z Kodeksem Etyki Reklamy, opracowanym przez Radę Reklamy i Komisję Etyki Reklamy.

Spółki LOTOS Asphalt oraz LOTOS Kolej ze względu na specyfikę rynków, na których działają, nie wdrożyły odrębnych procedur komunikacji marketingowej.

Działalność sponsoringowa

Główne cele, które przyświecają naszej działalności sponsoringowej, to propagowanie i utrwalanie znajomości marek należących do spółek Grupy Kapitałowej LOTOS, zwiększanie stopnia ich rozpoznawalności, budowa pozytywnego wizerunku, wspieranie działań reklamowych służących wzrostowi sprzedaży produktów i usług. Działania sponsoringowe realizowane w 2012 r. prowadzone były zgodnie z Planem działalności sponsoringowej zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą Spółki.

W 2012 r. byliśmy zaangażowani w sponsorowanie sportu kwalifikowanego, a także propagowanie projektów służących popularyzacji sportu wśród dzieci i młodzieży. Do kluczowych dyscyplin sportu wspieranych przez nas należały: rajdy samochodowe, piłka nożna, narciarstwo, koszykówka, żużel, siatkówka, wyścigi samochodowe i rajdy terenowe oraz kolarstwo. Najwyższą efektywność wydatkowanych środków, mierzoną wartością zwrotów medialnych zanotowaliśmy w przypadku sportów zimowych (skoki i biegi narciarskie) oraz kolarstwa, piłki nożnej i rajdów samochodowych. Wartość uzyskanego zwrotu medialnego prawie czterokrotnie przekroczyła wartość nakładów na sponsoring sportu.

Od 2009 r. wspieramy zespół siatkówki męskiej LOTOS TREFL Gdańsk, od 2010 r. zespół koszykówki męskiej TREFL Sopot, a od 2011 r. drużynę piłki nożnej Lechia Gdańsk i Stowarzyszenie Piłki Ręcznej Spójnia Wybrzeże Gdańsk.

Od 8 lat jesteśmy Generalnym Sponsorem Polskiego Narciarstwa. W ramach współpracy z Polskim Związkiem Narciarskim wspieramy skoczków narciarskich będących w kadrze A i młodzieżowej, zawodników i zawodniczki kadry A i młodzieżowej w biegach narciarskich oraz kadrę kombinacji norweskiej. Zdobywca tytułu Mistrza Świata w skokach narciarskich 2013 Kamil Stoch jest pierwszym stypendystą realizowanego przez nas programu społecznego „Szukamy Następców Mistrza”. Od 9 lat wspieramy Narodowy Program Rozwoju Skoków Narciarskich, realizowany wspólnie z Polskim Związkiem Narciarskim.

Jesteśmy obecni w sportach motorowych. W 2012 r. byliśmy zaangażowani w rajd LOTOS Baltic Cup oraz Górskie Samochodowe Mistrzostwa Polski.

W latach 2010-2012 spółka LOTOS Paliwa z marką paliw LOTOS i LOTOS Dynamic była zaangażowana w projekt LOTOS Dynamic Rally Team. To dwa zespoły rajdowe o międzynarodowym zasięgu. Za kierownicą na polskich trasach reprezentował go trzykrotny Mistrz Polski RSMP Kajetan Kajetanowicz pilotowany przez Jarka Barana. Za granicą w barwach zespołu startował Michał Kościuszko i Maciek Szczepaniak - dwukrotni Rajdowi Wicemistrzowie Świata w klasyfikacji PWRC i JWRC. LOTOS Oil w 2012 r. był sponsorem zespołu rajdowego LOTOS - Subaru Poland Rally Team (w składzie Wojciech Chuchąła i Kamil Heller). Obecność marki paliw LOTOS Dynamic w sportach motorowych uwierzytelnia komunikowane korzyści: poprawę dynamiki i osiągnięć, lepsze wykorzystanie mocy samochodu. Działania wspierają wizerunek całej sieci stacji LOTOS i uwiarygodniają przekaz komunikacyjny stacji.

Działania sponsoringowe LOTOS Oil, związane ze sportami motorowymi, stanowią płaszczyznę uzupełniającą współpracę handlową i marketingową marki LOTOS w kategorii olejowej z producentami samochodów KIA i Subaru. Z punktu widzenia budowy wizerunku takie rozwiązanie powoduje uwiarygodnienie technologiczne i jakościowe produktów olejowych przez markę samochodu.

Poza sponsoringiem sportu jesteśmy również zaangażowani w działania sponsoringowe w obszarze kultury. Cele aktywności prospołecznej w tej dziedzinie nakierowane są przede wszystkim na wzrost wartości przedsiębiorstwa poprzez promowanie potencjału intelektualnego i kulturowego regionów bliskich firmie. Wśród najważniejszych działań zrealizowanych w 2012 r. w zakresie sponsoringu kultury o istotnym znaczeniu dla społeczności i regionów, w których funkcjonujemy, należy wymienić

- na Pomorzu: współpracę w charakterze Partnera Strategicznego Opery Bałtyckiej, sponsoring Festiwalu Solidarity of Arts, Festiwalu Szekspirowskiego, Siesta Festival, wydarzenia plenerowego CudaWianki – Lato zaczyna się w Gdyni oraz Festiwalu Polskiego Radia i Telewizji „Dwa Teatry”;
- na południu Polski: Dni Jasła, Dni Czechowic-Dziedzic oraz LOTOS Jazz Festival – Bielska Zadymka Jazzowa.

Marketing społecznie zaangażowany

Spółka LOTOS Paliwa w 2012 r. kontynuowała zapoczątkowaną w 2010 r. współpracę ze Stowarzyszeniem SOS Wioski Dziecięce w Polsce. Każdy uczestnik programu lojalnościowego LOTOS Navigator, dostępnego na stacjach paliw LOTOS, mógł przekazać zgromadzone przez siebie punkty na rzecz osieroconych i opuszczonych dzieci, pozostających pod opieką Stowarzyszenia. Działanie jest zgodne z założeniami Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS.

Środki zebrane z przekazanych przez klientów punktów są przeznaczane na pokrycie kosztów utrzymania, leczenia i edukacji dzieci. Pomagają w wyrównywaniu ich szans oraz przygotowaniu do samodzielnego życia. Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce opiekuje się dziećmi opuszczonymi, osieroconymi oraz zagrożonymi utratą opieki rodzicielskiej. Działa w Polsce od 28 lat. Jest częścią międzynarodowej organizacji SOS-Kinderdorf International, obecnej w 132 krajach na całym świecie.

W 2012 r. spółka zaangażowała się także we wsparcie ogólnopolskiej kampanii 1% realizowanej przez Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce.

W ramach marketingu społecznie zaangażowanego w 2012 r. podjęliśmy współpracę ze Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Stowarzyszenie prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której podopieczni wykonują m.in. ozdoby świąteczne i opakowania okolicznościowe. Kupiliśmy od organizacji ręcznie zdobione świece i torby płócienne. Podobną współpracę w okresie przedświątecznym podjęliśmy ze Stowarzyszeniem Pomocy Osobom Autystycznym, którego podopieczni wykonali dla naszych klientów i partnerów ozdoby choinkowe oraz inne elementy rękodzieła.

Dodatkowo wsparciem w ramach ekonomii społecznej objęliśmy także dwa podmioty, z którymi długofalowo współpracujemy, tj. Fundację Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego oraz Grupę Badawczą Ptaków Wodnych Kuling. Zakupiliśmy od nich upominki związane z prowadzonymi wspólnie programami ekologicznymi. W ten sposób wsparliśmy cele statutowe tych organizacji, którymi jest działalność badawcza i ochronna na rzecz bioróżnorodności.

Zgodność z przepisami

W 2012 r. w Grupie LOTOS oraz w spółkach handlowych: LOTOS Asphalt, LOTOS Kolej, LOTOS Oil i LOTOS Paliwa nie miały miejsca przypadki niezgodności działań promocyjnych i reklamowych z obowiązującym prawem oraz regulacjami i dobrowolnymi kodeksami regulującymi komunikację marketingową.

Nie odnotowano także uzasadnionych reklamacji ani skargi związanych z naruszeniem prywatności klienta i utratą danych oraz nie doszło do istotnych incydentów związanych z dostarczeniem i użytkowaniem produktów oraz świadczeniem usług.

W związku z powyższym nie zastosowano wobec żadnego z podmiotów Grupy Kapitałowej LOTOS istotnych kar z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami dotyczącymi dostawy i użytkowania produktów i usług. Przez poziom istotności rozumiemy fakt, iż łączne kary i odszkodowania w 2012 r. nie przekroczyły 0,001% obrotów danej spółki.

W latach 2010-2011 toczyło się postępowanie opisane w [Raporcie Rocznym 2011](http://2011.raportroczny.lotos.pl/spoleczenstwo/wplyw-na-spoleczenstwo/zachowania-antykonykurencyjne) (<http://2011.raportroczny.lotos.pl/spoleczenstwo/wplyw-na-spoleczenstwo/zachowania-antykonykurencyjne>) dotyczące postępowania antymonopolowego Prezesa UOKiK, a 10 marca 2011 r. Grupa LOTOS zapłaciła zobowiązanie wynikające z wyroku z 11 lutego 2011 r. w kwocie 1.000 tys. zł, wykorzystując utworzoną wcześniej rezerwę.

Kluczowe dane

Obecność na rynku

Grupa Kapitałowa LOTOS zatrudnia wyższą kadramę menadżerską zgodnie z profilem i wymaganiami stanowiska. Są to osoby spełniające w najwyższym stopniu stawiane wymagania. Stanowiska zaliczane do wyższego kierownictwa to m.in. dyrektor, główny księgowy, kierownik zakładu, szef biura. Bardzo często wyższe stanowiska w firmie obejmują pracownicy z awansu wewnętrznego.

W przypadku Grupy LOTOS w składzie wyższej kadry, w głównej lokalizacji działalności, 92,9% zatrudnionych pracowników rekrutuje się z lokalnego rynku pracy, przez który Spółka rozumie teren województwa pomorskiego. Pomorze stanowi rynek lokalny także w przypadku LOTOS Kolej, w której 100% kadry kierowniczej wywodzi się ze społeczności regionu.

Przez główne lokalizacje dla działalności spółek należy rozumieć lokalizacje, w których liczba zatrudnionych pracowników stanowi istotny udział w całkowitym zatrudnieniu.

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w Grupie LOTOS do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w Grupie LOTOS /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w Grupie LOTOS /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w Grupie LOTOS /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/
31.12.2012 r.						
2 500 zł	2 500 zł	3 000 zł	1 500 zł	167%	167%	200%
31.12.2011 r.						
2 400 zł	2 400 zł	3 000 zł	1 386 zł	173%	173%	216%
31.12.2010 r.						
2 550 zł	2 550 zł	2 900 zł	1 317 zł	194%	194%	220%

Źródło: opracowanie własne oraz Dz.U. z 2007 r. Nr 171 poz.1209, M.P. z 2008 r. Nr 55 poz. 499, M.P. z 2009 r. Nr 48 poz.709.

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Kolej do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Kolej /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Kolej /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Kolej /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/
31.12.2012 r.						
2 657 zł	2 700 zł	2 657 zł	1 500 zł	177%	180%	177%
31.12.2011 r.						
2 530 zł	2 700 zł	2 530 zł	1 386 zł	183%	195%	183%
31.12.2010 r.						
2 421 zł	2 700 zł	2 421 zł	1 317 zł	184%	205%	184%

Dla LOTOS Asfalt i LOTOS Oil statusem lokalnego rynku pracy objęty jest teren powiatów, w których zlokalizowane są główne miejsca prowadzenia działalności oraz sąsiadujące miasta do 100 km. Obie spółki prowadzą działalność w trzech lokalizacjach: Polska Południowa (Jasło, Czechowice) i Polska Północna (Gdańsk). W LOTOS Asfalt 89% kadry rekrutuje się z lokalnej społeczności z rejonu Jasła, z Czechowic 100%, zaś z Gdańska 79%. W LOTOS Oil we wszystkich lokalizacjach wskaźnik ten wynosi 100%. LOTOS Paliwa, ze względu na specyficzny charakter działalności, zatrudnia osoby na stanowiskach kierowniczych w różnych miejscach Polski na podstawie aktualnego zapotrzebowania.

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Asfalt do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Asfalt /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Asfalt /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Asfalt /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/
31.12.2012 r.						
Gdańsk						
2 800 zł	2 800 zł	3 000 zł	1 500 zł	187%	187%	200%
Czechowice-Dziedzice						
2 500 zł	3 763 zł	2 500 zł	1 500 zł	167%	251%	167%
Jasło						
1 976 zł	1 976 zł	2 000 zł	1 500 zł	132%	132%	133%
31.12.2011 r.						

Gdańsk						
3 190 zł	3 500 zł	3 190 zł	1 386 zł	230%	253%	230%
Czechowice-Dziedzice						
2 750 zł	3 583 zł	2 750 zł	1 386 zł	198%	259%	198%
Jasło						
1 500 zł*	1 568 zł	1 500 zł	1 386 zł	108%	113%	108%
31.12.2010 r.						
Gdańsk						
2 500 zł	2 500 zł	3 500 zł	1 317 zł	190%	190%	266%
Czechowice-Dziedzice						
2 464 zł	3 428 zł	2 464 zł	1 317 zł	187%	260%	187%
Jasło						
1 500 zł	1 500 zł	1 500 zł	1 317 zł	114%	114%	114%

* Najniższe wynagrodzenie w lokalizacji Jasło związane z podejmowaniem pracy po raz pierwszy na stanowiskach pomocniczych.

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Oil do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Oil /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Oil /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Oil /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/
31.12.2012 r.						
Gdańsk						
2 760 zł	3 402 zł	2 760 zł	1 500 zł	184%	227%	184%
Czechowice-Dziedzice						
2 491 zł	2 745 zł	2 491 zł	1 500 zł	166%	183	166%
Jasło						
2 413 zł	3 247 zł	2 413 zł	1 500 zł	161%	216%	161%
31.12.2011 r.						
Gdańsk						

2 732 zł	3 240 zł	2 732 zł	1 386 zł	197%	234%	197%
Czechowice-Dziedzice						
2 372 zł	2 614 zł	2 372 zł	1 386 zł	171%	189%	171%
Jasło						
2 298 zł	3 092 zł	2 298 zł	1 386 zł	166%	223%	166%
31.12.2010 r.						
Gdańsk						
2 614 zł	2 816 zł	2 614 zł	1 317 zł	198%	214%	198%
Czechowice-Dziedzice						
2 269 zł	2 289 zł	2 269 zł	1 317 zł	172%	174%	172%
Jasło						
2 199 zł	2 958 zł	2 199 zł	1 317 zł	167%	225%	167%

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Paliwa do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Paliwa /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Paliwa /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Paliwa /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/
31.12.2012 r.						
2 760 zł	2 760 zł	2 898 zł	1 500 zł	184%	184%	189%
31.12.2011 r.						
2 665 zł	2 665 zł	2 760 zł	1 386 zł	192%	192%	199%
31.12.2010 r.						
2 550 zł	2 550 zł	2 750 zł	1 317 zł	194%	194%	209%

W LOTOS Petrobaltic lokalny rynek pracy jest zbieżny z miastem, w którym zlokalizowana jest siedziba firmy. Z Gdańska pochodzi 64% wyższego kierownictwa Spółki. W spółce zależnej Energobaltic 3% wyższego kierownictwa pochodzi z Władysławowa, w AB LOTOS Geonafta 66% pochodzi z Gargżdai. W przypadku LOTOS Norge za rynek lokalny przyjęta jest cała Norwegia, ze względu na wielokulturowe pochodzenie wyższego kierownictwa. W spółce 57% menadżerów pochodzi z tego rynku.

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Petrobaltic do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Petrobaltic /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Petrobaltic /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Petrobaltic /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
<i>/1/</i>	<i>/2/</i>	<i>/3/</i>	<i>/4/</i>	<i>/5/</i>	<i>/6/</i>	<i>/7/</i>
31.12.2012 r.						
3 000 zł	3 000 zł	3 500 zł	1 500 zł	200%	200%	233%
31.12.2011 r.						
2 500	2 500	2 500	1 386 zł	180%	180%	180%
31.12.2010 r.						
2 550	2 550	3 000	1 317 zł	194%	194%	228%

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w Energobaltic do najniższego wynagrodzenia w Polsce

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Energobaltic /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Energobaltic /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Energobaltic /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
<i>/1/</i>	<i>/2/</i>	<i>/3/</i>	<i>/4/</i>	<i>/5/</i>	<i>/6/</i>	<i>/7/</i>
31.12.2012 r.						
3 465 zł	3 780 zł	3 465 zł	1 500 zł	231%	252%	231%
31.12.2011 r.						
3 300 zł	3 600 zł	3 300 zł	1 386 zł	238%	259%	238%
31.12.2010 r.						
2 992 zł	2 992 zł	3 300 zł	1 317 zł	227%	227%	250%

Relacja najniższego wynagrodzenia zasadniczego w LOTOS Geonafta do najniższego wynagrodzenia na Litwie

Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Geonafta /wszyscy/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Geonafta /kobiety/	Najniższe wynagrodzenie zasadnicze w LOTOS Geonafta /mężczyźni/	Najniższe wynagrodzenie w Polsce	Relacja /1/ do /4/	Relacja /2/ do /4/	Relacja /3/ do /4/
<i>/1/</i>	<i>/2/</i>	<i>/3/</i>	<i>/4/</i>	<i>/5/</i>	<i>/6/</i>	<i>/7/</i>
31.12.2012 r.						
910 LTL	910 LTL	2486 LTL	850 LTL	107%	107%	292%
31.12.2011 r.						
910 LTL	910 LTL	2810 LTL	800 LTL	114%	114%	351%
31.12.2010 r.						
910 LTL	910 LTL	1200 LTL	800 LTL	114%	114%	150%

LOTOS Norge wskaźnik nie dotyczy. Według prawa norweskiego nie istnieje płaca minimalna. Dodatkowo spółka zatrudnia tylko wysoko wykwalifikowanych pracowników, na niezależnie określanych warunkach.

Polityka personalna

Misja Grupy Kapitałowej LOTOS zakłada rozwój organizacji poprzez stałe doskonalenie i korzystanie z kapitału pracowników. Podstawowym założeniem naszej strategii zarządzania zasobami ludzkimi jest traktowanie pracowników jako najważniejszego kapitału firmy, stąd dbałość o rozwijanie ich kompetencji i stwarzanie okoliczności sprzyjających ich identyfikacji z wartościami decydującymi o kulturze organizacyjnej.

Nasza firma stosuje zasady społecznej odpowiedzialności w każdej sferze swojego działania. Dotyczy to również polityki personalnej, która prowadzona jest w sposób kompleksowy i strategiczny. Przy jej realizacji kierujemy się zasadami dostępności dla pracowników, spójności wszystkich systemów i rozwiązań, elastyczności w stosunku do potrzeb biznesu, a przede wszystkim odpowiedzialności za efekty pracy. Prowadzona przez nas polityka personalna ma charakter długofalowy i opiera się na stałym stosowaniu i doskonaleniu dobrych praktyk w zakresie odpowiedzialnej rekrutacji i zatrudniania, ułatwiania adaptacji do środowiska pracy, tworzenia systemów podnoszenia kwalifikacji, oceny i motywowania pracowników, przestrzegania zasad etycznych i zasad bezpieczeństwa pracy.

Do wartości, które w relacjach z pracownikami szczególnie cenimy, zaliczamy nastawienie na realizację celów, współpracę, komunikację, zaangażowanie i innowacyjność oraz stałe doskonalenie umiejętności. W związku z ciągłym rozwojem firmy niezwykle istotne jest dla nas zarówno utrzymanie obecnych pracowników oraz doskonalenie ich umiejętności, jak również pozyskanie nowych, posiadających odpowiednie kompetencje.

Za wyznaczanie polityki personalnej w grupie kapitałowej w zakresie doboru kadr, doskonalenia i rozwoju zawodowego, administracji personalnej, systemów motywacyjnych oraz spraw socjalnych odpowiada Zarząd Grupy LOTOS. Spółka wywiera dzięki temu pozytywny wpływ na praktyki zatrudnienia, motywowania i budowania pożądanej kultury organizacyjnej, przygotowując i sukcesywnie wdrażając optymalne rozwiązania z tego zakresu w całej Grupie Kapitałowej LOTOS.

Jesteśmy postrzegani jako solidny i ceniony pracodawca, propagujemy standardy społecznej odpowiedzialności, przestrzegamy zasad odnoszących się do każdej sfery życia społecznego, przeciwdziałamy dyskryminacji w sferze zatrudnienia. Troska o rozwój zawodowy, doskonalenie wiedzy i umiejętności pracowników idzie w parze z dbałością o dobrą atmosferę i przyjazne relacje między ludźmi w miejscu pracy. Cenimy otwartą komunikację, umiejętność współpracy oraz partnerskie relacje między kadrą kierowniczą i pracownikami. Wartości te stanowią wyróżnik kultury organizacyjnej w naszej firmie, co znalazło swoje odzwierciedlenie w obowiązującym od 2013 r. Kodeksie etyki.

Doceniamy korzyści wynikające z pracy wykonywanej w dobrej atmosferze przez osoby pracowite, obowiązkowe, lojalne wobec pracodawcy, a także gotowe do współpracy i angażujące się w powierzone zadania. Atmosfera pracy zbudowana na współdziałaniu daje możliwość pełniejszego wykorzystania zdolności i możliwości ludzi zarówno dla dobra Grupy Kapitałowej LOTOS, jak i dla satysfakcjonującego rozwoju osobistego każdego pracownika. Zmierzamy do zapewnienia wszystkim przyjaznych warunków pracy. Chcemy osiągnąć ten cel poprzez tworzenie zrozumiałych i skutecznych regulacji, transparentny i uzasadniony proces decyzyjny oraz utrzymywanie harmonijnych relacji międzyludzkich.

Stawiamy sobie za cel zapewnienie pracownikom oraz osobom ubiegającym się o pracę równych szans zatrudnienia, awansu, rozwoju i doskonalenia zawodowego. Nasze starania w tym zakresie koncentrują się na

budowaniu klimatu wzajemnego zaufania między kadrą kierowniczą i pozostałymi pracownikami. W swoich działaniach kierujemy się sprawiedliwym traktowaniem wszystkich osób, bez względu na zajmowane stanowisko, staż pracy, przynależność do związków zawodowych, wiek, płeć, orientację seksualną, wygląd zewnętrzny, narodowość, wyznanie czy orientację polityczną. Procesy rekrutacyjne, ścieżki rozwoju zawodowego, oceny pracownicze, przyznawanie awansów i wynagradzanie pracowników odbywają się na podstawie jasno określonych zasad i kryteriów, które służą zagwarantowaniu równego traktowania wszystkich pracowników i kandydatów na pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS.

Źródło: Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

Kształtowanie odpowiedzialnych relacji społecznych z pracownikami stanowi jeden z najważniejszych obszarów naszej Strategii społecznej odpowiedzialności, która przyczynia się do skutecznej realizacji zakładanych celów biznesowych.

FILARY STRATEGII SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ LOTOS DO 2015 ROKU

I ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOŁECZNA	II ODPOWIEDZIALNOŚĆ ŚRODOWISKOWA	III ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESOWA
<p>Tworzenie wartości korzystnych dla otoczenia społecznego</p>	<p>Tworzenie wartości korzystnych dla środowiska naturalnego</p>	<p>Tworzenie wartości korzystnych ekonomicznie i gospodarczo</p>
<p>Nasza działalność cechuje się poszanowaniem kapitału intelektualnego i różnorodności, przestrzeganiem praw człowieka, w tym swobody wypowiedzi i wolności zrzeszania się. Przyczyniamy się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego w regionie swego oddziaływania. Przeciwdziałamy wykluczeniu oraz innym problemom społecznym w obszarach zgodnych ze swoimi kompetencjami.</p>	<p>Dążymy do stałego ograniczania negatywnego wpływu swojej działalności na środowisko naturalne poprzez stosowanie wysokich standardów wydobywania, produkcji i przerobu węglowodorów, a także spełnianie wymagających norm środowiskowych w procesie produkcji, transportu i sprzedaży produktów ropopochodnych. W działalności wydobywczej stosujemy najlepsze dostępne obecnie techniki i zasady postępowania, stale analizując możliwości stwarzane w tym zakresie przez nowe technologie. Zmierzamy do rozpoznania i rozwinięcia możliwości pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.</p>	<p>Przykładamy wagę do zarządzania relacjami z otoczeniem w sposób przewidywalny i obliczalny, zgodny z zasadami etyki, z zachowaniem przejrzystości i partnerstwa. Wpływa to na sposób, w jaki dążymy do osiągnięcia zysków i wzrostu wartości w długiej perspektywie. Nasza odpowiedzialność przejawia się w inicjowaniu działań zmierzających do zwiększania bezpieczeństwa w sektorze energii w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska. Zapewniamy stabilne dostawy paliw na rynek, a także uczestniczymy w poszukiwaniach i wydobyciu złóż węglowodorów, w tym niekonwencjonalnych.</p>

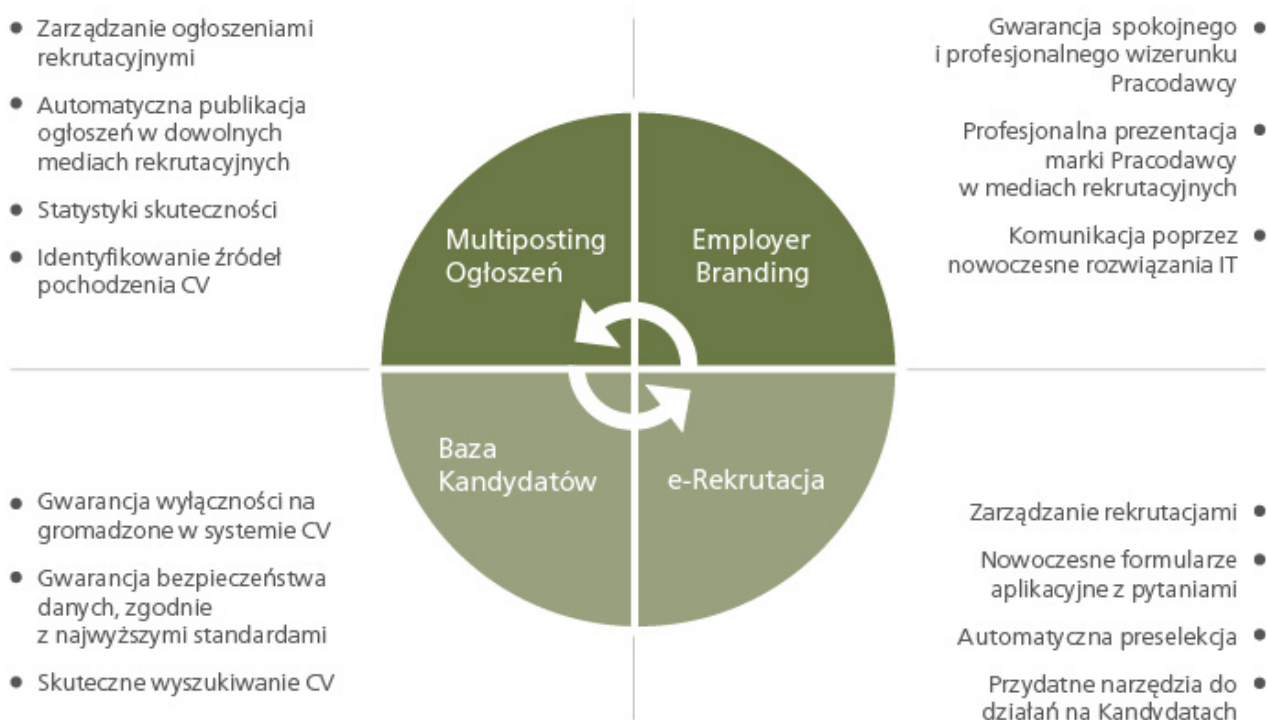
Do kluczowych celów Strategii CSR Grupy Kapitałowej LOTOS w obszarze inwestowania w zasoby ludzkie należy zapewnienie wysokokwalifikowanych pracowników niezbędnych dla skutecznej realizacji strategii biznesowej oraz udoskonalenie kultury organizacyjnej w oparciu o przyjęte wartości.

Osiąganie celów Strategii CSR poddawane jest monitoringowi w okresach zbieżnych z oceną stopnia realizacji Strategii biznesowej grupy kapitałowej. Założone na 2012 r. cele w zakresie polityki personalnej wynikające ze Strategii biznesowej oraz Strategii CSR zostały zrealizowane.

Zapewniono odpowiednią liczbę wysokokwalifikowanych pracowników niezbędnych dla skutecznej realizacji strategii biznesowej.

Podjęte działania rekrutacyjne pozwoliły na zatrudnienie osób o wymaganych kwalifikacjach. W celu efektywniejszego wykorzystania posiadanej bazy kandydatów oraz usprawnienia i ujednoczenia zasad rekrutacji w Grupie Kapitałowej LOTOS w 2012 r. wdrożyliśmy system **e-Rekrutacji**. Umożliwia on bardziej efektywne zarządzanie procesami rekrutacyjnymi, m.in. poprzez szybką publikację ogłoszeń w kilku mediach jednocześnie, sprawną analizę zgromadzonej bazy kandydatów dzięki zastosowaniu elektronicznego formularza aplikacyjnego i odpowiednich wyszukiwarek, gromadzenie i wymianę informacji o kandydatach z zachowaniem najwyższych standardów bezpieczeństwa, dostęp do statystyk skuteczności ogłoszeń. Nowy system jest przyjazny dla kandydatów i pozwala na jeszcze większą transparentność i obiektywizm w prowadzonych rekrutacjach, co jest zgodne z naszym systemem wartości.

Działania zwiększające efektywność rekrutacji

W celu dotarcia do większej liczby kandydatów do pracy w 2012 r. wprowadziliśmy także zmiany na stronie internetowej www.lotos.pl, poprzez podniesienie atrakcyjności wizualnej i funkcjonalnej zakładki Kariera. Pozwoliło to ułatwić zainteresowanym osobom dostęp do ważnych informacji o Grupie Kapitałowej LOTOS jako pracodawcy.

Wysokie wyniki oceny okresowej pracowników, którą objęto pracowników spółek Grupy Kapitałowej LOTOS, potwierdzają skuteczność narzędzi rekrutacyjnych, adaptacji, szkolenia oraz motywowania pracowników.

Wynagrodzenia oferowane przez firmę konstruowane są w oparciu o dane otrzymywane z przeglądów płacowych. W tym celu prowadziliśmy badania systemów płacowych i rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem branży paliwowo-energetycznej i petrochemicznej.

Zgodnie z misją firmy stale doskonalimy kompetencje pracowników. Służą temu m.in. projekty szkoleniowo-rozwojowe realizowane w ramach dostępnej wszystkim pracownikom Akademii LOTOS.

W pełni wykorzystujemy potencjał ludzi pracujących w naszej organizacji. Zbudowaliśmy kulturę dzielenia się wiedzą i korzystamy z kwalifikacji oraz doświadczenia pracowników w wieku 50+, angażując ich w proces rozwoju pozostałych pracowników. Prowadzą oni m.in. szkolenia w ramach Programu adaptacyjnego, są opiekunami nowo zatrudnionych pracowników, prelegentami podczas szkoleń wewnętrznych oraz mentorami zatrudnionych w obszarze produkcji.

Doskonalono kulturę organizacyjną w oparciu o przyjęte wartości.

W ramach przyjętej polityki personalnej oraz w celu kształtowania pożądanej kultury organizacyjnej w Grupie Kapitałowej LOTOS w 2012 r. wprowadziliśmy jednolite zasady planowania i realizacji zatrudnienia, rekrutacji wewnętrznych oraz monitorowania odejść pracowników. Dzięki temu dobre praktyki Grupy LOTOS z tego zakresu w jeszcze większym niż dotąd stopniu znalazły swoje odzwierciedlenie i zastosowanie w spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS.

Wykorzystywane narzędzia i rozwiązania podlegają ciągłemu monitorowaniu i doskonaleniu. W Spółce zaktualizowaliśmy Program adaptacyjny, zwłaszcza w odniesieniu do pracowników technicznych. Przygotowaliśmy wdrożenie Programu adaptacyjnego w LOTOS Asphalt, z uwzględnieniem specyfiki obszaru handlowego.

Zapadła także decyzja o wdrożeniu systemu informatycznego SAP HCM, który obejmie całą grupę kapitałową. Nowy system usprawni raportowanie, ale przede wszystkim zaspokoi potrzeby kadry kierowniczej i pracowników, ułatwiając im dostęp do informacji i sprawniejsze korzystanie z narzędzi HR. W tym celu dokonaliśmy przeglądu procesów w obszarze zarządzania zasobami ludzkimi, w szczególności poprzez przeprowadzenie audytu jego „miękkiej” części. Rozpoczęto prace nad Mapą stanowisk dla całej Grupy Kapitałowej LOTOS, powiązaniem z nią modelem kompetencji oraz zmianami w Systemie Oceny Okresowej Pracowników tak, aby nowy system informatyczny odpowiadał potrzebom biznesowym.

W celu wywierania pozytywnego wpływu na praktyki zatrudnienia, motywowania, budowania kultury pracy na stacjach paliw marki LOTOS, przygotowaliśmy plan działań wspierających proces rekrutacji, motywowania oraz budowania kultury pracy, opartej na przyjętych wartościach. Aby proces rekrutacji pracowników stał się bardziej transparentny, wypracowaliśmy profil optymalnego pracownika na stanowisku sprzedawcy oraz zarządzającego stacją paliw. Planowane są szkolenia wspierające i przygotowujące naszych partnerów biznesowych, którzy zatrudniają pracowników stacji paliw, do wyboru i oceny kandydatów. Na stronie internetowej przygotowaliśmy przejrzystą informację o tym, jak ubiegać się o pracę na stacjach. Przeanalizowaliśmy i oceniliśmy metody motywowania pracowników pod kątem ich stosowania w przyszłości. Przygotowywany jest program szkoleń dla stacji paliw, który będzie promował postępowanie zgodne z przyjętymi wartościami społecznymi i etycznymi.

Trwa ciągły proces budowania świadomości biznesowej kadry kierowniczej grupy kapitałowej, uwzględniający wagę czynników społecznych, środowiskowych oraz z dziedziny ładu korporacyjnego w działalności przedsiębiorstwa. Jego skuteczność potwierdza wynik oceny okresowej - ponad 90% wszystkich ocenionych pracowników uzyskało dobre i bardzo dobre wyniki w zakresie kryterium uwzględniającego wagę czynników społecznych i ładu korporacyjnego, zaś wśród kadry kierowniczej było aż 86% ocen bardzo dobrych.

Praktyki w stosunkach z pracownikami

 - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwec\)](#)

Praktyki w stosunkach z pracownikami

Zgodnie z przyjętą Strategią CSR, dążąc do zapewnienia obsady stanowisk w sposób odpowiadający potrzebom biznesowymi, dbamy o komunikację z kandydatami do pracy poprzez zapewnienie dostępu do informacji m.in. w trakcie spotkań podczas targów pracy, poprzez współpracę z uczelniami wyższymi i technicznymi szkołami średnimi, organizację praktyk, staży i programów stypendialnych. Grupa Kapitałowa LOTOS prowadzi procesy rekrutacyjne w sposób transparentny i obiektywny, wykorzystując nowoczesne metody oceny potencjału kandydatów. Stwarzamy szanse awansu poziomego i pionowego, poprzez możliwość udziału w priorytetowo traktowanych wewnętrznych procesach rekrutacyjnych. Wdrażany sukcesywnie w kolejnych spółkach grupy kapitałowej Program adaptacyjny promuje zachowania zgodne z naszymi wartościami oraz umożliwia nowym pracownikom szybkie poznanie firmy i łatwiejsze w niej funkcjonowanie.

Dbamy o podnoszenie kwalifikacji pracowników, zapewniając im możliwość udziału w szkoleniach oraz cyklicznych i nowo tworzonych programach rozwojowych w ramach Akademii LOTOS. W 2012 r. wdrożyliśmy Program sukcesji na kluczowe stanowiska, aby zapewnić ciągłość zarządzania, ale również przygotować pracowników o największym potencjale do nowych, trudniejszych zadań w przyszłości. Dofinansujemy naukę języka angielskiego i naukę na studiach wyższych. Przełożeni wraz z pracownikami planują oraz realizują cele zawodowe i rozwojowe, w czym w większości spółek wspiera ich przygotowany do tego i doskonalony System Oceny Okresowej Pracowników.

System wynagrodzeń w Grupie Kapitałowej LOTOS zapewnia płacę adekwatną do zajmowanego stanowiska i zakresu zadań. Dodatkowo pracownicy otrzymują premię roczną uzależnioną od wyniku finansowego całej grupy kapitałowej. Osoby, które zrealizują wyznaczone im indywidualne cele i zadania w danym okresie mają szansę na kwartalną nagrodę motywacyjną. Najbardziej zaangażowani i wyróżniający się pracownicy są doceniani nagrodami finansowymi przyznawanymi przez Dyrektora Generalnego.

Gwarantujemy atrakcyjne środowisko pracy oraz możliwość rozwoju zawodowego i bogaty pakiet socjalny wszystkim pracownikom, niezależnie od płci i wieku. Zbudowaliśmy kulturę dzielenia się wiedzą w organizacji, aby rozwój naszych pracowników wpływał na rozwój całej organizacji. Podtrzymujemy dobre relacje z naszymi emerytami i rencistami, oferując im opiekę medyczną oraz dbając o ich aktywizację w ramach Koła Emerytów i Rencistów Grupy LOTOS.

Doskonalimy kulturę organizacyjną w oparciu o przyjęte wartości, nie tylko prezentując je w naszych programach i działaniach, ale także promując je w ramach szkoleń wewnętrznych, podkreślając ich wagę i oceniając stopień przestrzegania w trakcie okresowych ocen pracowników, a także opisując je i propagując poprzez przyjęty Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS.

Ważną rolę w tym procesie spełnia nasz system komunikacji wewnętrznej. Do celów kluczowych Strategii społecznej odpowiedzialności należy wykształcenie kultury organizacyjnej opartej o wielokierunkową, otwartą komunikację, w tym rozwój systemu konsultacji wewnątrz Grupy Kapitałowej LOTOS. W ramach działań służących realizacji tego celu zapewniamy, w miarę istniejących warunków prawnych, możliwość omówienia z odpowiednim wyprzedzeniem minimum 30 dni, istotnych zmian operacyjnych planowanych w firmie. Przedstawiciele pracowników zaangażowani są także w negocjowanie i wdrażanie zmian, które mogą mieć wpływ na funkcjonowanie organizacji. Okres powiadamiania o istotnych zmianach operacyjnych wynika z obowiązujących przepisów. Naszą dobrą praktyką jest organizowanie cyklicznych spotkań z Radą Pracowników i przedstawicielami związków zawodowych w firmie.

Relacje w stosunkach pracy

Grupa Kapitałowa LOTOS zapewnia wszystkim pracownikom, tj. zatrudnionym na czas nieokreślony, na czas określony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy możliwość korzystania z pakietu tych samych świadczeń dodatkowych, zagwarantowanych w Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy dla pracowników Grupy LOTOS (ZUZP) i Regulaminie korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. W Grupie LOTOS 95,2% pracowników objętych jest Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy. Pozostała część pracowników należy do najwyższej kadry zarządczej, której zasady zatrudniania i wynagradzania ustala Zarząd Spółki z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa pracy. Wszystkie spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej LOTOS mają Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy lub Regulaminy wynagradzania, których zapisy są tożsame z ZUZP, a procent pracowników objętych postanowieniami tych dokumentów wynosi od 99,5% do 99,9%.

Każdy pracownik ma możliwość skorzystania z dodatkowej opieki medycznej niepublicznego zakładu opieki zdrowotnej oraz z opieki stomatologicznej. Udzielane są urlopy macierzyńskie, urlopy ojcowskie oraz dodatkowe urlopy macierzyńskie zgodnie z przepisami prawa.

Urlopy macierzyńskie i wychowawcze w Grupie LOTOS

Rok	Osoby, które odeszły na urlop macierzyński lub wychowawczy /1/		Osoby, które wróciły z urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego /2/		Osoby, których stosunek pracy uległ rozwiązaniu w okresie do 12 miesięcy od powrotu /punkt odniesienia /1/	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2010	17	2	22	2	2	1
2011	14	-	13	-	2	-
2012	19	2	14	2	-	-

Firma oferuje pomoc socjalną w postaci pożyczek, zapomóg, dofinansowania wypoczynku pracowników i ich dzieci. Dodatkowo pracownicy odchodzący na emeryturę lub rentę otrzymują odprawy emerytalno-rentowe na korzystniejszych warunkach niż stanowią przepisy Kodeksu Pracy. Emeryci i renciści mają również możliwość korzystania z dodatkowej opieki medycznej niepublicznego zakładu opieki zdrowotnej oraz opieki stomatologicznej na koszt byłego pracodawcy.

Grupa Kapitałowa LOTOS zapewnia swoim pracownikom możliwość korzystania z różnych programów emerytalnych. Obecnie już 12 spółek korzysta z programu grupowego ubezpieczenia na życie z funduszem kapitałowym, który został przygotowany i wdrożony w 2001 r. specjalnie dla pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS i jest opłacany przez pracodawcę. Przystąpienie do programu jest dobrowolne.

Oszczędzanie na emeryturę w ramach III filaru jest istotnym elementem odpowiedzialnego planowania osobistej przyszłości finansowej, dlatego staramy się zabezpieczyć przyszłość pracowników. Systematyczne wpłaty do programu, dokonywane przez pracodawcę, chronią pieniądze przed zmianami koniunktury rynkowej. Obecnie osobiste konta pracowników prowadzone w ramach programu są zasilane składkami przez pracodawcę. Składki te mogą bardzo istotnie wpłynąć na poziom oszczędności pracowników, a zgromadzone w ten sposób środki będą pomocne po przejściu na emeryturę. Pracownicy mają także możliwość dokonywania wpłat własnych. Pracodawca finansuje pracownikowi, który przystąpi do programu, składkę w wysokości 250 zł, z czego 8,98 zł przeznaczone jest na część ochronną, zaś 241,02 zł na część inwestycyjną.

Do programu przystąpić mogą wszyscy pracownicy posiadający zdolność ubezpieczeniową, którzy nie ukończyli 70. roku życia i są zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę. Do programu nie mogą przystąpić pracownicy, którzy wcześniej zrezygnowali z uczestnictwa w ubezpieczeniu.

Grupa LOTOS	2010 r.	2011 r.	2012 r.
			tys. zł
Dokonane wpłaty z tytułu ubezpieczenia pracowników z funduszem inwestycyjnym (III filar)	3.800	3.465	3.519

Grupa Kapitałowa LOTOS	2010 r.	2011 r.	2012 r.
------------------------	---------	---------	---------

Dokonane wpłaty z tytułu ubezpieczenia pracowników z funduszem inwestycyjnym (III filar)	10.174	10.339	11.182
--	--------	--------	--------

Środki wpłacane przez pracodawcę gromadzone są na indywidualnych kontach każdego uczestnika funduszu. Ich wartość wyrażona jest w złotych. Zysk określony jest jako procent od zebranego kapitału. Taka struktura funduszu jest przejrzysta i czytelna oraz daje informację o dokładnej wartości gotówkowej indywidualnego konta.

Na koniec 2012 r. 87,7% pracowników Grupy LOTOS objętych było grupowym ubezpieczeniem, a w całej grupie kapitałowej 79,7%. Dwie spółki korzystają z odrębnego ubezpieczenia. W LOTOS Petrobaltic 81% pracowników jest objętych ubezpieczeniem, zaś w LOTOS Paliwa 64,4%.

System wynagrodzeń pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS jest przejrzysty i opiera się na wynagrodzeniu zasadniczym, premii rocznej oraz kwartalnej nagrodzie motywacyjnej. Poziom płac zasadniczych pracowników ustalany jest na podstawie danych z ogólnopolskich raportów płacowych, sporządzanych przez profesjonalne firmy zajmujące się doradztwem personalnym. **Od lipca 2012 r. wynagrodzenia zasadnicze pracowników grupy kapitałowej wzrosły o 5%.**

Staramy się, by wynagrodzenia w firmie były konkurencyjne na rynku pracy i jednocześnie atrakcyjne dla pracowników. Dla każdego ze stanowisk pracy określona została mediana rynkowa, stanowiąca wartość docelową, do której w założeniu wyrównane miały być wynagrodzenia wszystkich pracowników zarabiających poniżej tego poziomu. Po spełnieniu warunków określonych przez Zarząd, tj. osiągnięciu przez firmę parametrów ekonomicznych określonych w budżecie, pracownicy mają możliwość otrzymania 10% premii rocznej. Dodatkowo w systemie motywacyjnym funkcjonują nagrody specjalne przyznawane przez Dyrektora Generalnego za szczególne zaangażowanie w realizację obowiązków służbowych. Doceniając staż pracy i doświadczenie pracowników, firma przyznaje gratyfikacje jubileuszowe według zasad określonych w Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy. Gratyfikacje te dotyczą wszystkich pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS.

Dla pracowników, którzy w okresie dwóch lat przed dniem nabycia uprawnień emerytalnych, podejmą decyzję o przejściu na emeryturę, istnieje możliwość uzyskania podwyżki wynagrodzenia zasadniczego o 8,5%. Ponadto, w związku z przejściem na emeryturę, pracownikom przysługuje jednorazowa odprawa pieniężna, której wysokość uzależniona jest od okresu przepracowanego przez pracownika. Odprawa może mieć wartość od jednomiesięcznego wynagrodzenia - przy stażu pracy do 15 lat, do 500% podstawy wymiaru po przepracowaniu 35 lat i dotyczy to wszystkich pracowników grupy kapitałowej.

Od 30 lat w Grupie LOTOS działa **Koło Emerytów i Rencistów**, zrzeszające ok. 600 byłych pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS. Działalność Koła wspierana jest finansowo przez Zarząd Grupy LOTOS. Zarząd Koła organizuje dwa razy w roku dla swoich członków wycieczki krajoznawcze zarówno po Polsce, jak i innych regionach Europy, podczas których emeryci nie tylko zwiedzają, ale też propagują zdrowy tryb życia. Swoim pobylem w różnych zakątkach Polski i Europy promują także markę LOTOS. Zarząd Koła odwiedza w domach chorych emerytów i rencistów, udzielając im wsparcia w przypadkach tego wymagających. Co roku w okresie Świąt Bożego Narodzenia Zarząd Grupy LOTOS spotyka się z emerytami firmy.

Szkolenia i edukacja

Polityka szkoleniowa ściśle łączy się z realizowaną strategią Grupy Kapitałowej LOTOS oraz strategią zarządzania korporacją w obszarze efektywnego zarządzania zasobami ludzkimi. Podejmowane przez nas działania szkoleniowe służą podwyższaniu różnorodnych kompetencji pracowników, identyfikacji talentów w organizacji, rozpowszechnianiu wiedzy eksperckiej oraz sprzyjają wzrostowi poziomu zaangażowania i satysfakcji z pracy. Naszą politykę szkoleniową wyróżniają działania rozwojowe prowadzone długofalowo i konsekwentnie.

Zapewniamy odpowiednie warunki do efektywnego rozwoju oraz praktycznego zastosowania nabywanej wiedzy i umiejętności wszystkim pracownikom przez cały czas trwania stosunku pracy. Cele i zadania określone w krótko- i długoterminowych planach rozwojowych grupy kapitałowej znajdują odzwierciedlenie w planach rozwojowych ustalanych corocznie podczas oceny okresowej pracowników.

Niezależnie od wieku oraz planowanego momentu przejścia na emeryturę, pracownicy mają możliwość uczestniczenia w zdobywaniu bądź poszerzaniu wiedzy i uprawnień zawodowych oraz umiejętności ogólnorozwojowych. Gwarantuje im to obowiązująca w firmie procedura Szkolenia i rozwój pracowników oraz wewnętrzny system szkoleniowo-rozwojowy. Ponadto zapewniamy pracownikom dofinansowanie do nauki w szkołach średnich i na studiach wyższych, finansowanie studiów podyplomowych, urlopy szkoleniowe oraz płatne zwolnienia z pracy na czas dojazdu i udziału w zajęciach podnoszących kwalifikacje zawodowe, dofinansowanie kosztów nauki języka obcego, wsparcie w przygotowywaniu prac dyplomowych, itp.

W 2004 r. powołaliśmy **Akademię LOTOS**, której celem jest tworzenie partnerskiego zespołu oraz budowanie nowoczesnej, sprawnej i konkurencyjnej organizacji.

Nasze programy szkoleniowo-rozwojowe są wspierane m.in. przez wybitne autorytety, zasiadające w **Radzie Naukowej Akademii LOTOS**. Do tego grona należą: prof. Jerzy Hausner, prof. Witold Orłowski, prof. Janusz Rachoń, prof. Wojciech Rybowski, prof. Edmund Wittbrodt, dr Mirosław Gronicki oraz dr Jan Szomburg.

Akademia LOTOS jest cenionym w świecie nauki i biznesu systemem kompleksowego rozwoju pracowników. Cechuje ją **dostępność**, ponieważ szkolenia przeznaczone są dla wszystkich pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS. Ponadto rozwój pracowników odbywa się w sposób **ciągły i spójny**, tzn. jest powiązany z Systemem Okresowych Ocen Pracowników (SOOP), ścieżkami kariery, programami rozwojowymi dla poszczególnym grup zawodowych i planami sukcesji. Jednocześnie nasz perspektywiczny program cechuje **elastyczność**, która pozwala reagować na zmiany w otoczeniu biznesowym firmy oraz na nowe potrzeby związane z kwalifikacjami pracowników.

W 2012 r. w ramach Akademii LOTOS pod hasłem „W drodze do doskonałości” prowadziliśmy takie projekty jak:

Program Sukcesji Grupy Kapitałowej LOTOS,

który gwarantuje realizację strategii biznesowej firmy m.in. poprzez zapewnienie ciągłości procesu zarządzania na kluczowych stanowiskach, jasne określanie ścieżek awansu, zmniejszenie ryzyka doboru nieodpowiedniego kandydata do awansu.

Program rozwojowy Akademia Menedżera w LOTOS Kolej,

którego głównym celem jest zapewnienie realizacji strategii spółki poprzez przyspieszenie rozwoju i utrzymanie kluczowych pracowników. Realizacja Programu umożliwi LOTOS Kolej m.in. identyfikację i pełniejsze korzystanie z potencjału zatrudnionych osób, zwiększenie efektywności pracowników oraz motywacji do rozwoju kompetencji istotnych z punktu widzenia pracodawcy, lepsze przygotowanie pracowników do podejmowania kluczowych funkcji oraz zaspokojenie potrzeby awansu.

Kalendarz szkoleń Akademii LOTOS,

który pozwala na rozwój indywidualnych kompetencji pracowników poprzez udział w szkoleniach, kursach i warsztatach obejmujących zagadnienia wynikające z analizy wyników okresowych ocen (SOOP), planów rozwojowych pracowników w poszczególnych komórkach organizacyjnych oraz potrzeb rozwojowych firmy. Pracownicy Grupy Kapitałowej LOTOS uczestniczyli m.in. w następujących szkoleniach:

- Kooperacja i komunikacja w zespołach zadaniowych,
- Techniki kontaktów międzyludzkich,
- Zarządzanie projektami w organizacji,
- Zarządzanie sobą w czasie,
- Radzenie sobie ze stresem, asertywność i rozwiązywanie konfliktów,
- Elementy budowania zespołu,
- Sztuka prezentacji i wystąpień publicznych,
- Zasady etyczne w Grupie Kapitałowej LOTOS,
- Pakiet szkoleń informatycznych na różnych poziomach zaawansowania.

Program szkoleniowy Model Przywództwa Zespołowego STL® - Situational Team Leadership.

Model znany jest jako Proces Efektywności Zespołowej. Program ten obejmuje sprawdzone przez zespół badaczy The Ken Blanchard Companies wzorce funkcjonowania skutecznego zespołu. Celem zajęć było zwiększenie efektywności pracy zespołów pracowniczych poprzez rozwój kompetencji przywódczych kadry kierowniczej.

Wewnętrzne projekty szkoleniowe – Akademia LOTOS dzieli się wiedzą:

- szkolenia adaptacyjne, podczas których starsi stażem koledzy przekazują informacje dotyczące organizacji, procesów, procedur oraz technologii przerobu ropy naftowej i produktów powstających w wyniku pracy rafinerii,
- szkolenia podstawowe dla pracowników produkcji w ramach procesu certyfikowania wiedzy w obszarze produkcji, podczas których trenerzy wewnętrzni dzielą się wiedzą z obszaru techniki i technologii, niezbędnej do pracy na stanowisku aparaturowego,
- wewnętrzne warsztaty wymiany wiedzy – zajęcia grupowe, dotyczące wybranych obszarów funkcjonowania firmy.

W 2013 r. planujemy kontynuację programów rozwojowych takich jak:

- **Program Sukcesji Grupy Kapitałowej LOTOS**, którego celem jest rozwój Sukcesorów m.in. poprzez wyznaczenie celów i zadań do realizacji w miejscu pracy pod okiem Opiekuna/Coacha, prezentowanie wyników współpracy coachingowej, wybór metod i form rozwoju w ramach przyznanego vouchera rozwojowego.
- Program rozwojowy **Akademia Menedżera w LOTOS Kolej**, zakładający realizację pakietu szkoleń ogólnorozwojowych i zarządczych dla dwóch grup uczestników programu: kierowniczej i specjalistycznej. W ramach indywidualnych ścieżek rozwoju pracownicy uzupełniają kwalifikacje zawodowe na studiach wyższych oraz pogłębiają znajomość języków obcych.
- Szkolenia dla kadry kierowniczej **Sytuacyjne Przywództwo Zespołowe** - program przygotowany w celu zwiększenia efektywności pracy zespołów poprzez rozwój kompetencji przywódczych kadry kierowniczej.
- Seminaria dla kadry kierowniczej, podczas których prezentowane są nowoczesne metody i narzędzia zarządzania firmą i ludźmi.
- **Kalendarz szkoleń Akademii LOTOS** oraz dzielenia się wiedzą w ramach wewnętrznych projektów szkoleniowych. Tematyka szkoleń obejmie zagadnienia, wynikające z analizy wyników SOOP, planów rozwojowych pracowników w poszczególnych komórkach organizacyjnych oraz potrzeb rozwojowych firmy.

Średnia liczba godzin szkoleniowych rocznie na osobę według kategorii zatrudnienia w Grupie LOTOS

Kategoria zatrudnienia	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Kierownictwo wyższego szczebla	61,2	40,0	41,9
Kierownictwo niższego szczebla	60,3	38,0	42,8
Administracja	29,6	30,7	25,8
Produkcja	12,6	13,2	17,7

Liczba godzin szkoleniowych w Grupie LOTOS według płci w 2012 r.

Płeć	Liczba zatrudnionych	Liczba godzin szkoleń	Średnia liczba godzin szkoleń
Kobiety	417	11 096	26,6
Mężczyźni	932	21 936	23,5

W spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS, w których wdrożono System Okresowych Ocen Pracowników, ocenionych zostało w 2012 r. przeciętnie 91,75% zatrudnionych bez względu na płeć, czyli 4.000 pracowników. Najniższe wskaźniki wystąpiły w LOTOS Oil (80%) i LOTOS Asfalt (85%), które przechodziły w minionym roku zmiany organizacyjne.

W ich wyniku, w momencie oceny pracownicy lub ich przełożeni pracowali na swoich stanowiskach krócej niż 6 miesięcy, czyli mniej niż okres wymagany procedurą SOOP, aby podlegać ocenie lub oceniać pracowników. Oceniono zdecydowaną większość pracowników uprawnionych do oceny, osiągając wyższy od zakładanego minimum odsetek ocenionych, co świadczy o powszechności tego procesu w grupie kapitałowej, niezależnie od wieku i płci zatrudnionych.

W 2012 r. oceną objęci byli pracownicy Grupy LOTOS oraz spółek: LOTOS Paliwa, LOTOS Asfalt, LOTOS Oil, LOTOS Tank, LOTOS Kolej, LOTOS Ochrona, LOTOS Straż, LOTOS Lab, LOTOS Serwis i LOTOS Petrobaltic. W pozostałych spółkach SOOP zostanie wprowadzony wraz z wdrożeniem systemu SAP HCM w 2014 r.

Bezpieczeństwo pracy

Zgodnie ze Strategią biznesową oraz Strategią społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS bezpieczeństwo pracy i ochrona zdrowia pracowników własnych, jak i współpracujących należy do naszych priorytetów. Szczególnie wysoka ranga jest nadawana działaniom mającym na celu utrzymywanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa, minimalizowanie występujących zagrożeń i obniżanie wypadkowości. Nasza naczelna zasada brzmi: *żadna praca nie jest na tyle ważna i pilna, żeby nie można jej było wykonać bezpiecznie*. Dzięki konsekwentnemu i strategicznemu podejściu do bezpieczeństwa LOTOS cieszy się renomą pracodawcy oferującego bezpieczne, odpowiednio wyposażone i dobrze zorganizowane stanowiska pracy.

Troska o bezpieczne środowisko pracy stanowi jeden z wyróżników kultury organizacyjnej w naszej firmie, co znalazło swoje odzwierciedlenie w obowiązującym od 2013 r. Kodeksie etyki.

Poszanowanie praw przysługujących pracownikom w zakresie ochrony zdrowia i zapewnienia bezpiecznych warunków pracy, ma ogromną wartość dla Grupy Kapitałowej LOTOS. Stale dążymy do poprawy bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia pracowników oraz innych osób realizujących zadania na rzecz lub w mieniu Grupy Kapitałowej LOTOS. W tym celu monitorujemy warunki panujące w miejscu pracy oraz wdrażamy rozwiązania służące ich polepszeniu w sposób wykraczający poza wymagania prawne w tej dziedzinie. Poszerzamy wiedzę pracowników w zakresie bezpieczeństwa pracy oraz promujemy postawę zaangażowania w działania na rzecz poprawy warunków pracy.

Źródło: Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS

Grupa Kapitałowa LOTOS podejmuje szeroko zakrojone działania mające na celu:

- zapewnienie właściwej organizacji środowiska pracy,
- systematyczne wykonywanie badań środowiskowych,
- stosowanie najlepszych możliwych zabezpieczeń procesowo-technicznych i zdrowotnych,
- doskonalenie systemu identyfikacji zagrożeń i szacowania ryzyka w układzie człowiek – maszyna – otoczenie,
- prowadzenie działalności doradczej, nadzorczej i kontrolnej,
- organizowanie praktycznych szkoleń i warsztatów tematycznych podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników,
- współpracę z organami państwowymi, organizacjami krajowymi i jednostkami badawczo-naukowymi,
- wymianę doświadczeń ze współpracującymi zakładami przemysłu chemicznego w Polsce,
- podnoszenie świadomości i zaangażowania pracowników wpływające na wzrost kultury bezpieczeństwa pracy.

Kładzenie dużego nacisku na sferę zaangażowania pracowników wszystkich szczebli w budowanie wysokiej kultury bezpieczeństwa pracy jest procesem wieloletnim i stanowi kierunek działań do realizacji na najbliższe lata. Świadomość bezpieczeństwa u pracowników kształtowana jest poprzez:

- szkolenia i podnoszenie kwalifikacji,
- popularyzację zagadnień BHP, ochrony przeciwpożarowej i ochrony zdrowia,
- zachęcanie do aktywnego współuczestnictwa w kreowaniu i wdrażaniu korporacyjnej polityki bezpieczeństwa pracy,

- organizację akcji informacyjnych oraz konkursów wiedzy prowadzonych w zachęcającej i przyjaznej formie.

Nie mniejszą wagę przywiązujemy do bezpieczeństwa pracowników firm zewnętrznych wykonujących zadania na terenie zakładów Grupy Kapitałowej LOTOS oraz naszych gości.

W umowach zawieranych z wykonawcami uwzględnia się klauzule nakazujące im respektowanie przepisów i zasad bezpiecznej pracy oraz wymagań i standardów ochrony przeciwpożarowej i bezpieczeństwa fizycznego obowiązujących na naszym terenie. Dzięki temu wykonawcy zobowiązują się do ochrony praw swoich pracowników, co stanowi wymóg realizacji umowy. W Grupie LOTOS wszystkie umowy z kontrahentami realizującymi prace na terenie rafinerii zawierają tego typu klauzule.

Dodatkowo podczas prowadzonych systematycznie kontroli BHP lub auditów weryfikujemy przestrzeganie przepisów BHP przez wykonawców, a tym samym respektowanie praw człowieka w relacjach między pracodawcami, pracownikami i Grupą Kapitałową LOTOS. Działania kontrolne stanowią istotny element zarządzania ryzykiem, jego identyfikacji i monitorowania. Każdorazowa weryfikacja w terenie tego, czy pracodawcy firm zewnętrznych przestrzegają praw człowieka wpływa na dalsze losy współpracy pomiędzy wykonawcą i naszą firmą. Ma także swoje odzwierciedlenie w corocznej ocenie wykonawców, której jednym z kluczowych elementów jest kryterium bezpieczeństwa pracy, ochrony zdrowia oraz poszanowania i przestrzegania praw człowieka.

Dzięki ścisłej współpracy z wykonawcami oraz podejmowaniu szeregu działań Grupa Kapitałowa LOTOS w sposób bezpośredni i pośredni wpływa na podnoszenie standardów bezpiecznej pracy swoich wykonawców i ich podwykonawców. Konieczność przestrzegania przepisów państwowych BHP oraz wewnętrznych standardów podczas prac prowadzonych na terenie naszych zakładów ma swoje odzwierciedlenie w:

- zwiększeniu szans na spełnienie wymagań prawnych przez wykonawców, którzy zobowiązani są do przestrzegania ponadnormatywnych standardów bezpiecznej pracy,
- konieczności zapewnienia przez wykonawców swoim pracownikom m.in. wyposażenia w niezbędne środki ochrony zbiorowej i indywidualnej, w tym odpowiedniej odzieży, stosownej do istniejących zagrożeń,
- współpracy wykonawców ze swoimi podwykonawcami, za których na terenie Grupy Kapitałowej LOTOS są tak samo odpowiedzialni, jak za swoich pracowników,
- zwiększeniu świadomości, umiejętności właściwego rozpoznawania zagrożeń, stosowania odpowiednich bezpiecznych metod pracy dzięki prowadzonym szkoleniom wewnętrznym BHP, przekazywanym wykonawcom standardom bezpiecznej pracy czy podczas rozmów prowadzonych w trakcie prowadzonych kontroli przez służby BHP Grupy Kapitałowej LOTOS.

Po zakończeniu współpracy z naszą firmą wielu wykonawców zyskuje świadomych i zaangażowanych pracowników, którzy zachowują czujność i rozsądek w pracy oraz wykazują się zwiększoną dbałością o bezpieczne stanowisko swojej pracy. Wynikiem takiej kooperacji prowadzonej poprzez transfer wymagań, wiedzy i współpracy pomiędzy Grupą Kapitałową LOTOS i wykonawcami jest zmniejszenie wypadkowości, co w konsekwencji przynosi tym firmom dodatkowe, wymierne korzyści finansowe w postaci m.in. mniejszych składek na ubezpieczenie społeczne czy odszkodowania powypadkowe pracownicze.

Kluczowym celem Strategii CSR Grupy Kapitałowej LOTOS w obszarze wzmocnienia sfery zdrowia i bezpieczeństwa jest podniesienie świadomości i poziomu zaangażowania kadry kierowniczej i pracowników wszystkich szczebli oraz podwykonawców w poprawę bezpieczeństwa.

Podnoszenie poziomu świadomości wagi, jaką spełnia dawanie dowodów osobistego zaangażowania w przestrzeganie przyjętych norm i standardów w dziedzinie BHP, szczególnie przez kadre kierowniczą średniego szczebla wobec podległych pracowników obserwujących jej zachowanie, stanowi dla nas wyzwanie na nadchodzące lata. Wpływanie na wzrost zaangażowania kadry kierowniczej i pracowników jest priorytetem, gdyż od tych czynników zależy także poziom wypadkowości w przedsiębiorstwie.

Strategia CSR ma się także przyczynić do upowszechnienia dobrych praktyk BHP, stosowanych obecnie w Grupie LOTOS, w pozostałych spółkach grupy kapitałowej oraz w sieci stacji paliw LOTOS i LOTOS Optima. Częścią tego procesu będzie propagowanie wzorców i wpływanie na postawy pracowników podwykonawców.

Służby BHP w spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS ściśle ze sobą współpracują, realizując wyznaczone w Strategii CSR cele i zadania, które ukierunkowane są na podniesienie bezpieczeństwa pracy, ujednolicenie wdrażanych standardów oraz

wymianę doświadczeń i wiedzy.

Realizacji kluczowego celu Strategii CSR w dziedzinie wzmocnienia sfery zdrowia i bezpieczeństwa służyły w minionym roku m.in. następujące działania:

- wdrożono system zadań kwartalnych BHP dla spółek grupy kapitałowej,
- realizowano przeglądy stanu bezpieczeństwa pracy (ang. *cross-checking*),
- wprowadzono nowy sposób zgłaszania sytuacji niebezpiecznych poprzez baner w intranecie Zgłoś sytuację niebezpieczną dla pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS. Zgłaszanie sytuacji niebezpiecznych jest bardzo cenne z uwagi na to, że im więcej zidentyfikowanych niebezpieczeństw, tym większa możliwość ich wyeliminowania, a tym samym mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia wypadku przy pracy,
- przygotowano korporacyjne standardy BHP i przeciwpożarowe dla wykonawców,
- zorganizowano kolejny dzień Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy,
- zrealizowano Plan poprawy warunków pracy na 2012 r. dla Grupy LOTOS,
- opracowano materiały edukacyjne dotyczące wypadków przy pracy oraz właściwego nadzorowania dokumentacji BHP, istotne zwłaszcza z perspektywy osób kierujących pracownikami,
- zorganizowano szkolenie oraz warsztaty dla kadry kierowniczej Grupy LOTOS przypominające o odpowiedzialnościach i obowiązkach z zakresu BHP,
- zorganizowano konkursy wiedzy z zakresu bezpiecznej pracy i promocji zdrowia oraz właściwego nadzorowania dokumentacji BHP, istotne zwłaszcza z perspektywy osób kierujących pracownikami,
- wyróżniono także Najbezpieczniejszy zakład produkcyjny Grupy LOTOS oraz Najbezpieczniejszą spółkę Grupy Kapitałowej LOTOS.

W 2012 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS odnotowano niewielki wzrost liczby wypadków przy pracy i wartości wskaźnika LTIF w stosunku do roku ubiegłego.

Grupa LOTOS	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Liczba zatrudnionych	1.315	1.318	1.323
Wypadki przy pracy, w tym:	9	5	13 ^{1/}
kobiety ^{2/}	-	-	2
mężczyźni ^{2/}	-	-	11
Absencja powypadkowa (dni kalendarzowe) ^{3/} , w tym:	287	168	253
kobiety ^{2/}			28
mężczyźni ^{2/}			225
Choroby zawodowe	Brak	Brak	Brak
Wskaźnik wypadkowości LTIF ^{4/} (na 1 mln przepracowanych godzin)	3,4	2,1	4,3
Wskaźnik wypadkowości LDR ^{5/} (na 200 tys. przepracowanych godzin)	0,7	0,42	0,9
Grupa Kapitałowa LOTOS ^{6/}	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Liczba zatrudnionych ^{7/}	4.946	5.004	4.795
Wypadki przy pracy, w tym:	56	31	34 ^{8/}
kobiety ^{2/}	-	-	5
mężczyźni ^{2/}	-	-	29
Absencja powypadkowa (dni kalendarzowe) ^{3/} , w tym:	2.502	1.558	1.651 ^{9/}

kobiety ^{2/}	-	-	196
mężczyźni ^{2/}	-	-	1.455
Choroby zawodowe	Brak	Brak	Brak
Wskaźnik wypadkowości LTIF ^{4/} (na 1 mln przepracowanych godzin)	5,9	3,3	3,3
Wskaźnik wypadkowości LDR ^{5/} (na 200 tys. przepracowanych godzin)	1,2	0,7	0,7

^{1/} W tym 1 wypadek na równi z wypadkiem przy pracy.

^{2/} Dane zbierane od 2012.

^{3/} Naliczanie utraconych dni rozpoczyna się z chwilą uzyskania zwolnienia lekarskiego przez poszkodowanego pracownika.

^{4/} Wskaźnik LTIF – liczba wypadków powodujących niezdolność do pracy x10⁶ /liczba roboczogodzin.

^{5/} Wskaźnik LDR – liczba wypadków powodujących niezdolność do pracy x2*10⁵ /liczba roboczogodzin.

^{6/} Spółki objęte raportowaniem wskaźników BHP: LOTOS Asphalt, LOTOS Biopaliwa, LOTOS Czechowice, Grupa LOTOS, LOTOS Jasło, LOTOS Kolej, LOTOS Lab, LOTOS Ochrona, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Petrobaltic, RCEkoenergia, LOTOS Serwis, LOTOS Straż, LOTOS Tank.

^{7/} Średnie zatrudnienie w roku dla spółek objętych raportowaniem wskaźników BHP.

^{8/} W tym 3 wypadki na równi z wypadkami przy pracy i 1 wypadek zbiorowy, w którym uczestniczyły 2 osoby (kobieta i mężczyzna).

^{9/} W tym 380 dni absencji, która była wynikiem wypadków z 2011 r.

W wypadkach uczestniczyło w minionym roku trzech kontraktorów Grupy LOTOS.

W Grupie Kapitałowej LOTOS klasyfikuje się wypadki przy pracy zgodnie z polskim prawodawstwem. Dodatkowo w Grupie LOTOS rejestruje się i prowadzi statystyki zdarzeń według skali europejskiej, tj. sytuacji niebezpiecznych (w tym stanów niebezpiecznych i zdarzeń potencjalnie wypadkowych), wypadków powodujących niezdolność do pracy powyżej jednego dnia (LTI – Lost Time Injury), na podstawie których wyliczany jest wskaźnik LTIF (Lost Time Injury Frequency), przypadków udzielenia pierwszej pomocy przedlekarskiej (First Aid). Spółki grupy kapitałowej postępują zgodnie z wytycznymi zawartymi w Kodeksie Praktyki Międzynarodowej Organizacji Pracy *Rejestracja i zgłaszanie wypadków przy pracy i chorób zawodowych*.

Główne rodzaje obrażeń powypadkowych wśród pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS to urazy kończyn dolnych i górnych. Najczęściej dochodziło do wypadków podczas pieszego poruszania się oraz obsługi maszyn i urządzeń. Pracownicy uczestniczący w wypadkach zgłaszają natychmiast zdarzenia, aby wyeliminować podobne sytuacje w przyszłości. W 2012 r. nie odnotowano wypadków śmiertelnych.

Wskaźnik absencji w Grupie LOTOS

Wskaźnik absencji w Grupie LOTOS *	Stanowiska robotnicze	Stanowiska nierobotnicze	Ogółem
2012 r.			
Nieobecności ogółem	39,52	49,57	45,62
w tym: choroby	9,2	9,57	9,42
2011 r.			
Nieobecności ogółem	36,45	47,17	43
w tym: choroby	8,99	8,27	8,55
2010 r.			
Nieobecności ogółem	34,91	46,89	42,26
w tym: choroby	8,79	8,25	8,46

* dni nieobecności/ liczba pracowników

Konsultacje z pracownikami

W Grupie LOTOS działa **Komisja bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP)**. Stanowi ona organ doradczy i opiniodawczy pracodawcy. Zgodnie z przepisami prawa pracy tworzą ją przedstawiciele pracodawcy i wybrani przez zakładowe organizacje związkowe przedstawiciele pracowników oraz lekarz medycyny pracy. Komisja co najmniej raz na kwartał dokonuje przeglądów warunków pracy, ocenia stan bezpieczeństwa pracy i wypowiada się na temat podejmowanych przez pracodawcę środków zapobiegających wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym. Ustalenia powzięte przez członków Komisji często znajdują swe odzwierciedlenie w opracowywanych przez nas planach poprawy warunków pracy.

Przedmiotem zainteresowania komisji BHP w 2012 r. były m.in.:

- projekt i budowa nowej szatni dla pracowników części zakładów produkcyjnych,
- ocena projektowanych procedur dotyczących szkoleń BHP,
- ocena przydatności dla pracowników Grupy LOTOS odzieży i obuwia roboczego, jak również wypowiedanie się w sprawie trafności wyboru stosowanych środków ochrony indywidualnej.

Komisja BHP działa na podstawie zarządzenia pracodawcy. Zgodnie z tym uregulowaniem członkowie komisji będący przedstawicielami pracowników w odrębnym trybie uczestniczą w konsultowaniu działań pracodawcy dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

W Grupie LOTOS w 2012 r. zostali wybrani społeczni inspektorzy pracy.

W dokumentach stanowiących wynik realizacji zasady wolności negocjacji zbiorowych w Grupie LOTOS postanowienia dotyczące BHP zawarte są w Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy. W jego rozdziale V ujęto treści, które są wyrazem deklaracji pracodawcy o tym, że problematyka ochrony pracy jest przedmiotem szczególnego zainteresowania i troski Zarządu Spółki. Z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter przepisów dotyczących BHP i szczególne zagrożenia wynikające z prowadzonej działalności nie ma możliwości podejmowania w tym zakresie jakichkolwiek negocjacji czy zawierania porozumień.

Pracodawca, wykonując swe obowiązki zawarte w Dziale X Kodeksu pracy i innych przepisach, stara się w miarę możliwości zapewnić pracownikom i ich przedstawicielom partycypacyjny udział w tym obszarze działalności Spółki. Prowadzone są konsultacje obejmujące swoim zakresem wszystkie działania dotyczące BHP. Ich przebieg jest szczegółowo uregulowany w zmienionym w 2012 r. zarządzeniu wewnętrznym. Nowością w tym zakresie jest potraktowanie procedury konsultacji jako procedury odrębnej w stosunku do Komisji BHP. Konsultacje z tego zakresu odbywają się w Grupie LOTOS średnio dwa razy w ciągu miesiąca. Przedstawiciele pracowników uczestniczący w konsultacjach o ich przedmiocie informowani są z wyprzedzeniem, podobnie jak odpowiednio wcześniej przekazywane są im materiały dotyczące konsultacji. W wyniku dokonanej zmiany zarządzenia do jego treści wprowadzono postanowienie podkreślające uprawnienie wszystkich pracowników do zwracania się do zespołu konsultacyjnego.

Drugi kanał informacyjny i konsultacyjny funkcjonujący w Spółce to **Rada Pracowników**, która składa się z siedmiu członków, którzy zostali wybrani na czteroletnią kadencję, trwającą do 2014 r. Rada spotyka się co miesiąc z przedstawicielami pracodawcy, w tym z Zarządem Grupy LOTOS. Przedmiotem dyskusji są istotne dla załogi kwestie. Z uwagi na to, że członkami Rady są pracownicy należący do związków zawodowych, które jako organizacje międzyzakładowe obejmują większość pracodawców tworzących Grupę Kapitałową LOTOS, dyskusja i przekazywane informacje dotyczą zakresu zdecydowanie szerszego niż sprawy związane z działaniem Spółki.

W siedmiu spółkach należących do Grupy Kapitałowej LOTOS zostały wybrane Rady Pracowników, a w każdej spółce zatrudniającej powyżej 250 pracowników jako organ partycypacji pracowniczej w zakresie bezpieczeństwa pracy funkcjonują Komisje BHP.

Działania zapobiegawcze

Jednym z istotnych elementów przyczyniających się do bezpieczeństwa w miejscu pracy jest odpowiedzialny i w pełni świadomy zagrożeniami pracownik. Dlatego kładziemy duży nacisk na działania profilaktyczne i informacyjne, prowadzimy przedsięwzięcia edukacyjne, szkoleniowe i programy prewencyjne mające na celu minimalizację skutków chorób wśród pracowników firmy.

Pracownicy, niezależnie od stanowiska i rodzaju wykonywanej pracy, podczas szkoleń okresowych uczestniczą w

praktycznych ćwiczeniach gaszenia pożarów przy użyciu sprzętu gaśniczego oraz udzielania pierwszej pomocy. W 2012 r. przeprowadzono dla chętnych pracowników **szkolenie z zakresu pierwszej pomocy w ratowaniu dzieci**. Odbyły się również wyspecjalizowane **szkolenia z zasad prawidłowego użycia defibrylatorów AED** zlokalizowanych na terenie Spółki w Gdańsku oraz dla pracowników naszych baz paliw. Szkolenia z zakresu AED prowadzone są również w oparciu o program szkoleń i instruktaży praktycznych w ramach szkoleń okresowych dla pracowników grupy kapitałowej.

Co roku organizowane są szkolenia dla Zespołu Ratowników Pierwszej Pomocy. Zajęcia odbywają się na terenie instalacji produkcyjnych. Pracownicy dzięki cyklicznym ćwiczeniom praktycznym mogą w sposób efektywny udzielać pomocy kolegom w momencie wystąpienia zdarzeń wypadkowych. Dodatkowo regularnie prowadzone są w Grupie LOTOS ćwiczenia właściwego reagowania na awarie oraz z zakresu ewakuacji z terenu zagrożonego.

W 2012 r. zorganizowaliśmy dla spółek zlokalizowanych w Gdańsku trzecią edycję **Dnia Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy**, podczas którego przeprowadzono akcję profilaktyczną z zakresu badań kardiologicznych. Dzięki specjalistycznemu sprzętowi udało się przebadać ponad 120 pracowników w kierunku chorób układu krwionośnego, a każda z badanych osób mogła zasięgnąć konsultacji lekarskiej.

W 2012 r. zaangażowaliśmy wszystkich pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS w aktywne uczestnictwo w comiesięcznych akcjach promujących zdrowie i bezpieczeństwo pracy w ramach wdrożonego **Kalendarza bezpiecznej pracy i promocji zdrowia**. Poszczególnym miesiącom roku poświęcono inny temat akcji profilaktycznej, wzbogaconej ciekawostkami zdrowotnymi, konkursami tematycznymi i konsultacjami z fachowcami z danej branży. Kalendarz prowadzono równoległe do akcji organizowanych m.in. przez Międzynarodową Organizację Zdrowia (*WHO*) i Organizację Narodów Zjednoczonych (*ONZ*) oraz z uwzględnieniem potrzeb, które wynikały z codziennych spotkań z pracownikami firmy.

Dzięki wsparciu ze strony Stowarzyszenia Europacolon Polska udostępniłmy chętnym pracownikom grupy kapitałowej książkę „A Zosia ma raka na smyczy”, przedstawiającą temat nowotworu złośliwego, jakim jest rak jelita grubego. Książka przeznaczona jest dla dzieci, które ukończyły 5 lat i zmagają się z chorobą nowotworową bliskiej osoby bądź mogą zetknąć się z chorym.

Systematycznie prowadzimy akcje edukacyjne dotyczące m.in. profilaktyki chorób nowotworowych, cukrzycy, zdrowego trybu życia, pierwszej pomocy, aktywności i ćwiczeń fizycznych, ergonomii w biurze, organizacji na stanowisku pracy, bezpiecznego użytkowania chemikaliów czy ochrony pracowników przed hałasem. W tym celu zostały również **opublikowane broszury** poświęcone problematyce zapobiegania nowotworom, profilaktyce chorób serca, jak i właściwej aktywności fizycznej i zdrowej diecie.

Z uwagi na konieczność przestrzegania wymagań prawnych przez osoby kierujące pracownikami, w 2012 r. odbyło się szkolenie dla kadry kierowniczej Grupy LOTOS na temat wymagań BHP, jakie wynikają z wewnętrznych uregulowań przedsiębiorstwa, zakresu zadań i obowiązków w kontekście bezpieczeństwa pracy, ochrony zdrowia, w tym właściwego nadzorowania dokumentacji BHP i właściwej ergonomii na stanowiskach pracy. Zorganizowaliśmy także kolejny cykl szkoleń dotyczących zaangażowania i odpowiedzialności kadry kierowniczej w zakresie bezpieczeństwa pracy.

W trosce o zdrowie pracowników Grupa Kapitałowa LOTOS zapewnia im dostęp do szerokiego zakresu usług medycznych. Współpracujemy z wybranymi klinikami i przychodniami. Z pakietu usług medycznych na terenie całej Polski może korzystać każdy pracownik posiadający Kartę Pacjenta. Korzystanie z dodatkowej opieki medycznej jest dobrowolne, a w programie uczestniczy większość pracowników.

Innym, równie ważnym aspektem jest zapewnienie odpowiednich warunków pracy, minimalizujących niekorzystne skutki zdrowotne. W tym zakresie realizowane są takie działania jak m.in. okresowe kontrole: spełnienia norm dopuszczalnego poziomu hałasu, natężenia oświetlenia, poziomu szkodliwych substancji chemicznych, itp. Wybrane spółki podejmują w tym zakresie także działania wynikające ze specyfiki ich działalności.

LOTOS Petrobaltic do 2012 r., w ramach funduszu świadczeń socjalnych umożliwiał pracownikom pobyty wypoczynkowo-lecznicze w sanatoriach w Polanicy Zdroju i Potczynie Zdroju. Koszty sanatorium ponosiła spółka. Z pobytu razem z pracownikiem mogli korzystać również członkowie jego rodziny, za cenę wynegocjowaną przez spółkę. W związku z coraz mniejszym zainteresowaniem tego rodzaju wypoczynkiem, na wniosek Związków Zawodowych reprezentujących pracowników, zakończono z końcem 2012 r. współpracę z sanatoriami, a środki przeznaczono na zwiększenie dofinansowania wypoczynku urlopowego. W latach 2010-2012 z pobytu w sanatoriach skorzystało 72 pracowników i emerytów LOTOS Petrobaltic.

Plany krótkoterminowe Grupy Kapitałowej LOTOS w dziedzinie BHP to m.in.:

- przygotowanie i nadzorowanie prac objętych remontem Wiosna 2013 w zakresie BHP i ppoż.,
- wdrożenie pilotażowego systemu blokad Lockout-Tagout, podczas prowadzenia wytypowanych prac na terenie czynnych instalacji produkcyjnych,
- wdrażanie zmienionego systemu zezwoleń na prace z wykorzystaniem narzędzi informatycznych,
- organizacja kolejnego Dnia Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy,
- wdrożenie systemu samokontroli stanowisk pracy,
- wdrożenie elektronicznego narzędzia monitorowania systemu bezpieczeństwa pracy w grupie kapitałowej,
- modyfikacja programów ćwiczeń doskonalących w zakresie właściwego reagowania pracowników w przypadku wypadku przy pracy, ogłoszenia alarmu chemicznego, ewakuacji z budynków, ćwiczenia scenariuszy awaryjnych oraz udzielania pierwszej pomocy.

Plany długookresowe to m.in.:

- wdrożenie dodatkowych szkoleń typu e-learning, mających na celu zwiększenie zaangażowania pracowników w poprawę bezpieczeństwa pracy,
- ujednolicanie standardów bezpieczeństwa pracy w Grupie Kapitałowej LOTOS,
- budowanie kultury bezpieczeństwa pracy w oparciu o zaangażowanie kadry kierowniczej i pracowników niższego szczebla, a także poprzez angażowanie podwykonawców,
- osiągnięcie najlepszych standardów produkcyjnych w branży rafinerijnej poprzez realizację działań dą&a

Zróżnicowanie i równe szanse

Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW zawierają rekomendację skierowaną do spółek publicznych, by zapewniły one zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w wykonywaniu funkcji zarządu i nadzoru w przedsiębiorstwach, wzmacniając w ten sposób kreatywność i innowacyjność w prowadzonej przez spółki działalności gospodarczej. Grupa LOTOS, jako spółka giełdowa, podziela przekonanie o tym, że różnorodność w zatrudnieniu może być czynnikiem zwiększającym konkurencyjność firmy i wzmacniającym szanse jej rozwoju. Zróżnicowanie ze względu na płeć nie zawsze jednak może być czynnikiem podejmowania decyzji kadrowych. Dzieje się tak w przypadku branży reprezentowanej przez Spółkę. Koncern zarządza rafinerią. Specyfika działalności powoduje, iż wiele z zatrudnionych osób to inżynierowie, specjaliści technologii wydobywania i przerobu węglowodorów. W Polsce i na świecie w tym segmencie dominują mężczyźni. Potwierdza to także ich przewaga wśród studentów kierunków inżynierskich. Tendencja ta jest widoczna w strukturze zatrudnienia w koncernie. Kobiety są częściej reprezentowane w sferze administracji, ustępując liczebnie miejsca w sferze produkcji i technologii. Dzieje się tak mimo stosowania przez Spółkę polityki równych szans w procesie rekrutacji.

Staramy się oferować pracownikom atrakcyjne stawki wynagrodzenia zasadniczego, jednak także w tym przypadku musimy uwzględnić specyfikę naszego rynku pracy oraz wewnętrzne uwarunkowania działalności. W 2012 r. relacja minimalnego wynagrodzenia zasadniczego kobiet i mężczyzn wynosiła 120% z korzyścią dla mężczyzn, co jest wynikiem lepszym niż w 2011 r., gdy wskaźnik ten wyniósł 125%.

[Polityka personalna](http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/polityka-personalna) → (<http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/polityka-personalna>)

[Skład Zarządu](http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/zarzad/sklad) → (<http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/zarzad/sklad>)

[Skład Rady Nadzorczej](http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/sklad) → (<http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/sklad>)

Skład kadry pracowniczej Grupy LOTOS w podziale na kategorie płci i wieku stan na 31.12.2012 r

Kategoria zatrudnienia	Liczba pracowników	Procent ogółu pracowników	Procent ogółu w kategorii	Liczebność /kobiety/	Procent ogółu kobiet	Procent ogółu kobiet w	Liczebność /mężczyźni/	Procent ogółu mężczyzn	Procent ogółu mężczyzn w
------------------------	--------------------	---------------------------	---------------------------	----------------------	----------------------	------------------------	------------------------	------------------------	--------------------------

	wiekowej			kategorii wiekowej			kategorii wiekowej		
Wiek pracownika do 30 lat									
Zarząd	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kadra kierownicza wyższego szczebla	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kadra kierownicza niższego szczebla	0	0,	0	0	0	0	0	0	0
Administracja	68	5,04	39,08	44	10,55	100,00	24	2,58	18,46
Produkcja	106	7,86	60,92	0	0,00	0,00	106	11,37	81,54
	174	12,90	100,00	44	10,55	100,00	130	13,95	100,00
Wiek pracownika 30-50 lat									
Zarząd	2	0,15	0,25	0	0,00	0,00	2	0,21	0,38
Kadra kierownicza wyższego szczebla	27	2,00	3,41	4	0,96	1,54	23	2,47	4,32
Kadra kierownicza niższego szczebla	78	5,78	9,85	31	7,43	11,97	47	5,04	8,82
Administracja	385	28,54	48,61	224	53,72	86,49	161	17,27	30,21
Produkcja	300	22,24	37,88	0	0,00	0,00	300	32,19	56,29
	792	58,71	100,00	259	62,11	100,00	533	57,19	100,00
Wiek pracownika powyżej 50 lat									
Zarząd	3	0,22	0,78	0	0,00	0,00	3	0,32	1,12
Kadra kierownicza wyższego szczebla	15	1,11	3,92	3	0,72	2,63	12	1,29	4,46
Kadra kierownicza niższego szczebla	46	3,41	12,01	11	2,64	9,65	35	3,76	13,01
Administracja	175	12,90	45,43	99	23,74	86,84	76	8,15	28,25
Produkcja	144	10,75	37,86	1	0,24	0,88	143	15,34	53,16
	383	28,39	100,00	114	27,34	100,00	269	28,86	100,00
	1 349	100,00	-	417	100,00	-	932	100,00	-

**Wynagrodzenia zasadnicze według płci w Grupie LOTOS
stan na 31.12.2012r.**

Kategoria zatrudnienia	Kobiety			Mężczyźni			Stosunek podstawowego wynagrodzenia mężczyzn do podstawowego wynagrodzenia kobiet	Stosunek średniej płacy mężczyzn do średniej płacy kobiet
	Liczba pracowników	Najniższe /podstawowe/ miesięczne wynagrodzenie zasadnicze	Średnia płaca /wynagrodzenie faktyczne/	Liczba pracowników	Najniższe /podstawowe/ miesięczne wynagrodzenie zasadnicze	Średnia płaca /wynagrodzenie faktyczne/		
Zarząd	0	-	-	5	20 728	29 287	-	-
Kierownictwo wyższego szczebla	7	17 000	29 116	35	13 717	28 310	81%	97%
Kierownictwo niższego szczebla	42	6 036	12 260	82	7 350	15 856	122%	129%
Administracja	367	2 500	6 507	261	3 300	9 729	132%	150%
Produkcja	1	4 009	4 535	549	3 000	7 943	75%	175%
Razem:	417	2 500	7 499	932	3 000	9 936	120%	132%

Kluczowe dane

 - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc\)](#)

Zatrudnienie

Zatrudnienie w spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS

Spółki	31.12.2010 r.	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.
Podmiot dominujący			
Grupa LOTOS	1 310	1 329	1 349
Podmioty bezpośrednio zależne			
LOTOS Asfalt	290	301	254
LOTOS Czechowice wraz ze spółkami zależnymi	240	236	236
LOTOS Gaz w likwidacji	5	1	1
LOTOS Jasło wraz ze spółkami zależnymi *	104	74	75
LOTOS Kolej	582	717	812
LOTOS Lab	153	152	153
LOTOS Ochrona	159	160	161
LOTOS Oil	341	340	338
LOTOS Paliwa	261	263	270
LOTOS Parafiny	259	248	-
LOTOS Park Technologiczny	1	1	1
LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami zależnymi	472	550	553
LOTOS Serwis	711	697	697
LOTOS Straż	86	88	89
LOTOS Tank	18	11	26

* Spółka LOTOS Jasło miała własną grupę kapitałową do 11.2.2011 r.

Grupa LOTOS

Łączna liczba pracowników Grupy LOTOS według rodzaju umowy

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
1 349 osób, w tym:	189 ✓	1 160 ✓
Kobiety	51 ✓	366 ✓
w tym:		
pełnozatrudnieni	51 ✓	366 ✓
niepełnozatrudnieni	0 ✓	0 ✓
Mężczyźni	138 ✓	794 ✓
w tym:		
pełnozatrudnieni	136 ✓	778 ✓
niepełnozatrudnieni	2 ✓	16 ✓

Żaden z pracowników zatrudnionych w 2012 r. w Grupie LOTOS nie rozwiązał umowy o pracę w tym samym roku - 2012.

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	66
2	Kraków	0
3	Katowice	0
4	Czechowice-Dziedzice	0
5	Rypin	0
6	Poznań	0
7	Warszawa	3
8	Jasło	0
9	Łącznie	69

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	26
2	Mężczyźni	43
3	Łącznie	69

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	30
2	30-50 lat	34
3	<50 lat	5
4	Łącznie	69

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%) *
Gdańsk	108	8,0
Kraków	1	0,1
Katowice	1	0,1
Czechowice-Dziedzice	0	0
Rypin	0	0
Poznań	0	0
Warszawa	7	0,51
Jasło	8	0,6
Łącznie	125	9,3

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	43	3,2
2	Mężczyźni	82	6,1
3	Łącznie	125	9,3

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	34	2,5
2	30-50 lat	58	4,3
3	<50 lat	33	2,4
4	Łącznie	125	9,3

* Liczba osób, które odeszły + liczba osób nowo zatrudnionych w 2012 r.

----- x 100
Liczba zatrudnionych ogółem na koniec 2012 r.

LOTOS Asfalt

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
254 osoby, w tym:	39	215
Kobiety	11	47
w tym:		
pełnozatrudnieni	11	47
niepełnozatrudnieni	0	0
Mężczyźni	29	167
w tym:		
pełnozatrudnieni	29	167
niepełnozatrudnieni	0	0

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	8
2	Czechowice-Dziedzice	1
3	Jasło	4
4	Łącznie	13

Lp.	Płeć	Liczba
-----	------	--------

1	Kobiety	4
2	Mężczyźni	9
3	Łącznie	13

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	3
2	30-50 lat	9
3	<50 lat	1
4	Łącznie	13

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r, którzy odeszli w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	0
2	Czechowice-Dziedzice	0
3	Jasło	2
4	Łącznie	2

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	0
2	Mężczyźni	0
3	Łącznie	2

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	0
2	30-50 lat	2
3	<50 lat	0
4	Łącznie	2

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Gdańsk	15	5,9
2	Czechowice-Dziedzice	4	1,6
3	Jasło	53	20,9
4	Łącznie	72	28,3

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	12	4,7
2	Mężczyźni	60	23,6
3	Łącznie	72	28,3

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	12	4,7
2	30-50 lat	48	18,9
3	<50 lat	12	4,7
4	Łącznie	72	28,3

LOTOS Kolej

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
812 osób, w tym:	307	505
Kobiety	32	39
w tym:		
pełnozatrudnieni	32	39
niepełnozatrudnieni	0	0
Mężczyźni	275	466
w tym:		

pełnozatrudnieni	266	466
niepełnozatrudnieni	9	0

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	28
2	Czechowice-Dziedzice	2
3	Jasło	1
4	Wrocław	5
5	Zduńska Wola	3
6	Kutno	0
7	miejsce nieokreślone	80
8	Łącznie	119

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	8
2	Mężczyźni	111
3	Łącznie	119

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	28
2	30-50 lat	63
3	<50 lat	28
4	Łącznie	119

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r., którzy odeszli w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	0

2	Czechowice-Dziedzice	0
3	Jasło	0
4	Wrocław	0
5	Zduńska Wola	0
6	Kutno	0
7	miejsce nieokreślone	5
8	Łącznie	5

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	0
2	Mężczyźni	5
3	Łącznie	5

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	0
2	30-50 lat	4
3	<50 lat	1
4	Łącznie	5

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Gdańsk	34	4,2
2	Czechowice-Dziedzice	4	0,5
3	Jasło	1	0,1
4	Wrocław	5	0,6
5	Zduńska Wola	4	0,5
6	Kutno	0	0,0
7	miejsce nieokreślone	92	11,3

8	Łącznie	140	17,2
---	----------------	------------	-------------

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	8	1,0
2	Mężczyźni	132	16,3
3	Łącznie	140	17,2

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	31	3,8
2	30-50 lat	75	9,2
3	<50 lat	34	4,2
4	Łącznie	140	17,2

LOTOS Oil

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
338 osób, w tym:	39	299
Kobiety	8	80
w tym:		
pełnozatrudnieni	7	80
niepełnozatrudnieni	1	0
Mężczyźni	31	219
w tym:		
pełnozatrudnieni	31	218
niepełnozatrudnieni	0	1

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
-----	--------	--------------------

1	Gdańsk	12
2	Czechowice-Dziedzice	5
3	Jasło	1
4	Łącznie	18

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	2
2	Mężczyźni	16
3	Łącznie	18

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	7
2	30-50 lat	11
3	<50 lat	0
4	Łącznie	18

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r., którzy odeszli w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	1
2	Czechowice-Dziedzice	1
3	Jasło	0
4	Łącznie	2

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	1
2	Mężczyźni	1
3	Łącznie	2

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	1
2	30-50 lat	1
3	<50 lat	0
4	Łącznie	2

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Gdańsk	22	6,5
2	Czechowice-Dziedzice	12	3,6
3	Jasło	2	0,6
4	Łącznie	36	10,7

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	5	1,5
2	Mężczyźni	31	9,2
3	Łącznie	36	10,7

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	10	3,0
2	30-50 lat	20	5,9
3	<50 lat	6	1,8
4	Łącznie	36	10,7

LOTOS Paliwa

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
270 osób, w tym:	34	236

Kobiety	19	119
w tym:		
pełnozatrudnieni	19	115
niepełnozatrudnieni	0	4
Mężczyźni	15	117
w tym:		
pełnozatrudnieni	15	117
niepełnozatrudnieni	0	0

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Polska Północna	15
2	Polska Centralna	5
3	Polska Południowa	3
4	Łącznie	23

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	13
2	Mężczyźni	10
3	Łącznie	23

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	8
2	30-50 lat	14
3	<50 lat	1
4	Łącznie	23

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r., którzy odeszli w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
-----	--------	--------------------

1	Polska Północna	1
2	Polska Centralna	1
3	Polska Południowa	0
4	Łącznie	2

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	1
2	Mężczyźni	1
3	Łącznie	2

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	1
2	30-50 lat	1
3	<50 lat	0
4	Łącznie	2

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Polska Północna	20	7,4
2	Polska Centralna	10	3,7
3	Polska Południowa	11	4,0
4	Łącznie	41	15,1

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	15	5,5
2	Mężczyźni	26	9,6
3	Łącznie	41	15,1

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	12	4,4
2	30-50 lat	24	8,8
3	<50 lat	5	1,9
4	Łącznie	41	15,1

LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami zależnymi

LOTOS Petrobaltic

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
389 osób, w tym:	83	306
Kobiety	21	40
w tym:		
pełnozatrudnieni	21	40
niepełnozatrudnieni	0	0
Mężczyźni	62	266
w tym:		
pełnozatrudnieni	62	266
niepełnozatrudnieni	0	0

Energobaltic

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
33 osoby, w tym:	0	33
Kobiety	0	4
w tym:		
pełnozatrudnieni	0	4
niepełnozatrudnieni	0	0
Mężczyźni	0	29
w tym:		

pełnozatrudnieni	0	29
niepełnozatrudnieni	0	0

AB LOTOS Geonafta

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
104 osoby, w tym:	12	92
Kobiety	2	17
w tym:		
pełnozatrudnieni	1	17
niepełnozatrudnieni	1	0
Mężczyźni	10	75
w tym:		
pełnozatrudnieni	9	75
niepełnozatrudnieni	1	0

LOTOS Norge

Łączna liczba pracowników	Umowy czasowe	Umowy na czas nieokreślony
21 osób, w tym:	6	15
Kobiety	2	4
w tym:		
pełnozatrudnieni	1	4
niepełnozatrudnieni	1	0
Mężczyźni	4	11
w tym:		
pełnozatrudnieni	4	11
niepełnozatrudnieni	0	0

LOTOS Petrobaltic

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
------------	---------------	---------------------------

1	Gdańsk	29
---	--------	----

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	6
2	Mężczyźni	23
3	Łącznie	29

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	16
2	30-50 lat	11
3	<50 lat	2
4	Łącznie	29

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r., którzy odeszli w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gdańsk	1

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	1
2	Mężczyźni	0
3	Łącznie	1

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	1
2	30-50 lat	0
3	<50 lat	0

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Gdańsk	28	7,4

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	5	1,5
2	Mężczyźni	23	5,9
3	Łącznie	28	7,4

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	15	4,1
2	30-50 lat	11	2,8
3	<50 lat	2	0,5
4	Łącznie	28	7,4

Energobaltic

Żaden z pracowników zatrudnionych w 2012 r. w Energobaltic nie rozwiązał umowy o pracę w tym samym roku – 2012.

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Władysławowo	1

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	0
2	Mężczyźni	1
3	Łącznie	1

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	0
2	30-50 lat	1
3	<50 lat	0
4	Łącznie	1

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Władysławowo	1	3

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	0	0
2	Mężczyźni	1	3
3	Łącznie	1	3

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	0	0
2	30-50 lat	1	3
3	<50 lat	0	0
4	Łącznie	1	3

AB LOTOS Geonafta

Żaden z pracowników zatrudnionych w 2012 r. w AB LOTOS Geonafta nie rozwiązał umowy o pracę w tym samym roku – 2012.

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Gargždai	40

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	10
2	Mężczyźni	30
3	Łącznie	40

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	21
2	30-50 lat	18
3	<50 lat	1
4	Łącznie	40

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Gargždai	40	38

Lp.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	10	9,6
2	Mężczyźni	30	28,8
3	Łącznie	40	38,4

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	21	20,2
2	30-50 lat	18	17,3
3	<50 lat	1	0,9
4	Łącznie	40	38,4

Żaden z pracowników zatrudnionych w 2012 r. w LOTOS Norge nie rozwiązał umowy o pracę w tym samym roku – 2012.

Pracownicy nowo zatrudnieni w 2012 r.

Lp.	Region	Liczba pracowników
1	Stavanger	11

Lp.	Płeć	Liczba pracowników
1	Kobiety	4
2	Mężczyźni	7
3	Łącznie	11

Lp.	Wiek pracownika	Liczba pracowników
1	>30 lat	2
2	30-50 lat	8
3	<50 lat	1
4	Łącznie	11

Suma pracowników zatrudnionych i zwolnionych w 2012 r.

L.p.	Region	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Stavanger	11	52

L.p.	Płeć	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	Kobiety	4	19
2	Mężczyźni	7	33
3	Łącznie	11	52

L.p.	Wiek pracownika	Liczba pracowników	Wskaźnik fluktuacji (%)
1	>30 lat	2	9,5

2	30-50 lat	8	38
3	<50 lat	1	4,5
4	Łącznie	11	52

Ład korporacyjny

Jako spółka publiczna dokładamy starań, by relacje z inwestorami budować w sposób partnerski i satysfakcjonujący dla obu stron, zgodnie z zasadami ładu korporacyjnego. Rozumiemy przez to z jednej strony postępowanie zgodne z przyjętymi w działalności gospodarczej etycznymi zasadami, z drugiej zaś stosowanie się do regulacji zmierzających do zapewnienia równowagi pomiędzy interesami wszystkich uczestników rynku kapitałowego zaangażowanych w funkcjonowanie spółek.

W TYM ROZDZIALE

<p>Misja, wizja, wartości</p> <p>CZYSTOŚĆ OTWARTOŚĆ INNOWACYJNOŚĆ ODPOWIEDZIALNOŚĆ</p>	<p>Podejście do zarządzania</p> <p>100% stacji paliw LOTOS objętych auditem w 2012</p>	<p>Systemy zarządzania</p> <p>Zintegrowany System Zarządzania wdrożony i certyfikowany w 9 spółkach</p>
<p>Dojrzałość organizacyjna</p> <p>Zgodność Kontrola Nadużycia Ryzyko</p> <p>Ład korporacyjny</p>	<p>Rada Nadzorcza</p> <p>52 podjęte uchwały w 2012</p>	<p>Zarząd</p> <p>Wybór członków Zarządu VIII kadencji</p>

W tworzeniu trwałych i pozytywnych relacji z interesariuszami dążymy do skutecznego integrowania naszej strategii oraz podejmowanych działań z wyzwaniami społecznymi, środowiskowymi i ładu korporacyjnego. Integracja celów biznesowych z celami społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS obejmuje dwie płaszczyzny:

- systemy zarządzania oraz struktury organizacyjne,
- kulturę organizacji, jej kompetencje i umiejętności.

Misja, wizja, wartości

Misją Grupy Kapitałowej LOTOS jest innowacyjny i zrównoważony rozwój w obszarze poszukiwań i wydobywania oraz przerobu węglowodorów, handlu produktami najwyższej jakości, zapewniający trwały wzrost wartości dla akcjonariuszy i osiąganie pełnej satysfakcji klienta, umożliwiającą stałe doskonalenie i korzystanie z potencjału pracowników,

- realizowany w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa,
- przyjazny dla środowiska naturalnego,
- zgodny z polityką bezpieczeństwa energetycznego.

Dążymy do tego, by być najlepiej ocenianą firmą naftową w regionie Morza Bałtyckiego pod względem:

- jakości produktów naftowych,
- jakości obsługi klienta,
- profesjonalnego zarządzania.

Naszym nadrzędnym celem strategicznym jest budowa wartości dla akcjonariuszy poprzez optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów intelektualnych i materialnych oraz realizację programów rozwojowych w obszarach:

- poszukiwawczo-wydobywczym,
- przerobu ropy,
- handlowym.

Podejmowane przez nas działania w dziedzinie społecznej, gospodarczej, relacji z kluczowymi interesariuszami oraz ładu korporacyjnego, w szczególności odnoszą się do:

- przestrzegania prawnych i etycznych norm,
- zwiększania pozytywnego wkładu w rozwój społeczny,
- minimalizowania negatywnych skutków działalności i ograniczania ryzyka z tym związanego,
- maksymalizacji szans na zrównoważony rozwój organizacji w długim czasie.

Wartości społeczne Grupy Kapitałowej LOTOS to:

- **czystość** – rozumiana jako przestrzeganie najwyższych standardów środowiskowych i ekologicznych oraz zapewnienie o etycznej i uczciwej konkurencji, przeciwdziałanie naruszaniu praw człowieka,
- **otwartość** – stanowiąca o stosunku do zmian, potrzeb

świata i oczekiwań ludzi, nastawieniu na przyszłość i dynamiczny rozwój działalności w wymiarze międzynarodowym,

- **innowacyjność** – przejawiająca się docenianiem kapitału intelektualnego i kompetencji ludzi stanowiących o sile i rynkowych perspektywach marki LOTOS,
- **odpowiedzialność** – postawa wobec przyszłości ludzi i środowiska naturalnego, bezpieczeństwa kraju i jego pozycji w świecie. Przewidywanie i uwzględnianie konsekwencji podejmowanych decyzji. Wypełnianie zobowiązań i dotrzymywanie słowa. Nieskładanie deklaracji bez pokrycia.

W działaniach kierujemy się nadrzędną zasadą poszanowania prawa oraz poczuciem odpowiedzialności za wpływ wywierany działalnością na otoczenie. Pracownicy Grupy Kapitałowej LOTOS zadeklarowali w ustanowionym w 2012 r. Kodeksie etyki postępowanie zgodne z wartościami etycznymi:

- **profesjonalizmem** – dokładamy wszelkich starań, aby podczas wykonywania swojej pracy w pełni wykorzystywać posiadaną wiedzę i kompetencje. Wartość organizacji budujemy przede wszystkim na profesjonalizmie naszych pracowników, z których każdy stawia sobie za cel bycie specjalistą w swojej dziedzinie. W realizacji powierzonych zadań kierujemy się najwyższą starannością i obiektywizmem, dążąc do stałego doskonalenia umiejętności i kwalifikacji zawodowych.
- **szacunkiem** – nasz szacunek wyraża się decyzjami i działaniami, które nie naruszają godności innych osób i podmiotów. Kierujemy się nim, budując relacje zarówno z pracownikami, jak i z partnerami biznesowymi i społecznymi. Szanujemy różnorodność i równość wszystkich współpracowników i przedstawicieli partnerów Grupy Kapitałowej LOTOS bez względu na ich narodowość, rasę, płeć, wiek, stopień sprawności, religię, orientację polityczną i seksualną.
- **transparentnością** – transparentnie działamy i komunikujemy się w relacjach z pracownikami, czytelnie i zrozumiale określając ich uprawnienia i wymagania, a także uzasadniając podejmowane w stosunku do nich decyzje. Zapewniamy pracownikom dostęp do wszystkich informacji niezbędnych dla prawidłowego realizowania powierzonych im zadań. Transparentność jest wartością również wobec otoczenia, któremu otwarcie przedstawiamy decyzje, działania i przesłanki, jakimi się kierujemy we wzajemnych relacjach, szczególnie z klientami, dostawcami, uczestnikami rynku kapitałowego i społecznością lokalną.
- **współpracą** – współpraca charakteryzuje nasze podejście do kształtowania wzajemnych relacji w sposób zakładający maksymalizację korzyści po stronie Grupy Kapitałowej LOTOS, przy jednoczesnym poszanowaniu i uwzględnianiu interesów drugiej strony. Podstawę współpracy stanowi otwarta komunikacja, zaufanie i skupienie na osiągnięciu wspólnych celów. Wartość ta odnosi się zarówno do relacji ze współpracownikami, jak i podmiotami zewnętrznymi.

Jako firma społecznie odpowiedzialna, popieramy i stosujemy we wszystkich sferach swojej działalności dziesięć zasad United Nations Global Compact – największej na świecie dobrowolnej inicjatywy obywatelstwa korporacyjnego, której jesteśmy członkiem od 2009 r.

Zasady UN Global Compact

1. Popieranie i przestrzeganie praw człowieka przyjętych przez społeczność międzynarodową.

2. Eliminowanie wszelkich przypadków łamania praw człowieka przez firmę.
3. Poszanowanie wolności stowarzyszania się.
4. Eliminowanie wszelkich form pracy przymusowej.
5. Popieranie zniesienia pracy dzieci.
6. Efektywne przeciwdziałanie dyskryminacji w sferze zatrudnienia.
7. Prewencyjne podejście do środowiska naturalnego.
8. Podejmowanie inicjatyw mających na celu promowanie postaw odpowiedzialności ekologicznej.
9. Stosowanie i rozpowszechnianie przyjaznych środowisku technologii.
10. Przeciwdziałanie korupcji we wszystkich formach, w tym wymuszeniom i łapówkarstwu.

Podejście do zarządzania

W Grupie LOTOS dbamy o to, by relacje z inwestorami budować w sposób partnerski i satysfakcjonujący dla obu stron oraz zgodny z zasadami ładu korporacyjnego (*ang. Corporate Governance*). Do podstawowych celów realizacji ładu korporacyjnego w Spółce należy:

- przejrzystość naszego działania jako spółki giełdowej,
- zaufanie w relacjach z interesariuszami,
- konsekwentne budowanie wartości Spółki dla akcjonariuszy.

Struktura ładu korporacyjnego Grupy LOTOS

Od debiutu giełdowego w 2005 r. Grupa LOTOS przestrzegała większości zaleceń zawartych w dokumencie „Dobre praktyki w spółkach publicznych”, a od początku 2008 r. realizowała „**Dobre praktyki spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie**”, zmienione ostatnio Uchwałą Rady Giełdy z 21 listopada 2012 r. Dobre Praktyki są normami związanymi z utrwaleniem dobrych obyczajów korporacyjnych i dostosowaniem systemu nadzoru korporacyjnego do standardów Unii Europejskiej.

W 2012 r. stosowaliśmy większość obligatoryjnych zasad ładu korporacyjnego zawartych w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW”.

Zgodnie z zasadą *comply or explain*, która zakłada, że spółki publiczne powinny stosować wszystkie zasady dobrych praktyk, a raportować jedynie przypadki, gdy nastąpi naruszenie którejs z nich w sposób incydentalny lub trwały, Zarząd Spółki pierwszy raz podał do publicznej wiadomości w 2008 r. oraz powtórzył w kolejnych latach wykaz niestosowanych zasad ładu korporacyjnego (http://inwestor.lotos.pl/1243/lad_korporacyjny/zasady_ladu_korporacyjnego) wraz z komentarzem o przyczynach zaistniałych odstępstw.

Na podstawie § 29 ust. 3 Regulaminu GPW w Warszawie Spółka poinformowała 27 stycznia 2012 r. o jednorazowym naruszeniu zasady nr 5 z działu III „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW” w związku z rezygnacją w tym dniu Rafała Wardzińskiego z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS.

Staramy się przedstawiać inwestorom precyzyjny, rzetelny i przejrzysty obraz naszej działalności i sytuacji finansowej. Dostarczamy aktualne informacje, przestrzegając zasad zaangażowania, dostępności i równego traktowania wszystkich inwestorów. W dwujęzycznym serwisie internetowym poświęconym relacjom inwestorskim na www.inwestor.lotos.pl (<http://inwestor.lotos.pl/>) publikujemy treści z zakresu ładu korporacyjnego, w tym coroczne oświadczenia Spółki i Grupy Kapitałowej LOTOS o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego oraz komunikaty publikowane w Elektronicznej Bazie Informacji.

Zapewniamy stosowanie mechanizmów umożliwiających akcjonariuszom i pracownikom zgłaszanie rekomendacji i innego rodzaju uwag bezpośrednio członkom organów odpowiadających za sprawowanie nadzoru nad prawidłowością sposobu zarządzania firmą. W sposób szczególny odnoszą się do tych kwestii m.in., wynikające z Kodeksu spółek handlowych, zapisy Statutu Grupy LOTOS oraz Regulamin Walnych Zgromadzeń Spółki. Określają one zasady uczestnictwa akcjonariuszy w Walnym Zgromadzeniu i wykonywania przez nich prawa głosu oraz tryb zwoływania i odwoływania Walnego Zgromadzenia, jego otwarcia i przebiegu obrad.

Zgodnie z wymienionymi uregulowaniami akcjonariusze mogą wpływać na naszą działalność oraz dokonywać weryfikacji czynności podejmowanych przez organy zarządzające i kontrolne poprzez przysługujące im prawa. Jednym z najistotniejszych jest prawo akcjonariusza do udziału w Walnym Zgromadzeniu Spółki, z zastrzeżeniem, że przysługuje ono osobom będącym jej akcjonariuszami w dniu rejestracji przypadającym na 16 dni przed Walnym Zgromadzeniem. Wraz z prawem udziału w Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszom przysługuje prawo m.in. do:

- składania wniosków przed i w trakcie Walnego Zgromadzenia,
- żądania umieszczenia określonych spraw w porządku obrad Walnego Zgromadzenia,
- zgłaszania projektów uchwał dotyczących spraw wprowadzonych do porządku obrad Walnego Zgromadzenia lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad przed jego terminem,
- zgłaszania projektów uchwał dotyczących spraw objętych porządkiem obrad Walnego Zgromadzenia oraz wprowadzonych do porządku jego obrad,
- zabierania głosu podczas Walnego Zgromadzenia,
- zgłaszania sprzeciwu i zaskarżenia uchwał Walnego Zgromadzenia.

Ponadto akcjonariusze mogą żądać zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia i umieszczenia określonych spraw w porządku jego obrad.

Poza czynnościami wymienionymi w przepisach prawa, również zasady zawarte w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW” określają mechanizmy mające na celu poprawę jakości komunikacji spółek z inwestorami oraz wzmocnienie ochrony praw akcjonariuszy także w sprawach nie regulowanych przez prawo. Składają się na nie m.in.:

- zamieszczanie na firmowej stronie internetowej informacji związanych z Walnym Zgromadzeniem, np. na temat powodów odwołania zgromadzenia, zmiany terminu lub porządku obrad wraz z uzasadnieniem, informacji o przerwie w obradach, pytania akcjonariuszy dotyczące spraw objętych porządkiem obrad, zadawane przed i w trakcie Walnego

Zgromadzenia, wraz z odpowiedziami na nie,

- uczestnictwo w Walnym Zgromadzeniu członków Rady Nadzorczej i Zarządu,
- ustalenie miejsca i terminu Walnego Zgromadzenia tak, aby umożliwić udział w obradach jak największej liczbie akcjonariuszy,
- umożliwienie obecności na Walnych Zgromadzeniach przedstawicieli mediów.

Obrady Walnego Zgromadzenia Grupy LOTOS w 2012 r.

Data	Zgromadzenie	Główne zagadnienia
29 lutego	Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie	Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie zostało zwołane na wniosek akcjonariusza – Skarbu Państwa. Głównym punktem porządku obrad były zmiany w składzie Rady Nadzorczej Spółki.
28 czerwca	Zwyczajne Walne Zgromadzenie	Zwyczajne Walne Zgromadzenie m.in. rozpatrzyło i zatwierdziło sprawozdania finansowe i sprawozdanie z działalności Spółki i Grupy Kapitałowej LOTOS za 2011 r., a także zadecydowało o udzieleniu absolutorium członkom Rady Nadzorczej i członkom Zarządu. Podczas Zgromadzenia akcjonariusz p. B. Kamola skutecznie skorzystał z prawa zabierania głosu podczas obrad. Zgłaszane przez akcjonariusza wnioski i komentarze dotyczyły działalności Spółki, głównie spraw ekonomiczno-finansowych, Strategii Grupy Kapitałowej LOTOS oraz projektu Yme. Zadane pytania wraz z odpowiedziami udzielonymi przez Zarząd zostały umieszczone na stronie internetowej Spółki. Ponadto wspomniany akcjonariusz skorzystał z przysługującego mu prawa zgłoszenia sprzeciwu do uchwały dotyczącej zatwierdzenia sprawozdania Zarządu z działalności Spółki za rok kończący się 31 grudnia 2011 r.
28 listopada	Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie	Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie zostało zwołane w celu dokonania zmian w Statucie Grupy LOTOS. W trakcie Zgromadzenia akcjonariusz p. J.H. Lampart skorzystał z przysługującego mu prawa do czynnego uczestnictwa w obradach poprzez zabieranie głosu, a także głosowania przeciw uchwałom i zgłoszenia sprzeciwu do wszystkich podjętych przez niniejsze Zgromadzenie uchwał.

Systemy zarządzania

Funkcjonujący Zintegrowany System Zarządzania (ZSZ) wspiera rozwój i zapewnia jednolite standardy zarządzania w firmie. Naszym celem jest dalszy rozwój ZSZ oraz budowa wspólnej płaszczyzny zarządzania w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS, z uwzględnieniem specyfiki biznesowej poszczególnych spółek.

Wdrażane w ramach ZSZ rozwiązania umożliwiają nam uzyskiwanie wymiernych korzyści z posiadanego systemu. Wymagania norm są wytycznymi pozwalającymi na poszukiwanie uniwersalnych i optymalnych dla prowadzonej działalności rozwiązań, zwiększających szanse na uzyskanie wartości dodanej, czyli uczynienie wdrożonego systemu bardziej skutecznym i użytecznym.

Na etapie wdrażania są obecnie kolejne systemy – zarządzania ryzykiem oraz zarządzania energią, zgodnie z zasadą, że wprowadzamy te systemy zarządzania, które wspierają realizację strategii naszej grupy kapitałowej. Zintegrowany System Zarządzania pozwala efektywnie zarządzać, przy zachowaniu stabilności przebiegu procesów biznesowych.

Systemy zarządzania w Grupie Kapitałowej LOTOS

Stan na 31.12.2012 r.

Nazwa spółki	Wdrożone systemy zarządzania
Grupa LOTOS	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001. Wdrożone wymagania Publikacji Standaryzacyjnej dotyczącej Zapewnienia Jakości AQAP 2110 oraz wymagania Wewnętrznego Systemu Kontroli obrotom materiałami o znaczeniu strategicznymi zgodne z normą PN-N-19001.
LOTOS Asphalt	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001. Wdrożony i certyfikowany system Zakładowej Kontroli Produkcji.
LOTOS Kolej	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001 oraz System Zarządzania Bezpieczeństwem Przewozów Kolejowych (SMS). Spółka wdraża wymagania Systemu Zarządzania Utrzymania Pojazdów Kolejowych (MMS), systemu jakości w spawalnictwie zgodnego z normą EN 15085, Systemu Badania Bezpieczeństwa i Jakości (SQAS) oraz Utrzymania Wagonów Towarowych wg wymagań VPI.
LOTOS Lab	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001. Akredytacja Polskiego Centrum Akredytacji zgodna z normą PN-EN ISO/IEC 17025:2005.
LOTOS Ochrona	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001.
LOTOS Oil	Wdrożony i certyfikowany System Zarządzania zgodny z normą ISO 9001 oraz Publikacją Standaryzacyjną dotyczącą Zapewnienia Jakości AQAP 2110. Ponadto wdrożono wymagania ISO 14001 i PN-N-18001.
LOTOS Parafiny	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001.
LOTOS Petrobaltic	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-

18001. Wdrożone systemy ISM Code (na zgodność z Kodeksem Zarządzania Bezpieczną Eksploatacją Statków i Zapobiegania Zanieczyszczeniom) oraz ISPS Code (System Ochrony Statku i Obiektu Portowego).

LOTOS Serwis	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001. Wdrożone wymagania jakości dotyczące spawania wyrobów metalowych zgodne z normą PN-EN ISO 3834-2:2007.
LOTOS Straż	Wdrożony i certyfikowany Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001.
LOTOS Czechowice	Wdrożony Zintegrowany System Zarządzania zgodny z normami: ISO 9001, ISO 14001, PN-N-18001.
LOTOS Paliwa	Wdrożony i certyfikowany System Zarządzania Jakością zgodny z normą ISO 9001. Ponadto wdrożono wymagania ISO 14001 i PN-N-18001.
LOTOS Jasło	Spółka obecnie wdraża wymagania Zintegrowanego Systemu Zarządzania.
LOTOS Tank	Spółka obecnie wdraża wymagania Zintegrowanego Systemu Zarządzania.

Audyty w Zintegrowanym Systemie Zarządzania Grupy LOTOS są jednym z podstawowych narzędzi jego doskonalenia i wsparcia w podejmowaniu właściwych decyzji zarządczych. Ich wyniki dostarczają informacji o skuteczności realizowanych procesów, pozwalają uchwycić miejsca ich styku i doskonalić przepływ informacji. W latach 2010-2012 przeprowadziliśmy w Spółce ponad 170 audytów w następujących grupach:

- audyty wewnętrzne,
- audyty korporacyjne,
- audyty dostawców.

Wyniki **auditów wewnętrznych** w komórkach organizacyjnych Grupy LOTOS, zakładach produkcyjnych i bazach paliw, a także audyty przekrojowe dotyczące specyficznego zagadnienia dostarczają kierownictwu informacji o spełnieniu obowiązujących uregulowań oraz skuteczności wdrożonych rozwiązań systemowych i organizacyjnych. Audyty wewnętrzne to ponad 60% realizowanych w Spółce audytów.

Audyty korporacyjne prowadzone są w spółkach zależnych Grupy LOTOS, a ich celem jest ocena stopnia wdrożenia wymagań i standardów korporacyjnych.

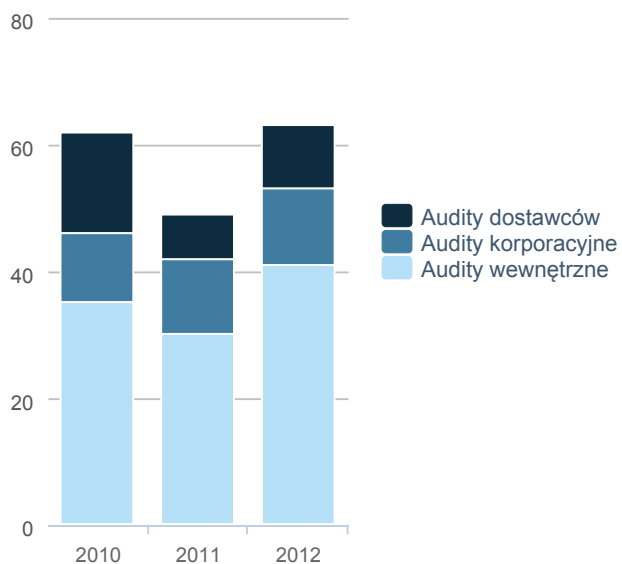
Istotnym audytem korporacyjnym zrealizowanym w 2012 r. była ocena procesu obsługi klienta na stacjach paliw LOTOS. Dzięki wynikom tego badania, przeprowadzonego na wszystkich stacjach w konwencji „tajemniczego klienta”, uzyskaliśmy cenne informacje wspierające nasze dążenia do uzyskania jak najlepszych ocen klientów i doskonalenia procesu jakości obsługi.

Poza wymaganiami jakościowymi, we współpracy z dostawcami prowadzącymi prace na terenie Grupy LOTOS, szczególny nacisk kładziemy na spełnianie wymagań z obszaru bezpieczeństwa pracy i ochrony środowiska. **Audyty dostawców** dostarczają informacji o stopniu spełnienia tych wymagań i są narzędziem dodatkowego nadzoru nad dostawcą. Firmy, które obejmowane są audytami dostawców, wskazywane są przez kierownictwo pionów techniki i inwestycji.

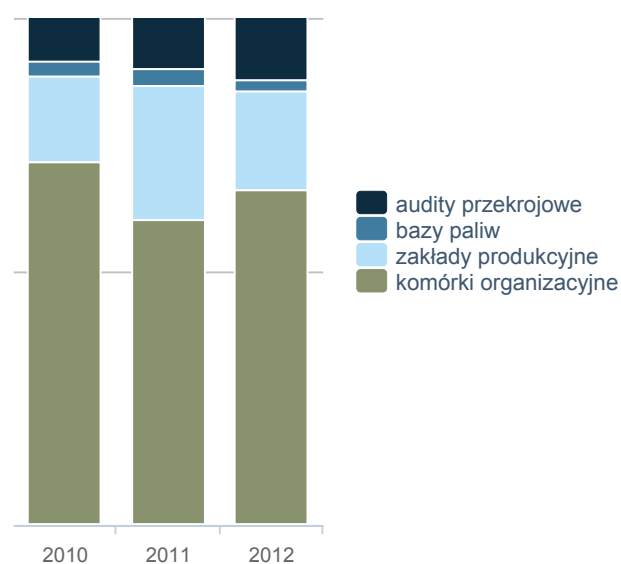
Spółki zależne Grupy LOTOS w zależności od potrzeb realizują audyty wewnętrzne, korporacyjne lub dostawców.

W ramach funkcjonującej od 2008 r. Szkoły Auditora podnosimy, m.in. poprzez szkolenia, kompetencje naszych auditorów, mając na uwadze wysoką jakość i wyniki prowadzonych audytów.

Audity w latach 2010-2012

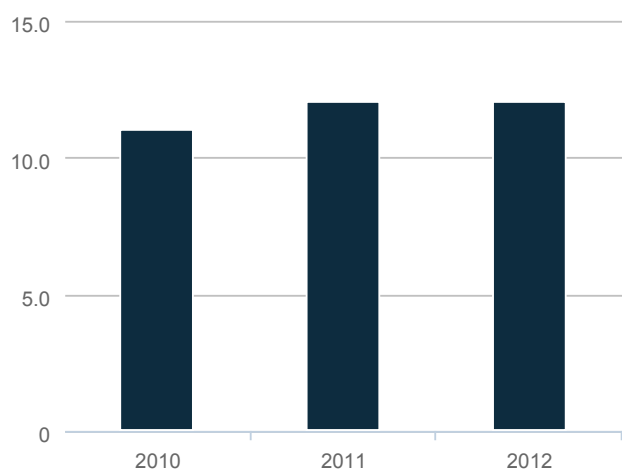
Struktura auditów wewnętrznych w latach 2010-2012

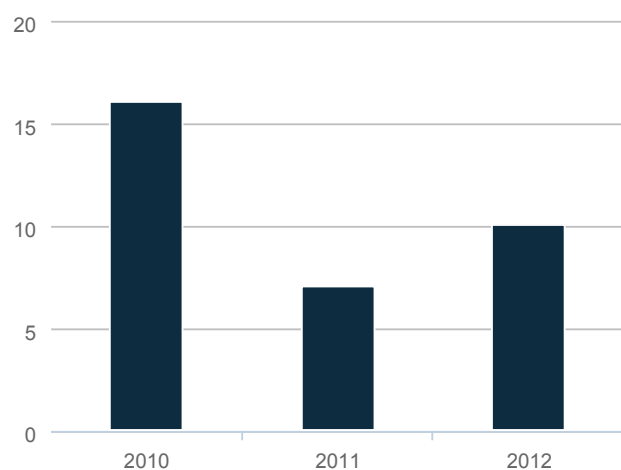
Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Audity korporacyjne w latach 2010-2012

Audity dostawców w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS.

Główne zmiany w systemach i kluczowe projekty

System Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym (ang. *Enterprise Risk Management, ERM*)

W Grupie Kapitałowej LOTOS zakończyliśmy w 2012 r. wdrażanie systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym, który ma na celu zapewnienia bezpiecznej i skutecznej realizacji celów strategicznych i operacyjnych organizacji. Stosowane zasady identyfikacji i oceny ryzyka pozwalają na odpowiednio wczesne reagowanie na występujące zagrożenia oraz ich częściowe lub całkowite ograniczenie. Dzięki opracowaniu stosownych planów postępowania, system ERM pozwala także na przygotowanie się na wypadek materializacji danego ryzyka. Działania zaprojektowane w systemie są konsekwentnie realizowane, monitorowane i doskonalone, tak by uzyskać maksymalne korzyści dla grupy kapitałowej.

Funkcjonowanie zarządzania ryzykiem jest wspierane przez Portal ERM - system informatyczny zaprojektowany zgodnie z wymaganiami Grupy Kapitałowej LOTOS i dostosowany do naszych potrzeb. Dzięki temu uzyskaliśmy narzędzie, które jest doskonalone wraz z rozwojem wewnętrznego systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym.

Szczegółowe zasady zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej LOTOS przedstawiliśmy w rozdziale Zarządzanie ryzykiem (<http://raportroczny.lotos.pl/zarzadzanie-ryzykiem>).

Zarządzanie procesami

W 2012 r. dokonaliśmy w Spółce przeglądu procesów pod kątem ich optymalizacji oraz przygotowaliśmy witrynę do ich monitorowania, która pozwoli właścicielom procesów komunikować swoje wyniki, wykorzystując jednocześnie wszelkie dostępne informacje na temat danego procesu.

Zarządzanie projektami

W 2012 r. wdrożyliśmy zasady zarządzania projektami realizowanymi w Grupie Kapitałowej LOTOS. Mają one na celu usystematyzowanie i powiązanie ze sobą różnych praktyk stosowanych dotychczas w poszczególnych segmentach. Wprowadziliśmy jednolity sposób uruchamiania, monitorowania i raportowania projektów, zapewniający ich sprawną realizację, efektywną kontrolę postępu prac i efektów, a także standaryzację metod zarządzania.

Zgodnie z wprowadzonymi uregulowaniami, w segmentach zostały wyznaczone osoby do pełnienia funkcji Kontrolera Projektów Segmentu oraz wprowadzono narzędzie usprawniające - elektroniczny rejestr wszystkich projektów realizowanych w grupie kapitałowej, pozwalający na monitorowanie ich aktualnego statusu. Rozpoczęliśmy także cykl szkoleń dotyczących zasad prowadzenia projektów i dokumentowania ich przebiegu.

System zarządzania energią (ang. *Energy Management System, EnMS*)

W 2012 r. kontynuowaliśmy proces wdrażania systemu zarządzania energią według wymagań normy ISO 50001, którego celem jest wprowadzenie jednolitego standardu postępowania w odniesieniu do działań zmierzających do podnoszenia efektywności energetycznej Grupy LOTOS poprzez:

- usystematyzowane i ustandaryzowane podejście do zarządzania energią w różnych obszarach działalności,

- identyfikację znaczących aspektów energetycznych w odniesieniu do działalności Spółki,
- dokumentowanie podejmowanych zadań cząstkowych w obszarach objętych systemem EnMS,
- identyfikację działań modernizacyjno-rozwojowych związanych z efektywnością energetyczną.

Plany rozwoju

W 2013 r. będziemy kontynuowali istniejące projekty i wdrażali nowe, włączając je do istniejącego Zintegrowanego Systemu Zarządzania. Plany dotyczą:

- doskonalenia Systemu Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym (ERM) m.in. poprzez wprowadzanie nowych funkcjonalności do systemu informatycznego wspierającego ERM,
- zakończenia prac i walidacji przyjętych rozwiązań i wypracowanych zasad postępowania w ramach wdrażanego Systemu Zarządzania Energią (EnMS) w celu wsparcia działań zmierzających do poprawy wydajności energetycznej w Spółce,
- doskonalenia zarządzania procesowego poprzez realizację projektów mających na celu optymalizowanie procesów biznesowych oraz zakończenie prac w ramach wdrażania narzędzi do monitorowania procesów, w tym przeprowadzenie wewnętrznych szkoleń i warsztatów z zasad posługiwania się nimi,
- doskonalenia zarządzania projektowego przedsięwzięciami w grupie kapitałowej, wspieranego przez informatyczne narzędzia i metody, które pozwolą na skuteczne realizowanie strategii firmy. Opierając się na najlepszych światowych wzorcach i doświadczeniach oraz przy wsparciu informatycznym, zostanie wprowadzony jednolity system umożliwiający:
  - wybór najlepszych przedsięwzięć pozwalających realizować cele strategiczne,
  - efektywną realizację tych przedsięwzięć,
  - skuteczne monitorowanie ich realizacji,
  - rzetelną ocenę osiągniętych rezultatów;
- doskonalenia i rozbudowy funkcjonującego w grupie kapitałowej Portalu Zintegrowanego Systemu Zarządzania, narzędzia służącego m.in. do dystrybucji wymagań wewnętrznych i aktów prawnych oraz do gromadzenia wymaganych informacji.

Dojrzałość organizacyjna

W raportowanym okresie w Grupie LOTOS przeprowadziliśmy ocenę dojrzałości organizacyjnej za rok 2012. Ocena dokonywana jest w cyklach rocznych przez audyt wewnętrzny Spółki. Pierwsza ocena miała miejsce w 2011 r.

Dojrzałość organizacyjna przedsiębiorstwa to osiągnięty poziom profesjonalizacji kluczowych rozwiązań organizacyjnych, procesów i podejmowanych działań, a także ich zgodności z najlepszymi praktykami w obszarze funkcjonowania organizacji i zarządzania nią, które stanowią czynnik wpływający na możliwość odnoszenia sukcesów w zakresie ochrony i budowania wartości dla interesariuszy.

W związku z przyjętym przez nas podejściem do zarządzania, zakładającym ciągłe doskonalenie, podejmujemy działania zmierzające do uzyskania obiektywnego zapewnienia dotyczącego dojrzałości przyjętych rozwiązań w zakresie:

- kontroli wewnętrznej,
- zarządzania ryzykiem,
- zgodności („compliance”),
- przeciwdziałania nadużyciom,
- ładu korporacyjnego.

Ocena poszczególnych systemów została dokonana na podstawie modelu, który opracowano specjalnie na nasze potrzeby w oparciu o najlepsze praktyki biznesowe, takie jak model GRC (*ang. Governance, Risk Management, and Compliance*) Open Compliance & Ethics Group i inne zalecenia odnoszące się do zasad ładu korporacyjnego, zawarte m.in. w „Dobrych praktykach spółek notowanych na GPW”. Model ten zakłada jednolite podejście do dokonywania przeglądu i formułowania ocen w odniesieniu do zaprojektowania poszczególnych systemów, jak i zgodności ich działania z zaprojektowanym. Pozwala to sformułować zarówno ocenę każdego z systemów, jak również dokonywać kompleksowej oceny dojrzałości organizacyjnej całej Spółki.

- W ramach **systemu kontroli wewnętrznej** ustanowiono w sposób odpowiadający wymogom dobrych praktyk najważniejsze rozwiązania organizacyjno-procesowe. Określono strukturę organizacyjną, opracowano regulamin organizacyjny, przewidziano rozdział istotnych funkcji w organizacji oraz przyjęto wymogi formalne w zakresie tworzenia regulacji wewnętrznych. W Spółce funkcjonuje system raportowania zarządczego, raportowania wyników ekonomiczno-finansowych, prowadzony jest również monitoring i ocena rozwiązań składających się na system kontroli wewnętrznej. Najważniejsze kluczowe rozwiązania organizacyjno-procesowe, składające się na ramy systemu kontroli wewnętrznej, funkcjonują w zgodności z zaprojektowanymi.
- W ramach **systemu zarządzania ryzykiem** ustanowiono wszystkie kluczowe rozwiązania ważne dla prawidłowego zaprojektowania sposobu jego funkcjonowania. Spółka opracowała i zakomunikowała Politykę zarządzania ryzykiem korporacyjnym, wyznaczyła uczestników procesu zarządzania ryzykiem, w tym właścicieli ryzyk, Koordynatora Zarządzania Ryzykiem oraz Komitet Zarządzania Ryzykiem. Powstały również szczegółowe regulacje wewnętrzne

określające sposób funkcjonowania i podejmowania działań w ramach systemu zarządzania ryzykiem. W Spółce są opracowane i rozwijane ramy funkcjonowania systemu, które stanowią ważny czynnik dla zapewnienia, aby system ten mógł spełniać cel w postaci rzeczywistego wspierania procesu zarządzania i kreowania wartości dodanej. Najważniejsze kluczowe rozwiązania organizacyjno-procesowe, składające się na ramy systemu zarządzania ryzykiem, funkcjonują w zgodności z zaprojektowanymi.

- W ramach **systemu zgodności („compliance”)** podejmowane są działania skierowane na zapewnienie zgodności realizowanych aktywności i ustanowionych regulacji wewnętrznych z przepisami prawa. Spółka dba również o zapewnienie zgodności faktycznie podejmowanych działań z wymaganiami zawartymi w regulacjach wewnętrznych. Formalnie przypisano odpowiedzialność za zapewnienie funkcjonowania organizacji w zgodzie z przepisami prawa. Najważniejsze kluczowe rozwiązania organizacyjno-procesowe, składające się na ramy systemu zgodności, funkcjonują w zgodności z zaprojektowanymi.
- W ramach **systemu przeciwdziałania nadużyciom** w 2012 r. przyjęto nowe rozwiązania. Opracowano i zakomunikowano Politykę przeciwdziałania nadużyciom oraz wyznaczono osoby odpowiedzialne i koordynujące działania w tym zakresie. Ustanowiono kanały zgłoszeń podejrzeń nadużyć wraz z rozwiązaniami organizacyjno-procesowymi. Podjęto działania mające na celu edukację i wzrost świadomości pracowników w zakresie przeciwdziałania nadużyciom i istotności funkcjonowania systemu. Ponadto ustanowiono podstawy kształtowania pożądanej kultury etycznej, dla których w 2012 r. wypracowano rozwiązania istotne dla osiągnięcia celów stawianych sobie w tym zakresie przez Spółkę, w tym przyjęto Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS, obowiązujący od stycznia 2013 r. Najważniejsze kluczowe rozwiązania organizacyjno-procesowe, składające się na ramy systemu przeciwdziałania nadużyciom, funkcjonują w zgodności z zaprojektowanymi.
- W ramach **ładu korporacyjnego** ustanowiono większość kluczowych rozwiązań zarówno dotyczących relacji między organami Spółki, jak i związanych z podejściem do zarządzania organizacją i jej zasobami, które odpowiadają formułowanym w tym zakresie standardom i stosowanym dobrym praktykom. Spółka m.in. określiła swoje podejście do zarządzania organizacją, ustanowiła rozwiązania zakładające formalne przypisywanie zadań pracownikom i kadrze kierowniczej, dokonywanie oceny ich pracy czy wynagradzania zgodnie ze szczegółowo określonymi zasadami. Powołano komórkę organizacyjną, której zadaniem jest tworzenie, wdrażanie, utrzymywanie i doskonalenie systemów zarządzania oraz prowadzenie nadzoru nad procesami i strukturami organizacyjnymi. Zdefiniowano misję, wizję i cele strategiczne Spółki. Powołano również komórkę audytu wewnętrznego, która wspiera Zarząd w procesie zarządzania organizacją, realizując zadania audytowe dotyczące istotnych obszarów działalności. Spółka jest ponadto aktywna w obszarze działań z zakresu społecznej odpowiedzialności, opracowano strategię grupy kapitałowej w tym obszarze, publikowane są cykliczne raporty dotyczące tego zagadnienia). Najważniejsze kluczowe rozwiązania organizacyjno-procesowe, składające się na ramy ładu korporacyjnego, funkcjonują w zgodności z zaprojektowanymi.

Wynik oceny dojrzałości organizacyjnej Spółki za 2012 r. wskazuje, że jesteśmy organizacją, która ukierunkowana jest na profesjonalizację działań oraz przyjmowanie rozwiązań stanowiących dobre praktyki w zakresie funkcjonowania podmiotu i zarządzania nim. Poziom zaprojektowania i zgodności funkcjonowania z zaprojektowaniem w większości systemów kształtuje się na poziomie wysokim, niemniej występują różnice w zakresie przyjęcia i stosowania dobrych praktyk w poszczególnych obszarach objętych oceną.

Kompetencje Rady Nadzorczej

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Grupy LOTOS we wszystkich dziedzinach działalności Spółki. Rada realizuje swoje zadania kolegalnie, jednak może również delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych funkcji oraz powoływać stałe bądź doraźne komitety, sprawujące nadzór nad poszczególnymi sferami działalności Spółki. Komitety na stałe powołane przez Radę Nadzorczą to: Komitet Audytu, Komitet Strategii i Rozwoju oraz Komitet Organizacji i Zarządzania.

Rada Nadzorcza powoływana jest przez Walne Zgromadzenie. Zasady działania organu określa Statut Grupy LOTOS oraz Regulamin Rady Nadzorczej. Dokumenty są publicznie dostępne w serwisie internetowym Spółki.

[Statut Grupy LOTOS → \(http://www.lotos.pl/pobierz_plik/37250/\)](http://www.lotos.pl/pobierz_plik/37250/)

[Regulamin Walnych Zgromadzeń Grupy LOTOS → \(http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35063/\)](http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35063/)

[Regulamin Rady Nadzorczej Grupy LOTOS → \(http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35062/\)](http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35062/)

Skład Rady Nadzorczej

✔ - dane podlegały weryfikacji, [pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego \(/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwci\)](#)

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami Statutu Spółki Rada Nadzorcza może liczyć od pięciu do dziewięciu członków¹ powoływanych na wspólny okres trzyletniej kadencji przez Walne Zgromadzenie bezwzględną większością głosów w głosowaniu tajnym spośród nieograniczonej liczby kandydatów. Liczbę członków Rady Nadzorczej ustala Walne Zgromadzenie. Przewodniczący Rady Nadzorczej powoływany jest przez Walne Zgromadzenie, natomiast Wiceprzewodniczący i Sekretarz wybierani są przez Radę Nadzorczą z grona pozostałych jej członków. Poszczególni członkowie Rady oraz cała Rada Nadzorcza mogą zostać odwołani w każdym czasie przed upływem kadencji.

Niezależnie od powyższego Skarb Państwa uprawniony jest do powoływania i odwoływania jednego członka Rady Nadzorczej tak długo, jak pozostaje akcjonariuszem Spółki.

Zgodnie z Kodeksem Spółek Handlowych (KSH) przy wykonywaniu swoich obowiązków członek Rady Nadzorczej powinien dołożyć staranności wynikającej z zawodowego charakteru swojej działalności. Ponadto, stosownie do zapisów Regulaminu Walnych Zgromadzeń oraz zgodnie z zasadą zawartą w dziale I pkt 6 „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW” członek Rady Nadzorczej powinien posiadać należyłą wiedzę i doświadczenie oraz być w stanie poświęcić niezbędną ilość czasu na wykonywanie swoich obowiązków.

Obecnie Rada Nadzorcza Grupy LOTOS liczy sześciu członków, w tym dwie kobiety i czterech mężczyzn.

¹ Zgodnie z decyzją Walnego Zgromadzenia Grupy LOTOS z 28 listopada 2012 r. w sprawie zmian w Statucie Spółki w odniesieniu do §11 ust. 1; do dnia zarejestrowania zmian w Statucie Spółki w KRS, tj. do 17 grudnia 2012 r. Rada Nadzorcza Grupy LOTOS mogła liczyć od sześciu do dziewięciu członków.

Od 1 do 27 stycznia 2012 r. skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS VIII kadencji przedstawiał się następująco:

Imię i nazwisko	Funkcja
Wiesław Skwarko	Przewodniczący
Rafał Wardziński	Wiceprzewodniczący
Oskar Pawłowski	Sekretarz
Leszek Starosta	Członek
Małgorzata Hirszel	Członek
Michał Rumiński	Członek

Rafał Wardziński, pełniący funkcję Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej, złożył 27 stycznia 2012 r. oświadczenie o rezygnacji z członkostwa w Radzie, co spowodowało, iż skład osobowy tego organu spadł poniżej przewidzianej wówczas Statutem minimalnej liczby sześciu osób. Skutkiem tego od 27 stycznia 2012 r. do czasu uzupełnienia składu Rada Nadzorcza nie mogła wykonywać obowiązków i uprawnień wynikających z przepisów powszechnie obowiązującego prawa oraz Statutu Spółki. Utrata bytu przez Radę Nadzorczą, jako organu Spółki, nie wpłynęła jednak na mandaty pozostałych jej członków, którzy po uzupełnieniu składu nadal pełnią swoje funkcje.

W związku z zaistniałymi okolicznościami, 29 lutego 2012 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS dokonało

zmian w składzie Rady Nadzorczej VIII kadencji, powołując do składu organu nadzorczego Agnieszkę Trzaskalską i Marcina Majeranowskiego oraz odwołując Leszka Starostę.

Od 29 lutego 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS VIII kadencji przedstawiał się następująco:

Imię i nazwisko	Funkcja
Wiesław Skwarko	Przewodniczący
Marcin Majeranowski	Wiceprzewodniczący
Oskar Pawłowski	Sekretarz
Małgorzata Hirszel	Członek
Agnieszka Trzaskalska	Członek
Michał Rumiński	Członek

Wiesław Skwarko

Przewodniczący Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

Marcin Majeranowski

Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

Oskar Pawłowski

Sekretarz Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

Małgorzata Hirszel

Członek Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

Agnieszka Trzaskalska

Członek Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

Michał Rumiński

Członek Rady Nadzorczej Grupy LOTOS

**Liczba kobiet i mężczyzn zasiadających w Radzie Nadzorczej Grupy LOTOS
w latach 2009-2012**

Rok	Okres	Ogólna liczba członków	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn
2010 r.	1.01.-11.02.	7	1	6
	11.02.-29.03.	7	1	6
	29.03.-28.06.	6	1	5
	28.06.-31.12.	8	2	6
2011 r.	1.01.-27.06.	8	2	6
	27.06.-8.11.	7	2	6
	8.11.-31.12.	6	1	5
2012 r.	1.01.-27.01.	6	1	5
	27.01.-29.02.	5	1	4
	29.02.-31.12.	6	2	4

Stałe komitety Rady Nadzorczej

Komitety na stałe powołane przez Radę Nadzorczą Grupy LOTOS, mające charakter organów pomocniczych, doradczych i opiniotwórczych, to: Komitet Audytu, Komitet Strategii i Rozwoju oraz Komitet Organizacji i Zarządzania.

W skład każdego komitetu wchodzi od trzech do pięciu osób, wybieranych przez Radę Nadzorczą spośród jej członków. Pracami komitetu kieruje przewodniczący wybierany przez Radę Nadzorczą spośród członków komitetu. Wszyscy członkowie Rady Nadzorczej mają prawo uczestniczyć w posiedzeniach poszczególnych komitetów.

- Zadaniem Komitetu Audytu jest stałe doradztwo Radzie Nadzorczej w kwestiach dotyczących właściwego wdrażania zasad sprawozdawczości budżetowej i finansowej, kontroli wewnętrznej oraz współpraca z biegłymi rewidentami Spółki.
- Zadaniem Komitetu Strategii i Rozwoju jest opiniowanie i przedstawianie Radzie Nadzorczej rekomendacji w kwestiach planowanych inwestycji, mających istotny wpływ na aktywa Spółki oraz dotyczących wieloletnich strategii Spółki.
- Zadaniem Komitetu Organizacji i Zarządzania jest przedstawianie Radzie Nadzorczej opinii i rekomendacji dotyczących struktury zarządzania, w tym kwestii rozwiązań organizacyjnych, systemu wynagrodzeń oraz doboru kadry, umożliwiających osiągnięcie strategicznych celów Spółki.

Szczegółowe kompetencje komitetów określa Regulamin Rady Nadzorczej oraz Regulaminy komitetów.

1 stycznia 2012 r. skład komitetów Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

Komitet	Imię i nazwisko	Funkcja
Komitet Audytu	Michał Rumiński	Przewodniczący
	Oskar Pawłowski	Członek
	Wiesław Skwarko	Członek
	Rafał Wardziński	Członek
Komitet Strategii i Rozwoju	Wiesław Skwarko	Przewodniczący
	Małgorzata Hirszel	Członek
	Michał Rumiński	Członek
	Leszek Starosta	Członek
	Rafał Wardziński	Członek
Komitet Organizacji i Zarządzania	Leszek Starosta	Przewodniczący
	Małgorzata Hirszel	Członek
	Oskar Pawłowski	Członek

W wyniku złożenia przez Rafała Wardzińskiego 27 stycznia 2012 r. oświadczenia o rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej, skład tego organu spadł poniżej przewidzianej Statutem minimalnej liczby sześciu osób. W wyniku tego od 27 stycznia 2012 r. Rada Nadzorcza nie mogła wykonywać obowiązków i uprawnień wynikających z przepisów prawa oraz Statutu Spółki do czasu uzupełnienia jej składu. Wspomniana zasada odnosiła się również do komitetów Rady Nadzorczej, które w zaistniałych okolicznościach nie funkcjonowały do czasu uzupełnienia składu Rady Nadzorczej Spółki.

W związku z wprowadzonymi przez Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie 29 lutego 2012 r. zmianami w Radzie Nadzorczej Grupy LOTOS VIII kadencji, Rada Nadzorcza na pierwszym posiedzeniu w nowym składzie, które odbyło się 8 marca 2012 r. powołała do składu Komitetu Audytu - Marcina Majeranowskiego, do składu Komitetu Strategii i Rozwoju - Agnieszkę Trzaskalską i Marcina Majeranowskiego oraz do składu Komitetu Organizacji i Zarządzania: Marcina Majeranowskiego, a także Agnieszkę Trzaskalską - powierzając jej funkcję przewodniczącej. Ponadto podczas wspomnianego posiedzenia Michał Rumiński złożył rezygnację z pracy w Komitecie Organizacji i Zarządzania.

Od 8 marca do 31 grudnia 2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu skład komitetów Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

Komitet	Imię i nazwisko	Funkcja
Komitet Audytu	Michał Rumiński	Przewodniczący
	Oskar Pawłowski	Członek
	Wiesław Skwarko	Członek
	Marcin Majeranowski	Członek
Komitet Strategii i Rozwoju	Wiesław Skwarko	Przewodniczący
	Małgorzata Hirszel	Członek
	Michał Rumiński	Członek
	Agnieszka Trzaskalska	Członek
	Marcin Majeranowski	Członek
Komitet Organizacji i Zarządzania	Agnieszka Trzaskalska	Przewodniczący
	Małgorzata Hirszel	Członek
	Oskar Pawłowski	Członek
	Marcin Majeranowski	Członek

Wynagradzanie Rady Nadzorczej

Ustalanie zasad wynagradzania członków Rady Nadzorczej należy do kompetencji Walnego Zgromadzenia.

Wynagrodzenia członków Rady Nadzorczej Grupy LOTOS podlegają ograniczeniom i zasadom określonym w Ustawie z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. nr 26 z 2000 r., poz. 306, z późn. zm.). Zgodnie z postanowieniami ustawy, Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie ustaliło w 2000 r. zasady wynagradzania członków Rady Nadzorczej. Zgodnie z nimi:

- członkom Rady przysługuje miesięczne wynagrodzenie w wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w IV kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego,
- wynagrodzenie przysługuje bez względu na częstotliwość zwołanych posiedzeń, jednak nie dotyczy to miesięcy, w których członek Rady nie był obecny z przyczyn nieusprawiedliwionych na żadnym z posiedzeń,
- wynagrodzenie obliczane jest proporcjonalnie do liczby dni pełnienia funkcji w przypadku, gdy powołanie lub odwołanie nastąpiło w czasie trwania miesiąca kalendarzowego,
- Spółka pokrywa koszty poniesione w związku z wykonywaniem przez członków Rady powierzonych im funkcji oraz, zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, oblicza i pobiera od wynagrodzeń zaliczki na podatek dochodowy.

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami wspomnianej ustawy, członkom Rady Nadzorczej w 2012 r. przysługiwało indywidualne wynagrodzenie miesięczne w wysokości, której podstawę ustalono na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku obowiązującego w IV kwartale 2009 r.

Wysokość wynagrodzeń członków Rady Nadzorczej w 2012 r.

Imię i nazwisko	Kwota (zł)
Wiesław Skwarko	41.454,96
Leszek Starosta	10.363,74
Małgorzata Hirszel	41.454,96
Oskar Pawłowski	41.454,96
Michał Rumiński	41.454,96
Rafał Wardziński	6.463,41
Marcin Majeranowski	31.091,22
Agnieszka Trzaskalska	31.091,22

Status niezależności

Termin „niezależni członkowie rady nadzorczej” zawarty został w odniesieniu do spółek publicznych w zbiorze „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW”. Zgodnie z zasadą nr 6 z działu III przywołanych Dobrych Praktyk przynajmniej dwóch członków rady nadzorczej powinno spełniać kryteria niezależności określone w Załączniku II do Zalecenia Komisji Europejskiej z 15 lutego 2005 r. dotyczącego roli dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej spółek giełdowych i komisji rady (nadzorczej). Ponadto nie może być uznana za spełniającą kryteria niezależności, w rozumieniu niniejszej zasady, osoba będąca pracownikiem spółki, podmiotu zależnego lub podmiotu stowarzyszonego, a także posiadająca rzeczywiste i istotne powiązanie z akcjonariuszem mającym prawo do wykonywania 5% i więcej ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu.

W związku z powyższym termin niezależnego członka rady nadzorczej oznacza osoby niepozostające w jakichkolwiek relacjach z akcjonariuszami, spółką lub jej pracownikami, co mogłyby być dla nich potencjalnym źródłem konfliktu interesu.

Grupa LOTOS nie posiada informacji dotyczących niezależności członków Rady Nadzorczej. Stosowanie przez Spółkę zasady nr 6 z działu III „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW” będzie możliwe po otrzymaniu informacji dotyczącej powołania lub uznania co najmniej dwóch członków rady nadzorczej za członków niezależnych, zgodnie z opisanymi wyżej kryteriami.

Unikanie konfliktu interesów

Zgodnie z regulacjami wynikającymi z art. 387 KSH, mającymi na celu niedopuszczenie do połączenia funkcji nadzoru i zarządzania, przede wszystkim z punktu widzenia rady nadzorczej, członek zarządu, prokurent, likwidator, kierownik oddziału lub zakładu oraz zatrudniony w spółce główny księgowy, radca prawny lub adwokat nie może być jednocześnie członkiem rady nadzorczej. Wspomniana norma stanowi o zakazie kumulowania funkcji w organie nadzoru spółki kapitałowej ze stanowiskiem członka zarządu z uwagi na założenie, że nadzorowany nie może być jednocześnie nadzorującym.

Poza czynnościami wymienionymi w przepisach prawa, zgodnie z zasadami nr 2 i 4 zawartymi w dziale III „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW” członek rady nadzorczej powinien przekazać zarządowi spółki informację na temat swoich powiązań z akcjonariuszem dysponującym akcjami reprezentującymi nie mniej niż 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu. Powyższy obowiązek dotyczy powiązań natury ekonomicznej, rodzinnej lub innej, mogących mieć wpływ na stanowisko członka rady nadzorczej w sprawie rozstrzyganej przez radę. Ponadto o zaistniałym konflikcie interesów lub możliwości jego powstania członek rady nadzorczej powinien poinformować radę nadzorczą i powstrzymać się od zabierania głosu w dyskusji oraz głosowania nad uchwałą w sprawie, w której zaistniał konflikt interesów. Wyżej opisane działania leżą w gestii członków rad nadzorczych spółek giełdowych.

Członkowie Rady Nadzorczej Grupy LOTOS dwa razy do roku na potrzeby sprawozdań finansowych składają oświadczenia, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), zawierające ujawnienia dotyczące transakcji z jednostkami powiązаныmi stosownie do uregulowań zawartych w MSR 24 Transakcje z jednostkami. Z oświadczeń członków Rady Nadzorczej Spółki złożonych za 2012 r. wynika, że żaden z nich nie miał powiązań natury ekonomicznej, rodzinnej lub innej, mogących mieć wpływ na stanowisko członka Rady Nadzorczej w sprawach rozstrzyganych przez Radę Nadzorczą, z akcjonariuszem dysponującym akcjami reprezentującymi nie mniej niż 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Grupy LOTOS.

Spółka nie posiada informacji dotyczących zaistnienia w 2012 r. ewentualnych konfliktów interesów lub możliwości ich powstania, o których członek Rady Nadzorczej w przypadku ich wystąpienia powinien poinformować Radę i w konsekwencji powstrzymać się od zabierania głosu w dyskusji lub głosowania nad uchwałą.

Niezależnie od wspomnianych regulacji członkowie Rady Nadzorczej Grupy LOTOS z chwilą powołania ich do Rady zobowiązani są do składania oświadczeń o niewykonywaniu działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności Spółki oraz, że nie są współnikami w konkurencyjnej spółce cywilnej lub spółce osobowej ani członkiem organu spółki kapitałowej czy też członkiem organu jakiegokolwiek innej konkurencyjnej osoby prawnej.

Zaangażowanie w kwestie zrównoważonego rozwoju

Ważnym ogniwem w systemie oceny wyników, szans i ryzyk w Grupie LOTOS, pozwalającym na zapewnienie transparentności podejmowanych przez Spółkę działań w kwestiach zrównoważonego rozwoju, jest Rada Nadzorcza i jej komitety.

Wychodząc naprzeciw międzynarodowym standardom w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, Rada Nadzorcza obejmuje analizą kluczowe dla działalności Grupy LOTOS obszary i zagadnienia zarówno w aspekcie dostępu do surowców naturalnych, jak i społecznego oraz środowiskowego oddziaływania firmy na otoczenie.

Na przestrzeni 2012 r. Rada Nadzorcza odbyła łącznie 8 posiedzeń, podejmując 52 uchwały, w tym 5 w trybie pisemnym, zgodnie z §12 ust. 3 Statutu Spółki.

Do głównych zagadnień, omawianych przez Radę Nadzorczą w 2012 r., odnoszących się do oceny wyników, szans i ryzyk Spółki w zakresie zrównoważonego rozwoju, należy zaliczyć:

- działalność poszukiwawczo-wydobywczą,
- realizację strategii i wyniki finansowe Grupy LOTOS i jej spółek zależnych,
- refinansowanie/finansowanie zapasów Spółki oraz zabezpieczenie dostaw ropy do rafinerii,
- zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej LOTOS,
- przygotowanie Spółki do wymogów pakietu klimatycznego,
- finansowanie przedsięwzięć społecznych,
- działalność sponsoringową Spółki.

Komitety Rady Nadzorczej, wypełniając swoje funkcje pomocnicze, doradcze i opiniotwórcze, uznając kwestie zrównoważonego rozwoju za istotne dla Spółki oraz dostrzegając znaczenie odpowiedzialnego podejścia do prowadzenia biznesu, w 2012 r. podejmowały się omówienia zagadnień dotyczących:

- realizacji strategii oraz współpracy strategicznej Spółki z innymi podmiotami,
- wyników badania oraz przeglądu sprawozdań finansowych,
- budżetu na 2013 r. oraz prognozy obsługi zadłużenia Spółki,
- zarządzania majątkiem obrotowym,
- obszaru audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem w Spółce,
- analizy ponoszonych przez Spółkę kosztów funkcjonowania wraz z planowanymi i realizowanymi inwestycjami,
- analizy wynagrodzeń oraz struktury Grupy Kapitałowej LOTOS,
- restrukturyzacji Grupy Kapitałowej LOTOS.

Działania Rady Nadzorczej podlegają ocenie dokonywanej przez Walne Zgromadzenie, do którego należy udzielanie jej członkom absolutorium z wykonania przez nich obowiązków. Podstawę decyzji Walnego Zgromadzenia o udzieleniu absolutorium stanowi przedkładana corocznie, zgodnie z Regulaminem Rady Nadzorczej oraz „Dobrymi praktykami spółek notowanych na GPW”, ocena sytuacji Spółki zawierająca m.in. zagadnienia odnoszące się do wskazanych wyżej kwestii z dziedziny zrównoważonego rozwoju.

Kompetencje Zarządu

Zarząd reprezentuje Spółkę wobec osób trzecich oraz prowadzi wszelkie sprawy korporacyjne Grupy LOTOS. Każdy z członków Zarządu ma prawo reprezentować Spółkę we wszystkich czynnościach sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa Spółki z wyłączeniem czynności zastrzeżonych postanowieniami Kodeksu Spółek Handlowych lub Statutem Spółki do kompetencji Walnego Zgromadzenia lub Rady Nadzorczej oraz spraw przekraczających zwykły zarząd przedsiębiorstwem, które wymagają uprzedniej uchwały Zarządu. Zwykłe czynności Spółki prowadzone są jednoosobowo przez Prezesa i przez poszczególnych Członków Zarządu, zgodnie z podziałem kompetencji wynikającym z funkcji operacyjnych powierzonych im w Spółce, określonym w Regulaminie organizacyjnym Grupy LOTOS.

Zarząd Grupy LOTOS działa na podstawie Statutu Grupy LOTOS oraz Regulaminu Zarządu. Dokumenty są publicznie dostępne w serwisie internetowym Spółki.

[Regulamin Zarządu Grupy LOTOS → \(http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35061/\)](http://www.lotos.pl/pobierz_plik/35061/)

Skład Zarządu

 - dane podlegały weryfikacji, pełen tekst Niezależnego Raportu Atestującego (</organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja#opinia-pwc>)

Zgodnie z postanowieniami Statutu Grupy LOTOS Zarząd może liczyć od trzech do siedmiu członków. Zarząd powoływany jest przez Radę Nadzorczą, która również określa liczbę członków Zarządu. Kadencja Zarządu jest kadencją wspólną i trwa trzy lata.

Skład Zarządu Grupy LOTOS w 2012 r. przedstawiono poniżej.

W okresie od 1 stycznia 2012 r. do końca VII kadencji:

Imię i nazwisko	Funkcja
Paweł Olechnowicz 	Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny
Mariusz Machajewski 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Ekonomiczno-Finansowych
Marek Sokołowski 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Produkcji i Rozwoju
Maciej Szozda 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Handlu

W związku z upływem VII kadencji Zarządu, Rada Nadzorcza w postępowaniu kwalifikacyjnym dokonała wyboru pięciu członków Zarządu VIII wspólnej kadencji, której bieg rozpoczął się 28 czerwca 2012 r.

W okresie od 28 czerwca do 31 grudnia 2012 r. oraz na dzień sporządzenia niniejszego raportu:

Imię i nazwisko	Funkcja
Paweł Olechnowicz 	Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny
Mariusz Machajewski 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Ekonomiczno-Finansowych
Zbigniew Paszkowicz 	Wiceprezes Zarządu ds. Poszukiwań i Wydobywania
Marek Sokołowski 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Produkcji i Rozwoju
Maciej Szozda 	Wiceprezes Zarządu, Dyrektor ds. Handlu

Paweł Olechnowicz
Prezes Zarządu Grupy LOTOS

Mariusz Machajewski
Wiceprezes Zarządu Grupy
LOTOS

Zbigniew Paszkowicz
Wiceprezes Zarządu Grupy
LOTOS

Marek Sokołowski
Wiceprezes Zarządu Grupy
LOTOS

Maciej Szozda
Wiceprezes Zarządu Grupy
LOTOS

Stanowiska zajmowane przez członków Zarządu w innych spółkach w 2012 r.

Imię i nazwisko	Funkcja w Zarządzie Grupy LOTOS	Spółka	Funkcja w spółce	Okres pełnienia funkcji
Paweł Olechnowicz	Prezes Zarządu	LOTOS Exploration and Production Norge AS	Przewodniczący Rady Dyrektorów	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Paweł Olechnowicz	Prezes Zarządu	AB LOTOS Geonafta	Przewodniczący Rady Dyrektorów	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Marek Sokołowski	Wiceprezes Zarządu	LOTOS Czechowice S.A.	Przewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Marek Sokołowski	Wiceprezes Zarządu	LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Przewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Mariusz Machajewski	Wiceprezes Zarządu	LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Mariusz Machajewski	Wiceprezes Zarządu	RCEkoenergia Sp. z o.o.	Przewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Maciej Szozda	Wiceprezes Zarządu	LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Przewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Maciej Szozda	Wiceprezes Zarządu	LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej	1.01.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
Zbigniew	Wiceprezes Zarządu *	LOTOS Petrobaltic S.A.	Przewodniczący Rady	18.01-3.10.2012 r. **

Zbigniew Paszkowicz	Wiceprezes Zarządu *	LOTOS Petrobaltic S.A.	Prezes Zarządu	3.10.-31.12.2012 r. oraz na dzień przekazania niniejszego raportu
------------------------	----------------------	------------------------	----------------	--

---

* w Zarządzie Grupy LOTOS od 28.06.2012 r.

** od 6.07.2012 r. do 3.10.2012 r. oddelegowany do czasowego pełnienia funkcji Prezesa Zarządu LOTOS Petrobaltic S.A.; 3.10.2012 r. złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej LOTOS Petrobaltic; 3.10.2012 r. został powołany do Zarządu LOTOS Petrobaltic wraz z powierzeniem funkcji Prezesa Zarządu (do dnia sporządzania niniejszego raportu).

Wynagradzanie Zarządu

Z uwagi na fakt, iż udział Skarbu Państwa przekracza 50% udziału w kapitale zakładowym Spółki (50% liczby akcji) w stosunku do Grupy LOTOS, w odniesieniu do zasad wynagradzania członków Zarządu zastosowanie ma Ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. nr 26 z 2000 r., poz. 306, z późn. zm.). Zgodnie z ustawą organem właściwym do ustalania wynagrodzenia miesięcznego prezesa Zarządu jest Walne Zgromadzenie. Natomiast określenie wysokości wynagrodzenia pozostałych członków Zarządu pozostaje w gestii Rady Nadzorczej, stosownie do postanowień Statutu Spółki.

Mając na uwadze powyższe, Rada Nadzorcza 13 listopada 2009 r. ustaliła wysokość wynagrodzenia wiceprezesów Zarządu Spółki na poziomie sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w IV kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego oraz wystąpiła z wnioskiem do Walnego Zgromadzenia w sprawie ustalenia wysokości miesięcznego wynagrodzenia prezesa Zarządu. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie, przychyłając się do wniosku Rady Nadzorczej, 17 grudnia 2009 r. określiło zasady wynagradzania prezesa Zarządu Spółki na tym samym poziomie.

Ponadto zgodnie z indywidualnymi umowami o pracę, w czasie ich obowiązywania, członkom Zarządu Spółki przysługują świadczenia dodatkowe, obejmujące koszty polisy ubezpieczenia na życie oraz ponadstandardową opiekę medyczną w niepublicznej placówce opieki zdrowotnej zarówno w kraju, jak i zagranicą dla członka Zarządu oraz jego rodziny.

Jednocześnie, zgodnie z Ustawą z dnia 3 marca 2000 r. oraz Rozporządzeniem Ministra Skarbu Państwa z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przyznawania nagrody rocznej osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2001 r. nr 22, poz. 259), członkom Zarządu może zostać przyznana nagroda roczna, której maksymalna wysokość to trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w roku poprzedzającym jej przyznanie.

Decyzję o przyznaniu nagrody rocznej prezesowi Zarządu podejmuje Walne Zgromadzenie na wniosek Rady Nadzorczej. W przypadku pozostałych członków Zarządu decyzję o przyznaniu nagrody rocznej podejmuje Rada Nadzorcza. Nagroda roczna może zostać przyznana pod warunkiem zatwierdzenia przez Walne Zgromadzenie sprawozdania finansowego w przypadku, gdy spółka:

- poprawiła wyniki finansowe,
- wzmocniła pozycję rynkową lub branżową,
- efektywnie wdrażała plany restrukturyzacji lub rozwoju,
- nie przekroczyła maksymalnego rocznego wskaźnika przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia,
- terminowo regulowała zobowiązania o charakterze publicznoprawnym.

Uprawnionym do otrzymania nagrody rocznej jest członek Zarządu, który pełnił swoją funkcję przez cały rok obrotowy i w tym okresie rażąco nie naruszył swoich obowiązków pracowniczych, nie rozwiązano z nim umowy o pracę z jego winy lub nie rozwiązano umowy o zarządzanie albo nie odwołano go ze stanowiska z przyczyn stanowiących podstawę do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami przywołanej „ustawy kominowej”, członkom Zarządu w 2012 r. przysługiwało indywidualne wynagrodzenie miesięczne w wysokości, której podstawę ustalono na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku obowiązującego w IV kwartale 2009 r.

Wysokość wynagrodzeń członków Zarządu w 2012 r.

Imię i nazwisko	Kwota (zł)
Paweł Olechnowicz	319.182,98
Marek Sokołowski	314.917,05
Mariusz Machajewski	319.259,00
Maciej Szozda	322.459,30
Zbigniew Paszkowicz	129.207,60
Łącznie	1.405.025,93

Unikanie konfliktu interesów

W celu uniknięcia konfliktu interesów Spółka stosuje się do przepisów Kodeksu spółek handlowych, postanowień Regulaminu Zarządu, a także „Dobrych praktyk spółek notowanych na GPW”.

Zgodnie z postanowieniami Regulaminu Zarządu, w związku z art. 377 KSH, w razie sprzeczności interesów Spółki z osobistymi interesami członka Zarządu oraz osobami, z którymi jest powiązany osobiście, powinien on wstrzymać się od udziału w rozstrzyganiu takich spraw. Ponadto zgodnie z „Dobrymi praktykami spółek notowanych na GPW” członek Zarządu powinien poinformować Zarząd o zaistniałym konflikcie interesów lub możliwości jego powstania oraz powstrzymać się od zabierania głosu w dyskusji i od głosowania nad uchwałą w sprawie. Zgodnie z Regulaminem Zarządu uzyskania zgody Rady Nadzorczej wymaga zajmowanie przez członków Zarządu Spółki stanowisk – funkcji w organach nadzorczych lub zarządzających innych podmiotów. Równocześnie mają zastosowanie przepisy KSH, które zabraniają członkowi Zarządu pełnić jednocześnie funkcję w Radzie Nadzorczej. Dotyczy to również innych osób podlegających bezpośrednio członkowi Zarządu.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012

W Grupie LOTOS sprawozdanie finansowe weryfikowane jest przez niezależnego biegłego rewidenta.

- ☰ Wybrane skonsolidowane dane finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS
- ☰ Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych
- ☰ Opinia niezależnego biegłego rewidenta
- ☰ Skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym
- ☰ Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów
- ☰ Dodatkowe informacje i objaśnienia
- ☰ Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Wybrane skonsolidowane dane finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS

	PLN'000	PLN'000	EUR'000	EUR'000
Grupa Kapitałowa Grupy LOTOS S.A.	za rok zakończony 31.12.2012	za rok zakończony 31.12.2011	za rok zakończony 31.12.2012	za rok zakończony 31.12.2011
Przychody ze sprzedaży	33.111.000	29.259.586	7.933.439	7.067.362
Zysk operacyjny	301.073	1.085.473	72.137	262.185
Zysk przed opodatkowaniem	361.202	551.379	86.544	133.180
Zysk netto	922.970	649.322	221.145	156.837
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	922.943	648.994	221.139	156.758
Zysk netto przypisany udziałom niekontrolującym	27	328	6	79
Całkowite dochody ogółem	1.280.238	277.628	306.747	67.058
Całkowite dochody ogółem przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	1.280.225	277.271	306.744	66.972
Całkowite dochody ogółem przypisane udziałom niekontrolującym	13	357	3	86
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1.347.080	902.359	322.762	217.956
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(838.051)	(846.943)	(200.798)	(204.571)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	(883.278)	(35.582)	(211.635)	(8.594)
Przepływy pieniężne netto razem	(374.249)	19.834	(89.671)	4.791
Podstawowy zysk netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	7,11	5,00	1,70	1,21
Rozwodniony zysk netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	7,11	5,00	1,70	1,21

	PLN'000	PLN'000	EUR'000	EUR'000
	stan na 31.12.2012	stan na 31.12.2011	stan na 31.12.2012	stan na 31.12.2011
Aktywa razem	20.056.379	20.423.220	4.905.919	4.623.986
Kapitały własne przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	9.061.740	7.781.436	2.216.560	1.761.781
Udziały niekontrolujące	699	947	171	214
Kapitały własne razem	9.062.439	7.782.383	2.216.731	1.761.996

W celu przeliczenia pozycji wykazanych w tabeli "Wybrane dane finansowe" na EUR zastosowano następujące kursy wymiany:

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej przeliczono stosując średni kurs NBP obowiązujący w dniu kończącym okres sprawozdawczy:

na dzień 31.12.2012	na dzień 31.12.2011
1 EUR = 4,0882 PLN	1 EUR = 4,4168 PLN

Pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych przeliczono stosując kurs stanowiący średnią arytmetyczną średnich kursów NBP ustalonych na ostatni dzień każdego miesiąca kalendarzowego okresu sprawozdawczego:

za rok zakończony 31.12.2012	za rok zakończony 31.12.2011
EUR = 4,1736 PLN	EUR = 4,1401 PLN

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

Opinia niezależnego biegłego rewidenta

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Rady Nadzorczej Spółki Grupa LOTOS S.A.

1. Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS („Grupy”), w której jednostką dominującą jest Grupa LOTOS S.A. („Spółka”) z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku, obejmującego skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2012 roku, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych, skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku oraz dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

2. Za rzetelność i jasność załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz za prawidłowość dokumentacji konsolidacyjnej odpowiada Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do zapewnienia, aby załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności Grupy spełniały wymagania przewidziane w ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. nr 152 z 2009 roku poz. 1223, z późn. zm. – „ustawa o rachunkowości”). Naszym zadaniem było zbadanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz wyrażenie, na podstawie badania, opinii o tym czy jest ono we wszystkich istotnych aspektach zgodne z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia ono, we wszystkich istotnych aspektach, sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy Grupy.

3. Badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:

- rozdziału 7 ustawy o rachunkowości,
- krajowych standardów rewizji finansowej, wydanych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w Polsce,

w taki sposób, aby uzyskać racjonalną pewność, czy sprawozdanie to nie zawiera istotnych nieprawidłowości. W szczególności, badanie obejmowało sprawdzenie – w dużej mierze metodą wyrwykową – dokumentacji, z której wynikają kwoty i informacje zawarte w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Badanie obejmowało również ocenę poprawności przyjętych i stosowanych przez Grupę zasad rachunkowości i znaczących szacunków dokonanych przez Zarząd Spółki, jak i ogólnej prezentacji załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Uważamy, że przeprowadzone przez nas badanie dostarczyło nam wystarczających podstaw do wyrażenia opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość.

4. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za poprzedni rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2011 roku było przedmiotem naszego badania i z dniem 17 kwietnia 2012 roku wydaliśmy opinię z uzupełniającym objaśnieniem o tym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym dotyczącym wskazanej przez Zarząd Spółki niepewności co do realizacji aktywów ujętych w związku z nakładami poniesionymi na zakup udziałów oraz eksploatację złoża YME.

5. Naszym zdaniem załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe, we wszystkich istotnych aspektach:

- przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje istotne dla oceny wyniku finansowego działalności gospodarczej za okres od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku, jak też sytuacji majątkowej i finansowej badanej Grupy na dzień 31 grudnia 2012 roku;
- sporządzone zostało zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE;
- jest zgodne z wpływającymi na formę i treść sprawozdania finansowego przepisami prawa regulującymi przygotowanie sprawozdań finansowych.

6. Jak przedstawiono w nocie 13 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/13.-rzeczowe-aktywa-trwale>) dodatkowych informacji i objaśnień do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, Grupa dokonała w trakcie 2012 roku odpisu z tytułu utraty wartości aktywów związanych z projektem projekt zagospodarowania złoża YME, w kwocie 928 milionów złotych (wpływ na wynik finansowy netto po uwzględnieniu podatku odroczonego wyniósł 286 milionów złotych). Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa oszacowała wartość odzyskiwalną projektu YME w oparciu o przewidywane ceny sprzedaży netto tego projektu i na tej podstawie nie dokonała dalszych odpisów aktywów wykazanych w łącznej kwocie 589 milionów złotych w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. W wyniku dokonanych wcześniej odpisów aktualizujących poniesione nakłady inwestycyjne na złożo YME oraz poniesionych strat podatkowych, saldo aktywa z tytułu podatku odroczonego na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosi 1077 milionów złotych. Nie zgłaszając zastrzeżeń do prawidłowości i rzetelności załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zwracamy uwagę na wskazane przez Zarząd Spółki we wspomnianej nodzie niepewności co do wysokości realizacji aktywów ujętych w związku z projektem YME związane z faktem, że prognozy i plany Spółki uzależnione są od szeregu przyszłych zdarzeń, w szczególności od szacunków wartości rynkowej zasobów węglowodorów na złożu YME oraz efektów ogłoszonego w dniu 12 marca 2013 roku końcowego porozumienia pomiędzy operatorem złoża a właścicielem platformy wydobywczej, o którym mowa w nocie 38 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/38.-istotne-zdarzenia-nastepujace-po-dniu-konczacym-okres-sprawozdawczy>) o istotnych zdarzeniach po dniu bilansowym dodatkowych informacji i objaśnień do załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7. Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu Spółki na temat działalności Grupy w okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2012 roku oraz zasad sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje pochodzące z załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego są z nim zgodne. Informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności uwzględniają odpowiednie postanowienia rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. nr 33, poz. 259, z późn. zm. - „rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”).

w imieniu
Ernst & Young Audit sp. z o.o.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130
Kluczowy Biegły Rewident

Marcin Zieliński
biegły rewident nr 10402

Warszawa, dnia 19 marca 2013 roku

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok 2012

(w tysiącach złotych)	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Przychody ze sprzedaży	9.1	33.111.000	29.259.586
Koszt własny sprzedaży	9.4	(30.327.507)	(26.572.381)
Zysk na sprzedaży		2.783.493	2.687.205
Koszty sprzedaży	9.4	(1.054.839)	(1.000.366)
Koszty ogólnego zarządu	9.4	(463.804)	(432.269)
Pozostałe przychody operacyjne	9.2	47.562	41.715
Pozostałe koszty operacyjne	9.6	(1.090.052)	(337.874)
Efekt rozliczenia stopniowego przejęcia kontroli (GK AB LOTOS Geonafta)	2	57.747	126.383
Utrata kontroli nad jednostką zależną	2	20.966	679
Zysk operacyjny		301.073	1.085.473
Przychody finansowe	9.3	302.008	22.272
Koszty finansowe	9.7	(241.879)	(559.262)
Udział w inwestycjach w jednostkach stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności	16	-	2.896
Zysk przed opodatkowaniem		361.202	551.379
Podatek dochodowy od osób prawnych	10.1	561.768	97.943
Zysk netto		922.970	649.322
Inne całkowite dochody			
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		(39.076)	57.835
Zabezpieczenia przepływów pieniężnych	24	472.197	(516.892)

Podatek dochodowy od innych całkowitych dochodów	10.1	(75.853)	87.363
Inne całkowite dochody (netto)		357.268	(371.694)
Całkowite dochody ogółem		1.280.238	277.628
Zysk netto przypisany:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej	11	922.943	648.994
Udziałom niekontrolującym	27	27	328
		922.970	649.322
Całkowite dochody ogółem przypisane:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej		1.280.225	277.271
Udziałom niekontrolującym	27	13	357
		1.280.238	277.628
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję (w złotych)			
Średnia ważona liczba akcji w tysiącach sztuk	11	129.873	129.873
- podstawowy	11	7,11	5,00
- rozwodniony	11	7,11	5,00

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej za rok 2012

(w tysiącach złotych)	Nota	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
AKTYWA				
Aktywa trwałe				
Rzeczowe aktywa trwałe	13	9.685.850	10.523.550	10.387.482
Wartość firmy	14	46.688	46.688	46.688
Pozostałe aktywa niematerialne	15	544.468	475.580	94.825
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności	16	-	-	93.064
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	10.3	1.121.314	400.128	159.901
Pochodne instrumenty finansowe	29	-	12.098	19.408
Pozostałe aktywa długoterminowe	18	107.232	124.193	70.682
Aktywa trwałe razem		11.505.552	11.582.237	10.872.050
Aktywa obrotowe				
Zapasy	19	5.965.705	5.855.840	4.506.791
- w tym zapasy obowiązkowe	19.2	4.353.207	4.427.752	2.980.241
Należności z tytułu dostaw i usług	18	1.640.360	2.075.562	1.740.890
Należności z tytułu podatku dochodowego		90.566	132.876	47.492
Pochodne instrumenty finansowe	29	121.334	37.202	49.962
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	18	462.101	246.699	119.667
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	268.333	383.680	382.601
Aktywa obrotowe razem		8.548.399	8.731.859	6.847.403

Aktywa przeznaczone do sprzedaży	17	2.428	109.124	7.911
Aktywa razem		20.056.379	20.423.220	17.727.364
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA				
Kapitały własne				
Kapitał podstawowy	22	129.873	129.873	129.873
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	23	1.311.348	1.311.348	1.311.348
Kapitał rezerwowý z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	24	(36.801)	(419.281)	(739)
Zyski zatrzymane	25	7.623.418	6.700.396	6.046.056
Różnice kursowe z przeliczenia	26	33.902	59.100	12.281
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		9.061.740	7.781.436	7.498.819
Udziały niekontrolujące	27	699	947	14.658
Kapitały własne razem		9.062.439	7.782.383	7.513.477
Zobowiązania długoterminowe				
Kredyty, pożyczki oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28	4.462.098	5.161.474	4.475.012
Pochodne instrumenty finansowe	29	88.325	127.364	80.107
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	10.3	322.169	105.226	123.143
Świadczenia pracownicze	30	129.862	115.914	95.370
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	31	412.260	337.561	289.561
Zobowiązania długoterminowe razem		5.414.714	5.847.539	5.063.193
Zobowiązania krótkoterminowe				
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28	2.094.602	2.427.155	1.978.707
Pochodne instrumenty finansowe	29	91.000	140.414	199.700
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31	2.178.760	2.821.742	1.832.545
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		5.752	7.420	15.188
Świadczenia pracownicze	30	110.930	94.737	103.673
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	31	1.098.182	1.261.432	1.020.708
Zobowiązania krótkoterminowe razem		5.570.026	6.750.068	5.150.501

Zobowiązania krótkoterminowe razem		9.979.220	6.752.900	9.190.921
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży	17	-	40.398	173
Zobowiązania razem		10.993.940	12.640.837	10.213.887
Kapitał własny i zobowiązania razem		20.056.379	20.423.220	17.727.364

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

LOTOS Zintegrowany Raport Roczny 2012 / Dane finansowe / Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012 / Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok 2012

(w tysiącach złotych)	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk netto		922.970	649.322
Korekty:		488.352	435.042
Podatek dochodowy	10.1	(561.768)	(97.943)
Udziały w zyskach jednostek stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności	16	-	(2.896)
Amortyzacja	21	666.590	608.608
(Zyski)/Straty z tytułu różnic kursowych		(131.686)	284.656
Odsetki i dywidendy		197.801	145.912
(Zyski)/Straty z tytułu działalności inwestycyjnej		981.752	182.728
Rozliczenie i wycena instrumentów finansowych		(117.772)	130.430
Zmniejszenie/(Zwiększenie) stanu należności z tytułu dostaw i usług	21	449.852	(372.659)
(Zwiększenie) stanu pozostałych aktywów	21	(201.167)	(138.173)
(Zwiększenie) stanu zapasów	21	(108.783)	(1.352.908)
(Zmniejszenie)/Zwiększenie stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług	21	(644.199)	983.674
(Zmniejszenie)/Zwiększenie stanu pozostałych zobowiązań i rezerw	21	(72.409)	48.923
Zwiększenie stanu świadczeń pracowniczych		30.141	11.608
Inne korekty		-	3.082
Podatek dochodowy zapłacony		(64.242)	(182.005)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		1.347.080	902.359

Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

Dywidendy otrzymane		567	514
Odsetki otrzymane		9.316	3.135
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		27.727	13.676
Sprzedaż długoterminowych aktywów finansowych		550	680
Splata udzielonych pożyczek		1.536	308
Utrata kontroli nad jednostką zależną po odjęciu zbytych środków pieniężnych		78.000	1.104
Inne wpływy z tytułu aktywów finansowych		-	971
Inne wpływy inwestycyjne		138	-
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	21	(757.925)	(677.995)
Zakup długoterminowych aktywów finansowych		(13.017)	(16.256)
Udzielone pożyczki		-	(1.805)
Nabycie jednostki zależnej po odjęciu przejętych środków pieniężnych	2	(129.132)	(108.879)
Lokaty zarezerwowane na remont postojowy		(45.721)	(38.106)
Depozyty zabezpieczające		586	(8.639)
Środki przekazane na fundusz likwidacji kopalń	31.1	(1.886)	(1.898)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		(8.790)	(13.749)
Inne wydatki inwestycyjne		-	(4)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(838.051)	(846.943)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek		542.530	876.876
Emisja obligacji		362.367	572.712
Przepływy środków pieniężnych wynikające ze zmian w udziale w jednostkach zależnych nie skutkujące utratą kontroli		(182)	(9.726)
Inne wpływy finansowe		-	2.216
Wydatki z tytułu spłaty kredytów i pożyczek		(1.171.040)	(597.082)
Wykup obligacji		(364.000)	(628.000)
Zapłacone odsetki		(205.132)	(137.075)
Błędności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		(15.231)	(8.529)

Finansowi zobowiązani z tytułu umów leasingu finansowego		(10.234)	(0.002)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		(32.534)	(106.912)
Inne wydatki finansowe		(53)	(59)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(883.278)	(35.582)
Przepływy pieniężne netto razem		(374.249)	19.834
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		(27.958)	23.485
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	21	(402.207)	43.319
Środki pieniężne na początek okresu	21	161.552	118.233
Środki pieniężne na koniec okresu	21	(240.655)	161.552

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

LOTOS Zintegrowany Raport Roczny 2012 / Dane finansowe / Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012 /
 Skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym

Skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym

Skonsolidowane sprawozdanie zmian w kapitale własnym za rok 2012

(w tysiącach złotych)	Nota	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	Kapitał rezerwowý z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	Zyski zatrzymane	Różnice kursowe z przeliczenia	Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitały własne razem
1 stycznia 2012		129.873	1.311.348	(419.281)	6.700.396	59.100	7.781.436	947	7.782.383
Zysk netto	-	-	-	-	922.943	-	922.943	27	922.970
Inne całkowite dochody (netto)	-	-	-	382.480	-	(25.198)	357.282	(14)	357.268
Całkowite dochody ogółem	-	-	-	382.480	922.943	(25.198)	1.280.225	13	1.280.238
Wykup akcji od udziałowców niekontrolujących	2	-	-	-	79	-	79	(261)	(182)
31 grudnia 2012		129.873	1.311.348	(36.801)	7.623.418	33.902	9.061.740	699	9.062.439
1 stycznia 2011		129.873	1.311.348	(739)	6.046.056	12.281	7.498.819	14.658	7.513.477
Zysk netto	-	-	-	-	648.994	-	648.994	328	649.322
Inne całkowite dochody (netto)	-	-	-	(418.542)	-	46.819	(371.723)	29	(371.694)
Całkowite dochody ogółem	-	-	-	(418.542)	648.994	46.819	277.271	357	277.628
Zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy	-	-	-	-	1.080	-	1.080	(214)	866
Wykup akcji od udziałowców niekontrolujących	-	-	-	-	4.266	-	4.266	(13.854)	(9.588)
31 grudnia 2011		129.873	1.311.348	(419.281)	6.700.396	59.100	7.781.436	947	7.782.383

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

Dodatkowe informacje i objaśnienia

1. Informacje ogólne
2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany
3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych
4. Nowe standardy i interpretacje
5. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach
6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych, zmiana zasad rachunkowości oraz korekty błędów
7. Zasady rachunkowości
8. Segmenty działalności
9. Przychody i koszty
10. Podatek dochodowy
11. Zysk netto przypadający na jedną akcję
12. Dywidendy
13. Rzeczowe aktywa trwałe
14. Wartość firmy
15. Pozostałe aktywa niematerialne
16. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności
17. Aktywa przeznaczone do sprzedaży
18. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa
19. Zapasy
20. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty
21. Informacja o strukturze środków pieniężnych do sprawozdania z przepływów pieniężnych
22. Kapitał podstawowy
23. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji
24. Kapitał rezerwowi z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych
25. Zyski zatrzymane
26. Różnice kursowe z przeliczenia
27. Udziały niekontrolujące
28. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego
29. Pochodne instrumenty finansowe
30. Świadczenia pracownicze
31. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy
32. Instrumenty finansowe
33. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym
34. Zarządzanie kapitałem
35. Uprawnienia do emisji dwutlenku węgla (CO₂)
36. Zobowiązania i aktywa warunkowe
37. Informacje o podmiotach powiązanych
38. Istotne zdarzenia następujące po dniu kończącym okres sprawozdawczy
39. Zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Grupa LOTOS Spółka Akcyjna („Grupa LOTOS S.A.”, „Spółka”, „Jednostka Dominująca”) została utworzona 18 września 1991 roku. Siedziba Spółki mieści się w Polsce pod adresem: 80 - 718 Gdańsk, ul. Elbląska 135.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. („Grupa Kapitałowa LOTOS” „Grupa Kapitałowa”, „Grupa”) jest wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej oraz ich sprzedaż hurtowa i detaliczna. Grupa prowadzi również działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Według klasyfikacji Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, Grupa LOTOS S.A. zakwalifikowana jest do sektora paliwowego.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany

Na dzień 31 grudnia 2012 roku w skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodziły: Grupa LOTOS S.A. jako jednostka dominująca oraz 34 jednostki o profilu produkcyjnym i usługowym, w tym:

- 14 spółek zależnych od Grupy LOTOS S.A.
- 20 spółek pośrednio zależnych od Grupy LOTOS S.A.

Ponadto, Grupa posiada udziały w spółce współzależnej.

Poniżej przedstawiono informacje na temat siedziby i przedmiotu działalności ww. jednostek objętych konsolidacją, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich kapitale podstawowym oraz wskazanie stosowanej przez Grupę metody konsolidacji:

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Metoda konsolidacji	Procentowy udział Grupy w kapitale podstawowym	
				31.12.2012	31.12.2011
Podmiot dominujący					
Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Spółki bezpośrednio zależne					
LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Oil S.A.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Asphalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi	pełna	100,00%	100,00%

LOTOS Lab Sp. z o.o.	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Parafiny Sp. z o.o.	Jasło	Produkcja i sprzedaż mas parafinowych	pełna	- (1)	100,00%
LOTOS Tank Sp. z o.o.	Gdańsk	Handel paliwem lotniczym do dnia 16 października 2011 roku oraz od dnia 1 stycznia 2013 roku, usługi logistyczne	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Czechowice S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Czechowice S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Jasło S.A.	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	pełna	99,96% (2)	99,95%
LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o.	Jasło	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	pełna	100,00%	100,00%
Spółki pośrednio zależne					
RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	pełna	100,00%	100,00%
LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	pełna	100,00%	100,00%
Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Magazynowanie i transport ropy naftowej oraz inne usługi w obszarze transportu morskiego oraz zarządzanie posiadanymi aktywami finansowymi	pełna	99,96 % (3)	99,95 %
Technical Ship Management Sp. z o.o. (4)	Gdańsk	Z dniem 1 października 2012 roku spółka rozpoczęła prowadzenie działalności usługowej wspomagającej transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków.	pełna	99,96 % (3, 4)	100,00%
Miliana Shipmanagement Ltd.	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	pełna	99,96% (3)	99,95 %
Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoia arube	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	pełna	99,96% (3)	99,95 %

kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.)

Bazalt Navigation Co. Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Granit Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Kambr Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
St. Barbara Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Petro Icarus Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Petro Aphrodite Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
LOTOS Exploration and Production Norge AS	Stavanger Norwegia	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na norweskim szelfie kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Aphrodite Offshore Services N.V.	Antyle Holenderskie, Curaçao	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej od dnia 17 października 2011 roku	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95 %
Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
UAB Genciu Nafta	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	pełna	99,96% ⁽³⁾	99,95%
UAB Manifoldas	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	pełna	99,96% ^(3, 5)	49,98%
Baltic Gas Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie rozpoczęła działalności operacyjnej	nie objęte konsolidacją ⁽⁶⁾	99,96% ^(3, 6)	-
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k.	Gdańsk	Spółka nie rozpoczęła działalności operacyjnej	nie objęte konsolidacją ⁽⁷⁾	99,96% ^(3,7)	-
Spółki wyceniane metodą proporcjonalną					
UAB Minijos Nafta	Gargždai, Litwa	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	proporcjonalna	49,98% ⁽³⁾	49,98%

⁽¹⁾ W dniu 10 stycznia 2012 roku nastąpiła sprzedaż 100% udziałów spółki LOTOS Parafiny Sp. z o.o. na rzecz podmiotu zewnętrznego tj. na rzecz spółki Krokus Chem Sp. z o.o.

⁽²⁾ Korzystając z przysługującego prawa poboru, w dniu 15 grudnia 2011 roku Grupa LOTOS S.A. złożyła zapisy na akcje nowej emisji serii C spółki LOTOS

Petrobaltic S.A. Grupa LOTOS S.A. w podwyższonym kapitale zakładowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A. objęła 279.996 sztuk akcji o łącznej wartości 53.980 tys. zł. W dniu 2 lutego 2012 roku dokonano rejestracji podwyższenia kapitału zakładowego w spółce LOTOS Petrobaltic S.A.

Ponadto, Grupa LOTOS S.A. kontynuowała proces wykupu akcji od udziałowców niekontrolujących w procesie dobrowolnego wykupu akcji, który został zakończony pod koniec marca 2012 roku. W okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do zakończenia procesu dobrowolnego wykupu akcji Grupa LOTOS S.A. nabyła 26 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 3 tys. zł stanowiących 0,0003% kapitału podstawowego.

Wobec pozostałych akcji będących w posiadaniu udziałowców niekontrolujących, z wyłączeniem akcji należących do Skarbu Państwa Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki LOTOS Petrobaltic S.A. w dniu 8 maja 2012 roku podjęło uchwałę w sprawie przymusowego wykupu akcji przez akcjonariusza większościowego, tj. Grupę LOTOS S.A.

W ramach przymusowego wykupu akcji do dnia 31 grudnia 2012 roku Grupa LOTOS S.A. nabyła 1.421 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 179 tys. zł stanowiących 0,0146% kapitału podstawowego, z czego 218 sztuk akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. o łącznej wartości 28 tys. zł stanowiących 0,0022% kapitału podstawowego zostało wpisanych do księgi akcyjnej.

Zgodnie z MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”, wyżej opisane transakcje nabycia akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach procesu dobrowolnego i przymusowego wykupu akcji od udziałowców niekontrolujących zostały rozliczone jako transakcje kapitałowe, w wyniku których do zysków zatrzymanych przypisanych Jednostce Dominującej odniesiona została kwota 79 tys. zł oraz zmniejszyła się wartość udziałów niekontrolujących o 261 tys. zł.

W wyniku przeprowadzonych transakcji nabycia akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach procesu dobrowolnego i przymusowego wykupu akcji od udziałowców niekontrolujących oraz podwyższenia kapitału zakładowego w spółce LOTOS Petrobaltic S.A. Grupa LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2012 roku posiadała 99,96% w kapitale podstawowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A., w tym 9.935.069 sztuk akcji, wpisanych do księgi akcyjnej stanowiących 99,95% w kapitale podstawowym spółki LOTOS Petrobaltic S.A.

⁽³⁾ Zmiany kapitałowe opisane w punkcie ⁽²⁾ miały wpływ na pośredni udział procentowy Grupy w kapitale podstawowym spółek GK LOTOS Petrobaltic S.A. oraz spółki współzależnej UAB Minijos Nafta.

⁽⁴⁾ W dniu 31 lipca 2012 roku Grupa LOTOS S.A. sprzedała 100% udziałów spółki LOTOS Ekoenergia Sp. z o.o. na rzecz Miliana Shipholding Company Ltd. Z dniem 17 października 2012 roku została zarejestrowana zmiana nazwy spółki z: LOTOS Ekoenergia Sp. z o.o. na: Technical Ship Management Sp. z o.o.

⁽⁵⁾ W dniu 28 listopada 2012 roku nastąpiło nabycie przez spółkę AB LOTOS Geonafta, 50% udziałów spółki UAB Manifoldas. Po przeprowadzonej transakcji spółka AB LOTOS Geonafta posiada 100% udziałów w spółce UAB Manifoldas.

⁽⁶⁾ W dniu 12 listopada 2012 roku pomiędzy spółką LOTOS Petrobaltic S.A. a Kancelarią Prawną Domański i Wspólnicy sp.k. została zawarta umowa nabycia udziałów, na mocy której spółka LOTOS Petrobaltic S.A. nabyła 100% udziałów spółki Baltic Gas Sp. z o.o. Podmiot wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniu finansowym tej jednostki na dzień 31 grudnia 2012 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”.

⁽⁷⁾ W dniu 12 listopada 2012 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. nabyła od Kancelarii Prawnej Domański i Wspólnicy sp.k. wszystkie prawa i obowiązki w spółce Baltic Gas Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. i tym samym stała się jedynym komandytariuszem tej Spółki. Komplementariuszem spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. jest Baltic Gas Sp. z o.o. Podmiot wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniu finansowym tej jednostki na dzień 31 grudnia 2012 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”.

Sprzedaż udziałów spółki LOTOS Parafiny Sp. z o.o. na rzecz podmiotu zewnętrznego

W dniu 10 stycznia 2012 roku nastąpiła sprzedaż 100% udziałów spółki LOTOS Parafiny Sp. z o.o. na rzecz podmiotu zewnętrznego tj. na rzecz spółki Krokus Chem Sp. z o.o. Dodatkowym elementem transakcji było zawarcie w dniu 29 listopada 2011 roku siedmioletniej umowy na dostawy gaczy parafinowych przez Grupę LOTOS S.A. na rzecz LOTOS Parafiny Sp. z o.o. Umowa została zawarta na czas określony od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2018 roku. Jej szacunkowa wartość wynosi 780 mln zł netto.

Efekt utraty kontroli nad jednostką zależną został zaprezentowany w pozycji *Utrata kontroli nad jednostką zależną* w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2012 w kwocie 20.966 tys. zł. W skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok 2012 wpływy pieniężne netto w kwocie 78.000 tys. zł z tytułu opisanej powyżej transakcji zostały zaprezentowane w pozycji *Utrata kontroli nad jednostką zależną po odjęciu zbytych środków pieniężnych*. Na dzień 31 grudnia 2011 roku aktywa oraz zobowiązania spółki LOTOS Parafiny Sp. z o.o. były prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w ramach aktywów jednostek powiązanych przeznaczonych do sprzedaży oraz zobowiązań z nimi związanych. Spółka LOTOS Parafiny Sp. z o.o. wchodziła w skład segmentu produkcji i handlu.

Nabycie udziałów spółki UAB Manifoldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta

W dniu 27 września 2012 roku spółka AB LOTOS Geonafta podpisała umowę zakupu 50% udziałów w spółce UAB Manifoldas od osoby fizycznej. Po uzyskaniu zgody litewskiego urzędu antymonopolowego oraz spełnieniu pozostałych warunków umowy, w dniu 28 listopada 2012 roku nastąpiło nabycie przez spółkę AB LOTOS Geonafta dającego kontrolę pakietu 50% udziałów spółki UAB Manifoldas.

Na cenę nabycia wymienionych wyżej 50% udziałów spółki UAB Manifoldas składała się kwota bazowej ceny nabycia w wysokości 101.773 tys. zł, powiększona o kwotę różnicy pomiędzy należnościami a zobowiązaniami spółki UAB Manifoldas w wysokości 7.899 tys. zł.

Po przeprowadzonej transakcji, na dzień 31 grudnia 2012 roku, spółka AB LOTOS Geonafta wchodząca w skład grupy kapitałowej LOTOS Petrobaltic S.A. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) posiadała 100% udziałów w spółce UAB Manifoldas.

Spółka AB LOTOS Geonafta posiada swoją grupę kapitałową (GK AB LOTOS Geonafta). Na dzień 31 grudnia 2012 roku spółka ta objęła konsolidacją następujące podmioty:

- UAB Manifoldas (AB LOTOS Geonafta posiada 100% udziałów w spółce, konsolidacja metodą pełną),
- UAB Genciu Nafta (AB LOTOS Geonafta posiada 100% udziałów w spółce, konsolidacja metodą pełną),
- UAB Minijos Nafta (AB LOTOS Geonafta posiada 50% udziałów w spółce, konsolidacja metodą proporcjonalną).

W związku z faktem, iż przed dniem 28 listopada 2012 roku, spółka AB LOTOS Geonafta posiadała 50% udziałów spółki UAB Manifoldas, opisana wyżej transakcja przejęcia, w rozumieniu przepisów standardu MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”, rozliczana jest jako połączenie jednostek realizowane etapami. W połączeniu jednostek realizowanym etapami, jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień połączenia i ujmuje powstały zysk lub stratę z tego tytułu w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa przeprowadziła początkowe księgowe rozliczenie połączenia jednostek dokonanego w dniu 28 listopada 2012 roku („dzień nabycia”, „dzień przejęcia”, „dzień połączenia”) w następujący sposób:

(w tysiącach złotych)	28 listopada 2012 roku
Przekazana zapłata według wartości godziwej na dzień nabycia 50% udziałów jednostki przejmowanej (A)	109.672
Wartość godziwa 50% udziałów jednostki przejmowanej, należących uprzednio do jednostki przejmującej, ustalona na dzień połączenia jednostek (B)	109.672
Razem (A+B)	219.344
Udział w kapitale własnym jednostki przejmowanej	100%
Aktywa i zobowiązania przejętej jednostki:	
Aktywa obrotowe, w tym:	45.095
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	13.713
Należności z tytułu dostaw i usług	29.612
Aktywa trwałe, w tym:	213.184
Rzeczowe aktywa trwałe	35.121

Możliwe do zidentyfikowania aktywa niematerialne	177.725
Nabyte aktywa razem	258.279
Zobowiązania długoterminowe, w tym:	30.414
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	26.659
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	3.755
Zobowiązania krótkoterminowe	8.521
Przejęte zobowiązania razem	38.935
Nabyte aktywa netto (C)	219.344
Wartość udziału w nabytych aktywach netto	219.344
Wartość firmy / Zysk z okazynego nabycia (C-A-B)	-

(A) Reprezentuje wartość godziwą zapłaty za 50% udziałów spółki UAB Manifoldas nabytych w dniu 28 listopada 2012 roku.

(B) Reprezentuje wartość godziwą uprzednio posiadanych przez AB LOTOS Geonafta (przed dniem 28 listopada 2012 roku) 50% udziałów konsolidowanych aktywów netto spółki UAB Manifoldas.

(C) Reprezentuje wartość godziwą możliwych do zidentyfikowania aktywów netto spółki UAB Manifoldas na dzień przejęcia.

Do przedstawionego wyżej, początkowego rozliczenia księgowego transakcji nabycia kontroli nad spółką UAB Manifoldas, Grupa przyjęła wstępne wartości godziwe zidentyfikowanych nabytych aktywów oraz przejętych zobowiązań, które mogą różnić się od wartości godziwych, jakie będą zastosowane do ostatecznego rozliczenia transakcji. Zgodnie z przepisami standardu MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”, ostateczne rozliczenie transakcji połączenia należy przeprowadzić w ciągu roku od dnia przejęcia.

Grupa ujęła możliwe do zidentyfikowania aktywa niematerialne reprezentujące przyznane spółce UAB Manifoldas koncesje, z których wynika prawo do eksploatacji złóż ropy naftowej na terenie Republiki Litwy. Wartość tych koncesji w kwocie 177.725 tys. zł (tj. 149.311 tys. LTL według średniego kursu NBP na dzień połączenia) ustalona została z uwzględnieniem efektu podatkowego w kwocie 26.659 tys. zł (tj. 22.397 tys. LTL według średniego kursu NBP na dzień 28 listopada 2012 roku) obliczonego według 15 % stawki podatkowej obowiązującej na terenie Republiki Litwy.

Wzrost wartości 50% udziałów w kapitale spółki UAB Manifoldas, należących do spółki AB LOTOS Geonafta przed dniem 28 listopada 2012 roku, w wysokości 57.747 tys. zł (tj. 48.515 tys. LTL według średniego kursu NBP na dzień nabycia, 28 listopada 2012 roku), wynikający z ich przeszacowania do wartości godziwej na dzień połączenia został zaprezentowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2012 w pozycji *Efekt rozliczenia stopniowego przejęcia kontroli (GK AB LOTOS Geonafta)*.

Kwoty przychodów ze sprzedaży i straty netto spółki UAB Manifoldas od dnia połączenia do dnia 31 grudnia 2012 roku, wynoszą odpowiednio 4.074 tys. zł oraz (1.632) tys. zł (tj. równowartość odpowiednio 3.370 tys. LTL oraz 1.350 tys. LTL według średniego kursu NBP za okres od dnia nabycia do 31 grudnia 2012 roku) i zostały uwzględnione w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2012.

Gdyby okres konsolidacji metodą pełną dla przejętej w dniu 28 listopada 2012 roku spółki UAB Manifoldas, rozpoczął się 1

stycznia 2012 roku, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy za rok 2012 obejmowałoby przychody łączne tej jednostki (jako spółki zależnej) w kwocie 73.375 tys. zł oraz jej zysk netto w kwocie 33.091 tys. zł (*tj. 60.706 tys. LTL oraz 27.377 tys. LTL według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*).

W dniu 28 listopada 2012 roku spółka AB LOTOS Geonafta uregulowała w całości zobowiązania z tytułu nabycia 50% udziałów w UAB Manifoldas w kwocie 109.672 tys. zł (*tj. 92.138 tys. LTL według średniego kursu NBP na dzień 28 listopada 2012 roku*).

Po odjęciu nabytych w ramach transakcji połączenia jednostek, środków pieniężnych spółki przejmowanej w wysokości 6.820 tys. zł. (*tj. 5.760 tys. LTL według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*), wartość nabycia spółki UAB Manifoldas wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok 2012 wyniosła 104.405 tys. zł (*tj. 86.378 tys. LTL według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*).

Opisana powyżej transakcja związana jest z realizacją strategii Grupy w zakresie rozwoju segmentu wydobywczego. Spółka AB LOTOS Geonafta została objęta przez Grupę kontrolą w dniu 3 lutego 2011 roku poprzez objęcie udziałów w spółce UAB Meditus, co zostało opisane w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011. W dniu 3 lutego 2012 roku Grupa uregulowała całość pozostałego na dzień 31 grudnia 2011 roku zobowiązania z tytułu nabycia UAB Meditus, w związku z czym w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok 2012 wykazano z tego tytułu wydatek w wysokości 24.727 tys. zł (*tj. 20.457 tys. LTL według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*).

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”, „sprawozdanie finansowe”) zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2012 roku. Biorąc pod uwagę toczący się w Unii Europejskiej proces wprowadzania standardów MSSF oraz prowadzoną przez Grupę działalność, w zakresie stosowanych przez Grupę zasad rachunkowości nie ma różnicy między standardami MSSF, które weszły w życie, a standardami MSSF zatwierdzonymi przez Unię Europejską dla roku 2012.

Następujące zmiany do istniejących standardów, które zostały przyjęte przez Unię Europejską obowiązujące w roku 2012:

- Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji: transfer aktywów finansowych” (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2011 roku lub później).

Grupa dokonała weryfikacji powyższych zmian i oceniła, iż nie mają one istotnego wpływu na zasady (polityki) rachunkowości zastosowane do sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski. Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w tysiącach polskich złotych, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

4. Nowe standardy i interpretacje

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE”):

- MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później – w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później),
- MSSF 11 „Wspólne przedsięwzięcia” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później – w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później),
- MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później – w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później),
- MSSF 13 „Wycena według wartości godziwej” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później),
- MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe” (wersja z 2011 roku) (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później – w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później),
- MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” (wersja z 2011 roku) (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później – w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później),
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych: Prezentacja pozycji pozostałych całkowitych dochodów” (ma zastosowanie od 1 lipca 2012 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji: kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych” (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku lub później),
- Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później),
- KIMSF 20 „Koszty usuwania nadkładu w fazie produkcyjnej w kopalni odkrywkowej” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2013 roku lub później),
- Zmiany do MSR 12 „Podatek dochodowy: Realizacja podatkowa aktywów” (ma zastosowanie od 1 stycznia 2012 roku lub później - w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2013 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 1 „Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy: znacząca hiperinflacja i usunięcie stałych dat dla stosujących MSSF po raz pierwszy” (ma zastosowanie od 1 lipca 2011 roku lub później- w UE mający zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2013 roku lub później),
- Zmiany do MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja: kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań

finansowych” (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2014 roku lub później),

- Zmiany do MSSF 1 „Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy: Pożyczki rządowe” (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku lub później).

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które nie zostały przyjęte przez Unię Europejską są następujące:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”: Klasyfikacja i Wycena (ma zastosowanie od 1 stycznia 2015 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF (opublikowane w maju 2012 roku), (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku),
- Zmiany do MSSF 10, MSSF 11 i MSSF 12 „Przepisy przejściowe” (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 10, MSSF 12 oraz MSR 27 „Jednostki inwestycyjne” (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2014 roku lub później).

Faza pierwsza standardu MSSF 9 „Instrumenty Finansowe”: Klasyfikacja i Wycena (mająca zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2015 roku lub później), do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie została zatwierdzona przez Unię Europejską. W kolejnych fazach Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości zajmie się rachunkowością zabezpieczeń i utratą wartości. Zastosowanie pierwszej fazy MSSF 9 będzie miało wpływ na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych Grupy. Grupa dokona oceny tego wpływu w powiązaniu z innymi fazami, gdy zostaną one opublikowane, w celu zaprezentowania spójnego obrazu.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego ze standardów, interpretacji lub zmian, które nie weszły dotychczas w życie. Zarząd Spółki jest w trakcie analizy i oceny ich wpływu na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości oraz przyszłe sprawozdania finansowe Grupy.

Zmiany w MSR 19 „Świadczenia pracownicze”, w ocenie Zarządu Spółki, pozostają bez istotnego wpływu na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości i w efekcie bez istotnego wpływu na przyszłe sprawozdania finansowe Grupy sporządzane za okresy rozpoczynające się 1 stycznia 2013 roku i późniejsze.

Grupa od 1 stycznia 2014 roku zamierza zastosować pakiet standardów: MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 11 „Wspólne przedsięwzięcia”, MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach”, MSSF 13 „Wycena według wartości godziwej”, MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”. Należy oczekiwać zmiany w zakresie stosowanej przez Grupę metody konsolidacji proporcjonalnej dla jednostki UAB Minijos Nafta, współkontrolowanej przez spółkę AB LOTOS Geonafta, na metodę praw własności dla sprawozdań sporządzanych za okresy rozpoczynające się po 31 grudnia 2013 roku.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

5. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga przyjęcia pewnych założeń oraz dokonania szacunków i osądów, które wpływają na wielkości wykazane w sprawozdaniu finansowym.

Założenia i szacunki są oparte na najlepszej wiedzy kierownictwa na temat bieżących i przyszłych zdarzeń oraz działań, jednak rzeczywiste wyniki mogą się różnić od przewidywanych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiana szacunków księgowych jest rozpoznawana w okresie, w którym zostały one zmienione, jeśli dotyczy to wyłącznie tego okresu, lub w okresie bieżącym i przyszłym, jeśli zmiany dotyczą zarówno okresu bieżącego jak i przyszłego. Przyjęte istotne założenia przy dokonywaniu szacunków przedstawione zostały w odpowiednich notach do sprawozdania.

Przyjmując założenia, dokonując szacunków i osądów zarząd Spółki (Zarząd) może kierować się własnym doświadczeniem i wiedzą a także opiniami, analizami i rekomendacjami niezależnych ekspertów.

W procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości wobec zagadnień podanych poniżej, istotne znaczenie, oprócz szacunków, miał profesjonalny osąd kierownictwa.

Świadczenia pracownicze

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych. Założenia dotyczące wyceny zobowiązań szerzej opisano w [Nocie 30.4 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/30.-swiadczenia-pracownicze#30-4\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Stawki amortyzacyjne

Wysokość stawek amortyzacyjnych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego oraz aktywów niematerialnych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ich ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Podstawą do naliczania amortyzacji naturalnej składników majątku morskich i lądowych kopalń ropy są oceniane przez Grupę, weryfikowane i aktualizowane wielkości zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P zasoby pewne oraz zasoby prawdopodobne) oraz prognozy wydobywania dla poszczególnych złóż ropy naftowej sporządzane na podstawie danych geologicznych, w oparciu o próbną eksploatację, późniejszy przebieg produkcji i w oparciu o harmonogram planowanych prac przyjętych w strategii długoterminowej.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek wycenia się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy wyborze właściwych dla tych celów metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem.

Założenia dotyczące wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych opisano w [Nocie 7.23 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/7.-zasady-rachunkowosci#7-23\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione. Zarząd Jednostki Dominującej weryfikuje przyjęte szacunki dotyczące prawdopodobieństwa odzyskania aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w oparciu o zmiany czynników branych pod uwagę przy ich dokonywaniu, nowe informacje oraz doświadczenia z przeszłości.

Założenia dotyczące wyceny składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego opisano w [Nocie 10.3 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-3\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Utrata wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych

Każdorazowo na dzień kończący okres sprawozdawczy, zgodnie z postanowieniami standardu MSR 36 Utrata wartości aktywów, przeprowadza się analizę pod kątem przesłanek, które mogłyby wskazywać na ewentualną utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników aktywów. Przesłanki mogą pochodzić z zewnątrz i dotyczyć na przykład zmiennych rynkowych (w tym: zmiany cen, notowań kursów walut, notowań giełdowych, stóp procentowych, innych zmiennych związanych z bieżącymi trendami gospodarczymi), jak również wynikać z planów, działań i zdarzeń mających miejsce w Grupie, związanych na przykład z decyzjami o zmianie, zaniechaniu, ograniczaniu, czy rozwoju działalności, a także zmianie technologii, działaniach efektywnościowych i inwestycyjnych.

Stwierdzenie utraty wartości wymaga oszacowania wartości odzyskiwalnej składników aktywów lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Do istotnych założeń uwzględnianych przy szacunkach tej wartości należą takie zmienne jak: stopy dyskontowe, stopy wzrostu, wskaźniki cenowe.

Informacje dotyczące utraty wartości składników rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych opisano w Notach [13 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/13.-rzeczowe-aktywa-trwale\)](#) i [15 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/15.-pozostale-aktywa-niematerialne\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Po przeprowadzeniu analiz przepływów pieniężnych dla poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne i wykonaniu stosownych testów na utratę wartości dla wybranych aktywów, które tego wymagały (w tym między innymi: zakładu produkcji materiałów hydroizolacyjnych w Jaśle oraz wartości firmy w LOTOS Paliwa Sp. z o.o, a także aktywów związanych z eksploatacją złoża YME oraz złóż Girkaliai, Kretinga i Nausodis). Grupa dokonała niezbędnych korekt wartości aktywów i zaprezentowała ich efekt w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na koszty likwidacji zakładu górniczego i rekultywację terenu

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa dokonuje analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji kopalni ropy naftowej oraz nakładów do poniesienia na przyszłą rekultywację terenu. W wyniku tych analiz Grupa koryguje wartość utworzonej w poprzednich latach rezerwy na rekultywację, urealnając jej poziom do wysokości szacowanych przyszłych, niezbędnych do poniesienia kosztów. Na wzrost rezerwy wpływ ma również szacunek zmiany wartości pieniądza w czasie.

6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych, zmiana zasad rachunkowości oraz korekty błędów

Przy sporządzeniu niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, Grupa zastosowała takie same zasady rachunkowości i metody wyliczeń, jak przy sporządzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

Grupa dokonała zmian prezentacyjnych w układzie pozycji sprawozdawczych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z przepływów pieniężnych oraz sprawozdaniu zmian w kapitale własnym i w konsekwencji także w zakresie wybranych not objaśniających. Zmiany obejmowały wyodrębnienie wybranych pozycji sprawozdawczych bądź połączenie tytułów w pozycje zbiorcze, a także doprecyzowanie lub rozszerzenie ujawnień dla wybranych zagadnień prezentowanych w sprawozdaniu finansowym za rok 2012. Ponadto dokonano dostosowania nazewnictwa pozycji sprawozdawczych do obowiązujących, aktualnie stosowanych w standardach MSSF. Zmiany te miały na celu zwiększenie użyteczności sprawozdania finansowego dla potrzeb odbiorców informacji w nim zawartych, przy zachowaniu zgodności z obowiązującymi regulacjami MSSF, bez wpływu na sposób wyceny pozycji sprawozdawczych, jak również bez istotnego wpływu na zakres danych objętych sprawozdaniem finansowym za rok 2012 w stosunku do danych objętych sprawozdaniem finansowym za rok 2011. Zgodnie z wymogami standardu MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych, Grupa dokonała stosownych przekształceń danych porównywalnych na dzień 31 grudnia i 1 stycznia 2011 roku oraz ich prezentacji w sprawozdaniu finansowym za rok 2012.

Ponadto Grupa na dzień 31 grudnia 2012 roku, po dokonaniu przeglądu zapisów MSR 12 „Podatek dochodowy” (par. 40), rozwiązała zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego od różnic kursowych z przeliczenia jednostek zagranicznych w kwocie 13.863 tys. zł.

7. Zasady rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem instrumentów finansowych, które są wyceniane według wartości godziwej. Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych sporządzane jest metodą pośrednią.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

7.1 Podstawa konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na podstawie sprawozdania finansowego Jednostki Dominującej oraz sprawozdań finansowych jednostek przez nią kontrolowanych, współkontrolowanych a także jednostek stowarzyszonych, sporządzonych na dzień 31 grudnia 2012 roku.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami powiązаныmi, w tym istotne niezrealizowane zyski wynikające z transakcji między nimi, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Spółki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od momentu objęcia kontroli przez Grupę, natomiast przestają być konsolidowane w momencie utraty nad nimi kontroli. Sprawowanie kontroli przez Spółkę ma miejsce wtedy, gdy posiada ona bezpośrednio lub pośrednio (poprzez swoje jednostki zależne) więcej niż połowę liczby głosów w danej jednostce, chyba że możliwe jest udowodnienie, iż taka własność nie stanowi o sprawowaniu kontroli. Sprawowanie kontroli ma miejsce również wtedy, gdy Spółka nie posiada większości głosów w danej jednostce, jednakże decyduje o jej polityce finansowej i operacyjnej.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Spółka posiadała udziały w jednostce współzależnej, konsolidowanej metodą proporcjonalną.

7.2 Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej otrzymanych lub należnych wpływów z tytułu transakcji sprzedaży produktów, towarów lub usług dostarczonych odbiorcom w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty, podatek VAT i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa). Sprzedaż towarów i produktów ujmowana jest w momencie ich dostarczenia, kiedy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności towarów i produktów zostały przekazane nabywcy.

7.3 Odsetki

Przychody z tytułu odsetek są rozpoznawane w momencie ich naliczenia (przy zastosowaniu efektywnej stopy

procentowej), jeżeli ich otrzymanie nie jest wątpliwe.

7.4 Podatki

7.4.1 Podatek dochodowy

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek bieżący (CIT) oraz podatek odroczony. Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) netto z powodu występowania tzw. różnic przejściowych między przychodami w ujęciu księgowym i podatkowym tj. przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w innym okresie niż bieżący okres sprawozdawczy oraz tzw. różnic trwałych wynikających z faktu, iż część kosztów i przychodów, ujętych księgowo nigdy nie będzie uwzględniona w rozliczeniu podatkowym. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego jest tworzone metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień kończący okres sprawozdawczy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego ujmowane jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych aktywów podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu podatku odroczonego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego jest weryfikowana na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do jego częściowego lub całkowitego zrealizowania.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów lub zobowiązań zostanie zrealizowany, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień kończący okres sprawozdawczy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień kończący okres sprawozdawczy. Wpływ podatku odroczonego dotyczący pozycji ujmowanych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym poprzez inne całkowite dochody.

Aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości po skompensowaniu dla poszczególnych jednostek objętych konsolidacją przez Spółkę.

7.4.2 Podatek od towarów i usług, podatek akcyzowy i opłata paliwowa

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych (wtedy jest on ujmowany odpowiednio, jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej) oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej.

Kwota netto podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako część należności lub zobowiązań.

7.5 Transakcje w walucie obcej

Wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym po przeliczeniu ich na walutę prezentacji (złoty polski) odpowiednio po kursie:

- faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji - w przypadku sprzedaży lub kupna walut,
- średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski („NBP”) z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa powyżej, a także w przypadku pozostałych operacji.

Kursem dla faktur zakupu jest średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wystawienia faktury, a dla faktur sprzedaży – średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym datę sprzedaży.

Wszelkie zyski lub straty kursowe powstałe z tytułu przeliczenia są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, z wyjątkiem różnic kursowych traktowanych jako część kosztów finansowania zewnętrznego kapitalizowanych w wartości rzeczowych aktywów trwałych (różnice kursowe od odsetek i prowizji). Pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia początkowej transakcji. Pozycje niepieniężne wyceniane według wartości godziwej w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia ustalenia takiej wartości godziwej.

Spółka osobno ustala wynik z tytułu różnic kursowych dla różnic zrealizowanych i niezrealizowanych, prezentując ostatecznie wynik na łącznych różnicach kursowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako zyski lub straty:

- w działalności operacyjnej: w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących rozliczenia należności i zobowiązań z tytułu

dostaw i usług,

- w działalności finansowej: w odniesieniu między innymi do pozycji kredytów i pożyczek, zobowiązań inwestycyjnych, środków pieniężnych i ich ekwiwalentów.

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną na dzień kończący okres sprawozdawczy inwestycji krótkoterminowych (np. udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek, środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych) oraz należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do kosztów lub przychodów działalności finansowej i operacyjnej.

Sprawozdania finansowe jednostek zagranicznych przeliczane są na walutę prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego w następujący sposób:

- odpowiednie pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej po średnim kursie, ustalonym przez NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy („średni kurs NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy”),
- odpowiednie pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na każdy dzień kończący miesiąc okresu sprawozdawczego („średni kurs NBP za okres sprawozdawczy”).

Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane jako odrębne pozycje w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach, z uwzględnieniem efektu podatkowego.

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto w jednostkę działającą za granicą ujmują się w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach, a w momencie zbycia inwestycji w skonsolidowanym wyniku finansowym, w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w wyniku finansowym.

Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań tej jednostki i podlegają przeliczeniu na walutę prezentacji sprawozdania finansowego przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu kończącym okres sprawozdawczy.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:

Kurs średni NBP na dzień	31 grudnia 2012 roku ⁽¹⁾	31 grudnia 2011 roku ⁽²⁾
USD	3,0996	3,4174
EUR	4,0882	4,4168
NOK	0,5552	0,5676
LTL	1,1840	1,2792

⁽¹⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2012 roku.

⁽²⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2011 roku.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów:

Kurs średni NBP za okres sprawozdawczy	zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku	zakończony dnia 31 grudnia 2011 roku
---	---	---

USD	3,2312	2,9679
NOK	0,5594	0,5315
LTL	1,2087	1,1991

7.6 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe, z wyjątkiem gruntów, są wyceniane według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty wyceniane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. W przypadku prawa wieczystego użytkowania gruntu przez cenę nabycia rozumie się cenę nabycia tego prawa od osoby trzeciej.

Grupa aktywuje otrzymane bezpłatnie prawo wieczystego użytkowania gruntów w wartości godziwej w księgach rachunkowych.

Wartość początkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po wprowadzeniu składnika rzeczowych aktywów trwałych do użytkowania, jak koszty napraw, przeglądów, opłaty eksploatacyjne, wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

Rzeczowe aktywa trwałe (w tym ich komponenty), z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych zaliczanych do infrastruktury wydobywczej ropy naftowej, są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich ekonomicznej użyteczności, który kształtuje się następująco:

Budynki i budowle	1 rok – 80 lat
Urządzenia techniczne i maszyny	1 rok – 25 lat
Środki transportu i pozostałe	1 rok – 15 lat

Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisywaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje amortyzacji według zaktualizowanej stawki.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięta ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danej pozycji) są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

Wartość końcowa, okres użytkowania oraz metoda amortyzacji składników aktywów poddawane są corocznej weryfikacji i w razie konieczności korygowane z efektem od początku następnego roku obrotowego.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w pozycji rzeczowe aktywa trwałe ujęto aktywo odpowiadające wartości rezerwy na likwidację zakładu górniczego. Aktywo zostało utworzone zgodnie z przepisami MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż „ koszt/wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu/usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałego przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu”. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji morskich kopalń ropy wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”. Ten sam standard (par. 63) nakłada na stosujących MSSF obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanego aktywa mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wpływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- wzrost wynikający z upływu czasu – skracania się okresu do momentu likwidacji powodującego rozliczenie stopy dyskontowej.

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy są wyceniane w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem (w tym kosztów finansowych) pomniejszonych o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy nie są amortyzowane do momentu osiągnięcia przydatności do użytkowania.

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy (w tym także z tytułu montażu) są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia.

Koszty finansowe aktywowane w pozycji rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy obejmują koszty zgodnie z zasadami opisanymi w [Nocie 7.22](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Koszty poszukiwania złóż ropy naftowej i gazu ziemnego są aktywowane jako rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy do czasu określenia zasobności danego złoża oraz ekonomicznej opłacalności jego eksploatacji. W momencie potwierdzenia istnienia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, nakłady poniesione na poszukiwanie złóż są przenoszone do rzeczowych aktywów trwałych i amortyzowane. W przypadku, gdy wiercenia poszukiwawcze nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących wartość rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania odkrytych złóż.

7.7 Wartość firmy

Jednostka przejmująca ujmuje wartość firmy jednostki przejmowanej na dzień przejścia i wycenia ją w kwocie nadwyżki stanowiącej różnicę między: (A) kwotą przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień przejścia z uwzględnieniem wartości wszelkich udziałów nie dających kontroli w jednostce przejmowanej powiększoną o (B) wartość godziwą na dzień przejścia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej (w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami), a (C) kwotą aktywów netto jednostki przejmowanej ustaloną na dzień przejścia z uwzględnieniem wszystkich możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych w wartościach godziwych na dzień transakcji.

Wartość firmy = (C) - (A) - (B)

W połączeniu jednostek realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej

udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały z tego tytułu zysk lub stratę w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego ze zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część ośrodka wypracowującego środki pieniężne i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności, wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości księgowej. W takich okolicznościach wartość firmy odnosząca się do zbytej działalności powinna być wyceniana na podstawie względnej wartości zbytej działalności, proporcjonalnie do udziału w zatrzymanej części ośrodka wypracowującego środki pieniężne.

7.8 Pozostałe aktywa niematerialne

Aktywa niematerialne są rozpoznawane, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości spowodują one wpływ do Grupy korzyści ekonomicznych, które mogą być bezpośrednio powiązane z tymi aktywami. Początkowe ujęcie aktywów niematerialnych następuje według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, jeśli są nabyte w ramach oddzielnej transakcji. Aktywa niematerialne nabyte w ramach transakcji przejęcia jednostki gospodarczej są ujmowane według wartości godziwej na dzień przejęcia. Po ujęciu początkowym aktywów niematerialnych, są one wyceniane z uwzględnieniem umorzenia i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Grupa aktywuje i wykazuje, jako składnik aktywów niematerialnych, opłaty za koncesje na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wynagrodzenia z tytułu zawartych umów o ustanowienie użytkowania górniczego w celu poszukiwania i rozpoznawania tych złóż. Uzyskanie koncesji oraz ustanowienie użytkowania górniczego jest niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia prac poszukiwawczych.

Aktywa niematerialne są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich ekonomicznej użyteczności. Przewidywany okres ekonomicznej użyteczności posiadanych przez Grupę aktywów niematerialnych wynosi od 2 do 33 lat.

Wartości koncesji nabytych w ramach stopniowego przejęcia kontroli nad spółkami GK AB LOTOS Geonafta amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża ropy naftowej. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje odpisów amortyzacyjnych według zaktualizowanej stawki.

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych.

Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane lecz ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

7.9 Inwestycje w podmioty stowarzyszone

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych są ujmowane metodą praw własności. Są to jednostki, na które Jednostka Dominująca bezpośrednio lub poprzez swoje spółki zależne wywiera znaczący wpływ i które nie są ani jej jednostkami zależnymi, ani wspólnymi przedsięwzięciami. Sprawozdania finansowe jednostek stowarzyszonych są podstawą określenia wartości udziałów posiadanych przez Jednostkę Dominującą metodą praw własności.

Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia skorygowanej o późniejsze zmiany udziału Jednostki Dominującej w aktywach netto tych jednostek, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Sprawozdanie z całkowitych dochodów odzwierciedla udział w wynikach działalności jednostek stowarzyszonych. W przypadku zmiany ujętej bezpośrednio w kapitale własnym jednostek stowarzyszonych, Jednostka Dominująca ujmuje swój udział w każdej zmianie i ujawnia go, jeśli jest to właściwe, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym.

7.10 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych

Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych ujmuje się zgodnie z zasadami (polityką) rachunkowości Grupy jako aktywa z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych zanim możliwe jest udowodnienie technicznej wykonalności wydobywania tych zasobów z potencjalnych złóż, jak również zanim możliwe jest stwierdzenie komercyjnej zasadności ich wydobywania. Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych obejmuje poszukiwanie ropy naftowej, gazu ziemnego oraz analogicznych nieodnawialnych zasobów, po tym, gdy jednostka uzyskała prawo prowadzenia poszukiwań na określonym obszarze, jak też trwa ustalanie technicznej wykonalności i komercyjnej zasadności wydobywania tych zasobów mineralnych. Grupa klasyfikuje aktywa z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych jako rzeczowe aktywa trwałe lub aktywa niematerialne w zależności od rodzaju nabytych aktywów i stosuje tę zasadę klasyfikacji w sposób ciągły. Grupa zaprzestaje klasyfikacji aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych jako takich, gdy wykazana zostanie techniczna wykonalność i komercyjna zasadność wydobywania zasobów mineralnych.

Grupa stosuje przepisy standardu MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” do prezentacji i ujawniania odpisów aktualizujących dotyczących aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych. Grupa dokonuje ich oceny zgodnie z postanowieniami standardu MSR 36 „Utrata wartości aktywów”. Odpisy aktualizujące obciążają wynik finansowy okresu sprawozdawczego.

Grupa rozważa potrzebę dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych biorąc pod uwagę wystąpienie dla danego obszaru poszukiwań między innymi następujących okoliczności:

- okres, w ciągu którego jednostka miała prawo do prowadzenia poszukiwań zakończył się w bieżącym roku obrotowym lub zakończy się w najbliższej przyszłości, a jego przedłużenia nie przewiduje się,
- Grupa nie przewiduje poniesienia znaczących nakładów na dalsze poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych,
- poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych nie doprowadziły do odkrycia znaczących z gospodarczego punktu widzenia zasobów minerałów i jednostka postanowiła zaniechać dalszych poszukiwań,
- dostępne dane wskazują, iż mimo kontynuowania prac rozwojowych, wartość bilansowa aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów nie zostanie w pełni odzyskana, nawet jeśli pomyślnie zakończą się prace rozwojowe lub nastąpi ich sprzedaż.

7.11 Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści

oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem przedmiotu leasingu na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe rodzaje leasingu są traktowane przez Grupę jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingodawca

Aktywa oddane w leasing finansowy są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, pomniejszanej o kapitałową część opłat leasingowych dotyczących danego roku obrotowego, skalkulowanych w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu dla nierozliczonej części inwestycji leasingowej netto.

Przychody finansowe z tytułu odsetek z leasingu finansowego są ujmowane w odpowiednich okresach sprawozdawczych przy uwzględnieniu stałej stopy zwrotu dla wartości netto inwestycji, należnej z tytułu leasingu.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego są traktowane jak aktywa Grupy i wyceniane w wartości godziwej ustalonej na moment ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych. Powstające z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego*. Płatności leasingowe są podzielone na część odsetkową oraz część kapitałową tak, by stopa odsetek od pozostającego do rozliczenia zobowiązania była wielkością stałą. Koszty finansowe są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w sprawozdanie z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

7.12 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregośkolwiek ze składników aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada:

- wartości godziwej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany, pomniejszonej o koszty sprzedaży lub
- wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany,

zależnie od tego, która z nich jest wyższa.

Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, w większości niezależnie od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa danego składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej.

Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej (przy

zastosowaniu stopy dyskontowej i przed uwzględnieniem skutków opodatkowania), która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości składników majątkowych używanych w działalności ujmują się w tych kategoriach kosztów, które odpowiadają funkcji składnika aktywów, w przypadku którego stwierdzono utratę wartości.

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów powinien zostać zmniejszony, czy odwrócony w całości. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa ponownie szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów a poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odpowiedniemu odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów ujmują się niezwłocznie jako przychód w sprawozdaniu z całkowitych dochodów. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

7.13 Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione w celu doprowadzenia składników zapasów do ich aktualnego miejsca i stanu ujmowane są w następujący sposób:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- produkty gotowe i produkty w toku – według kosztu bezpośrednich materiałów i robocizny oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji, ustalonej przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to możliwa do uzyskania na dzień kończący okres sprawozdawczy cena sprzedaży bez podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, pomniejszona o rabaty, opusty i tym podobne oraz koszty związane z przystosowaniem składnika do sprzedaży i dokonaniem tej sprzedaży.

Wycena rozchodu zapasów dokonywana jest metodą średniej ważonej.

Grupa wykazuje zapasy obowiązkowe jako aktywa krótkoterminowe ze względu na ich rotację w krótkim okresie. Dodatkowe informacje dotyczące charakterystyki zapasów obowiązkowych zostały przedstawione w [Nocie 19.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/19.-zapasy#19-2\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

7.14 Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości inwestycyjne wyceniane są według ceny nabycia pomniejszonej o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Do nieruchomości inwestycyjnych obejmujących inwestycje w grunty, prawo wieczystego użytkowania gruntów oraz budynki i budowle zalicza się takie nieruchomości, których Grupa nie użytkuje na własne potrzeby, ale które przyniosą

7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe

Należności z tytułu dostaw i usług, których termin zapadalności wynosi zazwyczaj od 7 do 60 dni, są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, z uwzględnieniem odpisu na wątpliwe należności. Odpis na należności oszacowywany jest wtedy, gdy ściągnięcie pełnej kwoty należności przestało być prawdopodobne. Należności nieściągalne są odpisywane w ciężar sprawozdania z całkowitych dochodów w momencie stwierdzenia ich nieściągalności.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Grupa dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych i wykazuje w pozostałych aktywach niefinansowych.

7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe przechowywane do terminu zapadalności wyceniane są według wartości nominalnej.

Wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych pozycja Środki pieniężne i ich ekwiwalenty składa się z gotówki w kasie, kredytów w rachunku bieżącym oraz lokat bankowych o terminie zapadalności nie dłuższym niż 3 miesiące, które nie zostały potraktowane jako działalność lokacyjna.

7.17 Aktywa przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji.

Aktywa trwałe zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży oraz grupy do zbycia wycenia się po z spośród dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

7.18 Kapitały własne

Kapitały własne ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z podziałem na ich rodzaje i według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich podmiotów konsolidowanych.

Kapitał podstawowy Grupy Kapitałowej LOTOS stanowi kapitał Jednostki Dominującej i jest wykazywany według wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze Statutem Spółki oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.19 Dywidendy

Należne dywidendy zalicza się do przychodów finansowych na dzień powzięcia przez właściwy organ jednostki wypłacającej dywidendę uchwały o podziale zysku, chyba że w uchwale określono inny dzień prawa do dywidendy.

7.20 Kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki.

Po początkowym ujęciu kredyty, pożyczki i papiery dłużne są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki oraz dyskonta, premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania. Zyski i straty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu z tytułu utraty wartości.

7.21 Świadczenia pracownicze

7.21.1 Odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe

Zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania pracownicy Grupy mają prawo do nagród jubileuszowych oraz odpraw emerytalnych i rentowych. Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. Odprawy emerytalne i rentowe są wypłacane jednorazowo, w momencie przejścia na emeryturę lub rentę. Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych zależy od stażu pracy oraz średniego wynagrodzenia pracownika. Grupa tworzy zobowiązania na przyszłe zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych w celu przyporządkowania kosztów do okresów, których dotyczą. Według MSR 19 „Świadczenia pracownicze” nagrody jubileuszowe są innymi długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, natomiast odprawy emerytalne i rentowe są programami określonych świadczeń po okresie zatrudnienia. Wartość bieżąca tych zobowiązań na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy jest obliczona przez niezależnego aktuarusza. Naliczone zobowiązania są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Informacje demograficzne oraz informacje o rotacji zatrudnienia oparte są o dane historyczne. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w zysku lub stracie.

Ponadto, spółki z Grupy tworzą zobowiązania na przysługujące pracownikom i uprawnionym osobom świadczenia w ramach funkcjonującego Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Pracownikom jednostek wchodzących w skład Grupy przysługuje prawo do urlopów na warunkach określonych w przepisach Kodeksu Pracy. Grupa uznaje koszt urlopów pracowniczych na bazie memoriałowej, stosując metodę zobowiązań. Rezerwa z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych ustalana jest w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników, a stanem jaki wynikałby z wykorzystania proporcjonalnego do upływu czasu.

7.21.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne

Zgodnie z polską praktyką gospodarczą akcjonariusze/udziałowcy jednostek mogą dokonać podziału zysku na cele pracownicze w formie zasilania funduszu socjalnego oraz na inne fundusze specjalne. W sprawozdaniu finansowym ta część podziału zysku jest zaliczana do kosztów działalności okresu, którego dotyczy podział zysku.

7.22 Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego (tj. odsetki oraz inne koszty ponoszone w związku z pożyczaniem środków finansowych) ujmuje się jako koszty w okresie, w którym je poniesiono. Wyjątkiem od tej reguły jest ujmowanie kosztów finansowania, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów, które aktywuje się jako część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika (dostosowywany składnik aktywów to taki, który wymaga znacznego czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży).

W zakresie, w jakim środki finansowe pożyczają się specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, którą można aktywować jako część tego składnika aktywów, ustala się jako różnicę między rzeczywistymi kosztami finansowania zewnętrznego poniesionymi z tytułu danej pożyczki lub kredytu w danym okresie, a przychodami z tytułu tymczasowego zainwestowania pożyczonych środków.

W stopniu, w jakim środki finansowe pożyczają się bez ściśle określonego celu, a następnie przeznacza na pozyskanie dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, które mogą być kapitalizowane, ustala się poprzez zastosowanie odpowiedniej stopy kapitalizacji do nakładów poniesionych na ten składnik majątku.

7.23 Aktywa i zobowiązania finansowe

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się według następujących kategorii:

- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności
- aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy
- pożyczki i należności
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do upływu tego terminu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży
- spełniające definicję pożyczek i należności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający

jeden z poniższych warunków:

a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są

- nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
- instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,

b) został, zgodnie z zapisami standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe, ujmowanie i wycena”, zakwalifikowany do tej kategorii w momencie jego początkowego ujęcia

Wycena aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy polega na ujęciu w wartości godziwej z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe.

Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub gdy jest rzeczą oczywistą, że gdyby podobny hybrydowy instrument był rozważany jako pierwszy, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby, z punktu widzenia zasad MSSF, zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli spełnione są poniższe kryteria:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (tzw. niedopasowanie księgowe) lub
- (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub
- (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych Grupa klasyfikuje do następujących poziomów (tzw. hierarchia wartości godziwej):

- **Poziom 1:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.
- **Poziom 2:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (obserwowane są ceny rynkowe nieskorygowane) lub pośrednio (obserwowane są dane bazujące na cenach rynkowych).
- **Poziom 3:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Grupa wykazuje transakcje pochodne o dodatniej wartości godziwej jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, a transakcje pochodne o ujemnej wartości godziwej wykazywane są jako zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane przez Grupę obejmują następujące rodzaje instrumentów pochodnych: opcje, kontrakty forward (w tym w szczególności forward procentowy), kontrakty futures, transakcje swap (w tym w szczególności swap procentowy), transakcje spot. Wszystkie ww. rodzaje kontraktów terminowych kwalifikowanych do instrumentów pochodnych są zawierane przez Grupę w ramach zarządzania ryzykiem, o czym mowa w dalszej części noty.

Wartość godziwa kontraktów futures EUA i CER zawieranych w celu zabezpieczenia ryzyka dotyczącego uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) ustalana jest w oparciu o różnicę między ceną rynkową publikowaną na dzień wyceny przez Intercontinental Exchange (ICE) a ceną transakcyjną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 1.

Wartość godziwa transakcji typu swap towarowy ustalana jest w oparciu o przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między średnią ceną rynkową, a ceną transakcyjną. Do wyznaczenia wartości godziwej Grupa przyjmuje ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji typu spot walutowy, forward walutowy oraz swap walutowy ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. fixing NBP i krzywą stóp procentowych implikowaną z transakcji fxswap. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. zerokuponową krzywą stóp procentowych opartą o LIBOR 6M lub 3M w zależności od zawartych transakcji. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Pożyczki i należności to niezaliczane do pochodnych instrumentów finansowych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy zalicza się do aktywów trwałych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub nie należą do żadnej z wcześniej wymienionych trzech kategorii aktywów. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczony, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy. Ma to zazwyczaj miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

7.24 Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu tej utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się bezpośrednio lub poprzez rezerwę. Kwotę straty ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia daną grupę pod kątem utraty wartości zaliczonej do niej składników. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do kategorii składników dostępnych do sprzedaży, to: kwota stanowiąca różnicę pomiędzy (A) ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i jego (B) bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, (A – B) zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do sprawozdania z całkowitych dochodów. Nie można ujmować w sprawozdaniu z całkowitych dochodów odwrócenie odpisu z tytułu utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

7.25 Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Ponadto, Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym z ryzykiem cen surowców oraz produktów naftowych korzysta z transakcji commodity swap. Grupa korzysta z transakcji typu futures w celu zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂). W celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą stóp procentowych Grupa korzysta z transakcji typu swap procentowy (IRS) oraz terminowych transakcji stopy procentowej (FRA).

Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane w wartości godziwej, zgodnie z hierarchią wartości opisaną w części dotyczącej zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, powyżej. Wartość godziwa walutowych kontraktów forward jest ustalana poprzez odniesienie do bieżących kursów terminowych (kontraktów forward) występujących przy kontraktach o podobnym terminie zapadalności. Wartość godziwa kontraktów na zamianę stóp procentowych jest ustalana poprzez odniesienie do wartości rynkowej podobnych instrumentów. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania – gdy ich wartość jest ujemna. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, które nie spełniają zasad rachunkowości zabezpieczeń są bezpośrednio odnoszone na wynik finansowy netto roku obrotowego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty finansowe prezentowane są jako pozycje krótkoterminowe lub długoterminowe z uwzględnieniem przewidywanego okresu realizacji aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

7.26 Rachunkowość zabezpieczeń

Z dniem 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca rozpoczęła stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytu denominowanego w USD wyznaczonego na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedażowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

Celem rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest zagwarantowanie określonego poziomu wartości złotej generowanych przez nią przychodów ze sprzedaży denominowanej w USD. Zabezpieczaną pozycją jest szereg wysoce prawdopodobnych, planowanych transakcji sprzedaży produktów rafineryjnych denominowanych w USD, w szczególności pierwszy wolumen przychodów (do wysokości desygnowanej raty kapitałowej) z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, generowanych w trakcie danego miesiąca kalendarzowego lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, pierwszy wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. W przypadku desygnowania kolejnego wolumenu przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu kalendarzowym, pozycją zabezpieczaną będzie pierwszy wolumen przychodów ze sprzedaży następujący po uprzednio desygnowanym wolumenie przychodów z tytułu sprzedaży denominowanej w USD w danym miesiącu lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, kolejny wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. Pozycja zabezpieczana zostanie przypisana odpowiednio do każdego instrumentu zabezpieczającego zgodnie z indywidualnym dokumentem ustanowienia powiązania zabezpieczającego.

Wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń instrumenty zabezpieczające obejmują zobowiązanie do spłaty zaciągniętego kredytu w walucie USD z datami rozliczenia przypadającymi w dniach roboczych określonego miesiąca kalendarzowego zgodnie z harmonogramem spłat rat kapitałowych.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowity dochody. Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia zalicza się do pozostałych przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia Spółka formalnie wyznacza i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja ta zawiera: (i) identyfikację instrumentu zabezpieczającego, (ii) identyfikację zabezpieczanej pozycji lub transakcji, (iii) określenie charakteru zabezpieczanego ryzyka oraz (iv) określenie sposobu oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest oceniana na bieżąco w celu sprawdzenia, czy jest ono wysoce efektywne we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zostało ustanowione.

7.27 Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów po pomniejszeniu o wszelkie zwroty. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe. Utworzone rezerwy zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

7.28 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające.

Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom, lub

- (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, lub
- (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w zysku lub stracie jako koszty lub przychody finansowe.

Inne zobowiązania finansowe niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązania finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstająca z tytułu zamiany różnice odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania niefinansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania niefinansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dokonywane są w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Grupa wykazuje bierne rozliczenia międzyokresowe w pozycji pozostałych zobowiązań niefinansowych, bądź w przypadku rozliczeń dotyczących świadczeń pracowniczych w pozycjach zobowiązań wykazywanych w ramach tych świadczeń.

7.29 Dotacje

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana jako przychody przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do sprawozdania z całkowitych dochodów przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

7.30 Wspólne przedsięwzięcia

Wspólne przedsięwzięcie jest to relacja umowna, na mocy której Grupa i inne strony podejmują działalność gospodarczą podlegającą wspólnej kontroli, a więc taką, w toku której strategiczne decyzje finansowe, operacyjne i polityczne wymagają jednogłośnego poparcia wszystkich stron sprawujących wspólnie kontrolę. Kiedy podmiot należący do Grupy podejmuje bezpośrednio działalność w ramach wspólnego przedsięwzięcia, udział Grupy we wspólnie kontrolowanych aktywach i zobowiązaniach ponoszonych wspólnie z pozostałymi współnikami przedsięwzięcia ujmowany jest w

sprawozdaniu finansowym odpowiedniego podmiotu i klasyfikowany zgodnie ze swoim charakterem. Zobowiązania i koszty ponoszone bezpośrednio wskutek udziału we wspólnie kontrolowanych aktywach rozliczane są metodą memoriałową. Dochód ze sprzedaży lub wykorzystania udziału Grupy w produktach wytworzonych przez wspólnie kontrolowane aktywa oraz udział w kosztach wspólnego przedsięwzięcia ujmuje się w chwili wystąpienia prawdopodobieństwa uzyskania/przekazania przez Grupę korzyści ekonomicznych związanych z odpowiednimi transakcjami, o ile da się je wiarygodnie wycenić. Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa posiadała wspólne przedsięwzięcia w ramach działalności wydobywczej prowadzonej przez jednostkę zależną LOTOS Exploration and Production Norge AS w Norwegii.

7.31 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe, natomiast dla celów sprawozdawczości finansowej w ramach działalności operacyjnej Grupy wyróżnia się dwa główne sprawozdawcze segmenty operacyjne:

- segment wydobywczy – obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego
- segment produkcji i handlu – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową

Sprawozdawcze segmenty operacyjne identyfikowane są na poziomie Grupy Kapitałowej. Jednostka Dominująca wchodzi w skład segmentu produkcji i handlu. Segment wydobywczy obejmuje spółki GK LOTOS Petrobaltic S.A. (za wyjątkiem spółki Energobaltic Sp. z o.o.).

Ocena wyników danego segmentu dokonywana jest na podstawie przychodów ze sprzedaży, wyniku EBIT i EBITDA. EBIT stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą), EBITDA stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą) przed uwzględnieniem amortyzacji.

Segmentowe przychody ze sprzedaży oraz wyniki segmentów określono przed dokonaniem tzw. korekt międzysegmentowych.

Informacje finansowe dotyczące segmentów operacyjnych wykorzystywane w celu ich oceny przez członków kluczowego personelu odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji operacyjnych przedstawia [Nota 8 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/8.-segmenty-dzialalnosci\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/8.-segmenty-dzialalnosci) Dodatkowych informacji i objaśnień.

7.32 Zobowiązania i aktywa warunkowe

Zgodnie ze stosowanymi przez Grupę zasadami określonymi standardem MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, przez zobowiązania warunkowe rozumie się:

- możliwy obowiązek, który powstanie na skutek przeszłych zdarzeń, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, lub
- obecny obowiązek, który powstaje na skutek przeszłych zdarzeń, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu ponieważ:
  - (i) nie jest prawdopodobnie, aby wypełnienie obowiązku spowodowało konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne, bądź

- (ii) kwoty obowiązku (zobowiązania) nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie

Zobowiązania warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o zobowiązaniu warunkowym, chyba, że prawdopodobieństwo wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest znikome.

Stosując się do zasad MSSF, Grupa definiuje warunkowy składnik aktywów jako możliwy składnik aktywów, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych zdarzeń przyszłych, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki.

Należności warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o należności warunkowej, jeżeli wpływ środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest prawdopodobny.

Przykładem aktywów i zobowiązań warunkowych są zobowiązania lub należności wynikające z prowadzonych sporów sądowych, których przyszły wynik nie jest przez jednostkę znany, ani w pełni kontrolowany. Grupa przedstawiła informacje na temat prowadzonych spraw sądowych w [Nocie 36.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/36.-zobowiazania-i-aktywa-warunkowe#36-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień oraz informacje na temat pozostałych zobowiązań warunkowych w [Nocie 36.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/36.-zobowiazania-i-aktywa-warunkowe#36-2\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

7.33 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

W celu ewidencji w swoim sprawozdaniu finansowym praw do emisji dwutlenku węgla (CO₂) Grupa stosuje metodę zobowiązań netto. Zgodnie z tą metodą Grupa rozpoznaje w swoim sprawozdaniu finansowym tylko zobowiązania wynikające z przekroczenia przez Grupę przyznaných limitów praw do emisji, a zobowiązanie to jest rozpoznawane dopiero w momencie przekroczenia przyznanego spółce limitu. Grupa analizuje przyznane limity w okresach rocznych. Przychody z tytułu sprzedaży niewykorzystanych przez Grupę praw do emisji odnoszone są na dobro sprawozdania z całkowitych dochodów w momencie sprzedaży.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

8. Segmenty działalności

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽²⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2012					
Przychody ze sprzedaży:	759.799	32.899.919	27.205	(575.923)	33.111.000
między segmentami	512.675	43.467	19.781	(575.923)	-
poza Grupę Kapitałową	247.124	32.856.452	7.424	-	33.111.000
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT)	(680.235) ⁽²⁾	977.481	5.377	(1.550)	301.073
Amortyzacja	137.980	520.066	10.339	(1.795)	666.590
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji (EBITDA)	(542.255)	1.497.547	15.716	(3.345)	967.663
w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽²⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
31 grudnia 2012					
Aktywa razem	3.366.025	17.334.548	148.607	(792.801)	20.056.379
- w tym wartość aktywów netto z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów	150.033	-	-	-	150.033
w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽²⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2011					
(dane przekształcone)					
Przychody ze sprzedaży:	582.259	29.062.269	23.350	(408.292)	29.259.586
między segmentami	350.476	40.461	17.355	(408.292)	-
poza Grupę Kapitałową	231.783	29.021.808	5.995	-	29.259.586

Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT)	21.663 ⁽²⁾	1.061.327	3.119	(636)	1.085.473
Amortyzacja	119.989	480.305	9.704	(1.390)	608.608
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji (EBITDA)	141.652	1.541.632	12.823	(2.026)	1.694.081

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽²⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
31 grudnia 2011					
Aktywa razem	3.078.573	17.901.203	147.187	(703.743)	20.423.220
- w tym wartość aktywów netto z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów	89.581	-	-	-	89.581

⁽¹⁾ W tym odpis z tytułu utraty wartości aktywów związanych ze złożem YME w kwocie 935.247 tys. zł (31 grudnia 2011: 239.775 tys. zł) opisany szerzej w Nocie 13 Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

⁽²⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o., LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

Struktura geograficzna sprzedaży

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2012				
Sprzedaż krajowa	304	24.142.354	7.424	24.150.082
- produkty i usługi	65	23.107.959	7.424	23.115.448
- towary i materiały	239	1.034.395	-	1.034.634
Sprzedaż zagraniczna	246.820	8.714.098	-	8.960.918
- produkty i usługi	207.679	8.368.721	-	8.576.400
- towary i materiały	39.141	345.377	-	384.518
Razem	247.124	32.856.452	7.424	33.111.000

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2011				
Sprzedaż krajowa	240	22.684.726	5.995	22.690.961
- produkty i usługi	91	22.286.029	5.995	22.292.115
- towary i materiały	149	398.697	-	398.846
Sprzedaż zagraniczna	231.543	6.337.082	-	6.568.625

- produkty i usługi	193.334	5.772.411	-	5.965.745
- towary i materiały	38.209	564.671	-	602.880
Razem	231.783	29.021.808	5.995	29.259.586

Struktura asortymentowa sprzedaży

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2012				
Benzyny	-	5.221.788	-	5.221.788
Benzyna surowa	-	1.097.071	-	1.097.071
Reformat	-	458.827	-	458.827
Oleje napędowe	-	16.374.326	-	16.374.326
Paliwo bunkrowe	-	111.347	-	111.347
Lekki olej opałowy	-	1.145.857	-	1.145.857
Ciężki olej opałowy	-	2.226.874	-	2.226.874
Paliwo lotnicze	-	1.855.654	-	1.855.654
Oleje smarowe	-	367.701	-	367.701
Oleje bazowe	-	568.804	-	568.804
Asfalty	-	1.730.266	-	1.730.266
Gazy płynne	-	502.388	-	502.388
Ropa naftowa	239.828	-	-	239.828
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	-	765.660	-	765.660
Pozostałe produkty, towary i materiały	599	172.838	7.386	180.823
Usługi	6.697	274.142	38	280.877
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	(17.091)	-	(17.091)
Razem	247.124	32.856.452	7.424	33.111.000

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o., LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

w tysiącach złotych	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
za rok zakończony 31 grudnia 2011				

Benzyny	-	4.511.001	-	4.511.001
Benzyna surowa	-	480.080	-	480.080
Reformat	-	477.264	-	477.264
Oleje napędowe	-	15.112.466	-	15.112.466
Paliwo bunkrowe	-	115.782	-	115.782
Lekki olej opałowy	-	1.223.309	-	1.223.309
Ciężki olej opałowy	-	1.600.701	-	1.600.701
Paliwo lotnicze	-	1.397.304	-	1.397.304
Oleje smarowe	701	318.930	-	319.631
Oleje bazowe	-	551.806	-	551.806
Asfalty	-	1.912.436	-	1.912.436
Gazy płynne	-	274.185	-	274.185
Ropa naftowa	224.248	-	-	224.248
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	12	598.200	-	598.212
Pozostałe produkty, towary i materiały	150	206.644	5.960	212.754
Usługi	6.672	241.790	35	248.497
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	(90)	-	(90)
Razem	231.783	29.021.808	5.995	29.259.586

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o., LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

W 2012 roku Grupa Kapitałowa LOTOS nie posiadała żadnego odbiorcy, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył 10%. W 2011 roku Grupa Kapitałowa LOTOS posiadała jednego odbiorcę, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył 10%. Była to firma Shell POLSKA Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, której udział w przychodach ze sprzedaży wynosił 10,25%.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

9. Przychody i koszty

9.1 Przychody ze sprzedaży

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Sprzedaż produktów	31.410.971	28.009.363
- w tym efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	(17.091)	(90)
Sprzedaż usług	280.877	248.497
Sprzedaż produktów i usług razem	31.691.848	28.257.860
Sprzedaż towarów	1.005.871	798.264
Sprzedaż materiałów ⁽¹⁾	413.281	203.462
Sprzedaż towarów i materiałów razem	1.419.152	1.001.726
Razem	33.111.000	29.259.586
- w tym do jednostek powiązanych	6.569	6.579

⁽¹⁾ W tym sprzedaż ropy naftowej.

9.2 Pozostałe przychody operacyjne

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	17.493 ⁽¹⁾	1.420
Zysk ze zbycia aktywów przeznaczonych do sprzedaży	118	2.490
Dotacje	2.059	1.654
Rezerwy	1.295	380
Odwrocenie odpisów aktualizujących wartość należności	8.018	4.151
Odwrocenie odpisów aktualizujących wartość rzeczowych aktywów trwałych i	511	681

Odszkodowania	9.647	10.558
Pozostałe	8.421	20.381 ⁽²⁾
Razem	47.562	41.715

⁽¹⁾ W tym 14.469 tys. zł przychodów związanych ze sprzedażą uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂).

⁽²⁾ W tym 14.391 tys. zł tytułem przedawnienia zobowiązań.

9.3 Przychody finansowe

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Otrzymane dywidendy	700	514
Odsetki	25.555	20.717
Różnice kursowe:	156.112	-
- od kredytów w walutach obcych	165.726	-
- od pożyczek w walutach obcych	(19.503)	-
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	25.560	-
- od dłużnych papierów wartościowych	(3.454)	-
- pozostałe różnice kursowe	(12.217)	-
Zysk ze zbycia inwestycji	150	958
Aktualizacja wartości aktywów finansowych:	117.772	-
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	159.096	-
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	(41.324)	-
Rezerwy	1.699	4
Pozostałe	20	79
Razem	302.008	22.272

9.4 Koszty według rodzaju

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Amortyzacja	21	666.590	608.608

Zużycie materiałów i energii		28.191.721	25.008.836
- w tym różnice kursowe ⁽¹⁾		31.196	319.366
Usługi obce		1.135.525	1.187.705
Podatki i opłaty		175.491	155.661
Koszty świadczeń pracowniczych	9.5	653.638	633.639
Pozostałe koszty rodzajowe		197.513	193.982
Wartość sprzedanych towarów i materiałów		1.320.772	888.812
Razem koszty według rodzaju		32.341.250	28.677.243
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(495.100)	(672.227)
Razem		31.846.150	28.005.016
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		30.327.507	26.572.381
Koszty sprzedaży		1.054.839	1.000.366
Koszty ogólnego zarządu		463.804	432.269

⁽¹⁾ Różnice kursowe dotyczące działalności operacyjnej zostały ujęte w koszcie własnym sprzedaży.

9.5 Koszty świadczeń pracowniczych

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Koszty bieżących wynagrodzeń	483.860	468.719
Koszty ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń pracowniczych	141.980	127.711
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia	27.798	37.209
Koszty świadczeń pracowniczych	653.638	633.639
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego	(13.534)	(15.310)
Razem	640.104	618.329
w tym:		
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży	369.964	358.773
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży	32.602	33.366
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu	237.538	226.190

9.6 Pozostałe koszty operacyjne

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		787	2.500
Aktualizacja wartości należności		3.006	11.053
Aktualizacja wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych, w tym:		1.064.536	305.507
-odpis aktualizujący wartość aktywów związanych ze złożem YME	13	935.247	239.775
-odpis aktualizujący wartość aktywów związanych z Zakładem Materiałów Hydroizolacyjnych	13	22.840	15.050
-odpis aktualizujący wartość norweskich koncesji poszukiwawczych	15	74.481	30.646
-odpis aktualizujący wartość aktywów związanych z litewskim złożem Kretinga	15	14.504	-
Aktualizacja wartości aktywów przeznaczonych do sprzedaży		502	-
Aktualizacja wartości pozostałych aktywów		-	264
Rezerwy		4.001	3.710
Kary i odszkodowania		2.255	587
Pozostałe		14.965	14.253
Razem		1.090.052	337.874

9.7 Koszty finansowe

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Odsetki, w tym:		232.945	207.525
- dyskonto od rezerw na kopalnie ropy naftowej ⁽¹⁾		12.038	11.573
Różnice kursowe:		-	234.787
- od kredytów w walutach obcych		-	390.914
- od pożyczek w walutach obcych		-	(95.475)
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych		-	(34.112)

- od dłużnych papierów wartościowych		-	(15.539)
- pozostałe różnice kursowe		-	(11.001)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych, w tym:		-	130.485
- wycena pochodnych instrumentów finansowych		-	9.769
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		-	120.661
Prowizje bankowe		15.443	19.652
Pozostałe		4.790	3.004
Kwoty ujęte w kosztach aktywów spełniających warunki kapitalizacji	13	(11.299)	(36.191)
Razem		241.879	559.262

⁽¹⁾ Dyskonto związane z szacunkiem rezerw na kopalnie ropy naftowej przedstawiono także w [Nocie 31.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytulu-dostaw-i-uslug-pozostale-zobowiazania-i-rezerwy#31-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

10. Podatek dochodowy

10.1 Obciążenia podatkowe

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Podatek bieżący	53.593	110.795
Podatek odroczony	(615.361)	(208.738)
Razem podatek dochodowy wykazany w skonsolidowanym wyniku	(561.768)	(97.943)
Obciążenie podatkowe wykazane w innych całkowitych dochodach (netto), w tym z tytułu:	75.853	(87.363)
- różnic kursowych z przeliczenia jednostek zagranicznych	(13.864)	10.987
- zabezpieczeń przepływów pieniężnych	89.717	(98.350)

Część bieżąca oraz odroczonego podatku dochodowego ustalona została według stawki równej 19% dla podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym dla podmiotów działających na terenie Polski.

Dla norweskiej spółki zależnej LOTOS Exploration and Production Norge AS marginalna stopa podatkowa wynosi 78% podstawy opodatkowania. Działalność LOTOS Exploration and Production Norge AS podlega opodatkowaniu w ramach dwóch równoległych systemów podatkowych: systemu podatku dochodowego (stawka podatku 28%) oraz systemu podatku naftowego (dodatkowa stawka podatku 50%).

Dla litewskich spółek zależnych z GK AB LOTOS Geonafta podatek w części bieżącej i odroczonej ustalony został według stawki 15%.

10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zysk przed opodatkowaniem	361.202	551.379

Podatek dochodowy według stawki 19%	68.628	104.762
Różnice trwałe	11.599	18.528
Różnica z tytułu rozliczenia stopniowego przejęcia kontroli (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	(10.972)	(24.013)
Efekt podatkowy strat podatkowych poniesionych w okresie	101	1.129
Efekt podatkowy strat podatkowych odliczonych w okresie	(1.211)	(1.755)
Efekt podatkowy udziału w zyskach jednostek stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności	-	(550)
Efekt podatkowy ulgi biokomponentowej ⁽²⁾	(5.518)	(6.905)
Efekt podatkowy ulgi strefowej ⁽²⁾	-	4.755
Korekty wykazane w bieżącym roku w odniesieniu do podatku z lat ubiegłych	(2.978)	148
Różnica wynikająca z opodatkowania spółek stawkami innymi niż 19%:	(623.130)	(193.990)
- Norwegia	(618.301)	(186.569)
- Litwa	(1.485)	(4.429)
- Cypr	(3.341)	(2.681)
- Antyle Holenderskie	(3)	(311)
Pozostałe różnice	1.713	(52)
Podatek dochodowy	(561.768)	(97.943)

⁽¹⁾ Dane za 2012 rok dotyczą początkowego rozliczenia transakcji objęcia kontrolą spółki UAB Manifodas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Dane za 2011 rok dotyczą rozliczenia transakcji objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽²⁾ Ulgi szerzej opisano w Nocie 31.2 ([/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytułu-dostaw-i-usług-pozostale-zobowiazania-i-rezerwy#31-2](#)) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

10.3 Odroczonego podatek dochodowy

Aktywa (zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego przed kompensatą składają się z następujących pozycji:

w tysiącach złotych	Sprawozdanie z sytuacji finansowej			Sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok zakończony	
	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	1 stycznia 2011	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

Rezerwa na świadczenia pracownicze	42.715	36.701	34.783	6.014	1.918
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	448	1.877	1.473	(1.429)	404
Odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	100.679	40.995	23.264	59.684	17.731
Odpisy aktualizujące wartość aktywów związanych ze złożem YME	806.962	165.741	-	641.221	165.741
Ujemna wycena instrumentów pochodnych	28.905	35.671	52.036	(6.766)	(16.365)
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych	80	320	35.985	(240)	(35.665)
Odpisy aktualizujące wartość należności	15.693	17.767	18.011	(2.074)	(244)
Leasing finansowy	32.032	33.765	14.415	(1.733)	19.350
Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego i rezerwy na rekultywację	28.086	20.746	15.551	7.340	5.195
Aktywa z tytułu niezrealizowanej marży	3.120	2.382	1.789	738	593
Strata podatkowa rozliczona w czasie	986.442	769.794	380.561	216.648	389.233
Pozostałe rezerwy	6.017	6.011	8.997	6	(2.986)
Ulga biokomponentowa ⁽²⁾	10.934	15.752	19.964	(4.818)	(4.212)
Ulga strefowa ⁽²⁾	-	-	4.755	-	(4.755)
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych	8.633	98.350	-	(89.717)	98.350
Pozostałe	21.263	18.726	18.073	2.537	653
Razem	2.092.009	1.264.598	629.657	827.411	634.941
<i>Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego</i>					
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	1.112.151	815.482	518.132	296.669	297.350
Dodatnia wycena instrumentów pochodnych	2.159	6.088	13.180	(3.929)	(7.092)
Leasing finansowy	31.814	33.527	16.089	(1.713)	17.438
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych ujęte w kapitale własnym	-	13.864	2.877	(13.864)	10.987
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych	34.605	6.312	21.146	28.293	(14.834)
Rezerwa z tytułu nabytych litewskich koncesji poszukiwawczo - wydobywczych	64.032	54.296	-	9.736	54.296
Naliczone odsetki	33.128	16.968	7.927	16.160	9.041

Pozostałe	14.975	23.159	13.548	(8.184)	9.611
Razem	1.292.864	969.696	592.899	323.168	376.797
Obciążenie z tytułu podatku odroczonego				504.243	258.144
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych				11.654	(20.407)
Aktywa przeznaczone do sprzedaży, pozostałe różnice				-	1.599
Podatek odroczonej wykazany w efekcie rozliczenia stopniowego przejęcia kontroli (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾				23.611	56.765
Podatek odroczonej wykazany w innych całkowitych dochodach (netto)				75.853	(87.363)
Obciążenie z tytułu podatku odroczonego wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów				615.361	208.738
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	799.145	294.902	36.758		
w tym:					
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	2.092.009	1.264.598	629.657		
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	(1.292.864)	(969.696)	(592.899)		

⁽¹⁾ Dane za 2012 rok dotyczą początkowego rozliczenia transakcji objęcia kontrolą spółki UAB Manifoldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Dane za 2011 rok dotyczą rozliczenia transakcji objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽²⁾ Ulgi szerzej opisano w [Nocie 31.2](#) ([dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytułu-dostaw-i-usług-pozostałe-zobowiązania-i-rezerwy#31-2](#)) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Ze względu na to, że spółki Grupy są odrębnymi podatnikami podatek odroczonej (aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego) obliczany jest indywidualnie w poszczególnych spółkach. Spółki w Grupie kompensują aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego. Poniżej zaprezentowano ujęcie podatku odroczonego w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	1 stycznia 2011
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	1.121.314	400.128	159.901
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	(322.169)	(105.226)	(123.143)
Podatek odroczonej – aktywa (zobowiązania) netto	799.145	294.902	36.758

Przewidywany termin wygaśnięcia dodatnich różnic przejściowych przypada na lata 2013 - 2085.

Wartość strat podatkowych na dzień 31 grudnia 2012 roku, w związku z którymi nie ujęto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego wynosiła 43.101 tys. zł (31 grudnia 2011: 69.392 tys. zł).

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

11. Zysk netto przypadający na jedną akcję

	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej w tys. zł (A)	922.943	648.994
Średnia ważona liczba akcji w tys. sztuk (B)	129.873	129.873
Zysk netto na jedną akcję (w zł) (A/B)	7,11	5,00

Zysk netto przypadający na jedną akcję dla każdego okresu sprawozdawczego jest obliczony poprzez podzielenie zysku netto za dany okres sprawozdawczy przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym.

Rozwodniony zysk netto na jedną akcję jest równy zyskowi podstawowemu, ponieważ nie występują instrumenty rozwadniające zysk netto na jedną akcję.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

12. Dywidendy

W dniu 28 czerwca 2012 roku Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto Grupy LOTOS S.A. za rok 2011. Zgodnie z treścią uchwały zysk netto Spółki za rok 2011 w wysokości 307.670 tys. zł w całości wyłącza się od podziału pomiędzy akcjonariuszy Spółki i przeznacza na:

- kapitał zapasowy Spółki – w kwocie 306.170 tys. zł,
- zasilenie Funduszu Celowego na finansowanie przedsięwzięć społecznych – w kwocie 1.500 tys. zł.

W niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Spółka zaprezentowała podzielony zysk netto za rok 2011 w pozycji *Zyski zatrzymane*.

Do dnia publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Zarząd Spółki nie podjął uchwały w sprawie propozycji podziału zysku netto za rok 2012.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend. Ograniczenia wynikały z zapisów zawartej w dniu 27 czerwca 2008 roku umowy kredytowej związanej z finansowaniem Programu 10+. Umowa kredytowa ogranicza możliwość wypłaty dywidendy przez Grupę LOTOS S.A. a jej wysokość może być uzależniona od spełnienia określonych warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

13. Rzeczowe aktywa trwałe

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Grunty	428.922	401.744	398.030
Budynki, budowle	3.497.440	3.583.780	2.851.534
Urządzenia techniczne i maszyny	4.244.449	4.441.854	2.535.512
Środki transportu, pozostałe	491.533	538.102	388.722
Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	888.829	1.485.902	4.174.319
Rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽¹⁾	134.677	72.168	39.365
Razem	9.685.850	10.523.550	10.387.482

⁽¹⁾ W tym aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych na Morzu Bałtyckim.

w tysiącach złotych	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych	Razem
Wartość księgową brutto 1 stycznia 2012 (dane przekształcone)	414.608	4.502.781	5.556.750	1.032.442	1.766.080	138.254	13.410.915
Zwiększenia:	29.786	127.890	119.695	90.445	345.369	60.721	773.906
- zakup	-	41	3.309	67.828	592.012	65.264	728.454
- z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	29.782	115.937	84.385	32.758	(280.987)	-	(18.125)
- objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	4	16	33.138	433	2.073	-	35.664
- różnice kursowe z	-	(146)	(8.868)	(11.392)	(36.265)	(147)	(56.818)

przeliczenia jednostek
zagranicznych

- przeklasyfikowanie rzeczowych aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽²⁾	-	-	4.396	-	-	(4.396)	-
- koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	11.299	-	11.299
- aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej	-	11.823	959	-	56.506	-	69.288
- pozostałe	-	219	2.376	818	731	-	4.144
Zmniejszenia:	(525)	(6.922)	(38.711)	(29.437)	(13.803)	-	(89.398)
- sprzedaż	(94)	(3.723)	(6.523)	(5.356)	(2.693)	-	(18.389)
- likwidacja	(429)	(3.134)	(3.763)	(6.738)	-	-	(14.064)
- dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	(2)	(8)	(25.287)	(308)	(1.037)	-	(26.642)
- pozostałe	-	(57)	(3.138)	(17.035)	(10.073)	-	(30.303)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2012	443.869	4.623.749	5.637.734	1.093.450	2.097.646	198.975	14.095.423

⁽¹⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki UAB Manifaldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

⁽²⁾ Rzeczowe aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

w tysiącach złotych	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2011	409.820	3.574.186	3.427.961	793.722	4.247.788	102.511	12.555.988
Zwiększenia:	6.553	949.755	2.168.596	279.796	(2.402.395)	35.743	1.038.048
- zakup	-	-	11.817	52.829	658.205	33.085	755.936
- z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	6.134	941.408	2.062.892	210.385	(3.268.628)	-	(47.809)

- objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	2	1.818	81.127	591	3.701	4.993	92.232
- przeklasyfikowanie z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	293	-	-	-	-	293
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	121	7.112	15.666	148.949	166	172.014
- przeklasyfikowanie rzeczowych aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽²⁾	-	-	2.501	-	-	(2.501)	-
- koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	36.191	-	36.191
- aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej	-	2.967	2.269	-	19.040	-	24.276
- pozostałe	417	3.148	878	325	147	-	4.915
Zmniejszenia:	(1.765)	(21.160)	(39.807)	(41.076)	(79.313)	-	(183.121)
- sprzedaż	(346)	(187)	(5.368)	(3.641)	(528)	-	(10.070)
- likwidacja	(452)	(615)	(9.010)	(4.465)	(469)	-	(15.011)
- przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(953)	(20.145)	(19.219)	(2.081)	(191)	-	(42.589)
- pozostałe	(14)	(213)	(6.210)	(30.889)	(78.125) ⁽³⁾	-	(115.451)
Wartość księgowa brutto	414.608	4.502.781	5.556.750	1.032.442	1.766.080	138.254	13.410.915
31 grudnia 2011 (dane przekształcone)							

⁽¹⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽²⁾ Rzeczowe aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

⁽³⁾ W tym kwota 69.243 tys. zł dotycząca zaniechanych inwestycji (dokumentacje projektowe) w Spółce.

w tysiącach złotych	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny	Razem
---------------------	--------	------------------	---------------------------------	------------------------------	--------------------------------------	--	-------

Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2012	12.456	902.616	1.112.523	493.303	-	-	2.520.898
Zwiększenia:	1.575	202.270	279.417	115.554	-	-	598.816
- amortyzacja	1.488	202.054	279.310	121.270	-	-	604.122
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(7)	(1.938)	(7.697)	-	-	(9.642)
- pozostałe	87	223	2.045	1.981	-	-	4.336
Zmniejszenia:	(25)	(2.802)	(15.728)	(8.186)	-	-	(26.741)
- sprzedaż	(25)	(1.033)	(5.866)	(3.406)	-	-	(10.330)
- likwidacja	-	(1.740)	(3.319)	(3.607)	-	-	(8.666)
- dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	-	(6.541)	(92)	-	-	(6.633)
- pozostałe	-	(29)	(2)	(1.081)	-	-	(1.112)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2012	14.006	1.102.084	1.376.212	600.671	-	-	3.092.973
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2011	11.382	718.635	892.086	404.978	-	-	2.027.081
Zwiększenia:	1.398	189.266	252.215	128.041	-	-	570.920
- amortyzacja	1.398	187.300	250.040	117.003	-	-	555.741
- przeklasyfikowanie z aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	264	-	-	-	-	264
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	4	1.538	10.338	-	-	11.880
- pozostałe	-	1.698	637	700	-	-	3.035
Zmniejszenia:	(324)	(5.285)	(31.778)	(39.716)	-	-	(77.103)
- sprzedaż	(22)	(49)	(5.034)	(3.264)	-	-	(8.369)
- likwidacja	-	(204)	(7.972)	(4.485)	-	-	(12.661)
- przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do	(302)	(4.979)	(12.619)	(1.592)	-	-	(19.492)

sprzedaży

- pozostałe	-	(53)	(6.153)	(30.375)	-	-	(36.581)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2011	12.456	902.616	1.112.523	493.303	-	-	2.520.898

(1) Efekt objęcia kontrolą spółki UAB Manifoldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

w tysiącach złotych	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2012 (dane przekształcone)	408	16.385	2.373	1.037	280.178	66.086	366.467
Utworzenie	940	9.157	15.234	616	943.512	364	969.823
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(390)	-	-	(390)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	-	(12.764)	(119)	(12.883)
Przeklasyfikowanie aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽¹⁾	-	-	2.033	-	-	(2.033)	-
Dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽²⁾	-	-	(2.033)	-	-	-	(2.033)
Wykorzystanie / Rozwiązanie	(407)	(1.317)	(534)	(13)	(2.109)	-	(4.380)
Pozostałe	-	-	-	(4)	-	-	(4)
Odpisy z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2012	941	24.225	17.073	1.246	1.208.817	64.298	1.316.600
Odpisy z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2011	408	4.017	363	22	73.469	63.146	141.425
Utworzenie	-	13.691	2.561	978	259.846 ⁽³⁾	2.805	279.881

Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	-	16.355	135	16.490
Wykorzystanie / Rozwiązanie	-	(1.323)	(571)	(148)	(69.492) ⁽⁴⁾	-	(71.534)
Pozostałe	-	-	20	185	-	-	205
Odpisy z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2011 (dane przekształcone)	408	16.385	2.373	1.037	280.178	66.086	366.467
Wartość księgową netto 31 grudnia 2012	428.922	3.497.440	4.244.449	491.533	888.829	134.677	9.685.850
Wartość księgową netto 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	401.744	3.583.780	4.441.854	538.102	1.485.902	72.168	10.523.550
Wartość księgową netto 1 stycznia 2011	398.030	2.851.534	2.535.512	388.722	4.174.319	39.365	10.387.482

⁽¹⁾ Rzeczowe aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

⁽²⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki UAB Manifodas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

⁽³⁾ W tym odpis z tytułu utraty wartości aktywów związanych ze złożem YME w kwocie 239.775 tys. zł oraz odpis z tytułu utraty wartości nakładów związanych z projektem zgazowania ciężkiej pozostałości i produkcji energii (IGCC) w kwocie 19.352 tys. zł (w kwocie odpisu dotyczącego IGCC zawiera się odpis nieodpłatnie otrzymanych licencji w kwocie 6.468 tys. zł, o których mowa w Nocie 31.2 ([dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytułu-dostaw-i-usług-pozostałe-zobowiązania-i-rezerwy#31-2](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytułu-dostaw-i-usług-pozostałe-zobowiązania-i-rezerwy#31-2)) Dodatkowych informacji i objaśnień).

⁽⁴⁾ W tym wykorzystanie odpisu w kwocie 69.239 tys. zł dotyczącego zaniechanych inwestycji (dokumentacje projektowe) w Spółce.

W poniższej tabeli przedstawiono pozycje, w których ujęto amortyzację rzeczowych aktywów trwałych:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Koszt własny sprzedaży	503.547	453.936
Koszty sprzedaży	52.025	51.306
Koszty ogólnego zarządu	32.207	32.285
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	16.341	18.155
Razem	604.120	555.682

Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania w rzeczowych aktywach trwałych w toku

budowy wynosiła 43.211 tys. zł (31 grudnia 2011: 35.078 tys. zł).

W roku 2012 wartość aktywowanych kosztów finansowania w rzeczowych aktywach trwałych w toku budowy wynosiła 11.299 tys. zł (w roku 2011: 36.191 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2012 roku zobowiązania Grupy wynikające z podpisanych umów dotyczących nakładów na rzeczowe aktywa trwałe wynosiły 82.633 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość rzeczowych aktywów trwałych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 7.150.215 tys. zł (31 grudnia 2011: 7.850.904 tys. zł).

Grupa ponosi nakłady na poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych. W 2012 roku koszty bezpośrednich zakupów materiałów i usług inwestycyjnych związanych z nakładami na poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych wynosiły 66.231 tys. zł (w roku 2011: 12.765 tys. zł), z czego bezpośrednio przepływy pieniężne dotyczące działalności inwestycyjnej związanej z nakładami na rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych wynosiły 65.263 tys. zł (w roku 2011: 10.843 tys. zł), natomiast wartość zobowiązań inwestycyjnych na dzień 31 grudnia 2012 roku wynosiła 968 tys. zł (31 grudnia 2011: 1.922 tys. zł).

Grupa klasyfikuje rzeczowe aktywa trwałe z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania tych zasobów. Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość rzeczowych aktywów trwałych, dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania zasobów mineralnych wynosiła 109.030 tys. zł (31 grudnia 2011: 108.303 tys. zł), a koszty ich amortyzacji w roku 2012 wynosiły 7.300 tys. zł (w roku 2011: 5.436 tys. zł). Na dzień kończący okres sprawozdawczy aktywa te nie są już prezentowane w pozycji rzeczowych aktywów trwałych z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych a w ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej, amortyzowanych metodą naturalną.

Grupa w ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej, amortyzowanych metodą naturalną wykazuje aktywo na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej (szerzej opisane w [Nocie 31.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytulu-dostaw-i-uslug-pozostale-zobowiazania-i-rezerwy#31-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień). Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość netto aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej wynosiła 188.523 tys. zł (31 grudnia 2011: 133.094 tys. zł).

W 2012 roku Grupa dokonała odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 969.823 tys. zł (w roku 2011: 279.881 tys. zł). Odpisy te dotyczyły głównie aktywów spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (segment wydobywczy) związanych ze złożem YME w Norwegii w kwocie 935.247 tys. zł (w roku 2011: 239.775 tys. zł), opisanych poniżej w informacji dotyczącej udziałów w norweskich koncesjach wydobywczych i poszukiwawczych, a także utraty wartości aktywów spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. (segment produkcji i handlu) związanych z Zakładem Materiałów Hydroizolacyjnych na terenie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN, w kwocie 22.840 tys. zł (w roku 2011: 15.050 tys. zł).

Spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o., w związku z wolniejszym tempem dochodzenia do pierwotnie zakładanych wolumenów sprzedaży wyrobów gotowych i ponoszeniem straty w ww. obszarze działalności, przeprowadziła test na utratę wartości aktywów związanych z Zakładem Materiałów Hydroizolacyjnych, dokonując analizy zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych planowanych do wygenerowania przez ten zakład w latach 2013 – 2017. Test przeprowadzono przy założeniach przewidywanego stopniowego wzrostu wolumenów sprzedaży: o 35% w roku 2013 (w porównaniu z rokiem 2012), o 10% (w latach 2014 - 2017 rok do roku), z uwzględnieniem korekty o przewidywaną inflację na poziomie 2,44% - 2,74% (w latach 2014 - 2017) i z założeniem średnioważonego kosztu kapitału na poziomie 11,17%. W wyniku testu dokonano odpisania aktywów w pełnej wysokości.

Informacja dotycząca udziałów w norweskich koncesjach wydobywczych i poszukiwawczych

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy obejmują m.in. nakłady poniesione przez spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS na zakup udziałów w norweskich koncesjach wydobywczych oraz nakłady na zagospodarowanie dotyczące udziałów w złożu YME w kwocie 1.768 mln zł (*tj. 3.184 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*), w tym zapłacone zaliczki w kwocie 137 mln zł (*tj. 247 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*).

Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości projektu YME na dzień 30 czerwca 2012 roku oraz 31 grudnia 2012 roku. W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości dokonano odpisu aktualizującego na dzień 30 czerwca 2012 roku oraz nie stwierdzono konieczności dokonywania dalszego odpisu aktualizującego na dzień 31 grudnia 2012 roku.

W związku z faktem wystąpienia znaczących opóźnień podczas realizacji projektu YME w Norwegii, przekroczenia zakładanych nakładów inwestycyjnych oraz prowadzonego postępowania arbitrażowego z wykonawcą platformy, operator złoża YME – spółka Talisman Energy Norge AS – przeprowadził dalsze wewnętrzne i zewnętrzne analizy na temat projektu YME, zakończone w kwietniu 2012 roku, a następnie zaktualizował szacunki odnośnie kosztów projektu jak i planowanego terminu ukończenia. Skutkowało to dokonaniem odpisu aktualizującego tego projektu przez operatora złoża YME. Jako główną przyczynę dokonania odpisu operator wskazał trwające opóźnienia w realizacji projektu oraz konieczność przeprowadzenia znaczących prac w celu uruchomienia produkcji. Spółka Talisman Energy Norge AS poinformowała ponadto, że kontynuuje ścisłą współpracę z partnerami projektu oraz dostawcą platformy MOPU (część produkcyjna platformy, z ang. Mobile Offshore Production Unit), firmą Single Buoy Moorings Inc., („SBM”) w celu pełnego zrozumienia zakresu pozostałych do przeprowadzenia prac, niemniej jednak rozważa również realizację innych możliwych opcji dokończenia zagospodarowywania złoża YME.

Przy zastosowaniu powyższych informacji, w związku z wystąpieniem przesłanek świadczących o utracie wartości, Grupa przeprowadziła na dzień 30 czerwca 2012 roku test na utratę wartości aktywów w oparciu o szacowane wartości użytkowe stosując metodę zdyskontowanych przepływów pieniężnych dla posiadanych przez spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS udziałów w zasobach węglowodorów w ramach nabytych koncesji wydobywczych obejmujących projekt zagospodarowania złoża YME. W wyniku testu Grupa dokonała odpisu aktualizującego, po uwzględnieniu którego wartość rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy zaangażowanych w projekt YME na dzień 30 czerwca 2012 roku wynosiła 445 mln zł (*tj. 787 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 30 czerwca 2012 roku*).

Test na utratę wartości złoża YME na dzień 30 czerwca 2012 roku dokonany został przy zastosowaniu podejścia zakładającego zmianę cen ropy o +/-15%/ bbl względem cen spotowych i terminowych ropy naftowej Brent według stanu na dzień 29 czerwca 2012 roku, zmianę o +/-15% względem kursu walutowego terminowego USD/NOK według stanu na dzień 29 czerwca 2012 roku, zmianę +/-15% względem wielkości zasobów złoża YME i analizując średni ważony koszt kapitału w wysokości 7,5% po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii). Dla potrzeb testu na dzień 30 czerwca 2012 roku przyjęto scenariusz zakładający rozpoczęcie produkcji w trzecim kwartale 2015 roku.

Przy powyżej określonych założeniach ustalono, że wartość aktywów związanych ze złożem YME na dzień 30 czerwca 2012 roku jest wyższa od górnej granicy przedziałów wartości odzyskiwalnych i wobec tego na koniec czerwca 2012 roku dokonano odpisu aktualizującego testowane aktywo na kwotę 928 mln zł (*tj. 1.672 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*), ponad odpis aktualizujący dokonany na koniec 2011 roku w kwocie 256 mln zł (*tj. 451 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2011 roku*). W skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2012, odpis aktualizujący z tytułu utraty wartość aktywów związanych ze złożem YME został ujęty w pozycji Pozostałe koszty operacyjne w kwocie 935 mln zł (*tj. 1.672 mln NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*) wobec 240 mln zł (*tj. 451 mln NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku*) odpisu za rok 2011. Wpływ na wynik netto za rok 2012 dokonanego odpisu aktualizującego testowane aktywo, po uwzględnieniu efektu podatku odroczonego wyniósł 286 mln zł (*tj. 510,4 mln NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*) wobec 84,6 mln zł (*tj. 159 mln NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku*) wpływu na wynik netto 2011 roku.

Jak przedstawiono w Nocie 38 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/38.-istotne-zdarzenia-nastepujace-po-dniu-konczacym-okres-sprawozdawczy>) Dodatkowych informacji i objaśnień o istotnych zdarzeniach następujących po dniu kończącym okres sprawozdawczy, w dniu 12 marca 2013 roku spółka Talisman Energy Norge AS (operator złoża YME) i spółka Single Buoy Moorings Inc. (właściciel platformy wydobywczej) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie usunięcia wadliwej i ewakuowanej od połowy lipca 2012 roku platformy ze złoża YME oraz zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych pomiędzy stronami umów i porozumień w związku z realizacją projektu YME.

Przeprowadzając test na utratę wartości aktywów związanych ze złożem YME na dzień 31 grudnia 2012 roku, w związku z rozważaniem możliwości wyjścia spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS z projektu zagospodarowania tego złoża, Grupa zastosowała odmienne podejście w stosunku do metodyki weryfikacji wartości odzyskiwalnej nakładów zastosowanej w teście na utratę wartości na dzień 30 czerwca 2012 roku. W związku z powyższym Grupa wyliczyła wartość odzyskiwalną aktywów na podstawie szacowanej wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży związane z przeprowadzeniem transakcji. Na potrzeby określenia możliwej do uzyskania ceny sprzedaży udziałów w złożu YME skalkulowano ich wartość na podstawie potwierdzonych zasobów ropy naftowej (wg kategorii 2P – zasoby pewne i zasoby prawdopodobne) oraz ceny za jednostkę zasobów dla podobnych transakcji rynkowych dla złóż o zbliżonym poziomie zagospodarowania, przy uwzględnieniu wartości pozycji podatkowej. Ustalona w ten sposób możliwa do uzyskania cena sprzedaży potwierdziła realizowalność wartości aktywów związanych ze złożem YME ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na dzień 31 grudnia 2012 roku, co powoduje brak konieczności dokonywania dalszych odpisów aktualizujących ich wartość.

Dodatkowo Grupa dokonała wielowariantowej analizy scenariuszy związanych z zagospodarowaniem złoża YME przy założeniu dalszego uczestnictwa Grupy w kontynuacji projektu YME, przyjmując założenia różnych poziomów nakładów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych oraz daty rozpoczęcia produkcji. Przeprowadzone analizy wartości użytkowej potwierdziły wyniki testu przeprowadzonego w oparciu o szacunki wartości godziwej projektu YME pomniejszonej o koszty sprzedaży.

Łączna wartość odpisów aktualizujących na dzień 31 grudnia 2012 roku koryguje wartość nakładów związanych z projektem YME o 1.179 mln zł (*tj. 2.123 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2013 roku*). Wartość netto wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej nakładów na rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy dotyczące YME, z uwzględnieniem odpisu aktualizującego, wyniosła na dzień 31 grudnia 2012 roku 589 mln zł (*tj. 1.061 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*).

Ze względu na dokonane odpisy aktualizujące wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych na złożu YME oraz poniesione wcześniej straty i uzyskane z tego tytułu korzyści podatkowe możliwe do rozliczenia w przyszłości, na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa rozpoznała w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego w łącznej kwocie 1.077 mln zł (*tj. 1.939 mln NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*). Na podstawie przeprowadzonych analiz, w tym posiadanych opinii prawnych, oraz biorąc pod uwagę przepisy podatkowe obowiązujące w Norwegii, które nie ograniczają czasowo realizacji uzyskanych wcześniej korzyści podatkowych możliwych do rozliczenia w przyszłości, Grupa uważa, iż rozpoznane na dzień 31 grudnia 2012 roku aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest w pełni realizowalne w wartości nominalnej wykazanej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność dalszego zmniejszenia wartości bilansowej aktywów związanych z projektem YME w wyniku przekroczenia ich wartości odzyskiwalnej. Stąd też Zarząd wskazuje na szereg niepewności, co do wysokości realizacji aktywów ujętych w związku ze złożem YME dotyczących między innymi:

- wahań rynkowych cen ropy naftowej,
- szacowanej wielkości oraz rynkowej wartości wydobywalnych zasobów węglowodorów ze złoża YME uzależnionych od

projektu zagospodarowania złoża (tzw. PDO),

- szacowanej wartości godziwej aktywów podatkowych uwzględnionych w teście na utratę wartości projektu YME przeprowadzonym na koniec roku,
- wartości zobowiązań rekultywacyjnych przejmowanych wraz z elementami podwodnej infrastruktury SBM w ramach porozumienia zawartego 11 marca 2013 roku pomiędzy operatorem projektu YME a SBM, o którym mowa w Nocie 38 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/38.-istotne-zdarzenia-nastepujace-po-dniu-konczacym-okres-sprawozdawczy>) Dodatkowych informacji i objaśnień o istotnych zdarzeniach następujących po dniu kończącym okres sprawozdawczy,
- ewentualnego terminu rozpoczęcia wydobywania ze złoża YME,
- zmienności kursów walut NOK/USD,
- stóp dyskontowych.

Informacja dotycząca perspektyw zagospodarowania złóż gazowych B - 4 i B - 6

Nakłady poniesione przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. na poszukiwania złóż gazowych w obszarach B - 4 i B - 6, wykazane w pozycji Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy w kwocie 593 tys. zł (31 grudnia 2011: 593 tys. zł) oraz w pozycji *Aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych* w kwocie 48.672 tys. zł (31 grudnia 2011: 48.308 tys. zł) od 2010 roku są w całości obejmowane odpisami z tytułu utraty wartości. Rezultaty przeprowadzonych analiz wskazywały na konieczność poniesienia znaczących nakładów inwestycyjnych umożliwiających uzyskanie przemysłowego przyływu węgłowodórów z zachowaniem dodatniej rentowności projektu zagospodarowania złóż B - 4 i B - 6. W związku z powyższym spółka LOTOS Petrobaltic S.A. podjęła starania zmierzające do pozyskania partnera branżowego do kontynuacji projektu zagospodarowania złóż B - 4 i B - 6. W październiku 2012 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. i CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. podpisały umowę o współpracy w zakresie zagospodarowania złóż B - 4 i B - 6. Umowa została zawarta pod kilkoma warunkami zawieszającymi. Projekt przewiduje współpracę prowadzoną w formie spółki celowej. Zgodnie z programem prac przygotowawczych, pozyskanie danych sejsmicznych i wybór wstępnej koncepcji zagospodarowania zaplanowano na lata 2013 i 2014. Po zakończeniu tego etapu, partnerzy będą mogli podjąć ostateczną decyzję inwestycyjną odnośnie zagospodarowania złóż B - 4 i B - 6.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

14. Wartość firmy

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	1 stycznia 2011
Wartość księgowa wartości firmy powstałej w wyniku nabycia jednostek:			
- LOTOS Partner Sp. z o.o.	1.862	1.862	1.862
- Energobaltic Sp. z o.o.	1.126	1.126	1.126
Razem	2.988	2.988	2.988
Wartość księgowa wartości firmy powstałej przy nabyciu zorganizowanej części przedsiębiorstwa:			
- LOTOS Gaz S.A. ⁽¹⁾	10.009	10.009	10.009
- sieci stacji paliw ESSO ⁽²⁾	31.759	31.759	31.759
- sieci stacji paliw Slovnaft Polska ⁽²⁾	1.932	1.932	1.932
Razem	43.700	43.700	43.700
Razem wartość firmy	46.688	46.688	46.688

⁽¹⁾ Wartość firmy dotyczy nabytej przez LOTOS Paliwa Sp. z o.o. zorganizowanej części przedsiębiorstwa LOTOS Gaz S.A. (hurtowa sprzedaż paliw).

⁽²⁾ Wartość firmy dotyczy przejętych przez LOTOS Paliwa Sp. z o.o. sieci stacji paliw od ExxonMobile Poland i Slovnaft Polska. Grupa ustala wartość odzyskiwalną wartości firmy dla przejętych sieci stacji paliw od ExxonMobile Poland i Slovnaft Polska w oparciu o ich wartości użytkowe stosując metodę zdyskontowanych przepływów finansowych. Wyczerzenie dotyczące przyszłych przepływów pieniężnych, zostało dokonane na podstawie prognoz przepływów pieniężnych na okres 5 lat. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Zastosowana została ekstrapolacja dotycząca przepływów pieniężnych wykraczających poza okres 5 lat przy użyciu stałej stopy wzrostu w wysokości 1,94% (w roku 2011: 1,84%) w oparciu o ilościową prognozę dynamiki wzrostu konsumpcji paliw w Polsce w latach 2009 - 2015. Grupa dla celów testu wartości firmy przyjęła średni ważony koszt kapitału WACC netto na poziomie 7,53% (w roku 2011: 8,73%). Indywidualnie wyliczone dla każdego ośrodka wypracowującego środki pieniężne zdyskontowane przepływy pieniężne zostały ubruttowane.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości dla wartości firmy alokowanej do poszczególnych ośrodków generujących przepływy pieniężne. Grupa na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku nie dokonała odpisów z tytułu utraty wartości firmy. Przeprowadzone testy na utratę wartości nie wykazały konieczności dokonywania odpisów wartości firmy.

15. Pozostałe aktywa niematerialne

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Licencje, patenty, pozostałe koncesje, znaki towarowe	91.286	86.664	49.123
Koncesje poszukiwawczo - wydobywcze ⁽¹⁾	426.882	361.975	-
Aktywa niematerialne z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽²⁾	15.356	17.413	33.828
Pozostałe	10.944	9.528	11.874
Razem	544.468	475.580	94.825

⁽¹⁾ Koncesje poszukiwawczo-wydobywcze związane ze złożami ropy naftowej na terenie Republiki Litwy.

⁽²⁾ W tym norweskie koncesje poszukiwawcze na Morzu Północnym w kwocie 13.896 tys. zł (31 grudnia 2011: 15.176 tys. zł) oraz koncesje poszukiwawcze na Morzu Bałtyckim w kwocie 771 tys. zł (31 grudnia 2011: 1.024 tys. zł).

Grupa ponosi nakłady na aktywa niematerialne w związku z poszukiwaniem i oceną zasobów mineralnych. Wartość przepływów pieniężnych związanych z poniesionymi nakładami na aktywa niematerialne z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych w roku 2012 wynosiła 73.714 tys. zł (w roku 2011: 12.114 tys. zł).

Grupa klasyfikuje aktywa niematerialne z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania tych zasobów. Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość aktywów niematerialnych, dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania zasobów mineralnych wynosiła 430.755 tys. zł (31 grudnia 2011: 365.895 tys. zł), a koszty ich amortyzacji w roku 2012 wynosiły 49.869 tys. zł (w roku 2011: 39.981 tys. zł).

W 2012 roku Grupa dokonała odpisu z tytułu utraty wartości aktywów niematerialnych w kwocie 88.985 tys. zł (w roku 2011: 30.646 tys. zł), które dotyczyły litewskich koncesji poszukiwawczo-wydobywczych oraz norweskich koncesji poszukiwawczych, o których szerzej mowa poniżej. Odpis z tytułu utraty wartości ww. aktywów niematerialnych został ujęty w segmencie wydobywczym w pozycji *Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT) w Nocie 8* (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/8.-segmenty-dzialalnosci>) Dodatkowych informacji i objaśnień.

W związku z brakiem pozytywnych rezultatów wierceń w ramach norweskich koncesji poszukiwawczych PL 498 oraz PL 497 dokonano odpisu z tytułu utraty wartości skapitalizowanych kosztów badań wykonanych w ramach norweskich koncesji poszukiwawczych w kwocie 74.481 tys. zł (tj. 133.145 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku). W roku 2011 wartość odpisu wynosiła 30.646 tys. zł i dotyczyła koncesji PL 455 (tj. 57.660 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku).

Aktualizacja wartości aktywów niematerialnych związanych z koncesjami litewskimi wynikała przede wszystkim z ujawnienia nowej informacji geologicznej skutkującej obniżeniem szacunku wielkości zasobów złóż. W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości, które przeprowadzono odrębnie dla każdego aktywa generującego samodzielnie środki pieniężne, tj. dla złóż Girkaliai, Kretinga i Nausodis dokonano odpisu aktualizującego aktywa w wysokości 14.504 tys. zł (tj. 12.000 tys. LTL według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku), związane ze złożem Kretinga.

Do kalkulacji przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano profile produkcyjne według aktualnych raportów złożowych sporządzonych przez niezależnego doradcę branżowego (podstawą generowania środków pieniężnych przez ww. testowane aktywa jest wydobywanie ropy naftowej, profile produkcyjne warunkują okres szczegółowej prognozy przepływów pieniężnych dla każdego ze złóż). Analizowane przepływy pieniężne w okresach produkcyjnych uwzględniały przychody ze sprzedaży ropy naftowej, koszty operacyjne oraz nakłady inwestycyjne niezbędne do prowadzenia działalności wydobywczej złóż, a uzyskane wartości przepływów pieniężnych zostały zdyskontowane w celu wyrażenia przyszłych płatności w wartości bieżącej. Do dyskontowania zastosowano średni ważony koszt kapitału po opodatkowaniu, którego wartość oszacowano na poziomie 11%. Ponieważ efekty finansowe eksploatacji danego złoża ropy naftowej wykazują dużą wrażliwość na zmiany cen sprzedaży ropy naftowej a poziom tych cen podlega częstym fluktuacjom rynkowym, w celu uniknięcia sytuacji, w której rewaluacja składników aktywów odbywa się po ich każdorazowej zmianie, Grupa zastosowała podejście przedziałowe w testowaniu wartości posiadanych złóż uwzględniając zmienność następujących parametrów: cena ropy +/- 15%, wolumeny produkcyjne +/- 15%, kurs USD/LTL +/- 15%. Przeprowadzone testy wykazały, iż wartość księgowa złóż Girkaliai i Nausodis mieściła się na dzień 31 grudnia 2012 roku w zakresach określonych testem przedziałów. W przypadku złoża Kretinga wartość bilansowa testowanych aktywów była wyższa niż wartości wyceny przedziałowej tego złoża, co skutkowało dokonaniem ww. odpisu aktualizującego jego wartość.

Zmiany stanu pozostałych aktywów niematerialnych

w tysiącach złotych	Licencje, patenty, pozostałe koncesje, znaki towarowe	Koncesje poszukiwawczo - wydobywcze	Aktywa niematerialne z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych	Pozostałe	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2012 (dane przekształcone)	150.007	403.716	87.880	29.834	671.437
Zwiększenia:	15.698	147.312	71.425	3.421	237.856
- zakup	180	-	73.526	805	74.511
- z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	15.518	-	188	2.419	18.125
- objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	180.472	-	-	180.472
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(33.160)	(2.289)	(80)	(35.529)
- pozostałe	-	-	-	277	277
Zmniejszenia:	(2.079)	(28.042)	-	(277)	(30.398)

- sprzedaż	-	-	-	(2)	(2)
- likwidacja	(584)	-	-	(270)	(854)
- dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	(28.042)	-	-	(28.042)
- pozostałe	(1.495)	-	-	(5)	(1.500)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2012	163.626	522.986	159.305	32.978	878.895
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2011	103.134	-	67.306	30.432	200.872
Zwiększenia:	46.971	403.716	21.176	1.088	472.951
- zakup	-	-	12.739	302	13.041
- z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	47.068	-	456	382	47.906
- objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽²⁾	-	378.436	-	106	378.542
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	25.280	7.884	270	33.434
- przeklasyfikowanie aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych ⁽³⁾	(97)	-	97	-	-
- pozostałe	-	-	-	28	28
Zmniejszenia:	(98)	-	(602)	(1.686)	(2.386)
- sprzedaż	-	-	-	(14)	(14)
- likwidacja	(14)	-	(602)	(957)	(1.573)
- przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(15)	-	-	(683)	(698)
- pozostałe	(69)	-	-	(32)	(101)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	150.007	403.716	87.880	29.834	671.437
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2012	63.340	41.741	6.156	20.280	131.517

(dane przekształcone)

Zwiększenia:	10.309	45.133	965	2.005	58.412
- amortyzacja	10.309	49.142	965	2.054	62.470
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(4.009)	-	(56)	(4.065)
- pozostałe	-	-	-	7	7
Zmniejszenia:	(1.312)	(4.978)	-	(277)	(6.567)
- sprzedaż	-	-	-	(2)	(2)
- likwidacja	(584)	-	-	(270)	(854)
- dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	(4.978)	-	-	(4.978)
- pozostałe	(728)	-	-	(5)	(733)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2012	72.337	81.896	7.121	22.008	183.362

⁽¹⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki UAB Manifoldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

⁽²⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽³⁾ Aktywa niematerialne z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych, dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

w tysiącach złotych	Licencje, patenty, pozostałe koncesje, znaki towarowe	Koncesje poszukiwawczo - wydobywcze	Aktywa niematerialne z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych	Pozostałe	Razem
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2011	54.008	-	5.261	18.455	77.724
Zwiększenia:	9.362	41.741	1.497	3.150	55.750
- amortyzacja	9.362	39.127	1.497	2.940	52.926
- różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	2.614	-	181	2.795
- pozostałe	-	-	-	29	29
Zmniejszenia:	(30)	-	(602)	(1.325)	(1.957)

- sprzedaż	-	-	-	(12)	(12)
- likwidacja	(15)	-	(602)	(881)	(1.498)
- przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(15)	-	-	(400)	(415)
- pozostałe	-	-	-	(32)	(32)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	63.340	41.741	6.156	20.280	131.517
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2012	3	-	64.311	26	64.340
Utworzenie	-	14.504	74.481	-	88.985
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(296)	(1.964)	-	(2.260)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2012	3	14.208	136.828	26	151.065
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2011	3	-	28.217	103	28.323
Utworzenie	-	-	30.646	-	30.646
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	5.448	-	5.448
Wykorzystanie / Rozwiązanie	-	-	-	(77)	(77)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2011	3	-	64.311	26	64.340
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2012	91.286	426.882	15.356	10.944	544.468
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	86.664	361.975	17.413	9.528	475.580
Wartość księgowa netto 1 stycznia 2011	49.123	-	33.828	11.874	94.825

W poniższej tabeli przedstawiono pozycje, w których ujęto amortyzację pozostałych aktywów niematerialnych:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Koszt własny sprzedaży	51.392	42.489
Koszty sprzedaży	1.380	1.332
Koszty ogólnego zarządu	9.590	8.907
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	108	198
Razem	62.470	52.926

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

16. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych, wycenianych metodą praw własności

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku Grupa nie posiadała inwestycji w jednostkach stowarzyszonych. Do dnia 3 lutego 2011 roku Grupa posiadała 40,59% udziałów w spółce AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową) ⁽¹⁾. W dniu 3 lutego 2011 roku Grupa nabyła 100% akcji spółki UAB Meditus, będącej właścicielem 59,41% akcji spółki AB LOTOS Geonafta. W wyniku transakcji Grupa objęła kontrolę nad spółką AB LOTOS Geonafta. Ostateczne rozliczenie transakcji połączenia zostało zaprezentowane w Nocie 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011. Udział Grupy w aktywach netto spółki AB LOTOS Geonafta do dnia połączenia wynosił 93.064 tys. zł. Udział Grupy w wyniku spółki AB LOTOS Geonafta do dnia połączenia wynosił 2.896 tys. zł.

⁽¹⁾ Spółka AB LOTOS Geonafta obejmuje konsolidacją: UAB Geñciu Nafta, UAB Manifoldas oraz UAB Minijos Nafta.

17. Aktywa przeznaczone do sprzedaży

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	1 stycznia 2011
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ⁽¹⁾	2.428	1.797	6.012
Aktywa jednostek powiązanych przeznaczonych do sprzedaży	-	107.327 ⁽²⁾	1.899
w tym:			
Rzeczowe aktywa trwale	-	22.280	6
Zapasy	-	24.728	-
Należności z tytułu dostaw i usług	-	55.367	711
Pozostałe aktywa	-	4.952	1.182
Razem aktywa przeznaczone do sprzedaży	2.428	109.124	7.911
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami jednostek powiązanych przeznaczonymi do sprzedaży	-	40.398 ⁽²⁾	173
w tym:			
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy	-	19.539	173
Kredyty	-	20.859	-
Razem zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży	-	40.398	173

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2012 roku ujęte przez Grupę aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży obejmują: łódzie, lokal mieszkalny wraz z przynależną mu nieruchomością gruntową, urządzenia techniczne i maszyny do przerobu tworzyw sztucznych (31 grudnia 2011: lokal mieszkalny wraz z przynależną mu nieruchomością gruntową, nieruchomość w postaci rozlewni gazu).

⁽²⁾ Aktywa związane ze spółką LOTOS Parafiny Sp. z o.o., która została sprzedana w styczniu 2012 roku (patrz [Nota 2 \(http://raportroczny.lotost.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotost.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień).

Na dzień 31 grudnia 2012 roku aktywa przeznaczone do sprzedaży prezentowane są w segmencie wydobywczym w kwocie 1.658 tys. zł oraz w segmencie produkcji i handlu w kwocie 770 tys. zł (31 grudnia 2011 odpowiednio: 697 tys. zł; 108.427 tys. zł).

LOTOS Zintegrowany Raport Roczny 2012 / Dane finansowe / Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012 / Dodatkowe informacje i objaśnienia /
 18. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa

18. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Aktywa finansowe			
Długoterminowe aktywa finansowe			
Pozostałe aktywa finansowe:	90.198	117.404	63.303
Należności z tytułu kaucji	28.555	20.919	12.594
Należności z tytułu leasingu finansowego	6.180	3.564	4.599
Pozostałe należności	7.063	8.830	11.419
Udziały	9.756	9.746	9.915
Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego ⁽¹⁾	27.481	24.491	21.668
Lokaty ⁽²⁾	-	38.106	-
Depozyty zabezpieczające ⁽³⁾	11.163	11.748	3.108
Razem	90.198	117.404	63.303
Krótkoterminowe aktywa finansowe			
Należności z tytułu dostaw i usług, w tym:	1.640.360	2.075.562	1.740.890
- od jednostek powiązanych	2.507	90	-
Pozostałe aktywa finansowe:	173.238	119.789	26.168
Należności z tytułu kaucji	10.483	7.998	4.896
Pozostałe	21.872	21.555	15.340
Lokaty ⁽²⁾	122.563	40.565	5.932
Środki pieniężne zablokowane na rachunkach bankowych	18.320 ⁽⁴⁾	49.671 ^{(4),(5)}	-
Razem	1.813.598	2.195.351	1.767.058
Razem aktywa finansowe	1.903.796	2.312.755	1.830.361

Aktywa niefinansowe**Długoterminowe aktywa niefinansowe**

Przedpłaty na leasing lokomotyw	8.990	-	-
Pozostałe	8.044	6.789	7.379
Razem	17.034	6.789	7.379

Krótkoterminowe aktywa niefinansowe

Należności budżetowe inne niż podatek dochodowy (6)	167.932	52.858	39.914
Ubezpieczenia majątkowe i inne	39.207	31.015	24.070
Przedpłaty na leasing lokomotyw	2.336	-	-
Rozliczenia z tytułu wspólnego przedsięwzięcia (złoża norweskie)	41.756	50	-
Pozostałe (7)	37.632	42.987	29.515
Razem	288.863	126.910	93.499

Razem aktywa niefinansowe **305.897** **133.699** **100.878**

Razem **2.209.693** **2.446.454** **1.931.239**

w tym:

część długoterminowa	107.232	124.193	70.682
część krótkoterminowa	2.102.461	2.322.261	1.860.557

(1) Środki pieniężne gromadzone na koncie bankowym Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego (tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku) w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji zakładu górniczego, o czym mowa także w [Nocie 31.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/31.-zobowiazania-z-tytulu-dostaw-i-uslug-pozostale-zobowiazania-i-rezerwy#31-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

(2) Na pozycję Lokaty składają się głównie lokaty Jednostki Dominującej:

- lokaty w kwocie 83.826 tys. zł (31 grudnia 2011: 38.106 tys. zł) dotyczące środków zarezerwowanych na remont postojowy w 2013 roku, zgodnie z zawartymi umowami kredytowymi na finansowanie Programu 10+, o których mowa w [Nocie 28.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow#28-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień,
- lokaty w kwocie 11.432 tys. zł (31 grudnia 2011: 7.874 tys. zł) dotyczące zabezpieczenia spłaty odsetek od kredytu na finansowanie zapasów, o którym mowa w [Nocie 28.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow#28-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień,
- lokaty w kwocie 27.244 tys. zł (31 grudnia 2011: 32.623 tys. zł) dotyczące zabezpieczenia spłaty odsetek od kredytów zaciągniętych na finansowanie Programu 10+, o których mowa w [Nocie 28.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow#28-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

(3) W tym depozyt zabezpieczający Jednostki Dominującej złożony w BNP Paribas Bank Polska w celu umożliwienia realizacji transakcji na platformie internetowej ICE Futures w kwocie 11.163 tys. zł (31 grudnia 2011: depozyt zabezpieczający złożony w firmie brokerskiej Marex Financial w kwocie 11.748 tys. zł).

(4) Blokada środków pieniężnych w kwocie 18.320 tys. zł na rachunku bankowym spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. dokonana przez komornika w sprawie postępowania sądowego dotyczącego spółki WANDEKO.

⁽⁵⁾ Blokady środków pieniężnych, w tym:

- środki pieniężne w kwocie 26.169 tys. zł, stanowiące wartość zobowiązania spółki AB LOTOS Geonafta z tytułu nabycia udziałów spółki UAB Meditus. Kwota zobowiązania zablokowana została na rachunku escrow i stanowiła zabezpieczenie ewentualnych roszczeń AB LOTOS Geonafta wobec akcjonariuszy sprzedających. W dniu 3 lutego 2012 roku kwota ta została w całości zapłacona.

- środki pieniężne w kwocie 5.182 tys. zł GK LOTOS Petrobaltic S.A. dotyczące zabezpieczenia spłaty odsetek od kredytów, które w związku ze spłatą kredytów zostały w całości zwolnione.

⁽⁶⁾ W tym podatek od towarów i usług w wysokości 165.152 tys. zł (31 grudnia 2011: 42.236 tys. zł).

⁽⁷⁾ W tym kwota dotycząca akcyzy od przesunięć międzymagazynowych w Grupie LOTOS S.A. w kwocie 29.678 tys. zł (31 grudnia 2011: 33.620 tys. zł).

Okres spłaty należności z tytułu dostaw i usług związany z normalnym tokiem sprzedaży wynosi 7 - 35 dni.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku na należnościach nie ustanowiono cesji z tytułu zabezpieczenia zobowiązań Grupy.

Charakterystyka instrumentów finansowych została zaprezentowana w [Nocie 7.23 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/7.-zasady-rachunkowosci#7-23\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w [Nocie 33 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.6 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-6\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.3.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-3-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.4.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-4-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

18.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	195.646	182.354
Utworzenie ⁽¹⁾	11.325	14.438
Objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta)	-	16.707 ⁽²⁾
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(1.025)	1.116
Wykorzystanie	(20.179)	(12.063)
Rozwiązanie ⁽³⁾	(8.615)	(6.325)
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	(581)

Stan na koniec okresu	177.152	195.646
w tym:		
część długoterminowa	-	17.236
część krótkoterminowa	177.152	178.410

⁽¹⁾ W tym kwota 3.006 tys. zł odniesiona w pozostałe koszty operacyjne (w roku 2011: 11.053 tys. zł) oraz kwota 1.416 tys. zł (w roku 2011: 412 tys. zł) pomniejszająca przychody finansowe z tytułu odsetek.

⁽²⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽³⁾ W tym kwota 8.018 tys. zł odniesiona w pozostałe przychody operacyjne (w roku 2011: 4.151 tys. zł).

Analiza wiekowania należności przeterminowanych nieobjętych odpisem aktualizującym przedstawia się następująco:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Do 1 miesiąca	81.742	104.255
Od 1 do 3 miesięcy	11.932	10.051
Od 3 do 6 miesięcy	4.800	1.057
Od 6 miesięcy do 1 roku	2.275	4.106
Powyżej 1 roku	5.357	4.888
Razem	106.106	124.357

Na dzień 31 grudnia 2012 roku udział należności z tytułu dostaw i usług czterech największych odbiorców Grupy na koniec okresu sprawozdawczego stanowił 20,94% salda tych należności ogółem (31 grudnia 2011: 14,59% udział trzech największych odbiorców). W ocenie Spółki, w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług, z wyjątkiem należności od ww. odbiorców, nie występuje istotna koncentracja ryzyka kredytowego. Maksymalna ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe na dzień kończący okres sprawozdawczy jest najlepiej reprezentowana przez wartość księgową tych instrumentów. Koncentracja ryzyka związanego z działalnością handlową jest ograniczona ze względu na fakt, iż Grupa zawiera transakcje z dużą liczbą kontrahentów.

18.2 Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa opracowała i wdrożyła System Partnerstwa Handlowego "Rodzina LOTOS", który określa sposób prowadzenia stacji paliw. Grupa zawarła umowy partnerstwa handlowego z podmiotami, nazywanymi Partnerami, prowadzącymi stacje paliw na własne ryzyko i rachunek. Należności z tytułu umów partnerskich dotyczą nakładów poniesionych na wizualizację na stacjach paliw, które zostały oddane do użytkowania na podstawie umów zawieranych na okres 5–10 lat.

w tysiącach złotych	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011

Nie dłużej niż jeden rok ⁽¹⁾	2.716	1.942	2.683	1.914
Od 1 roku do 5 lat	5.970	3.526	5.896	3.475
Powyżej 5 lat	288	90	284	89
Razem	8.974	5.558	8.863	5.478
Minus niezrealizowane przychody finansowe	(111)	(80)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	8.863	5.478	8.863	5.478
w tym:				
część długoterminowa			6.180	3.564
część krótkoterminowa			2.683	1.914

⁽¹⁾ Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych wykazana jest w pozycji Należności z tytułu dostaw i usług.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

19. Zapasy

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	1 stycznia 2011
Wyroby gotowe	1.800.351	1.544.783	1.171.917
Półprodukty i produkty w toku	751.935	623.582	449.497
Towary	256.875	238.397	251.531
Materiały	3.156.544	3.449.078	2.633.846
Razem	5.965.705	5.855.840	4.506.791
w tym, zapasy wycenione:			
według kosztu wytworzenia lub ceny nabycia	5.960.210	5.837.055	4.492.232
według ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania	5.495	18.785	14.559

Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań z tytułu kredytu Jednostki Dominującej na refinansowanie zapasów, o którym mowa w [Nocie 28.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow#28-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień, wynosiła 4.983.260 tys. zł (31 grudnia 2011: 5.048.329 tys. zł).

19.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	11.437	7.586
Utworzenie	12.880	5.527
Objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta)	-	1.002 ⁽¹⁾
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(85)	76
Wykorzystanie	(5.269)	(769)
Rozwiązanie	(16.670) ⁽²⁾	(718)
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	(1.267)
Stan na koniec okresu	2.293	11.437

w tym:		
Wyroby gotowe	332	4.592
Półprodukty i produkty w toku	40	58
Towary	29	42
Materiały	1.892	6.745

⁽¹⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w Nocie 2 Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

⁽²⁾ W tym kwota 4.820 tys. zł z tytułu rozwiązania odpisu na materiały w wyniku ich zużycia na potrzeby własne i zmiany kwalifikacji pod kątem remontu postojowego w Grupie LOTOS S.A. w 2013 roku.

Efekt aktualizacji wartości zapasów prezentowany jest w koszcie własnym sprzedaży.

19.2 Zapasy obowiązkowe

Grupa stosuje obowiązujące od dnia 7 kwietnia 2007 roku zasady funkcjonowania systemu zapasów obowiązkowych, wprowadzone ustawą z dnia 16 lutego 2007 roku o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. Nr 52, poz. 343, z dnia 23 marca 2007 roku z późniejszymi zmianami). Ustawa, o której mowa wyżej określa zasady tworzenia, utrzymywania oraz finansowania zapasów ropy naftowej i produktów naftowych. Zapasy obowiązkowe obejmują ropę naftową, produkty naftowe (paliwa ciekłe), gaz płynny LPG. Na dzień 31 grudnia 2012 roku wartość brutto zapasów obowiązkowych wynosiła 4.353.207 tys. zł (31 grudnia 2011: 4.427.752 tys. zł).

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

20. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	31 grudnia 2010
Środki pieniężne w banku	267.682	380.668	381.995
Środki pieniężne w kasie	362	322	273
Inne środki pieniężne	289	2.690	333
Razem	268.333	383.680	382.601

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym. Lokaty krótkoterminowe są dokonywane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych dla nich stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa dysponowała niewykorzystanymi przyznanymi środkami kredytowymi w wysokości 764.086 tys. zł (31 grudnia 2011: 1.621.940 tys. zł) związanymi z kredytami obrotowymi (w tym przyznany kredyt obrotowy Konsorcjum banków (4), patrz [Nota 28 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow) Dodatkowych informacji i objaśnień), w odniesieniu do których wszystkie warunki zawieszające zostały spełnione.

Wartość środków pieniężnych na rachunkach bankowych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2012 roku wyniosła 1.484 tys. zł (31 grudnia 2011: 773 tys. zł).

21. Informacja o strukturze środków pieniężnych do sprawozdania z przepływów pieniężnych

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	268.333	383.680
Kredyty w rachunku bieżącym	(508.988)	(222.128)
Razem	(240.655)	161.552

Przyczyny występowania różnic pomiędzy zmianami niektórych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami wynikającymi ze sprawozdania z przepływów pieniężnych

Należności z tytułu dostaw i usług w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Zmiana stanu należności z tytułu dostaw i usług		435.202	(334.672)
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej		14.650	17.380
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17	-	(55.367)
Zmiana stanu należności z tytułu dostaw i usług w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		449.852	(372.659)

Pozostałe aktywa w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Zmiana stanu pozostałych aktywów długoterminowych i krótkoterminowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	(198.440)	(183.919)
Zmiana stanu inwestycji w nieruchomości	977	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów finansowych	23.617	79.507
Zmiana stanu należności inwestycyjnych	654	(1.531)
Zmiana stanu należności z tytułu sprzedaży udziałów	(400)	400

Kompensata zobowiązań z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych z należnościami z tytułu VAT	(26.436)	(29.413)
Zmiana stanu prowizji od kredytów odnawialnych rozliczanych w czasie	(365)	(1.754)
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej	62	4.685
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	(2.840)
Pozostałe	(836)	(3.308)
Zmiana stanu pozostałych aktywów w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(201.167)	(138.173)

Zapasy w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zmiana stanu zapasów w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		(109.865)	(1.349.049)
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej		868	16.590
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17	-	(24.728)
Pozostałe		214	4.279
Zmiana stanu zapasów w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		(108.783)	(1.352.908)

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług w tysiącach złotych		za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		(642.982)	989.197
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej		(1.217)	(21.306)
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży		-	15.783
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		(644.199)	983.674

Pozostałe zobowiązania i rezerwy w tysiącach złotych		za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań i rezerw w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		(88.552)	288.724

Zmiana stanu rezerwy na morskie kopalnie ropy naftowej	(75.363)	(29.374)
Korekta z tytułu lokat zarezerwowanych na spłatę kredytów	(14.185)	(168.346)
Zmiana stanu zobowiązań inwestycyjnych	(42.343)	16.955
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu nabycia wierzytelności	-	38.793
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu nabycia udziałów	40.699	(15.363)
Kompensata należności z tytułu podatku dochodowego z zobowiązaniami z tytułu VAT	76.613	7.562
Otrzymane dotacje	-	(2.211)
Korekta z tytułu środków zarezerwowanych na nabycie udziałów	26.169	(26.169)
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej	6.899	(66.030)
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	3.669
Pozostałe	(2.346)	713
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań i rezerw w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(72.409)	48.923

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zmiana stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	(115.347)	1.079
Zmiana stanu oprocentowanych kredytów w rachunku bieżącym	(286.860)	42.240
Zmiana stanu środków pieniężnych w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(402.207)	43.319

Przyczyny występowania różnic pomiędzy pozycjami ujawnionymi w Dodatkowych informacjach i objaśnieniach a pozycjami wynikającymi ze sprawozdania z przepływów pieniężnych

Amortyzacja w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Amortyzacja wykazana w zmianie rzeczowych aktywów trwałych oraz pozostałych aktywów niematerialnych	666.592	608.667
Koszty amortyzacji bezpośrednio związane z nakładami na rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	(2)	(59)
Amortyzacja wykazana w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	666.590	608.608

Zakup rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych wykazany w zmianie rzeczowych aktywów trwałych oraz pozostałych aktywów niematerialnych	(802.965)	(769.074)
Zmiana stanu zobowiązań inwestycyjnych	54.077	(22.895)
Nabycie rzeczowe aktywa trwałe w drodze leasingu	(15.015)	110.955
Pozostałe	5.978	3.019
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych wykazany w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(757.925)	(677.995)

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

22. Kapitał podstawowy

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku kapitał podstawowy składał się z 129.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł za każdą akcję, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Każda akcja jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu i posiada prawo do dywidendy.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

23. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji

Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku obejmowała nadwyżkę ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji w kwocie 1.320.773 tys. zł z uwzględnieniem kosztów bezpośrednio związanych z emisją akcji, skorygowanych o podatek dochodowy w kwocie 9.425 tys. zł.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

24. Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych obejmuje zmiany wyceny kredytów w walutach obcych wykorzystywanych, jako instrumenty zabezpieczające do zabezpieczenia przepływów pieniężnych, pomniejszone o wpływ podatku dochodowego. W drugim półroczu 2012 roku Grupa rozszerzyła zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	(419.281)	(739)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	472.197	(516.892)
Podatek dochodowy dotyczący wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	(89.717)	98.350
Stan na koniec okresu	(36.801)	(419.281)

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

25. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się kapitały tworzone i wykorzystywane według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich oraz wyniki bieżącego okresu sprawozdawczego.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend, szerzej opisane w [Nocie 12 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/12.-dywidendy\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/12.-dywidendy) Dodatkowych informacji i objaśnień.

25.1 Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend

W latach 2011 i 2012 w Grupie Kapitałowej LOTOS wystąpiły ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Grupie LOTOS S.A. w postaci dywidend, które wynikały z następujących okoliczności:

- Zapisy umowy zawartej w dniu 16 grudnia 2004 roku pomiędzy spółką LOTOS Paliwa Sp. z o.o. a Bankiem Pekao S.A. i PKO BP S.A. ograniczały wartość nadwyżki gotówki wypracowanej w roku obrotowym przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z przeznaczeniem na wypłatę dywidendy od spełnienia określonych wskaźników.
- W spółce AB LOTOS Geonafta występują ograniczenia w wypłacie dywidend wynikające z zawartych w dniu 5 kwietnia i 27 września 2012 roku umów kredytowych, które ograniczają taką wypłatę od uzyskania wcześniejszej zgody banku.
- W spółce LOTOS Exploration and Production Norge AS występują ograniczenia w wypłacie dywidend wynikające z zawartej w dniu 17 grudnia 2010 roku umowy kredytowej. Zapisy umowy kredytowej ograniczają wypłatę dywidend, jeżeli taka wypłata stanowiłaby w uzasadnionej opinii banku zagrożenie dla terminowej obsługi kredytu.
- Zapisy umowy kredytowej z dnia 14 grudnia 2010 roku zawartej między Nordea Bank Polska and Nordea Bank Finland a AB LOTOS Geonafta (poprzednio AB LOTOS Baltija) i LOTOS Petrobaltic S.A, która była gwarantem (poręczycielem), ograniczały wartość nadwyżki finansowej wypracowanej w roku obrotowym przez LOTOS Petrobaltic S.A. przeznaczonej na wypłatę dywidendy od spełnienia określonych wskaźników finansowych, wyliczonych na podstawie sprawozdania finansowego spółki LOTOS Petrobaltic S.A. W dniu 16 kwietnia 2012 roku dokonano spłaty kredytu udzielonego na podstawie ww. umowy.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku obowiązywało ograniczenie do wypłaty dywidend przez spółki: LOTOS Paliwa Sp. z o.o., AB LOTOS Geonafta, LOTOS Exploration and Production Norge AS.

26. Różnice kursowe z przeliczenia

Na pozycję *Różnice kursowe z przeliczenia* składają się różnice kursowe związane z przeliczeniem na złote polskie sprawozdań finansowych zagranicznych jednostek i grup kapitałowych, pomniejszone o wpływ podatku dochodowego.

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	59.100	12.281
Różnice kursowe z przeliczenia	(39.062) ⁽¹⁾	57.806
Podatek dochodowy dotyczący różnic kursowych z przeliczenia	13.864	(10.987)
Stan na koniec okresu	33.902	59.100

⁽¹⁾ W tym kwota (686) tys. zł wynikająca z dekonsolidacji poprzednio posiadanych przez Grupę 50% udziałów w kapitale litewskiej spółki UAB Manifoldas, która w wyniku objęcia jej kontrolą przez Grupę, z dniem 28 listopada 2012 roku, zaczęła być konsolidowana metodą pełną. Transakcja objęcia kontrolą przez Grupę spółki UAB Manifoldas została opisana w Nocie 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

27. Udziały niekontrolujące

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	947	14.658
Udział w wynikach	27	328
Udział w innych całkowitych dochodach (netto)	(14)	29
Udział w całkowitych dochodach ogółem	13	357
Zmiany w strukturze udziałowców niekontrolujących	-	(214)
Sprzedż akcji Jednostce Dominującej	(261) ⁽¹⁾	(13.854) ⁽²⁾
Stan na koniec okresu	699	947

⁽¹⁾ Akcje spółki LOTOS Petrobaltic S.A., patrz Nota 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień.

⁽²⁾ Akcje spółek: LOTOS Jasło S.A., LOTOS Czechowice S.A. oraz LOTOS Petrobaltic S.A.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

LOTOS Zintegrowany Raport Roczny 2012 / Dane finansowe / Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012 / Dodatkowe informacje i objaśnienia /
 28. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

28. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Kredyty bankowe	6.373.535	7.368.073	6.293.802
Pożyczki	17.056	23.556	32.992
Obligacje	-	-	52.670
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	166.109	197.000	74.255
Razem	6.556.700	7.588.629	6.453.719
w tym:			
część długoterminowa	4.462.098	5.161.474	4.475.012
część krótkoterminowa	2.094.602	2.427.155	1.978.707

28.1 Kredyty bankowe i pożyczki

Kredyty bankowe i pożyczki w podziale na waluty według terminu płatności na dzień 31 grudnia 2012 roku

w tysiącach złotych	Kredyty zaciągnięte w EUR	Kredyty zaciągnięte w USD	Kredyty zaciągnięte w PLN	Razem
2013	16.712	1.818.861	239.419	2.074.992
2014	2.409	415.753	74.553	492.715
2015	2.409	444.706	20.382	467.497
2016	-	416.167	17.606	433.773
2017	-	409.554	9.333	418.887
po 2017	-	2.494.643	8.084	2.502.727
Razem	21.530	5.999.684	369.377	6.390.591

Kredyty bankowe i pożyczki w podziale na waluty według terminu płatności na dzień 31 grudnia 2011 roku

w tysiącach złotych	Kredyty zaciągnięte w EUR	Kredyty zaciągnięte w USD	Kredyty zaciągnięte w PLN	Razem
2012	219.540	1.976.983	211.217	2.407.740
2013	2.603	297.063	59.229	358.895
2014	2.603	405.466	74.553	482.622
2015	2.603	421.101	20.381	444.085
2016	-	459.145	17.606	476.751
po 2016	-	3.204.118	17.418	3.221.536
Razem	227.349	6.763.876	400.404	7.391.629

Zabezpieczenie spłaty powyższych kredytów stanowią:

- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bankowymi,
- zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych,
- zastaw rejestrowy na zapasach,
- zastaw rejestrowy na ruchomościach istniejących i przyszłych,
- hipoteka,
- przewłaszczenie rzeczowych aktywów trwałych,
- cesja z umów ubezpieczenia zapasów,
- cesja z umów na przechowywanie zapasów,
- cesja praw do odszkodowania od Skarbu Państwa w przypadku obowiązku sprzedaży zapasów obowiązkowych poniżej ich ceny rynkowej,
- cesja z umów na realizację i zarządzanie Programem 10+,
- cesja z umów ubezpieczenia dotyczących rafinerii w Gdańsku,
- cesja umów licencyjnych,
- cesja umów sprzedaży produktów,
- cesja praw z kontraktów sprzedaży ropy naftowej,
- akcje i udziały w spółkach zależnych,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
- weksle in blanco,
- gwarancje bankowe.

Oprocentowanie kredytów jest oparte o:

- dla kredytów zaciągniętych w USD - LIBOR USD 1M, 3M lub 6M w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego,
- dla kredytów zaciągniętych w EUR – EURIBOR 1M lub 3M,
- dla kredytów zaciągniętych w PLN – WIBOR ON, 1M lub 3M.

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów mieszczą się w przedziale 0,3 pp. – 4,00 pp.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku efektywna stopa procentowa kredytów uwzględniająca fakt finansowania w USD i EUR kształtuje się na średnim poziomie około 2,47 % (31 grudnia 2011: 2,44 %). Efektywna stopa procentowa dla kredytów w PLN z wyłączeniem kredytów konsorcjalnych Jednostki Dominującej kształtuje się na średnim poziomie około 4,81 % (31 grudnia 2011: 5,81 %).

Podział kredytów i pożyczek według instytucji udzielających finansowania

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Część długoterminowa		
Kredyt Bank S.A.	8.987	14.988
Pekao S.A.	20.008	24.530
PKO BP S.A.	15.125	16.625
NFOŚiGW	6.056	12.056
WFOŚiGW Gdańsk	4.250	5.000
Nordea Bank Litwa	44.240	-
Bank Ochrony Środowiska S.A.	36.902	36.902
Konsorcjum banków (2) **	2.988.669	3.513.826
Konsorcjum banków (3) ***	1.080.892	1.273.067
Konsorcjum banków (5) *****	43.448	86.895
Konsorcjum banków (6) *****	67.022	-
Razem część długoterminowa	4.315.599	4.983.889
Część krótkoterminowa		
Kredyt Bank S.A.	6.000	7.607
Pekao S.A.	174.866	179.178
ING Bank Śląski S.A.	4.830	5
PKO BP S.A.	308.815	246.656
NFOŚiGW	6.000	6.500
WFOŚ Gdańsk	750	-

Nordea Bank Polska S.A.	23.810	18.564
Nordea Bank Litwa	14.747	-
BRE Bank S.A.	10.278	33.251
Konsorcjum banków (1) *	-	1.369.959
Konsorcjum banków (2) **	207.042	225.715
Konsorcjum banków (3) ***	83.182	91.054
Konsorcjum banków (4) ****	409.245	169.585
Konsorcjum banków (5) *****	43.462	43.573
Konsorcjum banków (6) *****	42.587	193.104
Konsorcjum banków (7) *****	930.574	-
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych*****	(191.196)	(177.011)
Razem część krótkoterminowa	2.074.992	2.407.740
Razem	6.390.591	7.391.629

* Konsorcjum banków (1): Pekao S.A., PKO BP S.A., BRE Bank S.A., Nordea Bank Polska S.A

** Konsorcjum banków (2): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V., Pekao S.A., BNP Paribas S.A., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, Credit Agricole CIB (dawniej Calyon), DnB Nor Bank ASA, DnB Nord Polska S.A., ING Bank Śląski S.A., KBC Finance Ireland, Kredyt Bank S.A., Nordea Bank AB, PKO BP S.A., The Royal Bank of Scotland plc, Société Générale S.A., Bank Zachodni WBK S.A., Rabobank Polska S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., Sumitomo Mitsui Banking Corporation Europe Ltd.,

*** Konsorcjum banków (3): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., BNP Paribas S.A.,

**** Konsorcjum banków (4): Pekao S.A., PKO BP S.A., BNP Paribas S.A., ING Bank Śląski S.A., Nordea Bank Polska S.A., Rabobank Polska S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.,

***** Konsorcjum banków (5): Pekao S.A., PKO BP S.A.,

***** Konsorcjum banków (6): Nordea Bank Finland Plc. Lithuania Branch, Nordea Bank Polska S.A.,

***** Konsorcjum banków (7): Pekao S.A., BRE Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., Nordea Bank AB, Société Générale S.A.,

***** Grupa LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku dokonała skompensowania składnika aktywów finansowych (środków zabezpieczonych na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowego z tytułu otrzymanych kredytów i wykazała zgodnie z MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja” w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Służy to odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych.

Kredyty bankowe Jednostki Dominującej

Na dzień 31 grudnia 2012 roku kredyty inwestycyjne, udzielone przez Konsorcja banków (2) i (3), wykorzystane były w kwocie nominalnej 1.423,7 mln USD (tj. 4.412,8 mln zł według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku). Na dzień 31 grudnia 2011 roku była to kwota 1.510,6 mln USD (tj. 5.162,4 mln zł według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2011 roku).

Kredyt na finansowanie kapitału obrotowego został udzielony Grupie LOTOS S.A. przez Konsorcjum banków (4), w formie

kredytów w rachunkach bieżących i jest wykorzystywany przez Spółkę w miarę zapotrzebowania Spółki na kapitał obrotowy.

W dniu 10 października 2012 roku Grupa LOTOS S.A. zawarła umowę na refinansowanie i finansowanie zapasów z konsorcjum pięciu banków (Konsorcjum banków (7)), w skład którego wchodziły:

- Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie,
- BRE Bank S.A. z siedzibą w Warszawie,
- ING Bank Śląski S.A. z siedzibą w Katowicach,
- Nordea Bank AB z siedzibą w Sztokholmie,
- Société Générale S.A z siedzibą w Paryżu.

Przedmiotem powyższej umowy jest kredyt odnawialny na łączną kwotę 400 mln USD (*tj. 1.268 mln zł według kursu średniego NBP na dzień 10 października 2012 roku*). Na mocy tej umowy zrefinansowany został poprzedni kredyt na finansowanie zapasów, wynikający z umowy zawartej w dniu 20 grudnia 2007 roku, z późniejszymi zmianami, z konsorcjum czterech banków (Konsorcjum banków (1)), w skład którego wchodziły:

- Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie,
- PKO BP S.A. z siedzibą w Warszawie,
- BRE Bank S.A. z siedzibą w Warszawie,
- Nordea Bank Polska S.A. z siedzibą w Gdyni.

Na dzień 31 grudnia 2012 wykorzystanie kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów, udzielonego przez Konsorcjum banków (7), wynosi 300 mln USD (*tj. 929,9 mln zł według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*). Kwota ta została przekazana na spłatę poprzedniego kredytu, udzielonego przez Konsorcjum banków (1), w drodze rozliczeń pomiędzy bankami. Pozostałe 100 mln USD zostało spłacone ze środków Grupy LOTOS S.A. w związku z czym w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za 2012 rok, w przepływach z działalności finansowej, wykazano z tego tytułu wydatek w kwocie 313,6 mln zł.

Grupa LOTOS S.A. w ramach kredytów opisanych jako Konsorcjum banków (2), Konsorcjum banków (3), Konsorcjum banków (4), Konsorcjum banków (7), określonych szerzej powyżej, zobowiązana jest do utrzymywania wskaźnika określonego jako Tangible Consolidated Net Worth na poziomie nie niższym niż zapisany w umowach kredytowych.

Ponadto, w ramach kredytu opisanego jako Konsorcjum banków (7) Spółka dodatkowo zobowiązana jest do utrzymywania wartości wskaźnika finansowego określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio na poziomie nie wyższym niż określony umową kredytową.

Spółka na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz 31 grudnia 2011 roku spełnia opisane powyżej zobowiązania.

28.2 Obligacje

W 2012 roku spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. dokonywała emisji krótkoterminowych obligacji na okaziciela w ramach Umowy Programu Emisji Obligacji z dnia 27 lipca 2010 roku.

W ramach programu emisji obligacji spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. może przeprowadzać wielokrotne emisje obligacji. Łączne zadłużenie spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. z tytułu wyemitowanych i niewykupionych obligacji nie może przekroczyć kwoty 300.000 tys. zł licząc według wartości nominalnej. Czas trwania programu wynosi 5 lat. Emitowane obligacje są

denominowane w złotych polskich i są oferowane w trybie emisji niepublicznej. Obligacje są emitowane jako obligacje na okaziciela, niezabezpieczone, zdematerializowane, zerokuponowe. Wykup obligacji odbywa się według wartości nominalnej obligacji.

Nabywcami wyemitowanych obligacji byli inwestorzy zewnętrzni oraz podmioty z Grupy. Wartość nominalna wyemitowanych obligacji poza Grupę w 2012 roku oraz w roku poprzednim prezentuje poniższa tabela:

w tysiącach złotych	Wartość nominalna emitowanych obligacji	Dyskonto	Zobowiązania z tytułu wyemitowanych obligacji
1 stycznia 2011	53.000	(330)	52.670
Zwiększenia (emisja)	575.000	(2.248)	
Zmniejszenia (wykup)	(628.000)	2.578	
31 grudnia 2011	-	-	-
1 stycznia 2012	-	-	-
Zwiększenia (emisja)	364.000	(1.607)	
Zmniejszenia (wykup)	(364.000)	1.607	
31 grudnia 2012	-	-	-

Wpływy z tytułu wyemitowanych przez Grupę obligacji dla inwestorów zewnętrznych, bez uwzględnienia wydatków związanych z emisją obligacji, w 2012 roku wynosiły 362.393 tys. zł (w roku 2011: 572.752 tys. zł). Wydatki z tytułu wykupionych przez Grupę obligacji w 2012 roku wynosiły 364.000 tys. zł (w roku 2011: 628.000 tys. zł).

28.3 Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

w tysiącach złotych	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Nie dłużej niż jeden rok	36.794	41.113	19.610	19.415
Od 1 roku do 5 lat	134.813	153.520	92.155	91.357
Powyżej 5 lat	57.639	98.221	54.344	86.228
Razem	229.246	292.854	166.109	197.000
Minus koszty finansowe	(63.137)	(95.854)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	166.109	197.000	166.109	197.000
w tym:				
część długoterminowa			146.499	177.585

---

część krótkoterminowa

19.610

19.415

Grupa na podstawie umów leasingu finansowego użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

29. Pochodne instrumenty finansowe

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Aktywa finansowe			
Długoterminowe aktywa finansowe			
- Futures (emisja CO ₂)	-	-	580
- Swap procentowy (IRS)	-	12.098	18.828
Razem	-	12.098	19.408
Krótkoterminowe aktywa finansowe			
- Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	45	-	1.472
- Futures (emisja CO ₂)	-	8.304	35
- Forwardy i spoty walutowe	73.452	16.175	13.181
- Terminowe transakcje stopy procentowej (FRA)	-	-	655
- Swap procentowy (IRS)	11.318	11.640	10.259
- Swap walutowy	36.519	1.083	24.360
Razem	121.334	37.202	49.962
Razem aktywa finansowe	121.334	49.300	69.370
Zobowiązania finansowe			
Długoterminowe zobowiązania finansowe			
- Futures (emisja CO ₂)	1.293	-	463
- Swap procentowy (IRS)	87.032	127.364	79.644
Razem	88.325	127.364	80.107
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe			
- Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	337	-	3.517
- Futures (emisja CO ₂)	2.494	15.607	-

- Forwardy i spoty walutowe	9.161	51.889	24.709
- Terminowe transakcje stopy procentowej (FRA)	-	-	340
- Swap procentowy (IRS)	60.975	44.770	148.253
- Swap walutowy	18.033	28.148	22.881
Razem	91.000	140.414	199.700
Razem zobowiązania finansowe	179.325	267.778	279.807

Charakterystyka pochodnych instrumentów finansowych została zaprezentowana w [Nocie 7.23 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/7.-zasady-rachunkowosci#7-23\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w [Nocie 33 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.2.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-2-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.3.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-3-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.4.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-4-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.5 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-5\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych (pochodne instrumenty finansowe) na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.6 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-6\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

30. Świadczenia pracownicze

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Długoterminowe zobowiązania			
Nagrody jubileuszowe	101.091	85.056	71.431
Świadczenia po okresie zatrudnienia	28.771	30.858	23.939
Razem	129.862	115.914	95.370
Krótkoterminowe zobowiązania			
Nagrody jubileuszowe	9.350	9.511	8.111
Świadczenia po okresie zatrudnienia	6.404	6.376	4.348
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia	78.619	64.273	78.162
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	16.557	14.577	13.052
Razem	110.930	94.737	103.673
Razem zobowiązania	240.792	210.651	199.043

30.1 Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia

Grupa wypłaca pracownikom przechodzącym na emerytury kwoty świadczeń po okresie zatrudnienia zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania. Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. W związku z tym Grupa na podstawie wyceny dokonanej przez profesjonalne firmy aktuarialne lub na podstawie własnych szacunków ujmuje zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia na poziomie wartości bieżących. Kwotę tych zobowiązań oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu sprawozdawczego przedstawiono w poniższej tabeli:

w tysiącach złotych	Nagrody jubileuszowe	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Razem
1 stycznia 2012	97.330	36.844	134.174
Koszty bieżącego zatrudnienia	7.430	1.918	9.348

Koszty odsetek	4.848	1.696	6.544
Koszty przeszłego zatrudnienia	11.972	(3.879)	8.093
Nabycie/(Zbycie) jednostek powiązanych	(2.763)	(713)	(3.476)
Wyplacone świadczenia	(10.995)	(2.494)	(13.489)
(Zyski)/Straty aktuarialne	2.619	1.334	3.953
31 grudnia 2012	110.441	34.706	145.147
w tym:			
część długoterminowa	101.091	28.302	129.393
część krótkoterminowa	9.350	6.404	15.754
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych ⁽¹⁾	-	469	469
31 grudnia 2012	110.441	35.175	145.616
w tym:			
część długoterminowa	101.091	28.771	129.862
część krótkoterminowa	9.350	6.404	15.754

w tysiącach złotych	Nagrody jubileuszowe	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Razem
1 stycznia 2011	79.564	28.265	107.829
Koszty bieżącego zatrudnienia	6.311	2.103	8.414
Koszty odsetek	4.144	1.421	5.565
Koszty przeszłego zatrudnienia	14.237	5.805	20.042
Wyplacone świadczenia	(8.103)	(2.283)	(10.386)
(Zyski)/Straty aktuarialne	1.177	1.533	2.710
31 grudnia 2011	97.330	36.844	134.174
w tym:			
część długoterminowa	87.599	30.362	117.961
część krótkoterminowa	9.731	6.482	16.213
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach	-	1.103	1.103

zagranicznych ⁽¹⁾

Przeklasyfikowane do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(2.763)	(713)	(3.476)
31 grudnia 2011	94.567	37.234	131.801
w tym:			
część długoterminowa	85.056	30.858	115.914
część krótkoterminowa	9.511	6.376	15.887

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafta oraz ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek zostały zaprezentowane odrębnie w pozycji *Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych*.

30.2 Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych

(w tysiącach złotych)	Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych świadczeń pracowniczych
31 grudnia 2012	145.616
31 grudnia 2011	131.801
31 grudnia 2010	107.829
31 grudnia 2009	98.694
31 grudnia 2008	92.092

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych jest tożsama z wartością księgową.

30.3 Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Koszty bieżącego zatrudnienia	9.348	8.414
Koszty odsetek	6.544	5.565
Koszty przeszłego zatrudnienia	8.093	20.042
(Zyski)/Straty aktuarialne	3.953	2.710
Efekt spółek zagranicznych	(140)	478

30.4 Założenia aktuarialne

Główne założenia przyjęte przez aktuarium na dzień bilansowy do wyliczenia kwoty zobowiązania są następujące:

	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)
Stopa dyskontowa (%)	4,5%	5,7%
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)	2,5%	2,5%
Wskaźnik rotacji pracowników (%)	2,6%	2,9%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń (%)	2,7%	2,8%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w latach następnych(%)	2,7%	4,5%

- Do dyskontowania przyszłych wypłat świadczeń przyjęto stopę dyskontową w wysokości 4,5%, tj. na poziomie rentowności najbezpieczniejszych długoterminowych papierów wartościowych notowanych na polskim rynku kapitałowym, według stanu na dzień wyceny (31 grudnia 2011: 5,7 %).
- Przyjęto długookresową roczną stopę wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej na poziomie 3,5%, tj. na poziomie o 1 punkt procentowy wyższym od przewidywanej długookresowej rocznej stopy inflacji na poziomie 2,5% (celu inflacyjnego Narodowego Banku Polskiego).
- Przyjęto długookresową roczną stopę wzrostu wynagrodzeń w Grupie na poziomie 2,7% (31 grudnia 2011: średnia długookresowa roczna stopa wzrostu wynagrodzeń w roku 2012 na poziomie 2,8%, w poprzednim roku wskaźnik ten był prezentowany w przedziałach i wynosił na dzień 31 grudnia 2011 roku 0%-3,5%). Zaprezentowane wartości wskaźników stanowią syntetyczne zestawienie tych wielkości ustalonych na poziomie bezwzględnym odrębnie dla poszczególnych podmiotów Grupy.
- Prawdopodobieństwo odejść pracowników przyjęto na podstawie danych historycznych dotyczących rotacji zatrudnienia w Grupie oraz danych statystycznych dotyczących odejść pracowniczych w branży. Wskaźniki rotacji przyjęte przez aktuarium zostały ustalone w podziale na mężczyzn i kobiety oraz na 9 kategorii wiekowych w przedziałach dziesięcioletnich. Obecnie, wskaźnik rotacji pracowników jest prezentowany jako średnia ważona. W roku poprzednim, wskaźnik ten był prezentowany w przedziałach i wynosił na dzień 31 grudnia 2011 roku 1% 11,4%.
- Umieralność i prawdopodobieństwo dożycia przyjęto zgodnie z Tablicami Trwania Życia 2011, publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, przyjmując, że populacja zatrudnionych w Grupie odpowiada średniej dla Polski pod względem umieralności (31 grudnia 2011: Tablicami Trwania Życia 2010).
- Uwzględniono zmiany wynikające ze znowelizowanej Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tzw. ustawy emerytalnej), w szczególności zmiany dotyczące ustalenia wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn, w tym wydłużenia tego wieku emerytalnego w zdefiniowanym horyzoncie czasowym do 67 lat zarówno dla kobiet jak i mężczyzn. Nowelizacja ustawy emerytalnej skutkowałą zmianą zasad funkcjonowania poszczególnych programów świadczeń, co spowodowało powstanie kosztów przeszłego zatrudnienia.
- Przyjęto normalny tryb przechodzenia pracowników na emeryturę według szczegółowych zasad zawartych w ustawie emerytalnej, z wyjątkiem tych zatrudnionych, którzy wg informacji dostarczonych przez spółkę spełniają warunki

wymagane do przejścia na wcześniejsza emeryturę.

- W założeniach przyjęto wielkości z pominięciem przypadków związanych z realizacją zmian organizacyjnych.
-

30.5 Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

Koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy oraz odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji w 2012 roku wynosiły łącznie 5.349 tys. zł (w roku 2011: 5.703 tys. zł).

Wartość rezerw na koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy w 2012 roku wynosiła łącznie 1.502 tys. zł (w roku 2011: 18 tys. zł).

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

LOTOS Zintegrowany Raport Roczny 2012 / Dane finansowe / Skonsolidowane sprawozdanie finansowe 2012 / Dodatkowe informacje i objaśnienia /
 31. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy

31. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011 (dane przekształcone)	1 stycznia 2011 (dane przekształcone)
Zobowiązania finansowe			
Długoterminowe zobowiązania finansowe			
Pozostałe zobowiązania finansowe:	1.204	15.194	26.211
Zobowiązania inwestycyjne	-	13.296	22.874
Pozostałe	1.204	1.898	3.337
Razem	1.204	15.194	26.211
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe			
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, w tym:	2.178.760	2.821.742	1.832.545
- wobec jednostek powiązanych	138	6.823	-
Pozostałe zobowiązania finansowe:	286.735	224.313	189.603
Zobowiązania inwestycyjne	178.074	172.706	142.935
Zobowiązania wobec ubezpieczycieli	36.580	30.259	22.201
Rozliczenia z tytułu wspólnych przedsięwzięć (złoża norweskie)	58.077	-	-
Pozostałe	14.004	21.348	24.467
Razem	2.465.495	3.046.055	2.022.148
Razem zobowiązania finansowe	2.466.699	3.061.249	2.048.359
Zobowiązania niefinansowe			
Długoterminowe zobowiązania niefinansowe			
Rezerwy	370.486	283.190	227.752
Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego	27.481	24.491	21.668
Dotacje	13.089	14.415	13.615

Pozostałe	-	271	315
Razem	411.056	322.367	263.350
Krótkoterminowe zobowiązania niefinansowe			
Rezerwy	21.256	20.790	20.678
Zobowiązania budżetowe inne niż podatek dochodowy ⁽¹⁾	686.520	966.530	759.184
Dotacje	26.359	24.906	26.397
Rozliczenia z tytułu wspólnych przedsięwzięć (złoża norweskie)	55.092	-	-
Pozostałe	22.220	24.893	24.846
Razem	811.447	1.037.119	831.105
Razem zobowiązania niefinansowe	1.222.503	1.359.486	1.094.455
Razem	3.689.202	4.420.735	3.142.814
w tym:			
część długoterminowa	412.260	337.561	289.561
część krótkoterminowa	3.276.942	4.083.174	2.853.253

część krótkoterminowa 3.276.942 4.083.174 2.853.253

⁽¹⁾ W tym 629.443 tys. zł zobowiązań z tytułu akcyzy i opłaty paliwowej (31 grudnia 2011: 728.310 tys. zł).

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług są nieoprocentowane i zazwyczaj rozliczane w terminach w przedziale 7 - 60 dni. Pozostałe zobowiązania są nieoprocentowane, ze średnim 1 miesięcznym terminem płatności. Kwota wynikająca z różnicy pomiędzy zobowiązaniami a należnościami z tytułu podatku od towarów i usług jest płacona właściwym władzom podatkowym w okresach miesięcznych. Zobowiązania z tytułu odsetek są zazwyczaj rozliczane w okresach 1 miesięcznych w ciągu całego roku obrotowego.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.3.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-3-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Analiza wymagalności zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 33.5 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-5\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

31.1 Rezerwy

Rezerwy na koszty likwidacji i rekułtywacji	Pozostałe rezerwy	Razem
---	-------------------	-------

w tysiącach złotych	Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne	Rezerwa na lądowe kopalnie ropy naftowej	Rezerwa na morskie kopalnie ropy naftowej		
1 stycznia 2012	41.641	18.916	222.586	20.837	303.980
Utworzenie	140	959	68.329	16.581	86.009
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	263	1.356	10.682	43	12.344
Objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	4.097	-	-	4.097
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(1.424)	(1.740)	(95)	(3.259)
Wykorzystanie	-	-	(22)	(1.703)	(1.725)
Rozwiązanie	(274)	(3.588)	(1.886)	(1.908)	(7.656)
Dekonsolidacja (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽¹⁾	-	(2.048)	-	-	(2.048)
31 grudnia 2012	41.770	18.268	297.949	33.755	391.742
w tym:					
część długoterminowa	41.497	18.268	297.949	12.772	370.486
część krótkoterminowa	273	-	-	20.983	21.256
1 stycznia 2011	41.116	-	186.350	20.964	248.430
Utworzenie	421	2.270	22.006	3.831	28.528
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	331	759	10.814	104	12.008
Objęcie kontrolą (GK AB LOTOS Geonafta) ⁽²⁾	-	14.703	-	66	14.769
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	1.184	5.328	-	6.512
Wykorzystanie	-	-	(14)	(2.973)	(2.987)
Rozwiązanie	(227)	-	(1.898)	(875)	(3.000)
Przeklasyfikowanie do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(280)	(280)
31 grudnia 2011	41.641	18.916	222.586	20.837	303.980
w tym:					

część długoterminowa	41.408	18.916	222.586	280	283.190
część krótkoterminowa	233	-	-	20.557	20.790

⁽¹⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki UAB Manifoldas przez spółkę AB LOTOS Geonafta. Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

⁽²⁾ Efekt objęcia kontrolą spółki AB Geonafta (obecnie AB LOTOS Geonafta). Transakcję szerzej opisano w [Nocie 2 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany) Dodatkowych informacji i objaśnień do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2011.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne dotyczą głównie rezerwy na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Czechowice S.A. w kwocie 34.839 tys. zł (31 grudnia 2011: 34.792 tys. zł).

Rezerwa na lądowe kopalnie ropy naftowej dotyczy rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalń.

Rezerwa na morskie kopalnie ropy naftowej ⁽¹⁾ dotyczy rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej na Morzu Bałtyckim na obszarach górniczych B-3 i B-8 oraz na Morzu Północnym na złożu YME.

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2012 roku Zarząd spółki LOTOS Petrobaltic S.A. dokonał analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji morskich kopalń ropy naftowej na obszarach górniczych B - 3 i B - 8. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że w roku 2012 koszty niezbędne do poniesienia w przyszłości na likwidację morskich kopalń ropy naftowej na obszarach górniczych B - 3 i B - 8 wzrosły z tytułu zmiany przewidywanych wydatków związanych ze zmianą cen o kwotę 11.823 tys. zł (31 grudnia 2011: 2.967 tys. zł) oraz z tytułu upływu czasu i związaną z nim zmianę wartości pieniądza w czasie o kwotę 7.358 tys. zł (31 grudnia 2011: 8.760 tys. zł), odniesioną w ciężar kosztów finansowych 2012 roku. Na zmianę wartości rezerwy wpłynęło również jej rozwiązanie o kwotę 1.886 tys. zł (31 grudnia 2011: 1.898 tys. zł) z tytułu naliczonego odpisu, który został odprowadzony na konto bankowe Funduszu Likwidacyjnego Zakładu Górniczego (*tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku*). Na rachunku Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego na dzień 31 grudnia 2012 roku zgromadzono środki w kwocie 27.481 tys. zł (31 grudnia 2011: 24.491 tys. zł). Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego wykazany jest w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Pozostałe aktywa długoterminowe*. Na dzień 31 grudnia 2012 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. posiadała również zobowiązanie z tytułu naliczonego funduszu na przyszłą likwidację zakładu górniczego w kwocie 27.481 tys. zł (31 grudnia 2011: 24.491 tys. zł). Zobowiązanie z tytułu naliczonego funduszu na przyszłą likwidację zakładu górniczego wykazane jest w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Pozostałe długoterminowe zobowiązania i rezerwy*. Na dzień 31 grudnia 2012 roku rezerwa na likwidację zakładu górniczego morskich kopalń ropy naftowej B - 3 i B - 8 wynosiła łącznie 180.817 tys. zł (31 grudnia 2011: 163.522 tys. zł.).

Na dzień 31 grudnia 2012 roku spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS prezentuje rezerwę na przyszłe koszty likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej na złożu YME w wysokości 117.132 tys. zł (*tj. 210.974 tys. NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*). Na dzień 31 grudnia 2011 roku wartość tej rezerwy wynosiła 59.064 tys. zł (*tj. 104.060 tys. NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2011 roku*). Planowany termin likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej na złożu YME i rekultywacji terenu przypada na 2029 rok. W roku 2012 nastąpił wzrost rezerwy o doszacowanie przyszłych kosztów w kwocie 56.506 tys. zł (*tj. 101.012 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*) oraz o dyskonto prezentujące szacunek zmiany wartości pieniądza w czasie w wysokości 3.324 tys. zł (*tj. 5.942 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*). Na zmianę wartości rezerwy w 2012 roku wpłynęło również jej rzeczywiste wykorzystanie w kwocie 22 tys. zł (*tj. 40 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2012 roku*). W roku 2011 rezerwa wzrosła z tytułu doszacowania przyszłych kosztów w kwocie 20.333 tys. zł (*tj. 35.823 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku*) oraz o dyskonto w wysokości 2.193 tys. zł (*tj. 3.864 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku*). Na zmianę wartości rezerwy w 2011 roku wpłynęło również jej rzeczywiste wykorzystanie w kwocie 15 tys. zł (*tj. 27 tys. NOK według średniego kursu NBP za okres sprawozdawczy zakończony 31 grudnia 2011 roku*).

Pozostałe rezerwy obejmują rezerwę dotyczącą postępowania sądowego z powództwa WANDEKO, którego stroną jest spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. w kwocie 15.318 tys. zł (szerzej opisano w [Nocie 36.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/36.-zobowiazania-i-aktywa-warunkowe#36-1\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/36.-zobowiazania-i-aktywa-warunkowe#36-1) Dodatkowych informacji i objaśnień). Ponadto na dzień 31 grudnia 2012 roku w związku z opóźnieniem w realizacji projektu YME w Norwegii, Grupa ujęła w wyniku segmentu wydobywczego rezerwę na nieuniknione koszty wynikające z wcześniej zawartej umowy na odbiór i transport ropy naftowej wydobytej ze złoża w kwocie 12.492 tys. zł (*tj. 22.500 tys. NOK według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*).

31.2 Dotacje

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Stan na początek okresu	39.321	40.012
Otrzymane w trakcie roku	2.186	7.431
Ujęte w skonsolidowanym wyniku	(2.059)	(1.654)
Pozostałe	-	(6.468) ⁽¹⁾
Stan na koniec okresu	39.448	39.321
w tym:		
część długoterminowa	13.089	14.415
część krótkoterminowa	26.359	24.906

⁽¹⁾ Kwota nieodpłatnie otrzymanych przez Grupę LOTOS S.A. licencji, związanych z projektem zgazowania ciężkiej pozostałości i produkcji energii (IGCC), który w 2011 roku został objęty odpisem z tytułu utraty wartości w kwocie 19.352 tys. zł (patrz [Nota 13 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/13.-rzeczowe-aktywa-trwale\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/13.-rzeczowe-aktywa-trwale) Dodatkowych informacji i objaśnień).

Dotacje dotyczą głównie nieodpłatnie otrzymanych licencji oraz dotacji z EkoFunduszu na wykorzystanie gazu odpadowego z morskiej kopalni ropy naftowej do celów grzewczych.

Ponadto Grupa korzysta z pomocy rządowej w rozumieniu MSR 20 „Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej”.

W okresie do 30 kwietnia 2011 roku Grupa była beneficjentem ulgi z tytułu produkcji biokomponentów, która wynikała z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 roku, Nr 74, poz. 397 t.j.) – art. 19a. Pomoc publiczna wynikająca z przytoczonych przepisów została zatwierdzona decyzją Komisji Europejskiej nr N 57/08 z 18 września 2009 roku w sprawie zezwolenia na pomoc operacyjną państwa w zakresie biopaliw. Ulga umożliwiała producentom biopaliw odliczanie od należnego podatku dochodowego kwoty stanowiącej maksymalnie 19% nadwyżki wartości wytworzonych biopaliw nad wartością wytworzonych paliw ciekłych o tej samej wartości kalorycznej, obliczonych według cen średnich. Zgoda Komisji Europejskiej na stosowanie ulgi wygasła 30 kwietnia 2011 roku. Nierozliczona kwota ulgi jest rozliczana w bieżących zaliczkach na podatek dochodowy od osób prawnych. Efekt podatkowy ulgi biokomponentowej został przedstawiony w [Notach 10.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-2\)](#), [10.3 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-3\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Grupa prowadzi działalność na terenie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN na podstawie Zezwolenia Nr 158/ARP S.A./2008 z 23 stycznia 2008 roku. Zezwolenie zostało udzielone do 15 listopada 2017 roku. W związku z inwestycją realizowaną na terenie Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Grupie przysługuje prawo do skorzystania z ulgi, polegającej na możliwości pomniejszenia należnego podatku dochodowego o kwotę nie przekraczającą 50% poniesionych w Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej nakładów inwestycyjnych. Efekt podatkowy ulgi strefowej został przedstawiony w [Notach 10.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-dochodowy#10-2\)](#), [10.3 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/10.-podatek-](#)

dochodowy#10-3) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Grupa korzysta z ulgi na nabycie nowych technologii, która wynika z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 roku, Nr 74, poz. 397 t.j.) – art. 18b. Ulga umożliwia odliczenie od podstawy opodatkowania kwoty nie przekraczającej 50% wydatków poniesionych na nabycie nowych technologii.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

32. Instrumenty finansowe

32.1 Wartość bilansowa

Kategorie instrumentów finansowych

31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Nota	Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży ⁽¹⁾	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe		121.334	2.162.373	9.756	-	2.293.463
Pochodne instrumenty finansowe	29	121.334	-	-	-	121.334
Należności z tytułu dostaw i usług	18	-	1.640.360	-	-	1.640.360
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	-	268.333	-	-	268.333
Pozostałe aktywa finansowe	18	-	253.680	9.756	-	263.436
Zobowiązania finansowe		(179.325)	-	-	(9.023.399)	(9.202.724)
Kredyty, pożyczki oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28	-	-	-	(6.556.700)	(6.556.700)
Pochodne instrumenty finansowe	29	(179.325)	-	-	-	(179.325)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31	-	-	-	(2.178.760)	(2.178.760)
Pozostałe	31	-	-	-	(287.939)	(287.939)

zobowiązania
finansowe

Razem		(57.991)	2.162.373	9.756	(9.023.399)	(6.909.261)
Kategorie instrumentów finansowych						
31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Nota	Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży ⁽¹⁾	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe		49.300	2.686.689	9.746	-	2.745.735
Pochodne instrumenty finansowe	29	49.300	-	-	-	49.300
Należności z tytułu dostaw i usług	18	-	2.075.562	-	-	2.075.562
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	-	383.680	-	-	383.680
Pozostałe aktywa finansowe	18	-	227.447	9.746	-	237.193
Zobowiązania finansowe		(267.778)	-	-	(10.649.878)	(10.917.656)
Kredyty, pożyczki oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28	-	-	-	(7.588.629)	(7.588.629)
Pochodne instrumenty finansowe	29	(267.778)	-	-	-	(267.778)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31	-	-	-	(2.821.742)	(2.821.742)
Pozostałe zobowiązania finansowe	31	-	-	-	(239.507)	(239.507)
Razem		(218.478)	2.686.689	9.746	(10.649.878)	(8.171.921)

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2012 oraz na dzień 31 grudnia 2011 Grupa posiadała udziały w jednostkach pozostałych wyceniane według kosztu historycznego

pomniejszonego o utworzone odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości zaprezentowane w [Nocie 18 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-nalezności-z-tytułu-dostaw-i-usług-oraz-pozostałe-aktywa\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-nalezności-z-tytułu-dostaw-i-usług-oraz-pozostałe-aktywa) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Na dzień 31 grudnia 2012 oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych nie odbiega istotnie od ich wartości księgowej.

32.2 Hierarchia wartości godziwej

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012		31 grudnia 2011	
	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 1	Poziom 2
Aktywa finansowe	-	132.858	8.304	40.996
Swap towarowy	-	45	-	-
Futures (emisja CO ₂)	-	-	8.304	-
Forwardy i spoty walutowe	-	84.976	-	16.175
Swap procentowy (IRS)	-	11.318	-	23.738
Swap walutowy	-	36.519	-	1.083
Zobowiązania finansowe	(3.787)	(187.062)	(15.607)	(252.171)
Swap towarowy	-	(337)	-	-
Futures (emisja CO ₂)	(3.787)	-	(15.607)	-
Forwardy i spoty walutowe	-	(20.685)	-	(51.889)
Swap procentowy (IRS)	-	(148.007)	-	(172.134)
Swap walutowy	-	(18.033)	-	(28.148)
Razem	(3.787)	(54.204)	(7.303)	(211.175)

32.3 Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych

Kategorie instrumentów finansowych

za rok zakończony 31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Nota	Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
---	------	--	--------------------------	---	---	-------

Klasy instrumentów finansowych					
Udziały i akcje:	-	-	150	-	150
Zyski/(Straty) z tytułu sprzedaży ujęte w przychodach finansowych	-	-	150	-	150
Należności z tytułu dostaw i usług:	-	(43.876)	-	-	(43.876)
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach finansowych	-	8.812	-	-	8.812
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w koszcie własnym sprzedaży	-	(54.471)	-	-	(54.471)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	(3.229)	-	-	(3.229)
Odwrócenie/(Utworzenie) odpisów aktualizujących ujęte w pozostałych przychodach/(kosztach) operacyjnych	-	5.012	-	-	5.012
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty:	-	(27.085)	-	-	(27.085)
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach finansowych	-	1.309	-	-	1.309
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	(28.394)	-	-	(28.394)
Pozostałe aktywa finansowe:	-	(99.495)	-	-	(99.495)
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach finansowych	-	14.959	-	-	14.959
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	(114.454)	-	-	(114.454)
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):	9.3	117.772	-	-	117.772
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny	159.096	-	-	-	159.096

do wartości godziwej
pochodnych instrumentów
finansowych ujęte
w przychodach finansowych

Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych ujęte w przychodach finansowych	(41.324)	-	-	-	(41.324)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	-	-	564.636	564.636
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(191.754)	(191.754)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	-	-	284.193	284.193
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach (netto)	-	-	-	472.197	472.197
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:	-	-	-	24.202	24.202
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(88)	(88)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w koszcie własnym sprzedaży	-	-	-	23.275	23.275
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	-	-	1.015	1.015
Pozostałe zobowiązania finansowe:	-	-	-	(2.266)	(2.266)
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(19.247)	(19.247)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w przychodach finansowych	-	-	-	16.981	16.981
Razem	117.772	(170.456)	150	586.572	534.038

Kategorie instrumentów finansowych

za rok zakończony 31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Nota	Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
Klasy instrumentów finansowych						
Udziały i akcje:		-	-	957	-	957
Zyski/(Straty) z tytułu sprzedaży ujęte w przychodach/(kosztach) finansowych		-	-	957	-	957
Należności z tytułu dostaw i usług:		-	11.256	-	-	11.256
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach finansowych		-	8.197	-	-	8.197
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w koszcie własnym sprzedaży		-	5.604	-	-	5.604
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych		-	4.357	-	-	4.357
Odwrócenie/(Utworzenie) odpisów aktualizujących ujęte w pozostałych przychodach/(kosztach) operacyjnych		-	(6.902)	-	-	(6.902)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty:		-	34.750	-	-	34.750
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach finansowych		-	930	-	-	930
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych		-	33.820	-	-	33.820
Pozostałe aktywa finansowe:		-	150.553	-	-	150.553
Przychody z tytułu odsetek ujęte w przychodach		-	11.075	-	-	11.075

finansowych						
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych	-	139.478	-	-	-	139.478
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):	9.7	(130.430)	-	-	-	(130.430)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych ujęte w kosztach finansowych	(9.769)	-	-	-	-	(9.769)
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych ujęte w kosztach finansowych	(120.661)	-	-	-	-	(120.661)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	-	-	(1.061.121)	(1.061.121)	(1.061.121)
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(157.833)	(157.833)	(157.833)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(386.396)	(386.396)	(386.396)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach (netto)	-	-	-	(516.892)	(516.892)	(516.892)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:	-	-	-	(326.850)	(326.850)	(326.850)
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(323)	(323)	(323)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w koszcie własnym sprzedaży	-	-	-	(324.970)	(324.970)	(324.970)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(1.557)	(1.557)	(1.557)

Pozostałe zobowiązania finansowe:	-	-	-	(34.689)	(34.689)
Koszty z tytułu odsetek ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(10.200)	(10.200)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujęte w kosztach finansowych	-	-	-	(24.489)	(24.489)
Razem	(130.430)	196.559	957	(1.422.660)	(1.355.574)

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

33. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Grupa narażona jest na ryzyko finansowe obejmujące przede wszystkim:

- ryzyko rynkowe (ryzyko cen surowców i produktów naftowych, ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂), ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych),
- ryzyko płynności,
- ryzyko kredytowe związane z transakcjami finansowymi oraz handlowymi.

W Jednostce Dominującej funkcjonuje Komitet Ryzyka Cenowego i Tradingu, który jest odpowiedzialny za:

- nadzorowanie i koordynację procesu zarządzania ryzykiem cenowym,
- monitorowanie i koordynację działalności tradingowej wymagającej współpracy różnych segmentów.

Kompetencje w zakresie procesu zarządzania ryzykiem walutowym, stopy procentowej oraz ryzykiem kredytowym posiada bezpośrednio Dyrektor ds. Ekonomiczno-Finansowych. Dodatkowo w celu koordynacji i nadzoru nad kluczowymi działaniami w zakresie procesu zarządzania ryzykiem płynności, aranżacji finansowania i zarządzania strukturą zadłużenia w Grupie Kapitałowej LOTOS funkcjonuje Zespół ds. optymalizacji płynności i koordynacji finansowania.

W celu zapewnienia sprawności, efektywności i bezpieczeństwa operacyjnego procesów zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie LOTOS S.A. są wyodrębnione obszary: transakcji finansowych („front-office”), analizy i kontroli ryzyka („middle-office”) oraz dokumentacji i rozliczania transakcji („back-office”).

Podstawowymi celami realizowanymi poprzez zarządzanie ryzykiem finansowym są:

- zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji celów budżetowych i strategicznych,
- ograniczenie zmienności przepływów pieniężnych,
- zapewnienie krótkoterminowej płynności finansowej,
- maksymalizacja wyniku na zarządzaniu ryzykiem rynkowym przy założonym poziomie ryzyka.

W celu realizacji wymienionych celów w Grupie LOTOS S.A. powstały dokumenty zatwierdzone na odpowiednich szczeblach decyzyjnych. Określają one konieczne ramy dla efektywnego i bezpiecznego funkcjonowania procesu zarządzania ryzykiem finansowym, w tym przede wszystkim:

- metodologię wyznaczania ekspozycji w poszczególnych kategoriach ryzyk,
- dopuszczone instrumenty finansowe,
- sposób oceny zarządzania ryzykiem finansowym,
- limity w zarządzaniu ryzykiem,
- sposób raportowania,
- limity kredytowe.

Jednostka Dominująca monitoruje w sposób ciągły wszystkie ryzyka rynkowe będące przedmiotem zarządzania. Nie jest dopuszczone otwieranie pozycji w ramach ryzyk, które nie wynikają z podstawowej działalności Spółki. Jednostka Dominująca używa płynnych instrumentów pochodnych, które jest w stanie wycenić za pomocą stosowanych powszechnie modeli wyceny. Wycena pozycji bazowej i instrumentów pochodnych odbywa się na podstawie danych

rynkowych otrzymywanych od wiarygodnych dostawców.

Od 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca wdrożyła zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

33.1 Ryzyko cen surowców i produktów naftowych

Szczególne znaczenie dla Jednostki Dominującej ma zarządzanie ryzykiem cen surowców i produktów naftowych oraz ryzykiem walutowym.

W chwili obecnej Jednostka Dominująca kontynuuje prace i analizy związane z przygotowaniem nowej polityki zarządzania tym ryzykiem, która w znacznym stopniu związana jest z planami rozwoju działalności tradingowej. Jednocześnie, aby umożliwić realizację części procesów zarządzania ryzykiem cenowym, usprawnić zarządzanie i podnieść bezpieczeństwo operacyjne w zakresie całego obszaru ryzyka cenowego i tradingu spółka rozpoczęła wdrożenie wybranego systemu Energy Trading and Risk Management.

W roku 2012 zawierane były swapy towarowe w powiązaniu ze sprzedażą komponentów asfaltowych po cenach stałych, tak by pierwotny profil ryzyka nie ulegał zmianie, które częściowo rozliczyły się w roku 2012 a częściowo będą rozliczały się w 2013 roku. Na dzień 31 grudnia 2011 roku nie występowały otwarte transakcje towarowe.

Na dzień 31 grudnia 2012 otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres zawarcia transakcji	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Cena średnioważona (USD/t)	Wartość godziwa (w tys. zł)	
						Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	XII '2012	VI - XI '2013	14.092	591,25	-	(335)
Swap towarowy	Gasoil .1 Cargoes CIF NWE / Basis ARA	XII '2012	VI - XI '2013	(3.000)	915,00	45	(2)
Razem						45	(337)

33.2 Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Zarządzanie ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) odbywa się zgodnie z założeniami zawartymi w „Strategii zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w Grupie LOTOS S.A.”

Spółka określa tzw. pozycję bazową, która stanowi różnicę pomiędzy ilością uprawnień (posiadanych oraz estymowanych), a emisją dwutlenku węgla (zrealizowaną oraz estymowaną) w ramach poszczególnych okresów rozliczeniowych (tzw. faz), dla których przyznawane są uprawnienia do emisji.

Wyznaczany w ramach realizacji procedur zarządzania ryzykiem limit ilościowy na pozycję całkowitą w uprawnieniach (pozycja bazowa skorygowana o pozycję transakcyjną tj. zawarte przez Spółkę transakcje kupna/sprzedaży praw do emisji) definiowany jest w oparciu o ilość przyznaných uprawnień dla danej fazy. Monitorowana przez Spółkę pozycja łączna dla fazy stanowi sumę pozycji całkowitych w poszczególnych latach fazy.

W zależności od sytuacji rynkowej i ustalonych limitów, Spółka kontroluje ryzyko i utrzymuje odpowiednią pozycję łączną w uprawnieniach za pomocą bieżąco zawieranych transakcji finansowych. Limit określający ryzyko straty w odniesieniu do zawieranych transakcji (limit na maksymalną stratę) jest definiowany przez Spółkę w oparciu o jej kapitał własny.

Pozycja bazowa (w tonach) w uprawnieniach do emisji wynosi na dzień 31 grudnia 2012 roku:

Okres	EUA	CER	SUMA
II faza (2008-2012)	(520.169)	-	(520.169)
III faza (2013-2020)	(363.376)	-	(363.376)

W 2012 roku oprócz zarządzania kończącą się fazą II rozpoczęto zarządzanie fazą III przypadającą na lata 2013-2020. II faza obejmuje okres do końca roku 2012, a jej rozliczenie następuje do końca kwietnia 2013 roku w związku z tym w tabelach zawierających informacje na temat pozycji bazowej jak i instrumentów finansowych pozostawiono podział na dwie fazy.

Ze względu na brak płynności rynku terminowego w horyzoncie do 2020 roku okres zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w III fazie został ograniczony do końca 2014 roku. Jednakże wraz z upływem czasu kolejne lata będą włączane do zarządzania ryzykiem.

Pozycja bazowa (w tonach) w uprawnieniach do emisji wynosi na dzień 31 grudnia 2011 roku:

Okres	EUA	CER	SUMA
II faza (2008-2012)	(133.535)	17.873	(115.662)

W 2012 roku Spółka zawierала transakcje zamiany pomiędzy jednostkami EUA i CER, co było uzasadnione poziomem spreadu pomiędzy tymi uprawnieniami.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawiają się następująco:

Typ transakcji	Okres zawarcia transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Cena średnioważona (EUR/t)	Faza	Wartość godziwa (w tys. zł)	
						Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	VIII - XI '2012	XII '2013 - XII '2014	523.000	8,53	III faza	-	(3.787)
Razem						-	(3.787)

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawiają się następująco:

Typ transakcji	Okres zawarcia transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Cena średnioważona (EUR/t)	Faza	Wartość godziwa (w tys. zł)	
						Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	VIII - XII '2011	XII '2012	(405.000)	11,94	II faza	8.304	(34)
Futures CER	I '2011	XII '2012	515.000	11,07	II faza	-	(15.573)
Razem						8.304	(15.607)

Pozycja całkowita (w tonach) w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja EUA			Pozycja CER		
	Bazowa	Transakcyjna	Całkowita	Bazowa	Transakcyjna	Całkowita

II faza (2008-2012)	(520 169)	-	(520.169)	-	620.000	620.000
III faza (2013-2020)	(363 376)	523.000	159.624	-	-	-

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Grupa LOTOS S.A. posiadała również otwarte transakcje futures CER, które nie zostały uwzględnione w tabeli zawierającej zestawienie otwartych transakcji, natomiast widnieją w tabeli przedstawiającej pozycję całkowitą. Transakcje futures CER zostały zwarte na zakup 620.000 uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) i posiadają termin rozliczenia w marcu 2013 roku. W związku z faktem, iż Grupa LOTOS S.A. zamierza dokonać rozliczenia tych transakcji poprzez dostawę fizyczną, transakcje te nie zostały wycenione i została zawiązana rezerwa na pokrycie kosztu związanego z tym zakupem.

Pozycja całkowita (w tonach) w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja EUA			Pozycja CER		
	Bazowa	Transakcyjna	Całkowita	Bazowa	Transakcyjna	Całkowita
II faza (2008-2012)	(133.535)	(405.000)	(538.535)	17.873	515.000	532.873

Informacje na temat średniorocznych limitów uprawnień przyznanych na poszczególne lata zaprezentowano w [Nocie 35](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/35.-uprawnienia-do-emisji-dwutlenku-wegla-co2) (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/35.-uprawnienia-do-emisji-dwutlenku-wegla-co2>) Dodatkowych informacji i objaśnień.

33.2.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku Jednostka Dominująca posiadała kontrakty futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) („EUA”- Emissions Unit Allowance) wycenione w wartości godziwej.

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku na ryzyko zmiany cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) przy założeniu zmiany stopy procentowej o 10% (in plus oraz in minus) przedstawia się następująco:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012			31 grudnia 2011		
	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa		Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
		+10%	-10%		+10%	-10%
Aktywa finansowe	-	-	-	8.304	(1.261)	1.261
Zobowiązania finansowe	(3.787)	1.446	(1.446)	(15.607)	912	(912)
Razem	(3.787)	1.446	(1.446)	(7.303)	(349)	349

33.3 Ryzyko walutowe

Zarządzanie ryzykiem walutowym odbywa się zgodnie z założeniami zawartymi w „Strategii zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS S.A.”. Horyzont zarządzania ekspozycją jest związany z wprowadzeniem jako stałego elementu planowania w Spółce budżetu rolowanego na 4 kolejne kwartały. Okres ten przyjmuje się jako podstawę do określenia horyzontu zarządzania ekspozycją. Mapa bazowa pozycji walutowych uwzględnia przede wszystkim wolumeny i formuły cenowe na zakup surowców i sprzedaż produktów, inwestycje, kredyty dewizowe oraz wycenę instrumentów

pochodnych, i może być korygowana o współczynnik, który odzwierciedla zmienność cen surowców i produktów naftowych. Strategia zakłada kalkulację następujących limitów:

- limit na pozycję transakcyjną (otwarte transakcje walutowe nie mogą zwiększać pozycji bazowej Spółki i nie mogą przekraczać wolumenu pozycji bazowej),
- limit maksymalnej straty oraz płynnościowy wyrażone są jako procent kapitałów własnych Spółki (limit płynnościowy jest kalkulowany w celu ograniczenia ryzyka związanego z nadmierną kumulacją transakcji finansowych w krótkim okresie, które rozliczając się mogą powodować problemy płynnościowe i operacyjne),
- limity na pozycję walutową całkowitą i globalną brutto dla całego okresu zarządzania, jak również dla podokresów.

Na potrzeby kalkulacji limitów wartości kapitałów własnych są aktualizowane co kwartał. Dodatkowo w sytuacji, gdy strata na zarządzaniu ryzykiem przekroczy ustalone progi w celu niedopuszczenia do istotnego przekroczenia limitu maksymalnej straty ustalonej przez Zarząd Grupy LOTOS S.A. następuje natychmiastowa aktualizacja limitów.

Strategia dopuszcza możliwość konsolidacji zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej.

Waluta USD jest używana w kwotowaniach cen rynkowych ropy i produktów naftowych. Z tego też względu uznano, że najważniejszą walutą do zaciągania i spłaty długoterminowych kredytów na finansowanie Programu 10+ jest USD, ponieważ efektem takiego działania będzie zmniejszenie strukturalnie długiej pozycji i w konsekwencji strategicznego ryzyka walutowego.

Pozycja bazowa w walutach to wyodrębnione w procesie identyfikacji ryzyka walutowego wszystkie istotne przepływy pieniężne, których wartość wyrażona w walucie funkcjonalnej Grupy LOTOS S.A. w horyzoncie zarządzania ryzykiem zależy od poziomu kursów walutowych, skorygowane o współczynnik odzwierciedlający malejące z czasem prawdopodobieństwo ich realizacji. Do kalkulacji pozycji bazowej włącza się lokaty i kredyty, a wyłącza transakcje walutowe.

Pozycja bazowa w walutach na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawia się następująco:

Okres	tys. USD	tys. EUR
2013	654.698	(173.187)

Pozycja bazowa w walutach na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

Okres	tys. USD	tys. EUR
2012	468.679	(254.124)

Grupa LOTOS S.A. aktywnie zarządza swoją pozycją walutową, kształtując ją w zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji rynkowej.

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawiają się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres zawarcia transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej (w tys.)	Kurs średnioważony	Kwota w walucie zmiennej (w tys.)	Wartość godziwa (w tys. zł)	
								Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Spot walutowy	Kupno	XII '2012	I '2013	USD/PLN	54.000	3,0951	(167.135)	234	-
Spot walutowy	Kupno	XII '2012	I '2013	EUR/PLN	1.891	4,0925	(7.739)	-	(9)
Forward walutowy	Kupno	IX - XII '2012	I - IV '2013	USD/PLN	110.500	3,1760	(350.948)	57	(7.436)
Forward walutowy	Kupno	VIII - XII '2012	I - VII '2013	EUR/USD	146.000	1,2828	(187.289)	17.029	-

Forward walutowy	Sprzedaż	VIII - XII '2012	I - XI '2013	USD/PLN	(324.000)	3,3091	1.072.148	56.132	(1.381)
Forward walutowy	Sprzedaż	XII '2012	I '2013	EUR/PLN	(15.000)	4,0717	61.076	-	(335)
Swap walutowy	Kupno	VIII - XII '2012	I - VII '2013	USD/PLN	74.000	3,2998	(244.185)	-	(12.672)
Swap walutowy	Kupno	XII '2012	I '2013	EUR/PLN	15.500	4,1474	(64.285)	-	(832)
Swap walutowy	Kupno	X - XII '2012	I - VII '2013	EUR/USD	31.610	1,2948	(40.929)	2.478	-
Swap walutowy	Sprzedaż	VIII - XII '2012	I - VII '2013	USD/PLN	(399.500)	3,1968	1.277.122	34.041	(4.529)
Razem								109.971	(27.194)

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawiają się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres zawarcia transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej (w tys.)	Kurs średnioważony	Kwota w walucie zmiennej (w tys.)	Wartość godziwa (w tys. zł)	
								Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Forward walutowy	Kupno	VIII - XII '2011	I - VII '2012	EUR/PLN	12.000	4,2133	(50.560)	3.010	-
Forward walutowy	Kupno	V - XII '2011	I - XII '2012	EUR/USD	191.000	1,3501	(257.869)	-	(35.459)
Forward walutowy	Sprzedaż	VIII - XII '2011	II - X '2012	USD/PLN	(206.000)	3,4589	712.533	13.165	(15.031)
Forward walutowy	Sprzedaż	XII '2011	I '2012	EUR/USD	(2.000)	1,2914	2.583	-	(7)
Forward walutowy	Sprzedaż	XI - XII '2011	I - VII '2012	USD/NOK	(15)	5,8735	89	-	(1.392)
Swap walutowy	Kupno	XII '2011	I '2012	USD/PLN	103.000	3,5158	(362.127)	-	(10.132)
Swap walutowy	Kupno	XII '2011	I - VII '2012	EUR/PLN	28.000	4,6215	(129.402)	-	(4.074)
Swap walutowy	Kupno	V - XII '2011	I '2012	EUR/USD	20.100	1,3535	(27.205)	-	(4.185)
Swap walutowy	Sprzedaż	XII '2011	I '2012	USD/PLN	(72.100)	3,4316	247.418	995	(169)
Swap walutowy	Sprzedaż	XII '2011	I - VII '2012	EUR/PLN	(3.650)	4,4416	16.212	88	-
Swap walutowy	Sprzedaż	XI '2010	V '2012	USD/PLN	(49.284)	3,2610	160.715	-	(9.588)
Razem								17.258	(80.037)

Spółki Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. dokonywały transakcji zabezpieczających przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut oraz transakcji zabezpieczających kurs wymiany USD w związku z zakupem obligacji od spółki z Grupy Kapitałowej LOTOS.

W skład wymiany walutowej SWAP wchodzi dwie transakcje, które w niniejszym dokumencie zostały odpowiednio przypisane do pozycji kupna lub sprzedaży w kategorii „Swap walutowy”.

Pozycja całkowita Jednostki Dominującej w poszczególnych walutach na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja USD/PLN			Pozycja EUR/PLN		
	Bazowa (w tys. USD)	Transakcyjna (w tys. USD)	Całkowita (w tys. USD)	Bazowa (w tys. EUR)	Transakcyjna (w tys. EUR)	Całkowita (w tys. EUR)
2013	654.698	(654.766)	(68)	(173.187)	180.001	6.814

Pozycja całkowita Jednostki Dominującej w poszczególnych walutach na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja USD/PLN			Pozycja EUR/PLN		
	Bazowa (w tys. USD)	Transakcyjna (w tys. USD)	Całkowita (w tys. USD)	Bazowa (w tys. EUR)	Transakcyjna (w tys. EUR)	Całkowita (w tys. EUR)
2012	468.679	(457.601)	11.078	(254.124)	245.450	(8.674)

33.3.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku na ryzyko walutowe Grupy wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN i EUR/PLN o 4% (in plus oraz in minus) oraz wszystkich innych zmiennych na poziomie stałym przedstawia się następująco:

31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Zmiana kursu o +4% wpływ na wynik roku		Zmiana kursu o -4% wpływ na wynik roku	
	USD	EUR	USD	EUR
Aktywa finansowe	(21.072)	33.497	21.072	(33.497)
Należności z tytułu dostaw i usług	10.815	2.077	(10.815)	(2.077)
Pozostałe należności	2	25	(2)	(25)
Pochodne instrumenty finansowe	(85.181)	29.022	85.181	(29.022)
Obligacje	6.586	-	(6.586)	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	657	360	(657)	(360)
Pozostałe aktywa finansowe:	46.049	2.013	(46.049)	(2.013)
Udzielone pożyczki	44.502	1.651	(44.502)	(1.651)
Lokaty	1.547	-	(1.547)	-
Depozyty zabezpieczające	-	362	-	(362)
Zobowiązania finansowe	(191.498)	(10.049)	191.498	10.049
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	(71.086)	(1.253)	71.086	1.253
Pozostałe zobowiązania	(1.248)	(1.647)	1.248	1.647

Kredyty i pożyczki	(110.782) ⁽¹⁾	(867)	110.782 ⁽¹⁾	867
Zobowiązania z tytułu emisji obligacji	(6.566)	-	6.566	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	(6.522)	-	6.522
Pochodne instrumenty finansowe	(1.816)	240	1.816	(240)
Razem	(212.570)	23.448	212.570	(23.448)

⁽¹⁾ Z uwzględnieniem efektu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ na inne całkowite dochody przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o 4% (in plus oraz in minus) potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (176.513) 176.513 tys. zł.

31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Zmiana kursu o +4% wpływ na wynik roku		Zmiana kursu o -4% wpływ na wynik roku	
	USD	EUR	USD	EUR
Aktywa finansowe	22.766	9.541	(22.766)	(9.541)
Należności z tytułu dostaw i usług	6.377	2.487	(6.377)	(2.487)
Pozostałe należności	-	4	-	(4)
Pochodne instrumenty finansowe	(27.887)	1.805	27.887	(1.805)
Obligacje	6.154	-	(6.154)	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	1.365	1.710	(1.365)	(1.710)
Pozostałe aktywa finansowe:	36.757	3.535	(36.757)	(3.535)
Udzielone pożyczki	35.137	2.090	(35.137)	(2.090)
Lokaty	1.620	1.060	(1.620)	(1.060)
Depozyty zabezpieczające	-	385	-	(385)
Zobowiązania finansowe	(294.672)	22.616	294.672	(22.616)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	(97.253)	(1.777)	97.253	1.777
Pozostałe zobowiązania	(1.159)	(323)	1.159	323
Kredyty i pożyczki	(149.424) ⁽¹⁾	(8.731)	149.424 ⁽¹⁾	8.731
Zobowiązania z tytułu emisji obligacji	(6.125)	-	6.125	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	(7.715)	-	7.715
Pochodne instrumenty finansowe	(40.711)	41.162	40.711	(41.162)
Razem	(271.906)	32.157	271.906	(32.157)

⁽¹⁾ Z uwzględnieniem efektu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ na inne całkowite dochody przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o 4% (in plus oraz in minus) potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (156.095) 156.095 tys. zł.

33.4 Ryzyko stopy procentowej

Mapa bazowa pozycji w stopie procentowej związana jest z przepływami pieniężnymi, których wysokość zależy od poziomu stóp procentowych w przyszłości, w szczególności wynika z przewidywanego harmonogramu spłat kredytu na finansowanie zapasów oraz finansowanie Programu 10+ i wynikającą z tego wysokością odsetek ustalanych na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD. Struktura limitów bazuje na współczynniku zabezpieczenia wartości nominalnej pozycji

bazowej. W długim horyzoncie efekt częściowego zabezpieczenia został osiągnięty poprzez wybór stałej stopy dla subtranszy SACE w ramach kredytu inwestycyjnego na Program 10+, patrz [Nota 28 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/28.-kredyty-pozyczki-obligacje-oraz-zobowiazania-z-tytulu-leasingu-finansow) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Z dniem 30 czerwca 2011 roku zgodnie z zapisami umowy na finansowanie Programu 10+ wygaś obowiązek utrzymywania określonego współczynnika zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej, który dotyczy ryzyka zmiennej stopy LIBOR USD dla kredytu na finansowanie Programu 10+.

Pozycja bazowa w stopie procentowej oznacza wszystkie istotne pozycje zależne od poziomu stóp procentowych, wyodrębnione w procesie identyfikacji ryzyka stopy procentowej.

Pozycja bazowa w stopie procentowej na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja bazowa w tys. USD	
	2011	2012
2012	(1.864.944)	-
2013	(1.373.687)	(1.757.021)
2014	(1.267.629)	(1.267.629)
2015	(1.143.396)	(1.143.396)
2016	(1.012.073)	(1.012.073)
2017	(876.641)	(876.641)
2018	(728.733)	(728.733)
2019	(562.495)	(562.495)
2020	(395.211)	(395.211)

Na dzień 31 grudnia 2012 roku Spółka posiada otwarte transakcje zabezpieczające:

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawiają się następująco:

Typ transakcji	Okres zawarcia transakcji	Okres	Kwota nominalna (w tys. USD)	Spółka płaci	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe (w tys. zł)	Zobowiązania finansowe (w tys. zł)
Swap procentowy (IRS)	IX '2008 - V '2009	X '2008 - I '2018	600.000	3,33% -	Libor 6M	-	(141.756)
Swap procentowy (IRS)	III ' 2012	I ' 2015 - I '2019	50.000	2,476%	Libor 3M	-	(6.251)
Swap procentowy (IRS)	IX '2008	I ' 2009 - I '2013	(100.000)	Libor 6M	4,0%	11.318	-
Razem						11.318	(148.007)

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawiają się następująco:

Typ	Okres zawarcia transakcji	Okres	Kwota nominalna	Spółka płaci	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
-----	---------------------------	-------	-----------------	--------------	------------------	------------------	------------------------

transakcji	(w tys. USD)				(w tys. zł)		(w tys. zł)
Swap procentowy (IRS)	IX '2008 - V '2009	X '2008 - I '2018	600.000	3,33% - 4,22%	Libor 6M	-	(172.134)
Swap procentowy (IRS)	IX '2008	I '2009 - I '2013	(100.000)	Libor 6M	4,0%	23.738	-
Razem						23.738	(172.134)

Pozycja całkowita w stopie procentowej na dzień 31 grudnia 2012 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja bazowa (USD)	Kredyty o stałej stopie (USD)	Pozycja transakcyjna (USD)	Depozyty o zmiennej stopie (USD)	Pozycja całkowita (USD)	Współczynnik zabezpieczenia
2012	-	-	-	-	-	-
2013	(1.757.020.833)	376.656.250	200.000.000	72.300.359	(1.108.064.224)	37%
2014	(1.267.628.750)	347.575.625	200.000.000	89.935.408	(630.117.717)	50%
2015	(1.143.396.250)	313.511.875	250.000.000	90.749.801	(489.134.574)	57%
2016	(1.012.072.500)	277.503.750	250.000.000	97.925.778	(386.642.972)	62%
2017	(876.641.250)	240.369.375	250.000.000	98.837.064	(287.434.811)	67%
2018	(728.732.500)	199.813.750	50.000.000	111.555.820	(367.362.930)	50%
2019	(562.495.000)	154.232.500	-	114.607.735	(293.654.765)	48%
2020	(395.211.250)	108.364.375	-	111.076.453	(175.770.422)	56%

Pozycja całkowita w stopie procentowej na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

Okres	Pozycja bazowa (USD)	Kredyty o stałej stopie (USD)	Pozycja transakcyjna (USD)	Depozyty o zmiennej stopie (USD)	Pozycja całkowita (USD)	Współczynnik zabezpieczenia
2012	(1.864.943.750)	401.678.125	500.000.000	75.863.870	(887.401.755)	52%
2013	(1.373.687.500)	376.656.250	200.000.000	75.707.285	(721.323.965)	47%
2014	(1.267.628.750)	347.575.625	200.000.000	93.595.493	(626.457.632)	51%
2015	(1.143.396.250)	313.511.875	200.000.000	96.284.191	(533.600.184)	53%
2016	(1.012.072.500)	277.503.750	200.000.000	102.199.230	(432.369.520)	57%
2017	(876.641.250)	240.369.375	200.000.000	102.124.180	(334.147.695)	62%
2018	(728.732.500)	199.813.750	-	113.673.611	(415.245.139)	43%
2019	(562.495.000)	154.232.500	-	115.396.189	(292.866.311)	48%
2020	(395.211.250)	108.364.375	-	111.293.408	(175.553.467)	56%

33.4.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku na ryzyko zmiany stopy procentowej Grupy przy założeniu zmiany stopy procentowej o 0,2% (in plus oraz in minus) przedstawia się następująco:

31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+0,2%	-0,2%
Aktywa finansowe		440.858	858	(858)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	29	11.318	(1)	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	268.333	537	(537)
Pozostałe aktywa finansowe:	18	161.207	322	(322)
Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego		27.481	55	(55)
Lokaty		122.563	245	(245)
Depozyty zabezpieczające		11.163	22	(22)
Zobowiązania finansowe		(6.704.707)	(3.129)	3.030
Kredyty i pożyczki	28	(6.390.591)	(10.490)	10.490
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28.3	(166.109)	(332)	332
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	29	(148.007)	7.693	(7.792)
Razem		(6.263.849)	(2.271)	2.172

⁽¹⁾ Swap procentowy (IRS).

31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+0,2%	-0,2%
Aktywa finansowe		522.328	300	(297)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	29	23.738	(696)	699
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	383.680	767	(767)
Pozostałe aktywa finansowe:	18	114.910	229	(229)
Fundusz Likwidacji Zakładu Górniczego		24.491	49	(49)
Lokaty		78.671	157	(157)
Depozyty zabezpieczające		11.748	23	(23)
Zobowiązania finansowe		(7.760.763)	(1.460)	1.336
Kredyty i pożyczki	28	(7.391.629)	(12.093)	12.093
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28.3	(197.000)	(394)	394
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	29	(172.134)	11.027	(11.151)
Razem		(7.238.435)	(1.160)	1.039

33.5 Ryzyko płynności

Proces zarządzania ryzykiem płynności w Grupie LOTOS S.A. polega na monitorowaniu prognozowanych przepływów pieniężnych i portfela aktywów i pasywów finansowych, a następnie dopasowywaniu zapadalności aktywów i pasywów, analizie kapitału obrotowego, optymalizacji przepływów w ramach Grupy oraz ścisłej współpracy z obszarami biznesowymi w celu bezpiecznej i efektywnej alokacji posiadanej płynności.

W roku 2012 w Grupie została wdrożona usługa cash-poolingu rzeczywistego dla większości krajowych podmiotów zależnych. Struktura jest na bieżąco zarządzana przez Grupę LOTOS S.A. pod kątem optymalizacji płynności i salda odsetek.

Płynność w horyzoncie budżetowym monitorowana jest w przekroju Grupy na bieżąco w ramach zarządzania ryzykiem finansowym. Płynność w okresie średnio - i długoterminowym monitorowana jest w ramach procesu planowania, który wspomaga tworzenie wieloletniej strategii finansowej.

W obszarze ryzyka finansowego obok aktywnego zarządzania ryzykiem rynkowym, Spółka stosuje następujące zasady w zakresie płynności:

- brak depozytów zabezpieczających w handlu instrumentami pochodnymi na rynku pozagiełdowym,
- ograniczenie możliwości wcześniejszego rozwiązania transakcji finansowych,
- limity w zakresie mało płynnych kasowych instrumentów finansowych,
- limity kredytowe dla partnerów transakcji finansowych i handlowych,
- zapewnienie odpowiedniej jakości i zróżnicowania dostępnych źródeł finansowania,
- procesy kontroli wewnętrznej oraz efektywność organizacyjna zapewniająca szybkie działanie w warunkach awaryjnych.

Poniżej zaprezentowano informacje o kontraktowych terminach zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz 31 grudnia 2011 roku.

31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Kredyty bankowe i pożyczki (poza kredytami w rachunku bieżącym)	28	5.857.893	6.125.075	1.371.533	368.530	499.013	1.340.723	2.545.276
Kredyty w rachunku bieżącym	28	532.698	532.698	532.698	-	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28.3	166.109	166.109	10.469	9.141	19.422	72.733	54.344
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31	2.178.760	2.178.760	2.177.965	795	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	31	287.939	287.939	273.072	13.663	509	695	-

Razem	9.023.399	9.290.581	4.365.737	392.129	518.944	1.414.151	2.599.620
--------------	------------------	------------------	------------------	----------------	----------------	------------------	------------------

31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesiący	6 - 12 miesiący	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Kredyty bankowe i pożyczki (poza kredytami w rachunku bieżącym)	28	7.083.442	7.344.207	348.463	1.933.482	363.759	1.424.509	3.273.994
Kredyty w rachunku bieżącym	28	308.187	308.187	224.976	83.211	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	28.3	197.000	197.000	10.663	8.752	18.965	72.392	86.228
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31	2.821.742	2.821.742	2.820.524	1.218	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	31	239.507	239.507	127.545	96.768	14.515	679	-
Razem		10.649.878	10.910.643	3.532.171	2.123.431	397.239	1.497.580	3.360.222

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku przedstawia się następująco:

31 grudnia 2012 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa *	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesiący	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Swap towarowy	29	(292)	(291)	(24)	(267)	-	-	-
Futures (emisja CO ₂)	29	(3.787)	(3.787)	-	(2.494)	(1.293)	-	-
Forwardy i spoty walutowe	29	64.291	75.811	68.656	7.155	-	-	-
Terminowe transakcje stopy procentowej (FRA)	29	-	-	-	-	-	-	-
Swap procentowy (IRS)	29	(136.689)	(138.662)	(51.223)	1.543	(19.147)	(50.271)	(19.564)

Swap walutowy	29	18.486	25.463	23.790	1.673	-	-	-
Razem		(57.991)	(41.466)	41.199	7.610	(20.440)	(50.271)	(19.564)

31 grudnia 2011 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa *	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Swap towarowy	29	-	-	-	-	-	-	-
Futures (emisja CO ₂)	29	(7.303)	(7.303)	-	(7.303)	-	-	-
Forwardy i spoty walutowe	29	(35.714)	(26.674)	(37.961)	11.287	-	-	-
Terminowe transakcje stopy procentowej (FRA)	29	-	-	-	-	-	-	-
Swap procentowy (IRS)	29	(148.396)	(151.748)	(40.030)	6.916	(51.999)	(44.272)	(22.363)
Swap walutowy	29	(27.065)	(26.654)	(22.066)	(4.588)	-	-	-
Razem		(218.478)	(212.379)	(100.057)	6.312	(51.999)	(44.272)	(22.363)

* Wartość bilansowa (dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych minus ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych) prezentuje wartość godziwą pochodnych instrumentów finansowych.

33.6 Ryzyko kredytowe

Zarządzanie ryzykiem kredytowym partnerów transakcji finansowych polega na kontroli wiarygodności finansowej obecnych i potencjalnych partnerów tych transakcji oraz na monitorowaniu ekspozycji kredytowej w stosunku do przyznanych limitów. Partnerzy transakcji muszą posiadać odpowiedni rating przyznany przez wiodące agencje ratingowe, bądź posiadać gwarancje instytucji spełniających wymóg minimalnego ratingu. Grupa zawiera transakcje finansowe z renomowanymi firmami o dobrej zdolności kredytowej oraz stosuje dywersyfikację instytucji, z którymi współpracuje.

Na dzień 31 grudnia 2012 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji finansowych nie przekraczała wartości 26.073 tys. zł (0,13% sumy bilansowej Grupy), z kolei na dzień 31 grudnia 2011 roku była to kwota: 3.063 tys. zł. (0,015% sumy bilansowej Grupy).

W zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów transakcji handlowych Grupa poddaje wszystkich klientów, którzy wnioskuje o przyznanie limitów kredytowych procedurom weryfikacji ich wiarygodności finansowej i w zależności od jej oceny przyznawane są odpowiednie limity.

Jednostka Dominująca określa wytyczne w zakresie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów handlowych w celu utrzymywania odpowiednich standardów w zakresie analizy kredytowej oraz bezpieczeństwa operacyjnego procesu w przekroju całej Grupy.

Miarą ryzyka kredytowego jest kwota maksymalnego narażenia na ryzyko dla poszczególnych klas aktywów finansowych.

Wartości księgowe aktywów finansowych reprezentują maksymalną ekspozycję kredytową.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych na dzień kończący okres sprawozdawczy wynosiła:

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Pochodne instrumenty finansowe	29	121.334	49.300
Należności z tytułu dostaw i usług	18	1.640.360	2.075.562
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	268.333	383.680
Pozostałe aktywa finansowe	18	263.436	237.193
Razem		2.293.463	2.745.735

W ocenie Zarządu, ryzyko zagrożonych aktywów finansowych jest odzwierciedlone poprzez dokonanie odpisów aktualizujących ich wartość. Informacje na temat wartości odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zostały przedstawione w Notach [9.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/9.-przychody-i-koszty#9-2\)](#), [9.6 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/9.-przychody-i-koszty#9-6\)](#), [18.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-należności-z-tytułu-dostaw-i-usług-oraz-pozostałe-aktywa#18-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza pod kątem koncentracji ryzyka kredytowego w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 18 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-należności-z-tytułu-dostaw-i-usług-oraz-pozostałe-aktywa\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Analiza wiekowania należności przeterminowanych, w przypadku, których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku została przedstawiona w [Nocie 18.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-należności-z-tytułu-dostaw-i-usług-oraz-pozostałe-aktywa#18-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

34. Zarządzanie kapitałem

Celem polityki finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS jest zapewnienie długoterminowej płynności przy jednoczesnym stosowaniu odpowiedniej dźwigni finansowej, wspomagającej realizację celu nadrzędnego, jakim jest maksymalizacja stopy zwrotu na kapitale przynależnym akcjonariuszom.

Realizacja powyższego celu, dokonuje się poprzez dążenie do osiągnięcia pożądanej struktury finansowania na poziomie Grupy Kapitałowej LOTOS.

Grupa Kapitałowa LOTOS monitoruje strukturę finansowania stosując wskaźnik relacji długu do kapitału własnego, który jest liczony jako stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego.

Do zadłużenia netto Grupa wlicza kredyty i pożyczki, pomniejszone o środki pieniężne i ich ekwiwalenty. Kapitał własny obejmuje kapitał własny należny akcjonariuszom Jednostki Dominującej powiększony o udziały niekontrolujące.

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Kredyty i pożyczki długoterminowe	28.1	4.315.599	4.983.889
Kredyty i pożyczki krótkoterminowe	28.1	2.074.992	2.407.740
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	(268.333)	(383.680)
Zadłużenie netto		6.122.258	7.007.949
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		9.061.740	7.781.436
Udziały niekontrolujące		699	947
Kapitał własny razem		9.062.439	7.782.383
Stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego		0,68	0,90

Monitoring struktury finansowania dokonywany jest w celu zapewnienia realizacji celu ujętego w Strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2011-2015, która zakłada zmniejszenie wielkości zadłużenia i osiągnięcie wskaźnika relacji długu do kapitału własnego na poziomie nieprzekraczającym 0,4 na koniec okresu objętego Strategią.

35. Uprawnienia do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Na dzień 31 grudnia 2012 roku w związku z prognozowaną ilością uprawnień na rok 2012 oraz planowaną emisją dwutlenku węgla (CO₂) w 2012 roku w Grupie utworzono rezerwy na prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w kwocie 954 tys. zł. W roku 2012 Grupa dokonała sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂). Na dzień 31 grudnia 2011 roku, biorąc pod uwagę limit przyznanych uprawnień na lata 2008-2012, w Grupie występowała nadwyżka przyznanych uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w stosunku do wielkości emisji dwutlenku węgla (CO₂) i w związku z powyższym w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie zostały utworzone rezerwy.

Średnioroczne limity przyznanych uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO ₂) 2008 – 2012 (tys. ton)	2008	2009	2010	2011	2012	RAZEM
Uprawnienia przyznane KPRU ⁽¹⁾	1.217	1.217	1.236	1.228	1.228	6.126
Dodatkowe uprawnienia ⁽²⁾	-	-	143	751	761	1.655
Razem	1.217	1.217	1.379	1.979	1.989	7.781
Rzeczywista emisja dwutlenku węgla (CO ₂) ⁽³⁾	1.192	1.102	1.163	2.061	2.033	7.551

⁽¹⁾ Z dniem 1 lipca 2008 roku Rada Ministrów w drodze rozporządzenia przyjęła Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) na lata 2008 - 2012 we wspólnotowym systemie handlu uprawnieniami do emisji dwutlenku węgla (CO₂) dla instalacji istniejących i zmienianych (Dz.U. Nr. 202 poz.1248 z dnia 14 listopada 2008 roku). Zgodnie z obowiązującym prawem wyżej wymienione uprawnienia na drugi okres rozliczeniowy (2008 - 2012) zostały rozdzielone bezpłatnie dla wszystkich instalacji objętych systemem handlu emisjami.

⁽²⁾ Zgodnie z decyzją Marszałka Województwa Pomorskiego z dnia 18 stycznia 2011 roku oraz z dnia 29 lipca 2011 roku Grupie LOTOS S.A. zostały przyznane dodatkowe uprawnienia do emisji dwutlenku węgla (CO₂).

⁽³⁾ Emisja dwutlenku węgla (CO₂) wyliczona na podstawie danych produkcyjnych dla instalacji objętych systemem handlu emisjami oraz zweryfikowana zgodnie z art. 59 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 roku o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Na lata 2013 - 2020 łączny prognozowany przydział bezpłatnych uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) według projektu złożonego do zatwierdzenia do Komisji Europejskiej wynosi 13.108 tys. ton, w tym na rok 2013 1.665 tys. ton.

Informacje na temat ryzyka cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) zaprezentowano w [Nocie 33.2 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/33.-cele-i-zasady-zarzadzania-ryzykiem-finansowym#33-2\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.

36. Zobowiązania i aktywa warunkowe

36.1 Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych

Istotne postępowania sądowe wszczęte przeciwko Grupie LOTOS S.A.

Postępowanie z powództwa PETROECCO JV Sp. z o.o. o odszkodowanie za szkodę doznaną na skutek stosowanych praktyk monopolistycznych

Pozwem z dnia 18 maja 2001 roku PETROECCO JV Sp. z o.o. wniosła powództwo o zasądzenie od Spółki kwoty 6.975 tys. zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 maja 1999 roku tytułem odszkodowania za szkodę doznaną na skutek stosowanych przez Spółkę praktyk monopolistycznych polegających na sprzedaży olejów bazowych BS w sposób powodujący uprzywilejowanie niektórych odbiorców poprzez realizowanie ich zamówień w zakresie nieproporcjonalnie większym niż zamówień PETROECCO JV Sp. z o.o. Stosowanie przez Spółkę zarzuconych jej praktyk monopolistycznych stwierdzone zostało decyzją Urzędu Antymonopolowego z dnia 26 września 1996 roku, którą Urząd nakazał Spółce ich zaniechanie. Zaniechanie praktyk monopolistycznych nakazano Spółce także wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 22 października 1997 roku.

Sąd Okręgowy w Gdańsku, wyrokiem z dnia 21 grudnia 2002 roku, oddalił powództwo PETROECCO JV Sp. z o.o. o odszkodowanie, w całości uwzględniając zgłoszony przez Spółkę zarzut przedawnienia. Wyrok ten został jednak uchylony w dniu 4 grudnia 2003 roku przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku i przekazany do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy. Spółka kwestionowała fakt wystąpienia jakiegokolwiek szkody po stronie PETROECCO JV Sp. z o.o., jej wysokości i istnienia związku przyczynowego pomiędzy praktyką monopolistyczną a szkodą. Po dwóch kolejnych rozprawach, podczas których były przeprowadzane dowody z opinii biegłych, wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2007 roku powództwo zostało oddalone.

W wyniku postępowania apelacyjnego i kasacyjnego prowadzonego z inicjatywy PETROECCO JV Sp. z o.o. w 2007 roku, sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Gdańsku. W następstwie kolejnych rozpraw (w dniach: 3 listopada 2009 roku, 1 października 2010 roku, 6 grudnia 2012 roku, 8 lutego 2013 roku), po przeprowadzeniu dowodu z korzystnej dla Grupy LOTOS S.A. opinii biegłego Instytutu Nafty i Gazu w Krakowie oraz po wymianie pism procesowych pomiędzy stronami, w dniu 22 lutego 2013 roku Sąd oddalił w całości powództwo PETROECCO JV Sp. z o.o. Na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego wyrok nie jest jeszcze prawomocny.

Z uwagi na niewielkie ryzyko niekorzystnego rozstrzygnięcia sprawy Grupa LOTOS S.A. nie tworzyła rezerwy na potencjalne zobowiązania z tego tytułu. Sąd wyrokiem z dnia 22 lutego 2013 roku zasądził na rzecz Grupy LOTOS S.A. 57,6 tys. zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Postępowanie z powództwa Ministra Skarbu Państwa o unieważnienie umowy sprzedaży udziałów w spółce Naftoport Sp. z o.o.

W dniu 3 listopada 2005 roku wpłynął do Grupy LOTOS S.A. pozew wniesiony przez Ministra Skarbu Państwa o unieważnienie umowy z dnia 18 sierpnia 1998 roku zawartej pomiędzy Grupą LOTOS S.A. i Polską Żeglugą Morską przedsiębiorstwem państwowym dotyczącej sprzedaży dwóch udziałów w spółce Naftoport Sp. z o.o. o wartości 3.340 tys. zł. W dniu 21 kwietnia 2006 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku wydał wyrok oddalający powództwo w całości. W dniu 27 listopada 2012 roku, po długotrwałym postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym toczącym się z inicjatywy Ministra Skarbu Państwa, którego szczegółowy przebieg każdorazowo opisywano w rocznych sprawozdaniach finansowych, wpłynęło do Grupy LOTOS S.A. postanowienie Sądu o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej Skarbu Państwa do rozpoznania. Umowa z dnia 18 sierpnia 1998 roku zawarta pomiędzy Grupą LOTOS S.A. i Polską Żeglugą Morską przedsiębiorstwem państwowym dotycząca sprzedaży dwóch udziałów w spółce Naftoport Sp. z o.o. o wartości 3.340 tys. zł nie została uznana za nieważną. Na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego sprawa jest zakończona.

Sąd wyrokiem z dnia 23 listopada 2011 roku zasądził na rzecz Grupy LOTOS S.A. 116 tys. zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Rozliczenia podatkowe

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności podlegające regulacjom (na przykład sprawy celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów administracyjnych, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i sankcji. Brak odniesienia do utrwalonych regulacji prawnych w Polsce powoduje występowanie w obowiązujących przepisach niejasności i niespójności. Często występujące różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych zarówno wewnątrz organów państwowych, jak i pomiędzy organami państwowymi i przedsiębiorstwami, powodują powstawanie obszarów niepewności i konfliktów. Rozliczenia podatkowe mogą być przedmiotem kontroli przez okres pięciu lat, począwszy od końca roku, w którym nastąpiła zapłata podatku. W wyniku przeprowadzanych kontroli dotychczasowe rozliczenia podatkowe Spółki mogą zostać powiększone o dodatkowe zobowiązania podatkowe.

Postępowania sądowe wszczęte przez oraz przeciwko jednostkom z Grupy Kapitałowej

Postępowanie sądowe z powództwa WANDEKO, którego stroną jest spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o.

Przeciwko spółce LOTOS Paliwa Sp. z o.o. toczy się postępowanie sądowe z powództwa Pana Andrzeja Wójcika prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą WANDEKO. W dniu 28 października 2009 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku Wydział IX Gospodarczy wydał wyrok zaoczny i zasądził od spółki na rzecz powoda kwotę 1.921 tys. zł wraz z odsetkami umownymi. Spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. utworzyła w 2009 roku rezerwę na zasądzoną kwotę wraz z odsetkami w wysokości 15.318 tys. zł. Spółka zaskarżyła wyrok składając sprzeciw od wyroku zaocznego do Sądu Okręgowego w Gdańsku w dniu 10 listopada 2009 roku. Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2010 roku Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie Pana Andrzeja Wójcika na postanowienie Sądu Okręgowego w Gdańsku o odmowie uchylecia postanowienia w przedmiocie uchylecia rygoru natychmiastowej wykonalności wyroku zaocznego i zasądził na rzecz spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. zwrot kosztów postępowania. Rozprawy sądowe odbyły się 22 maja 2012 roku oraz 12 września 2012 roku i na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego sprawa jest w toku.

Komornik Sądowy w dniu 11 stycznia 2013 roku wydał postanowienie, w którym uchylił wcześniejsze, z dnia 14 grudnia 2009 roku, zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o., w celu zabezpieczenia roszczenia Pana Andrzeja Wójcika (patrz [Nota 18 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-naleznosci-z-tytulu-dostaw-i-uslug-oraz-pozostale-aktywa\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/18.-naleznosci-z-tytulu-dostaw-i-uslug-oraz-pozostale-aktywa) Dodatkowych informacji i objaśnień).

Postępowania, których stroną jest spółka LOTOS Gaz S.A. w likwidacji

W dniu 23 lipca 2009 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie ogłosił upadłość KRAK-GAZ Sp. z o.o. Majątkiem spółki zarządza syndyk masy upadłości. Na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego postępowanie upadłościowe jest w toku. W dniu 13 marca 2012 roku Sędzia komisarz postępowania upadłościowego spółki KRAK-GAZ Sp. z o.o. wydał postanowienie uwzględniające sprzeciwy do listy wierzytelności i uznał wierzytelność LOTOS Gaz S.A. w likwidacji w łącznej kwocie 23.695 tys. zł, w tym kwotę należności głównej w wysokości 21.435 tys. zł oraz uznał, jako zabezpieczone hipotekami wierzytelności w wysokości 21.132 tys. zł, na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego postanowienie to jest prawomocne. W dniach 11-12 grudnia 2012 roku Sędzia-komisarz wydał postanowienia o zatwierdzeniu sporządzonych w postępowaniu upadłościowym, list wierzytelności.

Postępowanie, którego stroną jest spółka GK LOTOS Petrobaltic S.A.

W dniu 16 stycznia 2012 roku odbyła się rozprawa sądu arbitrażowego dotycząca roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) - dostawcy platformy MOPU (ang. Mobile Operating and Production Unit) przeznaczonej do eksploatacji złoża YME. Wniosek z roszczeniem SBM został wniesiony do sądu arbitrażowego w Norwegii w dniu 25 stycznia 2011 roku przeciwko Talisman Energy Norge AS oraz pozostałym udziałowcom projektu YME i dotyczył:

- kwoty 90.000 tys. USD tytułem dodatkowego wynagrodzenia - bonusu za dostarczenie platformy w terminie określonym w umowie na dostawę platformy,
- kwoty 3.700 tys. USD tytułem zwrotu kosztów w związku z innym sposobem transportu platformy.

Udział LOTOS Exploration and Production Norge AS w kwocie roszczenia SBM wynosił 20% kwot określonych powyżej, tj. łącznie 18.740 tys. USD. W dniu 20 lutego 2012 roku ogłoszono werdykt postępowania arbitrażowego. Całość roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. została odrzucona a postępowanie arbitrażowe zostało zakończone.

Ponadto, toczyło się drugie postępowanie arbitrażowe dotyczące roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) wobec konsorcjum YME oraz roszczeń wzajemnych. Roszczenia SBM zostały zgłoszone, a następnie zmodyfikowane pismami z 14 grudnia 2011 roku, 2 maja 2012 roku i 16 października 2012 roku i obejmowały sporne koszty dotyczące stosunku stron w ramach umowy na dostawę platformy MOPU (ang. Mobile Operating and Production Unit) do Norwegii opiewające na kwotę około 330.000 tys. USD.

W dniu 12 marca 2013 roku spółka Talisman Energy Norge AS (operator złoża YME) i SBM (właściciel platformy wydobywczej) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych w związku z realizacją projektu YME umów i porozumień pomiędzy stronami oraz usunięcia platformy ze złoża YME, patrz [Nota 38 \(http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/38.-istotne-zdarzenia-nastepujace-po-dniu-konczacym-okres-sprawozdawczy\)](http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/38.-istotne-zdarzenia-nastepujace-po-dniu-konczacym-okres-sprawozdawczy) Dodatkowych informacji i objaśnień.

Częścią porozumienia jest nota o zakończeniu wszystkich istniejących postępowań arbitrażowych pomiędzy Single Buoy Moorings Inc. i Talisman Energy Norge AS.

Ryzyko związane z przegraną ewentualnego sporu było niewielkie, w związku z tym w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie były tworzone rezerwy na potencjalne zobowiązania.

36.2 Pozostałe zobowiązania warunkowe

- Na dzień 31 grudnia 2012 roku Jednostka Dominująca posiada złożony do Urzędu Celnego w Gdańsku weksel własny in blanco w kwocie 240.000 tys. zł, jako zabezpieczenie akcyzowe ryczałtowe na kwotę 800.000 tys. zł. Zabezpieczenie jest ważne do dnia 19 sierpnia 2013 roku.

- Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz 31 grudnia 2011 roku obowiązywała wystawiona w dniu 17 czerwca 2008 roku przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. bezwarunkowa i nieodwołalna gwarancja na rzecz rządu Norweskiego za działania LOTOS Exploration and Production Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobywania na norweskim szelfie kontynentalnym. Spółka Petrobaltic S.A. w wystawionej gwarancji zobowiązuje się ponieść pełną odpowiedzialność finansową tytułem zabezpieczenia wszelkich zobowiązań mogących powstać w związku z działalnością spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS w ramach poszukiwań i wydobywania naturalnych złóż znajdujących się pod dnem morza, w tym składowania i transportu przy pomocy innych środków transportu niż statki na norweskim szelfie kontynentalnym.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

37. Informacje o podmiotach powiązanych

37.1 Informacje o transakcjach z jednostkami powiązanymi

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Jednostki współzależne		
Sprzedaż do jednostek powiązanych	6.831	6.579
Zakupy od jednostek powiązanych	35.702	34.510

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Jednostki współzależne		
Należności od jednostek powiązanych	2.507	90
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	138	6.823

W roku 2012 i 2011 Grupa przeprowadziła transakcje ze spółkami: UAB Minijos Nafta oraz UAB Manifoldas (przed objęciem kontrolą tej spółki w dniu 28 listopada 2012 roku, o czym mowa w Nocie 2 (<http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/2.-sklad-grupy-kapitalowej-oraz-jego-zmiany>) Dodatkowych informacji i objaśnień). Transakcje z ww. spółkami dotyczyły głównie sprzedaży usług oraz zakupu ropy naftowej. Na dzień 31 grudnia 2012 Grupa wykazuje saldo nierozliczonych transakcji ze spółką UAB Minijos Nafta (31 grudnia 2011: UAB Minijos Nafta oraz UAB Manifoldas).

37.2 Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą

Na dzień 31 grudnia 2012 roku oraz na dzień 31 grudnia 2011 roku Skarb Państwa był właścicielem 53,19% akcji Grupy LOTOS S.A. W latach 2011 i 2012 nie wystąpiły transakcje pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a Skarbem Państwa.

37.2.1 Transakcje z jednostkami powiązanymi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący

wpływ

W 2012 roku Grupa przeprowadziła transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez Skarb Państwa, których łączna wartość była istotna. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy. Transakcje dotyczyły głównie sprzedaży paliw, usług magazynowania oraz zakupu energii, paliw, usług transportowych, usług magazynowania i dzierżawy. W 2012 roku sprzedaż z tytułu wyżej wymienionych transakcji wynosiła 531.533 tys. zł (w roku 2011: 162.056 tys. zł), natomiast zakupy wynosiły 1.337.438 tys. zł (w roku 2011: 964.776 tys. zł).

37.3 Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zarząd		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	1.404	1.261
- wypłacona nagroda roczna	249 ⁽¹⁾	249 ⁽²⁾
Nagrody jubileuszowe	-	-
Świadczenia pracownicze w formie akcji	-	-
Zarząd – jednostki zależne ⁽³⁾		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	3.104	2.795
Rada Nadzorcza		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	242	309
Razem wynagrodzenie wypłacone ⁽⁴⁾	4.750	4.365

⁽¹⁾ Wypłacone w 2012 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2011.

⁽²⁾ Wypłacone w 2011 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2010.

⁽³⁾ Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Spółki z tytułu pełnienia funkcji w radach nadzorczych i radzie dyrektorów spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych.

⁽⁴⁾ Wartość wynagrodzenia uwzględnia zmiany w składzie Zarządu oraz Rady Nadzorczej Spółki, które miały miejsce w ciągu okresu sprawozdawczego.

Pozostałe świadczenia pracownicze:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2012	31 grudnia 2011
Zarząd		
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych i świadczeń po okresie zatrudnienia	570 ⁽¹⁾	350
Pozostałe krótkoterminowe świadczenia pracownicze w okresie zatrudnienia	249	249

(nagroda roczna) ⁽²⁾

Pożyczki i świadczenia o podobnym charakterze

-

-

⁽¹⁾ Wartość zobowiązania uwzględnia zmiany w składzie Zarządu Spółki, które miały miejsce w ciągu okresu sprawozdawczego.

⁽²⁾ Zgodnie z ustawą o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (tzw. ustawa kominowa).

W roku 2012 oraz 2011 Spółka nie udzieliła pożyczek i świadczeń o podobnym charakterze osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących.

37.4 Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej

Wynagrodzenie wypłacone głównej kadrze kierowniczej:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	30.205	30.769
- wypłacona nagroda roczna	7.045 ⁽¹⁾	6.188 ⁽²⁾
Razem wynagrodzenie wypłacone głównej kadrze kierowniczej (za wyjątkiem członków Zarządu Spółki)	30.205	30.769

⁽¹⁾ Wypłacone w 2012 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2011.

⁽²⁾ Wypłacone w 2011 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2010.

Pozostałe świadczenia pracownicze:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2012	za rok zakończony 31 grudnia 2011
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych i świadczeń po okresie zatrudnienia	7.457	7.155
Pozostałe krótkoterminowe świadczenia pracownicze w okresie zatrudnienia (nagroda roczna)	7.339	7.275
Pożyczki i świadczenia o podobnym charakterze	16	21

W roku 2012 oraz 2011 Grupa nie udzieliła pożyczek i świadczeń o podobnym charakterze członkom głównej kadry kierowniczej.

37.5 Inne transakcje z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, ich małżonkami, rodzeństwem, wstępnymi, zstępnymi lub innymi bliskimi im osobami

W roku 2012 oraz 2011, Spółka nie zawierała żadnych znaczących transakcji z Członkami Zarządu i Rady Nadzorczej ⁽¹⁾,

nie udzielała wymienionym osobom żadnych pożyczek, zaliczek, gwarancji, ani nie zawierała żadnych innych umów o charakterze nierynkowym, bądź o istotnym wpływie na niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe. W roku 2012 oraz 2011 na podstawie złożonych oświadczeń członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, Grupa LOTOS S.A. nie uzyskała wiedzy o transakcjach zawartych przez ich małżonków, krewnych lub powinowatych w linii prostej do drugiego stopnia lub związanymi z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli, bądź z innymi osobami, z którymi mają osobiste powiązania ze Spółką lub z podmiotem Grupy Kapitałowej LOTOS.

⁽¹⁾ Z uwzględnieniem zmian w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej.

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

38. Istotne zdarzenia następujące po dniu kończącym okres sprawozdawczy

- W dniu 12 marca 2013 roku operator złożyła YME - spółka Talisman Energy Norge AS i właściciel platformy wydobywczej - spółka Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych w związku z realizacją projektu YME umów i porozumień pomiędzy stronami oraz usunięcia platformy ze złoża YME. Zgodnie z zapisami porozumienia, SBM zapłacił członkom konsorcjum kwotę 470 mln USD. Talisman Energy Norge AS działając w imieniu udziałowców koncesji, zobowiązał się do wykonania niezbędnych prac przygotowawczych na platformie i usunięcia jej ze złoża. W zakresie spółki SBM będzie przetransportowanie platformy do portu oraz jej utylizacja. Jednocześnie udziałowcy konsorcjum przejmą prawo własności do elementów podwodnej infrastruktury na złożu YME, dostarczonej przez SBM. Każda ze stron poniesie koszty uzgodnionego porozumieniem zakresu realizowanych prac. Porozumienie zostało zawarte za zgodą wszystkich udziałowców koncesji YME, w tym LOTOS Exploration and Production Norge AS. Częścią porozumienia jest ustalenie dotyczące zakończenia wszystkich istniejących postępowań arbitrażowych (pomiędzy SBM i Talisman Energy Norge AS), patrz [Nota 36.1 \(/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/dodatkowe-informacje-i-objasnienia/36.-zobowiazania-i-aktywa-warunkowe#36-1\)](#) Dodatkowych informacji i objaśnień.
- W dniu 11 marca 2013 roku wpłynęło do spółki LOTOS Petrobaltic S.A. od spółki AGR Subsea Ltd. („AGR”) ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty na kwotę około 6,5 mln GBP. Roszczenie dotyczy wynagrodzenia AGR z tytułu realizacji umowy na odkopanie nóg platformy Baltic Beta. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. zakwestionowała wysokość wynagrodzenia żądanego przez AGR i w dotychczasowych negocjacjach proponowała ustalenie zobowiązania spółka LOTOS Petrobaltic S.A. wobec AGR w kwocie 16 mln zł (*tj. 3,2 mln GBP według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*). Spółka AGR Subsea Ltd. nie przyjęła warunków ugody i skierowała do spółki LOTOS Petrobaltic S.A. wezwanie do zapłaty. Przedmiotem sporu pomiędzy stronami jest charakter zawartej umowy, przyczyny jej wykonania po terminie i w niepełnym zakresie, jak również zasadność dokonanego przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. wypowiedzenia, a także istnienia podstaw do żądania zwrotu kosztów poniesionych na wykonawcę zastępczego zaangażowanego przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. do ukończenia prac. Mając na względzie skomplikowany charakter sprawy spółka LOTOS Petrobaltic S.A. uwzględnia ryzyko związane z prowadzeniem postępowania sądowego, którego skutkiem w przypadku niekorzystnego rozstrzygnięcia dla spółki LOTOS Petrobaltic S.A. może być konieczność poniesienia dodatkowych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego i kosztów egzekucyjnych. Grupa na dzień 31 grudnia 2012 roku wykazuje zobowiązanie w wysokości 16 mln zł (*tj. 3,2 mln GBP według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku*) na rzecz AGR Subsea Ltd. w związku z pracami odkopanie nóg platformy Baltic Beta.

39. Zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 19 marca 2013 roku.

Podpisy członków Zarządu oraz osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ksiąg rachunkowych Grupy LOTOS S.A.

Prezes Zarządu,
Dyrektor Generalny

_____
Paweł Olechnowicz

Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Ekonomiczno- Finansowych

_____
Mariusz Machajewski

Wiceprezes Zarządu ds. Poszukiwań i Wydobywania

_____
Zbigniew Paszkowicz

Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Produkcji i Rozwoju

_____
Marek Sokołowski

Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Handlu

_____
Maciej Szozda

Główny Księgowy

_____
Tomasz Południwski

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

Użyteczne informacje

Przygotowaliśmy liczne ułatwienia dla czytelników Raportu zainteresowanych pogłębieniem zaprezentowanych w nim informacji na temat naszej działalności. Poza szczegółowym kalendarium 2012 roku, danymi kontaktowymi oraz opisem pomocnych terminów fachowych, opracowaliśmy także interaktywne zestawienie wszystkich danych pozafinansowych, zgodnie z wytycznymi Global Reporting Initiative.

W TYM ROZDZIALE

<p>Kalendarium 2012</p> 	<p>Tabela treści GRI i zasad Global Compact</p> 	<p>Słownik terminów branżowych</p>
<p>Słownik terminów społecznych</p> 	<p>Kontakt</p> 	

Kalendarium 2012

pełne kalendarium wydarzeń jest dostępne w postaci interaktywnej linii czasu pod adresem <http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kalendarium-2012>

Tabela treści GRI i zasad Global Compact

Poniższa tabela może być pomocna w precyzyjnym ustaleniu miejsca publikacji treści odnoszących się do konkretnych informacji lub danych wynikowych wymaganych przez Global Reporting Initiative oraz wynikających z przyjęcia i stosowania przez Grupę LOTOS dziesięciu fundamentalnych zasad United Nations Global Compact.

Wskaźniki poziomu spełnienia wymogów raportowania:

⊕ pełny   ⊕ / ⊖ częściowy   ⊖ brak

Wskaźnik Global Reporting Initiative (GRI)	Poziom spełnienia wymogów raportowania	Rozdziały w Raporcie Rocznym 2012	Komentarz	Zasady UN Global Compact	Weryfikacja
--	--	-----------------------------------	-----------	--------------------------	-------------

Strategia i analiza

1.1. Oświadczenie kierownictwa najwyższego szczebla na temat znaczenia zrównoważonego rozwoju dla organizacji i jej strategii.	⊕	Realizacja strategii [1] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/list-prezesa-zarzadu) Zrównoważony rozwój [2] (zrownowazony-rozwoj/wywiad-z-prezesem-zarzadu/)			
1.2. Opis kluczowych wpływów, szans i ryzyk.	⊕	Zarządzanie ryzykiem [1] (zarzadzanie-ryzykiem/kluczowe-ryzyka-i-szanse) Realizacja strategii [2] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/list-prezesa-zarzadu) Zrównoważony rozwój [3] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/wywiad-z-prezesem-zarzadu) Ład korporacyjny [4] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/systemy-zarzadzania/glowne-zmiany-w-systemach-i-kluczowe-projekty)			

Profil organizacji

2.1. Nazwa organizacji.	⊕	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci)			
-------------------------	---	--	--	--	--

2.2. Główne marki, produkty i/lub usługi.	+	Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-2-2) Realizacja strategii [2] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/dzialalnosc-poszukiwawczo-wydobycza/dokonania) [3] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/dzialalnosc-operacyjna/dokonania) [4] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/dzialalnosc-rynkowa/podejscie-do-zarzadzania) [5] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/dzialalnosc-rynkowa/dokonania)
2.3. Struktura operacyjna organizacji, z wyróżnieniem głównych działów, spółek zależnych, podmiotów powiązanych oraz przedsięwzięć typu joint-venture.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/struktura-organizacji)
2.4. Lokalizacja siedziby głównej organizacji.	+	Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-2-4) Użyteczne informacje [2] (http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kontakt)
2.5. Liczba krajów, w których działa organizacja oraz podanie nazw tych krajów, gdzie zlokalizowane są główne operacje organizacji lub tych, które są szczególnie adekwatne w kontekście treści raportu.	+	Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-2-5)
2.6. Forma własności i struktura prawna organizacji.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/akcjonariat) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/struktura-organizacji)
2.7. Obsługiwane rynki z zaznaczeniem zasięgu geograficznego, obsługiwanych sektorów, charakterystyki klientów/konsumentów i beneficjentów.	+	Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-2-7) Realizacja strategii [2] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/dzialalnosc-rynkowa/dokonania)

2.8. Skala działalności.	+	Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-2-8)
2.9. Znaczące zmiany w raportowanym okresie dotyczące rozmiaru, struktury lub formy własności.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/struktura-organizacji)
2.10. Nagrody otrzymane w raportowanym okresie.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/nagrody-i-wyroznienia) Użyteczne informacje [2] (http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kalendarium-2012)

Parametry raportu

Profil raportu

3.1. Okres raportowania.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie)
3.2. Data publikacji ostatniego raportu.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie)
3.3. Cykl raportowania.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie)
3.4. Osoba kontaktowa.	+	Użyteczne informacje [1] (http://raportroczny.lotos.pl/uzyteczne-informacje/kontakt)
3.5. Proces definiowania zawartości raportu wraz z: <ul style="list-style-type: none"> ustaleniem istotności poszczególnych kwestii dla organizacji i jej interesariuszy; priorytetyzacją poszczególnych kwestii; identyfikacją interesariuszy – adresatów raportu. 	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)

3.6. Zasięg raportu (np. kraje, oddziały, jednostki zależne, dzierżawione obiekty, przedsięwzięcia typu joint venture, dostawcy).	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)
3.7. Oświadczenie w sprawie jakichkolwiek ograniczeń, w zakresie i zasięgu raportu.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)
3.8. Informacja o przedsięwzięciach typu joint venture, podmiotach zależnych, obiektach dzierżawionych, operacjach outsoursowanych i innych jednostkach, które w znaczący sposób mogą wpłynąć na porównywalność działań organizacji w poszczególnych okresach i/lub w stosunku do innych organizacji.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)
3.9. Techniki i przyjęte założenia odnośnie szacunków i kalkulacji wskaźników i innych informacji zawartych w raporcie.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie) Zrównoważony rozwój [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczenie-wplywu-na-srodowisko#gri-3-9)
3.10. Wyjaśnienia dotyczące efektów jakichkolwiek korekt informacji zawartych w poprzednich raportach z podaniem powodów ich wprowadzenia oraz ich wpływu (np. fuzje, przejęcia, zmiana roku/okresu bazowego, charakteru działalności, metod pomiaru).	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)
3.11. Znaczące zmiany w stosunku do poprzedniego raportu dotyczące zakresu, zasięgu lub metod pomiaru zastosowanych w raporcie.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/zakres-i-zasieg)

Indeks treści GRI

3.12. Tabela wskazująca miejsce zamieszczenia Standardowych Informacji w raporcie.	+	Tabela treści GRI i zasad Global Compact
--	---	--

Weryfikacja

3.13. Polityka i obecna praktyka w zakresie zewnętrznej weryfikacji raportu. Jeśli nie zawarto takich danych w niezależnym raporcie poświadczającym, wyjaśnienie zakresu i podstaw zewnętrznej weryfikacji oraz relacji pomiędzy organizacją i zewnętrznym podmiotem poświadczającym.	+	Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/zintegrowane-raportowanie/audyt-i-weryfikacja)
---	---	--

Nadzór, zobowiązania i zaangażowanie

Nadzór

4.1. Struktura nadzorcza organizacji wraz z komisjami podlegającymi pod najwyższy organ nadzorczy, odpowiedzialnymi za poszczególne zadania, jak na przykład tworzenie strategii czy nadzór nad organizacją.	+	Ład korporacyjny [1] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/kompetencje) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/stale-komitety-rady-nadzorczej) [3] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/zarząd/kompetencje)
--	---	--

4.2. Wskazanie, czy przewodniczący najwyższego organu nadzorczego jest również dyrektorem zarządzającym (a jeśli tak, to jakie funkcje pełni w ramach zarządu wraz z uzasadnieniem takiej struktury).	+	Ład korporacyjny [1] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/unikanie-konfliktu-interesow)
---	---	--

<p>4.3. Liczba członków najwyższego organu nadzorczego z wyróżnieniem niezależnych i/lub niewykonawczych członków (dotyczy organizacji posiadających monistyczną strukturę rady nadzorczej/organu nadzorczego).</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/sklad [2] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/status-niezaloznosci</p>
<p>4.4. Mechanizmy umożliwiające akcjonariuszom i pracownikom zgłaszanie rekomendacji i wskazówek dla najwyższego organu nadzorczego.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/podejscie-do-zarzadzania</p>
<p>4.5. Związek pomiędzy poziomem wynagrodzeń najwyższego organu nadzorczego, wyższej kadry menadżerskiej oraz zarządu (obejmując system odpraw), a wynikami organizacji (obejmując wyniki społeczne i środowiskowe).</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/wynagradzanie [2] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/zaradz/wynagradzanie</p>
<p>4.6. Procesy pozwalające na uniknięcie konfliktu interesów członków najwyższego organu nadzorczego.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/unikanie-konfliktu-interesow [2] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/zaradz/unikanie-konfliktu-interesow</p>
<p>4.7. Proces weryfikacji kwalifikacji i doświadczenia członków najwyższego organu nadzorczego pod kątem wytyczania strategii obejmującej zagadnienia ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/sklad</p>

<p>4.8. Wewnętrznie sformułowana misja lub wartości organizacji, kodeks postępowania oraz zasady odnoszące się do aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych funkcjonowania organizacji oraz poziom ich implementacji.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/misja-wizja-wartosci)</p>
<p>4.9. Procedury najwyższego organu nadzorczego dotyczące nadzoru identyfikacji i zarządzania kwestiami ekonomicznymi, środowiskowymi i społecznymi, włączając stosowne ryzyka i szanse oraz dostosowanie się lub zgodność z uznanymi międzynarodowymi standardami, kodeksami postępowania i zasadami.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/zaangazowanie-w-kwestie-zrownowazonego-rozwoju)</p>
<p>4.10. Proces ewaluacji wyników działań najwyższego organu nadzorczego w odniesieniu do kwestii ekonomicznych, środowiskowych i społecznych.</p>	+	<p>Ład korporacyjny [1] (http://raportroczny.lotos.pl/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/zaangazowanie-w-kwestie-zrownowazonego-rozwoju)</p>
<p>Zaangażowanie w inicjatywy zewnętrzne</p>		
<p>4.11. Wyjaśnienie, czy i w jaki sposób organizacja stosuje zasadę ostrożności.</p>	+	<p>Zarządzanie ryzykiem [1] (/zarzadzanie-ryzykiem/kluczowe-ryzyka-i-szanse#gri-4-11) Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/polityka-srodowiskowa#gri-4-11)</p>
<p>4.12. Zewnętrzne, przyjęte lub popierane przez organizację ekonomiczne, środowiskowe i społeczne deklaracje, zasady i inne inicjatywy.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/wywiad-z-prezesem-zarządu#gri-4-12) [2] (/zrownowazony-rozwoj/cele-strategiczne#gri-4-12) Ład korporacyjny [1] (/lad-korporacyjny/misja-wizja-wartosci#gri-4-12)</p>

<p>4.13. Członkostwo w stowarzyszeniach (takich jak stowarzyszenia branżowe) i/lub w krajowych/ międzynarodowych organizacjach rzeczniczych, w ramach których organizacja:</p>	+	<p>Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/interesariusze/czlonkostwo-w-organizacjach)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • jest członkiem organów nadzorczych; • uczestniczy w projektach lub komisjach; • przekazuje znaczne fundusze poza standardowymi opłatami członkowskimi; • uznaje członkostwo jako działanie strategiczne. 		

Angażowanie interesariuszy

<p>4.14. Lista grup interesariuszy angażowanych przez organizację.</p>	+	<p>Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/interesariusze#gri-4-14)</p>
<p>4.15. Podstawy identyfikacji i selekcji angażowanych grup interesariuszy.</p>	+	<p>Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/interesariusze#gri-4-15)</p>
<p>4.16. Podejście do angażowania interesariuszy, włączając częstotliwość angażowania według typu i grupy interesariuszy.</p>	+	<p>Organizacja i jej Raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/interesariusze#gri-4-16)</p>
<p>4.17. Kluczowe kwestie i problemy poruszane przez interesariuszy oraz odpowiedź ze strony organizacji, również poprzez ich zaraportowanie.</p>	+	<p>Organizacja i jej Raport [1] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/interesariusze/angazowanie-interesariuszy) Społeczeństwo [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#gri-4-17) [2] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/programy-rozwoju-spoleczności-lokalnych#gri-4-17)</p>

Podejście do zarządzania

Ekonomia	+	Realizacja strategii [1] (http://raportroczny.lotos.pl/realizacja-strategii/list-wiceprezesa-zarzadu)
Środowisko	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/polityka-srodowiskowa)
Warunki pracy	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/polityka-personalna) [2] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-bezpieczenstwo)
Prawa człowieka	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-podejscie-prawa)
Spoleczeństwo	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/cele-strategiczne) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo)
Odpowiedzialność za produkt	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt)

Wskaźniki wyników

EKONOMICZNE ASPEKTY DZIAŁALNOŚCI

Aspekt: Wyniki ekonomiczne

EC1. Bezpośrednia wartość ekonomiczna wytworzona i podzielona z uwzględnieniem przychodów, kosztów operacyjnych, wynagrodzenia pracowników, dotacji i innych inwestycji na rzecz społeczności, niepodzielonych zysków oraz wypłat dla właścicieli kapitału i instytucji państwowych.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#gri-ec-1) [2] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/otoczenie-rynkowe#gri-ec-1) Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów [3] (http://raportroczny.lotos.pl/dane-finansowe/skonsolidowane-sprawozdanie-finansowe-2012/skonsolidowane-sprawozdanie-z-calkowitych-dochodow) Organizacja i jej Raport [4] (http://raportroczny.lotos.pl/organizacja-i-jej-raport/organizacja/podstawowe-dane)	Bezpośrednia wartość ekonomiczna wytworzona i podzielona z uwzględnieniem przychodów, kosztów operacyjnych, wynagrodzeń i świadczeń pracowniczych oraz płatności na rzecz inwestorów została zaprezentowana w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.
--	---	--	--

EC2. Implikacje finansowe i inne ryzyka oraz szanse dla działań organizacji wynikające ze zmian klimatycznych.	+	Zarządzanie ryzykiem [1] (/zarzadzanie-ryzykiem/kluczowe-ryzyka-i-szanse#gri-ec-2) [2] (/zarzadzanie-ryzykiem/kluczowe-ryzyka-i-szanse#gri-ec-2-b) Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/wywiad-z-prezesem-zarządu#gri-ec-2) [2] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko)
EC3. Pokrycie zobowiązań emerytalnych organizacji wynikających z programów o zdefiniowanych świadczeniach.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-ec-3)
EC4. Znaczące wsparcie finansowe uzyskane od państwa.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#gri-ec-4)
Aspekt: Obecność na rynku		
EC5. Wysokość wynagrodzenia pracowników najniższego szczebla w stosunku do płacy minimalnej na danym rynku w głównych lokalizacjach organizacji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/kluczowe-dane#gri-ec-5)
EC6. Polityka, praktyki oraz udział wydatków przeznaczonych na usługi lokalnych dostawców w głównych lokalizacjach organizacji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/otoczenie-rynkowe#gri-ec-6)
EC7. Procedury w zakresie zatrudniania pracowników z rynku lokalnego oraz procent wyższego kierownictwa pozyskanego z rynku lokalnego w głównych lokalizacjach organizacji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/kluczowe-dane#gri-ec-7)
Aspekt: Pośredni wpływ ekonomiczny		

EC8. Wkład w rozwój infrastruktury oraz świadczenie usług na rzecz społeczeństwa poprzez działania komercyjne, przekazywanie towarów oraz działania pro-bono. Wpływ tych działań na społeczeństwo.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#gri-ec-8)
--	---	--

EC9. Zidentyfikowanie i opis znacznego pośredniego wpływu ekonomicznego wraz z wyróżnieniem skali i zakresu oddziaływania.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/otoczenie-rynkowe#gri-ec-9)
--	---	---

Aspekt: Zasoby

OG1. Wielkość i rodzaj szacowanych potwierdzonych zasobów i produkcji.	+	Realizacja strategii [1] (/realizacja-strategii/dzialalnosc-poszukiwawczo-wydobycza/podejscie-do-zarzadzania#og-1)
--	---	--

ŚRODOWISKOWE ASPEKTY DZIAŁALNOŚCI

Aspekt: Surowce/materiały

EN1. Wykorzystane surowce/materiały według wagi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczenie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-1) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-1)	8	
--	---	---	---	---

EN2. Procent materiałów pochodzących z recyklingu wykorzystanych w procesie produkcyjnym.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Ze względu na specyfikę prowadzonej działalności Grupa LOTOS jedynie w niewielkim stopniu może wykorzystywać produkty pochodzące z recyklingu. Każda ze spółek grupy kapitałowej prowadząca działalność produkcyjną, podlega ustawowemu obowiązkowi oddawania, poprzez zewnętrzne Organizacje Odzysku, zużytych materiałów do recyklingu. Jednak również w tym przypadku możliwość powtórnego wykorzystania poddanych recyklingowi produktów jest znikoma. Z opisanych przyczyn wskaźnik GRI nie jest raportowany.	8	
Aspekt: Energia					
EN3. Bezpośrednie zużycie energii według pierwotnych źródeł energii.		Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczenie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-3) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-3)		8	
OG2. Inwestycje w energię odnawialną ogółem.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS nie inwestowała w 2012 r. w energię odnawialną. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.		
OG3. Całkowita ilość wytworzonej energii odnawialnej według źródła.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS nie wytwarza energii ze źródeł odnawialnych. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.		

EN4. Pośrednie zużycie energii według pierwotnych źródeł energii.		Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-4)	8	
EN5. Ilość energii zaoszczędzonej dzięki konserwacji/remontom infrastruktury i poprawie efektywności energetycznej dotychczas stosowanych rozwiązań.	+ / -	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-5)	9	
EN6. Inicjatywy podjęte w celu dostarczenia produktów i usług efektywnych energetycznie lub opartych na energii odnawialnej oraz wynikające z tych rozwiązań redukcje zapotrzebowania na energię.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-6)	9	
EN7. Inicjatywy podjęte w celu zmniejszenia pośredniego zużycia energii z uwzględnieniem osiągniętego stopnia redukcji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-7)	8	
Aspekt: Woda				
EN8. Łączny pobór wody według źródła.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-8) [2] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-8)	8	
EN9. Źródła wody znacząco zubożone przez nadmierny pobór wody.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-9) [2] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gr-en-9-b)		
EN10. Procent i łączna objętość wody podlegającej recyklingowi i ponownemu wykorzystaniu	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-10) [2] (/zrównowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-10)		

Aspekt: Usługi ekosystemów, w tym Bioróżnorodność

EN11. Lokalizacja i powierzchnia posiadanych, dzierżawionych lub zarządzanych gruntów zlokalizowanych w obszarach chronionych lub obszarach o dużej wartości pod względem bioróżnorodności poza obszarami chronionymi bądź przylegających do takich obszarów.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wplyw-na-ekosystemy)	8
EN12. Opis istotnego wpływu działalności, produktów i usług na bioróżnorodność obszarów chronionych i obszarów o dużej wartości pod względem bioróżnorodności poza obszarami chronionymi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wplyw-na-ekosystemy)	8
EN13. Siedliska chronione lub zrewitalizowane.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wplyw-na-ekosystemy)	8
EN14. Strategie, obecne działania i plany zarządzania wpływem na bioróżnorodność.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wplyw-na-ekosystemy) [2] (zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-14)	8
EN15. Liczba gatunków znajdujących się w Czerwonej Księdze Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) oraz na krajowych listach gatunków zagrożonych, zidentyfikowanych na obszarze oddziaływania organizacji według stopnia zagrożenia wyginięciem.	+	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Działalność Grupy LOTOS nie powoduje zagrożenia dla gatunków ujętych w Czerwonej Księdze Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) oraz na krajowych listach gatunków zagrożonych. W środowisku otaczającym rejon działania rafinerii w Gdańsku nie są znane stanowiska zwierząt objętych ochroną i nie ma zagrożenia ich wymarcia.

OG4. Liczba i procentowy udział istotnych lokalizacji działalności, w których rozpoznano i monitorowano ryzyko dla bioróżnorodności.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wplyw-na-ekosystemy)	8	
Aspekt: Emisje, ścieki i odpady				
EN16. Łączne bezpośrednie i pośrednie emisje gazów cieplarnianych według wagi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-16)	8	✓
EN17. Inne istotne pośrednie emisje gazów cieplarnianych według wagi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-17)	8	✓
EN18. Inicjatywy podjęte w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i uzyskane efekty.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#en-18)	8	
EN19. Emisje substancji zubożających warstwę ozonową według wagi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#en-19)	8	✓
EN20. Emisja związków NOx, SOx i innych istotnych związków emitowanych do powietrza według rodzaju związku i wagi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#en-20)	8	✓
EN21. Całkowita objętość ścieków według jakości i docelowego miejsca przeznaczenia.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-21) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-21-b) [3] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-21)	8	✓
OG5. Objętość i sposób pozbywania się wody złożowej i wody powstałej w procesie produkcji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-og-5)		✓

EN22. Całkowita waga odpadów według rodzaju odpadu oraz metody postępowania z odpadem.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-22) [3] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-22-b) [4] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-22)	8	
EN23. Łączna liczba i objętość istotnych wycieków.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-23) [3] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-23-b)	8	
OG6. Objętość spalonych w pochodni na wolnym powietrzu i wypuszczonych do atmosfery węglowodorów.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko)	8	
OG7. Ilość powstałych odpadów wiertniczych (płuczki wiertniczej oraz zwiercin) oraz sposoby postępowania z nimi i ich utylizacji.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko#og-7)	8	
EN24. Waga transportowanych, importowanych, eksportowanych lub przetworzonych odpadów uznanych za niebezpieczne oraz procent odpadów przemieszczanych transgranicznie.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko) [2] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-en-24)	8	
EN25. Rodzaj, rozmiar, status ochronny oraz znaczenie dla bioróżnorodności akwenów i związanych z nimi siedlisk, na które istotny wpływ ma zrzucana przez organizację raportującą woda i wycieki.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczanie-wplywu-na-srodowisko)	8	

Aspekt: Produkty i usługi

EN26. Inicjatywy służące zmniejszeniu wpływu produktów i usług na środowisko i zakres ograniczenia tego wpływu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wydatki-na-ochrone-srodowiska#gri-en-26)	7, 8, 9	
OG8. Zawartość benzenu, ołowiu i siarki w paliwach.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-og-8)		
EN27. Procent odzyskanych materiałów ze sprzedanych produktów i ich opakowań, według kategorii materiału.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczenie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-27)	8	✓
Aspekt: Zgodność z regulacjami				
EN28. Wartość pieniężna kar i całkowita liczba sankcji pozafinansowych za nieprzestrzeganie prawa i regulacji dotyczących ochrony środowiska.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/zgodnosc-z-przepisami)	8	✓
Aspekt: Transport				
EN29. Znaczący wpływ na środowisko wywierany przez transport produktów i innych dóbr oraz materiałów, z których korzysta organizacja w swej działalności oraz transport pracowników.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/ograniczenie-wplywu-na-srodowisko#gri-en-29)	8	
Aspekt: Ogólny				
EN30. Łączne wydatki i inwestycje przeznaczone na ochronę środowiska według typu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/wydatki-na-ochrone-srodowiska)	8	✓
SPOŁECZNE ASPEKTY DZIAŁALNOŚCI				
PRAKTYKI ZATRUDNIENIA I GODNA PRACA				
Aspekt: Zatrudnienie				
LA1. Łączna liczba pracowników według typu zatrudnienia, rodzaju umowy o pracę i regionu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane)	6	✓

LA2. Łączna liczba odejść oraz wskaźnik fluktuacji pracowników według grupy wiekowej, płci i regionu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2) [2] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-b) [3] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-c) [4] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-d) [5] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-e) [6] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-f) [7] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-g) [8] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-h) [9] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/kluczowe-dane#gri-la-2-i)	6
LA3. Świadczenia dodatkowe zapewniane pracownikom pełnoetatowym, które nie są dostępne dla pracowników czasowych lub pracujących w niepełnym wymiarze godzin, według głównych jednostek organizacyjnych.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-3)	6
LA15. Wskaźniki powrotu do pracy oraz stopy retencji pracowników po powrocie z urlopu związanego z urodzeniem dziecka, z uwzględnieniem płci.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-15)	
Aspekt: Relacje pomiędzy pracownikami i kierownictwem			
LA4. Odsetek zatrudnionych objętych umowami zbiorowymi.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-4)	3
LA5. Minimalne wyprzedzenie, z jakim informuje się o istotnych zmianach operacyjnych wraz ze wskazaniem, czy okresy te są określone w umowach zbiorowych.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-5)	3
Aspekt: Bezpieczeństwo i higiena pracy			

<p>LA6. Odsetek łącznej liczby pracowników reprezentowanych w formalnych komisjach (w których skład wchodzi kierownictwo i pracownicy) ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, które doradzają w zakresie programów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz monitorują takie programy.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-6)</p>	6	
<p>LA7. Wskaźnik urazów, chorób zawodowych, dni straconych oraz nieobecności w pracy oraz liczba wypadków śmiertelnych związanych z pracą, według regionów.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-7)</p>	6	✔
<p>LA8. Edukacja, szkolenia, doradztwo, programy prewencyjne oraz programy kontroli ryzyka, które zapewniają pomoc w przypadku poważnych chorób pracownikom, ich rodzinom lub członkom społeczności lokalnej.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-8)</p>	6	
<p>LA9. Kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy uwzględnione w formalnych porozumieniach zawartych ze związkami zawodowymi.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-9) [2] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-9-b) [3] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#la-9-c)</p>	3	✔
Aspekt: Edukacja i szkolenia				
<p>LA10. Średnia liczba godzin szkoleniowych w roku przypadających na pracownika według struktury zatrudnienia.</p>	+	<p>Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-10)</p>	6	✔

LA11. Programy rozwoju umiejętności menedżerskich i kształcenia ustawicznego, które wspierają ciągłość zatrudnienia pracowników oraz ułatwiają proces przejścia na emeryturę.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-11) [2] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-11-b)	6	
LA12. Odsetek pracowników podlegających regularnym ocenom jakości pracy i przeglądom rozwoju kariery zawodowej.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-12)	6	✔
Aspekt: Różnorodność i równość szans				
LA13. Skład ciał nadzorczych i kadry pracowniczej w podziale na kategorie według płci, wieku, przynależności do mniejszości oraz innych wskaźników różnorodności.	+	Ład korporacyjny [1] (/lad-korporacyjny/rada-nadzorcza/sklad#gri-la-13) [2] (/lad-korporacyjny/zaradz/sklad#gri-la-13) Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-13)	6	✔
Aspekt: Równe wynagrodzenie dla kobiet i mężczyzn				
LA14. Stosunek podstawowego wynagrodzenia mężczyzn i kobiet według zajmowanego stanowiska.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-la-14)	6	
RESPEKTOWANIE PRAW CZŁOWIEKA				
Aspekt: Procedury odnośnie zamówień i inwestycji				
HR1. Procent i całkowita liczba istotnych umów inwestycyjnych zawierających klauzule dotyczące praw człowieka lub które zostały poddane kontroli pod tym kątem.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-hr-1) [2] (/zrownowazony-rozwoj/pracownicy/praktyki-w-stosunkach-z-pracownikami#gri-hr-1)	1, 2	

HR2. Procent znaczących dostawców i podwykonawców poddanych weryfikacji pod kątem przestrzegania praw człowieka oraz działania podjęte w tej kwestii.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-hr-2)	1, 2, 3, 4, 5, 6
---	---	---	------------------

HR3. Całkowita liczba godzin szkoleniowych na temat polityk i procedur regulujących kwestie przestrzegania praw człowieka w zakresie prowadzonej działalności oraz procent przeszkolonych pracowników.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-hr-3)	1, 2, 3, 4, 5, 6	
--	---	---	------------------	---

Aspekt: Przeciwdziałanie dyskryminacji

HR4. Całkowita liczba przypadków dyskryminacji oraz działania podjęte w tej kwestii.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-hr-4)	6
--	---	---	---

Aspekt: Swoboda zrzeszania się i prawo do sporów zbiorowych

HR5. Działania i znaczący dostawcy zidentyfikowani jako mogący stwarzać zagrożenie dla prawa do swobody zrzeszania się i prawa do sporów zbiorowych lub naruszać te prawa oraz inicjatywy je wspierające.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS nie ma możliwości dokonania weryfikacji dostawców pod kątem zagrożeń dla prawa do swobody zrzeszania oraz nie identyfikuje tego rodzaju zagrożenia w swoim otoczeniu. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.
---	---	--	--

Aspekt: Praca dzieci

HR6. Działania zidentyfikowane jako niosące ze sobą istotne ryzyko wykorzystywania pracy dzieci oraz środki podjęte w celu eliminacji takich przypadków.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS popiera zniesienie pracy dzieci na świecie. Spółka nie raportuje tego wskaźnika GRI, ponieważ organizacji nie dotyczy ten problem. W 2012 r., podobnie jak w latach poprzednich, w Grupie Kapitałowej LOTOS nie wystąpiły działania, które zidentyfikowano jako niosące za sobą istotne ryzyko wykorzystywania pracy dzieci.	5
--	---	--	--	---

Aspekt: Praca przymusowa i obowiązkowa

HR7. Działania zidentyfikowane jako niosące ze sobą istotne ryzyko wystąpienia pracy przymusowej lub obowiązkowej oraz środki podjęte w celu eliminacji takich przypadków.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS popiera eliminowanie wszelkich form pracy przymusowej. Spółka nie raportuje tego wskaźnika GRI, ponieważ organizacji nie dotyczy ten problem. W 2012 r., podobnie jak w latach poprzednich, w Grupie Kapitałowej LOTOS nie wystąpiły incydenty pracy przymusowej lub obowiązkowej.	4
--	---	--	--	---

Aspekt: Praktyki w zakresie bezpieczeństwa

HR8. Procent personelu odpowiadającego za zapewnienie bezpieczeństwa, przeszkolonego w zakresie polityk i procedur danej organizacji dotyczących różnych aspektów praw człowieka związanych z prowadzoną działalnością.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-hr-8)	1, 2	
---	---	---	------	---

Aspekt: Prawa ludności rdzennej

HR9. Łączna liczba przypadków naruszenia praw ludności rdzennej oraz podjęte działania. Tabela treści GRI i zasad Global Compact Grupa LOTOS popiera i przestrzega praw człowieka. Spółka nie raportuje tego wskaźnika, ponieważ organizacji nie dotyczy problem naruszania praw ludności rdzennej. 1, 2

OG9. Miejsca prowadzenia działalności, w których obecna jest ludność rdzenna lub które mają na nią wpływ oraz te, w których wdrożono specjalne strategie angażowania ludności rdzennej. Tabela treści GRI i zasad Global Compact Grupa LOTOS nie identyfikuje na terenie swojej działalności grup o innej tożsamości od dominującej grupy w społeczeństwie. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.

Aspekt: Ocena

HR10. Procent oraz łączna liczba miejsc prowadzenia działalności, które zostały poddane kontroli pod kątem przestrzegania praw człowieka i/lub ocenie wpływu. Tabela treści GRI i zasad Global Compact Grupa LOTOS nie uwzględnia wśród kryteriów wyboru lokalizacji dla prowadzonej działalności kategorii, jaką stanowi przestrzeganie praw człowieka, ponieważ Spółka nie funkcjonuje na terenach charakteryzujących się ryzykiem wystąpienia przypadków łamania praw człowieka. Dlatego wskaźnik nie jest przez Spółkę raportowany.

Aspekt: Działania korygujące

HR11. Liczba skarg związanych z obszarem ochrony praw człowieka, które zostały rozpatrzone i rozwiązane w toku formalnej procedury rozpoznawania skarg.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS nie zidentyfikowała w 2012 r. ryzyka pojawienia się sporów na temat wpływu swojej działalności i podejmowanych przez nią decyzji na prawa człowieka. Dlatego wskaźnik nie jest przez Spółkę raportowany.
---	---	--	--

SPOŁECZEŃSTWO

Aspekt: Społeczność lokalna

SO1. Charakter, skala i efektywność programów i praktyk w zakresie oceny i zarządzania wpływem działalności organizacji na społeczność lokalną, włączając wpływ wejścia na dany rynek, prowadzenia i zakończenia działalności.	+	Zrównoważony rozwój [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo)	
SO9. Miejsca prowadzenia działalności mające istotny, potencjalny bądź rzeczywisty, negatywny wpływ na społeczność lokalną.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#gri-so-9)	
SO10. Środki prewencyjne i łagodzące wdrożone w miejscach prowadzenia działalności mających istotny, potencjalny bądź rzeczywisty, negatywny wpływ na społeczność lokalną.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/wkad-w-spoleczenstwo#so-10) [2] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/programy-rozwoju-spoeczności-lokalnych#gri-so-10)	
OG10. Liczba i dokładny opis istotnych sporów prowadzonych ze społecznością lokalną i z ludnością rdzenną.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Grupa LOTOS nie weszła w 2012 r. w spór ze społecznością lokalną na terenie swojej działalności. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.

OG11. Liczba lokalizacji działalności, które zostały zlikwidowane lub znajdują się w procesie likwidacji.	+	Organizacja i jej raport [1] (/organizacja-i-jej-raport/organizacja/przedmiot-i-zakres-dzialalnosci#gri-og-11)	
Aspekt: Korupcja			
SO2. Procent i całkowita liczba jednostek biznesowych poddanych analizie pod kątem ryzyka związanego z korupcją.	+	Zarządzanie ryzykiem [1] (http://raportroczny.lotos.pl/zarządzanie-ryzykiem/przeciwdziałanie-naduzyciom)	10
SO3. Procent pracowników przeszkolonych w zakresie polityki i procedur antykorupcyjnych organizacji.	+	Zarządzanie ryzykiem [1] (/zarządzanie-ryzykiem/przeciwdziałanie-naduzyciom#gri-so-3)	10
SO4. Działania podjęte w odpowiedzi na przypadki korupcji.	+	Zarządzanie ryzykiem [1] (/zarządzanie-ryzykiem/przeciwdziałanie-naduzyciom#gri-so-4)	10
Aspekt: Udział w życiu publicznym			
SO5. Polityka dotycząca udziału w życiu publicznym i lobbingu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/wywiad-z-prezesem-zarządu#so-5) [2] (/zrównowazony-rozwoj/udzial-w-polityce-panstwa#gri-so-5)	10
SO6. Całkowita wartość finansowa i rzeczowa darowizn na rzecz partii politycznych, polityków i instytucji o podobnym charakterze, według krajów.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/udzial-w-polityce-panstwa#gri-so-6)	10
Aspekt: Naruszenie zasad wolnej konkurencji			
SO7. Całkowita liczba podjętych wobec organizacji kroków prawnych dotyczących przypadków naruszeń zasad wolnej konkurencji, praktyk monopolistycznych oraz ich skutki.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/otoczenie-rynkowe#gri-so-7)	10
Aspekt: Zgodność z regulacjami			

SO8. Wartość pieniężna kar i całkowita liczba sankcji pozafinansowych z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/otoczenie-rynkowe#gri-so-8)	
---	---	---	--

Aspekt: Przymusowe przesiedlenia

OG12. Miejsca prowadzenia działalności, w których doszło do przymusowych przesiedleń, liczba gospodarstw domowych przesiedlonych w ich trakcie oraz informacja o tym, w jaki sposób wpłynęło to na ich sytuację życiową.	-	Tabela treści GRI i zasad Global Compact	Z tytułu prowadzonej działalności w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS nie doszło w 2012 r. do żadnego przypadku przymusowego przesiedlenia. Dlatego wskaźnik nie jest raportowany.
--	---	--	---

Aspekt: Integralność aktywów i bezpieczeństwo procesowe

OG13. Liczba przypadków zagrożenia bezpieczeństwa procesowego według rodzaju działalności.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#og-13)	
--	---	--	--

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PRODUKT

Aspekt: Zdrowie i bezpieczeństwo klienta

PR1. Etapy cyklu życia produktu, na których ocenia się wpływ produktów i usług na zdrowie i bezpieczeństwo w celu poprawy wskaźników oraz procent istotnych kategorii produktów i usług podlegających takim procedurom.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-1)	
PR2. Całkowita liczba przypadków niezgodności z regulacjami i dobrowolnymi kodeksami w zakresie wpływu produktów i usług na zdrowie i bezpieczeństwo na każdym etapie cyklu życia według rodzaju skutków.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#pr-2)	1

Aspekt: Oznakowanie produktów i usług

PR3. Rodzaj informacji o produktach i usługach wymaganych na mocy procedur oraz procent znaczących produktów i usług podlegających takim wymogom informacyjnym.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrównowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-3)	10
PR4. Całkowita liczba przypadków niezgodności z regulacjami oraz dobrowolnymi kodeksami dotyczącymi oznakowania i informacji o produktach i usługach według skutków.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#pr-4)	
PR5. Praktyki związane z zapewnieniem satysfakcji klienta, w tym wyniki badań pomiaru satysfakcji klienta.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-5)	
Aspekt: Komunikacja marketingowa			
PR6. Programy dotyczące przestrzegania prawa, standardów i dobrowolnych kodeksów regulujących kwestie komunikacji marketingowej, z uwzględnieniem reklamy, promocji i sponsoringu.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-6)	
PR7. Całkowita liczba przypadków niezgodności z regulacjami i dobrowolnymi kodeksami regulującymi kwestie komunikacji marketingowej, z uwzględnieniem reklamy, promocji i sponsoringu według rodzaju skutków.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-7)	
Aspekt: Ochrona prywatności klienta			

PR8. Całkowita liczba uzasadnionych skarg dotyczących naruszenia prywatności klientów oraz utraty danych.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-8)
---	---	---

Aspekt: Zgodność z regulacjami

PR9. Wartość pieniężna istotnych kar z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami dotyczącymi dostawy i użytkowania produktów i usług.	+	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/spoleczenstwo/odpowiedzialno-za-produkt#gri-pr-9)
--	---	---

Aspekt: zamienniki paliw kopalnych

OG14. Ilość wyprodukowanych i zakupionych biokomponentów spełniających kryteria zrównoważonego rozwoju.	+ -	Zrównoważony rozwój [1] (/zrownowazony-rozwoj/srodowisko/kluczowe-dane#gri-og-14)	
---	-----	---	---

Słownik terminów branżowych

A

ACEA

Europejskie Stowarzyszenie Producentów Samochodów ustala kryteria jakościowe w Europie dla olejów samochodowych. ACEA wydanie 2008 - są to opublikowane kryteria jakościowe dla wszystkich olejów samochodowych na rynku europejskim uwzględniające wymagania dla olejów silnikowych do nowych samochodów. Publikacja zawiera podział olejów oraz ustala wszystkie parametry fizykochemiczne oraz testy silnikowe dla każdej klasy jakościowej. Udokumentowanie wynikami badań olejów silnikowych na zgodność z wymaganiami ACEA w akredytowanych laboratoriach pozwala na odpowiedzialne deklarowanie poziomu jakości dla wyprodukowanego oleju silnikowego.

APC

Komputerowy system zaawansowanego sterowania produkcją, w który od 2001 r. wyposażona jest rafineria w Gdańsku. System APC zarządza jednocześnie wieloma parametrami pracy instalacji technologicznych zakładu. Z jego pomocą można optymalizować pracę instalacji, zwiększając uzyski pożądaných produktów i w sposób bezpieczny utrzymywać ich pracę (*ang. Advanced Process Control*).

ARA

Rynek wyznaczony terytorialnie poprzez porty Antwerpia – Rotterdam – Amsterdam.

Asfalty modyfikowane

Asfalty charakteryzujące się polepszonymi właściwościami jakościowymi na skutek oddziaływania asfaltu z zastosowanym modyfikatorem.

Audit recertyfikujący Zintegrowany System Zarządzania (odnawiający)

Audit, którego celem jest ocena zgodności systemu zarządzania z wymaganiami norm. Audit recertyfikujący wykonywany w określonym przez jednostkę certyfikacyjną okresie, w celu przedłużenia okresu ważności oraz wydania nowego certyfikatu ZSZ.

Azot ogólny

Zawartość azotu związanego, w postaci wszystkich możliwych form chemicznych.

B

B100 (paliwa)

Oznaczenie paliwa, które zostało wyprodukowane w 100% na bazie biokomponentu.

Baryłka (ropy naftowej)

Podstawowa wielkość, w jakiej mierzy się wydobycie ropy naftowej. Jedna baryłka to ok.159 litrów.

BAT

(Best Available Technique) Najlepsza Dostępna Technika zgodnie z definicją zawartą w Dyrektywie 96/61/WE to najbardziej efektywny i zaawansowany etap rozwoju i metod prowadzenia danej działalności, który wskazuje możliwe wykorzystanie poszczególnych technik jako podstawy dla dopuszczalnych wartości emisji mający na celu zapobieganie powstawaniu, a jeżeli nie jest to możliwe, ogólne ograniczenie emisji i oddziaływania na środowisko naturalne jako całość.

Biokomponent

Dodatek służący do produkcji biopaliw, pochodzący z przetwórstwa biomasy, np. roślin oleistych czy kukurydzy.

Biopaliwo

Paliwo powstałe poprzez dodanie do benzyny lub oleju napędowego biokomponentu w ilości powyżej 7%.

BREF (BAT Reference Notes)

dokumenty Referencyjne BAT to opracowywane przez Europejskie Biuro IPPC w Sewilli wytyczne BAT. Nie mają one statusu aktów prawnych, a jedynie są wytycznymi przy ocenie i wydawaniu pozwoleń zintegrowanych.

C CD Process

Technologia produkcji estrów metylowych kwasów tłuszczowych wykorzystana w instalacji do produkcji biokomponentów w Czechowicach-Dziedzicach (*ang. Continuous Deglycerolization Process*).

CDU/VDU (instalacja)

Podstawowy układ instalacji służący do przerobu ropy naftowej, składający się z instalacji destylacji atmosferycznej (*ang. Crude Distillation Unit, CDU*) i instalacji destylacji próżniowej (*ang. Vacuum Distillation Unit, VDU*).

Cerezyna

powstaje poprzez odolejenie ciężkich gączów parafinowych. Jest to złożona mieszanina węglowodorów n-parafinowych o temperaturze krzepnięcia około 73°C. Może być stosowana do wyrobu smarów, produktów impregnacyjnych i ochronnych w przemyśle chemicznym a po oczyszczeniu w przemyśle kosmetycznym i farmaceutycznym.

Chemikalia „czerwone”

chemikalia zaliczane do szkodliwych środowisku morskemu substancji zanieczyszczających kategorii „Y”, które znajdują się na liście Komitetu Ochrony Środowiska Morskiego (MEPC.2/Circ.), jak również na liście rozdziału 17. obowiązującego Kodeksu chemikaliów IBC. Chemikalia te uznane są jako stanowiące zagrożenie dla zasobów morskich i życia ludzkiego. Szkodzą usankcjonowanej działalności i prawidłowemu użytkowaniu morza.

Ciężki olej opałowy (COO)

Oleista ciecz będąca pozostałością po destylacji ropy naftowej. COO znajduje zastosowanie jako paliwo w

instalacjach przemysłowych dużych zakładów produkcyjnych, przetwórczych oraz elektrociepłowniach. Wykorzystywany jest również jako paliwo dla statków.

D DAO

Olej powstały na instalacji SDA, stanowiący surowiec do dalszego przerobu w rafinerii. Może być podstawą do produkcji baz olejowych i wsadem do procesów krakingu (*ang. De-Asphalted Oil*).

Destylacja atmosferyczna

Proces fizykochemiczny, wykorzystujący do rozdzielania mieszanin różnice w temperaturach wrzenia poszczególnych składników. W procesie destylacji atmosferycznej ropy naftowej następuje wydzielenie frakcji gazów, benzyn, nafty i olejów napędowych. Węglowodory cięższe stanowią tzw. pozostałość atmosferyczną. Destylacja atmosferyczna prowadzona jest przy ciśnieniu zbliżonym do ciśnienia atmosferycznego.

Destylacja próżniowa

Proces analogiczny do destylacji atmosferycznej, jednak prowadzony przy zmniejszonym ciśnieniu. Wykorzystuje własność zmniejszania się temperatury wrzenia wraz z malejącym ciśnieniem. Umożliwia separację destylatów próżniowych z pozostałości atmosferycznej. Ciężkie pozostałości z procesu destylacji próżniowej stanowią tzw. pozostałość próżniową.

Destylat próżniowy

Frakcja węglowodorowa wydzielona z bardziej złożonej mieszaniny przez destylację pod zmniejszonym ciśnieniem. Destylaty próżniowe otrzymane z ropy naftowej są najczęściej wykorzystywane do produkcji olejów bazowych, a także jako surowiec dla procesów krakingu.

E Ekstrakcja furfurolem

Technologia stosowana do podwyższania jakości bazowych olejów mineralnych. W procesie następuje oddzielenie niekorzystnych węglowodorów aromatycznych, co prowadzi do podwyższenia tzw. indeksu lepkości.

Estry metylowe kwasów tłuszczowych

Biokomponent służący do produkcji paliw i biopaliw do zasilania samochodów z silnikami wysokoprężnymi. Estry metylowe kwasów tłuszczowych produkuje się w reakcji transestryfikacji olejów roślinnych z metanolem, przy obecności katalizatora (*ang. Fatty Acid Methyl Ester*).

Etanol

Alkohol etylowy używany m.in. jako biokomponent do produkcji paliw i biopaliw do zasilania samochodów z silnikami iskrowymi.

ETBE

Wysokooktanowy biokomponent służący do produkcji benzyn. Produkowany jest z wykorzystaniem etanolu i izobutylenu (*z ang. Ethyl Tert-Butyl Ether*).

Europejska Agencja Chemikaliów

agencja wspólnotowa odpowiedzialna za realizację rozporządzenia REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals), w zakresie utworzenia i administrowania systemu rejestracji, oceny oraz udzielania zezwoleń i stosowania ograniczeń w zakresie substancji chemicznych na szczeblu wspólnotowym. Jej głównym zadaniem jest zarządzanie bazą danych substancji chemicznych zgłoszonych do rejestracji: rejestracji wstępnej substancji (proces zakończony) i rejestracji właściwej substancji. Decyzją Rady Europejskiej z 2004 r. Europejska Agencja Chemikaliów ma swoją siedzibę w Helsinkach w Finlandii (*ang. European Chemicals Agency, ECHA*).

F FAME

Estry metylowe kwasów tłuszczowych (*ang. Fatty Acid Methyl Ester*).

Forties Blend

Gatunek ropy naftowej pochodzącej z Morza Północnego. Ropa Forties Blend jest ropą lekką, niskosiarkową o dużym potencjale w zakresie produkcji benzyn.

Frakcja parafinowa

to nieprzereagowany olej po procesie hydrokrakingu mieszaniny próżniowych destylatów oraz oleju uzyskanego w procesie odasfaltowania rozpuszczalnikowego ciężkiej pozostałości przerobu ropy naftowej. Frakcja parafinowa jest mieszanina węglowodorów nasyconych n-parafinowych, lzo-parafinowych i cyklicznych. Charakteryzuje się niską zawartością siarki poniżej 100 mg/kg i może być stosowana jako surowiec do produkcji baz olejowych lub w procesach krakingu katalitycznego lub hydrokrakingu w celu uzyskania dodatkowej puli paliw.

G Gacz parafinowy

Półprodukt, który powstaje w procesie przerobu ropy naftowej. Służy do produkcji wosków.

Gaz ziemny gazolinowy

Gaz ziemny, który oprócz metanu i etanu zawiera także pewne ilości węglowodorów cięższych.

H HDS

Instalacja hydroodsiarczania olejów napędowych (*ang. Hydrodesulphurisation Diesel Unit*).

HGU

Instalacja do produkcji wodoru (*ang. Hydrogen Generation Unit*).

Hydrokraking

Proces rafineryjny służący do produkcji wysokiej jakości komponentów paliwowych poprzez reakcję destylatów

próżniowych z wodorem na katalizatorze. Procesy hydrokrakingu przeważnie przebiegają pod bardzo wysokim ciśnieniem i dostarczają komponentów wolnych od siarki i zanieczyszczeń.

Hydrorafinowanie (gaczu parafinowego)

Proces oczyszczania parafin poprzez ich reakcję z wodorem na katalizatorze.

I Instalacja mycia aminowego LPG

Instalacja do usuwania z frakcji gazów płynnych siarkowodoru.

ISO

Międzynarodowa Organizacja ds. Standaryzacji (*ang. International Organization for Standardization*).

Izomeryzacja benzyn

Proces rafineryjny, który prowadzi do podwyższenia liczby oktanowej frakcji benzynowej poprzez zmianę struktury chemicznej cząsteczek.

J JET A1

Paliwo lotnicze do silników odrzutowych i turbinowych.

K KAS (instalacja)

Kompleks aminowo-siarkowy, zespół instalacji do oczyszczania gazów rafineryjnych z siarkowodoru i produkcji płynnej siarki.

Komponent do produkcji asfaltów

Zazwyczaj ciężka próżniowa frakcja naftowa, która może być przerabiana w instalacji do produkcji asfaltów.

Konwersja

Przez procesy konwersji najczęściej rozumie się procesy technologiczne krakingu. W procesach tych z komponentów o wysokich temperaturach wrzenia (ciężkich destylatów) otrzymuje się produkty lekkie, wykorzystywane do produkcji paliw. Najpowszechniej występującymi procesami konwersyjnymi są kraking termiczny, kraking katalityczny i hydrokraking.

L LCA

Ocena cyklu życia produktu, która ma na celu określenie oddziaływania środowiskowego (emisje gazów cieplarnianych na poszczególnych etapach produkcji, przetwarzania, transportu, itp.). Analiza LCA umożliwia również określenie wpływu na środowisko, jakie niesie za sobą pozyskanie biomasy, transport, przetwarzanie jej

w biopaliwa vs. oddziaływaniami powstającymi w cyklu życia paliw kopalnych (*ang. Life Cycle Assessment*).

Lekki olej opałowy (LOO)

Paliwo opałowe pochodzące z procesu przerobu ropy naftowej. W odróżnieniu od ciężkiego oleju opałowego jest paliwem destylacyjnym wolnym od ciężkich pozostałości. LOO stosowany jest głównie w kotłowniach przydomowych oraz w małych i średnich firmach i instytucjach. Sprawdza się również jako paliwo grzewcze w kotłowniach.

LPG

Gaz skroplony będący mieszaniną propanu i butanu, pochodzący z procesu przerobu ropy naftowej. LPG stosowane jest m.in. jako paliwo silnikowe, czy paliwo spalane w domowych kuchenkach gazowych (*ang. Liquefied Petroleum Gas*).

M Mechanical Completion (MC)

Zakończenie prac budowlano-montażowych zakończone podpisaniem protokołu pomiędzy zleceniodawcą i kontraktorem stwierdzającym, że wszystkie prace zostały wykonane zgodnie z projektem i obowiązującymi przepisami.

MHC

Instalacja hydrokrawingu, która pracuje w nieco łagodniejszych warunkach niż standardowa instalacja hydrokrawingu (*ang. Mild-Hydrocracking Unit*).

MTBE

Nazwa wysokooktanowego komponentu służącego do produkcji benzyn. MTBE nie jest biokomponentem, w odróżnieniu do ETBE (*ang. Methyl Tert-Butyl Ether*).

N Nafta

Ciekła frakcja ropy naftowej będąca mieszaniną węglowodorów, których cząsteczki zawierają 9-16 atomów węgla. Nafta jest surowcem do produkcji paliwa lotniczego i olejów napędowych.

Narodowy Cel Wskaźnikowy (NCW)

Minimalny udział biokomponentów w ogólnej ilości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych zużywanych w ciągu roku kalendarzowego w transporcie, liczony wg wartości opałowej.

O Olej bazowy

Olej nie uszlachetniony, bez dodatków, pochodzący z przerobu ropy naftowej. Stanowi podstawowy surowiec do produkcji olejów smarowych.

Olej smarowy

Kompozycja składająca się z oleju bazowego i dodatków uszlachetniających. Ilość, rodzaj i wzajemne proporcje tych składników decydują o klasie wytworzonego oleju. Ich głównym zadaniem jest zmniejszenie tarcia między powierzchniami dwóch stykających się i współpracujących ze sobą ruchomych elementów urządzeń mechanicznych. Oleje smarowe znalazły swoje zastosowanie w branży motoryzacyjnej oraz w przemyśle.

P Parafina

Mieszanina stałych węglowodorów nasyconych, wydzielana z frakcji ropy naftowej. Stosowana jest m.in. do wyrobu świec, past do podłóg oraz jako materiał izolacyjny.

Plastyfikatory

Dodatki uplastyczniające dodawane do produktów polimerowych. Grupa LOTOS produkuje plastyfikatory węglowodorowe dla przemysłu gumowego.

Ppm

Przyjęty na świecie sposób wyrażania stężenia bardzo rozcieńczonych roztworów związków chemicznych. Stężenie to określa ile cząsteczek związku chemicznego przypada na 1 mln cząsteczek roztworu (*ang. parts per million*).

R REACH

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej dotyczące bezpiecznego stosowania chemikaliów, poprzez ich rejestrację i ocenę oraz w niektórych przypadkach udzielanie zezwoleń i ograniczenia handlu i stosowania niektórych chemikaliów. Weszło w życie 1 czerwca 2007 r. i zastępuje kilkadziesiąt dotychczas obowiązujących wspólnotowych aktów prawnych, zarówno rozporządzeń, jak i dyrektyw wprowadzonych do prawa polskiego ustawą z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych.

Ready For Start Up (RFSU)

Stan osiągnięcia przez instalację gotowości do uruchomienia (wprowadzenia mediów procesowych).

REBCO (ropa)

Handlowa nazwa rosyjskiej ropy Ural (*ang. Russian Export Blend Crude Oil*).

Reformat

wyskokoktanowy komponent, o liczbie oktanowej od 96-100, stosowany do produkcji benzyn silnikowych. Reformat powstaje w wyniku procesu reformowania benzyny ciężkiej odsiarczanej na instalacji reformingu katalitycznego.

Reforming benzyn

Proces rafineryjny, w którym w wyniku reakcji na katalizatorze następuje tworzenie wysokooktanowych węglowodorów aromatycznych i wodoru.

ROSE

Technologia, na bazie której w gdańskiej rafinerii funkcjonuje instalacja SDA (*ang. Residual Oil Supercritical Extraction*).

Rozporządzenie CLP

rozporządzenie wprowadzające w Unii Europejskiej nowy system klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin oparty na Globalnie Zharmonizowanym Systemie Klasyfikacji i Oznakowania Chemikaliów opracowanym przez ONZ w 2003 r. Rozporządzenie CLP uzupełnia Rozporządzenie REACH oraz zastępuje system zawarty w Dyrektywach 67/548/EWG i 1999/45/WE. Rozporządzenie weszło w życie 20 stycznia 2009 r. i obowiązuje bezpośrednio, bez potrzeby implementacji do prawa polskiego (*ang. Classification, Labelling and Packaging, CLP*).

S SDA

(*ang. Solvent Deasphalting*) Instalacja odasfaltowania rozpuszczalnikowego. Służy do rozdzielenia pozostałości próżniowej po przerobie ropy naftowej na frakcję lżejszą – olej DAO (*ang. De-Asphalted Oil*) i frakcję cięższą – komponent asfaltowy.

Stacje paliw agencyjne

(*ang. CODO, company-owned, dealer-operated*) Obiekty będące własnością LOTOS Paliwa, zarządzane przez firmy zewnętrzne.

Stacje paliw partnerskie

(*ang. DOFO, dealer-owned, franchise-operated*) Obiekty działające pod marką LOTOS w ramach partnerstwa handlowego na podstawie długookresowej umowy franczyzowej.

Stacje paliw patronackie

(*ang. DODO, dealer-owned, dealer-operated*) Obiekty funkcjonujące w barwach Rafinerii Gdańskiej na podstawie umowy patronackiej.

T Transestryfikacja olejów

Reakcja chemiczna, w której powstają estry metylowe kwasów tłuszczowych. Reakcja transestryfikacji olejów to reakcja oleju z alkoholem w obecności katalizatora.

Troll Blend (ropa)

Gatunek ropy naftowej pochodzącej z Morza Północnego. Ropa Troll Blend jest ropą średnią, niskosiarkową, o dużym potencjale w zakresie produkcji olejów napędowych.

U Usługa biletowa

usługa polegająca na tworzeniu i utrzymywaniu, w imieniu klientów, zapasów obowiązkowych paliw. Klienci korzystający z tej usługi spełniają wymogi prawne, nie angażując do tego własnego paliwa.

Z

Zasoby potwierdzone

Wielkości wydobycia ropy naftowej, które na podstawie analiz geologicznych i danych inżynierskich można oszacować z rozsądną pewnością jako komercyjnie zdadne do wydobycia od określonej daty, ze znanych horyzontów złożowych i w określonych warunkach gospodarczych, z wykorzystaniem określonych metod operacyjnych i w oparciu o określone regulacje administracyjne.

Zasoby warunkowe

Ilości ropy naftowej, które według szacunków na dany dzień, mogą potencjalnie zostać pozyskane ze znanych akumulacji, ale wobec których dany projekt nie osiągnął jeszcze stopnia zaawansowania pozwalającego na komercyjne zagospodarowanie ze względu na jedno lub więcej uwarunkowań.

Złoże B3

Złoże ropy naftowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego leżące ok. 73 km na północ od Rozewia. Eksploatowane od 1992 r. Mieści się na nim Morska Kopalnia Ropy. Główne źródło ropy wydobywanej przez LOTOS Petrobaltic.

Złoże B8

Złoże ropy naftowej i towarzyszącego jej gazu ziemnego, leżące ok. 68 km na północny wschód od Rozewia.

Słownik terminów społecznych

D Darowizna

Forma umowy, w której darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego, kosztem swego majątku. Darowizna może być dokonana zarówno przez osoby fizyczne, jak i osoby prawne. Przedmiotem darowizny mogą być nieruchomości i ruchomości, pieniądze, a także prawa majątkowe, nie może być zaś bezpłatne świadczenie usług.

Dialog społeczny

Wymiana informacji i prezentacja stanowisk, dotyczących problemów i zagadnień społecznych pomiędzy stronami, którymi mogą być instytucje publiczne, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe. Jest formą reprezentacji interesów poszczególnych stron. Źródłem jego powodzenia jest rzetelna informacja między stronami oraz współdziałanie.

E Etyka biznesu

Uwzględnianie aspektu moralnego w biznesie, czyli stosowanie rozwiązań godzących wymogi moralne z interesem strategicznym firmy. Etyka biznesu określa etyczne standardy zachowań, normy, wartości i sposoby postępowania w przedsiębiorstwie.

G Global Compact

Największa na świecie inicjatywa na rzecz odpowiedzialności korporacyjnej i zrównoważonego rozwoju. W Polsce koordynacją Inicjatywy Sekretarza Generalnego ONZ United Nations Global Compact zajmuje się Biuro Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP). Od momentu inauguracji w 2000 r. do inicjatywy przystąpiło ponad 9.000 członków ze 135 krajów. Global Compact kieruje do przedsiębiorstw wezwanie, aby w swojej działalności kierowały się 10 fundamentalnymi zasadami z takich obszarów jak: prawa człowieka, prawa pracownicze, ochrona środowiska, przeciwdziałanie korupcji oraz promocja społecznej odpowiedzialności biznesu.

GRI

Global Reporting Initiative (GRI) jest niezależną instytucją z siedzibą w Holandii działającą na rzecz rozwijania i propagowania tzw. wytycznych zrównoważonego rozwoju (Sustainability Reporting Guidelines). Zastosowanie wytycznych GRI ma zasięg globalny. Mogą z nich korzystać wszystkie firmy, które chcą składać kompleksowe sprawozdania ze swojej ekonomicznej, środowiskowej i społecznej działalności. Od 2006 r. obowiązuje trzecia wersja Wytycznych GRI, tzw. G3. Organizacja wprowadziła trzystopniowy system poziomów aplikacji: od

najwyższego, czyli zawierającego największy zakres ujawnianych informacji, tj. ok. 80 wskaźników sprawozdawczych (A, A+), po najmniejszy, prezentujący niecałe 40 wskaźników (C, C+). Plus przy każdym z trzech poziomów oznacza zewnętrzną weryfikację raportu przez niezależny organ poświadczający.

I Interesariusz

Osoba lub podmiot zainteresowany działalnością firmy i ponoszący różnego typu ryzyko związane z jej funkcjonowaniem oraz te osoby bądź podmioty, na które firma wywiera poprzez swoją działalność wpływ. Polski odpowiednik angielskiego terminu stakeholder (*stake=stawka*). W przeciwieństwie do akcjonariusza (*ang. shareholder*) zainteresowanego przede wszystkim zyskiem z działalności spółki, interesariusze to grupa o wiele szersza, obejmująca m.in. pracowników, klientów, kredytodawców, dostawców, administrację rządową, a w szerszym kontekście społeczeństwo lokalne, środowisko naturalne, opinię publiczną. Termin wprowadzony przez Stanford Research Institute w 1963 r.

K Kapitał ludzki

Pracownicy danej firmy, przyczyniający się do jej funkcjonowania i rozwoju, posiadający określoną wiedzę, umiejętności i talenty.

Kodeks etyczny

Zbiór przepisów regulujący sferę życia moralnego. Kodeks etyczny w działalności gospodarczej, oprócz ogólnych wskazań mówiących o rzetelności i uczciwości wymaganych w działalności gospodarczej i o podejmowaniu czynności sprzyjających rozwojowi społecznemu i niesprzecznych z normami moralnymi oraz obyczajami zbiorowości, wskazuje na konkretne „zachowania” organizacji.

Kultura organizacyjna

Zespół norm, wartości, wzorów zachowań, postaw i założeń oraz symboli, które determinują sposób myślenia i działania w danej firmie oraz określają standardy komunikacji i postępowania.

M Misja firmy

Zestaw trwałych dążeń i celów firmy. Zawiera ona wartości wyznawane przez zarząd firmy i jest podstawową wytyczną jej działań. Misja firmy określa jej tożsamość oraz kulturę organizacyjną.

O Organizacja pozarządowa

Dobrowolna organizacja, działająca niezależnie od struktur państwowych i politycznych, której funkcjonowanie nie jest nastawione na zysk. Działa ona na rzecz spraw społecznych i dobra publicznego. Jej działalność w dużej mierze opiera się na wolontariacie (*ang. non-governmental organization, NGO*).

P Program społeczny

Zaplanowane działania mające na celu rozwiązanie lub przeciwdziałanie określonemu problemowi społecznemu. Może być realizowany wspólnie bądź niezależnie przez instytucje publiczne, biznes i organizacje społeczne.

R Raport społeczny

Raport wydawany przez firmę przedstawiający w sposób całościowy strategię firmy i jej politykę społeczną. Uwzględnia on aspekty: ekonomiczne, społeczne oraz ekologiczne działań firmy.

S Społeczna odpowiedzialność biznesu

Strategia, która zakłada dobrowolne uwzględnianie przez firmę interesów społecznych przy dążeniu do osiągania celów ekonomicznych, podejmowaniu decyzji i działań. CSR zakłada dbałość o zasady etyczne, prawa pracowników, prawa człowieka, otoczenie społeczne i środowisko naturalne. Przyjmuje się, że społeczna odpowiedzialność biznesu powinna być, obok ekonomicznych dążeń firmy, integralną częścią polityki przedsiębiorstwa (*ang. Corporate Social Responsibility, CSR*).

Społeczne zaangażowanie biznesu

Podejmowanie przez firmę kwestii społecznych i udział w rozwiązywaniu problemów społecznych. Jest pojęciem węższym od społecznej odpowiedzialności biznesu. Odnosi się do różnych aktywności podejmowanych przez firmę w społeczności. Obejmuje różne metody zaangażowania firmy, takie jak: wsparcie finansowe, pomoc rzeczową, wolontariat pracowniczy. Zaangażowanie społeczne uwiarygodnia firmę w oczach opinii publicznej i buduje jej pozytywny wizerunek na zewnątrz (*ang. corporate community involvement, corporate community investment*).

Społeczność lokalna

Zbiorowość ludzi mieszkająca na danym terenie, połączona więzią społeczną, wspólną tradycją oraz kulturą. Społeczność lokalną tworzą mieszkańcy wsi, miasta, dzielnicy lub gminy.

Sponsoring

Wzajemne zobowiązanie dwóch stron, sponsora i sponsorowanego. Sponsor przekazuje środki finansowe, materialne lub usługi sponsorowanemu, w zamian za świadczenia promocyjne ze strony sponsorowanego. Sponsoring jest działaniem planowanym i świadomym, służącym kreowaniu pozytywnego wizerunku firmy. Często jest też częścią długookresowej strategii marketingowej firmy.

W Wolontariat pracowniczy

Polega na angażowaniu się pracowników firm w działalność wolontarystyczną na rzecz organizacji społecznych. Pracownicy - wolontariusze świadczą różnego rodzaju prace na rzecz potrzebujących, wykorzystując przy tym swe umiejętności i zdolności, a jednocześnie rozwijając swe talenty w innych dziedzinach. Firma wspiera pracownika w tych działaniach - w zależności od swej kultury organizacyjnej: deleguje pracownika do pracy jako

wolontariusza w czasie pracy, przekazuje pomoc rzeczową, wsparcie logistyczne i finansowe (*ang. corporate volunteering*).

Z Zrównoważony rozwój

Droga rozwoju społeczno-gospodarczego zharmonizowanego ze środowiskiem naturalnym. Idea zrównoważonego rozwoju zakłada umiejętne korzystanie z zasobów (społecznych, ludzkich lub zasobów ziemi) tak, aby mogły być one również wykorzystywane w przyszłości (*ang. sustainable development*).

Kontakt

Dodatkowe informacje na temat działalności ekonomicznej oraz społecznych i środowiskowych aspektów funkcjonowania Grupy Kapitałowej LOTOS udostępniane są na stronie internetowej Grupy LOTOS:

 www.lotos.pl

Korespondencję należy kierować na adres głównej siedziby Spółki:

Grupa LOTOS S.A.

ul. Elbląska 135

PL 80-718 Gdańsk

Pytania związane ze społeczną odpowiedzialnością Spółki należy kierować do Grupy LOTOS na adres:

Patrycja Zbytniewska
Koordinator ds. CSR

[e-mail: csr@grupalotos.pl](mailto:csr@grupalotos.pl)

Pytania związane z relacjami inwestorskimi Spółki należy kierować do Grupy LOTOS na adres:

Biuro Relacji Inwestorskich

[e-mail: ir@grupalotos.pl](mailto:ir@grupalotos.pl)

Pytania związane z relacjami Spółki z mediami należy kierować do Grupy LOTOS na adres:

Biuro Komunikacji

[e-mail: informacje@grupalotos.pl](mailto:informacje@grupalotos.pl)

Grupa LOTOS S.A.
ul. Elbląska 135
PL 80-718 Gdańsk
www.lotos.pl